BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLII
B
61
NAPOLI

X 41
B
61.

456

SENTENTIAE,

ET EXEMPLA

Ex probatiſsimis ſcriptoribus collecta, & per locos communes digeſta

PER ANDREAM EBORENSEM LVSITANVM,

Et in duos Tomos redacta, quorum alter Sententias, alter exempla refert.

Huic poſtrema Editioni acceſſerunt Sententiæ inſignes Comicorum Quinquaginta Græcorum Latinè collectæ, & alio volumine diſtinctæ

Omnia ſunt mendis ſublatis caſtigatiſſima.

BRIXIAE, M DC XII.

Apud Bartholomęum Fontanam,
Superiorum Conſenſu.

Angeli Thome Francij. Pl...

NAZIONALE ... NAPOLI ...

IO. FRANCISCO VLMO

Perill. & Excellentiſsimo Philoſopho Brixiano.

Bartholomeus Fontana.

VNuſquiſq; diſcendi ſtudioſus (VLME Excellentiſsime) libenter eorum lectioni, ſtudioq; librorum inuigilat, ex quibus, eam præter, quam præſeferunt, dignitatem, vtilitas etiam voluptati coniuncta promanat. Hinc ea ſcripta, quæ maximorum Heroum, & ſapientum dicta inſignia (ſententias vocant)

continent, & aſsiduè legi, & auidiſſimè expeti videmus. Eruditur enim homo, ipſeq; ſibi normam componit actionum ſuarum, cum quid pruden tiſsimi viri dixerint intelligit. Adde, quod huiuſmodi lectione animus rectè compoſitus voluptatem incredibilem haurit, & ſuauiſsimo pabulo nutritur. Hæc; vt optimè noſti, cum ità ſint, certè ANDREAE EBORENSI LVSITANO ætas noſtra plurimùm debet, eam maximè ob cauſam, quòd inſignes vniuerſales SENTENTIAS ex probatiſſimis quibuſq; authoribus collectas, non ſinè maxima legentium vtilitate, & voluptate, hoc vno volumine compendioſè tradiderit, ijsq; capitibus diſtinxerit, ex quibus abſolutiſsimam rectè viuendi rationem, quilibet deſumere poteſt. Has ego, (IO. FRANCISCE doctiſsime) ex caſtigatiſsimo exemplari accuratiſsimè tranſumptas, tuo nomini inſcriptas exire volui, vt perpetuum extent meæ erga te obſeruantiæ teſtimonium. Id autem faciendi ex eo mihi tempore fuit in optatis, quo

ex quāplurimis doctrina, & fide prædítis viris ſingulares animi tui dotes audiui: ſed occaſionis expers, & negotijs domeſticis obſtrictus, ad præſens vſq; tempus diſtuli, quo Perill. OCTAVII RVBEI viri eruditiſsimi, tibiq; familiariſsimi ſuaſu Libri huius imprimendi occaſionem nactus ſum: ab eo autem ſæpè, ac ſępius tanta de te præclara audiui, vt cum librorum editiones nonniſi inſignibus, & præcipuis viris inſcribere vetus ſit noſtrum inſtitutū, hanc, vt iam decreueram, tibi dicare, animus moræ impatiens coegerit. Admonuit generis Nobilitas; te enim V.L.M.O.R.V.M Familia inter cæteras Brixianas conſpicua, incomparabile germen protulit. Suaſit vitæ, & morum, Integritas, animiq;. Benignitas admirabilis, qua cunctorū animos, & allicis, & deuincis; Hoſpitalitas inſuper, qua litterarum ſtudioſos, & alios inſignes viros hinc indè ad te venientes humaniſsimè, & ſplendidiſsimè excipis. Impulit tandem Doctrina excellentia, quas enim ſcientias ſæculi noſtri ætas agnoſcit,

gnoſcit, tu cunctas optimè poſsides. Atqui in Poëſeos ſtudio præcipuè tantùm excellis, vt te prouecta quãuis ætate muſæ alacres, tibiq. maximè affectę alumnũ, imò Principẽ habere non dedignentur; ex quo factũ eſt, vt cum in Philoſophia verſatiſsimus, artem Medicam Phyſicam maximo non Brixianę tantùm ditionis, ſed vicinarũm quoq; auxilio profitearis; te qui alterum Apollinem dicere meritò ſoleat. nam & ea, quæ in ipſo Apolline præcipuà conſiderantur, ita in te ipſo conſpiciuntur, vt nullus ferè ſit, qui non ſe tibi communis vtilitatis cauſa plurimùm debere, & fateatur, & libenter prædicet. Hæc autem non domi ſolùm, ſed exteris etiam populis, & totius Italiæ Principibus, & Illuſtribus viris nota ſunt. Ij enim in arduis, & difficillimis artis Medicę negotijs ſępiſſimè te tanquam Oraculum adire, & conſulere poſſe gloriantur. Plura de te, vir ornatiſsime, dicere poſſem: ſed epiſtola his in præſentia contenta eſt, hoc vnum â te deſiderans, vt meam ſcilicet ergà te ſigni-

gnificationem hilari vultu excipias, & tuo doctiſsimo, nobiliſsimoque iudicio comprobes.

Brixiæ VIII. Kal. Februarij 1612.

Authorum nomina,

Ex quibus decerptæ ſunt Sententiæ, quæ hunc in Tomum ſunt congeſtæ.

Authores Græci.

HOmerus.
Heſiodus.
Theocritus.
Euripidès.
Democritus.
Chryſippus:
Sodiades.
Plato.
Ariſtoteles.
Xenophon.
Demoſthenes.
Aeſchines.
Strabo.
Plutarchus.
Diogenes Laertius.
Ioſephus.
Galenus.
Lucianus.
Diuerſi alij apud Stobæum.

Latini.

ENnius.
Plautus.
Terentius.
Fabius Pictor.
Cato de re ruſtica.
Cicero.
Cæſaris Commentarij.
Publius Mimus.
Marcus Varro.
Salluſtius.
Vergilius.
Horatius.
Propertius.
Ouidius.
Cornelius Gallus.
Liuius.
Valerius Maximus.
Plinius Senior.
Plinius Iunior.
Solinus.
Lucanus.

Per-

Perſius.
Seneca.
Quintilianus.
Martialis.
Iuuenalis.
Silius Italicus.
Suetonius Tranquillus.
Quintus Curtius.
Columella.
Paladius.
Iuſtinus.
Aulus Gellius.
Apuleius.
Auſonius.
Sidonius.
Vegetius.

Sacri.

Beatus Dionyſius.
B. Cyprianus.
B. Ambroſius.
B. Auguſtinus.
B. Hieronymus.
B. Chryſoſtomus.
B. Hylarius.
B. Remigius.
B. Gregorius.
B. Baſilius.
B. Leo Papa.
B. Antoninus.
B. Anſelmus.
B. Bernardus.

Illuſtres viri Chriſtiani.

Tertullianus.
Origenes.
Nazianzenus.
Lactantius.
Claudianus.
Proſper.
Aurelius.
Iſidorus.
Hugo.
Valerius Epiſcopus.
Hiſtoria Saxonum.
Caſsiodorus.
Caſſianus.
Damaſcenus.
Fulgentius.
Rabanus.
Beda.
Alanus.
Boetius.
Petrus Bleſenſis.
Richardus.
Chryſologus.
Neſtor Abbas.
Innocentius.
Cæſarius.
Petrus Damianus.
Volrateranus.
Iuriſconſulti.

ELENCHVS

Locorum communium in hac Gnomologia contentorum, ordine Alphabetico digeſtus.

A

ABerratio.	156	Admiratio.	626
Abiectio ſui. fol.	36	Adoleſcentia.	252
Abſentia.	180	Aduentus Domini.	527
Abſolutio.	319	Aduerſarius.	123
Abſtinentia.	570	Adulatio.	452
Abundantia.	237	Adulterium.	389
Abuſio.	177	Aedificium.	189
Accuſatio.	317	Aegritudo.	282
Adminiſtratio Rei pub.	14.15	Aemulatio.	340
		Aequalitas.	331

Aes alienum. 296
Aetas. 258
Aeternitas. 551
Affectus. 393
Affinitas. 469
Affirmatio. 91
Ager. 193
Agricola. ibid.
Agricultura. 193
Alacritas. 357
Alimentum. 435
Altare. 620
Ambitio. 340
Amentia. 231
Amicitia. 101
Amor. 337
Angelus. 339
Anima. 502
Animus. ibid.
Animaduerſio. 133
Animal brutum. 452. 491.
Antichriſtus. 640
Antiquitas. 263
Apoſtolus. 540
Appetitus. 394
Aqua. 436
Argumentum 495
Armorum diſcipli na. 125
Arrogantia. 461
Ars. 15. 406
Artifex. 407
Aſſenſio. 151
Aſſentatio. 452
Aſſuefactio. 210
Auaritia. 141
Aſylum. 625
Audacia. 194
Auditus. 449
Auris. ibid.
Aurum. 38 65
Authoritas. 21
Auxilium. 372

B

Baptiſmus. 560
Beatitudo. 551
Bellum. 118
Benedictio. 616
Benefactum. 84
Beneficentia. ibid.
Beneficium. 79
Beneficus. ibid.
Beneuolentia. 202
Benignitas. 202
Blanditiæ. 453
Bonitas. 52
Breuitas. 414
Breuiloquiũ. ibid.

C

Caecitas. 416
Ceremoniæ fol. 620
Calliditas. 419

Captiuitas. 129
Cato. 508
Caſtigatio. 131
Caſtitas. 387
Caſus. 289
Cauſa. 229
Cautela. 227
Charitas. 582
Chriſtianus. 606
Chriſtus. 524
Cibus. 434
Circunſtantiæ. 327
Ciuilitas. 506
Ciuile odium. 169
Ciuitas. 179
Clementia. 369
Clericus. 594
Cogitatio. 400
Cognatio. 469
Cognitio. 404
Coitus. 390
Colloquium. 536
Comitas. 447
Commoditas. 159
Comparatio. 531
Compunctio. 565
Conciliatio. 123
Concilium. 558
Concordia. 115
Concupiſcētia. 389
Conditio. 498
Confeſſio. 562
Confœderatio. 114
Coniectura. 326
Coniugium. 244
Connubium. ibid.
Cōſanguinitas. 469
Conſcientia. 623
Conſenſus. 151
Conſeruatio. 466
Conſideratio. 400
Conſilium. 193
Conſolatio. 360
Conſpectus. 414
Conſtantia. 292
Conſuetudo. 174
Conſulatio. 144
Conſummatio. 549
Contemplatio. 571
Contemptus. 47
Contentio. 338
Continentia. 631
Contrarium. 333
Contritio. 565
Controuerſia. 497
Contumacia. 498
Contumelia. 43
Conuerſatio. 111
Conuerſio. 569
Conuitium. 44
Conuiuium. 439
Copiæ. 123
Cor. 501
Corpus. 508

Cor-

Correctio. 152
Correptio. 134
Corruptio animi. 73.
Creatio. 629
Creatura. 630
Crudelitas. 375
Criminatio. 324
Crimen, 635
Crux Chriſti. 532
Culpa. 448
Cult^9 Dei. 589 622
Cunctatio. 467
Cupiditas. 86
Curatio morbi. 282
Curioſitas. 467
Cuſtodia. 466

D

DAmnatus. 643
Damnum. 377 160.
Debitum. 488
Deceptio. 150
Decor. 62
Defenſio. 323
Deformitas. 64
Defunctus. 278
Deliberatio. 144
Delectatio. 355
Delitiæ. ibid.
Delictum. 635
Dementia. 231
Deſidia. 228
Deſiderium. 393
Deſpectio. 42
Deſperatio. 302
Deteſtatio. 452
Detractio. 450
Deuotio. 622
Deus. 512
Diabolus. 639
Dies. 414
Dies feſtus. 591
Differentia. 231
Difficultas. 445
Dignitas. 38
Dilectio. 582
Diligentia. 306
Diſceptatio. 238
Diſciplina. 216
Diſciplina militaris. 216
Diſcipulus. 216
Diſcordia. 114
Diſcretio. 222
Diſcrimen. 360
Diſputatio. 495
Diſpenſatio. 25
Diſsimilitudo. 333
Diſsimulatio. 499
Diuerſitas. 491
Diuiſio. ibid.
Diues. 64
Diuitiæ. ibid.

Captiuitas. 129
Cato. 508
Caſtigatio. 131
Caſtitas. 387
Caſus. 289
Cauſa. 229
Cautela. 227
Charitas. 582
Chriſtianus. 606
Chriſtus. 524
Cibus. 434
Circunſtantiæ. 327
Ciuilitas. 506
Ciuile odium. 169
Ciuitas. 179
Clementia. 369
Clericus. 594
Cogitatio. 400
Cognatio. 469
Cognitio. 404
Coitus. 390
Colloquium. 536
Comitas. 447
Commoditas. 159
Comparatio. 531
Compunctio. 565
Conciliatio. 123
Concilium. 558
Concordia. 115
Concupiſcẽtia. 389
Conditio. 498
Confeſſio. 562
Confœderatio. 114
Coniectura. 326
Coniugium. 244
Connubium. ibid.
Cõſanguinitas. 469
Conſcientia. 623
Conſenſus. 151
Conſeruatio. 466
Conſideratio. 400
Conſilium. 193
Conſolatio. 360
Conſpectus. 414
Conſtantia. 292
Conſuetudo. 174
Conſulatio. 144
Conſummatio. 549
Contemplatio. 571
Contemptus. 47
Contentio. 338
Continentia. 631
Contrarium. 333
Contritio. 565
Controuerſia. 497
Contumacia. 498
Contumelia. 43
Conuerſatio. 111
Conuerſio. 569
Conuitium. 44
Conuiuium. 439
Copiæ. 123
Cor. 501
Corpus. 508

Correctio. 152
Correptio. 134
Corruptio animi. 73.
Creatio. 629
Creatura. 630
Crudelitas. 375
Criminatio. 324
Crimen. 635
Crux Chriſti. 532
Culpa. 448
Cult⁹Dei. 589 622
Cunctatio. 467
Cupiditas. 86
Curatio morbi. 282
Curioſitas. 467
Cuſtodia. 466

D

Damnatus. 643
Damnum. 377
160.
Debitum. 488
Deceptio. 150
Decor. 62
Defenſio. 313
Deformitas. 64
Defunctus. 278
Deliberatio. 144
Delectatio. 355
Delitiæ. ibid.
Delictum. 635
Dementia. 231
Deſidia. 228
Deſiderium. 393
Deſpectio. 42
Deſperatio. 302
Deteſtatio. 452
Detractio. 450
Deuotio. 622
Deus. 512
Diabolus. 639
Dies. 414
Dies feſtus. 591
Differentia. 231
Difficultas. 445
Dignitas. 38
Dilectio. 582
Diligentia. 306
Diſceptatio. 238
Diſciplina. 216
Diſciplina militaris. 216
Diſcipulus. 216
Diſcordia. 114
Diſcretio. 222
Diſcrimen. 360
Diſputatio. 495
Diſpenſatio. 25
Diſsimilitudo. 333
Diſsimulatio. 499
Diuerſitas. 491
Diuiſio. ibid.
Diues. 64
Diuitiæ. ibid.

Do-

Doctor. 214
Doctrina. 213
Dolor. 356
Dolus. 148
Dominatio. 3
Dominatus. ibid.
Dominum. 25
Domus. 189
Donum. 79
Dubitatio. 497
Dux. 124

E

EBrietas. 438
Eccleſia. 554
Educatio. 215
Egeſtas. 76
Elatio. 456
Electio. 507
Eleemoſyna. 572
Eloquentia. 410
Eloquutio. ibid.
Emendatio. 156
Emptio. 521
Epiſcopatus. 691
Epulæ. 440
Eremus. 331
Erratum. 155
Error. 155
Erubeſcentia. 475
Eſca. 436
Eſuries. 440
Euangelium. 589
Euchariſtia. 563
Excãdeſcentia. 418
Excellentia. 49
Exceſſus. 36
Excõicatio. 645
Excuſatio. 323
Execratio. 450
Exemplum. 327
Exercitatio. 311
Exercitium. ibid.
Exercitus 123
Exilium. 94
Exitus vitæ. 273
Exitium. 377
Exhortatio. 144
Expectatio. 300
Experientja. 494
Exprobratio. 499

F

FAcies. 484
Facilitas. 446
Facinus. 168
Facultas. 21
Facultates. 74
Fallacia. 152
Falſitas. 96.151
Falſum. ibid.
Fama. 48.303

Fames. 440
Famulus. 30
Famulitium. ibid.
Fauor. 372
Fęlicitas. 377
Feritas. 375
Ferocia. ibid.
Fertilitas. 237
Feſtinatio. 306
Feſtiuitas. 626
Fidelitas. 98
Fides. 607
Fidem habere. 99
Fiducia. 98
Figura. 40
Filius. 521
Filius Dei. 521
Finis. 267
Flagitium. 165
Fletus. 352
Fœcunditas. 237
Fœditas. 63
Fœlicitas. 377
Fœmina. 348
Fœnus. 486
Forma. 62
Formido. 198
Formoſus. 61
Fornicatio. 392
Fortitudo. 194
Fortuna. 290
Frater. 470
Fraus. 149
Frons. 484
Frugalitas. 430
Fuga. 306
Fur. 488
Furtum. 487
Futurum. 26

G

Garrulitas. 140
Gaudium 354
Generatio. 215
Generoſitas. 31
Gloria. 332
Gloria æterna. ibi.
Gloria vana. 463
Gratia. 616
Gratiarum actio. 426.
Gratitudo. ibid.
Gubernatio. 15
Gula. 441
Guſtus. ibid.

H

Hæreditas. 494
Hebetudo. fol. 228
Homo. 343
Honeſtas. 46

Ho-

Honeſtum. 46
Honor. 38
Hoſpitalitas. 632
Hoſtis. 123
Humanitas. 202
Humilitas. 457
Hypocritæ. 499

I

IActantia 461
Iactura. ibi.
Ieiunium. 570
Ieſus. 523
Ignauia. 228
Ignobilitas. 34
Ignorantia. 213
Illiberalitas. 86
Imago. 333
Imbecillitas. 633
Imitatio. 327
Impatientia. 299
Imperator. 126
Imperium. 1
Impietas. 634
Impœnitentia. 498.
Impoſſibilitas. 445
Improbitas. 56
Imprudentia. 211
Impudentia. 476
Incarnatio Dñi 527
Inconſtantia. 210
Incontinentia. 390
Incredulitas. 645
Indigentia. 76
Indignatio. 418
Indumentum. 479
Induſtria. 407
Infœlicitas. 363
Infernus. 639
Infidelitas. 645
Infirmitas. 633
Ingenium. 406
Ingenuitas. 32
Ingratitudo. 429
Inimicitia. 109
Inimicus. ibid.
Iniquitas. 59. 167
Iniuria. 42
Iniuſtitia. 167
Innocentia. 546
Innocens. ibid.
Inopia. 75
Inquiſitio. 142
Inſania. 231
Inſcitia. 209
Inſidiæ. 101
Inſipientia. 216
Intellectus. 446
Intelligentia. ibid.
Intēperantia. 433
Intentio. 397
Integrum. 550

Interrogatio. 142
Inuidia. 464
Inuitus. 174
Inuiſibilia. 645
Iocus. 489
Ira. 417
Iracundia. ibid.
Ira Dei. 645
Iudex. 161
Iudicium. ibid.
Iudicia Dei. 644
Iudicium extremum. 643
Iuramentum. 443
Iurgium. 444
Iuriſconſultus. 161
Ius. ibid.
Iuſtificatio. 546
Iuſtitia. 167
Iuſtus. 547
Iuuentus. 252

L

Labor. 311
Lachrymæ. 351
Lætitia. 357
Largitas. 83
Largitio. ibid.
Languor. 283
Laſciuia. 388
Latro. 487
Laus. 381
Lectio. 221
Lex. 169
Lex diuina. 590
Liberalitas. 79
Liberi. 129
Libertas. 25
Libido. 390
Licentia. 25
Lis. 497
Litteræ. 204
Litigium. 497
Locuplex. 65
Locus. 178
Loquacitas. 140
Loquela. 131
Lucrum. 484
Luctus. 351
Ludibrium. 42
Ludus. 489
Lumen. 414
Lux. 414
Luxuria. 256
Luxus. 434

M

Magiſtratus. 15 fol. 40
Magnanimitas 316
Magnitudo. 36
Maledictio. 452
Maleficium. 167

Maleuolentia. 451
Malignitas. 54
Malitia. ibid.
Malum. ibid.
Malus. 57
Mandatum. 310
Mania 230
Manſuetudo 421
Manus pro exercitu. 123
Mare. 481
Maria virgo. 536
Maritus. 432
Martyrium. 543
Mater. 246
Matrimoniū. 238
Medicamentum. 282.
Medicina. 284
Meditatio. 581
Medium. 266
Melodia. 500
Memoria. 424
Mendacium. 95
Mens. 502
Mercatura. 484
Merces. 129
Meritum. 492
Metus. 198
Miles. 126
Militia. 121
Minimum. 37
Miraculum. 626
Miſericordia. 369
Mitis. 423
Moderatio. 433
Modeſtia. ibid.
Mœror. 356
Monachus. 593
Monarchia. 1
Mora. 307
Morbus. 282
Mores. 376
Mors. 272
Mortuus. 276
Motus corporis. 498.
Mulier. 348
Multiloquium. 140.
Multitudo. 34
Multitudo imperita. 36
Mundus. 501
Murmuratio. 451
Muſica. 500
Mutatio. 294
Mutuum. 486

N

Natiuitas Domini. 528
Natura. 231

Nauigatio. 481
Neceſſitas. 399
Nefas. 167
Neglectus. 341
Negligentia. 307
Negotium. 309
Nobilitas. 33
Nocumẽtum. 377
Nomen. 404
Notio. ibid
Notitia. ibid.
Nouerca. 490
Nouitas. 264
Nox. 416
Numerus. 491
Nuntius. 540
Nuptiæ. 240.241
Nutritio. 236

O

OBedientia. 617
Obiurgatio. 153
Obliuio. 425
Obſcuritas. 418
Obſequium. 23. 618.
Obſtinatio. 498
Obtrectatio. 451
Occaſio: 481
Occultum. 142
Oculus 414
Odium. 338
Odor. 493
Offenſa. 42
Officium diuinũ. fol. 610
Officium magiſtratus. 15
Opes. 65
Opera bona, & mala. 611
Opinio. 143
Opportunitas. 480
Oppoſitio. 333
Obſonium. 434
Opus. 311
Oratio. 575
Orator. ibid.
Orbitas. 237
Ordo. 466
Os, oris. 483
Otium. 315

P

PApa. 558
Pareus. 85
Parentes. 248
Parſimonia. 85
Parum. 37
Paſſio Domini. 530
Paſtor. 600
Pater. 521

INDEX.

Pater. 521
Pater Deus. 512
Patientia. 296
Patria. 192
Pauor. 197
Paupertas. 74
Peccatum. 20
Pecunia. 66. 73. 485
Peieratio. 444
Penuria. 74
Peregrinatio. 180
Perfectio. 550
Perfidia. 101 635
Periculum. 289
Periurium. 444
Perſeuerantia 292
Perſuaſio. 143 411
Pertinacia. 497
Peruigilia. 279
Petitio. 575
Pharmacum. 291 418
Philoſophia. 470
Phreneſis. 230
Pietas. 621
Pigritia. 316
Plebs. 34
Poculentum. 291
Pœna. 129
Pœnitentia. 566
Politia. 179
Pollicitatio. 480
Põtifex maximus. 558
Populus. 34
Poſſeſſio. 84
Poſſibilitas. 445
Potentia. 22. 456
Poteſtas. 21 20
Potus. 436
Præceptor. 213
Præceptum diuinũ 590
Prædicatio. 604
Prælatio. 600
Prælium. 117
Præmium. 129
Præſtantia. 55
Præſumptio. 462
Præterirum. 262
Prauitas. 57
Precatio. 460
Pretium. 485
Princeps. 1 & 4
Principatus. 4
Principium. 264
Priuatio patriæ. 194
Priuilegium. 489
Probatio. 321
Probitas. 53
Prodigalitas. 85
Prodigus. ibid.
Proditio. 160
Profectu. 156

Pro-

Profuſio bonorũ. 91
Promiſſio. 482
Prophetia. 615
Propinquitas. 292
Proſperitas. 378
Protectio. 323
Prouidentia. 223
Prudentia. 222
Pudicitia. 388
Pudor. 473
Pueritia. 250
Pugna. 118
Pulcher. 67
Pulchritudo. 61
Punctum. 269
Punitio. 130
Puſillanimitas. 316.

Q

Qvæſtio. 146
Quæſtus 514
Turpis quæſtus 93
Qualitas. 476
Quies. 287

R

Raritas. 38
Ratum. 37
Ratio. 229
Reatus. 634
Recordatio. 424
Rectum. 55
Regere patriam. fol. 22
Regimen. ibid.
Regio. 181
Regnum. 1
Religio. 592
Remedium. 478
Reminiſcentia. fol. 426
Remuneratio. 129
Reprehenſio. 152
Repugnantia. 333
Reſponſio. 143
Reſpublica. 179
Reipublicæ adminiſtratio. 15
Reſpub. præeſſe. fol. ibid.
Reſurrectio. 538
Rhetorica. 411
Rigor. 198
Riſus. 352
Robur. 194
Roma. 478
Rubor. 473
Rumor. 302
Ruſtica vita. 183
Ruſticatio. ibid.

S

Sacerdos. 594
Sacra ſcriptura. 586
Sacramẽtum. 559
Sacrificium. 620
Sæuitia. 376
Sagacitas. 225
Salus. 281
Sanctitas. 544
Sanctus. ibid.
Sanitas. 280
Sapientia. 207
Satan. 639
Scandalum. 493
Scelus. 167
Scientia. 203
Scriptura hominũ 219
Scriptura ſacra. 586
Secretum. 141
Secundæ res. 380
Securitas. 287
Seditio. 109
Seductio. 150
Senectus. 254
Senecta. ibid.
Senium. ibid
Senſus. 448
Sententia. 165
Sepultura. 493
Sermo. 133
Seruitus. 129
Seruus. ibid.
Seueritas 101
Signum. 327
Silentium. 138
Similitudo. 331
Simplicitas. 633
Simulatio. 499
Sitis. 441
Sobrietas. 430
Societas. 111
Socordia. 228
Solertia. 226
Solicitudo. 309
Solitudo. 305
Solus. 305
Somnium. 228
Somnus. 278
Sors. 290
Species. 483
Spectaculum. 489
Speculatio. 400
Spes. 300
Spiritus ſanctus. 522
Splendor. 418
Sponſio. 482
Sterilitas. 237

Stu-

Studium. 221
Stultitia. 225
Subditus. 19
Subiectus. ibid.
Succenſio. 154
Summus Pontifex 558
Sumptuoſitas. 434
Superbia. 454
Superfluitas. 433
Supplicium. 129
Suſpicio. 326

T

Tabulæ teſta-menti. 494
Taciturnitas. 139
Temeritas. 403
Temperantia. 430
Templum. 625
Tempus. 258
Tempus præſens. 261.
Temulentia. 436
Tenacitas. 97
Tenebræ. 416
Tentatio. 646
Terra. 501
Terror. 198
Teſtamentum. 494
Teſtimonium. 321
Teſtis. 322
Theatrum. 47
Timiditas. 198
Timor. 195
Tormentum. 363
Trãſitus vitæ. 273
Trepidatio. 198
Trinitas. 519
Triſtitia. 356
Turba. 34
Turbatio. 197
Turpitudo. 65
Tyrannis. 14

V

Vanagloria. 461
Venatio. 491
Venia. 319
Venus. 389
Venuſtas. 61
Verbum. 133
Verecundia. 460
Veritas. 91
Verſutia. 226
Verum. ibid.
Veſtimentum. 479
Veſtis. ibid.
Vetuſtas. 262
Vicinitas. 192
Victoria. 125
Vidua. 360

INDEX.

Viduitas. 360
Vigilia. 280
Vilitas. 63
Vindicta. 375
Vinum. 436
Violentia. 173
Vir. 241
Virginitas. 614
Virtus. 45
Vis. 173
Viſus. 414
Vita. 268
Vita ruſtica. 183
Vitioſitas. 57
Vitium. 51.442
Vltio. 375
Voluntas. 393
Voluptas. 353
Votum. 482
Vrbs. 178
Vſura. 486
Vſus. 174
Vtilitas. 159
Vulgus. 24
Vulnus. 282
Vultus. 485
Vxor. 438

Z

Zelus. 632

FINIS.

INCIPIT PRIOR TOMVS SENTENTIAS

Complectens ex probatiſsimis auctoribus ſelectas, & per locos communes digeſtas.

REGNVM.

EX GRÆCIS AVTHORIBVS.

AD Regem pertinet legum latio. Plato de Regno.

Malus rex tyrãnus dicitur. Ariſt. Eth. 8.

Rex debet ſe habere ad ſubditos, ſicut paſtor ad oues. ibi.

Non contingit eum bonum principem agere, qui ſub principe non fuit. idem Polit. 3.

Prudentia eſt pręcipua virtus principum. ibid.

Nimis viles, & egeni neſciunt principem agere. idem Polit. 4.

Oportet principem bonos honorare, & ipſum eis honores diſtribuere, ſupplicia autem diſtribuere non per ſe, ſed per alios. idem Polit. 5.

Pater & Filius non debent ſimul principem agere, nec maior & minor frater. ibidem.

Periculoſum eſt principi ſubdito, dare magnos honores. ibidem.

Princeps debet eſſe Dei cultor, quia minus timent homines iuſtum pati à principe, ſi Dei cultorem eum putant. ibidem.

Princeps Dei cultor eſſe debet plus, & minus ciuiũ. ib.

Princeps nullum virum totius ſui dominij debet facere cuſtodem. ibidem.

Rex iuſtitiam conſeruare debet. ibidem.

Regnum ſaluatur per amicos. ibidem.

Si plures ſint fratres, ſenior debet ſemper principem agere. ibidem.

Si princeps aliquem à poteſtate ſibi tradita deponere velit, gradatim debet hoc facere, & non ſimul totam po teſtatem auferre. ibidem.

Concedendum eſt regi aliquatenus, vt regno fruatur. Plut. de Polit.

Tum omnibus in rebus potiſſima principum pars eſt, tum maximè in condendis vrbibus. idem de for. Rom.

Regum mores maximè ex mente, & vocibus deprehen duntur. idem de viri. Alex.

Si ius aliqua cauſa eſſet violandum, Imperij cauſa eſ ſet violandum. Theb apud Plut. de tuen. bon. valet.

Principes miniſtri ſunt Dei ad curam & ſalutem homi num vt bona, quæ Deus illis largitur, partim diſtribuāt, partim ſeruent. Plutar. de doct. princ.

Princeps magis timeat, ne quid mali faciat, quàm ne quid patiatur. ibidem.

Licet regi & affectu fieri philoſophum, & fortuna ma nere principem. ibidem.

Reges deorum diſcipuli. idem de diſcipl. Philoſ.

Nedum ſapientia prçſtare eum par eſt, qui antecedit imperio, ſed etiam religione, & pietate. Antiſth. apud Plutar. de profect. morum.

Regna vnum honoris ac gloriæ fructum, cum multis incommodis compenſant. Plut. in Conuiuio 7. Philoſ.

Laudo reges, & ciuitates, qui exteris prius, deinde ciui bus dant operam ibidem.

Impera tibi. Sodiad.

Imperium nemini conuenit, qui, quibus imperat, me lior non ſit. Cyr. apud Plutar. in opophtheg.

Ditare magis eſt regium, quàm diteſcere. ibid.

Regium eſt, cum benefeceris, malè audire. Alexand. apud Plutar. ibid.

Ille tutus eſt rex, qui ſic ſubditis imperat, vt parentes filijs. Ageſi. apud Plutar. ibid.

Bonus rex mitis ſit, eouſque dum contemptui non ſit. Cleom. apud Plut.

Si princeps ſecundum leges vixerit, vnaquæque ciui tas optimè regi poterit. Solon apud Laer. lib. 1.

Qui tutò regnare vult, ſummopere nitatur, vt beneuo lentia non armis ſtipatus regnet. Clebul. ibid.

Princeps ſolidam dormire noctem non debet. Homer. Iliad. 1.

Regum eſt affectus cohibere. idem Iliad. 10.

Regum indignatio etſi in præſenti diſſimuletur, tamē eſt timenda in poſterum. Homer. Iliad. 1.

Regum poteſtas à Deo eſt ibidem.

Somnia principum non omnino negligenda. ibid.

Regnum cùm paraueris, ſcitote hoc dignum eſſe ibid.

Imperia pleraque violenta ſunt, & magis armis quàm iure conſtituuntur. Demoſt. in arg. lib.

Imago rex eſt animata Dei. idem.

Nullus dominatus eſt perpetuus, præſertim violētus, ab alijs ad alios imperia transferuntur. ibidem.

Efficiat princeps, vt ſubditi metuant non ipſum, ſed pro ipſo. Pittac. apud Stob.

Princeps nullis conſiliarijs egeat, deliberet tamen cū amicis. ibid.

Princeps in multis concedat amicis, & familiaribus: inimicos autem per omnia ſuperet. ibid.

Princeps ſit grauis, non vultus contractione, ſed inſtitutione vitæ, nulla prorſus in re inordinatè ſe gerēs, ſed æquè promiſſiones quaslibet verborum ac iuſiurandum conſeruans. ibid.

Princeps in concionibus diſpoſitiones ac habitus decentes conſtituat. ibidem.

Reuerentia diuinitatem præ ſe ferens, poterit principem in admirationem, honoremque apud vulgus promouere, benignitas charum & amabilem reddit, grauitas autem terribilem & inuictum hoſtibus, magnanimum verò, & fiducia plenum erga amicos efficiet. ibid.

Princeps gratiam referat, non habite reſpectu ad pretij magnitudinem, ſed ad ingenium, & uoluntatem conferentis. ibidem.

Oportet principem etiam morib. imperiū docere ibid.

Virtutes principis, Dei opera exiſtimanda ſunt, & illius beneficio, illi acceſſiſſe apud Stob.

Rex viua eſt lex, æquitas, & concordia machinans, iniquitatem ac ſeditiones arcens, animo in ſubditos paterno. ibidem.

Ita ſtatuo, bonum regem neceſſariò philoſophum eſſe, & philoſophum ſtatim regio prçditum eſſe animo. ibid.

Princeps ſubditos præcedat, non dolo, & otio, ſed prouidentia, & induſtria. Xenoph. apud Stob.

Si pax hominibus videtur ingens bonum, huius mini

ma pars redit ad reges, & ſi pro magno bellum habetur, huius maxima pars ad reges pertinet. apud Stob.

Legi ac principi ſapientiori cedere pars eſt. Demoſth. apud Stob.

Boni principis hoc vnum eſt lucrum, & inſtar multorum aliorum, omnia ſic facere, vt in ipſo imperij tempore, & poſt id iuſtitiæ ac bonorum omnium à ſubditis teſtimonium habeat. ibidem.

Principatum gerens non reminiſcaris inimicitiarum, & diſſenſionum, ſi quæ tibi prius cum aliquibus interceſſerunt. Euſeb. apud Stob.

Princeps non ideo creatus eſt, vt læderet, ſed vt iuuaret. Pythag. apud eund.

Nec ira in ſubditos vtendum eſt, nec peccantibus inſtitutum ſuum ſine reprehenſione relinquendum, nã iracundia principem ab inſanis nihil differre ſignum eſt. hoc verò leuitatem ad peccandum in ſubditis ginit. Pythag. ibidem.

Imperandi modum ſingulorum moribus decenter ac commodato, cum probis moderatè, cum ſupinis vehementius, cum audacibus acerbè, cum cautioribus deniq; leniter agens. ibidem.

Si propoſuerit princeps ornamenta quædam ciuitati conſecrare, ſeipſum pulcherrimo ſuetudinis, iuſtitiæ, & beneficentię ornamento primum decoret.

Principatus virum oſtendit. Ariſt. Ethi. 5.

Filio non tradendum imperium eſt apud Stob.

Quemadmodum ſol nõ expectat preces, vt exoriatur, ſed illicò fulget, & ſalutatur ab omnibus: ita nec expectauerit princeps plauſus & ſtrepitus, & laudes, vt bene faciat, ſed ſpõtè cõferat beneficia, & æquè ac ſol amabit. ib.

Tot tantorumque bonorum, & munerum, quæ dij largiuntur, nullus eſt fructus aut vſus rectus ſine lege, iure, & principe. Ius finis eſt legis, principis opus lex, princeps autem imago Dei cuncta adminiſtrans. Demoſt. apud Stob.

Magnum eſt argumentum virtutis in principe, ſi ſubditi ipſum libenter ſequantur, & in periculis vnà perſeuerent, Xenoph. apud Stob.

Propoſitis tribus ſtatibus, & ijs omnibus optimis, vt optimè imperet populus: optimè pauci: optimè vnus: inter hæc multò antecellere vnius imperium ſentio. Herod. lib. 5. apud Stob.

Nec omne imperium popolo committas, nec affligas

ipſum nimium tribuens diuitijs: nec vnquam populo virum fidum eijcias, nec promoueas plus, quàm tempus poſtulat. haud enim tutũ eſt, ne tibi ex ipſo fiat inſignis tyrannus: ad hæc prohibe illum, qui præter ius honoratur, praui enim fœliciter agentes, morbus ſunt reipubli. Eurip. apud Stob.

Propterea reges prudentes exiſtunt, quoniam alijs in concione, aut iudicio iniquè læſis ius ſuum reſtituunt, leniter benignis adhortantes verbis. Heſiod. apud Stob.

Oportet regem meminiſſe, quòd homo exiſtens poteſtatem ſit adeptus diuinam, vt res honeſtas, & diuinas in ſtituat: ſermone aũt humano vtatur. Philip. apud Stob.

Rex libros de regno ſcriptos emat ac legat, nam de quibus amici reges admonere non audent, ea in libris ſunt deſcripta. Demet. ibid.

Viris prudentibus dicendi libertatem concedat princeps, vt de quibus dubitauerint cum principe communicent. Iſocr. ibidem.

Veriſſimos eſſe honores princeps exiſtimet, non qui in propatulo cum timore fiunt, ſed quando ſubditi apud ſe ſoli mentem principis potius, quàm fortunam admirantur. ibidem.

Per abſentiam principis, ſi qui nouis rebus ſtudent ali quid moliri ſolent. Demoſth. in arg. lib.

Qui à principibus, aut à ciuitatibus aliquid impetrare ſtudent, conſiliarios, & oratores in primis ſibi conciliari ſtudent. ibidem

Reſpubl. potius ſocietatem rerum publ. quàm principum colunt. ibidem.

Callidi, & in rebus gerendis acres amplificare ſolent imperia. Demoſth. 1. Olynth.

Principum minæ non ſunt emendę. ibid.

Principes finitimos primùm volunt eſſe oppreſſos, & ſubactos: vel quòd ipſorum rebus maximè ſunt opportuni, vel ꝙ per eos tranſitum habere ſolent ad alienos, ibi.

Etiam regum fortuna potentiorib. ludibrio eſt. ibid.

Verum imperij nomen mihi gerere videtur ille princeps, qui auro inexpugnabilis, ratione facilis captu ſit. Them. ſt.

Abſtinendum eſt ſpectaculis verè imperantibus. nam qui ridiculis gaudent, imperij maieſtatè imminuunt. ibi.

Oportet principem non tantùm rectè imperare poſſe, ſed etiam humaniter. Arch. in li. de leg. & iuſt.

Egregium quiddam, rex eſt, qui fortitudine præcellit,

& iura hominum iudicio ſuo conſeruat. Menand.

Honeſtius eſt principi beneficiorum, quàm trophæorum memoriam relinquere. Xenoph. Socrat.

In rege perfecto, ut bonus ſit Imperator, iudex & ſacerdos requiritur. Pythag.

Principes non ſunt, qui ſceptra ferunt, ſed qui regere ſciunt Xenoph li. 3. de fact. & dict. Socrat.

EX LATINIS:

OMnes reges ex ſeruis, omnes ſerui ex regibus oriuntur: omnia iſta longa varietas miſcuit, & ſurſum, & deorſum fortuna verſauit. Senec. Epiſto. 44.

Officium eſt imperare, non regnum, idem epiſt. 91.

Rege incolumi, mens omnibus vna eſt, amiſſo rumpitur fides. idem Epiſt. 105.

Natura certè commenta eſt regem, quod ex alijs animalibus licet cognoſcere: & ex apibus, quarum regi ampliſſimum cubile eſt, medioque, & tutiſſimo loco. idem de Clement.

Non eſt ibi rex tutus, vbi nihil à rege tutum eſt Seueritas ſeueritate mutua paciſcenda eſt. ibid

Saluum regem in aperto clementia præſtat. idem ibi.

Vnum eſt regi expugnabile munimentum, amor ciuium. ibidem.

Exiſtimet rex non rempub. ſuam eſſe, ſed ſe reip. ibi

In vindicandis iniurijs lex eſt, vt hæc tria princeps cõſideret, aut vt eum quem punit emẽdet, aut vt pęna eius cæteros meliores reddat, aut vt ſublatis malis, cæteri ſecuriores viuant. ibid.

Non minus ſunt turpia principi multa ſupplicia, quã medico multa fumera, ibid.

Remis ſuis imperantibus melius paretur. ibid.

Quod regnum eſt, cui non ſit parata ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? cuiquam poteſt accidere quod cuiquam poteſt. Senec. de Tranq. anim.

Princeps, qui vult omnia ſcire, neceſſe eſt, multa ignoſcat. Quint. lib. 8.

Eloquentia principibus maximè ornamento eſt Cice. 4. de finib.

Nihil eſt tam regium, tam liberale tamque munificũ, quam opem ferre ſupplicibus, excitare afflictos, dare ſalutem, liberare periculis homines. idem 2. de Orat.

Nihil eſt tam acerbum quàm ad ſummum imperium

acerbitatem adiungere naturę. idem ad Quint.fra.

Nulla eſt imperij tanta vis, quæ, premente metu, poſſit eſſe diurna. ibid.

Millies perire eſt melius, quam principem non poſſe in ſua ciuitate ſine armorũ præſidio viuere. ibi. Philip. 2.

Regnum afflictæ fortunę facile multorum opes alliciunt ad miſericordiam, maximè eorum, qui aut reges ſunt, aut viuunt in regno, vt regale eis nomen magnum, & ſanctum eſſe videatur, idem pro lege Manil.

Nullum eſt vitium tertius, quàm auaritia, prętertim in principibus, & rempubli gubernantibus, habere enim quæſtui rempubl. non modò turpe eſt, ſed ſceleratum etiam, & nefarium idem 2. Offic.

Vt cupiditatibus, & vitijs principum infici ſolet ciuitas: ſic emendari, & corrigi continentia idem. 1. de leg.

Imperatorib vna medicina imperet. Plin. Senior li. 24

Imperatorum authoritatem res aduerſæ minuũt. Cęſar. de bell. Gal.

Non minus eſt imperatoris ſuperare conſilio, quàm gladio. idem lib. 2. de bell. Ciui.

Imperia crudelia acerba magis quã diuturna. Salluſt. de repud. ordinand.

Imperio maximo, maxima ineſt. cura. Salluſt pro Cotta ad pop.

Iracundia apud alios, in principe ſuperbia eſt. idem in coniur. Catil.

Regis nomen in terris, imperij primum fuit. ibid.

Regem armis, quàm munificentia vinci, minus flagitioſum. idem in Orat. Lepid.

Expeditius eſt augere regnum quam fuit accipere. Cur. lib. 20.

Nullum minus timeat princeps, quàm qui de ſolo victu. cogitat. Vitel. apud Tranq.

Non oportet quenquam à ſermone principis triſtem diſcedere. Veſpaſ. apud eundem.

Princeps, qui delatores non caſtigat, irritat. Domit. apud Tranq.

Si tibi Parthorum ſolium fortuna dediſſet.
Chare puer, terriſque procul venerandus Eois.
Barbarus Arſacio conſurgeret ore thiaras.
Sufficeret ſublime genus, luxuque fluentem.
Deſide, nobilitas poſſet te ſola tueri.
Altera Romana longę rectoribus aulæ.
Conditio, virtute decet, non ſanguine niti:

Tu licet extremos late dominere per Indos.
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent,
Si metuis, ſi praua cupis, ſi duceris ira,
Seruitij patiere iugum, tolerabis iniquas
Interius leges, Tunc omnia iure tenebis,
Cum poteris rex eſſe tui. procliuior vſus
In peiora datur, ſuadetque licentia luxum.
Sed comprime motus,
Nec tibi, quid liceat, ſed quid feciſſe decebit,
Occurrat, mentemque domet reſpectus honeſti.
Hoc te præterea crebro ſermone monebo,
Vt te totius medio telluris in orbe
Viuere cognoſcas, cunctas tua gentibus eſſe
Facta palam, nec poſſe dari regalibus vnquam
Secretum vitijs: nam lux altiſſima facti
Secretum nihil eſſe ſinit, latebraſque per omnes
Intrat, & obſcuros explorat fama receſſus.
Sis pius in primis nam cùm vincamur ab omni
Numine, ſola deos æquat clementia nobis.
Neu dubiè ſuſpectus agas, neu falſus amicis,
Nummorumque auidus, qui talia curat, inanes
Horrebit ſtrepitus nulla non anxius hora.
Non ſic excubiæ, non circunſtantia pila,
Quam tutatur amor, non exhorrebis amari.
Hoc alterna fides, hoc ſimplex gratia donat.
Qui terret, plus ipſe timet, ſors iſta tyrannis
Conuenit, inuideant claris, forteſque trucident,
Muniti gladijs viuant, ſeptique venenis,
Ancipites habeant artes, trepidique minentur.
Tu ciuem patremque geras tu conſule cunctis.
In commune iubes, ſi quid cenſeſque tenendum,
Primus iuſſa ſubi, tunc obſeruantior æqui
Fit populus, nec ferre vetat, cum viderit ipſum
Autorem parere ſibi componitur orbis
Regis ad exemplum: nec ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.
Mobile mutatur ſemper cum principe vulgus.
His tamen effectis, nec faſtidire minores.
Neu pete præſcriptos homini tranſcendere fines.
In quinat egregios adiuncta ſuperbia mores.
Interea muſis animus, dum mollior, inſtet.
Et quæ mox imitere legas, nec deſinat vſquam.
Tecum Graia loqui, tecum Romana vetuſtas.
Antiquos euolue duces, aſſueſce futurę.

Mili-

Militiæ Latium retro te confer in æuum.
Libertas quæſita placet, mirabere Brutum.
Perfidiam damnas, Metij ſatiabere pœnis.
Triſtè vigor nimius, Torquati deſpice mores.
Mors impenſa bonum, Decios venerare ruentes.
Vel ſolus quid fortis agat te ponte ſoluto.
Oppoſitus Cocles: Mutij te flamma docebit.
Quid mora perfringat Fabius, quid rebus in arctis
Dux gerat, oſtendet Gallorum ſtrage Camillus.
Diſcitur hic nullos meritis obſiſtere caſus.
Deſcitur in quantum paupertas ſobria poſſit.
Pauper erat Curius, regem cùm vinceret armis.
Pauper Fabricius, Pyrrhi cum ſperneret aurum. Claudian de inſtit. princip. de 4 Honorij Auguſti conſulatu.

Non bene cum ſocijs, regna venusque manent Ouid. 3. de arte amand.

Principis eſt virtus maxima noſſe ſuos. Martial. lib. 8.

Regia (crede mihi) res eſt ſuccurrere lapſis. Ouid. 2. de Ponto.

Eſt piger ad pœnas princeps, ad præmia velox.
Cuique dolet, quoties cogitur eſſe ferox idē. 1. de Pōto.

Nihil rectè inchoatur, niſi poſt Deum, fauerit imperator, nec quenquam oportet, vel meliora ſcire, vel plura, quam principem, cuius doctrina omnibus poteſt prodeſſe ſubiectis. Veget. in prolog.

Antiqua bonarum artium ſtudia literis mandabant, & in libros redacta offerebant principibus. ibid.

Boni paſtoris eſt, tondere pecus, non deglubere apud Tranq.

Conditio principis miſerrima eſt, quibus de coniuratione comperta non creditur, niſi occiſis ibid.

Imperium non eſt experiendum cuius vis eſt in conſenſu obedientium. Liuius lib. 2. Deca. 1.

Imperium id longè firmiſſimum eſt, quo obedientes gaudent idem Lib. 9.

Imperia malè parta, malè geſta, malè retenta obruuntur. ibidem.

Ira, & vini amor, imperatoris uirtutibus pnitioſa ib.

Maieſtas non eſt ſine viribus tuta. idem lib 2. Decad 1

Regnum res pulcherrima eſt inter deos, & homines. idem lib 2.

Regnum minimè eſt populare. ibid.

Viciſſitudo imperandi eſt vnum æquandæ libertatis conſilium idem lib. 2. Decad.

Rege interempto fugiunt ſatelliter. idẽ li. 4. Decad. 3.
Regius mos eſt, venenum ſecũ ferre. idẽ li. 10. Decad 3.
Regum maieſtas difficilius à ſummo faſtigio ad medium detrahitur, quàm à medijs ad ima præcipitatur. Liuj lib. 7. Decad. 4.

Præcipere, qualis debeat eſſe princeps, pulchrum quidem eſt, ſed oneroſum, ac propè ſuperbum eſt: laudare uerò optimum principem, ac per hoc ſpecula poſteris, uelut ſpecula, lumen, quod ſequantur oſtendere, idem utilitatis habet, arrogantiæ nihil. Plin. Iun. lib. 3.

Grauiſſimi principis iudicium in minoribus etiam rebus conſequi pulchrum eſt. idem lib. 4.

Princeps non patiatur ea demum ſibi rogari, quæ iam homines habeant. idem, lib. 10.

Parum refert deponere an impartire imperium, niſi ꝙ difficilius hoc eſt idem in Pane.

Imperatori vna medicina imperat. Plin. Senior li. 24.

In principe, qui electo ſucceſſore deceſſit, certiſſima diuinitatis fides eſt, bonus ſucceſſor. ibid.

Princeps nec timeat bella, nec prouocet. ibid.

Vt nolit princeps pugnare, moderationis eſt: fortitudinis autem, vt ne hoſtes velint. ibid.

Nullum magno principe beneficij genus dignius, quam quod irrogatur in poſteros. ibid.

Nihil largiatur princeps, dum nihil auferat. ibid.

Nunquam mala cã fiſci eſt, niſi ſub bono principe. ibi.

Oneroſum eſt ſuccedere bono principi. ibid.

Æquum eſt eſſe chariſſimos bono principi, qui inuiſi malo fuerant. ibid.

Non tam ſiniſtrè conſtitutum eſt, vt qui malum principem poſſit imitari, bonum poſſit. ibid.

Vita principis cenſura eſt. ibidem.

De nullo minus principe queruntur homines, quàm de quo maximè licet. ibid.

Fidiſſima eſt principis cuſtodia ipſius innocentia. ibi.

Princeps tam parcus ſit in ædificando, quàm diligens intuendo. ibidem.

Non ſatis amat bonos principes, qui malos ſatis non oderit. ibidem.

Cum de malo principe poſteri tacent, manifeſtum eſt eadem facere præſentem ibid.

Nunquam deceptus eſt princeps, niſi qui prius ipſe decepit. ibid.

Ibi intemperantius amamus bonos principes, vbi libe

ralius malos odimus .ibid.

Cui nihil ad augendum faſtigiũ ſupereſt, hic vno modo creſcere poteſt, ſi ſe ipſe ſubmittat ſecurus magnitudinis ſuę. Plin. Iun. in Paneg.

Indigna res eſt, honores dare, qui gerere non põt. ibi.

Optimus quiſque princeps eniti debet, vt poſt ſe quoque rei pub. proſit. ibid.

Non poteſt non nimium eſſe priuatis, quod principi ſatis eſt ibidem

Nemo princeps tam diſſolutus eſt, cuius occupationibus aliqua ſeueritatis ſpecies non contingat. ibid.

Cùm plurimis amicis fortuna principis indigeat, præcipuum principis opus eſt, amicos parare. ibid.

Præcipuum iudicium eſt non magni principis, magni liberti. ibidem.

Periculoſum, & graue imperium, difficile eſt continere, quod capere non poſſis. Curt. lib 1.

Princeps ſe regem eſſe, non mercatorẽ meminerit. ib.

Princeps quantuſcunque timidis, & ignauis videri poteſt, vnum animal eſt. ibid.

Cum de ſalute regis timetur, creduli eſſe debemus. idem lib. 6.

Nihil poteſtas regum valeret, niſi priùs valeret authoritas ibidem.

Regum opes ſæpius aſſentatio, quàm hoſtis euertit, idem lib. 8.

Regum ducumque clementia, non in ipſorum modò, quam in eorum, qui parent, ingenijs ſita eſt ibid.

Obſequio mitigantur imperia. ibid.

Mori præſtat quàm precariò imperatorẽ eſſe. idẽ li. 9.

Aliorum regum ſi exitus reputaueris, plures à ſuis, quam ab hoſtibus interemptos inuenies. ibid.

Lacrymare plebi, regi honeſtè non licet. Ennius apud Hier. in epitap. Nep.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTR.

Laudis contemptus reprehenditur in principe. Aug.

Nec Imperatoris eſt, libertatem dicendi negare, nec ſacerdotis, quod ſentiat non dicere. Amb.

Hoc intereſt inter bonos, & malos principes, quòd boni libertatem amant, ſeruitutem improbi. idem.

Imperator leges ferat, quas primus ipſe cuſtodiat. idẽ.

Principi non eſt reſiſtẽdum, ẽt ſi bona noſtra auferat.

Anſel.ſuper Epiſt.ad Rom.

Principes huius ſeculi ſunt Dei miniſtri.idem.

Principis nomẽ habere nõ eſt eſse principem. Chryſo.

Neceſſe eſt vt princeps conſultorem habeat in pectore. in Epiſt.

Securitas in paupertate fœlicior,quam imperium me tu retentum.in hiſt.Sax.

Complures magnos reddit remiſſum imperiũ.in Epi.

Reges plerunque creduli.in hiſtor.Sax.

Grauis,& efficax autoritas regis iubentis,ſed dictu mi rum,quanto efficacior præſtantis.quod iubet.in Epiſt.

Principes,quod primum volunt ſtatuunt,quo factum prætexant ſuum ibid.

In priuatis hominibus luxus nequitia eſt, in principe impietas. ibidem

Plerunque princeps iuſtus molorum errores diſſimu-lare noluit,non quod iniquitati eorum conſentiat, ſed ꝙ aptum tempus correctionis expectet: quando eorum vitia emendare,vel punire valeat.Iſido.1.lib.3. de ſum mo bono.

Benigni principis eſt,ad clementiæ modum tranſilire terminos æquitatis,quoniam ſola eſt miſericordia,cui cę teræ virtutes honorabiliter cedere nõ recuſant.Caſſiod. in Epiſt.

Iuſtè & rectè regnare,philoſophia eſt.Hug.ĩ Didaſc.3.

Princeps ſine literis,nauis eſt ſine regimine, & volu. cris ſine pennis Per.Rau in quad.Epiſt.

Rex,& Imperator poteſt quilibet dici in domo ſua. apud Iuriſp

Rex dicitur lex animata in regno ſuo.ibid.

In principe cauſa præſumitur.ibid.

Dignus eſt,quem princeps elegit ibid.

Dignitatem habens à priucipe dignior reputatur. ibi.

Imaginem Imperatoris coronans,illum norat.Ambr. in Pſalm.118.

Imperator nihil habet iuris in diuina Ambroſ.Epi.33

Malitia idonea regno.idem Offici.2.

Princeps habeat eloquentiam cum vitæ integritate. Anſel ſuper Epiſt ad Timoth.

Principatus,quem aut ſeditio extorſit,aut ambitio oc cupauit,etiam ſi moribus atque actibus non offenderit, in ipſius tamen ſui initij exemplo,ſemper eſt vitioſus,& difficile eſt,vt bono peragantur exitu,quę malo ſunt in choata principio. Leo Pap.in quad. Epiſt.

Iuſtitia regis,pax eſt populorum,tutamen patriæ,immunitas plebis,munimentum regentis,cura lãguorum, gaudium hominum,temperies aeris,ſerenitas maris,terræ fœcunditas,ſolatium pauperum,hæreditas filiorum, & ſibimetipſi ſpes futuræ beatitudinis. Apr.de 22. Abuſ.

Regibus prudẽtes viros adhærere, valde laudabile, & bonum eſt. Grego. in regiſt. Epiſt.16.

Regum mala,& magnatum quandoque toleranda idẽ in 1. Reg.

Princeps dicitur quaſi primus capiens. Aug. de Gram.

In principum curijs per pericula ad grandius periculum peruenitur. Aug. lib. 8. conf.

Principibus ſeculi huius non eſt confidendum. idem lib. 3.quæſt.ſup. Leuit.

Non regnat,ſed ſeruit,qui malus eſt. idem lib 4.de Ciuit. Dei.

Regna Deus etiam impijs diſtribuit. idem lib. 5. de Ciui. Dei.

Regna diuina conſtituuntur,prouidentia *ibi*. cap.

Regi veritatem iubenti reſiſtens, Deo reſiſtit. idem li. 3 cont. Epiſt. Parmeniani.

Imperatoris eſt proprium imperare. apud Platinam.

Rex Dei habet imaginem idem in queſt. vet. teſt. q 35

Fœmina imperante,regnum eſt peſſimum. idem ſup. Ioan. tracta. 2.

Facillima eſt natura principis in Epiſt.

Non tam literis, quam rei militaris diſciplina imbuẽdus eſt princeps apud Platinam.

Vt in mare flumina, ſic in magnas aulas vitia influũt. ibidem.

Rex qui nulli fidit, inutilis eſt: nec minus, qui omnibus. ibidem.

Qui multos regit, à multis regatur oportet. ibid.

Non eſt regio nomine dignus, qui ſuis commodis publica metitur. ibid.

Nec qui ſacra negligit, eccleſiæ prouentum: nec regi qui iuri dicundo non aſſidet, vectigalia a dignus eſt petere. ibidem.

Principũ negligentia naſcitur ex populi culpa Chryſ. de ver. Eſaiæ Hom. 1.

Principes legem Dei. operum ſuorum ducem habeãt idem ſerm. de manſuet.

Rex peritus ſit rerum humanarum. Theod. Gaza. in præf.

Tyrannis. EX GRÆCIS.

TYrãnis eſt genitrix iniuriæ. Plutarc. de fortu. Alex. Animal maximè noxium eſt, inter immitia tyrannus, inter mitia, adulator. idem de Amic. & adulat.

Mirabor non ſolum ſi tyrannum. ſed ſi gubernatorem videro ſenem. Theb. apud Pluth. de conuiuio 7. Sap.

Tyrannorum preces neceſſitati ſunt admixta. Plato Epiſt. 5.

Aduerſus tyrannos, vnicum munimentum diffidentia eſt. Demoſth. in Philipp. declamat. 2.

Tyrannidis, & libertatis naturale diſſidium. idẽ decl. 4

Liberalitas tyrannorum nihil aliud eſt, quam tranſlatio pecuniarũ à iuſtis dominis ad alienos idẽ ex arg. lib.

Tyrannorum eſt in initio tanta dexteritas, vt eorum dolum nemo intelligere queat. ibid.

Tyrannis ad opprimendos imbecilliores nihil aliud deeſt præter honeſtam ſpeciem, & occaſionem. ibid.

Tyrannicæ calliditatis eſt, ſimulare ſe ijs conſultum velle, quibus ſtruunt inſidias. ibid.

Per vim imperanti etiam vltro deſiſtere, periculoſum, apud Stobæum.

Oportet tyrannum multis placere ibid.

Tyrannum eſſe pium non facile eſt Sophocles. ibid.

Qui vtrunque expertus eſt, tyrannidi vult ſubeſſe, nõ præeſſe. Phalereus ibid.

Tyrannus metuit turbam, metuit ſolitudinem, metuit ſatellitij abſentiam, metuit ipſos etiam cuſtodes, nec armatos illos apud ſeſe, nec inermes videt libenter ibid.

EX LATINIS.

NOn ſe obſtrinxit ſcelere, ſi quis, tyrannum occiderit, quamuis familiarem. Cic. 3. Offic.

Nulla nobis cum tyrannis ſocietas eſt, ſed ſumma diſtractio, nec eſt contra naturam ſpoliare eum, quem fas eſt occidere, idem 5. Tuſc.

Qui terret, plus ipſe timet: ſors iſta tyrannis.
Conuenit, inuideant claris,forteſque trucident,
Muniti gladijs viuant, ſeptique venenis:
Ancipites habeant artes, trepidiq; minentur. Claudian de inſtitu. princ.

Multos timeat neceſſe eſt, quẽ multi timẽt. Pub. Min.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTR.

NVllo conſulto quicquam magnæ rei aggredi, tyrannicum eſt. in Epiſt.

Qui tyrannidem affectant alienis diſſidijs ſuas augent opes. ibidem.

Tyrannorum verſutia pia fraude diluenda. Super Mat.

Gubernatio. EX GRÆCIS.

PErfecta gubernatio apud vnum vel paucos, multitudo non poteſt regere. Plat. de Reg.

Vbi præſes fuerit Philoſophus, ibi ciuitas erit fœlix. Ariſtote. Rhet. 2.

Ars gubernandi ciuitates, principatum tenet in omnibus artibus. idem Eth. 1.

Regens naturaliter eſt dignior recto. idem Polit. 1.

Melius eſt ciuitatem regi à viro optimo quàm à lege optima. idem Polit. 3.

Statum leges ac mores mutare populi, nouisque ea legibus moderari extemplò velle, non modò, non facilè, verum ne tutum quidem omnino eſt: ut res, quæ multo tēpore, & ingentibus viribus indiget Plut. de Polit.

Vir ciuilis, & rempub. tractare incipiēs, ciuium moribus conſentaneè viuat, & ſe ad eorum naturam accommodet, atque ſcitè conſectetur ea, quibus populus ſoleat delectari, & quibus adduci facilè, donec opinione virtutis, & fide iam comparata, authoritati inniti poſſit. ibid.

Quæuis reipub adminiſtratio inimicitias, & diſſidia quædam affert. Simonid. apud Plut. de Polit.

Magni atq; perſtrenui animi eſt, vel paruas ciuitates curandas ſuſcipere. ibid.

Magiſtratum, quem diu geſſeris, deponere difficile eſt. idem num ſeni ſit gerenda reſp.

Boni ciuis eſſe videtur, quodcunque patriæ munus delatum fuerit, admittere, & id pro virili parte curare, etiam ſi humilius videatur, quàm eius æſtimationi, cui demandatur, conueniat ibid.

Non decet remp. geſsiſſe, ſed gerere. ibid.

Mirabor non ſi tyrannum, ſed ſi gubernatorem videro ſenem. Plut. de conuiuio. 7. Sap

Magiſtratus, iudexque nec pro iuſtis orandus, nec pro iniuſtis exorandus. Cato apud Plut in Apophth.

Non populus cauſa gubernatoris, ſed gubernator cauſa populi fit. Plat. apud Volat.
Vocante te patria ipſa ad rempub. gubernandam, abſurdum forſan eſt non parere, præſertim cùm ſimul accidit, vt aditus paucis hominib⁹ relinquatur Plat. Epiſt. 9.
Oportet leges quidem acriter ſtatui, mitius autem, quàm ipſæ iubent, pœnas ſumere, apud Sto.
Viros tales ijs rebus præfice, quas tu peragere non poſſis, ſeu ipſe præſtiturus ſis culpam eorum quæ illi deliquerant Iſoc. ibidem.
Adminiſtrans rempu. res publicas priuatas exiſtimet, priuatas verò publicas. ibid.
Magiſtratus non prudentes tantum, ſed benignos eſſe oportet. Pythag. ibid.
Perinde periculoſum eſt, vt inſanienti gladium, ſic improbo viro magiſtratum committere. apud Stob.
Apud quos maxima virtus, præmia proponuntur, apud illos optimi etiam viri rempu. gubernant. ibid.
Gubernari oportet malos à bonis, & parere ſe melioribus. Eurip. apud Stob.
Cuſtodes legum diligenter præuideant, primùm ne fiant delicta, deinde facta prout ius poſtulat, puniantur. Plato de leg. Dial. 6.
Oportet prudentes magiſtratus non propter officium, ſed virtutis cauſa, admirationē ſui parere, vt etiā immutata fortuna, eiſdē laudib⁹ digni cēſeātur. Ariſt apud Stob.
Vt ad ignem, ſic ad remp. accedendum eſt: ne nimis prope, ne vraris: nec longius, ne frigeas. Ariſt apud eund.
Ideo ad adminiſtrationē reipub. nō accedendū, quia ſi malè rexeris, dijs diſplicebis: ſi bene, ciuib⁹. Chryſip. ibid.
Bonus princeps à magiſtratu diſcedens, non ditior, ſed clarior euadat. Bion. apud Stob.
Principatum, quem geſſeris, ornes, teipſum verò non immutes. ibid.
Nec nautam amo nimis audacem, nec continentem nimis præſidem. Eurip. ibid.
Non oportet noctem integram dormire conſiliarium virum, cui commiſſi populi, & tantæ res curæ ſunt. Homer. Iliad. 6.
Vt vulgus temere te aliquid poſtulans ex rebus tuis non mouet te, ſic qua vis in re plebem iniuſtè aliquid orantem non reuerearis. ibid.
In publicis officijs priuata perſona deponenda eſt, & ſumenda publica. Demoſt. de Coro

EX LATINIS.

NVlla viciſſitudo impedire officium & fidem debet. Cice. ad Cornif.

Regere vi patriã, importunũ. Saluſt. in coniur. Catil.

Ratio ciuilium officiorum neceſſitatem quandam nitoris imponit. Plin. Iuni. lib. 6.

Nimis multa audire cogũtur, nec aliter fieri poteſt, quibus tota reſpub. commiſſa eſt. Cice pro Milon.

Imperaturus omnibus, eligi debet ex omnibus. Plin. Iun in Paneg

Qui apud multitudinẽ loquitur, eo gratior eſt, quo nihil præter publicum cõmodum videt. Liuius Dec. 1. li. 4.

Quæritur in re domeſtica continentiæ laus, in publica dignitatis. Cicer pro Flacco.

Nunquam præſtãtibus in rep. gubernanda viris, laudata fuit in vna ſententia perpetua permanſio. idem ad Lent

Magiſtratus lex eſt loquens idem 3. de leg.

Magiſtratibus opus eſt, ſine quorum prudentia, & diligentia ciuitas eſſe non poteſt: quorum deſcriptione omnis reip. moderatio continetur. idem de leg

Artium ſtudio à rebus gerendis abduci contra officiũ eſt. Cic. 1. Offic.

Nulla re conciliare facilius poſſunt multitudinis beneuolentiam ij qui reipub. præſunt, quam abſtinentia, & continentia Cic. 2. Offi.

Qui reipub. præſunt legibus ſimiles ſint, quæ ad puniẽdum non iracundia, ſed æquitate feruntur. idẽ 1. Offic.

Omnino qui reip. præſunt, duo Platonis præcepta teneant vnum vt vtilitatem ciuium ſic tueantur, vt quidquid agant, ad eam referant, obliti commodorum ſuorũ: alterum vt totum corpus reip. curent, ne dum partem aliquam tueantur, reliquas deſerant vt enim tutela, ſic procuratio reipub. ad vtilitatem eorum, qui commiſſi ſunt, non ad eorum quibus commiſſa eſt, gerenda. Cic. 1. Offi.

Eſt boni magiſtratus, cum auxilia reipub. labefactari conuellique videat, ferre opem patriæ, ſuccurrere ſaluti, fortuniſque communibus: ſuam ſalutem poſteriorem ſaluti communi ducere, intercludere omnes ſeditionum vias idem pro Rabir.

Eſt proprium munus magiſtratus intelligere ſe gerere perſonam ciuitatis, debereque eius dignitatem, & de-

cus ſuſtinere, ſeruare leges, iura deſcribere atque fidei ſuę commiſſa meminiſſe. idem 1. Offic.

Eſt boni magiſtratus non ſolum videre quid agatur, verumetiam prouidere quid futurũ ſit. idē pro Muren.

Bono viro non minori cura eſt, qualis reſp. poſt mortē ſuam futura ſit quàm qualis hodie ſit. idem in Lælio.

Caput eſt in omni procuratione negotij, & muneris publici, vt auaritiæ pellatur uel minima ſuſpicio. idem 2. Offic.

Prætoris manus non ſolum à pecuniæ lucro, ſed etiam oculos à libidinoſa aſpectu continētes eſſe debent. Max. lib. 4.

Nullo caſu arbitror hoc conſtanti viro poſſe contingere, vt ulla intermiſſio fiat officij. idem in Læl.

EX SACRIS LITERIS, ET ILLVSTR. VIRIS

NVlla reipub. adminiſtratio proderit, niſi Deus verus colatur. Aug. epiſt. 52.

Nemo poteſt rectè terrena regere, niſi nouerit prius diuina tractare. Greg. in reg. lib 4.

Summus locus bene regitur, cum is, qui præeſt, vitijs potius, quam fratribus dominatur. idem 26. mor.

In regimine conſtituti gloriam ſuæ dignitatis diſſimulent. idem lib. 5. mor.

Ne locum regiminis ſubeant, qui viuendo non perficiunt, quæ meditando didicerunt. idem in Paſto.

Pondus regiminis aduerſa quæque deſpiciat, & proſpera formidet. ibid.

Plerunque occupatio regiminis. ſoliditatem diſſipat mentis. ibid.

Hi, qui pondus regiminis per humilitatem refugiunt, tũc verè humiles ſunt, cũ iudicijs diuinis nō reſiſtũt. ibi.

Locus regiminis deſiderantibus eſt negandus, & fugiētibus offerendus. idem in reg lib. 5.

In regni regimine, iuſtitia, & poteſtas eget æquitate. idem in regiſt. lib. 7.

Gubernatores prouinciarum integrè viuēdo laudem, & intelligant, ſatius eſſe, bene, & gloriam: quàm malè agēdo diuitias malè portas cum ignominia, & nota ſempiterna portare. apud Plati.

Magiſtratus alij merentur, & non habent: alij habēt, & non merentur. ibid.

Cuſtodiæ, paſtui, ornatui ouium paſtores intēdere de-

bent. Bernar. ſup. Cant. ſerm. 77.

Præeſſe, & non prodeſſe, graue: nolle prodeſſe, grauius. Bernar. in Epiſt.

Quærere quæſtum proprium, nõ profectum de ſubditis: deiecti animi eſt. Bernar. in dedica. Eccleſ.

Vacat ſibi vix, vel rarò, qui alijs in ſolitudine præeſt. Bernar. ſub Cant. ſerm. 53.

Gubernatrix triſtium ſapientia eſt. idem in Epiſt.

Præpoſitus habeat vicarium Baſil. in quæſt.

Pro omnibus tibi ſubiectis, qui in domo tua ſunt, rationem Deo reddes. Auguſt. ad quendam Comit.

Omnia indigent domino, & miſera, & fęlicia quia ſine illo non ſubleuabitur miſer, & fœlix non regetur. Augu. ſup. Pſal 32.

Vide plura in titulo de dignitate, & honore, & in prælatione, & in Epiſc.

Subditus. EX GRÆCIS, ET LATINIS.

SErua te oratione, non vi contra potentiores. Eurip. in Oreſte.

Qui non aſſueuerunt ad nutum cuiquam parere, modeſtè ferunt ſuperbiſſimi hominis imperium Demoſt. 1. Olynth.

Subditi non tantum morigeri ſint, ſed amantes etiam magiſtratum. Pythag. apud Stob.

Semper præſens ſtatus ſubditis eſt moleſtus. ibid.

Nemo alienigenam dominum pati vult. Curt. lib 7.

Eiuſdem iuris eſſe debent, qui ſub eodem rege victuri ſunt idem lib. 10.

EX SACRIS.

OPtimum in moribus dixerim, qui in nullo prorſus reſiſtit prioribus, aut inuideat paribus, aut ſubiectos in ſuperbia preſſit. Bernard. ſuper Cant.

Qui contra propoſitam ſibi poteſtatem murmurat, liquet, quod illum redarguit, qui eandem homini poteſtatem dedit. Gregor.

Multiplicata obſequia demerentur potius, quam offendunt. Lact.

Orandum eſt, vt rectorem ſubditis, & matrem pietas, & patrem exhibeat diſciplina. Greg. in Paſt.

Ad præfecti laudem ſubiectorum redundat virtus.

Veg. lib 2.

Genus obſequij iudicatur, vitia, ac mores regis imitari. Lact.

Secundum mores ſubiectorum dantur rectores. Greg. 25. mor.

Non eſt, ſubditorũ temere vitã iudicare regentiũ. ibi.

Subditi ſe poſſe melius agere putant, quàm præfectos ſi eos præeſſe contingat ibid.

Vſus rectæ conuerſationis eſt, vt præeſſe non audeat, qui ſubeſſe non didicit, nec obedientiam ſubiectis imperet, quam non nouit prælatis exhibere. Greg.

Aliud debemus iniuſtè ſubditis, aliud iuſtis, & nõ ſubditis. Greg. 26 mor.

In correctione ſubditorum miſcenda eſt lenitas cum ſeueritate. idem in Paſt.

Peccatum ſubditi, culpa paſtoris, ſi tacuerit, reputatur idem. ſup Ezech Hom.

Subiectorum culpa prælatorum deprimit vitam. idem in regiſt.

Subiecti à ſuperbis dominis oppreſſi clamant ad Deũ contra eos. Greg. 26. mor.

Subiecti vtplurimum imitantur paſtores idem ſuper 1. Regum.

Subiecti malorum principum quamuis boni periclitãtur ibidem

Subiecti humiles ſæpè, quæ ſuperioribus deſunt, accipiunt viſiones. ibid.

Tuta eſt conditio ſubiectorum, vbi viuitur ſub æquitate regentis. Caſsiod

Membrum ſequi debet caput.

Bernard. in ſep:uag. ſerm. 4.

Obiurgationi per ſuperiores factæ quidam impatientiam, quidam contemptum, quidam imprudentiam defenſionis addunt Bernar. ſuper Canti. ſermo. 22.

Poteſtas. EX GRÆCIS.

Potentum ignorantia teterrima eſt. apud Plat. de ſum bon.

Diuites, & nimis potentes non ſubijciuntur, nec ſubijci uolunt. Ariſt. Poli. 3.

Nemo magnus in poteſtate cum ſtultitia, & flagitijs: Plutar de mort. Alex.

Non põt latere in poteſtate malitia. idẽ de doctr. prin.

Inuidia neceſſariò potentiæ comes, vnde ille recto con ſilio ducitur, qui in maximis rebus eligit, quod inuidię eſt obnoxium Tucyd apud Pluth. de vitioſ. verec.

Vt computatorum digiti, nũc vnum, nunc decem mil lia ſignificant, ita regum quoque amici interim totum, interim minimum poſſunt. Orõth. apud Plut. in Apoph.

Vehementes ſunt potentium animi, & aliquo modo leui momento incipientes, ſubinde inualeſcentes difficul ter iras deponunt. Eurip. in Med.

Conſiliorum multitudo congregata imbecillior eſt, ſtultiore animo ſummo imperio prædito: vnius poteſtas ſit, & in re domeſtica, & in repub. Eurip. in Androm.

Nulla extra iuſtitiam potentia priuatim, & publicè ua let. ibidem.

Nihil eſt ab eorum potentia periculi, qui nocendi vo. luntatem non habent Demoſth. 1. Olinth.

Saturitas ferocitatem parit, imperia antem potentiæ coniuncta inſaniam Pithac. apud Stob.

Potentię manſuetudo iungatur ibid.

EX LATINIS.

Nemo quantum poteſt experiatur aduerſus eos, per quos cœpit poſſe. Senec. Epiſt. 91.

Hæc conditio principum eſt, vt quicquid faciant, prę- cipere videantur. Quintilia. Declamat. 3.

Arduum eſt, duas ſimul poteſtates capere. Plin. Iun. in Paneg.

In bonis fortunæ ſumma laus eſt, non extuliſſe ſe in poteſtate: non fuiſſe inſolentem in pecunia: non ſe prætu liſſe alijs propter abundantiam fortunæ, ut opes, & co. piæ, non ſuperbiæ videantur ac libidini, ſed moderantiæ facultatem, & materiem dediſſe. Cicer. 2. de Orat.

Malè vim ſuã poteſtas alienis iniurijs experitur. Plin. Iun. lib. 8.

Nihil tam firmum eſt, cui periculum non ſit, etiam ab inualido. Curt. lib. 7.

Nulla quæſita ſcelere potentia poteſt eſſe diuturna. idem lib. 10.

Cui peccare licet, peccat minus: ipſa poteſtas.
Semina nequitiæ languidiora facit. Ouid. 3. amor.
Summa petit liuor, perflant altiſſima venti,
Summa petunt dextra fulmina miſſa Iouis. idem 1 de Remed amor.

Emitur

Emitur ſola virtute poteſtas. Claudi. de 3. conſ.
In maxima fortuna minima licentia eſt. in hiſt. Sax.

EX SACRIS.

Poteſtas dicitur, vbi voluntati poteſtas adiacet faciẽdi. Aug. de Spir. & liter.

Vicina potentibus ſolet eſſe ſuperbia. Amb. in Poſt.

Qui vtitur poteſtate, vt prodeſſe debeat, poſſe ſe neſciat Greg. in mor.

Magna ſublimitas magnum debet habere conſiliū. ib.

Malo minus poſſe honeſtè, quàm plus turpiter. Amb.

Tunc ſolum poteſtas benè geritur, cum, non amando, ſed timendo retinetur, quę vt miniſtrari rectè valeat, oportet primum, vt hanc cupiditas nō imponat, ſed neceſſita. idem.

Ideo Deus potentiores eſſe iniuſtos, permiſit vt eſſent qui ad malum cogere poſſent: virtus eſſet pretioſa, quòd rara eſt. Lactan. de ira Dei.

Quò maior eſt poteſtas, eò pernicioſior, ſi in malum, ſtultumne inciderit. in Epiſt.

Semper grandis poteſtas maiori timori ſubiecta eſt. Chryſoſt. ſup. Matth. c. 2.

In alto poſitum non alta ſapere, difficile eſt, & omnino inuſitatum, ſed quanto inuſitatius, tanto glorioſius. Bern. in Epiſt.

Sæpius in altum quis tollitur, vt mens altius conquaſſetur. Rabam. in quod ſerm.

Omnis, qui diſpenſandis terrenis bonis pręſidet occulti hoſtis iaculis latius patet. Gre. in mor.

Non caret regia poteſtate, qui corpori ſuo nouerit rationabiliter imperare. Proſp. in ſuis ſent.

Blanditiæ potentū æquiparātur minis apud Iuriſcōſ.

Potentes non irritandi. Amb. 2. Offic.

Potentia iuſtitiā comitatur, non pręit. Aug. 3. de Trin.

Potentia ſoror victorię. idem lib. 4. de ciuitate Dei.

Poteſtas omnis, ſiue bona, ſiue mala à Deo eſt. idem contra Manich.

Poteſtatibus ſiue bonis, ſiue malis honor tribuendus eſt. idem in quæſt. ex vtroque teſt.

Poteſtati tribuendum eſt, quicquid ex bonis poſtulat temporalibus. idem ſuper Epiſt. ad Rom.

Dominandi cupido, beſtia peſſima. idem libr. 3. de ciuit. Dei. cap. 14.

Potentiam Deus tribuit, elationem malitia noſtra adinuenit. Grego. 26. mor.

Potentiam bene regit, qui, & tenere illam nouit, & impugnare. Greg. in paſt.

Poteſtas tanto premi interius debet, quanto exterius eminet. idem 26. mor.

Poteſtas culminis, eſt tempeſtas mentis: idem in Paſt.

Poteſtas principibus data eſt, vt boni adiuuentur, & commodius ſubleuentur. idem in regiſt.

Quibus deficit ſoboles, ſua potentia pœna eſt. Greg. 15. mor.

Hoc poſſumus, quod iure poſſumus: Augu. cont. Epiſtol. Gaud.

Obedientia. EX GRÆCIS.

QVantò quis diligentius obſequitur tanto maiorem gratiam obtinebit. Ariſtotel. œconom.

Legibus obtempera. Demet. Phaler.

Nullum eſt maius, quā inobediētię, malū. apud Stob.

Quæ hoc tempore habemus bona, ob nullā aliam cauſam adepti ſumus, quam ob præſtitam inobedientiam principi Xenop. apud Stob.

Obedientia ciuium, fœlicitas verbis. ibid.

EX LATINIS.

DEo parere, libertas eſt. Sen. de Vit. beat.

Corrumpitur, atque diſſoluitur imperantis officium, ſi quis ad id, quod facere iuſsus eſt, non obſequio debito, ſed conſilio non conſiderato reſpondet. Gel. lib. 1

Maior eſt obſequij gloria in eo, quod quis minus velit. Plin. Iun. in Paneg.

Suis quique parent placidius. Cur. lib. 6.

Vtilius parere dicto, quam afferre conſilium. idē lib. 7.

Obſequio mitigantur imperia. idem lib. 8.

Bis peccas, cum peccanti obſequium accommodas. Publ. Min.

Bonus animus nunquam erranti obſequium accommodat. idem.

Potentiori omnia parent. in hiſt. Sax.

Multa mala ſequuntur ex impunitate. Liuius lib. 8. Dec. 1.

EX SACRIS.

Non attendit verus obediens, quale ſit, quod præcipit: hoc ſolum contentus, quod præcipitur. Bern.

Obedientia non ſeruili metu, ſed charitatis affectu ſeruanda eſt, non timore pœnæ, ſed amore iuſtitiæ. Gregor. 12. mor.

Obedientia victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur. idem 13. mor.

Verus obediens mandatum non procraſtinat, ſed ſtatim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi: & ſe totum intus colligit, vt mandatum peragat imperantis. Bernar. de præcept. & diſcipl.

Non eſt dubium, quin ampliorem gratiam mereatur, qui ſe paratum exhibeat ante mandatum, quam qui obedire ſatagit poſt mandatum idem in ſerm

Sola eſt, quæ fidei poſſidet meritum, obedientia. apud Iuriſp.

Obediens in grauibus mitius punitur. ibid.

Obedientia ſola eſt, quæ hominē Deo conciliat. Anſel. ſuper Epiſt ad Hebr.

Obedientia virtutum omnium mater, & cuſtos. Aug 4. de Ciuit Dei.

Obedientiæ maius bonum, quam continentiæ. idem. de bon. coniuga.

Nullum malum debet per obedientiam fieri. Grego. 35. mor.

Aliquod bonum debet aliquando per obedientiam intermitti ibidem.

Obedientia aliquando ſi de ſuo, quid non habeat, minima eſt ibidem.

Obedientia debet in aduerſis aliquid de ſuo habere, in proſperis nihil.

Obedientiæ dilatio poſt citationē oſtendit hominem culpabilem. idem ex reg. lib.

Obedientia vincimus dæmones, cæteris virtutibus oppugnamus idem in 1. Reg.

Adam non furto, non homicidio, non rapina, ſed inobedientia corruit. ibid.

Obediendum eſt Deo etiam ratione non data. Auguſt. in ſent. ſuis.

Obedientiæ bonum in primo declaratur homine, & il-

lius præcepto idem.ſap.Pſal.70.

Inobedientia non tam penſanda eſt, quam intentio inobedientis. Bernard.de præcept. & diſcipl.

Obedientia amica ſalutis. Bern.in declam.

Obedientia circa difficilia gratior: contemptus circa minima damnabilis. idem de præcep.& diſcipl.

Obedientia moleſta eſt ſuſpicari de omni præcepto. ibid.

Obedientię falſus nummus, propria voluntas: bonus, charitas:idem in die S.Andr.ſermo.1.

Oculum,& aurem, quos inobedientia clauſit, aperiat obedientia:Ber. ſup. Cant. ſerm.22

Obediendum Deo abſque ſignis Chryſoſt. ſup.Actio. Apoſtol. Homil. 15.

Obedientiæ ſpeculum Chriſtus. Bern.de grad.humil.

Obedientia fides exigit.Chryſoſt.ſerm.27. ſup. Epiſt. ad Rom.

Obediendum propter Deum hominibus. idem ſuper Matth.Hom. 21.

Dominium.

Exiſtimare de omnibus hominibus id quiſq; debet, quod qui nunquàm ſeruiuit,is laude dignus dominus eſſe non poterit. Plat.de leg dial.6.

Prius docet dominum expergiſci, & poſterius ire cubitum. Ariſt.œconomic. lib.

Quod magis impinguat equum,eſt oculus domini, & ſterquilinium, quod agro eſt optimum, veſtigia domini. ibidem.

Ex ancillarum moribus,& comitum, mores,& ſtudia dominarum cognoſcuntur. Hier. ad Demet

Non domini donorum Dei, ſed adminiſtratores ſumus. Amb.lib.1. Offic.

Dominorum eſt miſereri. Greg.in 7.Pſalm.

Libertas, & licentia, & diſpenſatio.

EX GRAECIS.

Opus liberatis eſt, viuere, vt quiſq; vult, quia ſeruus non viuit,vt vult. Ariſt.Polit.6.

Libertas populorum interijt largitionum corruptela. Pluth. de Polit.

Libertas loquendi propria amicitia. idem de amicit. & adulatio.

Libertas ſenectutis beneficium eſt: Sophoc apud Plutar. de cup. diuit.

Satius eſt libertatem nobis conſeruare, quàm alijs auferre: Ageſil. apud Plutarc. in apoptheg.

Eſt per difficile hominibus liberis, præclariſque legibus inſtitutis, ſub ſeruitute durare: Epimenid. apud Diog. lib. 1.

Quod optimum inter homines eſt, libertas eſt: Diog. apud Laertium, lib. 7.

Heu non eſt mortalium, qui ſit liber, aut enim pecuniæ, aut fortunæ ſeruit: aut multitudo ciuium, aut legum ſcripta coercent ipſum, ne vtatur moribus ex arbitrio: Euri. in Hecub.

Serui non liberi eſt, quæ quis ſentiat, non dicere: idē in Phœniſſ.

Tyrannidis, & libertatis, naturale diſſidiū: Demoſth in Phil. Orat 4

Libertas nomen virtutis eſt, ſeruitus autem malitiæ Epicur. apud Stob.

Libertas in dicendo ingenuitatis ſignum eſt. Sed occaſionis diuerſitas, periculum habet: Democrit. apud Stob.

Voluptas contumeliæ iuncta hominem liberum non decet, ibidem Sophoc.

EX LATINIS.

ACriores ſunt morſus inter miſſæ libertatis, quàm retentæ: Cicer. 2. de Offic.

Seruitus ac libertas, ſi modum obſeruent, vtraque bona ſunt: ſi modum excedant, vtraque mala: Senec. Epiſt. 9.

Non poteſt paruo conſtare libertas, hanc ſi magno æſtimas omnia paruo æſtimanda ſunt: idem Epiſtol. 105.

Deo parere libertas eſt. Idem de beat vit.

Proprium eſt paupertatis, cum alia deficiunt, exercere libertatem. Quintil. Declam 9.

Libertas eſt poteſtas viuendi, vt velis: is viuit, vt vult, qui

qui recta ſequitur, qui gaudet officio: cui viuendi vita conſiderata atque prouiſa eſt: qui ne legibus quidem propter metum paret, ſed eas ſequitur atque colit, qui ſalutare maxime iudicat, qui nihil facit, nihil cogitat, niſi lubenter ac liberè: cuius omnia conſilia reſque omnes, quas gerit, ab ipſo proficiſcuntur, eodemque feruntur: nec eſt vlla res, quæ plus apud eum polleat, quàm ipſius voluntas, & iudicium: cui etiam fortuna ipſa credit. Cic. in Parad. penult.

Liber eſt is æſtimandus, qui nulli turpitudini ſeruit. Cicer. 4. ad Heren.

Ita præclara eſt recuperatio libertatis, vt ne mors quidem ſit fugienda, repetenda libertate: idem Phi- lip. 10.

Beſtiæ, quas delectationis cauſa concludimus cùm copioſius alantur, quam ſi eſſent liberæ, non tamen facilè patiuntur ſe contineri. Idem 5. de finib.

Omnes ſunt diuites, dicunt Stoici, qui cœlo, & terra frui poſſunt: idem 1. Offic.

Omnes homines natura libertati ſtudent: Cæſar. de bell. Galli. lib 2.

Liberis pretium ſeruitutis ingratum eſt: Curti. libro ſexto.

Libertatis magna cuſtodia eſt, ſi magna imperia diuturna eſſe non ſinas: Liuius primo, Decad. libro quarto.

Hoſtis capit pretium libertatis, idem Decad. tertio, libro 4.

Alia alijs licentia eſt: in hiſt. Sax.

Inæſtimabile bonum eſt, ſuum fieri: Senec. Epiſtola 79.

EX SACRIS.

Conceſſio facta ratione neceſſitatis expirat ceſſante neceſſitate: apud Iuriſc.

Libertas vbi non eſt, nec meritum: Bernard. de grat. & lib. arbitr.

Liber eſt bonus homo etiam ſi ſeruiat: Auguſt. lib. 4. de Ciuit. Dei.

Ille in quauis conditione ſeruitij liber eſt, qui amore

non capitur, auaritiæ vinculis non tenetur, nec criminis non alligatur, qui ſecurus expectat præſentia, quem non pauent futura. Ambr. de Ioſeph.

Diſpenſatio prælatorum mala, diſpenſatio non eſt, ſed diſſipatio. Bernar. de conſid. lib. 3o.

Extorta, ſeu coacta licentia, non licentia, ſed violentia eſt. Bern. in Epiſt.

Libertas ibi, vbi domini ſpiritus. Anſelm. ſuper Epiſtol. ad Galat.

Sola apud Deum libertas eſt, non ſeruire peccatis.

Sola apud Deũ nobilitas, clarum eſſe virtutibus. Hier.

Libertas indignatur, ſi opprimitur. ibid.

Reſcindenda inſipienti poteſtas non adijcienda libertas. Ambroſ.

Liber homo non recipit æſtimationem. apud Iuriſcõſ.

Libertas eſt, nulli neceſſitati ſeruire. ibid.

Libertatis priuilegio renunciari non poteſt. ibid.

Liber eſt, quem conſcientia non accuſat. Gregor. in regiſt.

Beatius eſt, liberum exire, quàm poſt vincula libertatem quærere. idem lib. 4. Dial.

Liber homo ſi fraudem committit, in perſona nõ debet puniri, ſed in facultate idem in Reg. lib. 8.

Liberorum hominum Romani Imperatores domini ſunt, cæteri autem reges domini ſeruorum. ibid.

Damnati ſumus ex nobis, liberati autem ex gratia. Augu. Epiſt. 108.

Libertas ſine gratia, eſt contumacia. idem Epiſt. 86.

Libertas chriſtiana non ſit velamen malitiæ. idem de fid. & oper.

Libertas naturalis hominis eſt, idem 19. de ciuitate Dei. cap. 15.

Libertas ſæpe interitus cauſa, idem Tract. 7. expoſi. in Euang. Ioann.

Solus iuſtus, liber eſt. idem ſerm. 18. de verbis apoſt.

Licentia niſi coerceatur, parit audaciam, quæ ad omne flagitium, & facinus euadet. Lac.

Non eſt alienus à ſcelere, qui vt faceret, impetrauit. Cypr.

Quod una via prohibetur, non debet altera concedi. apud Iuriſp.

Non omne, quodlibet, licet: nec quod licet ſtatim expedit: Bern. in Epiſt.

Conceſſio non valet de eo, quod eſt prohibitum: apud

Iuriſp.

Iuriſper.

Ad vtilitatem eccleſiæ: aliqua ſunt diſpenſanda, vbi neceſſitas exigit. Bern. de præcep. & diſpenſ.

Diſpenſatio rerum tuarum, per teipſum fiat. idẽ ſup. epiſt. ad Timoth. Rom. 14.

Licentia, per leges compeſcitur: Chryſoſt. ſup. epiſt. ad Corinth. Homil. 7.

Seruitus. EX GRÆCIS.

SEruos negantes, at contradicentes magis flagellamus: Ariſt. Rhet 2.

Domini ad ſeruum non eſt amicitia, ſecundum quòd ſeruus, ſed ſecundum quòd homo: quia ſecũdum quòd ſeruus, diſſimilis eſt ei, vt homo autem ſimilis, idem Eth. 8.

Seruus eſt organum animatum, ibidem.

Seruus naturaliter non eſt ſui ipſius, ſed alterius, idẽ Polit. 1.

Multi ſerui quandoque deterius ſeruiunt paucis: idẽ Politic. 2.

Qui alteri ſeruit, non eſt per ſe ſufficiens: idẽ Poli. 4

Prius decet dominum expergiſci, quàm ſeruum, & poſterius ire cubitum: ibidem.

Oportet ſeruo dare opera, & victum ſufficientẽ: ibid.

Impoſſibile eſt, non diligentis domini ſeruos eſſe diligentes: idem Oeconom.

Serui non de aceruo, ſed de ſemine furantur; Pluth. de amicit. & adul.

Seruus vino hilaris non obiurgandus, id enim demẽtius: Cleob. apud Diog. lib 4.

Seruorum nati obſcœna loqui ſolent. Archeſ. apud Diogen. ibidem.

Moderata ſeruitus eſt, quæ Deo exhibetur: immoderata, quæ hominibus, ibidem.

Omne, quod ex neceſſitate eſt, ſeruitus eſt, teſtibus Philoſophis: Eurip. in Oreſt.

Probis ſeruis calamitas eſt, res dominorum malè cedentes, animoque diſcruciant: idem in Med.

Angit me ſeruus maiores domino habens ſpiritus.

Serui, & obſcuri homines mechanici remedia ſunt mortalibus, inuenti ad eos vſus, qui viros dedecent. Eurip. apud Stob.

Non eſt vlla poſſeſſio in vita iucundior, quàm bene-

uolum ſibi famulum adipiſci. Men. apud Stob.

EX LATINIS.

SErui ſunt, imò homines: ſerui ſunt, imò conturbernales: ſerui ſunt, imò humiles amici: ſerui ſunt, imò conſerui, ſi cogitaueris, in vtroſque tantundem licere fortunæ: Senec. Epiſt. 47.

Totidem ſunt hoſtes, quot ſerui, ibidem.

Colant te potius ſerui, quam timeant, ibid.

Tarda, & trepida ſunt officia ſeruorum. Quint. declam. 2.

Genus ſeruitutis eſt, coacta libertas, idem Declam. 7.

Vltima malorum etiam ſeruorum conditio eſt, ſine exceptione eſſe venalem, idem Declam. 9.

Serui, quos bellorum iniquitas victoribus in prædã dedit, eiſdem legibus, eadem fortuna, eadem neceſſitate nati ſunt, ex eodem loco ſpiritum trahunt, nec natura illis, ſed fortuna dedit dominum, idem Declamat. 13.

Omnis ſeruitus, miſera eſt: Cicer. Philip. 10.

Seruitus eſt obedientia fracti animi, & abiecti, arbitrio carentis ſuo, idem in Parad. penult

Cùm omnis ſeruitus eſt miſera, tum verò intolerabile ſeruire impuro, impudico, & effeminato, idem Philipp. 3.

Seruorum fides quo minus expectata, eo laudabilior: Maxi. lib. 5.

Callidus ſeruus domino imperat. Terent. in Andr.

Seruum nolle mentiri noua religio eſt, ibid.

Audet pluſculum ſeruus, quia nihil reſtare periculi putat, ſed non fert id impune, ibid.

Seruorum vitium loquacitas, ibidem.

Clientes ſine infamia deſeri poſſunt, quibus etiam à propinquis noſtris opem ferre inſtituimus: Gel. lib 5.

Eſt ingenioſior ad excogitandum ſeruitus libertate. Plin. Iun. in Paneg.

Frequens recognitio ſeruorum nec impunitatis ſpẽ, nec peccandi locum præbet. Colu. lib 11

Lingua mali pars peſſima ſerui: Iuuenal. Sat 9.

EX SACRIS.

Bonus, etiam ſi ſeruiat, liber eſt. Auguſt libr. 4. de Ciuit. Dei.
Seruus fidelis, domini abſentia probatur. Chryſoſt.
Nihil facit ſeruus, ſi multi domini imperent: Lactan. libro 4.
Eſt ſapienti ſeruire libertas, Hier. ad Simpl.
Vis, vt ſeruiat caro tua animæ tuæ, Deo ſeruiat anima tua, debes regi, vt poſſis regere. Auguſt. ſuper Ioan.
Prudenter ſibi Deus ſeruire vult, non vti nimietate ſua debiles fiant, & poſtea medicorum ſuffragia quærant, temperandum eſt enim, vt fieri poteſt cœptum obſequium magis prouehatur, quàm per inconſiderantiā minuatur: Amb. ſup. Epiſt ad Timot.
Defendere dominum famulus tenetur. apud Iuriſcō.
Seruitus liberis omni ſupplicio grauior: Ambr. Offic. 3.
Deo aliter iuſti, aliter iniuſti ſeruiunt: Auguſti. de Agone Chriſt.
Non ſeruire Deo, homini, non Deo moleſtum eſt. idē lib. 14 de Ciuit. Dei.
Seruitus boni libertas eſt: idem 4. de Ciuit. Dei.
Seruus, quouſque ſolem tolerauerit, vmbram deſiderat, idem lib. 5. Mor.
Serui Dei inſani reputantur, qui tamen in fine gaudebunt, idem 8. Mor.
Serui dominos non deſpiciant, idem in Paſt.
Inutilis ſeruus dominum durum vocat. idem in Euāgel. Homil. 7.
Serui eccleſiarum in eorum dominum transferri poſſunt, qui eccleſiaſticis vtilitatibus deſeruiunt, idem in reg.
Serui non ſunt audiendi in accuſatione domini ſui epiſcopi: idem in 1. Reg.
Seruitutis occaſione dimitti non licet, quæ pro libera eſt accepta, idem in Reg.
Seruitute noſtra Deus non indiget: Auguſt. lib. 8. de Geneſ.
Seruitus aut ab iniquitate, aut ab aduerſitate eſt, idē lib. 1. quæſtio ſup Geneſ.
Seruitutem perfectam Deo præſtare non poſſumus, idem lib. 6. quæſt. ſup. Ioſue.

Nobilitas. EX GRÆCIS.

NObilitas ſingularis eſt,quæ à viris, vel mulieribus fit,propter diuitias,vel virtutes,uel propter aliqd aliud,propter quod homo honoratur. Ariſt. Rhet. 1.

Nobilitas gentis,& ciuitatis eſt, ſui iuris antiquos eſſe præſides,& principes,& multos inſignes ex iſtis prodijſſe. ibidem.

Mobilitas eſt primogenitorum Ariſt. Rhet. 2.

Ingenuitas eſt virtus generis. idem Polit 3.

Nobilitas,eſt virtus,& diuitiæ antiquæ. ibid.

Pulcher libertatis ac licentiæ theſaurus eſt, bonis procreatum eſſe parentibus. Plutar. de libe. educ.

Ingenuitas tendit ad pudorem Eurip. in Alceſt.

Vnus heroicus vir totam gentem illuſtrat. Demoſth. 1. Olinth.

Generoſi animi,hoſtium ſucceſſus prædicari,non fuerunt æquis animis. ibid.

De nobilitate parum laudis prædicare poſſum, bonus enim vir mihi nobilis videtur : qui uerò non iuſtus eſt,licet à patre meliore,quàm Iupiter ſit,genus ducat, ignobilis mihi videtur. ibid.

Nobilitas eſt,animi,& corporis bona temperies: Socrat. apud Stob.

Illum,qui natura ſit generoſus,impenſius laudamus. Pythag apud Stob.

Nobilior eſt,à quo genus incipit. ibid.

De nobilitate non minus, quam de alijs bonis gloriari non indignum eſt Phaler. apud Stob.

Pecorum nobilitas in bono, validòque corpore ſita eſt: hominis autem in bonitate. ibid.

Quid aliud nobilitatem eſſe putamus, quàm diuitias antiquas, aut veterem gloriam,quorum neutrum in noſtra poteſtate eſt,ſed alterum inconſtantis fortunæ:alterum propter humanam intemperiem eſt, ibid.

Pecunię domeſticę deficiunt,nobilitas manet, Eurip. apud Stob.

Generoſæ nuptiæ præſtant opulentis, ibid.

Ipſa generis nobilitas ſpem facit quod futuri ſint domini regionis, ibid.

Nobilitatem etiam deformium coniugum,liberorum gratia non pauci colunt, ibid.

Ingenuus non cælat facta, ibid.

Illud, quod paucioribus actionibus bonitatem ſuam participat, nobilius eſt, eo quod pluribus, Ariſt. de Cœl. & mund. lib. 2.

EX LATINIS.

Generoſus eſt ille, qui ad virtutem bene eſt à natura compoſitus: Sene. Epiſt. 44.

Generoſa res eſt, reſpicere non ad ſuas, ſed ad naturę ſuæ vires: idem de vit. beat.

Omnes boni ſemper nobilitati fauemus, & quia reip. vtile eſt nobiles eſſe homines dignos maioribus ſuis, & quia valere debet apud nos ſenex clarorum hominum, de repub. meritorum memoria, etiam mortuorum. Cicer. pro Seſt.

Adulterio quidam nobilitati ſunt: Pli. Senior lib. 29.

Cedit interdum generoſus ſpiritus vtilitati, & fortunæ viribus ſuccumbit: Max. lib. 7.

Nobilibus in bello delinquentibus, fortunæ bona patrocinantur: Sall. in bell. Iug.

Nobilis equus virgæ vmbra regitur: ignauus nec calcari quidem, Curt. lib. 7.

Bonum nobilitatis hoc eſt, quod nos à maiorum nobilitate degenerare non ſinit: in hiſt. Sax.

EX SACRIS.

Sola apud Deum libertas eſt, non ſeruire peccatis, ſola apud Deum nobilitas, clarum eſſe virtutibus: Hieron. in Epiſt. ad Celan.

Animus ingenuus nihil magis, quam rogari erubeſcit: Aug.

Nulli te vnquam de generis nobilitate præponas: nec obſcuriores quoslibet, & humili loco natos te inferiores putes.

Neſcit religio noſtra perſonas nec conditiones hominum, ſed animas inſpicit: Hier. ad Celan.

Nonnullis ſolet generis nobilitas parere ignominiã: Greg. in Dial.

Omninò iniquum eſt, nobiliora ingenia ſtudijs dehoneſtari minoribus, & eos quos grauia expectant officia, voluptatis, ac vanitatis occupationibus agitari: Chryſoſt. de Curial nug.

Ingenia generoſa doceri cupiunt cogi non ferunt: in Epiſt.

Ille clarus, ille nobilis, ille tunc integram nobilita-

tem ſuam putet, cùm dedignatur ſeruire vitijs, & ab eis non ſuperari: Chryſoſt. ſuper Matth.

Melius eſt, vt in te glorientur parentes, quàm tu in parentibus ibidem.

Sicut indigna poſteritas laudes antiqui generis abnegat, ita præclara de patribus egregiè dicta confirmat. Caſſiod. lib. 3. Epiſt.

Cęteris paribus præfertur nobilior apud Iuriſconſ.

Nobiles mitius puniuntur, quàm ignobiles, apud eoſd.

Nobiles pro maiori parte ſunt ſuperbi. apud eoſd.

Ignobilitas, & vulgus. EX GRÆCIS.

MVltitudo non poteſt regere. Plat. de reg.

Omnis humana turba expers temperantię viuit idem de leg.

Vulgares propinqui ſunt ſeruis: Ariſt. Ethi. 2.

Turba multa melius iudicat, quam vnus tantum: idem Polit. 3.

Qui multitudini placet, is ſapientibus diſpliceat neceſſe eſt. Plutar. de edu. and lib

Tam mutabile eſt vulgi ingenium, & perplexum, vt quid conſtanter velit aut nolit, non facilè intelligi poſſit. Demoſth. 1. Olynth

Non ad probatos refugis præceptores, cùm ad vulgus refugis. Pla. in Acibiad.

Quibus ex patre, & matre innata eſt macula, eos, quoad vita ſuperſit, indelenda quædam ignobilitatis conuitia comitantur: quæ increpare volentibus in prōptu magnopere ſunt Plutarch. de lib. educ.

Ignobilis terræ filius dicitur. Plutar. de fort Rom.

Non reſpondere ruſticorum eſt. Plut. de ſcient.

Ruſticitatis metu peccare maximè ruſticanum eſt. Plutar. de tuend. bon. valet.

Tardiores minus prouident: Ariſtot. Elench. 1.

EX LATINIS.

QVod tibi vitandum præcipuè exiſtimo, turba eſt: nunquam te illi tutò commiſeris, ego certè confiteor imbecillitatem meam, nunquam mores, quos offero, refero: Sene. Epiſt. 7.

Clamo: vitate quęcunque multitudini placent: ibid.

Po

Populus largitione gaudet. idem Epiſt. 15.

Non tam bene cum rebus humanis geritur, vt meliora pluribus placeant, argumentum peſſimi, turba eſt: idem de vit. beat.

Nihil eſt facilius, quàm in quemlibet affectum mouere populum. Quint. Declamat 11.

Nulla turba habet prudentiam ſingulorum.

Maximus magiſter, populus eſt Cicer. 3. Tuſc.

Sic eſt vulgus: ex veritate pauca, ex opinione multa iudicat: idem pro Roſc.

In imperfecta multitudine eſt varietas & inconſtantia, & crebra tanquam tempeſtatum: ſic etiam ſententiarum commutatio: idem pro Dom ſua.

In vulgo non eſt conſilium, non ratio, non diſcrimē, non diligentia, ſapienteſque, ea, quæ populus feciſſet, ſemper ferenda, non ſemper laudanda dixerunt: Cicer. pro planc.

Multitudo ſtudia ſua acclamationibus profitetur. Curt. lib. 7.

Barbarorum ingenia cum fortuna non mutantur Liuius Dec. 3 lib. 2.

Multitudo, aut ſeruit humiliter, aut ſuperbè dominatur: idem Dec. 3. lib. 4.

Obſcuriorū facta paucis ſunt nota. Sal. in cōiur. Catil.

Obſcuri vitā, & innocentiā tuentur: idem in bell. Iug.

EX SACRIS, ET ILLVST. VIRIS.

Vulgus interdum plus ſapit, quia tantum quātum opus eſt, ſapit: Lact. lib. 2.

Ferè vulgi iudicium ſimplex incorruptumque eſt: idem lib. 5.

Quemadmodum ſuſpectum eſſe debet, quicquid multitudini probatur: ita vehementer diſplicere vulgo, pręiudicium eſt ad probitatis emendationem. in Epiſt.

Sapit vulgus ingenio, & experientia rerum, ibidem.

Vulgi iudicium errore plenū. Aug. lib 1 de Ciui. Dei.

Vulgus pauper eſt, popul⁹ indoctus: Greg. li. 16. mor.

Plebi facilè imponitur oratione: Hier. ad Nep.

Multitudo non eſt ſequenda Auguſt. in Pſalm 39.

Multitudinis inſtabilis voluntas eſt: Chryſoſt. ſuper Ioann. homil. 42.

Seditionis mater, multitudo populi. Idem ſuper Matth. homil. 1.

Magnitudo,& exceſſus. EX GRÆCIS.

MAximum eſt, cuius non eſt, exceſſus: Ariſto. Met. 10

Omnis exceſſus rerum, aut nocet, aut nihil poteſt, idem Polit. 7.

Non in habendis rebus, ſed in fruendis magnitudo ſita eſt: Plut. de fort. Alex.

Magna, qui ſectatur, mediocria conſequitur: Erup. in Bach.

Non magna res ſtatim eſt bona, ſed bona ſtatim eſt magna: Plat. in Phed.

Superflua poſſeſſio obeſt. apud Stob.

EX LATINIS.

NIhil magnum rerum natura voluit effici citò, propoſuitque pulcherrimo cuique operi difficultatẽ: Quintil lib. 10.

Nemo magnus ſine aliquo afflatu diuino vnquam fuit: Cic. de natu. Deor.

Eò ventum eſt, vt à ſeruis vix impetrari poſſit, ne eam ſupellectilem faſtidiant, qua vti Conſul non erubuit: Maxim. lib. 4.

Non eſt periculum, ne ſit nimium, quid eſſe maximum debet: Plin. Iun. lib. 8.

Satius eſt, vnum aliquid inſigniter facere, quam plura mediociiter: idem lib. 9.

Quantulumcunque poſſederis magnæ rei fuiſſe participem, non minima eſt gloria: Col. lib 11.

Vitioſum eſt vbique, quod nimium eſt: Senec. de tranquil. anim.

Is mihi videtur ampliſſimus, qui ſua virtute in altiorem locum peruenit: non qui aſcendit per alterius incommodum: Cic. pro Roſc.

Prima ſequentem honeſtum eſt, in primis ſecundiſq; conſiſtere, quamuis nec illud ipſum, quod eſt optimũ, deſperandum eſt: & in præſtantibus rebus magna ſunt ea, quæ ſunt optimis proxima: Cicer. pro Roſc.

Multa quàm ſuperuacua eſſent, non intellexiſſemus, niſi cum deeſſe cœperunt: Senec. Epiſt. 124.

Non ſunt penſanda neceſſaria ſuperuacuis, Quintil. Declamat. 12.

Quæ-

Quædam ſuperuacua dicuntur, ſed ſatius eſt, hæc dici, quàm non dici neceſſaria: Plin. Iun. lib. 5. Epiſt.

EX SACRIS.

Magnus eſt, qui æterna concupiſcit: Grego. 5. mor.

Qui magna agit, ſcit magna eſſe, quæ agit, idem 27. mor.

Plus habent ponderis ad ruinam, quæ ſunt cæteris altiora: Lactan.

Magnum eſt, ſoli Deo ſeruire: Greg. in 1. Reg.

Quæ principatum habent, ſingularitatem amant: Augu. de bon. coniug.

Magna audent, qui magni ſunt, & quia audent, obtinent: Bernard. ſuper Cant.

Magna res eſt. ſcire viuere, idem in vir. Pet. & Paul.

Celſitudinem naturali appetitu deſideramus: Bern. ſuper Cant. ſerm. 24.

Quibus magnitudo virtutis occaſio fuit perditionis: vt cum de confidentia virium inordinatè ſecuri eſſent, per negligentiam inordinatè morerentur: Greg. in Paſt.

Non omne, quod magnum eſt, bonum eſt: Auguſt. Epiſt 61.

Non male, ſed virtute magnus eſt Deus, idē Epiſt 3.

Magnitudo omnis in ſolo Chriſto, idem tractat. 13. in expoſ. Euangel. Ioann.

Parum, & rarum.

Qvod eſt parum, quaſi nihil differt ab eo, quod eſt nihil Ariſt. Polit. 5.

Nihil eſt rarius, quàm valde magnum, aut valde minimum reperire hominem: Plat. de anim.

Omnia præclara rara: nec quicquam difficilius, quā reperire, quod ſit omni ex parte abſolutum: Cic. in Lęl.

Minimum aliqua pars eſt: Senec. Epiſt. 102.

Nunquam parum eſt, quod ſatis eſt, nunquam ſatis eſt, quod multum, idem Epiſt. 120.

In minimis rebus ſæpe res magnæ deprehenduntur: Cicer. pro Flac.

Paruum nihil tam eſt, quod gloriam parere non poſſit: Plin. Senior lib. 5.

Non ſic inhæreas minimis, vt maxaima penitus excidant. in Epiſt.

Parua nonnunquam cauſa rem ingentem molitur: Liuius 1. Dec. lib 10.
Rerum raritas pretium facit: Bernar.
Aurum ideò carum, quia rarum: Auguſt. lib 2. de liber. arbitr.
Quo rarior vſus, eo plauſibilior. Bud ſuper Plut.

Dignitas, & honor. EX GRÆCIS.

HOnor eſt benefacti, ac operationis ſignum: & non ſolùm honorantur illi, qui beneficia præſtiterunt, ſed & qui dare poſſunt: Ariſtot. Rhet. 1.
Iuſtum eſt facere gratiam ei, qui facere poteſt, ibid.
Si quis eſt in Philoſophia honoratus, iraſcitur ei, qui deſpicit eam: idem Rhet. 2.
Omnes honorem appetunt: idem Top 6.
Honor eſt præmium virtutis: idem Ethic. 4.
Vnuſquiſque grauiter fert, honore priuari: idem Oeconom. lib.
Honos non rei præclaræ merces eſſe debet, ſed ſignũ permanendi rei ad multum tempus: Plut. de Polit.
Firmiſſimus atque fortiſſimus honorum cuſtos modeſtia eſt: ibidem.
Prægrandes honore, vtpote tumidi, & ſuperbi, & immoderatæ proceritatis, citò ſimul, & facilè corruunt: Plutar. de Polit.
Nullus honor eſt, qui in deferentem magis, quàm quibus defertur, ſeſe transfert, ac is qui in ſenes effunditur: ibidem.
Non loca viros, ſed viri loca faciunt honorata. Ageſ. apud Plut. in apoph.
Mediocres honore tempore augentur excedentes, nimioque euaneſcunt, Theop. apud Plut. ibidem.
Summa authoritas etiam ſi malè dixerit, perſuadebit: eadem enim oratio à glorioſis, & inglorioſis profecta non idem valet: Eurip. in Polit.
Honos alit curas bonas: apud Stobæum.
Dignitas, in opibus, & moribus eſt: ibidem.
In primis reuerere teipſum: Phyſtha. apud Stob.
Proprium eſt, quod vnicuique pro dignitate conuenit: Plut. in apophteg.

EX LATINIS.

TVemur quæ dicta ſunt ab his quos probamus: Cicer. de Natu. Deorum.

Id ratum habent homines, quod ab eo quem probãt, iudicatum vident, ibidem.

Quidam habent aures tam agreſtes tamque inhumanas, vt ne doctiſſimorum quidem hominum eos mouere poſſit authoritas: idem.

Rebus præcipuis honor in primis exhibeatur: Plin. Senior lib. 24.

Honor virtutis præmium, non aurum: idem lib. 15.

Potior eſt bonis dignitas ſine vita, quàm vita ſine dignitate: Max. lib. 3.

Sæpe quam abſentes habemus autoritatem, præſentes amittimus: Cæſ. de bell. Affr.

Dignitati magis, quàm famæ conſulendum: Saluſt. in coniur. Catil.

Solicitus cuſtodiendus eſt honor, in quo etiam beneficium amici tuendum eſt: Plin. Iun. lib. 1. Epiſt.

In re magna ratio vincat authoritatem. ibidem.

Omnes recuſare honores ambitionis eſt: eligere uerò pauciſſimos, moderationis: idem in paneg.

Qui ſæpius dignitatem recuſat, tanquam minorem recuſat, ibidem.

Tunc veriſſimè iudicatur, meruerit quis honorem, necne, cum adeptus eſt, ibidem.

Dignitas in certamine relicta potentioris erit: Liuius Dec. 1. lib. 6.

Qui honore præſtat, ſit dux ad grauia ſubeunda, idem Decad. 3. lib. 6.

Honor eſt premium virtutis, ſtudio, iudicioque ciuium ad aliquem delatum: Cic. de clar. Orat.

Is verus triumphus eſt, cùm bene de republ. meritis teſtimonium à cõſenſu ciuitatis datur: idem Ph lip. 14.

Honos alit artes, omneſq; incendimur ad ſtudia gloria, iacentque ea ſemper, quæ apud quoſque improbantur: idem 1 Tuſc.

Eſt anguſti animi atque demiſſi, triumphi honorem atque dignitatem contemnere: idem alib.

Magiſtratus, magiſtratu, honor, honore petitur: Cic. 2. de Orat.

EX SACRIS.

CVm alleuatur, dicitur qui honoribus proficit, & moribus cadit: Gregor. in regiſt.

Sicut leuius eſt de plano corruere: ſic grauius eſt, de

ſublimi cadere dignitate. idem in Paſt.

Apud viros bonos indigna ipſa ſit dignitas, quā multi indigni poſſident, fruſtra enim ſe iactat habere dignitatem, cuius non exhibet operationem Hier. in Epiſt.

Non eſt iuſtum, ut inde exigas honorem, vnde refugis laborem: ibidem.

Sicut tot deſiderio debemus occupationem fugere: ita ſi deſit, qui præſideat occupationis onus libenti neceſſe eſt animo ſuſcipere. Greg. in Regim.

Talis debet eſſe diſpenſatio regiminis, vt is, qui præeſt, ea ſe circa ſubditos menſura moderetur, quatenus arridens timere debeat, & iratus amari: vt nec nimia lætitia vilem reddat, aut immoderata ſeueritas odioſum Greg. 5. mor.

Honor non ſolum maioribus, ſed etiam æqualibus exhibendus eſt. ibid.

Circa vitam tuam eſto auſterus, circa alienam benignus: ſentiant te homines parua mandantem, & grauia facientem: Chryſoſt. ſuper Matth. 23

Nihil eſt quod poſſit ſine vllo moderatore conſiſtere: Lact. lib. 3.

Maiores ad maiora aſtringuntur: Baſil.

Quoad licet, parcendum ijs, qui ſumma publicaque funguntur authoritate: in Epiſt.

Quiſquis populi ſpeculator ponitur, in alto debet ſtare per vitam, vt poſſit prodeſſe per prouidentiam: Gregor. Homil. 11.

Vſus rectæ conuerſationis eſt, vt prodeſſe nō audeas, qui ſubeſſe non didicit: nec obedientiam ſubiectis imperet, quam prælatis, non nouit exhibere, idē 1. Dialog.

Nullus à ſeipſo habere poteſt dignitatem, uel nobilitatem, ſed oportet per alterū cōferatur: imò qui ſua authoritate aſſumeret, ī crimē falſi incideret apud Iuriſp.

Dignitates ſunt fugiēdæ ijs, qui ſe impares agnoſcūt. Greg. in regim.

Honores ſæpe mutant mores, idem in Paſt.

Honor malis exhibitus, in eorum commutatur ruinam, idem in 7. Pſalm.

Honore creſcēte, ſolicitudo creſcere dēt, idē ex regiſt.

Honoribus Eccleſiæ pauci ſe ſubtrahunt: multi ſe ingerunt, idem in 1. Reg.

Multi ſecularibus dignitatibus præditi vas fictile, quod geſtant, quàm citò ſit conterendum, non attendunt: idem lib. 1. mor.

Dignitas,

Dignitas,ad quam ambitioſè cum culpa peruenitur, non poteſt ſine culpa relinqui, idem lib. 14. mor.

Dignitatem plerique ambiunt,laborem pauci, idem in 1. Reg.

Dignitatibus viri dandi: non viris dignitates Pius ſecund. apud Platinam.

Authoritati rationi iunctæ ſtandum eſt: Auguſt. de quant. anim. cap. 7.

Ita eſt hominum ingenium: citius ducitur ciuilitate, quàm auſteritate protrahitur: in epiſt.

Honoris magnitudo ijs, qui non ſunt digni honore, ſtimulus incipit eſſe pœnarum, idẽ Chryſoſt. ſup. Matt.

Cur viuis debitum honorem inuidemus? cur eruditioni non tribuimus, quod vulgus tempori?in Epiſt.

Qui de amore non venit honor, non honor, ſed adulatio eſt. Bernard. ſup. Cant.

Gloriam, & honorem non debet ſequi virtus, ſed ipſa virtutem: Aug. lib. 5. de Ciu it. Dei.

Dignitatem habens à principe dignior reputatur, apud Iuriſp.

Dignus eſt, quem princeps elegit, ibidem.

Publicis adminiſtrationibus implicitus, ad Eccleſiaſticum officium venire non debet: Greg. in Regiſt.

Honores grauis populus, non leuis laudare debet: Aug lib 1. de lib. arbit.

Honoris comes inuidia eſt, idem lib. 3. de mirab. ſtac. ſcript.

Honor humanus, nihil niſi fumus, idem lib. 1. de Ciuit. Dei cap. 17.

Quanto plus honoramur, tanto plus periclitamur, idem in Pſalm. 106.

Authoritas præcipientium, & qualitas præceptorum attendenda eſt: Bern. de præcept. & diſpenſ.

Honori totum datur, ſanitati nihil: Ber. de cõſid. li. 4

Gloriam aliorum putat pius eſſe ſuam: Chryſoſt. de manſuet. ſerm

Honorans alios ſelpſum honorat, idem ſup. Epiſt. ad Heb. homil. 25.

Honor cum fœnore rependendus, idem homil. de Dauid, & Saul.

Honores ignauis multam perniciem afferunt, idem ſup. Matth homil. 41.

Qui in officio ſunt, tamdiu honorandi, quãdiu pſunt. Auguſt in quæſt ex veter. teſtam. 35.

Iniuria, & contemptus. EX GRÆCIS.

PEius eſt iniuriam facere, quam pati: Plat. de Rhet.
Nihil eſt turpius conuitio, quod in authorem reci dit: Plut. de vtil. cap. ab inimic.
Mala vita ad ſeſe trahit conuitia, ibidem.
Delictorum, & iniuriarum authores mendaces ſunt: Plut. in Apoph.
Iniuria affecti tacent, tanquam à potentioribus victi. Eurip. in Med.
Si tam indignarentur illi, quibus non eſt facta iniuria, quàm illi, quibus facta eſt, nullum in ciuitate ad mitteretur ſcelus: Ariſtot. de virtu. & vit. diuiſ.
Dedecora, & pœnæ patris nullum ex filijs conſequi debent, niſi quis ordine habuerit ſimul patrem auum que, & proauum morte damnatos: Plat. de leg. Dial. 8.
Plus timeas vituperium, quam periculum: Menand. apud Stobæum.
Ne iuſtæ quærimoniæ pateas: Diog lib 1.
Omnibus reſpondere, ſeruile eſt: omnes deſpicere, ſtulti. Plut. de Poet.
Bonorum virorum contemptus periculoſus eſt rei publ. Demoſth. in Epiſt.
Non aſpernandi ſunt pauperes, ſatis ipſis in ipſa pau pertate eſt mali, idem cont. Eub.
Nullus ſeipſum paruipendet: Ariſtot Rhet. 2.
Vir vituperatur vltimo vituperio, quando nihil facit niſi propter ſeipſum: Ariſtot. Eth.

EX LATINIS.

SOlatium eſt, iram potius, quàm contemptum pati: Quint. declam. 13.
Non eſt contemnenda fortuna hominis, in quam dũ contemnimus, tranſire poſſumus: Senec. Epiſt 47.
Nulla tanta potentia eſt, in quam non irruat iniuria: Senec. de ira lib. 3.
De iniuria noſtra Latinè quæri non poſſumus, parcẽ dum eſt verbis, inhibẽda ex magna parte veritas. Quint. declam. 3.
Omnes læſi dolent, irati efferuntur: Cic. pro Cælio.
Habet quendam aculeum contumelia, quem pati pru dentes ac boni viri difficillimè poſſunt: Cicer. 5. act. in Verr.

Nihil eſt tam inſigne, nec tam ad diuturnitatis memoriam ſtabile, quàm id, in quo aliquem offenderis: idem 2. de Orat.

Si aliquem homunculum in eo tempore homines, in quo punire non poſſis, maiore cum honore, quàm contumelia afficis: Gel. lib. 6.

Quis honorem, quis gloriam, quis laudem, quis illud decus tam vnquam expetit? quàm vt ignominiam, infamiam, dedecus fugiat: Cicer. de Orat.

Sæpe maiori fortunæ locum facit iniuria, multa ceciderunt, vt altius ſurgerent: Senec. Epiſtol. 92.

Nemo eſt tam agreſtis, quem, ſi non ipſa honeſtas, cõtumelia tamen, & dedecus magnopere moueat. ibidem.

Ab improbis irrideri laudari eſt: . . in Epiſt.

Iniuriam molientes defenſionem ſimul cogitant: Sal luſt. de bell. Iug.

Veterem ferendo iniuriã, inuitas nouam: Pub. Mim.

Iniuriarum remedium, obliuio eſt: Pub Mim.

Hominum immortalis eſt infamia, etiam tunc viuit, cùm mortuam eſſe credis: Plaut. in Per.

Permulti ſunt, qui pro nihilo putant, quæ quibuſdam admirabilia videntur: Cicer. in Lælio.

EX SACRIS.

INiuriæ virum fortem probant: Aug in Pſalm 61.

Nos in Dei iniurijs benigni ſumus, & in noſtris contumelijs exercemus odia: Hiero. ſup. Matth.

Glorioſis eſt, iniuriam tacendo fugere, quàm reſpondendo ſuperare, & ſi ſeruus conuitium dicat, iuſtus taceat: ſi infirmus iniuriam faciat, iuſtus ſufferat & ſi pauper criminetur, iuſtus non reſpondeat: Greg. 30. mor.

Iniuria laceſſiti ne protinus turbemur: Chryſoſt. de pœni. Homil. 4.

Sicut boni per contumelias meliores exiſtunt, ita ſem per reprobi de beneficio peiores fiunt idem.

Patienter illatam iniuriam tolerat, qui piè meminit, quod fortaſſe adhuc ex ſe habeat, in quo ipſe debeat tolerari, idem 5. Mor.

Nulla eſt intolerabilior contumelia, quam quæ pro beneficijs rependitur: . . in Ep.

Nemo prouocare, nemo offendere audet eum, quem intelligit ſuperiorem fore, ſi pugnet. Veget lib. 2.

Lingua viruIta facillimum eſt lædere, difficillimum

mederi in Epiſt.

Irritati mali grauius lædunt. ibid.

Mirum, quàm tenax ſit hominibus offenſæ memoria: quàm profunda ſit beneficiorum obliuio: ibidem.

Iniuriam faciens à quo honoratur, iuſtè ab honore repellitur. Grego.

Conuitium in fratrem, homicidium eſt. Hier. in Epiſt.

Stultum eſt, fruſtra infamiam ſuſtinere: ibid.

Si non quæras gloriam, tamen dolebis, cum in glorius fueris. Raban. ſup. Matth.

Nihil ſæuius, nihil virulentius, quàm amaris aſperiſque ſermonibus, quorum vulnera tanto difficilius curantur, quanto facilius perferuntur. Val. epiſ. in quo Serm.

Sicut nihil eſt deformius, quàm reſpondere furioſis: ita nihil vtilius, quàm tacere prouocatis: nullus eſt finis inimicitijs, ſi ad tempus nō obtemperemus iratis: ibid.

Qui non repellit à ſocio iniuriam, ſi poteſt, tam eſt in vitio quàm ille, qui infert: Amb. de Offic.

Vltra fœlicitatem conſtat eſſe victoriæ inimicū ſaluū feciſſe: nec iniuriam vindicaſſe: Val. Epiſt. in quo Serm.

Conuitia quis facilè tolerat, cùm in ſecreto mentis ad mala perpetranda recurrit. Greg. 31. mor.

Iniuriam obliuiſci, glorioſum eſt. Aug. de verb. domini. Serm 16.

Ad nullius iniuriam pertinet, quod in genere dictum eſt. in Epiſt.

Ex mutuo contemptu, quid oriri poteſt niſi ſimultas ſemper gliſcens in peius? in Epiſt.

Non in eo debet deſpici, quicquid fuit, qui iam cœperit eſſe quod non fuit: Greg. 16. Mor.

Contemptus naſcitur ex conuerſatione æquali. apud iuriſp.

Vbi honor non eſt, ibi contemptus eſt: Hier. ad Heliod.

Aſſiduitas familiaritatem, familiaritas contemptum illius parit: ibid.

Contemptus culpam facit maiorem, vel minorem, ſecundum differentiam præcipientium: Bernard. de præcep. & diſcip.

Contumelia afficere, muliebre eſt: Chryſo. ſup. acta Apo. homil. 15.

Contumelia ſecundum inferentis mentem iudica-

tur. idem ſup. Ioan. homil. 78.

Contumelia libero homini per ſe moleſta eſt: idem de prouid. lib. 2.

Contumelioſum eſſe neceſſitatem non habe: idem

Conuitium omne diaboli lectus: idem ſup. Matth. homil. 52.

Virtus. EX GRÆCIS.

VIrtus ſanitas, prauitas morbus eſt: Plat. de rep.

Virtutis vna ſpecies, prauitatis innumeræ; ibid.

Circa difficilia ars ſit ſemper, & virtus: Ariſtotel. Eth. 2.

Non vt ſciamus, quid ſit virtus, perſcrutamur: ſed vt boni efficiamur: ibidem.

Virtus melior eſt, & certior omni arte, ibidem.

Maior virtus eſt, bona facere, quàm mala non perpetrare: idem Ethic. 4.

Virtuti perfectæ non fit condignus honor: ibidem.

Virtus, & malitia determinat nobiles, & ignobiles, ſeruos & liberos: idem Polit. 1.

Virtutem prorſus tollimus, cum diſcẽdam negamus: quando diſciplina generatio quædam eſt, qua fœtus in animo diſcentis à doctore producitur: Plut. de curioſi.

Virtutes non ſe inuicem ſequuntur: fieri enim poteſt, vt imprudens quiſpiam, ac iuſtus idem intemperans, ac incontinens ſit: Ariſt. apud Diog. lib 6.

Nec in domo, nec in ciuitate diuite habitat virtus. Bion apud Volat.

Virtus ĩ homine abſolutio eſt humanæ naturæ: apud Stob.

Tanquam in aſylum templum ad virtutem confugiendum eſt: ibidem.

Virtus, eſt mors concupiſcentiarum, & quies earum, ſecundum quod oportet: Ariſtot. Ethic. 2.

EX LATINIS.

MVltum ſibi adijcit laceſſita virtus: Senec. Epiſtol. 13.

Quemadmodum virtutes retentæ exire non poſſunt, faciliſque earum tutela eſt: ita initium ad illas eundi arduum: ibidem.

Bonum eſt, & optabile, quicquid ex virtutis geritur

imperio, idem epiſt. 68.

Nulla virtus latet, & latuiſſe non ipſius eſt damnum, idem Epiſt. 80.

In optimis quoque antequam erudias, virtutis materia, non virtus eſt, idem epiſt. 91.

Pars virtutis diſciplina conſtat, pars exercitatione, idem epiſt. 95.

Marcet ſine aduerſario virtus idem de prouid.

Virtus ad poſteros durabit, non perueniet inuidia: Quint. lib. 3.

In quibuſdam vitia ipſa delectant, in quibuſdam virtutes non habent gratiam, idem lib. 11.

Virtus nihil aliud eſt, quàm in ſe perfecta, & ad ſummum perducta natura: Cic. 2. de leg.

Qui virtutem pretio metiuntur, nullam virtutem, ſed malitiam putant, idem 1 de leg.

Nulla poteſt eſſe virtus, niſi gratuita, nam quę uoluptate, quaſi mercede aliqua ad officium impellitur, ea non virtus, ſed fallax imitatio, & ſimulatio virtutis eſt idem 5. Tuſc.

Difficile eſt, perſuadere hominibus, honeſtum propter ſeipſum diligendum: Cic. ad Caſſ.

Si ipſam honeſtatem vndique perfectam, omniumq́; maximè laudandam penitus videremus, quonam gaudio compleremur, cùm tantopere eius adumbrata opinione lætamur: Cic. 5. de finib.

Virtutem neceſſariò gloria ſequitur, idem 1. Tuſc.

Virtutem etiam in hoſte diligimus, idem in Lęlio.

Conciliatrix amicitiæ eſt, virtutis opinio. ibid.

Propter virtutem iure laudamur, & in virtute rectè gloriamur: Cic. 3. de nat. deor.

Neſciunt multi, neſciunt quãtas vires virtus habeat, nomen virtutis tantum vſurpãt, quid ipſa valeat, ignorant, idem Parad. 2.

Non ſunt iſti audiendi, qui virtutem duram, & quaſi ferream eſſe volunt, idem in Lęl.

Virtus, omnia quæ cadere in hominem poſſunt, ſubter ſe habet, eaque deſpiciens caſus contemnit humanos, culpaque omni carens, præter ſeipſam nihil ſentit ad ſe pertinere: Cic. 5. Tuſc.

Optimè virtus ſeipſam nouit, & quàm amabilis ſit, intelligit, idem in Læl.

Præſidij ad viuẽdum in virtute ſatis eſt: Cicer. Tuſculan. 5.

Cum fateamur ſatis, vim eſſe in vitijs ad miſeram vitam: fatendum eſt etiam eandem vim in virtute eſſe ad beatam vitam, ibidem.
Virtus in tempeſtate ſæua quieta eſt, & lucet in tenebris, & pulſa loco, manet tamen, atque hæret in patria: ſplendetque per ſe ſemper, nec alienis vnquam ſordibus obſoleſcit: Cicer. pro Seſt.
Sola virtus in ſua poteſtate eſt, omnia præter eam ſubiecta ſunt fortunæ dominationi. idem ad Heren.
Omnis virtus in actione conſiſtit, idem ſecundo Offic.
Durior eſt conditio ſpectatæ virtutis, quam incognitæ Brut. ad Cic.
Præſentem virtutem non odimus, ſed certè negligimus, . . in Epiſt.
Publica religione conſecrata virtus, nulla priuata laudatio ne indiget: Max. lib. 3.
Si virtus per ſe æſtimatur, vitæ magiſter eſt optimus, ibidem.
Sola virtus naſcitur, non fingitur, ibid.
Nihil eſt excepta virtute, quod mortali animo, atque virtute immortale quæri poſſit, idem lib. 5.
Virtutis iter arduum eſt: Salu. ad Cæſ. de rep. ord.
Virtus poſt vitia magis ſe attollit, ibidem.
Virtus non eget compoſita oratione: Saluſtius, in bello Iugurthino.
Vitia, virtutum nomina ſortita ſunt, idem in Coniuratione Catil.
Virtutibus abundat, qui alienas amat: Plin. Iun. libro 1.
Cui vna virtus contingit, omnes contingunt, idem in Pane.
Nihil tam altum natura conſtituit, quò virtus non poſſit inniti: Cur. lib. 7.
Virtus eſt vitium fugere, & ſapientia prima, ſtultitia caruiſſe: Hora. lib. 1. Epiſt.
Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum. ibid.
Ipſa quidem virtus ſibimet pulcherrima merces: Silius. Ita. lib. 3.
Sat habet fautorum, ſemper qui recta facit. Plaut. in Amphit.
Ingens lucrum puta, cum mens acceſſione virtutis facta eſt melior in hiſt. Sax.
Peregrina in terris virtus, in cœlis ciuis. ibid.

Virtus matureſcit, ſeneſcentibus vitijs: Liuius. 1. Decad. lib. 2.

Pertinax virtus omnia vincit: idem Dec. lib. 1.

Pulcherrimum, & tutiſſimum eſt, in ſola virrute ſpē habere: idem Decad. 4. lib. 4.

EX SACRIS.

Virtus ac vitium in omnibns rebus eſt: Chryſoſt. de verb. Eſa. homil. 4.

Virtus non debet ſequi gloriam, & honorem, ſed ipſam virtutem: Aug. lib. 5. de Ciuit. Dei.

Maxima ſunt fundamenta virtutum, ſilendi patientia loquendi opportunitas, & diuitiarum contemptus. Amb.

Eo virtus eminētior, quo ſtatus inferior: Ambroſ. in quodam Serm.

Nulla ſine labore virtus eſt, quia labor proceſſus virtutis eſt, idem ſup. Beat. immacul.

Veræ diuitiæ non opes, ſed virtutes ſunt, quas ſecura conſcientia patria, vt in perpetuum diues fiat. Bernar. in Epiſt.

Tolle diſcretionem, & virtus vitium erit: idem.

Virtus mater eſt gloriæ: ſola enim eſt, cui gloria iure debetur: idem.

Laudo factam de neceſſitate virtutem: ſed plus illam, quam elegit libertas, non inducit neceſſitas: idem.

Fama virtutem reddit illuſtriorem, ſed nō maiorem. idem.

Rara virtus eſt, alienæ non inuidere virtuti: multo rarior, gaudere ad illam: idem.

Virtus maxima, inter paucos bene viuere: idem.

Virtus in nobili plus placet.

Etiam in hac vita merces virtutis eſt idem.

Virtus diuitias præparat, non vxor: Chryſoſt. ſup. Matth. hom. 30.

Virtus ſemper odium parit: idem ſup. Ioan. cap. 12. homil. 18.

Vera virtus finem neſcit: idem.

Vis virtutes tua augere? noli prodere: idem.

Gradus eſt ad virtutem: minus impudenter peccare. Chryſoſt.

Gradus primus virtutis eſt, alienæ virtuti applaudere: idem.

Virtus dum patitur, vincit, idem.

Aſperam nobis, & inſuauem virtutum viam nimia facit vitiorum conſuetudo, quæ ſi in alteram partem transferet, inuenitur ſemita iuſtitiæ leuis: Hier ad Celā.

Benedicere ad paucos pertinet, bene autem viuere ad omnes: Lact. lib. 1.

Summa tibi ſcientia, ſumma noticia ſit, vitia virtuteſque diſtinguere: quæ quanquam ſemper contraria ſibi ſint, aliqua tamen ex eis tanta iunguntur ſimilitudine, vt diſcerni omninò vix poſſint: Hier.

Plerunque virtus, cum indiſcretè tenetur, amittitur, cum diſcretè intermittitur, plus tenetur: Greg.

Qui ſine humilitate virtutes congregat, quaſi in ventum puluerem portat, idem.

Virtus non poteſt cerni, niſi habeat vitia contraria, aut non poteſt eſſe perfecta, niſi exerceatur aduerſis: Lact. lib 5.

Nemo virtuti fauet, niſi qui ſequi poteſt, ibidem.

Virtutis via non capit magna opera portantes, ibid.

Efficax quædam rei eſt ipſa virtutis ſpecies, quæ puris oculis oſtenſa mox rapit in amorem ſui. . . . in Epiſt.

Non caret egregia virtus, vel laude, vel præmio, etiā ſi præclaris conatibus non reſpondeat euentus, ibid.

Virtutis finis eſt, in vſus multorum diffundi, ibid.

Virtus eximia etiam impios rapit in amorem ſui, ibidem.

Bonus odor ex virtute eſt, ſicut malus ex vitio.

Nulla virtus, eſt vera virtus, niſi alijs virtutibus ſit admixta, idem.

Eo virtus pluris æſtimanda, quo plura contemnit: Aug. in quod, ſermo.

Non virtus eſt, non poſſe peccare, ſed nolle: Ambr. ſup. Luc.

Omnes virtutes ita cohærent, vt qui vna caruerit, omnibus careat: Hier. in Epiſt.

Virtus in infirmitate confirmatur: Ambr. in Hexam. libro 3.

Virtus eſt, hominis interioris pulchritudo: Auguſt. Epiſtol 35.

Virtutes niſi ad Deum referantur, vitia ſunt, idem li. 19. de Ciuit. Dei.

Virtutis præmium, eſt ipſe Deus. idem lib. 22. de Ciuita. Dei, cap. 30.

Virtutem ſimulare facile, habere difficile. Idem de

Morib. eccle.

Ad virtutem vnica, & ſimplex eſt via, idem lib. 9. de Ciuit Dei cap. 15.

Meum firmum eſt, quod ex virtute mea habeo, apud Iuriſp.

Virtus nulla, ſine conniuentia voluptatis: Bernar. ſupra Cantic. ſerm. 40.

Virtus quaſi manu ducit in vitam: Chryſoſt. Ser. 12. ſup. Epiſt. ad Rom. cap. 7.

Virtus tanta res eſt, vt impugnantes illam admirentur, idem ad Theod. Epiſt. 4.

Virtutis non vna via, idem ſup. Matth. Homil. 46.

Virtutes ſuas recitare cum nulla neceſſitas cogat, extremæ eſt dementiæ, idem ſub Epiſtol. ad Hebræ. Homil. 17.

EX LATINIS.

Qvi armis vincit, vitijs vincitur: Senec. Epiſt. 51.

Vitijs ſimplicibus poſſunt obſtare remedia ſimplicia, idem epiſt. 96.

Nullum intra ſe manet vitium, ibid.

Omne vitium virtute mutandum eſt: non contrario vitiò. Plut. de amic. & adul.

Vitia noſtra, quę amamus, defendimus, & malumus, excuſare illa, quàm excutere: Senec. epiſt. 11.

Omne vitium contra naturam pugnat, idem 133.

Nulli vitium eſt, niſi cui virtus eſſe poteſt, idem Epiſt. 125.

Serpunt vitia, & contractu nocent, & in proximum quenque tranſiliunt, idem de Tranquillitate anim.

Animi totidem vitia ſunt, quot virtutes: Quin. li. 2.

In quibuſdam virtutes non habent gratiam, in quibuſdam vitia ipſa delectant. Quintil lib 11.

Vitijs noſtris per oculum in animum via eſt idem Decla. 1.

Finem aliquem ſibi vitia ipſa excipiunt, idē Decla. 3.

Vitia virtutum nomina ſortita ſunt: Saluſt. in coniur Catil.

Sine vitijs nemo naſcitur, optimus ille, qui minimis urgetur: Horat. lib. 1. Serm.

Vnicuique dedit vitium natura creato. Prop lib 2.

Vt corporum languor: ſic quoque animorum vitiū eſt: in hiſt. Sax.

Nobis

Nobis perſuaſum eſſe debemus ſi omnes deos cælare poſſimus. nihil tamen auarè, nihil libidinosè, nihil intemperanter eſſe faciendum: Cicer. 3 Offic.

EX SACRIS.

QVot vitia, tot inuenies animæ tormenta: Hieron. ad Demetr.

Summa tibi ſcientia, ſumma ſit notitia, vitia virtutesque diſtinguere, quæ quamquam ſemper ſibi contraria ſint, aliqua tamen ex eis tanta iunguntur ſimilitudine, vt diſcerni omnino vix poſſint, ibid.

Nihil vitioſum naſcitur, ſed vitium fit, ſi malè vtamur affectibus: virtus, ſi bene, ibid.

Sceleratius eſt, animum exponere vitijs, quam corpus incertis caſibus. . . . in Epiſt.

Homo, malum cui ſeruit, dominũ ſibi facit Chryſo.

Fluit vitium, vbi pluit aurum Greg. in Regiſt. lib. 7.

Vitia antè conuerſionem, quaſi pacem cum homine habent, quando autem expelluntur, acriore virtute cõ ſurgunt: Iſid. lib 3 de Summo bon.

Etiam uitia ſunt virtutum incitamenta: Auguſt. de verb. relig. caſt.

Vitia, non vitioſi odiendi, idem de Quant. animi.

Vitia accuſare, bonorum eſt: non hypocritarum, idẽ de Ser dom. in monte.

In uitia multis vitijs itur, idem 9. de Ciuit. Dei.

Sicut bonus odor ex virtute eſt, ita malus ex vitio: Greg. lib. 15. mor.

Omnia vitia, ſtultitiæ nomine includuntur: Aug. de Vita beat.

Plura ſunt vitia virtutibus, idem Epiſt. 29.

Vitiorum notitia non diſplicet, ſed ipſa vitia, idem 9. de Trinit.

Vitiorum origo eſt in hominis voluntate, idem lib. 2. Quæſt. ſup. Exod.

Vitiorum Deus non autor, ſed ordinator eſt, idem in lib Imperf.

Vitium hominis, natura eſt pecoris, idem lib 2 de pecc. orig.

Vnum etiam vitium à beatitudine excludit, idem li. 4. de Baptiſ.

Cum vitijs pugnandum eſt, quandiu viuitur, idem lib 2. contra Iulianum.

Vitia penè cunctà ex incredulitatis vitio oriuntur: Bern. de paſſione Domini.

Vitia virtutibus ſunt cognata: Baſil. Serm. de inuid.

Vitia, non in natura, ſed voluntate, & arbitrio ſita ſunt: Chryſ. ſup. Geneſ. Hom. 29.

Vitia captum hominem, diabolum faciunt, idem ad pop. Antioch. hom. 4. de pace.

Bonitas. EX GRAECIS.

QVà quid bonum, hac pulchrum: qua quid malũ, hac turpe: Pla. de nat. nomin.

In quo quiſque prudens, in eo bonus, ibidem.

Nemo bonus accuſat inſontem, idem de Ret.

Bonus Athenienſis valde bonus, idem de Leg.

Boni, valde diuites non ſunt, ibidem.

Quod cuique optimũ, id maximè propriũ, idẽ de Rep.

Bonum eſt, cuius contrarium eſt malũ: Ariſt. Ret. 1.

Omnia bonum appetun̄t, ibid.

Illud eſt melius, quod optimo eſt propinquius, idem de Cal. & mund. lib 2.

Illud, quod paucioribus actionibus bonitatem ſuam participat, nobilius eſt eo, quod pluribus, ibid.

Bonus ſingula cum ratione inducit: Ariſt. Eth 2.

Bonus nũquam res turpes ſua ſponte agit, idem Eth. 4.

Optimus eſt, qui non ſolùm vtitur uirtute ad ſe, ſed ad alios, idem Eth. 5.

Omnia ſcit operari bonus, idem Eth. 6.

Non eſt ille bonus, qui ne in malos quidem acerbus eſt: Plutar. de inuid. & odio.

Boni viri deorum imagines ſunt: Diog Laer. lib 7.

Nullus malus lubẽs nec inuitus bonus: Plat. de Iuſt.

Bonus homo, ſemper bonus, nec proclamitate ingenium perdit: Eurip. in Hecub.

Plura ſunt bona mortalibus, quàm mala, idẽ in Supl.

Quamuis hoſtis, audiet bene vir bonus, ibidem.

Si vis eſſe bonus, primum crede, quòd malus ſis. Epiſto. apud Stobæum.

Si eiſdem bonus vnuſquiſque eſt in quibus ſapiẽs eſt: cõtra malus, vbi rudis eſt, & imperitus: Plat. apud Sto.

Iucunda res eſt, bonitas prudentiæ coniuncta: Menand. apud Stob.

Vir bonus locis in multis ſalutaris eſt. ibid.
Probitas, & moderatio vtilis eſt in calamitatib. ibid.
Boni paucis legibus indigent, ibidem.
Boni faciles ſunt deceptui, ibidem.
Malos reprehendit vir bonus non curat: Plato. apud Stob.

EX LATINIS.

Magna bonitatis pars eſt, fieri bonũ: Sene. Epi. 34.
Bonus uir ſine Deo nemo eſt, idem Epiſt. 4.
Vir bonus nec fieri, nec intelligi cito põt, idẽ Epi. 42.
Aperta decent, & ſimplicia bonitatem, idẽ Epiſt. 49.
Ad neminem uenit antè bona mens, quàm mala. idẽ Epiſtola 51.
Quid tibi opus eſt, ut ſis bonus uelle? idem Epiſt 80.
Quandiu ſim, alienum eſt: quandiu verò vir bonus ſim, meum, idem Epiſt. 94.
Profunt ĩter ſe boni, malus, malo nocet, idẽ Epi. 100.
Pro optimo eſt minimè malus: Senec. de tranq. ani.
Nihil eſt tam populare, quam bonitas. Quint. lib. 8.
Omnis noſtra cura debet in hoc verſari, vt ſi poſſim9, boni aliquid faciamus. Sin minus ne quid mali: Cice. 2. de Orat.
Semper ita uiuamus, ut rationem nobis reddendam arbitremur, idem 2. acti. in Verr.
Quod rectum, & honeſtum, & cum uirtute eſt, id ſolum opinor bonum, Cicer. Parad. 1.
Tria ſunt genera bonorum maxima, prima animi: ſecunda corporis: externa tertia, idem 3. Tuſc.
Quicquid eſt, quod bonum ſit, id expetendum eſt: quod autem expetendum, id certè approbandum: quod uerò approbaris id gratum, acceptumque habendum, idem 5. Tuſc.
Vir bonus non modò facere, ſed ne cogitare quidem quicquã audebit, quòd non audeat prædicare, ibid.
Vir bonus nihil cuiquam, quod in ſe transferat, detrahit: itaque in uirum bonum non cadit mentiri emolumenti ſui cauſa, criminari, præcipere, fallere, ibid.
Non eſt res ulla tanti, aut ullum incommodum adeò appetendum, ut uiri boni nomen, & ſplendorem amittas, idem 3. Offic.
Vt quiſque eſt bonus: ita difficillimè eſſe alios improbos ſuſpicatur idem ad Quint. frat.
Omnes boni beati, idem 3 de finib.

Nec bono quicquam mali euenire poteſt, nec viuo, nec mortuo: nec vnquam eius res à dijs immortalibus negliguntur, idem 5. Tuſc.

Boni nullo emolumento impelluntur in fraudem: impij ſæpe paruo, idem pro Milone

Probitas per ſe parum tuta eſt: Salluſt. in coniura. Catil.

Quod bonum eſt, magis quotidie placet: Cat. de re Ruſt.

Vir bonus & prudens (qualem vix repperit vnum. Millibus è cunctis hominum conſultus Appollo) Iudex ipſe ſui. totum ſe explorat ad vnguem Virgil.

Bonis hoc maximè propoſitum eſt, vt malis diſpliceant: In hiſt. Sax.

Semper hoc facere cogites, id optimum eſſe: tute vt ſis optimus, ſi id nequiueris: ſaltem vt optimis ſis proximus: Plau in Trid.

Magna nobis ineſt probitatis neceſſitas: cum omnia agamus ante oculos iudicis cuncta cernētis in hiſt. Sax.

EX SACRIS.

Boni, & mali diſcretio omnibus data eſt: Chryſoſt. ſup epiſt ad Hebr. Homil. 13.

Boni plures ſunt, quam à nobis cognoſcantur: Aug. lib 2. de ord.

Nemo bonus, niſi prius malus, idem in Queſ. ex vtroque Teſt.

Bonum laudare, non laudato, ſed laudantibus prodeſt, ibidem.

Bonus vbique bonus, idem lib 2. de bapt.

Minus bonus eſt, qui tantùm bonis eſt, idem confeſſ.

Mali, ſemper bonis ſecurius viuunt in hoc ſeculo, idē.

Quando timore pœnæ, non amore iuſtitiæ fit bonū, nondum bene fit bonum, nec fit in corde quod fieri videtur in opere: quando mallet homo non facere, ſi poſſet impunè: Auguſt.

Qui bonum alterius adiuuat, ſuum facit: Gregor. Epiſt. 56.

Sicut boni per contumelias meliores exiſtunt, ita sēper reprobi de beneficio peiores euadunt, ibid.

Bonis datur conſilium: errantes coercet correctio: Ambroſ.

Inter bonos bonum eſſe, ſalutem habet, inter malos

verò, & laudem: Bern.

Bonus deſinis eſſe, ubi incipis nolle fieri melior, idẽ in epiſt.

Iuſtus, & ſapiens poteſt eſſe quis nimium: ſed bonus vltra modum non poteſt, idem.

Non poteſt bonus non eſſe, qui malis diſplicet, nec is, qui bonis placet, idem.

Rerum natura ſic eſt, ut quoties bonus malo coniungitur, non ex bono malus melioretur, ſed ex malo bonus contaminetur: Chryſoſt. ſuper Matth.

Boni nihil facere, eſt facere malum: Chryſoſt. ſuper Epiſt. ad Epheſ. ſerm. 18.

Sicut difficile aliquem ſuſpicatur malum, qui bonus eſt: ſic difficile aliquem ſuſpicatur bonum, qui ipſe bonus non eſt, idem.

Non poteſt quiſquam eligere, & ſcire, quod bonum eſt, niſi ſciat ſimul reijcere, & vitare q̃ mala ſunt: Lact.

Plerunque ſcelerati fœliciores ſunt, & boni miſeriores, idem.

Bonorum ſalutem cuſtodit, qui malos punit, idem.

Naturale eſt bonos, ad alterius ſalutem commoueri, idem.

Inſigniter bonus ſit oportet, qui malorum contagio non corrumpitur: . . in Epiſt.

Imperitiæ genus eſt, bonum non facere, ibid.

Bonitas non omnino patitur ſterilitatem, ſed qui boni non ſunt, alijs minus, alijs magis mali ſunt: Augu

Ad bonum tarditas ex ira Dei eſt, idem in Enchirid. cap. 27.

Nullum eſt bonum, niſi fuerit ſpontaneum. Bern.

Primus gradus bonitatis eſt, in proximos, ſecundus in extraneos: Tertul.

Bonus malo ſic connectitur, ut aut pares reddantur, aut cito ab inuicem ſeparentur: Chryſoſt. ſuper Matth.

Bonitas omnibus grata eſt. Ambr. Offic 1.

Bona ſunt magis remuneranda, quàm mala punienda: Auguſtin.

Bonis malè vte malum, i malis vero bene uti, bonum, idem.

Non ſunt omnia bona, quæ bona fiunt intentione. Idem cont. mendax, cap. 27.

Bonorum quorundam, ſicut, & malorum intolerabilis eſt magnitudo: Tertul.

Toties ſacrificamus, quoties bonum aliquod facim⁹:

Lact lib.6.

Bona non ſunt bona,niſi bona fiant intentione: Aug.

Nemo inuitus benefacit,etiam ſi bonum eſt, quod facit:idem 1.confeſſ.cap.12.

Bona, bona non ſunt, niſi bene fiant: idem de ver. & fal.pœnit.cap.8.

Bona cum agimus,agimur a bono: idem ſerm.13.de verb.Apoſt.

Bonus, ſi ſeruit. liber eſt: idem lib 4. de Ciuit. Dei: cap.13.

Bonorum facta,non recta, imitari non licet: idem de vnic.bapt cap.3.

Boni decor ſunt domus Dei:idem ſup.Pſalm.25.

Bonos per malos erudit Deus:idem ſup. Pſal.73.

Per bonos naſcuntur boni: Aug.ſup Ioan. tract.11.

Boni bona ſua opera reijciunt: mala verò ante oculos ponunt:idem ſup.Pſal.44.

In omni ſtatu, atque conditione optimis admixta ſunt peſſima: Hiero.ad Ruff.

Bonorum iudicia non negligenda: Amb.1 Offic.

Quod placet optimis, mox placebit plurimis . . . in Epiſt.

Bona prodeſſe non poſſunt, niſi mala,qui ſubrepunt, caueantur Greg.

Bonum in nobis:ſed non ex nobis eſt: Aug. epiſt.143.

Bonum ſine malo eſſe poteſt,ſed non malum ſine bono:idem in Dial.quæſt.65.

Sola virtus eſt bonum, quæ poſſidentes bonos facit: idem.

Bonum ſolius iuſtitiæ delectatione faciendum : idem lib.21.de Ciuit. Dei.cap.15.

Summum bonum nemo amittit inuitus : idem de liber.arbitr.lib 2.

Bonum ſummum, Deus eſt:idem cont. Manich.

Quies bonos lucratur, & malos perdit:idem in lib.83. quæſtion.

Probitas ad omnia diſciplinarum genera viam aperit: idem Epiſt.10.

Probitas ab omnibus laudatur: idem lib.2.de Ciuitate Dei,cap.26.

Boni compatiuntur, ſi quando viderint alios etiam malos puniri. Chryſoſt. ſuper Gen

Homo virtutis proui lebit ſemper bona non ſolũ coram Deo,ſed & corã hominibus Bern ſup.Cant.ſer 71.

Pra

Prauitas. EX GRÆCIS.

IMpoſſibile eſt mala penitus extirpari Plat. de ſcient.
Malum bene ſopitum ne moue, idem de ſum bon.
Quà quid bonum, hac pulchrum qua quid malum, hac turpe, idem de nat. nom
Malum eſt facile, & bonum difficile: Ariſt. Eth. 2.
Minus malum ſemper eſt eligendum, idem Eth 5.
Peſſimum eſt contrarium optimo, idem Eth. 8.
Turpia ſunt hominibus mutua ma'a: Furip. in ſuppl.
Sicut corpus ex valetudinario ortum corpore ob'er uari debet: ſic malitia innatam ſimilitudinem in adole ſcentum pullulantium moribus Plut. de ſera. numinis vindiƈt.
Virtus ſanitas, prauitas morbus eſt Plat. de republ.
Virtutis vna ſpecies: prauitatis innumera. ibid.
Virtus, & malitia determinant nobiles, & ignobiles: ſeruos, & liberos: Ariſt. Poli. 1.
Improbitas ex ſeipſa ſupplicium ſibi aſtruit. Plut. de ſer. num. vindiƈt.
Malitia non poteſt in poteſtate latere: Plutarc. de doƈtrin princip.
Magnus artifex infœlicitatis eſt, ipſa peruerſitas, idē de curioſ.
Fortuna non eſt infęlicitatis effeƈtrix, niſi improbitatis præſidio, ibidem.
Peruerſitas morum omnem fortunam inamœnam facit idem, de virt. & vit.
Acrior eſt in nocendo malignitas, quam in iuuando amicorum dileƈtio, idem de amic. & adul.
Semper aliquem dolum, & machinam ſibi pręrexit improbitas, apud Stob.
Qui malus eſt, & ſapiens habetur, eo plura peragit mala, quo acutius cernit: Plato. de rep.
Agens malum ſponte, eſt peior agenti malum per vim Ariſtot. Metap. 5.
Prauus honore non eſt dignus, idem.
Malus mittit manus ad impoſſibilia: Ariſt. Polit 5.
Vir malus eſt, & is, qui malum laudat: & qui à bono vituperatur: Plut. de viti. verec.
Omnes ex magna parte improbi: Demet. Phaler.
Malus homo, ſemper nihil aliud, quàm malus: Eurip. in Hecub.

Malus malè peribit, ibidem.

Malus ſupplicium dat affectibus in poſterum, idem in Alceſt.

Nullus vnquam bonam fortunam habuit iniuſtus exiſtens, idem in Helen.

Et viuens malus, & mortuus punitur.

Improbi quo, fuerint indigniores ad honores promoti: hoc & negligentiores fiunt, imprudentiaque magis, & audacia pleni, apud Stob.

Mali ſemper timent: Plut. de ſer. numi. vindict.

EX LATINIS.

NVllum ſine autoramento malum eſt, auaritia pecuniam promittit: luxuria varias voluptates: Sen. Epiſt. 68.

In comparatione malorum, boni locum obtinet leuius: Quint. lib. 7.

Miſerū eſt praua voluiſſe, feciſſe miſerius. in hiſt. Sax.

Tantum quotidie nequitia proficit, vt ſatis conſequatur, qui inter peſſimos non eſt: Senec. Epiſt. 76.

Adeo præualuit nequitia, vt innocentia non rara, ſed nulla ſit, idem de ira lib. 2.

Plerunque plus valet malorum improbitas quam bonorum fauor . . in Epiſt.

Ad multorum amicitiam faciliorē aditum habet nequitia, & audaci. quàm cuiuſuis virtus, & integritas: Cicer. 5. act. in Verrem.

Malum publicum minus ſentitur, quàm priuatum: Liui. 3. Dec. lib. 10.

Improbo nemini bene eſſe poteſt: Cice. Parad. 2.

In his, quæ à malis bene fiunt, hic tenendus eſt modus, vt appareat authorem diſplicuiſſe, non factum: Plin. Iuni in paneg.

Bonis nocet quiſquis pepercerit malis. Pub. Mim.

Noui ego hoc ſeculum moribus quis ſit malus, bonū malum eſſe vult, vt ſit ſui ſimilis: Plaut.

Iniuſtor creuiſſe quæror: tolluntur in altum, vt lapſu maiore ruant: Claud. lib. 1.

EX SACRIS.

MAlitiæ comes, indiuidua eſt miſeria: Augu. ſuper Pſalm. 32

Improbitas facilis eſt captu. Nanz.

Vir duplex animo inconſtans eſt in vijs ſuis: Bern.

Malitiæ ſuæ quiſque author eſt : Baſil

Mens praua ſemper in laboribus eſt, quia aut molitur mala, quæ inferat: vel metuit, ne ſibi ab alijs inferantur: & quicquid contra proximos cogitat, à proximis formidat: Greg. 12 mor.

Mens ſemel malignitate capta, ſtultior cæteris efficitur, ibidem.

Coerceri omnino nequit animus, praua ſemel voluntate vitiatus, quia zelus ſapere neſcit, & ira conſilium non habet Chryſoſt.

Paucorum malitia cęteros inficit.

Prauitatis cauſa eſt ignoratio ſui. Lact.

Iniquitas florere perpetuò non poteſt: Auguſ. ſuper Pſalm. 61.

Nulla iniquitas manebit impunita, idem ſup. Pſ. 58.

Non mali, ſed malum ex nobis eſt auferendum, idem 3. cont. Parm.

Ad malum pronitas ex ira Dei eſt, idem in Enchir.

Minus malum eſt malũ pati, quàm malũ facere, idẽ.

Impietas fœlix periculoſiſſima: Chryſoſt.

Malus, quod eſt malum, non putat eſſe malum, idem.

Abſtinuiſſe à malis non ſatis eſt, idem.

Malum vnum, eſt cauſa multorum, apud Iuriſp.

Non ſtatim malum eſt, quod minus bonum eſt. Auguſt. cont. Epiſt. Manich.

Malum ex nobis facimus: bonum autem ex ſolo Deo idem 2 de peccat. Merit.

Mala etiam potentiam Dei prædicant, idem 22. de Ciuitate Dei.

Qui ſibi nequam, cui bonus Bernar. in Pſalm. Qui habitat. Serm. 11.

Mali cognitio, malũ non eſt, ſed actus: Bern. in Pſ. 35.

Obſequi malo, nemo patitur. Tertullian.

Malus nunquam nemo neceſſariò fuit. Chryſoſt.

Fit plerunque, vt cum iniqui correcta in ſe mala defendere nequeant, ex verecundia peiores fiant, & ſic in ſua defenſione ſuperbiant, vt quædam vitia contra vitam corrigentis, exquirant: Greg.

Malus etiam regnans ſeruit. Auguſt.

Mali alios de ſuo æſtimant ingenio, idem 3. de doctr. Chriſt.

Mali propter vniuerſi decorem creati, ibidem.

Sicut difficile aliquem ſuſpicatur bonum, qui malus eſt: ſic difficile, aliquem ſuſpicatur malum qui bonus eſt Chryſoſt 18

Malus nemo eſt natura, ſed vitio: Auguſt. 14. de Ciuita Dei

Mali vbique Mali; idem 2. cont Donatiſt.

Malus primò, ſibi quiſque nocet, idem ſup Pſ 34.

Melius iudicauit Deus de malis bona facere, quàm mala nulla eſſe permittere Aug in Enchirid.

Malum hominem tacendo potius, quàm reſponden do ſuperabis, idem.

Ideo Deus potentiores eſſe iniuſtos permiſit, vt coge re ad malum poſſent, vt virtus eſſet precioſa, quòd rara eſt Lact de ira Dei

De malo nullo deſperandum eſt, quan diu viuit, Auguſt in Pſalm 36.

Mali hic ſunt herba; idem in Pſalm. 48.

Malis malorum copia eſt ſolatio: Auguſt. in Pſ. 96.

Mali genus eſt omnis iniuſtus: idem in Pſ 130.

Mali, mali ſimulatione non ſunt lucrãdi, idem cont. mend.

Quo maior eſt poteſtas, hoc pernicioſior, ſi in malũ, ſtultumve inciderit. . . . in Epiſt.

Semel malus, ſemper præſumitur malus, ſaltem in eodem genere mali apud Iuriſp.

Mali emendandi potius quam perdendi: Aug. cont. Epiſt Manich

Pro malis orandum potius, quam qui ſint quærendum in Pſalmo 139.

Malis etiam ad laudem bonorum Deus vtitur, idem de grat. & liber Arbit.

Mali bonos procreant, idem tract. 11. expoſ. Euang.

Malorum tempus breue eſt, ibidem

Impius ipſe ſibi pœna eſt: Ambroſ. 3 de Offic.

Oculo prauo, vitiatoque mala ſunt, etiam quæ optima: . . . in Epiſt.

Irritati mali grauius lædunt, ibidem.

Malos qui percutit, non eſt crudelis, ſed Dei miniſter, apud Iuri p

Mali tolerandi pacis cauſa, ibidem.

Malorum fuga eſt principiũ bonorũ: Baſil. in Hexa

Mala populo propter paucos immittuntur, idem in on. de fam.

Malitię magnus eſt labor: Chryſ. ſup Gen. hom 21.

Malitia nunquam placatur, idem ſup. Matt. hom 42.
Malitia ratione veritatis nunquam corrigitur, idem ſup Match Homil. 14.
Malitia ſemper amata eſt, idem de natiuit. Domini. Homil.
Malitia cæca eſt, idem ſup. Ioan. homil. 8.
Malitia ſemper ſeruat ſuum venenum, idem ſup. Ioã. homil 40.
Malitia hoſtiliter aduerſatur animæ, idem ſup. Epiſt. ad Pphilipp. ſerm. 15.

Pulchritudo. EX GRÆCIS.

PVlchritudo ſola maximè omnium amabilis: Plat. de pulchrit.
Decor eſt quædam commenſuratio membrorum: Ariſtot. Topic.
Pulchritudo ſemper in magno corpore exiſtit, vnde parui formoſi dici poſſunt non pulchri: Ariſt. Eth. 4.
Si pulcher es, bona fac, ſi deformis, naturę defectum bonis actibus compenſa. Demetri. Phaler.
Pulcherrimum omnium mundus eſt, à Deo enim factus eſt: Thal apud Diog. lib. 1.
Pulchritudo alienum bonũ eſt. Bion apud Diog. li. 4.
Pulchritudo ſecundum Diogenem, donum eſt formæ: ſecundum Socratem modici temporis tyrannis: ſecundum Platonem naturę priuilegium: ſecundũ Theophraſtum tacita deceptio: ſecundum Theocritum, eburneum detrimentum: ſecundum Carneadem regnum ſolitarium, apud Diogen. lib 5.
Pulchritudo, res infęlix eſt: Eurip. in Helen.
Nõ facias iudiciũ ex pulchritudine, ſed ex morib. idẽ
Pulchritudo quauis epiſtola concitatior eſt: Ariſto apud Stob.
Naturæ decus mores exornant boni, duplo amore accedens capitur: Eurip. apud Stob.
Cæci interrogatio eſt, quærere, cur amentur, quæ pulchra ſunt: Ariſt. apud Stob.
Deformis ſim potius, quam pulcher, & malus: Euri. ibidem.
Formoſos intueri iucundiſſimum eſt, tractare verò & tangere non ſine periculo licet, ibidem

EX SACRIS.

GRatior eſt pulchro veniens è corpore virtus: Virg.

Faſtus ineſt pulchris, ſequiturque ſuperbia formam: Ouid. 1. Faſt.

Lis eſt cū forma magna pudicitiæ: apud Ouid. Epi. 9.

Magno cum periculo cuſtoditur, quod multis placet: Pub. Mim.

Forma viros neglecta decet.

Oui. 1. de arte amand.

EX SACRIS.

NEglecta decoris cura plus placet, & hoc ipſo, quod nos non ornamus, ornatus eſt: Amb. 1. de virg.

Fœda admota pulchris, pulchriora reddunt pulchra: Bernar.

Pulchritudo corporis, & ſenectus, in vno habitare non poſſunt: Auguſt.

Si vir, vel mulier ſe ornauerit, & vultus hominum ad ſe prouocauerit, & ſi nullum inde ſequatur damnū, iudicium tamen patietur æternum: quia venenum attulit, ſi fuiſſet, qui biberet: Hier. in Epiſt.

Delet picturam Dei mulier, quæ vultum ſuum martiali candore obliniat, quæ exquiſito candore perfundit: Ambr. in Hex.

Nihil refert, corpus ligetur ferro, vel auro: Ambro. 1. de virg.

Pulchritudo, bonum Dei donum, noſtro abuſu fit malum: Aug lib. 1. de nupt. cap. 3.

Pulchrè à conditis amorem ſubtrahunt, qui in ipſum authorem pulchritudinis cordis paſſibus tendunt: Gregor. in reg.

Decor animæ duplex, innocentia, & humilitas: Bernar. ſuper Cant. Serm. 45.

Decor verus, Deus eſt, idem in Epiſt.

Decor, qui cum veſte induitur, & cum veſte deponitur, veſtimenti eſt, non veſtiti, ibidem.

Ornatum corporis ſancti contemnunt, ſolum animæ decorem quærentes: Bern. ſup. Cant. Sermo. 26.

Turpitudo, & Fœditas.

EX GRÆCIS.

ITa res habet, vt non poſſit haberi ſpecioſum, quod natura eſt fœdum : quanquam non minus interea imitatio laudatur, quæ rei ſimilitudinem artificioſè aſſequitur, ſiue illa ſit pulchra, ſiue deformis: Plut. de Poet.

Si pulcher es, bene fac: ſi deformis, naturæ defectũ bonis actibus compenſa: Demetri. Phaler.

Turpis neminem veretur. apud Stob.

Turpe ſemper turpe, ibidem.

Turpe ſi feceris, non latebit, ibidem.

Ignorare vilia melius eſt, quàm ſcire ea. Ariſto. Metaph. 11.

Res timoris plenæ cogunt eum, cui accidunt, ad actiones turpes, idem Eth. 3.

Turpia tolerare non propter aliquod decorum, eſt hominis vilis, ibidem.

Cognata ſunt, & maximè conueniunt, turpia turpibus: Plut. de Poet.

Quæcunque turpiter dicta ſunt non protinus ſolui poterunt, ſed per diuerſam ſententiã alibi prolatam, ib.

EX LATINIS.

POteſt ex cauſa vir magnus exire, poteſt ex humili, deformique corpuſculo, formoſus animus ac magnus: Senec Epiſt. 67.

Quoſdam mihi videtur in hoc natura generaſſe, vt approbet virtutem omni loco naſci, ibid.

Non deformitate corporis fœdatur animus, ſed pulchritudine animi corpus ornatur, ibid.

Non dubium eſt, quin multi, cum ita nati eſſent, vt quædam contra naturam deprauata haberent, reſtituerentur, & corrigerentur à natura, cum ſeipſam reuocaſſet aut arte, aut medicina, multi etiam naturæ vitium meditatione atque exercitatione ſuſtulerunt: Cice. 2. de Diuin.

Periculum minus fugiendum eſt, quàm turpitudo: Cicer. Phil. 6.

Si vnum in locum collecta fuerint omnia mala, cum

malo

malo turpitudinis non erunt comparāda, idem 2 Tuſc.

Nemo repente fit turpiſſimus gradatim in vitia labimur, apud Terent. in Andri.

EX LATINIS.

DEformis quiſque ſine Dei decore: Cypr de lapſ.

Fœda admota pulchris, pulchriora reddunt pulchra, & magis fœda redduntur: Bern. in Epiſt.

Nigredo fœlix, quæ parit mentis candorem, lumen ſcientiæ, & puritatē conſcientiæ: Bern. ſup. Cant. ſer 2.

Satius eſt totum aliquid amittere, quam partem cū turpitudine retinere apud Platin.

Turpitudo iniquitatis eſt præmium: Chryſoſt. ſerm. 4. ſup Epiſt. ad Roman.

Verborum turpitudo honeſtate velanda, idem de patient. Iob. Homil.

Diuitiæ, & poſſeſsio.

EX GRÆCIS.

PArtarum, quàm poſſeſſarum amor maior: Plat. de repub.

Modeſtis hominibus plurimi facienda pecunia eſt, ib.

Peiores ſunt nuper ditati, quam ditati ab antiquo, idem Rhetor 2.

Pecunia ſeditionem efficit, & malignitatem: Ariſtot. Polit. 2.

Diuites, & nimis potentes non ſubijciuntur, nec volunt ſubjci, idem Polit. 3.

Media poſſeſſio bonorum externorum eſt optima, quia facillimum eſt, obedire rationi, idem Polit. 4.

Difficilis poſſeſſio, eſt homo: Plat. de leg.

Maiori odio diuitem populus perſequi ſolet, nihil per benignitatem, & gratiam depromentem, quàm inopē, qui bona ſubripiat publica, hoc enim neceſſitate dominā ſtimulante, illud malignitate, atque contemptu fieri arbitratur: Plut. de Polit.

Diuitem eſſe, non eſt diuitias contemnere, nec immo dicas opes poſſidere, ſed non egere ſuperuacuis idem de cupidit. diuit.

A quibus malis nos liberant diuitiæ? Siue illud quidem adimunt malum, ſui cupiditatem. ibid.

Magnæ diuitiæ facilè acquiruntur, paruæ autem non ſine labore, & multo tempore, ibidem.

Homini ſtulto, & nequam facultatum nullus eſt modus, idem de cont. 7. Sap.

Ne diuitias abſcondas, cum in eas veneris. Demetr. Phaler.

Ad quid prodeſt multa quidem poſſidere, & nihil agere? Alex. apud Plut. in Apophth.

Aurum noſtri dat apertum documentum, comprobatur enim auro, cuiuſmodi bonorum, & malorum mens ſit: Chilo Laced. apud Diog. lib. 1.

Indignum, hominem diuitiarum cauſa laudari nolle: Bias, ibidem.

Diuitiæ nerui ſunt rerum, ibidem.

Ideo pallens eſt aurum, quia multos habet inſidiatores, Diog. lib. 2.

Diuitiæ nocent, niſi quis dignè vtatur: Metrocl. apud Dioge. lib. 6.

Nec equus ſine freno, nec diuitiæ ſine ratione retineri diu poſſunt: Pythag. apud Volat.

Nec auratus lectus ægrotum leuat, nec bona fortuna ſtultum: Socrat. apud eund.

Appetitus frenari difficilis: adiunctis verò diuitijs penitus inſanus, ibid.

Non amare diuitias magna res eſt, & hoc accidet eis, qui non poſſident eas, qui verò poſſident, duplo quam cęteri amant: Plat. apud eund.

Opes, & virtus haud aliter, quam duo in trutina pōdera, quorum altero degrauante, alleuatur alterū, ibid.

In ciuitate tanto boni, virtuteque præditi ſine honore ſunt, quantò magis diuites in pretio, ibid.

Diuitiæ vitij magis, quam virtutis miniſtræ, ibid.

Pecunia inuenit pariter amicos, & honorem: Sophi. apud Volat.

Non eſt pulchrum diuitē eſſe, ſed è rebus pulchris, ib.

Diuitum vita, veluti qui altum nauigium tenent: pauperū verò, qui iuxta littus nauigant: Ariſt apud eund.

Qui ſua vult latere vitia, diuitias quærit: Theoph. apud Vol.

Qui animum curat, ſeipſum curat: qui corpus, non ſe, ſed ſua curat: qui pecuniam, non ſe, nec ſua curat: ſed valdè aliena curat: Demoſth. apud eund.

Magnifici pauperes ſunt qui immenſas opes cumulāt Diog apud eund.

Malo moriens inimicis diuitias relinquere, quàm viuens amicos fruſtra rogare. Simonid. apud eund.

Opes honeſtis viris ac bonis bonæ ſunt: improbis verò malæ. Plat. de diuina.

Nequaquam opes proprias habent mortales, ſed qui opes à dijs fluentes habent, procuratores ſunt: Eurip in Phœniſſ.

Timida res eſt diuitię, & amans vitæ ibid.

Ne mihi contingat moleſtiam habens locuples vita: nec diuitiæ, quæ meum diſcrucient animum, idem in Medea.

Diuites in omnibus rebus inclyti ſunt, & in omnibus ſpectabiles, idem in ſuppl.

Diuitiæ ſapientibus, Deus, cætera inania verba ſunt, & ornameuto verborum. idem in Cyclop.

Sita eſt in diuitijs, idque perperam fit, exiſtimatio virtutis: exiſtimamus enim diuitem omnia ſcire rectè, idem in Heracl.

Cum diuitiæ omnibus in rebus maximum pondus habeant, tum certè in hoc proſunt, quod inuitant ad virtutem, paupertas verò ad malefaciendum. Heſiod.

Pecunia ſi rectè collocatur, non deeſt: ſi male, deeſt: Demoſt. 1. Olinth.

In omnibus pecunia eſt opus, ſine qua nihil recti fieri poteſt, ibid

Diuites paruis expenſis magnas opes nō grauatè tueri debent, ibid.

Diuitiæ non liberalitate, ſed parſimonia retinentur: Lucia. in Timon.

Nullus continuo iuſtè uiuens ditatus eſt: Manand. apud Stob.

Si quem volueris diuitem efficere non eſt, quòd augeas diuitias ſed minuas cupiditates: Epic. apud Stob.

Magnæ diuitiæ non laboriosè, exiguæ verò difficulter nanciſcuntur: Apollon. apud Stob.

Fortuna diuitem hodie, mendicum facit in craſtinū, ibidem.

Argentum hominibus ſanguis, & anima eſt, ibid.

Ne puero gladium, dicitur prouerbio: ego autem dixerim.

Ne puero diuitias (nec viro imperitiam) Plut. apud Stob.

Diuitiæ, imperitiam temeritati coniunctam habent. Euri. ibidem.

Cæcæ

Cæcæ ſunt diuitiæ, ac ſe inſpicientes obcæcant: Menand ibidem.

Fœlices, ac bonos vna fieri neceſſe eſt: prædiuites au tem ac bonos impoſſibile: Plat. de leg.

Ridiculi ſunt diuitijs operam dantes: cum eas porrigat fortuna, illiberalitas ſeruet, benignitas auferat, Bion apud Stob.

Diuitiæ fortunæ vomitus ſunt, ibid.

Fœlix, qui ſimul opes, ac mentē habet: Menand. ibi.

Vinum immutatur pro uaſis: diuitiæ autem pro moribus poſſidentium variant: Socr. apud Stob.

Opes tuas duplici nomine colito, vt à magna iactura facilè te expedias: & ut bono, ac ſtudioſo homini infortunium patienti ſuccurras, ibidem.

Tantas opes habere conuenit, quantæ nec poſſidenti inſidias parent, nec rerum neceſſariarum inopiam: Plat. apud Stob.

Non quemadmodum calceus maior ineptus eſt ad vſum: ita & poſſeſſio copioſior: calcei enim magnitudo vtentem impedit: opibus autem vel vniuerſis, vel ex parte aliqua ſuo tempore vti licet: Ariſtip ibidem.

Sudor prouocatus exercitijs decentior eſt: ſic etiam diuitiæ proprijs laboribus acquiſitæ: Soc. apud Stob.

Diuitias veluti amicum liberalem, ac promptum ad honeſtas actiones aſſumere oportet. ibid.

Iuſtiſſima hominibus poſſeſſio eſt agere apud Stob.

Poſſeſſio tua eſt, quam animo tuo tenes, ibid.

Poſſidere generoſum eſt, ibidem.

Nobilis poſſeſſio, bonus ſeruus, ibid.

EX LATINIS.

NOn eſt diuturna poſſeſſio in quam gladio inducimur: Curt. lib. 8.

Nulli aliena reſpicienti ſua placent: Senec. de ira. libro 3.

Proprium deſinit eſſe, quod commune alteri eſt: Quint lib 7.

Id cuiuſque eſt proprium, quo quiſque fruitur, atq; vtitur, C. in epiſt. famil.

Nihil meum eſt, aut cuiuſquam, quod fieri, quod eripi, quod amitti poſſit, idem. Para. 4.

Multa, quæ libera fuerant, transferuntur in ius poſſidentium, Quint. declam. 3.

Primus

Primus diuitiarum modus eſt, habere quod neceſſe eſt, proximus quod ſat eſt. Sene. Epiſt. 2.

Is maximè diuitijs fruitur, qui minimè diuitijs indiget, idem epiſt. 14.

Diues ex domino fit procurator, ibidem.

Diuitiæ bona inſidioſa ſunt, & ſperantibus meliora, quàm aſſecutis, ſi quid in illis eſſet ſolidi, aliquando, & implerent. idem Epiſt. 15.

Multis paraſſe diuitias non finis miſeriarum fuit, ſed mutatio. Epicur. apud Senec. epiſt. 17.

Nihil refert, vtrum animus æger in diuitijs, vel in paupertate ponatur, malum ſuum illum ſequitur, ibidem.

Securius diuites erimus, ſi ſcierimus, quàm non ſit graue pauperes eſſe, idem Epiſt. 18.

Magnus eſt ille, qui in diuitijs pauper eſt, ſed ſecurior. qui caret diuitijs, idem Epiſt. 20.

Nemo alius eſt Deo dignus, quàm qui opes contempſit, quarum poſſeſſione tibi non interdico, ſed efficere volo, vt illas intrepidè poſſideas: quod vno conſequeris modo, ſi etiam ſine illis beatè victurum perſuaſeris tibi: ſi illas tanquàm exituras ſemper aſpexeris, idem Epiſtol. 18.

Breuiſſima ad diuitias per contemptum diuitiarum via eſt, idem epiſt. 63.

Quiſquis facultates ſine ratione poſſidet, non diu poſſidet, idem epiſt. 75.

Diuitiæ non quia concupiſcendæ ſunt laudantur, ſed concupiſcuntur, quia laudatæ ſunt. idem Epiſt. 83.

Maiore tormento pecunia poſſidetur, quàm acquiritur, idem epiſt. 115.

Vtinam qui honores petituri ſunt, cum ambitioſis: vtinam qui diuitias optaturi eſſent, cum diuitibus deliberarent: profectò vota mutarent. ibidem.

Neminem diuitiem pecunia facit, imò contra: nulli non maiorem ſui cupiditatem pecunia incuſſit: quęris, quæ ſit huius rei cauſa, plus incipit habere poſſe, qui plus habet: idem.

Sapiens non amat diuitias, ſed mauult, nec reſpuit poſſeſſas diuitias, ſed contemnuit: idem de vit. beat.

Diuitiæ apud ſapientem virũ in ſeruitute ſunt: apud ſtultũ in imperia: ſapiens diuitijs nihil permittis, nobis diuitiæ omnia ibid.

Sapiens tunc præcipuè paupertatem meditatur: cùm

in medijs diuitijs conſiſtit: ibid.

Sapienti quiſquis abſtulerit diuitias: omnia ſua illi relinquit: viuit enim præſentibus lætus, futuris ſecurus, ibidem.

Id age, vt diuitias potius à te, quàm à fortuna petas: idem de Tranq. anim.

Diuitiæ, potentia, & fauor cum plurimum vitium dent, in vtranque partem certiſſimum faciunt morum experimentum: aut enim meliores propter hoc, aut peiores ſumus: Quin. lib. 3.

Ibi opes, vbi amici, idem: li. 5.

Satis diuitiarum eſt, nihil amplius vel: idem Declam. 13.

Diuitias, quia quiuis indignus habere poteſt, in bonis non numero: Cic. 2. Tuſc.

Nihil eſt tam anguſti animi, tàmque demiſſi, quàm amare diuitias: nihil honeſtius, magnificentiusque quam pecunias contemnere, ſi non habeas: ſi habeas ad beneficentiam, liberalitatemque conferre: Cicer. 1. Offic.

Ea maximè deſideramus, quibus abundamus maximè idem Parad. 1.

Qui opibus plus poſſunt, autoritate plus valent, idem ad Lent.

Non ſolum nobis diuites eſſe volumus, ſed etiam liberis, propinquis, amicis, & reipub. idem 1. Offic.

Omnes ſunt diuites (dicunt Stoici) qui cœlo, & terra frui poſſunt, ibidem.

Eum intelligimus diuitem, cui tanta poſſeſſio eſt, vt ad liberaliter viuendum facilè contentus ſit: qui nihil quærat, nihil appetat, nihil optet amplius, idem Parad. Vlt.

Expetuntur diuitiæ tum ad vſus vitæ neceſſarios, tum ad perfruendas voluptates, idem 2. Offic.

Pecuniæ quærendæ non ſolum ratio, ſed etiam collocandæ, quæ perpetuos ſumptus ſuppeditet, nec ſolùm neceſſarios; ſed etiam liberales, ibidem.

Copię ſingulorum ſunt, eorum autem, qui ijs egeant, infinita multitudo, idem 2. Offic.

Magnæ diuitiæ ſolent poſſeſſori conciliare faſtum, & ſupercilium . . . in Ep. ſt.

Malo virum pecunijs, quàm pecunias viro indigere. Max. lib. 9.

Diuitiæ iniuriarum ſuſpicioni obnoxiæ: Salluſt. in

Con

Coniurat. Catil.

Locuples, & factioſus curatur à multis: timetur à plurimis, quod plerunque fortius amore eſt: Plin. Iun. libro primo.

Nimiæ opes magnæ iacturæ locum faciunt: Curt.

Quid nobis diuitijs opus eſt? quæ nos eſurire faciunt, idem libro 8.

Scilicet vxorem, cum dote, fidemque, & amicos.

Et genus, & formam, regina pecunia donat: Horat. 1. Epiſt. Omnis enim res,

Virtus fama, decus, diuina, humanaq; pulchris
Diuitijs parent, quas qui conſtruxerunt, ille
Clarus erit, fortis, iuſtus, ſapiens, etiam & rex,

Et quicquid volet, idem 2. Serm.

Protinus ad cenſum, de moribus vltima fiet quæſtio. Iuuen. Sat. 3

Quantum quiſque ſua nummorum ſeruat in arca, Tantum habet, & fidei, ibidem.

Effodiuntur opes, irritamenta malorum: Ouid. 1. Metamor.

In precio precium nunc eſt, dat cenſus honores.

Cenſus amicitias, pauper vbique iacet, idem 1. Faſt.

Imperat, aut ſeruit collecta pecunia Horat epiſt. 1.

Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit. Iuuen. Sat. 14

Sed quæ reuerentia legum? quis metus, aut pudor eſt properantis auari? Iuuen. Sat 14.

Non propter vitam faciunt patrimonia quidam, ſed vitio cæci propter patrimonia viuunt: Iuue. Sat 12.

Non ſunt dicenda bona illa, quibus abundantem, licet eſſe miſerrimum: Cic. Parad. 1.

Malè ſe res habet, cùm id quod virtute effici debet, tentatur pecunia, idem 2. offic.

EX SACRIS.

Vtantur diuites conſuetudine infirmitatis ſuæ, ſed doleant ſe aliter non poſſe: melius enim poſſent, ſi aliter poſſent. Si ergo non extollitur pauper de mendicitate, quare extolleris de infirmitate? vtere cibis electis, pretioſis, quia ſi conſuetudinem mutas, ægrotas, conceditur tibi, vtere electis, da pauperibus ſuperflua, vtere pretioſis, da pauperibus vilia. Auguſtin. de verb. Domini.

Facilè eſt homini, tunc diuitias deſpicere, cùm habet: difficile verò, cùm non habet, viles æſtimare. Gregor.

2. moral.

Non eſt ſecura diuitiarum poſſeſſio, niſi armorum defenſione ſeruetur: Veg lib. 2.

Pecunia ſc leris cauſa: in hiſt. Sax.

Res ſuas, cùm moreretur, diues ſecum tolleret, ſi ad petentis vocem, cùm viueret, tuliſſet: nam terrena omnia, quæ ſeruanda amittimus, largiendo ſeruamus: Gregor. in Homil.

Præſtat alijs, quàm ſibi diuitem eſſe: Amb.

Diuitiæ, vt impedimenta ſunt improbis: ita adiumenta virtutis ſunt bonis: idem ſup. Luc. lib. 8.

Ita inualuerunt mores hominum in adunatione pecuniarum, vt nemo, niſi diues honore dignus putetur, idem de Off.

Quem nec abundantia in ſuperbia eleuat, nec in neceſſitate cupiditas irritat, nouit abundare, nouit penuriam pati: Greg. ſup. Ezech.

Illud poſſidemus, quo vtimur: Amb.

Poſſidet malè, qui malè vtitur: Aug Epiſt.

Eccleſiæ poſſeſſio ſumptus eſt egenorum: Ambr. libr. 5. Epiſt. 31.

Talenti nomine reputabitur, etiam minimum, quod quilibet accipit: Greg.

Interdum diues grauius faſtidio, quam pauper inedia cruciatur: Bern.

Diues verè eſt, qui in Deo diues eſt: Chryſoſt.

Abundantia ſuperbiæ vicina eſt: Greg. ſuper Ezech. homil. 17.

Aurum ideo carum, quia rarum: Auguſt. lib. 2 de ciuitate Dei.

Nihil clauſum conſtat, quod non auro, argentoque pateat: Valer. epiſ. in quo ſerm.

Si poſſibile eſſet in diuites vindictam procedere, videres ex eis replere carceres vniuerſos, ſed cum omnibus malis ſuis hoc vnum malum habent diuitiæ, quòd in malignitate peccantes ab vltionibus eruunt: idē ſup. Epiſt ad Hebr.

Vt opulentia bonum videatur acerbitas egeſtatis facit: Lact lib 2.

Mallem expeditam fortunam quàm amplam . . . . in Epiſtol.

Maior inter fratres ſubſtantia, maioris eſt cauſa diſcordiæ: Gregor.

Ingens onus eſt magna fortuna, quam non minus ne

gotij eſt ſuſtinere, quam parare. . . in Epiſt.

Vbi aurum pluit, ibi pluit vitium. Greg.

Numus vincit, numus regnat, numus imperat vniuerſis. Alanus de conqueſt. nat.

Omnis copia, quæ Deus meus non eſt, egeſtas mihi eſt Aug. 14. confeſſ.

Diuitiarum morbus ſuperbia eſt: nam grãdis animus eſt, qui inter diuitias iſto morbo non tenetur. Auguſt. ſerm. 24.

Difficile eſt, vt non ſit ſuperbus diues, tolle ſuperbiã, & non nocebunt diuitiæ: ibid.

Aurum eſt materia laborum, periculum poſſidentiũ: aurum eneruatio virtutum: aurum malus dominus, proditor ſeruus: idem de Verb. do.

Sufficientiam vitæ non indecenter vult, quiſquis eam vult & non amplius, quandoquidem non appetitur propter ſeipſam, ſed propter ſalutem corporis, & congruentem habitum perſonæ hominis: vt non inconueniens eis, cum quibus viuendum eſt, iſta ergo cum habentur, vt habeantur, orandum eſt: Aug. ad Probam.

Qui diuitiarum ſeruus eſt, diuitias cuſtodit vt ſeruus: qui autem ſeruitutis diſcuſſerit iugum, diſtribuet eas, vt dominus: Hier. lib. 1. ſup. Mat.

Pars mendicitatis eſt, congeſtam ſecreto pecuniam poſſidere: Valer. epiſc. in Serm.

Diues non præſumitur, niſi probetur: apud Iuriſp.

Locupletior dicitur factus etiam qui non eſt factus pauperior. ibid.

Patrimonium in Deo creditum in tuto eſt: Cypr. de Elemen.

Diuites multa commendant, quæ pauperes dehoneſtant: Aug. in Queſt. ex vtroque teſt.

In diuite non pecunia, ſed auaritia damnatur: Idem in Pſal 51.

Diues nihil ex ſuis diuitijs habet, quam quod poſtulat pauper: idem de Verb. do. ſerm. 5.

Diues humiliatus bonus eſt vir: idem ſerm. 212.

Aliud eſt diuitem eſſe, & velle fieri diuitem: Augu. de Verb. do.

Diuites aliorum paupertate probantur: idem Homil. 15.

Propter diuites ſumus pauperes: idem de Verb. dom. ſerm. 26.

Diuitiæ vtilius tenentur humiliter, quam relinquuntur

tur ſuperbè, idem Epiſt. 34.
Diuitiæ ſi habentur, nulla tamen in eis beatitudo collocetur, idem Epiſt. 52.
Diuitias Chriſtiani tenent, non tenentur ab eis, idem Epiſt. 89
Diuitiæ aliud, aliud pecuniæ idem 7. de Ciuit Dei.
Opes faciles magis optandæ ſunt quàm immodicæ, idem lib. 2. de Ciuit. Dei.
Aurum laudat aliter religioſus, aliter auarus, idem cont. Iulianum.
Aurum non ex ſe, ſed ex vſu malum, idem de verb. Luc. Act. 3
Diuitiæ vix ſanctis domini contemptui ſunt: Ambr. 1. Offic.
Laqueus diaboli diuitiæ ſunt in Pſal. Qui habi. ſer. 4.
Abundare, aliquando eſt penuriam pati: Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Cor. 16.
Aurum, homines in dæmones mutat, idem ſup. Epiſ. ad Corint. homil. 40.
Diuitum eſt litigare: Chryſo. ſup. Matt. homil. 16.
Diuites pauperibus placeant, idem Serm. 27. ſup. Epiſt. ad Rom.
Diues ſuperflua deſiderat, idem ſuper Epiſt. ad Cor. homil. 14.
Pecunias contemnere, volenti facile eſt, idē ad pop. Antioch. homil. 32.
Pecuniarum cura, animæ morbus eſt ibid. hom. 68.
Diuitiæ multorum periculorum autores, idem ſuper Matth. homil. 3.
Diuitiæ molles homines reddunt, idem ſuper Matth. homil. 21.
Diuitiæ tanquam latro in ſolitudine, idem ſup. Epiſ. ad Corin. homil. 13.
Diuitiæ multos inſanos faciunt, idem ſup. Epiſt. ad Coloſſ. homil 7.
Opes malitiæ ſunt ſchola, idem de pœniten. homil 7.
Pecunia cauſa mœroris eſt, idem ſup. Matt hom. 65.
Pecuniæ cupiditas tenebra eſt, idē ſup. Mat. hom. 84.
Pecuniarum cupiditas grauior omni tyranno, idem ſup. Ioan. hom. 58.
Pecuniarum amator ipſam naturam ignorat, idem ſup. Ioan. homil. 86.
Pecunia terræ puluis eſt, idē ſup. Epiſt. ad Cor ho. 24.
Pecuniæ cupidus, orbis totius eſt inimicus, idem ſup.

Epiſto ad Timoth. homil. 7.

Pecunijs ablatis, etiam occaſio peccandi aufertur, idem ſup. Epiſt. ad Heb. homil. 10.

Vide plura, in auaritia, & cupidit. & in poſſeſſione.

Paupertas. EX GRAECIS.

VIro egeno verecundia non conducit: homil. apud Plat. de fortit.

Indigentiæ legem fauere, æquum eſt: Plut. de vitan. vſur.

Paupertas a diuitijs ſecuritate ſolū differre videtur: Cat. apud Plut.

Nemo pauper eſt earum rerum, quæ naturę ſufficiūt, Plut. de cup. diuit.

Cum ſis pauper, non diuitibus iraſcaris, niſi fortè valdè videris proficere: Demet. Phal.

Cum paupertatem malorum extremum cenſeamus: hanc non aliter, ac grauem ac difficilem morbum liberis tradere formidamus: Plut. de amor. parent. erga liber.

Malo virum pecuniarum indigentem, quam pecunias viri: Themiſt. apud Plutar. in Apoph.

Qui pecunijs eget ab amicis repetat, nō petat: Diog. apud Laer. lib. 7.

Diuinus ille eſt, qui nullius indiget: proximus, qui paucis: Pluthar. apud Volat.

Odi pauperem diuiti dantem, ibidem.

Ne properes diteſcere, ne citò fias pauper.

Pauperes in bona locupletum inuadere non audeant: Demoſth. in Philip. Orat. 4.

Paupertas integritatis ſignum, Aeſchin. in Epiſt.

Non aſpernandi pauperes, ſatis ipſis in ipſa paupertate eſt mali: Demoſt. cont. Eubul.

Difficile fuerit inuenire pauperem cognatū: Menād. apud Stob.

Si iuuenis ſimul ſapiens, & pauper vnus homo fuerit: admiratione dignum eſt: Eurip. ibidem.

Ille, qui diues fieri poteſt, melior eſt, quàm qui iam ſit: Pericl. ibid.

Homine paupere nihil fortunatius eſt, mutationem enim in deteriorem ſtatum non expectat. Diphil.

apud

apud Stob.

Paupertas ſecundum naturam non turpis eſt: illa verò, quæ propter turpem cauſam accidit, turpis eſt, ibid.

Paupertas ſubſidium eſt ad philoſophiam Diog. ibid.

Propter paupertatem nullum vnquam torqueri vidi: propter malitiam multos, ibid.

Fames nunquam produxit adulterium, nec pecuniarum inopia luxuriam, breuis quædam eſt temperantia, paupertas: & compendioſa legum obſeruatio, penuria, ibidem.

Paupertas, efficax virtutis gymnaſium, apud Stob.

Paupertas, virtus eſt per ſe docta: Diog. ibid.

Animæ timiditati medere, & non metues paupertatem, ibidem.

Quiſquis in paupertate viuit anguſte, & tenuiter, viuere vult: Philim. ibid.

Inopia prompta eſt in perpetrandis malis, ibid.

Vir inops ſolitarius eſt, ibidem.

Paupertas, non parua ægritudo eſt, ibid.

Nullus homini maior hoſtis eſt, quã paupertas. apud Stob.

Pauper ad omnia formidoloſus eſt, & ſe putat ad omnia ſperni, ibid.

Dij ſemper tenuiter largiuntur tenuis fortunæ hominibus, ibidem.

Turpe eſt ſimul, & pauperem, & imbecillum reddi. Ariſtoph. ibidem.

Pauperum omnium finis eſt, mox: obumbrat, enim ipſorum mala vbique, ibid.

Diuites, non adeo ſolent miſereri in fœlicium, quàm pauperes: Anag. ibidem.

Paupertas, & diuitiæ, nomina ſunt indigentiæ, & ſaturitatis, quamobrem nec diues dicẽdus eſt vir dignus, nec pauper indignus: Democra. apud Stob.

Neminem vidi tyrannidem execrari propter paupertatem, omnes verò propter diuitias: Diog. ibid.

Non poteſt ſpoliari nudus: Apul.

EX LATINIS.

HOneſta res eſt, læta paupertas: Senec. Epiſt. 2.

Cui cum paupertate bene conuenit, diues eſt, ibi.

Magnæ diuitiæ ſunt, lege naturæ compoſita paupertas, idem Epiſt. 4.

Nudum latro tranſmittit, etiam in obſeſſa via, pauperi pax eſt, idem epiſt. 14.

Si ad naturam viuas, nunquam eris pauper: ſi ad opinionem, nunquam eris diues: exiguum natura deſiderat, opinio immenſum. idem Epiſt.

Multis ad philoſophandum obſtitere diuitiæ: paupertas expedita eſt, ſecura eſt: Idem Epiſt. 17.

Panem, & aquam natura deſiderat, nemo ad hęc pauper eſt, idem Epiſt. 25

Paupertas nulli malum eſt, niſi repugnanti. Senec. Epiſt. 124.

Vnum paupertatis præſidium eſt, manus habere, ibi.

Omnes, qui in paupertate ſunt, malunt maleficio parare diuitias, quàm officio paupertatem tueri: Cice. ad Heren.

Qui pauperes ſunt, iis antiquior officio pecunia eſt, idem 2. de inuent.

Egens eſt, qui non ſatis habet, & is, cui nihil ſatis eſſe poteſt, idem 4. ad Heren.

Animi eſt mollities, non virtus, pauliſper inopiam ferre non poſſe: Cæſ. de bell. Gal lib. 7.

Magna indigentia naſcitur non ex inopia magna, ſed ex magna copia: multa enim deſiderantur ad multa, quæ habemus tuendo: Gell. lib 9.

Paupertas certiſſima eſt, cum alicuius indigeas, vti eo non poſſe, quia ignores vbi proiectum iaceat, quod deſideras: Colum. lib. 12.

Ingenium fuerat pretioſius auro, & nunc barbaries eſt grandis, habere nihil: Oui. 3. am.

Curia pauperibus clauſa eſt, dat cenſus honores, ibi.

Cantabit vacuus coram latrone viator: Iuue. Sat 10.

Quis diues? qui nihil cupit: quis pauper auarus: Bias per Auſoni.

Magnum pauperies opprobrium iubet, quiduis facere, & pati: Hor. 3. Carm.

Miſerum iſtuc verbum, & peſſimum, habuiſſe, & nihil habere: Plaut. in Rudent.

Nil habet infœlix paupertas durius in ſe, quàm quod ridiculos homines facit: Iuuen. Sat. 3.

Haud facilè emergunt, quorum virtutibus obſtat res anguſta domi. ibid.

Semper eris pauper, ſi pauperes Aemiliane.

Dantur opes nullis nunc, niſi diuitibus: Mart lib. 5.

Paupertatemq; ferẽdo, effecere leuẽ: Ouid 8. Metam.

Pauper

Pauper enim non eſt, cui rerum ſuppetit vſus ſi ventri bene eſt ſi lateri, ſi pedibus tuis: nihil amplius diuitiæ poterunt addere regibus maius: Horat. 1. Epiſt.
Dedecori eſt fortuna prior: Luca. lib. 8.
Securitas in paupertate fœlicior quàm imperium metu retentum: in Hiſt. Sax.
Pauperes ſatis ſtipendij perdunt, ſi liberos educunt: Liuius, 1. Decad. lib. 2.
Odi pauperem auxilium diuiti ferētē: Quint. Decl. 9.

EX SACRIS.

PAuperum amicitia certior eſt, quàm diuitum: Auguſt. lib. de amic. cap. 120.
Si vix toleratur diues ſuperbus, pauperem ſuperbū, quis ferat? ibid.
Quem nec in abundantia ſuperbia eleuat, nec in neceſſitate cupiditas irritat, nouit abundare, nouit penuriam pati: Greg.
Paupertatem æquo animo ferre, virtus patientiæ eſt: ſponte appetere, ſapientiæ laus eſt. Bern
Non paupertas virtus reputatur, ſed paupertatis amor, ibidem.
Egeſtas, ſanitatis eſt mater: Chryſoſt.
Egeſtas paterna minimè fuit opprobrio: Baſil.
Vt opulentia bonum videatur, acerbitas egeſtatis facit: Lact.
Non bene conueniunt nec in vna ſede morantur pudor, & egeſtas. . . . in Epiſt.
Pauperi datum, non eſt datum: ſed mutuum. Gregor. in regiſt.
Plus ſentimus, quod habuimus, poſtquàm habere definimus: Hieron.
Omnis philoſophiæ magiſtra nobis inopia eſt: Auguſti. ſuper Pſalm. 76.
Fœcundus eſt ager pauperum, citò reddit donantibus fructum: via cœli eſt pauper, per quem venitur ad patrem: incipe erogare, ſi non vis errare: Aug. de verb. do.
Paupertas in inopia mentis eſt, non in quãtitates poſſeſſionis. nam cui cum paupertate bene conuenit, diues eſt: Greg. ſup. Ezech. hom. 9.
Paupertas eſt manu ductrix quædam, quæ ducit ad cœlum: Chryſ. Serm. 18.
Pauper dicitur, qui non habet quinquaginta aureos

in bonis ſuis, apud Iuriſp.

Cedens bonis remanet obligatus, naturaliter tamen, quia ciuili obligatione liberatur, ibidem.

Pauperes procurare nobis debemus pro aduocatis: Greg in Euang. homil. 11.

Pauper reprehenſibilis moneri debet, non deſpici. ib.

Inter pauperes primum domeſtici curandi ſunt: Auguſt. Epiſt. 38.

Paupertas amiſſa plus dolenda, quàm opulentia perdita, idem Epiſt. 5.

Pauper miſericors diuite laudabilior, idem ex quæſt. ex vtroque teſt.

Pauperis non eſt miſerendum in iudicio, idem lib 2. quæſt. ſup. Exod.

Deo dat, qui pauperi dat, idem ſup Pſal. 36.

Paupertas in animo non in ſæculo eſt, idem in Pſ. 136.

Pauperes aliqui eſſe volunt eo pacto, vt nihil eis deſit: Bernar. de aduent. domini. Serm. 4.

Paupertas nobilis titulus eſt, idem in epiſt.

Paupertas penna magna, qua citò in regnũ volatur: Bern. de aduent. domin. Serm. 4.

Pauperẽ cõpellari, non eſt probroſum: Baſil. in Hex.

Paupertas, philoſophiæ nutrix eſt, idem in epiſt.

Paupertatem faciliorem facit opulentia cœli: Chryſoſt ſup. epiſt. ad Heb. homil. 19.

Horrea pauperum, venter eſt, idem ſup. Luc.

Inopia validum, telum eſt, idem ad pop. Antioc. homil 2.

Mendicare melius quàm rapere: Chryſoſt. ſup. Mat. homil. 27.

Pauperum venter, pecunias conſeruat: idem de ieiunio, Serm.

Pauperiem tolerare documentum eſt virtutis, idem ſup. Matth homil. 14.

Pauperes propter, vtilitatem diuitum facti, idem ſup. Matth. homil. 46.

Pauperes ſine delectu excipiendi ſunt, idem ſup. Luc. conc. 1.

Pauperum manus, certus theſaurus, idem ſup. Ioan. homil. 77.

Paupertas ſimplex non facit beatum, idem ſup. Luc. conc. 1.

Paupertatis nomen reges non effugerunt, idem ſup. Epiſt. ad Timot. homil 12.

Pauper-

Paupertas ad virtutem conducibilior, quàm diuitiæ, idem ſup. epiſt. ad Heb. hom. 4.

Paupertas humiliat virum, idem ſup. Epiſt. ad Heb. homil. 18.

Paupertatem Dei filius concupiſcens, deſcendit vt eam eligeret ſibi: & nobis ſua æſtimatione faceret pretioſam: Bern. in vig. natal. domini. Serm. 1.

Liberalitas, & beneficium.

EX GRAECIS.

Liberalitas virtus eſt animi, honeſtorum ſumptuū miniſtra: Ariſtot. de vit. & virt. diuiſ.

Difficile eſt, largum fieri diuitem, idem Eth. 5.

Liberalitas diſtrictior eſſe debet: Demoſth aduerſ. Ariſtonicum.

Liberalitas tyrannorum nihil aliud eſt quàm translatio pecuniarum à iuſtis dominis ad alienos, apud eund. ex argument. lib.

Liberalitatis eſt, erogare pecunias in laudabilia, & largitio ad honeſtos ſumptus faciendos, & præſto eſſe ad auxilim in aduerſa fortuna, & non accipere vnde nō oportet: eſt autem, & liberalis circa indumenta nitidus, & circa habitationem, eſt inſtructor magnarum rerum, & oblectationem habentium nulla commodi ductа ratione eſt: & altor animalium mirum, quid aut ſuaue habentium. comitatur autem liberalitatem morum facilitas, & comitas, & humanitas, & eſſe miſericordem, & erga amicos beneuolum, & hoſpitalem, & honeſti ſtudioſum, ibid.

Quæ quis non habet, nec agnoſcit, alteri dare, vel miniſtrare non poteſt: Plat. de amo.

Donum eſt datio non reddibilis: Ariſt. Top. 4.

Dare habita, grauius eſt, quam dimittere acceptionē eius, quod non habetur, idem Eth. 4.

Benefactores plus amant beneficio affectos, quàm cōtra: Ariſt. Eth. 9.

Da aliquid, & aliquid accipito, apud Stob.

Qui beneficium inuenit, conpedes inuenit: Ariſto. Poli. 2.

Non ſolum pulchrius eſt beneficio afficere, quam affici: verum etiam iucundius. nulla enim res perinde parit gaudium, vt beneficentia idem de diſpu. Philoſo.

Non ex pudoris arbitrio, ſed ex iudicij delectu donatio, & largitio facienda eſt, ibid.

Sæpè inſtanter flagitantibus damus, non quòd dare velimus, ſed quòd negare non valeamus, ibid.

Viciſſitudo beneficiorum in amicitia neceſſaria, idē de amicit. mult.

Multo regalius eſt addere, quàm auferre: Artax. apud Plut. in Apopth.

Improbi viri dona profectum non habent: Eurip. in Med.

Principum dona, ſunt autoramenta ſeruitutis, apud Demoſt. ex argu. lib.

Hoſtium dona non ſunt dona, ibid.

Qui homini nequam dat, non homini dat, ſed humanitati: Ariſt. apud Stob.

Difficile eſt, vt in eos beneficium conferre ſemper quis poſſit, in quos velit: Xeno. apud Stob.

Non eſt tutum, oblata temere accipere: Plat. de vot.

Non minus regium, ac humanum eſt, parua libenter ac promptè accipere, quàm magna tribuere: Anaxer. apud Plut. in Apophth.

EX LATINIS.

Liberalitate nihil eſt naturæ hominum accommodatius, ſed habet multas cautiones: videndum eſt enim primum, ne obſit benignitas, & eis ipſis, quibus videbitur benignè fieri, & cæteris: Nam qui alijs nocent, vt in alios liberales ſint, non beneficij, nec liberales, ſed pernicioſi iudicandi ſunt, deinde ne maior ſit benignitas, quàm facultas: nam qui benigniores eſſe volunt: quàm res patitur, primò in ſe peccant, quod iniurioſi ſunt in proximos, videre etiam licet pleroſque non tam natura liberales, quàm quadam gloria inducti, vt beneficij videantur, facere multa, quæ videntur magis proficiſci ab oſtenſione, quàm à voluntate: Tum illud vnum conſiderandum eſt, vt pro dignitate cuiuſque tribuatur, in quo mores ſpectandi eius, in quem beneficium confertur: Cic. 1. Offic.

Liberalitate qui vtuntur, beneuolentiam ſibi conciliant, & quod aptiſſimum eſt ad quiete viuendum charitatem, idem 2. de finibus.

Ea liberalitas probanda eſt, quæ ſine periculo exiſti-

mationis eſt idem. 3 in Verrem.

Non ita claudenda eſt res familiaris, vt eam aperire non poſſit benignitas, nec ita reſeranda vt pateat omnibus: ſequuntur enim largitionem rapinæ: cùm enim dando egere cœperint homines, alienis bonis manum inferre coguntur, nec tanta aſſequuntur eorum, quibus dederunt, quanta odia eorum, quibus emerint, idem 2. Offic.

Quicquid ſine detrimento poſſit commodari, tribuẽdum eſt vel ignoto, ex quo ſunt illa communia, non prohibere aquam profluentem pati ab igni capere ignẽ. Si quis velit conſilium fidè deliberanti dare, quæ ſunt ijs, qui accipiunt, vtilia, danti non moleſta: Ennius apud Cicer. 1. Offic.

Propenſior liberalitas debet eſſe in calamitoſos, niſi fortè erunt digni calamitate, benefacta enim (vt ait Ennius (malè collocata, malè facta ſunt: Cicer. 2. Offic.

Melius apud bonos, quàm apud fortunatos beneficiũ collocari puto, ibidem.

Liberalitatis duo ſunt maximè probabiles fontes: verum iudicium, & honeſta beneuolentia: Max. lib 4.

Liberalitate vitia teguntur, in Hiſt. Sax.

Quo minores opes ſunt, eo maiorem benefactis gloriam pariunt: Quint. lib. 3.

Multo plura ſunt, quæ negant, cum præſtant inuiti, idem declam: 5.

Omnium beneficiorum iſta natura eſt, vt non ſit neceſſitas, ſed poteſtas, idem declam. 7.

Eſt liberale ſerere beneficium, vt metere poſſis fructum: Cice. antequam iret in Exil.

Diſtat, adijcias aliquid, an detractum reſtituas, quantum diſtat beneficij initium ab iniuriæ fine. Max lib. 2.

Multum occupare habere inuidiam poteſt: multa tribuere, gloria carere non poteſt. Max. lib. 4.

Antiquiora beneficia ſubuertis, niſi poſterioribus cumules: Plin. Iun. lib 3.

Gratiſſimum eſt accipientibus dari ſibi, quod nulli ſit ereptum, idem in Paneg.

Omnium beneficiorum, quę merentibus tribuuntur, non ad ipſos magis, quàm ad ſimiles redundat, ibidem.

Quædam beneficia odimus: Curt. lib. 6.

Multi beneficia, quæ in amicos contulerunt, leuitate deſtruunt: Columb. lib. 5.

Beneficium accipere, libertatẽ vendere eſt: Pub. Mim.

Beneficium dando accipit, qui digno dedit, idem.
Beneficium ſæpe dare, docere eſt reddere, idem.
Beneficium dignis vbi das, omnes obligas, idem.
Crede mihi, quum ingentia: Poſt hume dones.
Autoris pereunt garrulitate ſui: Mart. lib. 5.
Qui dicit beneficium ſe dediſſe petit: Pub. Mim.
Beneficium dare qui neſcit, iniuſte petit, ibid.
Beneficia plura recipit, qui ſcit reddere ibid.
Munera (crede mihi) placant homineſque, deoſque.
Placatur donis Iupiter ipſe datis: Ouid. 3. de arte amand.

Sæpe Iouem vidi, cum iam ſua mittere vellet.
Fulmina, thure dato, ſubſtinuiſſe manum, idem 5. Faſt.

Non obligandus, ſed remunerandus, qui prior cœpit: Plin. Iun. lib 7.

Quod vi datum eſt, non putes beneficium, ſed prædam. in hiſt. Sax.

Officio fungitur ſuo, qui tantum dat, quantum per fortunam licet, ibidem.

Semel dedit, qui rogatus: qui non, bis, ibi l.

Beneficia non ſunt exprobanda apud memores: Liui. 1. Deca, lib. 9.

Odioſum eſt genus hominum officia exprobrantium: quæ meminiſſe debet is, in quem collata ſunt, non commemorare, qui contulit. Cicer. in Lælio.

Largitio fundum non habet: Cicer. 2. Offic.

EX SACRIS.

Beneficijs ſuperare debemus: Ambr. 1. Offic.

Beneficia pauperibus magis, quam diuitibus eroganda, ibidem.

Beneficia non ſolum pecuniaria ſunt, ibid.

Donis creſcentibus rationes creſcunt donorum: Gregor. in Euang. homil. 9.

Quod merenti datur, ius eſt, non beneficium: . . . in Epiſt.

Non tantum aures præbere debemus precantium vocibus, ſed etiam oculos conſiderandis neceſſitatibus: Ambroſ.

Hilaris dator non ſolum à Deo diligitur, ſed, & qui tribuit in ſimplicitate Bernar. ſup. Cant. ſermo 71.

Largitas, liberalitas, & beneficentia, regiæ laudes

ſunt

ſunt: Lact.

Bene diſpenſat propria, qui fideliter adminiſtrat aliena: Greg.

Modus liberalitatis tenendus eſt, vt quod benefacis, quotidie facere poſſis: Ambr.

Qui liberalitatis modum ſeruat, auarus nulli eſt, largus omnibus, idem.

Non ſolum liberalitatis eſt, de ſuo iure aliquid relaxare, ſed etiam commoditatis, ibidem.

Omnis res, quæ dando non deficit, dum habetur, & non datur, nondum habetur, quomodo habenda: Auguſt de doctri. Chriſtian.

Liberalitate liberalitas perit: Hieronym.

Liberalitas non cumulatione patrimonij, ſed largitatis definitur affectu, idem lib. de Vid.

In ipſa autem liberalitate modus adhibendus eſt rerum, & perſonarum, rerum, & vt non omnia vni, ſed ſingulis quædam præſtentur, vt pluribus prodeſſe poſſimus: perſonarum, vt primum iuſtis, deinde peccatoribus: Gregor. in regiſt.

Minus virum modeſtum grauat, qui detrahit, quod adeſt quam qui tribuit, quod non habet: . . in Epi.

Non ſolum quæritur quantum, ſed de quanto, & quāto animo detur: Ambroſ. ſup. Epiſt. ad Corinth.

Non illa eſt perfecta liberalitas, ſi iactantiæ cauſa magis, quam miſericordiæ largiaris, affectus tuus nomen imponit operi tuo. ibidem.

Dare Deo, accipere eſt: Nazianz.

Melius nemo erogat, quam qui ſibi nihil relinquit: Hier.

Dandum eſt, quod nec tibi, nec alteri noceat: Aug. de ſerm. domini.

Semper illi, quod largiatur, non deficit, cui bene velle non deficit, ibid.

Cum aliquid aliquando tardius dat Deus, commendat, non negat: Auguſt de verb. dom cap. 1.

Beneficium exhiberi debet per pietatem, & bonum verbum per humilitatem: Greg.

Non intelligit beneficia diuina, qui ſe iuuari à Deo tantummodo putat: Lact. lib. 1

Verus benefici fructus beneuolentia eſt: Bern.

Beneficio dei pulchrè ſumus creati, noſtra malitia fœdati: Aug. lib. 2 Medit.

Id piè, iuſtè, humaniter fit, quod ſine ſpe recipien

di feceris : idem lib. 6.

Qui liberalis, benignusq; eſt, officium, non fructum ſequitur, ibidem.

Benefacit nemo inuitus, etiam ſi bonum eſt, quod facit: Ambr.

Libenter accipiendum eſt beneficiũ, quod proſit danti: Bern.

Verus beneficus nihil amplius pter affectũ requirit, id.

Verus beneficij fructus eſt, beneuolentia, idem.

Beneficentia nulla eſt, vbicunque neceſſitas non eſt. Lact. lib. 6.

Ijs maximæ laudis eſt benefacere, quos nemo ſperauit eſſe facturos : ibidem.

Officium non probo, quod grauat præſtantem abſque fructu eius, cui præſtatur: . . in Epiſt.

Experientia didici multò eſſe periculoſius, malis benefacere, quàm bonis malè, ibidem.

Autor, magnificus pretium addit ſuo muneri, ibid.

Mirum quàm tenax ſit memoria offenſæ hominibus: & quàm beneficiorum profunda obliuio: ibidem.

Libertatem arguendi amittit, & peccat, qui ab eo accipit, qui ideo dat, ne corrigatur: Amb. ſup. Epiſtol. ad Corinth.

Munera excæcant oculos iudicis, & vim autoritatis inclinant, ibidem.

Cœleſtis muneris nulla menſura.

Beneficia Dei omnibus, horis cõſideranda ſunt. Chryſoſt. ſup. Geneſ. hom 9.

Beneficiorum Dei memoria, magiſtra eſt ad vitã, idẽ.

Beneficiorum Dei memoria, ſufficiens eſt, ad virtutũ laborem: idem ſup. Gene. Hom. 27.

Non omnia eidem dij dedere. . . in Epiſt.

Officiorum aſſiduitate hoſtes conciliandi ſunt. Chryſoſtom. ſup. Geneſ. hom 58.

Benefacere homini, eſt beneficium magnum apud Deum deponere. Chryſoſt. ſup. Geneſ. Hom. 27.

Benefacta non ſunt reuelanda : niſi cogat neceſſitas, idem de laud. monach.

Beneficia Deus in neſcios collocat plerunque. idem ſup. Geneſ. Homil. 46.

Beneficium cum ſimplicitate præſtandum eſt: idem ſup. Epiſt ad Philip. ſermo 1.

Beneficijs multis Deus etiam inuitos afficit, idẽ ſup. Epiſt. ad Coloſ. Homil. 10.

Dona

Dona Dei etiam impij habent: Auguſtin.

Dona ſua differt Deus, vt rogetur indulgere, idem 3. de mirab. ſacr. ſcript. cap. 10.

Dona Dei bona non ſunt, niſi Dei eſſe confiteamur, idem cap. 72. expoſ. quarund. dubit.

Dona Dei in nobis reddenda ſunt, idem 10. de Ciuit. Dei. cap. 5.

Donando, nihil perdit Deus: idem lib 1. Med. ca. 28.

Dona ſua, non merita noſtra, coronat in nobis dominus, idem de Grat. & liber. arbit. cap. 7.

Dona Dei quæ alijs collata ſunt noſtra erunt, ſi non inuideamus: idem Homil. 16.

Nemo inuitus benefacit, etiam ſi bonum eſt quod facit. Auguſt. lib. 1. conf. cap. 11.

Parſimonia.

Parcus diuitiarum cuſtos infœlix, apud Stob.

Parcus non melior ſacrilego, ibidem.

Parcus ter miſer, ibidem.

Parci parant ſe ceu aliæ vitæ, ibidem.

Sera parſimonia in fundo eſt: non enim tantum minimum in imo, ſed peſſimum remanet. Senec. Epiſt. 1.

Non intelligunt homines, quàm magnum vectigal ſit parſimonia: Cicer. in Parad.

Res familiaris quæri debet ab his rebus, à quibus abeſt turpitudo. conſeruari autem diligentia & parſimonia, eiſdem etiam rebus augeri. Cice. 2. Offic.

Diuitiæ grandes ſunt homini, viuere parcè, Luc. li. 5.

Sera parſimonia eſt, tūc ſeruare, cū deficit: Veget. li. 2.

Parcitas ſalutis eſt mater: Chryſoſt. in prop. aduent. domini.

Prodigalitas. EX GRÆCIS.

EX LATINIS.

Svmptuoſitas, incontinentiæ pars eſt. apud Stob.

Prodigorum pecuniæ, ficus ſunt, ibid.

Qui quod habebat, conſumpſit in quæ nō oportebat: quæ non poſſidet, ſi contingat, non vtetur, in quæ oportet: Demoſth. apud Plut. de Vi. ver.

Prodigi ſunt, qui pecunias profundunt in eas res, quarum memoriam, aut breuem, aut nullam ſunt

relicturi omnino: Cicer. 2. Offic.

Multi patrimonia ſua effuderunt inconſultè largiendo, idem.

Paruæ expenſæ ſæpe factæ conſumunt patrimonium: Ariſtot. Polit 5.

Non ita claudenda eſt res familiaris, vt non eam benignitas poſſit aperire, nec ita reſeranda eſt, ut pateat omnibus: ſequuntur enim largitionem rapinæ, cum enim dando egere cœperint homines, alienis bonis ma num inferre coguntur: nec tanta ſtudia aſſequuntur eorum quibus dederunt, quanta odia eorum quibus ade merint: Cicer. 2. Offic.

Cupiditas, & auaritia.

EX GRÆCIS.

CVpiditas diuitiarum vadit in infinitum: Ariſtotel. Polit. 1.

Auarorum doctrina eſt: tanti te ipſum putato, quantum habueris: Plut. de Cup. diuit.

Ne cupias, quę haberi non poſſunt. Demetr. Phaler.

Studium pecuniæ eſt vnum ex deſiderijs præter naturam: Ariſtot. Phyſic. 2.

Auarus non ſubſtantiam poſſidet, ſed ab ipſa poſſidetur: Bion apud Diogenem, lib. 4.

Nec à mortuo ſermonem, nec ab auaro gratiam expectes: Socr. apud Volat.

Tenaces opum ſuarum habent curam, verum ex eis tanquam ex alienis nihil capiunt vtilitatis: Bion apud Diogen. lib. 4

Excuſatio auaritiæ eſt, cumulare pro filijs: Apollon. apud Volat.

Cauſa ignauiæ eſt luxui inſeruiens auaritia, ad proditionem impellens: Demoſthe. in Philip. declam. 3.

Ambitio, & auaritia nullam neceſſitudinis rationem habent: Demoſth. 1. Olinth.

Auaritia, vitium eſt animi, quo turpe lucrum ſectamur: Ariſt. de vir. & virt. diuiſ.

Auaritiæ ſpecies ſunt tres, turpis quæſtus, tenacitas, illiberalitas, turpis quæſtus, per quem ditescere quærunt vndecunque, & lucrum, quàm pudorem pluris faciunt, tenacitas autem per quam ſumptui parcunt, & impenſæ in re honeſta, illiberalitas autem eſt, per

quam

quam expendunt quidem, minutatim tamen, & malè, & plus iacturæ facientes nullo habito tẽporis delectu, eſt autem auaritia plurimi facere pecunias, nec id probrum putare, quod quæſtuoſum ſit, vita mercenaria, & ſeruilis, & ſordida à munificentia, & liberalitate aliena. Ariſt. de vit & virt. diuiſ.

Qui ſuis aliena volunt adijcere, hi ſæpius victi ſua ſpe fruſtrantur: Menand. apud Stobæum.

Accipere ſi non eſſet, nullus eſſet malus, ibid.

Irrationabilem auaritiam citius conſument abiectæ res partæ, quàm creſcentes quotidiè immenſæ opes: Euſeb apud Stob.

Auaritia omnis improbitatis eſt metropolis: Democ. ibidem.

Auarus nemo bonus, nec rex, nec liber eſſe poteſt: Herod. ibid.

Auari hydropicis comparandi Dio ibid.

Suapte natura vix frænari poteſt cupiditas, quod ſi diuitiarum quoque ſuppeditationem aſſumpſerit, plane fit in frænis, ibid.

Studium pecuniæ eſt vnum ex deſiderijs præter naturam: Ariſt. Phyſic. 2.

EX LATINIS.

Potius à fortuna impetrem, vt det, quàm à me ne petam Senec. Epiſt. 15.

Viri boni auiditas tuta eſt, idem Epiſt 23.

Contemnere omnia, aliquis poteſt: omnia habere nemo poteſt: idem Epiſt. 63.

Nulli poteſt ſecura contingere vita, qui de re producenda nimis cogitat: Senec. de Paupert.

Temporis tantum honeſta auaritia eſt, idem de Breuit. vit.

Omnia tanquam mortales timemus: omnia tanquã immortales concupiſcimus, ibid.

Tam deeſt auaro, quod habet: quàm quod non debet: Quint. lib. 8

Caput eſt in omni procuratione negotij, ut auaritiæ tollatur, vel minima ſuſpicio, Cic. 2. Offic

Cupiditates ſunt inſatiabiles, quæ non modò ſingulos homines, ſed vniuerſas familias euertunt: totam etiam labefactant Rempubl. ex cupiditatibus odia diſſidia, diſſenſiones, bella naſcuntur: nec hæc ſeſe ſolum

foris

foris iactant, nec tantum in alios cæcos impetu incurrunt, ſed intus etiam animis incluſæ inter ſe diſſident, atque diſcordant: Cicer. 2. de finib.
Cupiditatis moderator pudor eſt, ibidem.
Ea deſideramus maximè, quibus abundamus: Cicer. Parad 1.
Duæ res: quæ maximè impellunt ad maleficium, luxuries, & auaritia ſunt, idem 2. ad Her.
Corrupti ſunt, deprauatique mores admiratione diuitiarum, idem 2. Offic.
Nemo tam firmum habet præſidium, quod auaritia non infregerit, debilitaueritque, idem de nat. deor.
Auaritia eſt opinio vehemens de pecunia, idem 4. Tuſc.
Illi morbo, qui permanet in venis, & inhæret in viſceribus, nec inueteratus euelli poteſt, nomen eſt auaritia, ibidem.
In quibuſdam nec pecuniæ modus eſt, nec cupiditatis, quas nulla præda vnquam improbè parta minuit, ſed auget potius, atq; inflammat, idem 2. de finib.
Auaritia ſenilis vituperanda eſt maximè: poteſt enim quicquam eſſe abſurdius, quàm quo minus viæ reſtat, eo plus viatici quærere: Cato maior.
Alienarum rerum hominibus cupiditas, ſuarum ſatietas: Plin. Sen. lib. 20.
Ij penates, ea ciuitas, id regnum æterno in gradu facilè ſteterit, vbi minimum virium Veneris, pecuniæq; cupido ſibi vindicauerit: Max lib. 3.
Auaritia latentium indagatrix lucrorum, manifeſtæ prædæ auidiſſima vorago, nec habendi fructu fœlix, & cupiditate quærendi miſerrima: Max. lib. 9.
Auaritia animum, & corpus effœminat: Sallu. in con iur. Catil.
Ira atque cupiditas, conſultores peſſimi, idem in Bello Iugurt.
Pecuniæ ſtudium paci communi officit: Salluſt. de Rep. ord.
Ea inuaſit homines, habendi cupiditas, vt poſſideri magis, quàm poſſidere videantur: Pli. Iun. lib. 9.
Quid non mortalia pectora cogis, auri ſacra fames? Virg. 3. Æneid.
Rape, congere, poſſide, relinquendũ eſt: Martial. li. 8.
Fortuna nimis multis dat, ſatis nulli, idem lib 2.
Auarus ipſe miſeriæ cauſa eſt ſuæ Pub. Mim.

Auarus, niſi cùm moritur, nihil rectè facit, idem.
Auaro quid mali optes, niſi vt viuat diu, idem.
In nullum auarus bonus, in ſe peſſimus, idem.
Inopiæ parua deſunt, auaritiæ multa idem.
Effugere cupiditatem, regnum eſt vincere, idem.
Auaritia, & luxuria omnia imperia euertit: Liu. Dec. 4. lib. 4.
Animus humanus inſatiabilis eo, quòd fortuna ſpōdet, idem Dec. 1. lib. 3.
Diuitiarum cupido ibi, vbi & vſus: Iuſt. lib. 1.

EX SACRIS.

Minus voluptatis ſtimulatur, qui non eſt vbi frequentia voluptatum: & minus auaritiæ moleſtias patitur, qui diuitias non videt: Auguſtin. de Sing. cler.
Cupiditas, & auaritia in tantum vnum malum ſunt, vt nec auaritia ſine cupiditate, nec cupiditas ſine auaritia poſſit inueniri, idem ad quend. comit.
Non eſt in carendo difficultas, niſi cum fuerit in poſſidendo cupiditas, idem in libro Confeſ.
Inſanabilis auaritia eſt: in Hiſto. Sax.
Vbi ſtudium rationis eſt, cupiditas rationi ſeruit. ibi.
Liberalitate vitia teguntur, nudantur auaritia, ibid.
Tanto magis adhæret Deo quilibet, quanto minus diligit proprium, idem in Epiſt.
Non ſolum auarus eſt, qui rapit aliena, ſed ille auarus eſt, qui cupidè ſeruat ſua, idem in quo ſerm.
Auarus antequam lucretur ſeipſum perdit, & antequam aliquid capiat, capitur, ibidem.
Auaritia non vitium auari, ſed animæ peruerſæ amātis aurum derelicta iuſtitia, quæ debuit anteponi auro, idem 12. de ciuit. Dei.
Cor habet in ventre guloſus, laſciuus in libidine, cupidus in lucro idem.
Auari Deus, numus eſt: Anſel. ſup. epiſt. ad Epheſ.
Tantum eſt malum non ſe continere intra proprios penates maiorib⁹ inhiãdo, vt ꝓpria ſæpe pereant: Chryſ.
Impoſſibilia petit, qui cupiditatis terminos inuenire conatur, idem.
Vnuſquiſque quod cupit, & veneratur, hoc illi Deus eſt: Hier.
Peccatum auaritiæ mentem, quam infecerit, ita grauem reddit, vt ad appetenda ſublimia attolli non

poſſit: Greg 14 mor.

Mens auari, quæ prius ex abundantia requiem quæ-fierat, poſtea ad cuſtodiam grauius laborat, idem.

Auarus ſi potentiorem videt, timet raptorem, ſi inferiorem, ſuſpicatur furem, idem.

Longa noſtra deſideria increpat vita breuis, incaſſum multa portantur: cum iuxta eſt quò pergitur, idem.

Cui cupiditas dominari dicitur, ſubiectus malis omnibus demonſtratur, idem 5. Meta.

Non eſt morbus cupere, ſed cupidum eſſe, Lact. li 6.

Tanta infœlix auarus timet, quanta pati timet, Greg.

Multis nomen pauperum, auaritiæ occaſio eſt. Hier.

Multos facit auaritia inter diuitias indigere: iudiciũ enim Dei eſt, vt in eo, quo quis delinquit, puniatur, vt ſemper indiget, qui ſemper indigentiam timet Petrus Rauem. in quo Ser.

Bonorum authori aliter inhęrere non poſſumus, niſi cupiditatem à nobis, quæ omnium malorum radix, abſcindamus: Greg. in homil.

Tria maximè ſolent homines affectare, opes, uoluptates, & honores: de opibus praua: de voluptatibus turpia: de honoribus vana procedunt: nam opes generant cupiditatem, & auaritiam: voluptates pariunt gulam, & luxuriam: honores nutriunt ſuperbiam, & iactantiam. Innoc. de velit cond. hum.

Mulierum genus auariſſimum præſumitur, apud Iuriſper.

Cupiditas ad ea comparanda nobis data eſt, quæ ſunt ad vitam neceſſaria: Lact. lib 5.

Auari ſemper pauperes: Auguſt. 7 de Ciu. Dei.

Cupiditas, malæ patientiæ fons eſt, idem de Patien.

Concupiſcimus, & quæ habemus, & quæ non habemus, idem in Pſal 118.

Auaritia, inſatiabilis ebrietas: Chryſoſt. ſup. Gen. homil. 12.

Auaritia in terra, & mari vagatur, idem ſup. Matth. homil 9.

Auaritia, canis rabidus eſt, idem ſup. Mat. hom. 53.

Auaritia crudeles efficit eos, qui ei ſeruiunt, idem ſup. Matt. homil. 84.

Auaritia, omnis injuſtitiæ fomes, idem ſup. act. Apo. homil. 26.

Auaritia turpis morbus eſt: Chryſoſt. hom. 15. ſup. Epiſt. ad Cor.

Aua-

Auaritia, dominus moroſus eſt, idem homil. 8.

Auaritia, tyrannus crudelis eſt, idem ſup. Epiſt. ad Corin. homil. 20

Auari animus, ſepulchrum eſt, idem ſup. Matth homil. 24.

Auarus communis omnium hoſtis eſt: Chryſ. ſup Matth. homil. 81.

Auarus vbique inutilis, ibidem.

Auarus propriam ſalutem negligit, idem ſup. Matt. homil. 84.

Auarus libentius carnem ſuam tradit, quàm aurum, idem ſup. epiſt. ad Corint. homil. 14.

Auarus ne ſuis quidem rebus fruitur, ibid.

Auaris id accidit, quod manna colligentibus, idem ſup. epiſt. ad Corint. homil. 40.

Auari perpetuò diffident, idem ſup. Epiſto. ad Eph. ſerm. 10.

Auarus in tenebris viuit, idem ſup. Epiſto. ad Eph. ſerm. 20.

Auarus, fur eſt, & latro, idem ſup. Epiſt. ad Theſſ. homil. 1.

Auari meretricibus ſunt peiores, idem ſup. Epiſt. ad Hebr. homil. 15.

Auari rectis cogitationes non admittunt, ibid.

Auarus corpus ſuum diabolo proſtituit, idem ſup. epiſt. ad Heb. homil 15.

Auarus multa cupiditate ebrius eſt, ibid.

Auarus idolatra eſt, ibid.

Auarus non eſt diues, idem ſup. Epiſt. ad Heb.

Auaritia, arx malorum omnium, idem ſup. Matth. homil. 65.

Auari omnem ordinem turbant, idem ſup. Epiſto. ad Corint homil. 37.

Cupiditas miris modis animum torquet, idem ſup. Epiſt. ad Cor. hom. 14.

Cupiditas, & alacritas, contraria ſunt, idem ſup. Epi. ad Cor. hom. 19.

Veritas, & affirmatio.

EX GRAECIS.

Propter veritatem debent ſibi philoſophi contradicere: Ariſt. Top. 1.

Duo ſunt opera ſapientis, vnum eſt non mentiri de quibus nouit: aliud, mentientem poſſe manifeſtare, idē Elench. 1.

Ex falſis ſequitur verum: ex veris, nil niſi verum, idē Prior. 2.

Illud, quod eſt cauſa, vt alia ſint vera, eſt veriſſimū, idem Metap. 2.

Non oportet tantum verum dicere, ſed cauſam falſi aſſignare, idem Eth. 7.

Solutio dubitationis, eſt inuentio veritatis, ibid.

Non eſt conueniens veritatem faſſum eſſe, ſed fateri, idem, Num ſen. ſit gerend. reſp.

Simplex veritatis oratio eſt, nec variarum opus habet interpretationum, iniquus autem ſermo ægrotans in ſeipſum, medicaminum opus habet ſapientium: Eurip. in Phœniſſ.

Lingua errans interdum vera dicit.

Veritatem inquirens, non omnibus modis victoriam q̃res, inuēta aūt veritate, eris īuictus. Epictet apud Stob.

Veritas principia magnæ virtutis promouet: Pindarus apud Stob.

Venit veritas interdum in lucem non quæſita: Menand. ibidem.

Suauiſſima narrationum veritas eſt apud eund.

Mendacium illiberale eſt, veritas generoſa: Apollonius ibidem.

Mendacium veritatis opus aliquando eſt: hom. ibid.

Tune rem Deo ſimilem faciunt homines, cùm veritatem exercent: Pytag. apud Stob.

Tantum à veritate diſtat mendacium, quantum auris ab oculo: Thal. apud Stob.

Magis dicimus illum ſcire rem, qui ſcit eam affirmatiuè, quàm qui ſcit eam negatiuè: Ariſt. Metaph. 3.

Cauenda eſt oratori præſertim in rebus dubijs affirmatio, quæ contentiorem facit auditorem: Demoſth. in 1. Olynth.

EX LATINIS.

PAtet omnibus veritas, nondum eſt occupata, qui ante nos fuerunt non domini, ſed duces ſunt, multum ex illa etiam futuris relictum eſt. Senec. Epiſt. 33.

Veritas in omnem partem ſui eadem eſt, tenue eſt mēdacium, perlucet, ſi diligenter inſpexeris, idem. Epi. 80.

Poteſt nocenti contingere, vt lateat, latenti fides non poteſt: Senec. Epiſt. 98.

Supereſt, vt oſtendamus verum dixiſſe de futuris, quem de præteritis non poſſumus probare mentitum: Quintil. Declam. 4.

Tantam ſemper potentiam veritas habuit, vt nullis machinis, aut cuiuſquam hominis ingenio, aut arte ſubuerti potuerit, & licet in cauſa nullum patronum, aut defenſorem obtineat, tamen per ſeipſa defenditur: Cicer in Vatin.

Multorum improbitate depreſſa veritas emergit, & innocentiæ defenſio intercluſa reſpirat, idem pro Cluēt.

Eſt interdum ita perſpicua veritas, vt eam infirmare nulla res poſſit, interdum tamen eſt adhibenda vis veritati, vt eruatur, idem pro Cluent.

Hominis eſt propriè veri inquiſitio, atque inueſtigatio, idem 1. offic.

Veritas odium parit, idem in Læl.

Pueritia, ſomnus, imprudentia, violentia, inania, eius generis ſunt, à quibus ſæpiſſimè veritas auditur: Cicer. in Topic.

Veritas in præſentia, quibus reſiſtit, offendit: Plin. Iun. lib. 3.

Hiſtoria non debet egredi veritatem, & honeſtè factis veritas ſufficit, idem lib 7.

Non boue mactato cęleſtia numina gaudent.
Sed q̄ præſtanda eſt, & ſine teſte fide: Ouid. Epiſt. 19.

Fidem qui perdidit, pđere vltrà nihil pōt. Pub Mim.

Ego verum amo, verum nolo mihi dicere, mendacem di. Plaut in Moſt.

Reddite depoſitum, pietas ſua fœdera ſeruet.
Fraus abſit vacuas cædis habete manus: Ouid. 3. de arte amand.

Nec rumpite fędera pacis:
Nec regnis præferte fidem: Sil lib. 2

Famæ, ac fidei damna maiora ſunt omni æſtimatione: Liuius Decad 1. lib 3.

Fide abrogata omnis humana ſocietas tollitur, idem libro 6.

Affirmationem ſumit ex homine, quicquid non habet ex veritate: Quint. Declam 17.

Temerè affirmare de altero, eſt periculoſum propter occultas hominum voluntates, & multiplices naturas: Cic. ad Brut.

Miſer,

Miſer, qui ſe teſtem contemnit: Senec. Epiſt. 43.

Non ex leuitate teſtium aut ſimultate, cauſa honeſtorum hominum prouidenda eſt: Cicer. pro Silla.

EX SACRIS.

Natura veritatis magiſtra: Ambr. in Hexam. lib. 6.

Fidele eſt teſtimonium, quod cauſas non habet mentiendi: Hier.

Teſtimonium vendi non debet: Aug. Epiſt. 54.

Solus Deus veritatis doctor: Aug. lib 6. conf. ca. 6.

Veritas cum inquiritur, arrogantia deponatur, idē.

Veritas tutius auditur, quàm prædicatur, idem de doct. Chriſt.

Veritati non præiudicat antiquitas, idem.

Lex omnium artium, ipſa veritas, idem.

Si de veritate ſumitur ſcandalum, vtilius permittitur naſci ſcandalum, quàm veritas relinquatur, idem de lib. arbitr.

Nullus reprehenſor formidandus eſt amatori veritatis, etenim aut inimicus reprehenſurus eſt, aut amicus: ſi inimicus inſultat, ferendus eſt: amicus autem ſi errat, docendus: ſi docet, audiendus: idem 2. de Trinit.

Veritas, & dulcis, & amara eſt: Aug. Epiſt. 211.

Veritas propter ſe, non propter annunciantem diligenda eſt: idem ſup. Epiſt. ad Gal.

Veritate vinci, bonum eſt, idem.

Veritatem etſi ſplendor orationis ornet, non tamen facit, idem 2. conf.

Veritatis contemplatio iucundiſſima eſt, idem de quant. anim.

Qui veritatem occultat, & qui mendacium prodit, vterque reus eſt: ille quia prodeſſe non vult: iſte, quia nocere deſiderat, idem de agon. Chriſt.

Non eſt idem nolle ſequi veritatem, & perſequi. Ber

Veritas magis elucet impugnata, idem ſerm. 99. de temp.

Turpe eſt falſitate aliqua poſſe ſeduci: veritate autē non poſſe reduci: Bern. in Epiſt.

Veritas nihil erubeſcit, niſi abſcondi: Tertul.

Verum dicere, periculo caret: Nazianz.

Tantus in te ſit veritatis amor, vt quicquid dixeris, iuratum putes: Hier. ad Celan.

Non meretur audire veritatem, qui fraudulenter in

terro

terrogat, idem ſuper Ezech.

Si propter timorem mortis tacere veritatem, impietas eſt: quomodo non eſt maior impietas, propter miſerum ventrem, & honoris vanam ſpem tacere veritatem? idem.

Contra veritatem cognitam dimicare, idololatriam ſuperat: Auguſt. Epiſt. 48.

Veritas humilibus tantum oſtenditur, idem in quaſt. ex vtroque teſt.

Veritas ex fide magis, quam ex ratione percipitur, idem Epiſt. 222.

Veritatis inquiſitio peccatis impeditur, idẽ de verb. religi. cap. 36.

Nullus ſuauior animæ cibus, quàm cognitio veritatis: Lact. lib. 1.

Difficilis eſt ignorantibus veritas, & facilis ſcientib⁹, idem lib. 2.

Magis credunt homines ornatæ veritati, ibid.

Veritas ideo ſemper inuiſa eſt, quòd is qui peccat, vult habere liberum peccandi locum, nec aliter ſe putat à voluptate malefactorum ſecurius frui poſſe, quam ſi nemo ſit, cui delicta non placeant, idem lib. 5.

Rara inter mortales fides, animique hominum mutabiles: . . . in Epiſt.

Veritas laborare ſolet, vinci non ſolet, ibid.

Mihi adeò inuiſa diſcordia eſt, vt veritas etiam diſpliceat ſeditioſa, ibid.

Veritas perpetua eſt: Aug. in Solil.

Veritati vt nunquam fas eſt aduerſari, ita celare expedit in loco, ibid.

Veritas duas habet comites ſapientiam, & conſtantiam, ibidem.

O quanti veritatem quærunt non in veritate, ſed in vanitate, & quod miſerrimum eſt, in verbis vitæ lucra mortis negotiantur: Richard in quod, ſermo.

Certus non debet amplius certificari apud Iuriſp.

Certitudo dum modò habeatur non curetur de modo, ibidem.

Veritatis amor: fidus amor eſt, & cuſtos animæ: Bern. ſup. Cant. ſerm. 83.

Veritatis onus leue eſt, idem in Epiſt.

Veritas vbique mater eſt ſanctitatis: Chryſoſt. ſup. Pſalm. 118.

Veritas ſole ſplendidior, idem ſermon.

Nemo

Nemo poteſt veraciter amicus eſſe hominis, niſi fuerit prius ipſius veritatis: Aug. Epiſt. 52.

Mendacium. EX GRAECIS.

Docentes alios, mentiri non debent: Ariſt.

Mentiri, ſeruile eſt vitium, & cunctis mortalibus inſectandum: Plut. de educ. lib.

Mendax hoc lucratur, vt cum vera dixerit, ei non credatur: Ariſt. apud Diog. lib. 5.

Mendax ab hoſte non differt: Homer. Odyſſ. 9.

Mentiens nemo cœlat alios multo tempore.

Sæpe delinquentibus promptiſſimum eſt mentiri: Theophraſt. apud Stob.

Mendacium de ſe ipſo duplex eſt, ibidem.

Mendacium infœlix eſt, ibidem.

Mendacium non veteraſcit, ibidem,

Mendaces caſtigandi à pueris: ibidem.

Mendacium, veritatis opus aliquando eſt: Homer. ibidem.

Tantum diſtat mendacium à veritate, quantum auris ab oculo: Pythag. ibidem.

EX LATINIS.

Tenue eſt mendacium, periuret, ſi diligenter inſpexeris: Senec. Epiſt. 80.

Mendacium dicere aliquando ſapienti conceſſum eſt. Quint. lib 2.

Aliquando exigit communis vtilitas, vt etiam falſa defendantur, ibidem.

Magis odimus mendacium, quod ſimile vero eſt. idē dec. 11.

Mendacio paratur autoritas, idem Declam. 18.

In virum bonus non cadit mentiri emolumenti ſui cauſa: Cic. Offic.

Ementiuntur ſæpe homines, in eos, quos oderunt: Cic. pro Rab.

Amor grauis falſæ re, illapſum fidei parit ingentem: Plin. Senec. lib. 22.

Mendacem memorem eſſe oportet.

Vana pro veris ſa pe valent maximè in bello: Liu. Deca. 4. lib. 4.

Qui-

Quidam cùm nullum, crimen obijcere poſſunt, de mendacij magnitudine veritatem captant: Quint. declam. 11.

EX SACRIS.

QVi veritatem occultat, & qui mendacium profert, vterque reus eſt: ille quia prodeſſe non vult: iſte, quia nocere deſiderat: Anſelm. ſup. Epiſto. ad Corinth.

Mendax non eſt, qui falſum dicit, putans ſe dicere verum, ibidem.

Nonnunquam peius eſt, mendacium meditari, quàm loqui: nam loqui plerunque præcipitationis eſt, meditari verò ſtudioſa, prauitatis: Gregor. 8 mor.

Falſa ſunt, quæ falſis congruunt: Lact. lib. 3.

Qui multa mentiuntur, non poſſunt memores eſſe. . . . . in epiſt.

Mendacia non diu fallunt: Cyp. Epiſt. 1.

Cum humilitatis cauſa mentiris, ſi nō eras peccator, antequam mentitus eras, mentiendo efficis, quod vitaueras, idem.

Quicquid figuratè dicitur, aut fit, non eſt mendaciū: Auguſt. ſup. Epiſt. ad Galat.

Multum intereſt, quo animo, & de quibus rebus quiſque mentiatur, idem in Enchir.

Mendacium bonis inſidiatur: Cy. lib. 4. Epiſt.

Mendacium ſermonibus, ſicut ædificium lapidibus, fabricatur: Greg. lib. 11. Moral.

Omne mendacium iniquitas eſt, & è contra, idem 17. mor.

Mentiri non licet, nec pro Dei laude: Aug. Epiſt. 8.

Mentientis proprium eſt, aliud in lingua, aliud in pectore habere, idem in Ench.

Falli minus malum eſt, quam mentiri, idem de doct. Chriſt.

Mendacium improprium eſt hominis, ibi lib. 1.

Omne mendacium peccatum eſt, idem in Ench.

Mendacia veritate vincenda, ibidem.

Nullum mendacium laudandum, idem in Pſal.

Mentienti non eſt habenda fides, idem cont. mend.

Mentiri, eſt animam occidere, idem cont. lit. Peril.

Mentiri nullo modo licet, verum occultare, aliquando, idem in Pſal. 5.

Mendacium dubiè proferens non mentitur, ſed qui veritatem, quem neſcit, affirmat: Bernar. ſup. Cant. ſerm. 18.

Mutuũ ſumere, mendacij principium: Baſil. in Hex.

Calumniæ Deus non eſt capax: Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Roma ſerm. 4.

Calumniam inter virum, & vxorem ſtruere, fideles caueant, idem ſup. Epiſt. ad Epheſ. ſerm. 20.

Calumniari non poteſt, qui non inuidet, idem ſup. actus Apo. homil 40.

Decipi, mulierũ eſt, idem ſup. Epiſt. ad Cor. ho. 23.

Mendacia ſibi ipſa mentiuntur idẽ ſup. Matt. ho. 9.

Mentiri furantem, neceſſarium eſt, idem ad pop. Antio. homil. 35.

Fiducia, & Fidelitas.

EX GRÆCIS.

Qvod non credit quis, non mouet eum ad timendum, vel ſperandum: Ariſtot. de poet. 2.

Eximia res eſt lingua, cui fides adfuerit: Euri. in Taur.

Qui promerentem laudat, ei rurſus fides habetur vituperanti Plut. de vtilit. capien. de inim.

Oportet inimicis nec de credibilibus fidem habere: amicis autem etiam incredibilia narrantibus credere. Bias apud Plut. in conui. 7. ſap.

Non minus eorum qui dicunt, quàm de quibus dicitur, mores ſpectandi ſunt: Ageſ. apud Plut. in Apopht.

Vnuſquiſque ſtudioſè curat, vt ex vita meritis ſibi fides habeatur, idem.

Crudelitas, & Fidelitas.

EX LATINIS.

VTrunque in vitium eſt, & omnibus credere, & nulli: Senec. Epiſt. 3.

Homines ſemper amplius oculis, quam auribus credunt, idem epiſt. 6.

Sunt plurima vera, ſed parum credibilia: Quintil. libro 4.

Habenda fides eſt vel in hoc, vt qui crediderit, ſperet, idem

idem libro 11.

Facinus eſt facile, vel morti credere, idem decla 8.

Fide carent plurima, priuſquam facta, aut viſa ſunt: Plin. Sen lib. 6.

Fidem habere dubijs res ardua, idem in præf.

Libenter homines id, quod volunt, credunt: Cæſar, bell. Gall.

Nec prudentes ſuſpicari oportet, ſibi parum credi, nec improbis ſcire ſeſe timeri. idem de bell. ciui. lib. 1.

Iucundum ſpectaculum, fidus in aduerſis vir. Eurip. in Oreſt.

Quæ quiſque facile factum putat, æque animo accipit: Gel. lib. 4.

Miſeris parua eſt fides: Salluſt. in coniu. Catil.

Melius omnibus, quam ſingulis creditur: Plin. Iun. in Paneg.

Aduerſis rebus rarior eſt fides: Veg. lib. 3.

Fides maximum vinculum bonis amicis: Lib. 3 dec. libro 4.

Habita fides fidem obligat, idem.

Niſi fide ſtet reſp. opibus non ſtabit, idem dec 3. li. 3.

Nemo ferè credit ei niſi quem fidelem putat, ideò perditiſſimi eſt hominis, & amicitiam diſſoluere, & fallere eum, qui læſus non eſſet, niſi crediſſet: Cic. pro Roſcio.

Laudanda fiducia, quæ æſtimationem ſui certo pondere examinat: Max. lib. 3.

Tarda ſolet magnis rebus ineſſe fides: Ouid. epiſt. 16.
Scilicet vt fuluum ſpectatur in ignibus aurum.
Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides, idem 1. de Triſti.

E X S A C R I S.

NEmo facere metuit, quod ſe bene didiciſſe confidit: Veget. lib. 1.

Non cuique ſpiritui credendum eſt Cyp. lib. 4 epiſt.

Nihil eſt, quod in vita fieri poſſit, niſi credulitas ante præceſſerit, idem in Symb.

Credendum eſt melioribus nobis de nobis, & non eſt nobis: Greg. in 1. Reg.

Hominibus ignotis non paſſim credendum: Gregor. in regiſt.

Non eſt facile, de prouecta ætate credendum, quam & vita præterita defendit, & honorat vocabulũ digni

tatis: Hier. ad Ruſt.

Fides etiam perfidis præſtanda: Amb. lib. 2. de Offic.

Credulitatis facilitas peſſima: Bern. de confid.

Fiduciam nullam nobis afferre debet lætitia huius ſæculi: Bern. in ram. pal. Serm 49.

Non eſt facilè credendum illud, quod facilè fieri non poteſt, apud iuriſc.

Confidentia magnam habet remunerationem: Chryſ. ſup. Epiſt. ad Heb. hom. 21.

Qui prę ſe fert odium, protinus ſibi fidē abrogat, etiā in cauſa iuſtiſſima: . . . in Epiſt.

Hoibus ignotis nō eſt paſſim credēdū: Greg. in regiſt.

Cura quid expediat, prima eſt quā quid ſit honeſtū.

Et cum fortuna ſtátq; cadítq; fides: Ouid. 2. de Pōt.

Manus tollitur in ſignum fidei commiſſæ: Liuius 1. Dec. lib. 4.

Multa nobis vſu veniunt, quę relata ignaro fidē perdunt: Apul.

Opulentos homines, & ętatis ſpacio probatos dignos, quibus credatur, putamus, non rectè fortaſſe, vulgi opinio vix mutari poteſt: Cic.

Si quis ob emolumentum cupidius aliquid dicere videtur, de his credere contemnis: Cic. pro Font.

Vbi quis ſemel peierarit, ei credere poſtea, etiamſi per plures deos iuret, non conuenit, idem pro Rab.

Proditio. EX GRAECIS.

INſanire mihi videtur, qui ſibi firmam, conſtantem veramque amicitiam cum eo fore perſuaſum habebit, qui fraternam prodiderit: Platon. de Fat.

Alieni fidem habere non debent, qui ſuorum proditor fuerit apud Plut in Apophth.

Proditionem amo, ſed proditorem non laudo, ibid.

Inſidiator pro hoſte habendus.

Demoſth. in Philip. Declamat. 3.

Cauere inſidias magis neceſſarium eſt, quàm inſidiatores vlciſci. idem exord. 52.

Fœdera iniuſtè frangere, impium eſt, ſed hoſtes fallere, non iuſtum eſt modò, & honeſtum, verum iucundū quoque, & lucroſum. apud Plutar. in Apophth.

Proditori amantur, non qui prodiderūt apud Stob.

Proditor non ſit homo frugi, ibidem.

EX LATINIS.

VIgilandum eſt ſemper, multę inſidiæ ſunt: Cicer. pro Planco.
Proditio celeri pęna vindicanda eſt, Max. lib. 9.
Falluntur, q. proditionis præmiũ ſpectant: Curt. li. 5.
Nullis meritis perfidia mitigari poteſt, idem lib. 7.
Satius eſt, inſidias ſubire ſemel, quàm cauere ſemper Suet. Tranq. de Iulio Cæſ.
Maior dimicatio eſt cum perfidia, & proditione ſociorum, quàm cum hoſtibus: Liuius lib 1. Dec. 1.
Semel proditori, nulla danda eſt fides idẽ li. 4 Dec. 1
Nihil aliud ſupereſt locorum fraude deceptis, quàm honeſtæ mortis ſolatium ex hoſtium cæde: Curt. lib. 7.
Indici coniurationis præmia conſtituta: Salluſt. in Coniurat. Catil.
Non eſt magis vituperandus proditor patriæ, quàm communis vtilitatis, aut ſalutis deſertor; propter ſuã vtilitatem ac ſalutem: Cicer. 3. de finib.

EX SACRIS.

NVllus perfidis tutus locus eſt, Amb.
Proditorem non amat princeps, etiamſi dignum fraude putat, qui proditus eſt: . . . in Epiſt.
Vbi nullæ ſunt inſidiæ, virtus vera vincit, ibid.
Frequentius conuentionum quæque ſimulatio, quàm arma nocuerunt: Verg. lib 2.

Amicitia. EX GRAECIS.

PRæſtat ridiculus amicus, quàm grauis inimicus: Plut. de pulch
Niſi vterque amat, neuter amicus, idem de am c.
Amici ductu Dei fiunt, ibidem.
Amicitia melior eſt diuitijs, & nullus honorat diuitias pp. ſe, ſed pp aliud: amicitiã aũt ſic: Ariſt. Top. 8
Domini ad ſeruum non eſt amicitia ſecundum, quod ſeruus, ſed ſecundum quod homo: quis vt ſeruus eſt ei diſſimilis: vt homo auté eſt ei ſimilis: Ariſt. Eth. 8.
In quibus nihil eſt commune, nec etiam amicitia, nec iuſtitia, ibidem.

Nullus eligeret viuere ſine amicis, habens omnia bona, ibidem.

Proprium, & maius amicorum eſt conuiuere, ibid.

Amicus ſe debet habere ad amicum tanquam ad ſeipſum quia amicus eſt alter ipſe, idem Eth. 4.

Beneuolentia non eſt amicitia, ſed principium amicitiæ, vnde ex beneuolentia cauſatur amicitia, ibid.

Prauus nihil amicum habet, nec ad ſeipſum, nec ad alium: Ariſt. ibid.

Nullus tantum contriſtatur, & læditur propter malum illatum ab inimicis, quantum triſtatur malo illato ab amicis, idem de Poet 2.

Non poſſumus aliquo vti amico, & adulatore: Plut. de præcep. connub

Amicus homo, eſt animal facilè natura deprauabile. Plut apud Plutarch. de tranquil anim.

Filius ſicut in ſubſtantia derelicta, ita in paterna amicitia ſuccedere debet: Socrat. apud eund. de vitan. vſu.

Graue eſt tunc ſentire, qui non ſunt amici, cum amicis opus eſt, idem de amic. & adule.

Vt nummum, ſic amicum oportet habere nēpe probatum antequàm eo ſit opus, ibidem.

Non afflicto tantum dulce eſt vultum intueri viri beneuolentis, verùm in vtraque fortuna præſto eſt amicitia, non minus voluptatem, & gratiam addens bonis, quàm malis moleſtiam adimens, & deſperationem: Plut ibid.

Morum, & ſtudiorum ſimilitudo conciliatrix amicitia eſt, ibidem.

Libertas loquendi propria amicitia, ibid.

Qui verus eſt amicus, is nec imitatur omnia, nec faci le laudat omnia, ſed optima tantum; ibidem.

Officium, quod proficiſcitur ab amico, ceu viuum quoddam animal, vires maximè proprias in intimis habet, nihil autem accedit oſtentationis, quin ſæpenumero fit, vt quemadmodum fidus medicus ęgroto neſciente ſanat, ſic amicus proſit, vel congrediens, vel diſcedens, negotium illius amico ęgrotante curans, ibi.

Ad ſalutem opus eſt, vel bonis amicis, vel acribus inimicis. Diogen apud Plut. de amici. & adul.

Amicis vſque ad aras vtendum eſt, idem de uit. verec.

Præclarum æſtima virum, cui contingit, vel amici vmbra: Menand. apud Plut. de amic. adulat.

Inconſtantia faſtidit amicos, ibidem.

Amici

Amicitiæ ſanctum nomen eſt, ibidem.

Primum ad diligendos amicos iudicio eſt opus, deinde voluptate in conuerſando ſimul, poſtremò vt ſui ſint ſi illorum indigeamus opera, ibid.

Moleſta eſt in multos diffuſa amicitia, ibid.

Viciſſitudo beneficiorũ in amicitia neceſſaria eſt, ibi.

Odia ſoluenda ſunt, non autem amicitiæ, ibid.

Acrior in nocendo eſt malignitas, quàm in iuuando amicorum dilectio, ibidem.

Quidam temere amicorum cauſa pereunt.

Amicitia nihil recepit, niſi ſit ſimile, eadem enim velle, eadem ſentire, ac fateri, eiſque affici, ea demum firma amicitia eſt, ibid.

Amicus gaudet bonis, & condolet triſtibus amici ſui: Ariſt. Rhet. 2.

Amicorum abſentium, & præſentium æquè memores eſſe debemus: Thal. apud Diog lib. 1.

Diu deliberatos amicos elige, eoſque vno affectu, nõ vno habeas merito: Bias, ibid.

Amicos ſequere, quos non pudeat elegiſſe, ibid.

Amici vitam, tuam puta gloriam, ibidem.

Amicus vna anima eſt in duobus corporibus habitãs: Ariſt. apud Diog. lib 5.

Tales erga amicos eſſe debemus, quales illos erga nos eſſe optamus, ibid.

Amici multi, amicus nemo, ibidem.

Amicitia, æquitas eſt reciprocæ beneuolentiæ, ibid.

Amici, ſecundis in rebus aduocati adſint: in calamitatibus autem ſua ſponte, atque inuocati: Demoſth. ibid.

Mediocres oportet amicitias eſſe mortalibus, & ad intimam medullam animæ: ſolubiles verò amores eſſe animi: Eurip. in Hypolit.

Præſtantiores cùm liceat amicos eligere, deteriores ne capias, idem in Heracl.

Deſiderium quoddam amicis eſt, amicorum cognoſcere mala, idem in Helen.

Nullus malus genius amicis ab amicis, idem in Hera.

Amicitiæ, & inimicitiæ mortalium non ſunt immortales: humana concilia reguntur temporibus, mutantur vtilitatibus, ibidem.

Opta periculũ nõ facere ex amicis: Heſiod. apud Stob

Beneuolentia non eſt amicitia, ſed principium amicitiæ vnde ex diuturna beneuolentia cauſarum amicitia: Ariſtot. Eth. 9.

EX LATINIS.

OMnia cum amico delibera, ſed de ipſo prius, poſt amicitiam credendum eſt, ante amicitiam iudicandum: Senec epiſt 3.

Inter bonos viros, ac Deum amicitia eſt conciliante virtute, amicitiam dico: imò neceſſitudo, & ſimilitudo, ibidem.

Conſtet illi licet fides, & beneuolentia, tranquillitati tamē inimicus eſt: comes perturbatus, & omnia gemēs: triſtium itaque amicitiam vita. de Tranq. anim.

Vbi amici, ibi opes: Quintil. lib. 5.

Nullus ego facilius perire crediderim, quàm corporis charitates, idem declama. 2.

Haud ſcio, an excepta ſcientia, quicquam ſit homini à dijs immortalibus datum amicitia melius: Cicer. in Lælio.

Nihil eſt tam naturæ aptum, tam conueniens ad ſecūdas, & aduerſas res, quàm amicitia, ibidem.

Qui amicum intuetur, tanquam exemplar aliquod intuetur ſui: quocirca, & abſentes ad ſunt, & egentes abundant, & imbecilles valent, &, quod dictu difficilius, mortui viuunt, ibidem.

Serpit neſcio quomodo per omnem vitam amicitia, nec vllam ætatis degendæ rationem patitur eſſe expertem ſui: vt vel ij, qui ſe totos tradiderunt voluptati, ſine amicitia vitam eſſe nullam ſentiant, ſi modò velint aliqua ex parte liberaliter viuere, ibid.

Quia non poſſumus per nos omnia agere (alius enim in alia re eſt magis vtilis) idcirco amicitiæ comparantur, ut commune commodum mutuis officijs gubernetur: Cicero pro Roſc.

Ea eſt iucundiſſima amicitia quàm ſimilitudo morū coniunxit idem 2. Offic.

Eſt in amicitia neceſſarium, vt alter nihilo ſeſe plus, quam alterum diligat, quòd ſi tantillum interſit, iam amicitiæ nomē occiderit: cuius eſt ea vis, vt ſimul ac ſibi aliquid, quàm alteri maluerit, nulla ſit, Cic. de leg. 1.

Vetus eſt lex iuſtæ, veræque amicitiæ, vt idem amici ſemper velint: nec eſt vllum amicitiæ certius vinculum, quàm conſenſus, & ſocietas conſiliorum, & voluntatem, idem pro Plan.

In confirmata amicitia, & perfecta fide commemo-

ratio beneficiorum ſuperuacua eſt, idem.

Perditiſſimi eſt hominis, amicitiam diſſoluere, & fallere eum, qui læſus non eſſet, niſi crediſſet idem pro Roſc.

Qui fortunis alicuius inducti amicitiam eius ſecuti ſunt, ij ſimul atque fortuna elapſa eſt, deuolant omnes: cum enim receſſit res ea, quæ fuit conſuetudinis cauſa, nihil ſupereſt, quare poſſint in amicitias retineri, idem 4 ad Herennium.

Literas ad ſe ab amico miſſas, offenſione aliqua interpoſita: in medium proferre, palamque recitare: nihil eſt aliud, quàm tollere è vita ſocietatem, tollere amicorum colloquia abſentium: multa enim ſolent loca eſſe in Epiſtolis, quæ prolata ſi ſint, inepta eſſe videantur, & multa ſeria, quæ tamen nullo modo diuulganda, idem Philip.

Sic in amicitia verſari debemus, tanquam meminerimus eam ad grauiſſimas iniurias poſſe conuerti, Max. libro 7.

In hoc errore verſatur, vel prudentiſſimus quiſque, quod plures ſuos, quàm ſunt, arbitratur: Plin. Iun. li. 3.

Amicus certus in re incerta cernitur: Cice. in Læl.

Si amicitiam ad vſum referamus noſtrum, non ad illius commodum, quem diligimus, non erit iſta amicitia, ſed mercatura quædam vtilitatum ſuarum, idem 2 de nat. Deo.

Meipſum oportet ames, non mea, ſi ueri amici futuri ſumus, idem 2. de finib.

Amicitia non ſub dubia vtilitatis ratione effici ſolet, ſed ipſa ex ſe oritur, & ſua ſponte naſcitur, ibidem.

Eſt honeſtius de amicorum pecunia laborare, quàm de ſua, idem ad Brut.

In omnibus nouis coniunctionibus intereſt, qualis primus aditus ſit, & qua commendatione quaſi amicitiæ fores aperiantur.

Cùm in amicitia quæ honeſta non ſunt poſtulantur, religio, & fides præponatur amicitiæ, idem 3. Offi.

Inimicitias, quæ nimis delectant, & minus probantur, magis decere (ſentiunt ſapientes) ſenſim deſinere, quam repente præcidere: cauendum erit igitur, ne non ſolum amicitiæ depoſitæ, ſed inimicitiæ etiam ſuſceptæ videantur, nihil enim eſt turpius, quàm cum eo bellum gerere, qui cum familiariter vixeris, idem 1. Offic.

Vna iſta ſit cautio, atque prouiſio in amicitia, vt ne nimis citò diligere incipiamus, neve indignos: digni autem ſunt amicitia, quibus in ipſis ineſt cauſa, cur diligantur: idem in Lælio.

Amicitiæ vinculum nulla ex parte ſanguinis viribus inferius: Max. lib. 4.

Amici noui veteribus non ſunt anteponendi: Cic. in Læl.

Eſt quatenus amicitiæ dari venia poteſt. Gel. lib. 1.

Cum in rebus aut paribus, aut non longè ſecus, vtilitas amici, & honeſtas noſtra conſiſtit honeſtas procul dubio præponderat, ibidem.

Amici, fide parantur. Salluſt. de coniur. Catil.

Apud amicos æquè grata debet eſſe ſimplicitas diſſentientis, quàm probantis autoritas: Plin. Iun. lib. 2.

Multos amicos habere, multis glorioſum, reprehenſioni nemini fuit, idem lib 4.

Firmiſſima eſt inter pares amicitia, & pares videtur, qui non fecerunt inter ſe periculum virium: Curt. li. 7.

Quos viceris caue tibi amicos eſſe credas, ibidem.

Amici vitia ſi feras, facis tua: Pub. Mim.

Si vitare veſis acerba quædam, & triſtes animi cauere morſus, nulli te facias nimis ſodalem, gaudebis minus, & minus dolebis: Mart. lib. 12.

Illud amicitiæ quondam venerabile nomen.
Proſtat, & in quæſtu pro meretrice ſolet: Ouid. 2. de Pont.

Ita crede amico, vt ne ſit inimico locus. Publ. Mim.

Amicos res optimæ parant, aduerſæ probant, idem.

Ne quid expectes amicos, quod tu agere poſſis. Ennius apud Gel.

Si vitæ præſtes omnia ſecunda, amicus otioſa res eſt: Quint declam. 16.

Mihi defunctorum amicorum cogitatio dulcis eſt, habui enim illos tanquam amiſſurus, amiſi tanquam habeam: Senec. Epiſt. 63.

Tibi potius, quàm cuiuis ſis amicus, idem epiſt. 9.

EX SACRIS.

Amicitia in malo eſſe non poteſt: Aug. ad Conſen.

Amicitia pauperum certior, quàm diuitum, idem lib. 1. de Amic.

Amicus, animæ dimidium, idem. 3. Confeſ.

Amicus, vitæ medicamentum idem lib 6. de Ciu. Dei.
Amicitia, quæ deſinere potuit nũquam fuit vera, idẽ.
Saluus eſt, qui ſine amico eſt, idem lib. 6. de Ciu. Dei.
Amicus eſt ſimilis medico, medicus non amat ægrotum, ſi non odit ægritudinem, vt ægrotum liberet, febrem perſequitur, nolite amare vitia amicorũ, qui amatis amicos veſtros: Aug. in quo ſerm.
Amicitiæ venenum, ſuſpicio, idem.
Amico laudanti credendum non eſt, ſicut ne inimico detrahenti, idem.
Amicitia æterna eſt, ſi vera eſt, idem.
Amicitia neſcit ſuperbiam: Ambro. 3. de Offic.
Nullius repudianda amicitia eſt ſeſe ingerẽtis ad amicitiam copulãdam, non vt ſtatim recipiatur, ſed vt recipiendus optetur, atque ita tractetur, vt recipi poſſit: illum enim in amicitiam recipere debemus cui omnia noſtra conſilia refundere audeamus: Auguſt. 8. quæſt.
Non omnis, qui parcit amicus eſt: nec omnis, qui verberat, inimicus: melius eſt enim cum ſeueritate diligere, quàm cum leuitate decipere, idem 9. Confeſſionum.
Virtus eſt amicitia, non quæſtus: Amb. 3. de Offi.
Si quid viti in amico cognoueris, corripe occultè, ſi non audierit, corripe palàm, errantem amicum corrige, incorrigentem deſere. ibid.
Habet vera amicitia nonnunquam obiurgationem, adulationem nunquam Bern. Epi. 24.
De amicitia omnis tollẽda eſt ſuſpicio, & ſic cum amico tanquam cum altero eſt loquendum: Hier. in Epiſt.
Amicitia, amoris eſt vinculum: Chryſoſt. in dict. Ioan. Vos amic. mei.
Amicitia parem aut facit, aut accipit: vbi inęqualitas, aut alterius eminentia, aut alterius ſubiectio, ibi non tam amicitia, quàm adulatio eſt, vnde & alibi legimus: ſit amicus, eadem anima: & Lyricus pro amico precans inquit: animæ dimidium meæ. Hierony ſup. Matt.
Philoſophus ſic inter hoſtes viuẽdũ cenſuit, tanquam inter amicos: ac inter amicos, ac ſi in medijs hoſtibus viueretur: Chryſ. in Policr. lib. 3.
Vbi amicitia permanet, nihil facilè creditur, nihil facilè, recipitur, quod diſſidium poſſit operari, idem ſup. Matth.
Vt rara ſupellectile, ita bonis amici vtendum eſt. . . in Epiſtola.
Pluſquam atrox iniuria ſit oportet, quæ amicitiam

dirimat, ibidem.

Synceris amicis vtere, fictis abutere: ibid.

Graue malum, quod infligitur bene merenti: grauius, quod benemerito: grauiſſimum, quod venit ab amico, ibidem.

Grauius me lædunt amici ſupra modum laudantes, quàm inimici detrahentes, ibid.

Nonnunquam accidit, vt inter amicos aliqua redargutionis nutrita diſcordia, maiorem poſtea charitatem parturiat, vtpote cùm corriguntur, ea quæ in amico diſplicere videntur: Iſidorus lib. 3. de Summo bono.

Nouæ dignitates veteres ſolent amicitias immutare. Caſſiod. in quad. epiſt.

Amicitia tanto eſt certior, quanto vetuſtior: quia facilè mutari non poteſt, quod per longa ſæcula cuſtoditur, ibid.

Vera amicitia tantum inter bonos oritur, inter meliores profuit, inter optimos conſummatur, ibid.

Quatuor ſunt vitia, quibus præclarus honor amicitiæ ſæpius obfuſcatur, ſcilicet iracundia, inſtabilitas, ſuſpicio atque garrulitas, ibid.

Tantum diligo inimicum, qui mihi nihil facit mali, quantum amicum, qui mihi nihil facit boni. ibi.

Amicitia præſumitur inter omnes, non autem inimicitia, apud iuriſconſ.

Amicus internus, poteſt accuſare de iniuria illata amico ſuo: quia ipſius iniuria dicitur, ibid.

Amicus, animæ cuſtos dicitur: Greg. 17. mor.

Amicitia rerum omnium eſt vinculum: Auguſt. de fide rerum inuiſ.

Nulla eſt peccati excuſatio, ſi amici cauſa peccaueris, idem de Amic. cap. 7.

Solem è mundo tollunt, qui tollunt amicitiam, ibid.

Nihil ſic probat amicum: ſicut amici oneris portatio: Auguſt. in lib. 83. quæſt. cap. 7.

Amicitia vera, murus eſt: Chryſoſt. ſup. act. Apoſtol. homil. 41.

Deo familiaris, eſt donum maximum, idem ſup. Epiſto. ad Philip. ſerm. 5.

Beneuolentia facit, vt amici vulnera, quàm inimici oſcula, vtiliora ſint: Amb. 1. de Offic.

Inimicitia. EX GRÆCIS.

VElle eas inimicitias tollere, quibus etiam amicus ſit periturus, immanis eſt nimium & admodum feri: Plut. de Polit.

Nullus ciuis pro inimico habendus, niſi is ciuitati, & Reipub. hoſtis ſit, ibid.

Prudentis viri eſt, etiam ex inimicis vtilitatem capere: Xenoph. apud Plut. de Vtilit. cap. ab inim.

Hoc peculiare habet malitia, vt magis vereatur inimicos, quàm amicos, ibid.

Optima inimici vindicta eſt, te honeſtum præſtare, ac virum bonum, ibid.

Quoniam hiſce temporibus ad liberè loquendum penè vocem amiſit amicitia, loquax eſt autem aſſentatio, admonitio muta, ſupereſt, vt ab inimicis verum audiamus, ibidem.

Pleraque magis intelligit inimicus, quàm amicus. Ib

Cela inimicis calamitatem, ne gaudeant: Demet. Phal.

Maximus cumulus peruerſitatis eſt, optimis viris inimicum eſſe: Plut. de odio, & inuid.

Solicitè obſeruādi inimici, primi enim peccata sētiūt. Antiſ. apud Laer. lib 6.

Ea ratione conuerſandum, vt ex inimicis amicos, nō autem ex amicis inimicos, faciamus: Pyth. apud Laer. libro 8.

Res grauis inimicitia, & ignominioſus habens reconciliationes: Eurip in Phœniſſ.

Sapientibus optandum eſt, cum ſapientibus inimicitiam habere: non autem ſtultis: idem in Heracl.

Firmæ permanent ſimultates, quas metus, & odium continet: Demoſth. in 1. Olinth.

Priuatæ inimicitiæ, multa in publicis negotijs corrigunt: apud Stob.

Quemadmodum ciuitates, quas finitimus hoſtis ſobrietatem, & vigilantiam docuit, & leges obſeruant diligentius, & rectius adminiſtrant Rempub. ita quos huc inimicitia compulit, vt in vita ſobrij ſint, & vigilantes, paulatim, & non ſentientes ducuntur in conſuetudinem non peccandi, moreſque componendi, ſi modo paululum adiuuerit ratio: Plut. de vtil. capiend. ab inimic.

EX LATINIS.

OMnes habere amicos, operoſum eſt, ſatis eſt inimicos non habere: Senec. Epiſt. 13.

Simultates in his deſinant, in quibus naſcuntur: Quint Declam 9.

Tacitæ inimicitiæ magis tuendæ ſunt, quàm indictæ, & apertæ. Cic. in Verrem.

Inimicitię mortales, amicitię immortales eſſe debent: . . . in epiſt.

Inimicitiæ priuatæ aliquando reipub. proſunt. Sall. in bell. Iug.

Cum inimico nemo citò in gratiam redit: Pub. Mim.

Nulla peſtis efficacior, quàm familiaris inimicus, ibi.

Inimicis diffidens, nunquam pateris incommodum: Pub. Mim.

Sermonem inimici nunquam putes amicum, idem.

Amicitiæ, & inimicitiæ mortalium non ſunt immortales, humana conſilia reguntur temporibus, mutantur ratione vtilitatis, idem.

Fruſtra eos appellamus, quorum auris atque animus à nobis abhorret: Cic. ad Quint. frat.

EX SACRIS.

INimicitiæ vitandæ cautiſſimè: ferendæ æquiſſimè: finiendæ citiſſimè: Aug. lib 2. de ordin. cap. 8.

Sicut nec inimico detrahenti, ita nec amico laudanti credendum eſt: idem lib. 3. cont. lit. Petil.

Sicut adulantes amici peruertunt, ſic litigantes inimici plerunque corrigunt: idem lib. 9. confeſſ.

Humana mens omnem, quem inimicum tolerat, etiā inimicum, & impium iudicat: Greg. in mor.

Inimicitiæ ſubeundæ plerunque pro amici innocentia: Ambroſ. de virg. lib. 1.

Inimici, bonis in vſum bonum dantur: Auguſtin. in quæſt. ſuper Iud.

Lætificat nos quandoque inimicorum ruina: Grego. 22. mor.

Homo, omnem inimicum quem tolerat, inimicum iudicat, ibidem.

Fruſtra exteriores inimicos vincimus, ſi exterioribus parcimus, idem lib. 30. mor.

Ini-

Inimicos diligere, & eis benefacere, ſumma eſt eleemoſina: Aug. in Enchir.

Inimicus, vt homo, diligendus: idem lib. 1. de ſerm. domin. in monte.

Inimicus ita diligatur, vt diuina illum iuſtitia non deſpiciat: idem in Pſalm.

Inimici diligendi, ſed cauendi, Chryſoſt. ſerm.

Inimici famoſis nominibus non appellandi ſunt. idem de Dauid, & Saul.

Inimicitiarum vincula ante ſolis occaſum ſunt ſoluẽda, idem ſup. Matth. hom. 16.

Inimicitiæ, alia vitia generant ex ſe, idem ſup. Matt. homil. 31.

Vide plura in titulo de odio, & hoſtibus.

Societas, & conuerſatio.

EX GRAECIS.

Prauus ſocius eſt, qui impedit commune bonum. Ariſt. Topic.

Omnis ſocietas eſt facta cauſa alicuius boni, idem Politic. 1.

Ne cuiuis inijcias dexteram: Pythag. apud Plut.

Repellere ſocios, inuidioſum eſt: Eurip. in Reſ.

Ea ſocietatis conditio eſt, vt bella communi conſilio ſuſcipiantur, & deponantur: Demoſthen. 1. Olynth.

Qui ſocijs periclitantibus non ſuccurrit facillimè deſeritur: ibidem.

Sociorum alienatio eſt, veluti membri à corpore alienatio, ibidem.

Qui ab alijs impulſi bella ſuſcipiunt, infirmi ſocij ſunt, & ad tempus in ea manent, ibidem.

Non debet homo ſanæ mentis vbicunque conuerſari. Ariſtot. Oeconom. lib.

Si claudo vicinus ambulaueris, & ipſe claudus ambulare diſces: Plut. de lib. educ.

Ea ratione conuerſandum, vt ex inimicis amicos, non ex amicis inimicos faciamus. Pythagor. apud Diogen. lib. 8.

Hominem qui cum conuerſeris, tribus modis conſidera: nempe, ut præſtantiorem te, aut inferiorem, aut æqualem, præſtantióri quidem auſcultari, & obtempe

rare

rare conuenit: inferiorem perſuadere modeſtè: æquali autem conſentire, hoc ſanè modò nunquam in contentionem incides: Epictet. apud Stob.

Omnis virtus vnita plus eſt, quàm multiplicata: Ariſtot. de cauſis.

EX LATINIS.

NVlla res magis honeſta inducit, dubioſque, & in prauum inclinatos reuocat ad rectum, quàm bonorum virorum conuerſatio, paulatim enim deſcendit in pectora, & vim præcepti obtinet: frequenter audiri, frequenter aſpici, occurſus mehercule ſapientum iuuat: & eſt aliquid, quod ex magno viro vel tacente proficias: Senec. Epiſt. 75.

Amicitiæ conſuetudines, & vicinitates, quid habeāt voluptatis, carendo magis intelligimus, quàm fruendo, Cicer. ad Quirit.

Nulli ſunt ad perdendum hominem magis inſtructi, quam, qui cum eo familiariter vixerunt: . . . . in Epiſto.

Aſſidua conuerſatio magnos homines minus verendos facit: Liuius 4. Dec. lib. 1.

Si cum inferiore viuas, quemadmodum tecum ſuperiorem velis: Senec. Epiſt. 47.

Omnis ratio, & inſtitutio vitæ: adiumenta hominū deſiderat: imprimiſque vt habeas, quibuſcum familiares ſermones conferre poſſis: Cicero. 1. Offic.

Socij putandi ſunt, quos inter, res communicata eſt, idem 5. act. in Verrem.

In rebus minimis ſocium fallere turpiſſimum eſt: propterea, quod ſe putat auxilium ſibi adiunxiſſe, qui cum altero rem communicauerit, idem pro Roſcio.

Æque perfidioſum, & nefarium eſt, fidem frangere, quæ continet vitam: & pupillum fraudare, qui in tutelam peruenit: & ſocium fallere, qui ſe in negotio adiunxit, ibidem.

Tecti ad alios eſſe poſſumus, ſocium verò cauere, qui poſſumus? quem etiam ſi metuimus, ius officij violamus, ibidem.

Nullius boni ſine ſocio iucunda poſſeſſio: Sen. Epi. 6.

Inimica eſt multorum conuerſatio: nemo non nobis aliquod vitium aut commodat, aut imprimit, vtique quo maior eſt populus, cum quo conuerſamur, hoc pe-

riculi plus eſt, nunquam mores, quos effero, refero: auarior redeo, ambitioſior, imò vero crudelior, & inhumanior, quia inter homines fui, vtrumque autem deuitandum eſt, ne vel ſimilis malis fias, quia multi ſunt: ne ve inimicus multis, quia diſſimiles ſunt: Sene. Epiſto. 7.

Recede in teipſum, quantum potes, cum his verſare, qui te meliorem facturi ſunt: illos admitte, quos tu facere potes meliores: mutuò iſta fiunt, & homines dum docent, diſcunt, ibidem.

EX SACRIS.

IPſi quoque homini duplices manus, ſocius aures, oculos geminos Deus tribuit, vt robuſtius perageretur officium, quod, duorum fuerat ſocietate complendum: Caſſiod. 3. Epiſt.

Qui ſocij laboris, & participes mercedis ſint. Bern.

Pauca eſt ſocietas, in quæ non ſint praui homines inter bonos: Greg. in regiſt.

Societas malorum incorrigibilium fugienda eſt, idē ſup. Ezech. homil. 9.

Societas mala, res contagioſa: Auguſtin. libro 2. confeſ.

Multa ſimul proſunt, quæ ſingula non iuuant, apud Iuriſp.

Dexteras dare ſocietatis eſt, Auguſt. ſup. Epiſto. ad Gal. cap. 2.

Qui malorum contagio non corrumpitur, is inſigniter bonus ſit oportet: . . . in Epiſt.

Non ſunt alienandi, quos poſſis leuiter reuocare, ibidem.

Sublenatio eſt laboris, viſitatio collaborantis: Greg.

Sancta conuerſatio confundit inimicum, ędificat, proximum: glorificat Deum: Iſid. 2. Soliloq.

Qui cum ſapientibus congreditur, ſapiens eſt: Amb.

Ex conuerſatione æquali, naſcitur contemptus apud Iuriſp.

Conuerſatio mala, facit ſuſpectum, & præſumit, ibid.

Conuerſatio obligat ad mores, ibidem.

Conuerſationis bonæ vir, cœleſtia amat, terrena deſpicit: Greg. in 1. Reg.

Conuerſatio bona, de præterito præſumere facit, melius de futuro, idem Epiſt. 2.

Sunt quædam, quæ in familiarium conuerſatione corrigi nequeunt ſine culpa corrigentis, idem 22. mor.

Res eximij præmij eſt, inter malos laudabiliter conuerſari: Greg. 1. mor.

Corrumpunt bonos mores confabulationes peſſimæ. Hier. ad Nep.

Conuerſationis alienæ ſumus curioſi exploratores, aut iudices temerarij. Bern. ſup. Cant. ſermo. 45.

Conuerſari ſic debet Chriſti miniſter, vt ex moribus exterioribus compoſitiones interiores exiſtimentur, idē de trip. ibidem.

In initio conuerſationis nulla virtus magis neceſſaria quàm ſimplicitas humilis, & grauitas verecunda. Bern. in Epiph. Domini ſerm. 4.

Nihil firmius ad tuendam rempublicam concordi collegio.

Fœdera nobiſcum inijt Deus humano more: Chryſoſt. ſup. Gen. hom. 36.

Conuerſatio optima Deum lætificat, idem ſup. Epiſt. ad Heb. homil. 25.

Confœderati debent ſe inuicem defendere, niſi in bello iniuſto: apud Iuriſconſ.

Vide plura in titulo, de Amicitia.

Diſcordia. EX GRAECIS.

Nihil ciuitati pernicioſius, quàm diuiſio, vt nihil melius, quam vnio. Plat. de repub.

Populares homines diſcordant propter inæqualitatē poſſeſſionis: generoſi autem propter inæqualitatem honoris: Ariſt. Pol 2.

Minores, vt fiant æquales, ſeditionem faciunt: æquales verò, vt fiant maiores: Ariſt. Polit. 5.

Nobilitas generis, & diuitiæ principia ſunt, & fontes ſeditionum, ibidem.

Omnis diuerſitas videtur facere diuiſionem, ibidem.

EX LATINIS.

Diſcordia, duas ex vna ciuitates facit: Liuius lib. 6. Deca. 1.

Merces ſeditionis propoſita ſeditionem protinus excitat, ibidem.

Inter hoſtes diſcordiæ ſerere cauſas, ſapientis eſt ducis: Veg lib. 3.

Nulla quamuis ſit minima natio citò poteſt ab aduerſarijs deleri, niſi proprijs ſimultatibus ſeipſam confecerit, ibidem.

Ciuile odium ad inimicorum perniciem præceps eſt, ad vtilitatem ſuæ defenſionis incautum, ibidem.

Diſcordia atque ſeditio omnia opportuniora facit inſidiantibus: Liuius decad. 4 lib. 4.

Nihil occultum in inteſtina diſcordia eſſe poteſt, idē lib. 10 decad. 4.

Principium diſcordiæ eſt, aliquid commune tuum facere: Sene. in prouerb.

Concordia res paruæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur: Salluſt.

EX SACRIS.

NVlla ſpatia poſſunt ſatis eſſe diſcordibus, pacificis etiam anguſta abundant. diſſonis moribus etiam ſpatioſa arctantur: Amb. de Patriarcha.

Mihi adeò inuiſa diſcordia eſt, ut veritas etiam diſplıceat ſeditioſa. . . in Epiſt.

Diſſenſiones nunquam debent amari, ſed aliquando, aut charitatem probant, aut à charitate naſcuntur: Auguſt. Epiſt. 87.

Diſcordia eſt aliquorum diuerſio, quos prius amoris vinculum colligauit: Iſid. Etym.

Summopere iurgia fuge, nam contra parem contendere, anceps eſt, cum ſuperiore furioſum, cum inferiore ſordidum: maximè autem contra ſaturum contentionē inire: Caſſiod. ſup. Pſal.

Munus non recipitur, niſi prius diſcordia repellatur, ab animo, Greg. 1. ſup. Ezech.

Diſcordia aditum diſpendij potius habet, quàm utilitatis, idem in regiſt.

In ſeditionibus plus valet, quod præcipit verecundia: in Hiſt. Sax.

In diſcordia nemo benedicit dominum: Auguſt. ſup. Pſalm.

Vide plura in bello, & inimicitia, & odio.

Pax:

Pax. EX GRAECIS.

EX LATINIS.

NIhil pernicioſus ciuitati, quam diuiſio, vt nihil melius, quam vnio: Plat. de rep.

Pax diutius retineri non poteſt, quàm finitimi populi patiuntur: Demoſth.

Nunquam imperator ita paci credat, ut non ſe præparet bello: Veg.

Pax eſt tranquilla libertas: Cic. Philip. 2.

Dulce eſt nomen pacis, res vero ipſa tum iucunda, tũ ſalutaris, idem Philipp. 3.

Pax eſt repudianda, ſi ſub eius nomine latet bellum, ibidem.

Leges aut iudicia, eſſe non poſſunt, pace ſublata: Cicer. Philipp. 8.

Hoc vnum eſt tempus de pace agendi, dum ſibi vterque confidit, & pares ambo videntur: Cæſ. de bello Ciuil. libro 3.

Bellũ, pacis eſt cauſa: Salluſt. ad pleb.

Pax, diuerſis in mentibus eſſe non poteſt: Salluſt. de bell. Iug.

Pax optima rerum,
Quas homini nouiſſe datum eſt, pax vna triumphis,
Innumeris melior: pax cuſtodire ſalutem.
Et ciues æquare potens: Silius Ita. lib. 11.

Qui deſiderat pacem, præparet bellum: Vege. lib. 2.

Pacem volunt etiam, qui vincere poſſunt Liuius lib. 1. Dec. 1.

Melior eſt, tutior pax, quàm ſperata victoria: Liuius lib. 10. Decad. 3.

EX SACRIS.

NEmo vires ſuas in pace cognoſcit, ſi enim bella deſunt, virtutum experimenta non proſunt: Nazianz. in Apolog.

Mallem pacem aliquantum iniquam, quam bellum æquiſſimum: . . . in Epiſt.

Non poteſt eſſe diuturna pax abſque morum corruptione, niſi prudentibus viris reſp. gubernetur, ibid.

Melior eſt talis pugna, quæ Deo proximum facit, quàm pax illa, quæ ſeparat à Deo, ibidem.

Non timeas contra charitatem eſſe, ſi vnus ſcandalum multorum pace compenſaueris. melius eſt enim, vt pereat vnus, quàm vnitas: Bern. in Epiſt.

Pax vera eſt, cōcordiam habere cum moribus probis, & litigare cum vitijs: Caſſi. ſup. Pſalm.

Concordia malorum, contraria eſt bonorum, & ſicut optandum eſt, vt boni pacem habeant adinuicem: ita optandum eſt, vt mali ſint diſcordes: impeditur enim iter bonorum, ſi vnitas non diuidatur malorum: Iſido. lib. 3. ſum. bon.

Pacem, ſuper pacem, tribuit Deus dilectis ſuis, idem ſup. Pſalm. 7.

Pacem amantes, Deum qui eſt autor pacis, amant, idem Epiſt. 41.

Concordia ſimul iuncta, vinci non poteſt: Cypria. lib. 1. Epiſt.

Omnis pax à Deo eſt: Greg. lib. 17. mor.

Qui ſeruare pacem non curat ferre fructum ſpiritus recuſat, idem in Paſt.

Pax tranſitoria, eſt quoddam veſtigium pacis æternæ, ibidem.

Peccati ſibi tēporalē pacem perturbari formidēt, ibi.

Pacem cum bonis habere mali non poſſunt, idem in regiſt.

Pacis radix, eſt humilitas, idem in 1. Reg.

Pacem cum carne habere non poſſumus, ibid.

Concordia non poteſt eſſe ſine iuſtitia: Auguſt. lib. 2. de Ciuit Dei, cap. 21.

Concordia ciuitates, conſtruuntur: deſtruuntur autem diſcordia: Aug. Epiſt 5.

Concordia in ciuitatis eſt, quod harmonia in muſica, ibidem lib. 2. de Ciuit. Dei.

Pax eccleſiaſtica, hæreditas noſtra: Auguſtin. in lib. 83. Quæſt.

Pax Chriſti, inimica diaboli eſt idem in quæſt. ex nouo Teſtam.

Pacis bona omnia conſtant, idem 19. de ciuit. Dei cap. 13.

Pax Dei omnem ſuperat pacem, idem 22. de Ciuita. Dei, cap. 1.

Pacem cum ſolius veri Dei ſit donum, dij falſi dare non poſſunt, idem lib. 3. de Ciuit. Dei.

Pacem etiam feriſſima animalia cuſtodunt, idem lib. 19 de Ciui Dei, cap 12.

Pax plebis in eccleſia, eſt gloria miniſtorum, idem Serm 169. de tempor.

Pacem appetentes, & gloriam contemnentes, pacem perdunt, & gloriam Bern. in Epiſt.

Concordia vnum facit ex pluribus Chryſoſtom. ſup. Matth homil. 22.

Pax à gratia eſt idem homil. 1. ſup. epiſt. ad Cor.

Pax materia eſt gaudij idem ſup. epiſto. ad Coloſſ. homil. 3.

Pacis fulgor, eccleſiam illuminat, idem ſerm. de pat.

Pacem contemnentes, & gloriam appetentes, pacem perdunt, & gloriam: Bern. in epiſt.

Bellum. EX GRÆCIS.

Optimus locus in bello eſt medius: quia fortes tenent locum medium inter timidos, & audaces: Ariſt. in Polit. 2.

Iniquum certamen eſſe oportet, in quo victorem quidem priuatum eſſe licet, victum autem regem: Alexan. apud Plut. de fortu. Rom.

Ingentia pleraque certamina, & ſi ſucceſſum non habeant, dedecoris certè nullam notam incurrunt, ibid.

Non eſt in bello bis errare: Lamachus apud Pluth. in Apoph.

Neceſſe eſt, cum multis pugnet qui multis vult imperare, ibidem.

Procul a domo eſt pugnandum, ibidem.

Bellu ſtatuta non quærit, ibidem.

Simpliciſſima contra hoſtes ratio, armare manus: Eurip. in Rheſ.

Vnius manus, imbecillis pugna, idem in Herc. Fur.

Maximè Mars odit cunctantem, ibidem.

Vir armatus graui armatura, ſeruus eſt armorum, ibidem.

Neceſſariò è bello multæ oriuntur moleſtiæ, ibid.

Non verbis vincuntur hoſtes, ſed armis: Demoſth Exor. 5.

Cæſi prælio inter victores numerandi, ibid.

Rare fœlicitatis eſt multum prælia, eaque proſpere gerere, idem ex arg. lib.

Si miſerrimum eſt, bellum mouiſſe fruſtra, quid ſi i
fœliciter, dicendum? ibidem.

Qui foris bellum geſturus ſit, operam det, vt dor
omnia in tuto ſint collocata, ibidem.

Trunſacto bello conſtantior pax fit: in tranquilita
autem nolle bellum mouere, haud æquè periculo vaca
Tgucy. apud Stob

Tria ſunt capita belli: rectè regendi, velle reuereri,
obedire ducibus: Thucyd. apud Stob.

Nec vel amicis beneficium maius præſtiteris in bell
quam ſi inimicus ipſis eſſes videaris: vel hoſtibus mag
vllo pacto nocueris, quàm ſi amicitiam ipſorum ſimu
les: Xenoph. apud Stob.

Armorum diſciplinam diſcant pueri: Plat. de fortit

EX LATINIS.

Non ille ſolus militat, qui in acie ſtat: Senec. de tr
quill anim.

Prius eſt parare bella, quàm gerere: Quint. lib. 12.

Quicquid in pugna patimur, virorum eſt, idē decl. 3

Certiſſima menſura militaris ætatis eſt, poſſe fortite
facere, ibid.

Rei militaris virtus præſtat cæteris virtutibus. omni
noſtra ſtudia, & hæc forenſis laus latent in tutela, ac pr
ſidio bellicæ virtutis: & ſimul ac increpuit tumultus, a
tes illico noſtræ conticeſcunt: Cic. pro Mur.

Parua ſunt arma foris, niſi ſit conſilium domi. idem
2. Offic.

Pudor in bello eſt maximè periculoſus: Planc. ad Cic.

Suſcipienda bella ſunt, vt in pace ſine iniuria viuatu
idem 1. Offic.

Non ſolum aduentus belli, ſed metus ipſe affert cala
mitatem, idem pro lege Manil.

Armorum exitus ſemper incerti, & timidi, idem ad
Atticum.

Omnia ſunt miſera in bellis ciuilibus, ſed nihil miſe
rius, quàm ipſa victoria: quæ etiam ſi ad meliores ve
nit, tamen eos ferociores reddit, idem ad Marc.

Armis ſæpenumero deterrimi ſuperiores ſunt: . . .
in Epiſt.

Difficile eſt poſt pugnam incœptam aciem inſtruere,
ibidem.

Aſpero, & abſciſſo caſtigationis genere militaris di-

ſciplina

ſciplina indiget, quia vires armis conſtant, quæ vbi à recto itinere deſciuerunt, oppreſſura ſunt, niſi opprimantur: Max. lib. 2.

Non eſt cum hoſte confligendum, niſi occaſio obueniſſet, vt neceſſitas incidiſſet: idem lib. 7.

Sæpe in bello paruis momentis magni caſus intercidat: Cæſar. lib. 1. de bell. ciuil.

Miſerum eſt per paucos de ſumma rerum, ac periculo decertare, idem de bell. Alex.

In magna paucitate, contra magnam vim hoſtium, artificio magis, quam viribus decertandum eſt, idem de bell. Afric.

Bellorum cauſa, dominandi libido: Salluſt. in coniur. Catil.

Bellum ex arbitrio ſumitur, non ponitur, ibid.

Militaris diſciplina non tam ex libris, quam ex acie diſcitur, idem de bell. Iugurth.

Victoris in manu eſt, bellum mutare idem in coniur. Catil.

Arma, armis irritantur Pli. Iun. in Paneg.

Fortuna belli, arte, victos quoque docet: Cur. lib. 3.

Bellum ex victoria naſcitur ibidem.

Belli iura etiam in pace ſeruantur, idem lib. 7.

Non eſt diuturna poſſeſſio, in quam gladio inducimur, idem lib. 8.

Bellum non ſuſcipiendum, niſi cū maius emolumentum ſpei, quam damni metus oſtenditur: Cæſar. Aug. apud Tranq.

Nulla ſalus bello, pacem te poſcimus omnes: Virgil. libro 10.

Nulla fides, pietaſque viris qui caſtra ſequuntur.
Venaleſque manus, ibi fas, vbi maxima merces: Lactant. lib. 10.

Scientia rei bellicæ dimicandi nutrit audaciam: Veg. libro 1.

Bellum eſt iuſtum, quod neceſſarium eſt, & arma ſunt pia, quibus nulla, niſi in armis relinquitur ſpes: Liuius lib. 9. Dec. 1.

Euentus belli, quaſi iudex iuſtus, idem lib. 1. Dec. 3.

Nunquam minus, quàm in bello euentus reſpondet, idem lib. 10. Dec 3.

Bellum, ſeipſum alit: Cato apud Liuium li. 4. Dec. 4.

Luxuria, & otio, militaris diſciplina tollitur, idem lib. 10. Dec. 4.

Nun-

Nunquam ad publicum certamen produxeris militem, niſi cùm eum videris ſperare victoriam: Veget. libro 3.

Congruens clamor, magni refert in acie Liuius 3. Deca. lib. 10.

EX SACRIS.

Non quæritur pax, vt bellum exerceatur, ſed bellũ geritur, vt pax acquiratur: Auguſt. ad Bon.

Cùm iuſtum bellum ſuſcipitur, vtrum aperte pugnet quis, an ex inſidijs, nihil ad iuſtitiam intereſt, idem in lib. Quæſt.

Non ſemper pendet ex viribus, bellorum exitus: . . in Epiſto.

Nullum bellum tam fœliciter ceſſit, quin plus attulerit mali, quàm boni, ibidem.

Militarem induſtriam quo melius habet reſp. hoc minus deſideret ibid.

Integros honor, lapſos dolor ad pugnam incitat: Cypr.

Non prohibuit militare, qui proprium ſtipendium ſufficere præcepit: Aug in ſerm.

Ordo mortalium paci accommodatus hoc poſcit, vt ſuſcipiendi belli autoritas, atque conſilium penes principes ſit, idem cont. Fauſt.

Apud veros Dei Cultores etiam bella parata ſunt, quæ non cupiditate aut crudelitate, ſed pacis ſtudio geruntur: ſed vt mali coerceantur, & boni ſubleuentur, idem de verb. domin.

Fortitudo, quæ per bella tuetur à barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus ſocios, plena iuſtitia eſt: Ambr. de Offic.

Si bona fuerit cauſa pugnantis, belli exitus malus eſſe non poterit, ſicut nec bonus iudicabitur finis, niſi cauſa non bona, & intentio non recta præceſſerit, Bern. de noua milit.

Ars bellandi ſi non præcluditur, cum fuerit neceſſaria, non timetur: Caſ. lib. Epiſt.

Militare non eſt delictum, ſed propter prædam militare, peccatum eſt: Auguſt. de verb. domi.

Quemadmodum certantibus ventis mare cõcutitur, ſic regibus ſibi aduerſantibus populus regni vexatur: Chryſoſto. ſup. Matth.

Bellum iuſtum eſt, quod fit de præcepto principis, de rebus repetendis, vel propter iniuriam repellendam, apud iuriſcon.

Aduerſariorum pugna conſtanter aliquando appetenda eſt, & prudenter aliquando decernenda: Gregor. lib. 3. mor.

Sapientis non eſt velle certare, & periculo ſe velle committere: quoniam, & vincere non eſt in noſtra poteſtate, & eſt anceps omne certamen: Lact. lib. 6.

Nemo pugnat acrius, quàm qui nolens, & inuitus ad pugnam protrahitur: . . . in Epiſt.

Si deſit pugna, & hoſtis, nulla victoria eſt Lact. lib. 6.

Bellum dicitur, quod minimè bellum Aug. de princ. Dialect.

Bellum ſummæ difficultatis eſt initium, idem de vera relig.

Bellum à belluis nomen habet: Ludouicus Viues in 4. de Ciuit. Dei.

Fœlicior videtur, qui prouocare non dubitat: Veg. libro 3.

Nemo prouocare bello audet, aut facere iniuriam ei regno, aut populo, quem intelligit expeditum, atque promptum ad vindicandum, ibid.

Bellorum tempora, & exitus, à Deo pendent: Aug. lib. 5. de Ciuit. Dei. cap. 22.

Bellis corruptos hominum mores Deus emendat, idē lib. 1. de ciuit. Dei, cap. 1.

Pax videtur maximum homini bonum bellum maximum malum, idem lib. 19.

Bellum etiam iuſtum deteſtandum, idem lib. 19. de ciuit. Dei.

Bella cum ſuo genere, non gerunt beſtiæ, idem 12. de ciuit. Dei.

Militiæ quis fructus? vbi occiſor mortaliter peccat, & occiſus æternaliter perijt: Bern. ad mil. templ.

In alijs rebus ſi quid erratum eſt, poteſt poſtmodū corrigi præliorum delicta emendationem non recipiūt: Veg. lib. 3.

Vilius conſtat erudire armis ſuos, quam alienos mercede conducere, ibidem

Plurimum terroris hoſtibus armorum ſplendor importat, idem lib. 2.

Qui deſiderat pacem, præparet bellum, ibid.

Qui ſecundos euentus deſiderat, dimicet arte, non

caſu ibidem.

Non eſt diuitiarum ſecura poſſeſſio, niſi armorum defenſione ſeruetur, ibidem.

Inexpertis, dulcis eſt pugna idem lib. 3.

Animis pene omnium hoc naturaliter euenit, vt trepident, cùm ad conflictum venerint, ibid.

In prælio amplius ſolet iuuare occaſio, quàm virtus, ibidem.

Difficilè vincitur, qui de ſuis, & de aduerſarij copijs verè poteſt iudicare, ibid.

Qui diſperſis ſuis inconſultè ſequitur, quam ipſe acceperat, hoſti vult dare victoriam, ibid.

Qui frumentum neceſſariumque commeatum non præparat, vincitur ſine ferro, ibid.

Cùm conſilium tuum aduerſario proditum cognoueris, diſpoſitionem mutare conuenit, ibidem.

Magna diſpoſitio eſt, hoſtem vrgere fame, ibid.

Quo genere pugnaturus ſis, neſciat hoſtis: ne aliquibus remedijs reſiſtere moliatur: Veg. lib. 3.

Pugnātibus ſupremam pugnam inire credendum eſt, vincentibus iam primam, in hiſt. Sax.

Exercitus.

Exercitui opus eſt, ſi ſuo officio fungi velit, vt vacet nunquam, aut hoſtibus nocens, aut ſibi prodens; Xenoph. apud Stob.

Exercitus ſine duce, magna beſtia eſt ſine capite, Epaminond. ibidem.

Militaris turba ſine duce, eſt ſine ſpiritu corpus: Cur. libro 10.

Plurib⁹ caſibus ſubiacet amplior multitudo: Veg. li. 2

Cautela neceſſaria, vt ad quæ loca ſit profecturus exercitus, ignoret tutiſſimum nanque in expeditionibus videtur facienda neſcire, idem lib 3.

Melius eſt poſt aciem multa ſeruare præſidia, quam latius militem ſpargere, ibid.

Exercitus labore proficit, otio conſeneſcit, ibid.

Ita exercitus incommoda tegenda ſunt, vt ſpem aduerſarijs non augeamus: Cæſar. li. 2. de bel. ciuil.

Hoſtis.

Qvamuis hoſtis, audiet bene vir bonus: Eurip. in Heracl.

Hoſtium dona non ſunt dona : Demoſt. in arg. lib.
Ad reprimendum communem, & potentiorem hoſtẽ, etiam hoſtium ſocietas ex petitur, ibidem.
Noſtris animum addere non melius poſſumus, quam extenuatis hoſtium viribus, ibid.
Principijs obſtandum, niſi velis hoſtem progredi lõgius in dies. Demoſth. 1. Olinth.
Hoſtium incommoda, noſtra eſſe commoda, dicendum eſt, ibidem.
Tunc commodiſſimè iuuandum tur hoſtes, cum eorũ fines infeſtantur, ibid.
Hoſtes non contenti ex agris petere neceſſaria, quod ſupereſt, proteruè deuaſtant, ibidem.
Qui incolumes reſiſtere non potuerunt, non *reſiſtent* perditi : Cæſar. lib. 2. de bell. ciuil.
Subita conterunt hoſtes, vſitata vileſcunt Veg lib. 3.
Aduerſarius reconciliatus vehementer cauendus. in hiſt. Sax.
Hoſtis in domo formidabilis eſt, ibid.
Pati hoſtilia non indignetur, qui fecerit : Liuius lib. 6. Decad. 3.
Barbari naturaliter hoſtes ijs, qui non ſunt Barbari, idem lib. 1. Decad. 4.

EX SACRIS.

DVm paruus eſt hoſtis, interfice : ut nequitia elidatur in ſemine : Hier.
Philoſophus ſic inter hoſtes viuendum cenſuit, tanquam inter amicos; atque inter amicos ac ſi in medijs hoſtibus viueretur : Chryſoſt.
Nihil in bellis pernicioſius, quàm hoſtem quamuis imbecillum contemnere: . . . in Epiſt.
Occiditur hoſtis ſine peccato, Aug. lib. 1. de lib. arb.
Hoſtis ſublata videntes, irrident: Greg. lib. 6. Mor.
Hoſtis antiquus in iuuenum nequitia valde reficitur, idem in 1. Reg.
Hoſtes hominis Chriſtiani, ſunt facta carnis: Auguſt. de Cont.
Via hoſtibus, qua fugiant, eſt munienda: Veget. li. 3.

Dux. EX GRAECIS.

QVi bellicis rebus præeſſe dux debet, hunc non in fronte modò, ſed in tergo oculos habere conuenit. Plut.

Plut. in Apoph.

Turpiſſima Imperatoris vox eſt dicere, non putarem, ibidem.

Bonus imperator legibus pareat, ibidem.

Cautus imperator, præferẽdus eſt audaci. apud Stob.

Imperator habeat aduerſus hoſtes audaciam: erga ſubditos beneuolentiam: in opportunitate verò rationem, & conſilium: Ageſil. ibid.

Militaris diſciplina non ſine vſu, & experientia paratur: Annibal apud Stob.

Idem eſt inter imperatoriam, & oratoriam artem, quod inter bellum, & pacem: Themiſt. apud Stob.

Dux non poteſt omnibus gratificari, ibid.

EX LATINIS.

DVæ ſunt artes, quæ poſſunt homines locare in ampliſſimo gradu dignitatis, vna Imperatoris: altera oratoris boni, ab hac enim pacis ornamenta retinentur, ab illa belli pericula repelluntur: Cic. Pro Mur.

In ſummo Imperatore quatuor hæ virtutes ineſſe debent: ſcientia rei militaris, virtus, autoritas, fœlicitas, idem pro leg. Manil.

Hæ ſunt virtutes Imperatoriæ, labor in negotijs fortitudo in periculis, induſtria in agendo, celeritas in conficiendo, conſilium in prouidendo, ibid.

Fœlicitas rerum geſtarum, exercitus beneuolentiam Imperatoribus, & res aduerſæ odia conciliant: Cæſar. de Bell. ciuil. lib. 2.

Aliæ ſunt partes legati, aliæ Imperatoris, idem lib. 3.

Nihil Imperator faciat libentius, quàm ſupplicibus ignoſcere, idem de bell Alex.

Nihil minus imperfecto duce, quam feſtinatio, & celeritas conuenit: Tranq. de Cæſ. Aug.

Ad ducis laudem, ſubiectorũ pertinet virtus: Veg. li. 3

Inter hoſtes diſcordiæ ſerere cauſas, ſapientis eſt ducis, ibidem.

Boni duces nunquam publico certamine, niſi ex occaſione, aut neceſſitate confligunt, ibid.

Viſo in acie Imperatore, animi militum accenduntur: Liuius, lib. . . Dec.

Imperatoris eſt prudentis, nihil inexplorato agere, idem lib. 10. Dec. 2.

Ira, & vini amor Imperatorum virtutibus pernicioſa, idem Decad. 2. lib. 9.

Prudentia conſulum, cupiditatem pugnandi militibus acuit, idem lib. 2. Dec. 3.

Artes imperatoriæ, & militares, non eædem ſunt, idẽ lib. 5. dec. 3.

Ducis eſt, fortunæ ſe præbenti non deeſſe, ibid.

Segne imperium conſulis, aſpernantur milites, ibid.

EX SACRIS.

Quomodo poteſt dux militum ſuorum probare virtutem, niſi habeat hoſtem? *Lact.* lib. 5.

Multo glorioſius eſt, ciuitates condere, quàm euertere: . . . in Epiſt.

Imperator nullum inuitum militem producat in aciem, ibidem.

Magnanimitas in Imperatore eſt apud Iuriſconſ.

Exercitui non niſi probatus præficiatur dux: Grego. epiſt. 8.

Duces impij ſunt, qui verbo, & exemplo ducatum præbent erroris: Greg. lib. 24. mor.

Bellorum dux Deus erat antiquitus: Chryſoſto. ad pop. Antioch.

Imperator nullũ militem ducat in aciẽ: Veget. lib. 3.

Miles.

In re militari reuereri duces, ſimul, & fortitudinis, & imperio parentis militis non tenue eſt argumentũ: Plutarch. de Poet.

Parere imperatori melius eſt, quàm hoſtem necare, idem in Apoph.

Miles metuat ducem magis, quàm hoſtem apud Stob.

Verecundum militem apud ſanctas Imperatoris aures minus pudet confiteri, quàm quæri: Quint. Decl. 3.

Non minus in milite modeſtiam, & continentiam, quam virtutem atque animi magnitudinem deſidero: Cæſar de bel. Gall. lib. 7.

Quis credat militem bellicoſum, cuius diſſimulatione ſitu ac ferrugine arma fœdantur? Veg. lib. 2.

Qui victoriam cupit, militem imbuat diligenter, ibi.

Facilius eſt ad virtutem inſtruere nouos milites, quã

reuocare perterritos, idem lib. 3.

Milites pœna, & timor in ſedibus corrigunt: in expeditionibus ſpes, & præmium faciunt meliores, ibid.

Animi militum accenduntur viſo Imperatore in acie Liuius lib. 2. Dec. 1.

Miles horridus eſſe debet, non cęlatus auro, & argento, ſed ferro, & armis fidens, idem lib. 9. Dec. 1.

Milites indignati in imperatorem ex induſtria torpēt in acie, ibid.

Deuotus miles non ſentit ſua, cum benigni ducis intuetur vulnera: Bern. in Serm.

Pulchrior eſt miles in prælio occiſus, quàm in fuga ſaluus: Tert.

Victoria. EX GRÆCIS.

NOn ſolum vincere, ſed etiam ſcire vincere ſpecioſum eſt: in his præſertim rebus, in quibus victoria detrimentum parit: Plut. de Educ. lib.

Victoria tota eſt poſita in conſultatione bona: Eurip. in Phœniſſ.

Potentes, & celebres aduerſarios vincere, ea demum magna gloria eſt: Demoſth. exag. lib.

Omnia bona illorum, qui victi ſunt, victoribus accedunt: Plat. apud Stob.

Inter victores numerandi ſunt prælio cæſi, Demoſth. in Orat. funeb.

Victoria tota poſita eſt in bona conſultatione: Eurip. in Ion.

EX LATINIS.

MVlta in victoria eorum arbitrio, per quos vicit, facienda ſunt, etiam ab inuito Imperatore: Cic. ad Marc.

Victoria eſt ſemper inſolens, idem ad Seruium:

Facilè eſt vincere non repugnantem, idem 1. Tuſc.

Nulla eſt laus ibi eſſe integrum, vbi nemo eſt, qui aut poſſit, aut velit irrumpere, idem Am. in Verrem.

Multo ſeipſum, quàm hoſtē ſuperaſſe, operoſius eſt: Max. lib. 3.

Victoris in manu eſt, bellum mutare: Salluſt. in Catil. coniu.

Pulcherrimum victoriæ genus eſt terrore domare: Plin. Iun. 2. epiſt.

Tam victoribus, quàm victis peregrina lingua diſcenda eſt: Curt. lib. 6.

Ex victoria, naſcitur bellum, ibidem.

Quos viceris, caue amicos tibi eſſe credas, idem lib. 7.

Clarior laus eſt, quo clarior eſt, quē viceris, idē lib. 6.

Bis vincit, qui ſe in victoria vincit: Pub. Mim.

Pars victoriæ eſt, inimicum turbare ante quam dimices: Veget. lib. 3.

Vincere quidem bonum eſt, ſuperuincere autem inuidioſum in hiſt. Sax.

Vincere, quam vti victoria, facilius, ibid.

Victores nuſquam honeſtius, quàm in caſtris hoſtiū pereunt: Iuſt. lib. 2.

Conditiones pacis dicere, eius eſt, qui dat pacem: Liuius 3. Dec. lib. 10.

EX SACRIS.

SI deſit hoſtis, & pugna, victoria nulla eſt: Lact.

Non mihi placet victoria, quæ iactura neceſſitudinis emitur: . . . in Epiſt.

Quædam melius fugiuntur, quam vincuntur, ibid.

Interdum vinci, eſt beneficio affici, ibid.

Qui facilè vincitur, non vincitur, ſed conſentit: Aug.

Victoria non minor eſt, hoſtes tolerare, quam hoſtes vincere: Greg.

Impari curſu, ſed pari anima ad palmam tendendū eſt: Hier. in epiſt.

Victorem eſſe paſſionis, beatum eſt, non autem eſſe in paſſione: Amb.

Non eſt, tanti gaudij excelſa tenere, quanti mœroris eſt, de excelſis corruere: nec tanta gloria ſequi poteſt victoriam, quanta ignominia poteſt ſequi ruinam, idē.

Non eſt glorioſa victoria niſi vbi fuerint laborioſa certamina: Amb. 2. Offi.

Victoria turpis, inhoneſtè quæſita, idem libro 3. de Offic.

Victoria de hoc mundo, non noſtris viribus aſcribetur: Auguſt. lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 25.

Captiuitas.

SErui, quos bellorum iniquitas victoribus in prædã dedit, eiſdem legibus, eadem fortuna, eadem neceſſitate nati ſunt: ex eodem loco ſpiritum trahunt: nec natura illis, ſed fortuna dedit dominum. Quint. decla 13.

Conditiones accipiendæ ſunt à victis, non ferendæ: Liuius 1. Decl.lib.4.

Captiuitatis nulla maior calamitas eſt, quàm ad alienam libidinem trahi: Hierem. in Epiſt.

Captiuitatis neſcia eſt pudicitia: Amb.

Qui redimitur, ex aliqua captiuitate liberatur: Gregor. 18. moral.

Captiuitatis perſecutio, imputatur ad martyrium: Chryſ. de Aſcenſ. dom. Serm.

Præmium. EX GRAECIS.

SAtisfactio, quietat iram: Ariſt. Eth. 5.

Omnia amamus, ſed præmium, idem Polit. 7.

In hoc pereunt plures reſp. quando quiſpiam vir fortis, & ſtrenuus, nihil, aufert deterioribus plus: En. in Hecub.

EX LATINIS.

NEmo noſtrum in reipubl. periculis cum laude ac virtute verſatur, quin ſpe poſteritatis fructuque ducatur. Cic. pro Rabir.

Vix inuenitur, qui laboribus ſuſceptis, ac periculis aditis, non quaſi mercedem rerum geſtarum deſideret gloriam: idem 1. Offic.

Nec domus, nec reſp. ſtare poteſt, ſi in ea nec rectè factis præmia extent vlla, nec ſupplicia peccatis: idem 1. de natur. Deorum.

Lege præmia propoſita ſunt virtutibus, & ſupplicia vitijs: idem 1. de Orat.

Quis enim virtutem amplectitur, ipſa præmia ſi tollas: Iuuen. Sat. 10.

Spes præmij minuit pœnam: in Hiſt. Sax.

Scire nolunt omnes mercedem reddere nemo: Iuuen. Sat. 7.

EX SACRIS.

MErces ſumma eſt, videre Deum. Augu. Epiſt 113.

Si præmia non inuitant, pœnæ nos terreant idem.

Præmia propoſita ſunt poſt laborem: Chryſoſt.

Omne opus leue fieri ſolet, cum eius præmium cogitatur, & ſpes præmij ſolatium fit laboris: Hieronym.

Nutriunt præmiorum exempla virtutes: nec quiſquã eſt, qui non ad morum ſumma nitatur aſcendere, quando irremuneratum non relinquitur, quod conſcientia teſte laudatur: Caſſ. lib. 2. Epiſt.

Æquum eſt, vt vnicuique proficiat labor ſuus, idem Epiſt. 8.

Qui vera cœleſtis patriæ prę̨mia negligunt, in ſuis hic voluptatibus cadunt: Greg. lib. 11. mor.

Hominum induſtria in quouis genere virtutis conſeneſcere ſolet, nullis calcaribus adhibitis, quibus hominum ingenia ad laudem excitantur. apud Platinam.

Ante laborem ſumere cibum, & ante meritum exigere præmium, præpoſterus ordo eſt: Bern. ſerm. 46.

Præmia uirtutis cuilibet referenda: in Hiſt. Sax.

Indiſcreti hominum mores, confuſique vagarentur, niſi culpa formidinem, aut virtus præmium non haberet: Caſſ. lib. 2.

Sicut æquum eſt deſidioſis laborantium præmium denegare: ita conuenit exultantibus, ideſt, laborantibus remunerationis optata concedere: idem lib. 4.

In læua meritum, in ſiniſtra præmium continetur: Bern. in vig. Nat Domin. ſer.

Punitio. EX GRAECIS.

Ardua verberatio non admiſſis precibus non efficit in ſeruis, vt pœniteat peccaſſe: ſed vt proſpiciant, ne ſentiantur peccare: Plut. de cohib. irac.

Non peccantes ſolùm, ſed peccare geſtientes punitio: Cleob. apud eund.

Qui punit iniuſtos, is cæteris iniuriam fieri prohibet: apud Stob.

Qui verberat ſine ira, peior eſt verberante cum ira. Ariſt. Ethic. 7.

EX LATINIS.

Nihil minus, quàm iraſci punientem decet. Senec. de ira. lib. 1.

Magna

Magna pars hominum eſt, quæ nõ peccatis iraſcitur, ſed peccatoribus: idem 2. de ira.

Ciuitatis mores magis corrigit parcitas animaduerſionum: facit enim conſuetudinem peccandi multitudo peccantium: idem de Clement.

Sæpius ea committuntur, quæ ſæpius vindicantur, ibidem.

Minus iniquum eſt, vt euadat pœnam nocens, quàm vt contemnat: Quint. Declam. 11.

Omnis caſtigatio, & animaduerſio contumelia vacare debet: Cic. 1. Offic.

Prohibenda eſt maximè ira in puniendo: nunquam enim iratus, qui accedit ad puniendum mediocritatem illam ſeruabit, quæ eſt inter nimium, & parum: cauendum eſt igitur ne maior ſit pœna, quàm culpa, ibidem.

Magna eſt illecebra peccandi, impunitatis ſpes: idem pro Mil.

Qui adoleſcentum peccatis, ignoſci putant oportere, falluntur, propterea quòd ætas illa non eſt impedimento bonis ſtudijs: at ij ſapienter faciunt, qui adoleſcentes maximè caſtigant, vt quibus virtutibus omnem vitam tueri poſſunt, eas in ætate maturiſſima velint comparare: idem 4. ad Heren.

Improbis pœna ſtatuenda eſt, nec minus ijs, qui ſecuti erunt alterum, quàm qui ipſi fuerunt impietatis autores: idem in Lælio.

Quos ipſa natura retinere in officio non poteſt, ij magnitudine pœnæ maleficio ſubmouendi ſunt, idem pro Roſcio.

Quotus quiſque reperitur, qui impunitate propoſita, abſtinere poſſit iniuria? impunitas enim eſt maxima peccandi illecebra, idem 3. Offic.

Eſt utilius vnius improbi ſupplicio multorum improbitatem coercere, quàm propter multos improbo uni parcere: idem 5. Act. in Verrem.

In corpore ſi quid eiuſmodi eſt, quod reliquo corpori noceat, vri, aut ſecari patimur, ut membrorum aliquod potius, quàm totum corpus intereat, ſic in reipubl. corpore, ut totum ſaluum ſit, quicquid eſt peſtiferum amputetur: idem Philip. 9.

Eſt acerbum parentum ſcelera filiorum pœnis lui: idem ad Brutum.

Graues pœnæ, exempla dicuntur. Terent.

In re turpi, honeſta inſultatio eſt in ſenem, ibid.

Sic teneros animos aliena opprobria ſæpe.
Abſterent vitijs, Horat. lib. 1. ſerm.
Eſtque pati pœnam, quam meruiſſe minus: Ouid. 1. de Pont.

EX SACRIS.

VBi non eſt par culpa, non debet par procedere pœna: Bern. in Epiſt.

Prouidentia Dei gubernantur omnia, & quæ putatur pœna, medicina eſt: Hier.

Pœnæ nos terreant, ſi præmia non inuitant: Aug.

Deus non ſolùm nos donis, ſed flagellis erudit: Greg.

Iuſſiſti domine, & ſic eſt, vt pœna ſit tibi omnis inordinatus animus: Auguſt lib 1. confeſſ.

Non eſt euadere pœnam, præuenire ſententiam. Cyp. lib. 2. Epiſt.

Quia impunitum non debet eſſe peccatum, puniatur à te, ne tu pro illo puniaris: peccatum tuum iudicem te habeat, non patronum, idem de vtilit. pœnit.

Non vniformiter ſecundum menſuram delictorum increpationes quoque oportet inferri, ſed diligenter aſpicere eorum, qui deliquerunt, vires, atque propoſitum: Chryſo.

Caſtigare videtur, quicunque diſſentit, idem.

Nocentes vltro pœna ſequitur . . . in Epiſt.

Sæpe magis propitius eſt Deus, cùm immittit amara, quàm cùm delinit dulcibus, ibid.

Aliter punitur ciuis, aliter hoſtis: Greg 26. mor.

Bonorum ſalutem cuſtodit, qui malos punit. Lact. de ira Dei.

Mitius punitur nobilis, quàm ignobilis, apud iuriſcõſ.

Peccata noſtra prælijs puniuntur barbarorum. Hier. in Epiſt. Nep.

Pœna grauior, grauius peccantibus. Auguſt. de peccat. & merit.

Supplicium eſt ſcelus in ſcelere idē lib. 21. de ciuit. Dei.

Pœnam Deus non ex ira infert vel affectione. Chryſoſt. ſuper Gen. Hom. 9.

Mitigat vim doloris conſiderata æquitas ferientis: Greg. 7. mor.

Caſtigare videtur, quiſquis diſſentit: Lact. lib. 5.

Vbi non eſt par culpa, par non debet procedere pœna: Bern. in epiſt.

Homo ex culpa venit ad pęnam, ex pęna venit ad

amorem: Greg. 11. mor.
Deus vnius pęna plurimos corrigit: Ambroſ. ſupr. Pſalm. 118.

Sermo. EX GRAECIS.

QVi doceri vult linguam, is in multitudinem mittendus eſt, linguæ enim magiſter eſt populus. Plat. de Nat. nom.
Senilis ſermo, libenter audiendus, idem de rep.
Euitanda eſt curioſitas verborum idem de regno.
Quod benedicitur, repetere non nocet. idem de leg.
Omnis ſermo ſi breuior fuerit quàm oporteat, obſcurat intellectum: ſi longior difficilis erit: retentioni, & diſcipulo obliuionem inducit: Ariſt. de Pol. 2.
Ratiocinatio cum eruditione, dux eſt vitæ, idem in Epiſt. ad Alex.
Qui negat loquelam, petit loquelam: Ariſt Metap. 4.
Lingua eadem optima, & peſſima, idem de offi. aud.
Sermo dicentis non interrumpendus, ibid.
Mores boni approbant verba ibid.
Sermo auditus, ſeminis vice nobis eſt: ibid.
Lingua non diſcrepat à mente: Demet. Phaler.
Quanta res eſt, tanta & oratio, qua vteris, eſſe debet, Cleon. apud Plut. in Apoph.
Ex ſermonibus, vt ex amicis, optimus ille, firmiſſimuſque habetur, qui in calamitatibus præſens adeſt, & indigentibus auxilium affert. Plut. de exilio.
Linguæ præire animo non permittendum. Chilo apud Diog lib 1.
Inter loquendum, non eſt agitandæ manus: eſt enim væcordis, ibid.
Quod facere inſtitueris noli prædicare, nam ſi facere nequiueris, rideberis: Pith. ibid.
Noli citò loqui, eſt enim inſaniæ indicium: Bias ibid.
Peculiare ingenij eſt, elicere ex rebus ſermones accommodatos: Socrat. apud Diog. lib. 2.
Dicenda ſunt, quæ vtilia futura ſunt, & dicenti, & auditori: Diog. lib. 3.
Citius credendum equo infræni quàm verbo incompoſito: Theoph. apud Diog. lib. 8.
Hominibus non conuenit vnquam, factis linguam valere plus: Eurip. in Hecub.

Incon-

Incõtinens lingua, turpiſſimus morbus, idẽ in Oreſt.

Celeritas non habet iuſtitiam, tardi verò ſermones multum proficiunt ad ſapientiam: idem in Phœniſſ.

Omnia efficit oratio, quæ ferrum hoſtile efficere poteſt, idem.

Directa ſermonum ſeca viam, nec duplex ſis vir. idem in Rheſo.

Facinorum malorum ſermones quoque ſunt cauendi: Socrat. apud Stob.

Nulla eſt oratio, quæ longa videatur, quando res ordine proferuntur, ibidem.

Duo tibi dicendi tempora præſcribe: vel de rebus indubiè tibi perſpectis, vel neceſſarijs verba facias, ibid.

Aut ſilere oportet, aut afferre meliora ſilentio. Pyth. apud Stob.

Sermonis uitium in lingua eſt, facti uerò in animo. Antip. ibidem.

EX LATINIS.

Eruditus ſermo non oſtendit uerum robur animi: eſt enim oratio etiam timidiſſimis audax. Senec. Epiſt. 26.

Nunquam nimis dicitur, quod nunquam ſatis dicitur, idem epiſt. 27.

Nulli niſi audituro dicendum eſt: idem epiſt. 29.

Verba etiam ſi adſint, & poſſim ſine ullo tuo labore decurrere, tamen temperanda ſunt: nam quemadmodum ſapienti viro inceſſus modeſtior conuenit, ita oratio preſſa, non audax. ſumma ergo ſummarum hęc erit, tardiloquum te eſſe iubeo: idem epiſt. 40.

Hæc ſi propoſiti noſtri ſumma: quod ſentimus, loquamur, & quod loquimur, ſentiamus: concordet ſermo cum vita: idem Epiſt. 72.

Conſuetudinem uerborum uocabo conſenſum eruditorum: ſicut uiuendi conſenſum bonorũ: Quint. li. 1.

Eos alloquamur potiſſimum quos conciliare nobis ſtudemus: Quint. lib. 4.

Quidam & nimium dicunt, nec tamen totum, idem libro 5.

Quorundam elocutio res ipſas effœminat, quæ illo verborum habitu ueſtiuntur: curam ergo uerborum, rerum uolo te eſſe ſolicitudinem, idem lib. 8.

Otioſum ſermonem dixerim, quem auditor ſuo inge-

nio non intelligit, ibidem.

Niſi maxima rerum verſantur momenta, non debemus de rebus eſſe ſoliciti, ibidem.

Vim rebus aliquādo ipſa verborum humilitas affert, ibidem.

Verba honeſta moribus perdidimus, idem lib. 8.

Dandi ſunt ei, cui vocem accommodamus, ſui mores, idem lib. 11.

Sonis homines, ut æra tinnitu dignoſcimus, ibidem.

Et ſi utile eſt, ſubitò ſæpe dicere, tamen illud vtilius, ſumpto ſpatio ad cogitandum paratius atq; accuratius dicere: Cice. 2. de Orat.

Verba inuenta ſunt, non quæ impedirent, ſed quæ indicarent uoluntatem: Cic. pro Cec.

Interpres mentis eſt ratio, verbis diſcrepans, ſententijs congruens, idem 1. de leg.

Sermone uti eo debemus, qui notus eſt nobis, idem 1. Offic.

In primis prouideamus, ne ſermo indicet uitium aliquot ineſſe moribus: quòd maximè tunc ſolet euenire, cùm ſtudioſè de abſentibus, detrahendi cauſa, aut ſeuerè, aut maledicè contumelioſeque dicitur, ibidem.

Quoties de nobis, aut dicimus, aut loquimur: toties de nobis iudicabitur, idem 1. de Orat.

Sæpe grauius offendunt animos auditorum, qui aliena flagitia apertè dicunt, quàm qui committunt: Cice. in Salluſt.

Cauendum eſt, ne quid agendo dicendoque facias, cuius imitatio rideatur: idem declar. Orat.

Oratio debet eſſe ornatior ſententijs, quàm uerbis, id.

Non tam copia, quàm modus in dicendo eſt quærendus, idem pro leg. Manil.

Difficile eſt dictu, quantopere conciliet animos comitas affabilitasque ſermonum: Cic. 2. Offic.

Fieri poteſt, vt rectè quis ſentiat, & id quod ſentit, politè eloqui non poſſit, idem 2. Tuſcul.

In his linguis, quas non intelligimus ſurdi profectò ſumus, idem 5. Tuſc.

Verba neminem mouent, niſi eum, qui eiuſdem linguæ ſocietate coniunctus eſt, idem 3. de Orat.

Viue moribus præteritis, & vtere verbis præſentibus, Gell. lib. 1.

Tanquam ſcopulum, ſic fugias inauditum, atque inſoletum verbum, ibidem.

Qui facta ſua uerbis adornant, non ideo prædicare, quia fecerint, vt prædicent, feciſſe creduntur: Plin. Iun. libro 1. Epiſt.

Multo magis viua vox afficit, idem lib. 2.

Melius eadem pronunciat qui peperit, idem.

Neſcit vox miſſa reuerti: Horat. de arte Poet.

EX SACRIS.

PRo ſigno ſunt interioris hominis verba erumpentia: minoribus enim maiora monſtrantur. vultu enim, & oculis diſſimulari non poteſt conſcientia: Hier. ſup. 12. Proph. lib. 2.

Colloquium familiaritatis indicium: Tert.

Si alicuius ſermo non pungit, ſed oblectat audiẽtes, iſte ſermo non eſt ſapiens, idem.

Diu conſidera, quid loquendum eſt, & adhuc tacens prouide, ne quid dixiſſe pœniteat, idem.

Sæpe doctori dominus verbum pro gratia tribuit auditoris, nonnunquam uero propter auditoris culpam ſubtrahitur ſermo Doctori. Greg in Paſt.

Cibus mentis, eſt ſermo Dei. idem homil. 5.

Praui ſicut in ſenſu leues, ita ſunt in locutione præcipites: quia quod leuis conſcientia concipit, leuior protinus lingua prodit, idem 3. mor.

Lingua ſub magni moderaminis moderatione frænãda eſt, non inſolubiliter obliganda: ne aut laxata in uitium defluat, aut reſtricta etiam ab utilitate torpeſcat, idem 8. mor.

Cùm intentionem bonam locutio cauta nõ ſequitur, ipſa pietatis propoſitio in tranſgreſſionis uitium uertitur, idem 5. moral.

Bonum verbum per humilitatem dicendum eſt, vt beneficium per pietatem exhiberi debet, idem.

Verba inſtituta ſunt propterea. vt non ſe inuicem homines fallant, ſed ut ad alterius quiſque notitiam cogitationes proferat. verbis ergo vti ad fallaciam, non ad quod inſtituta ſunt, peccatum eſt: Gregor. in mor.

Quod in genere dictum eſt, ad nullius contumeliam pertinet: . . . in Epiſt.

Bonus ſermo, ſecreta non quærit. Hier.

Quicquid dicere volumus, ex ipſa prius noſtri ſermonis qualitate colligamus, ibidem.

Loca, in quibus vana, & ſuperflua dici debeant, inuenire non poſſunt, ibidem.

Eſt tempus, quando nil, & eſt tempus, quãdo aliquid

eſt dicendum: nullum vero tempus eſt, quãdo ſunt omnia, ibidem.

Loquentem conſcientia non præpedit, cum vita linguam an recedit. Greg.6. mor.

Modus loquendi in tribus conſiſtit: quo geſtu, quo ſono, qua ſignificatione aliquid dicatur: diſciplina autem iubet, vt loquentis ſit ſermo modeſtus, & humilis: ſonus demiſſus, & ſuauis: ſignificatio uerax, & dulcis. Hieron. de diſciplin. monaſt.

Quamuis quis uitam fide muniat, ſcientia regat, caſtitate, & ſobrietate componat, nihil eſt, quod in homine placeat, ſi in toto lingua diſpliceat: Valer. Epiſtol in quod ſerm.

Periculum eſt dicere non ſolùm falſa, ſed etiam vera: ſi is ea non quibus oportet, inſinuet: Amb ſup. Beat: immac.

Quàm plures vidi loquendo in peccatum incidiſſe, vix quempiam tacendo: adeò tacere, quam loqui difficilius eſt. Amb.1. Offic.

Sermones proferamus libra iuſtitiæ examinatos, vt ſit grauitas in ſenſu, in ſermone pondus, atque in uerbis modus: idem Offic.3.

Frequenter in longum protractus ſermo caret intelligentia: Aug. de doct. Chriſt.

Dicens aliud quàm vult, videtur non dixiſſe. apud iuriſconſ.

Cæco lumen, ſurdo ſermonem, ſapientiam bruto offerre, labor irritus: Cyprian. libro 4. Epiſt.

Loquimur imitatione: Aug. de quant. anim. cap 18.

In verbis amanda ſunt vera, non uerba: idem 4. de doctr. Chriſt.

Verba ſunt ſigna rerum, idem de magiſt.

Verba per res illuſtrantur, ibidem.

Verborum quæſtionibus immorari, turpe eſt, idem lib.11. cont. Acad.

Verbum ſcriptum, non eſt verbum, ſed verbi ſignum, idem in princip. Dialect.

Pauca propriè loquimur, plura impropriè: Aug. lib. 11. conf. cap. 20.

Quotidiana fornax, noſtra eſt quotidiana humana lingua: Aug. 10. conf. cap. 37.

Linguarum cognitio ad interpretationem ſcripturarum neceſſaria eſt: idem lib.2 de doctr. Chriſt.

Lingua Dei, eſt ſpiritus ſanctus: idem de eſſent. diuin.

Lin-

Linguarum diuerſitas, hominem alienat ab homine, idem.

Lingua coercita dies bonos affert: idem de verb. domini. ſerm. 40.

Ream linguam non facit, niſi mens rea: Aug. de uerb. Apoſt. ſerm. 26.

Linguis omnium gentium loquitur Eccleſia. idem ſerm. 187. de temp.

Vocabula nobis cum Deo ſunt communia, ſed diſcrepant in affectu. idem in quæſt. ex utroque teſt.

Diuinus, ſermo potio eſt: Bern. ſup. Cant. ſerm. 59.

Vox operis, validior, quàm oris, idem ſup. Cant. ſermo. 59.

Lingua & ſi multa mala faciat, tamen *eſt optima*, idem de tripl. ſerm. 1.

Lingua paruum membrum innumeras contrahit ſordes, ibidem.

Lingua, quàm litera efficacior, idem in Epiſt.

Lingua quintuplex: diſſoluta, impudica, vaniloqua, doloſa, maledica. idem de triplic. gener. bon.

Lingua, modicum membrum, ſi refrænata non fuerit. totum corpus corrumpit, idem ad ſoror.

Lingua tenuis eſt, & lata, euacuandis cordibus aptũ inſtrumentum, ibidem.

Os noſtrum, oſtium eſt cordis noſtri: Bernar. de paſſ. domin.

Verba generalia debent generaliter intelligi: apud Iuriſconſ.

Verborum geminatio, vel actus reiteratio denotat firmitatem propoſiti, voluntatis, & conſenſus, ibidem.

Linguæ vnitas facit cohabitationem: Chryſo. ſup. Geneſ. Homi. 30.

In lingua habere robur muliebre eſt: idem ſuper act. Apoſt. Hom. 3.

Lingua ſtomachum non ſeducit, idem ſerm. 10. ſup. epiſt. ad Roman.

Narratio ſæpe doctrinæ loco eſt: idem ſup. Act. Apoſtol. homil. 4.

Silentium. EX GRAECIS.

SIlentium, mulieri præſtat ornamẽtum: Ariſt. Pol. 1. Nunquam me pœnituit tacuiſſe, quod locutus ſim

ſæpe: Simonid. apud Plut. de tuend. bon. valet.

Silentium, ſapientibus reſponſi loco eſt: Eurip. apud Plut. de vitio. verec.

Obſigna uerba ſilentio, ſilentium autem occaſione. Demetr. Phal.

Magnæ eſt ſapientiæ tempeſtiuum ſilentium, & omni certè eſt ſermone præſtantius: Plut. de educ liber.

Pauca loquentibus, paucis legibus opus eſt, ibidem.

Nemo ſtultus tacere poteſt: Solon apud Diog. lib. 1.

Eſt vbi ſilentium, ſermone potius eſt: eſt vbi ſermo ſi lentio. Eurip. in Oreſt.

Silentio non opus eſt in malis: idem in Hyppol.

Silentium cùm ubique culpa vacet: tum maximè: in aliorum conuitijs, neſcio quid egregium Socraticum, aut potius Herculeum præſefert: Plut. de loquacit.

Multis hominibus pharmacum malorum eſt taciturnitas: apud Stobæum.

Silentij præmium periculo vacat, ibidem.

Silentium, obſcurus eſt interpres ſermonis. Theognid. apud Stobæum.

Nullus ſtultorum, in conuiuio ſilentium præſtare poteſt, ibidem.

EX LATINIS.

QVid prodeſt totius regionis ſilentium? ſi affectus fremunt: Senec.

Res omnium difficillima, tacere, & audire: Gell. li. 1.

Interdum non minus oratorium eſt tacere, quàm dicere: Plin. Iun. lib. 6.

Mirè ſilentio, & tenebris animus alitur, idem lib. 9.

Lingua grauius caſtigatur, quàm ullum probrum: nec magnæ res ſuſtinere poſſunt ab eo, cui tacere graue eſt: Cur. lib. 4.

Cùm iudicamus, inuiſi: & cùm tacemus: ſuſpecti ſumus, idem lib. 6.

Loqui ignorabit, qui tacere neſcit: Pitac. per Auſon.

Tacere, conſenſus ſpecies, in hiſt. Sax.

EX SACRIS.

NOnnunquam contra officium eſt, ſalutare: tacere verò, officioſum. . : . in epiſt.

Si uindicare uis, ſile, & funeſtam ei dediſti plagam, Chryſ.

Malum hominem tacendo potius, quàm reſpondendo ſuperabis, idem.

Quàm plures vidi loquendo in peccatum incidiſſe, vix quemquam tacendo: Ambroſ. 1. de Offic.

Silendi patientia, opportunitas loquendi, & contemptus diuitiarum, ſunt maxima fundamenta uirtutum, ibidem.

Diu conſidera, quid loquendum ſit, & adhuc tacens prouide, ne quid dixiſſe pœniteat: Hieron. in epiſt.

Taciturnitas eſt, quandoque habenda pro confeſſione. apud iuriſconſ.

Tacens verum, ita incurrit crimen falſitatis, ſicut ſi falſum diceret, ibidem.

Rectè ſcit dicere, q ſcit ordinatè tacere. Greg. 3 mor.

Silentium, eſt quoddam uerbi nutrimentum, idem ſuper Ezech homil. 10.

Silentium ſentitur non audiendo. Auguſt. lib. 11. de Ciuit. Dei, cap. 7.

Tacitè multa fieri poſſunt, quæ non poſſunt fieri expreſſa. apud iuriſconſ.

Taciturnitas domini, nobis ad exemplum facta eſt: Bern. in Epiph. domini. ſerm. 2.

Spectare debemus dominum cum ſilentio: Bern. ſup. Cant. ſerm. 63.

Loquacitas. EX GRÆCIS.

MVlta cognoſcendi ſtudium comitatur garrulitatis vitium: Plut. de curioſis.

Multarum rerum cognitio, aut valde lædit, iuuat quidem vitum dextrum & modeſtum, & commodum, lædit autem eum, qui facilè quemuis ſermonem, & apud quemuis loquitur: Socr. apud Stob.

Nulla fides linguæ eſt: Eurip. ibidem.

Garrulitas eſt deambulatio linguæ, ibidem.

Si continuè, & multa, & celeriter loqui, ſignum eſſet prudentiæ: hirundines dicerentur multo ſapientiores nobis, ibidem.

Decorum ſilentium, corona eſt viri, loquacitas autẽ nec iucundum aliquid habet, & mala eſt conuerſationi, & inutilis ciuitati, ibidem.

Nec ex manu dimittentis ponderoſum lapidem facilè eſt cohibere, nec ex lingua ſermonem, ibidem.

Tyrannicum quiddam eſt, multa ſcire loqui: Aech ibidem.

Dicendi modus non penes loquentem, ſed audientem eſt, ibidem.

Auaritia quædam eſt, omnia velle dicere, & nihil audire: Philem. ibidem.

Intempeſtiua inter potandum garrulitas, pleroſque, dum nugantur, tranſuerſum rapit, & animi libidini obſecundare compellit: Plut. Prob. 7.

Fieri non poteſt, vt garrulitatem non comitetur maledicentia: Plut. de curioſit.

EX LATINIS.

MAllem indiſcretam prudentiam, quàm ſtultam loquacitatem: Gell. lib. 1.

Non iteratum dicitur, quod factum eſſe neſcitur: Aurel. apud Plat.

EX SACRIS.

LInguoſus vir amat mendacia: Auguſt. in Pſal. 139. Verboſi, inepti amici. idem de Amic.

Eſt tempus, quando nil, & eſt tempus, quando aliquid, nullum autem eſt tempus, in quo dicenda ſunt omnia: Hugo de diſcipl. monaſt.

Adoleſcens verboſus, iuſtitiæ hoſtis: Bern. libro 4. de conſi.

Loquacitas inter epulas valde effrænis eſt: Grego lib. 1. moral.

Loquacitas, impudicitiæ argumentum eſt: Bern. de Paſſio. domini.

Multiloquium rarò abſque peccato: Chryſoſt. ad popul. Antioch. homil. 21.

Secretum. EX GRAECIS.

FAcilius in lingua carbo ignitus contineri poterit, quàm ſecretus ſermo: Socrat. apud Stob.

Nihil intereſt, aliquid mulieri, an omnibus præconibus in foro narres, ibidem.

Mira vis eſt melioris fortunæ in occultandis hominũ peccatis, at ſi quid acciderit ſiniſtrè, cuncta iſta omnia protinus detegentur: Demoſth. ibidem.

EX LATINIS.

HOneſta boni, non occulta quærunt: Cicer. 3. Offi.
Communi fit vitio naturæ, vt non viſis, atque incognitis rebus magis confidamus: Cæſar de bell. ciuil. lib. 2.
Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra.
Fortunam debet quiſque manere ſuam: Ouid. 3. de triſtibus.
Vel ne facias tegenda, vel ſolus facias Publ. Mim.

EX SACRIS.

SEcretum ſi tribus eſt manifeſtatum, omnibus eſt diuulgatum: Auguſt.
Occultum non eſt, quod conſcientia teſte committitur: Chryſo.
Nihil occulti in inteſtina diſcordia eſſe poteſt: . . . in Epiſt.
Per hoc, quod foris agitur, quicquid intus latet, aperitur: Greg.
Occultum penè eſt, quod per paucos probari poteſt, & quod pauci ſciunt. apud iuriſconſ.
Quod non apparet, præſumitur non eſſe, ibid.
Colloquium ſecretum, ad aures factum facit præſumi mandatum, ſi ſtatim ſequatur maleficium, ibid.
Abſcondi Deo nil poteſt: Greg in regiſt.
Latere, criminoſæ eſt conſcientiæ: Ambroſ. de Virg. libro 3.
Ama neſciri, & laudet te os alienum: Bern. ſerm. 6. in Nat. domi.
Occulta, Dei iudicio committenda, nec de illis temere iudicandum: Auguſt. Epiſt. 137.
Occulta non debet eſſe doctrina: ſicut nec Euangeum occultum eſt: Bern. ſup. Cant. ſerm. 44.

Interrogatio. EX GRAECIS.

NEceſſe eſt, interrogantem interrogatum ſequi, quocunque ducit: Plat. de ſanct.
Singulos interrogo, paucis reſpondeo, idem de ſciēt.
Qui litigatione ĩterrogat, prauè diſputat: Ariſ. Top. 8.

Ad interrogationes multas, non eſt danda vna reſpõſio idem Elench. 2.

Cæci interrogatio eſt quærere, cur amantur, quæ pulchra ſunt: Ariſto. apud Stob.

Calumniatores conuincere oportet, interrogantes autem docere: Chryſoſt.

Proximus cognitioni eſt, qui quod debet inquirere, prudenter agnoſcit in Coll. 2.

Interrogando docemus alios: Augu. lib. 1. de magiſt. cap. 1.

Interrogare multa, non eſt ſcire, idem de duab. anim. cap. 8.

Interrogant multi, quæ ipſi explicare non poſſunt, idem de pecc. & merit.

Reſponſio.

NOn reſpondere, ruſticorum eſt Plat. de ſcient.

Singulos interrogo, paucis reſpondeo, ibid.

Ignorantia cauſa eſt reſpondendi varia, & non eadẽ, idem de Nat. nom.

Cùm reſpondenti proponitur multiplex, quod non intelligit, conceſſum eſt ei dicere: non intelligo: Ariſt. topic. 8.

Ad interrogationes multas non eſt danda vna reſponſio: Ariſt. elench. 2.

Sapientibus, reſponſi loco, eſt ſilentium: Eurip. apud Plutar. de vitioſ. verec.

Omnibus reſpondere, ſeruile, omnes deſpicere, ſtulti, idem de Poet.

Conſilium, & opinio.

EX GRÆCIS.

INter ſapientiam, & ignorantiam, media res eſt opinio: Plat. de Amor.

Conſilium, res ſacra eſt: Plat. de Sapient.

Quoties qui aliquid alicuius gratia quærit, de illo ipſo conſultatio eſt, cuius gratia aliquid quæritur, non de eo, quod quæritur alterius gratia, idem de Fortit.

Conſilium non eſt de fine, ſed de ijs, quæ ſunt ad finem: Ariſt. Rhet. 2.

Conſilium vincit manus: Apud Stob.

De neceſſarijs, & impoſſibilibus conſultandum non eſt, ſed de contingentibus, & aliter ſe habere potētibus quæ in noſtra poteſtate ſunt, ibid.

Conſulta oportet operari velociter: conſulere autem tardè: Ariſt. Eth. 6.

Conſilium mulieris eſt inualidum, pueri vero eſt imperfectum, idem Polit. 1.

Opportunitas non obſeruata cum omnibus in rebus affert malum, tum vero in admonendo detrahit vtilitatem: Plut. de Amic. & adul.

Inter procula, non eſt admonendum, ibid.

Quidam fęlicitatem rem eſſe putant, ad quam admonitio non poſſit accedere, ibidem.

Plerique mortales opus habent aliena prudentia conſilioque, ibidem.

In admonendo ne contentioſi, & contumaces ſimus. ibidem.

Iſtud haud quaquam fieri conuenit, vt qui admonetur, viciſſim admoneat, & libertatem opponat libertati, ibidem.

Facillimum omnium eſt, ab alio admoneri: Thal. apud Laert.

Principi conſule non dulciora, ſed optima. Solon apud eundem libro 1.

Duo maximè ſunt contraria conſilio, ira, & feſtinatio: Bias ibid.

Sana conſultatio ex eruditione, rerumq; peritia, & experimento contingit, idem.

Victoria tota poſita eſt in bona conſultatione: Eurip. in Phen.

Inops conſilij, fœlicitas, idem in Con.

Noctu conſilium à ſapientibus initur, idem.

Aliud deliberationis tempus, aliud accuſationis. Demoſt. Exor. 12.

Nihil decernendum ante rem bene cognitam, idem Exord. 19.

Sapiens ſapientum eſt conſilium.

Praua conſilia ſtatim reprehendi maxime expedit, idem exord. 56.

Caute admonenda, quæ lege aliqua ſunt interdicta, aut populo ingrata, idem exarg. lib.

In magnis deliberationibus magno emendum eſt fidele conſilium, & prudens, idem 1. Olinth.

In deliberationibus Reipubl. alijs affectibus repudiatis, bonum publicum dumtaxat eſt ſpectādum, ibidem.

In arduis conſultationibus, attentè cupideque audiēdi ſunt, qui conſilium dare volunt. ibidem.

Graue eſt conſilium coeundi ſocietatem belli: cum ijs præſertim, qui ſtatim armis defendendi ſunt, idem 1. Olinth.

Optabile eſt deliberantibus, vel à meditatis, vel ab impræmeditatis afferri vtile conſilium, ibidem.

Non temere irruere, ſed aliquid vtile præmeditati accedere debemus ad conſilium, ibidem.

Malum maximum hominibus, opinio falſa, idem de Rhet.

Fortunæ etiam in deliberationibus eſt quædam habēda ratio. Demoſth. 1. Olinth.

In exhortando prodeſt auditoris prædicare virtutem, & fœlicitatem, ibidem.

Prudentes ex omniū conſilijs, vtile facilè diligūt, ibi.

In deliberationibus, animus in omnes partes eſt verſandus, omnia perſequenda ſunt tam commoda, quàm incommoda, quæ eis ſunt, ibidem.

Facilius eſt inuenta conſilia comprobare quam inuenire, ibidem.

Inuenire conſilium eſt prudentis oratoris, electio autem prudentis auditoris, ibidem.

Res ipſa vltro monet, quid oporteat, conſiliumque attentis longè melius ſuppeditat, quàm perplexæ orationis conciones, ibidem.

Exhortandi cunctantes optima ratio eſt, apponere æmulum: qui quod ipſi dubitant accipere, alij intercipere ſtudent: Demoſt. 1. Olinth.

Sunt, qui alijs melius conſulant, quàm ſibi, ſalutemque ſuam negligant, alienam curent, ibidem.

Dura conditio eſt eorum, qui in dandis conſilijs, & in gerendis rebus ſolent uerſari, cum eorum fides ex euēntu ſoleat æſtimari: idem 1. Olinth.

Diuerſitas opinionum eſt cauſa litis: Ariſt. Metap. 5.

Opinio diuiditur in uerum, & falſum: electio verò in bonum, & malum, idem.

Veritas apud ſeſe vincit: opinio autem apud exteros: Epiſt. apud Stob.

Perturbant homines non res ipſæ, ſed rerum opiniones, ibidem.

Opportunitas non obſeruata cum omnibus quidē in

rebus ingens affert malum, tum verò maximè in admonendo detrahit vtilitatem: Plut. de Amic. & adulat.

EX LATINIS.

Gladiator, in arena conſilium capit: Sene. epiſt. 22.

Honeſta bonis ſuadere, facillimum eſt. Quint. libro 3.

Nulla ſunt meliora conſilia, quàm quæ ignorauerit aduerſarius, antequam facias: Veg. lib. 3.

Non eſt conſilium in vulgo. in hiſt. Sax.

Mala conſilia, pares euentus ſequuntur: Liuius lib. 6. Dec. 1.

Priuatæ res ſemper offecere, officientque publicis cõſilijs, idem lib. 2. Dec. 2.

Conſilia mala plerunque vincunt, idem lib. 5 dec. 3.

Multa, quæ natura impedita ſunt, conſilio expediuntur, idem lib 10 dec. 3.

Ab nullo genere non periculum eſt, ſi cœtus, & conſilia & ſecretas cõſultationes eſſe ſinas, idẽ lib 3. Dec. 4.

Nemo melius conſilium dat, quam ipſe qui facturus eſt, idem lib. 7. Dec. 4.

Qui fortunæ aut euentui ſua conſilia aptat, nuſquam inuenit gratiam idem lib. 2. Dec. 4.

Ad exhortationem præcipuè valent imperia: Quintil. lib. 5.

Conſilium non habent ſcelera, idem lib. 7.

Semper apud ſolicitos in deterius prona perſuaſio eſt, idem declam. 1.

In rebus magnis memoriàque dignis cõſilia primùm, deinde acta, poſtea euentus, ſpectantur, Cic. 2. de Orat.

Hoc plerunque facimus, ut conſilia euentibus ponderemus, & cui bene quid proceſſerit, multum illum prouidiſſe: cui ſecus, nihil ſenſiſſe dicamus, idem pro Rab.

In perſuadendo nihil eſt optabilius quam dignitas: idem 2. de Orat.

Summi gubernatores in magnis nonnunquam tempeſtatibus ſolent à victoribus admoneri: idem Philip. 7

Succeſſus, bene conſultorum in manu eſt: . . . in epiſtol

Nullo conſilio quicquam magnas res aggredi, tyrannicum eſt. ibidem.

Humana conſilia caſtigantur, quando cœleſtibus præferuntur: Max. lib. 1.

Timet,

Timet, atque ei omnia deficere videntur, in ipſo negotio conſilium capere cogitur; Caſ. de bell. Gal. lib. 5.

Conſultantes de rebus dubijs odio atque amicitia vacare debent. Sall in coniur. Catil.

Quorundam conſiliorum autoritas, pro ratione eſt. Plin. Iun. lib. 1.

Acer, & ad palmam per ſe curſurus honoris,
Si tamen horteris, fortius ibit equus: Ouidius 2. de Ponto.

Grauior, & validior eſt decem uirorum bonorum ſententia, quàm totius multitudinis imperita: Cicer. pro Planc.

Non exitus rerum tantum, ſed & hominum conſilia legibus puniuntur: minus quidem dolendum eſt re non pro fecta, ſed puniendum certè nihilominus: Cicer. pro Milone.

Quos homines, tot ſententiæ, ſuus cuique mos. Teren. in Phorm.

Quæ volumus, & credimus, libenterque ſentimus ipſi, reliquos quoque ſentire ſperamus. Cæſ. de bell. ciuil. libro 2.

Vereor de viris doctis iudicare, ne quorum opinionẽ improbo, illos videar improbaſſe: Gell. lib 9.

Quod primum deſerit infœlices, bona opinio eſt. in hiſtor. Sax.

Opinio, infinitos perdit. apud Stob.

Opinio, ſtultos diſtendit, ibidem.

Nihil opinionis cauſa, omnia conſcientia, facito. Seneca de Vita beat.

EX SACRIS.

Solet recta opinio prauam corrigere conſuetudinem, & praua opinio rectam deprauare naturam: Aug.

Plerunque contingit, vt qui per negligentiam de ſe malè opinari permittant, per ſemetipſos nulla vnquam mala faciant. ſed tamen per eos, qui ſe imitati fuerint, multiplicius delinquunt. Greg.

Earum rerum non eſt ſcientia, ſed opinio, quæ pro ingenijs uariæ ſunt: Lact.

Vbi abfuit conſilium, abeſt culpa: Greg.

Niſi per conſilium fulciatur, valde fortitudo deſtruitur: quia quo plus ſe prodeſſe conſpicit, eò uirtus ſine moderamine deterius in præceps ruit, idem in mor.

Qui facta ſua uerbis adornant, non ideo prædicarenſ, quia fecerint, vt prædicent, feciſſe creduntur: Plin. Iun. libro 1. Epiſt.

Multo magis viua vox afficit, idem lib. 2.

Melius eadem pronunciat qui peperit, idem.

Neſcit vox miſſa reuerti: Horat. de arte Poet.

EX SACRIS.

PRo ſigno ſunt interioris hominis verba erumpentia: minoribus enim maiora monſtrantur. vultu enim, & oculis diſſimulari non poteſt conſcientia: Hier. ſup. 12. Proph. lib. 2.

Colloquium familiaritatis indicium: Tert.

Si alicuius ſermo non pungit, ſed oblectat audiẽtes, iſte ſermo non eſt ſapiens, idem.

Diu conſidera, quid loquendum eſt, & adhuc tacens prouide, ne quid dixiſſe pœniteat, idem.

Sæpe doctori dominus verbum pro gratia tribuit auditoris, nonnunquam uero propter auditoris culpam ſubtrahitur ſermo Doctori. Greg in Paſt.

Cibus mentis, eſt ſermo Dei. idem homil. 5.

Praui ſicut in ſenſu leues, ita ſunt in locutione præcipites: quia quod leuis conſcientia concipit, leuior protinus lingua prodit, idem 3. mor.

Lingua ſub magni moderaminis moderatione frænãda eſt, non inſolubiliter obliganda: ne aut laxata in uitium defluat, aut reſtricta etiam ab utilitate torpeſcat, idem 8. mor.

Cùm intentionem bonam locutio cauta nõ ſequitur, ipſa pietatis propoſitio in tranſgreſſionis uitium uertitur, idem 5. moral.

Bonum verbum per humilitatem dicendum eſt, vt beneficium per pietatem exhiberi debet, idem.

Verba inſtituta ſunt propterea. vt non ſe inuicem homines fallant, ſed ut ad alterius quiſque notitiam cogitationes proferat. verbis ergo vti ad fallaciam, non ad quod inſtituta ſunt, peccatum eſt: Gregor. in mor.

Quod in genere dictum eſt, ad nullius contumeliam pertinet: . . . in Epiſt.

Bonus ſermo, ſecreta non quærit. Hier.

Quicquid dicere volumus, ex ipſa prius noſtri ſermonis qualitate colligamus, ibidem.

Loca, in quibus vana, & ſuperflua dici debeant, inuenire non poſſunt, ibidem.

Eſt tempus, quando nil, & eſt tempus, quãdo aliquid

eſt dicendum: nullum vero tempus eſt, quādo ſunt omnia, ibidem.

Loquentem conſcientia non præpedit, cum vita linguam an recedit. Greg.6. mor.

Modus loquendi in tribus conſiſtit: quo geſtu, quo ſono, qua ſignificatione aliquid dicatur: diſciplina autem iubet, vt loquentis ſit ſermo modeſtus, & humilis: ſonus demiſſus, & ſuauis: ſignificatio uerax, & dulcis. Hieron. de diſciplin. monaſt.

Quamuis quis uitam fide muniat, ſcientia regat, caſtitate, & ſobrietate componat, nihil eſt, quod in homine placeat, ſi in toto lingua diſpliceat: Valer. Epiſtol in quod ſerm.

Periculum eſt dicere non ſolùm falſa, ſed etiam vera: ſi is ea non quibus oportet, inſinuet: Amb ſup. Beat: immac.

Quàm plures vidi loquendo in peccatum incidiſſe, vix quempiam tacendo: adeò tacere, quam loqui difficilius eſt. Amb.1. Offic.

Sermones proferamus libra iuſtitiæ examinatos, vt ſit grauitas in ſenſu, in ſermone pondus, atque in uerbis modus: idem Offic.3.

Frequenter in longum protractus ſermo caret intelligentia: Aug. de doct. Chriſt.

Dicens aliud quàm vult, videtur non dixiſſe. apud iuriſconſ.

Cæco lumen, ſurdo ſermonem, ſapientiam bruto offerre, labor irritus: Cyprian. libro 4. Epiſt.

Loquimur imitatione: Aug. de quant. anim. cap 18.

In verbis amanda ſunt vera, non uerba: idem 4. de doctr. Chriſt.

Verba ſunt ſigna rerum, idem de magiſt.

Verba per res illuſtrantur, ibidem.

Verborum quæſtionibus immorari, turpe eſt, idem lib.11. cont. Acad.

Verbum ſcriptum, non eſt verbum, ſed verbi ſignum, idem in princip. Dialect.

Pauca propriè loquimur, plura impropriè: Aug. lib. 11. conf. cap. 20.

Quotidiana fornax, noſtra eſt quotidiana humana lingua: Aug. 10. conf. cap. 37.

Linguarum cognitio ad interpretationem ſcripturarum neceſſaria eſt: idem lib. 2 de doctr. Chriſt.

Lingua Dei, eſt ſpiritus ſanctus: idem de eſſent. diuin.

Linguarum diuerſitas, hominem alienat ab homine, idem.

Lingua coercita dies bonos affert: idem de verb. domini. ſerm. 40.

Ream linguam non facit, niſi mens rea: Aug. de uerb. Apoſt. ſerm. 26.

Linguis omnium gentium loquitur Eccleſia. idem ſerm. 187. de temp.

Vocabula nobis cum Deo ſunt communia, ſed diſcrepant in affectu. idem in quæſt. ex utroque teſt.

Diuinus, ſermo potio eſt: Bern. ſup. Cant. ſerm. 59.

Vox operis, validior, quàm oris, idem ſup. Cant. ſermo. 59.

Lingua & ſi multa mala faciat, tamen eſt optima, idem de tripl. ſerm. 1.

Lingua paruum membrum innumeras contrahit ſordes, ibidem.

Lingua, quàm litera efficacior, idem in Epiſt.

Lingua quintuplex: diſſoluta, impudica, vaniloqua, doloſa, maledica. idem de triplic. gener. bon.

Lingua, modicum membrum, ſi refrænata non fuerit. totum corpus corrumpit, idem ad ſoror.

Lingua tenuis eſt, & lata, euacuandis cordibus aptũ inſtrumentum, ibidem.

Os noſtrum, oſtium eſt cordis noſtri: Bernar. de paſſ. domin.

Verba generalia debent generaliter intelligi: apud Iuriſconſ.

Verborum geminatio, vel actus reiteratio denotat firmitatem propoſiti, voluntatis, & conſenſus, ibidem.

Linguæ vnitas facit cohabitationem: Chryſo. ſup. Geneſ. Homi. 30.

In lingua habere robur muliebre eſt: idem ſuper act. Apoſt. Hom. 3.

Lingua ſtomachum non ſeducit, idem ſerm. 10. ſup. epiſt. ad Roman.

Narratio ſæpe doctrinæ loco eſt: idem ſup. Act. Apoſtol. homil. 4.

Silentium. EX GRAECIS.

Silentium, mulieri præſtat ornamẽtum: Ariſt. Pol. 1.

Nunquam me pœnituit tacuiſſe, quod locutus ſim

ſæpe: Simonid. apud Plut. de tuend. bon. valet.

Silentium, ſapientibus reſponſi loco eſt: Eurip. apud Plut. de vitio. verec.

Obſigna uerba ſilentio, ſilentium autem occaſione. Demetr. Phal.

Magnæ eſt ſapientiæ tempeſtiuum ſilentium, & omni certè eſt ſermone præſtantius: Plut. de educ liber.

Pauca loquentibus, paucis legibus opus eſt, ibidem.

Nemo ſtultus tacere poteſt: Solon apud Diog. lib. 1.

Eſt vbi ſilentium, ſermone potius eſt: eſt vbi ſermo ſilentio. Eurip. in Oreſt.

Silentio non opus eſt in malis: idem in Hyppol.

Silentium cùm ubique culpa vacet: tum maximè: in aliorum conuitijs, neſcio quid egregium Socraticum, aut potius Herculeum præſefert: Plut. de loquacit.

Multis hominibus pharmacum malorum eſt taciturnitas: apud Stobæum.

Silentij præmium periculo vacat, ibidem.

Silentium, obſcurus eſt interpres ſermonis. Theognid. apud Stobæum.

Nullus ſtultorum, in conuiuio ſilentium præſtare poteſt, ibidem.

EX LATINIS.

QVid prodeſt totius regionis ſilentium? ſi affectus fremunt: Senec.

Res omnium difficillima, tacere, & audire: Gell. li. 1.

Interdum non minus oratorium eſt tacere, quàm dicere: Plin. Iun. lib. 6.

Mirè ſilentio, & tenebris animus alitur, idem lib. 9.

Lingua grauius caſtigatur, quàm ullum probrum: nec magnæ res ſuſtinere poſſunt ab eo, cui tacere graue eſt: Cur. lib. 4.

Cùm iudicamus, inuiſi: & cùm tacemus: ſuſpecti ſumus, idem lib. 6.

Loqui ignorabit, qui tacere neſcit: Pitac. per Auſon.

Tacere, conſenſus ſpecies, in hiſt. Sax.

EX SACRIS.

NOnnunquam contra officium eſt, ſalutare: tacere verò, officioſum. . . . in epiſt.

Si uindicare uis, ſile, & funeſtam ei dediſti plagam, Chryſ.

Malum hominem tacendo potius, quàm reſpondendo ſuperabis, idem.

Quàm plures vidi loquendo in peccatum incidiſſe, vix quemquam tacendo: Ambroſ. 1. de Offic.

Silendi patientia, opportunitas loquendi, & contemptus diuitiarum, ſunt maxima fundamenta uirtutum, ibidem.

Diu conſidera, quid loquendum ſit, & adhuc tacens prouide, ne quid dixiſſe pœniteat: Hieron. in epiſt.

Taciturnitas eſt, quandoque habenda pro confeſſione. apud iuriſconſ.

Tacens verum, ita incurrit crimen falſitatis, ſicut ſi falſum diceret, ibidem.

Rectè ſcit dicere, q ſcit ordinatè tacere. Greg. 3 mor.

Silentium, eſt quoddam uerbi nutrimentum, idem ſuper Ezech homil. 10.

Silentium ſentitur non audiendo. Auguſt. lib. 11. de Ciuit. Dei, cap. 7.

Tacitè multa fieri poſſunt, quæ non poſſunt fieri expreſſa. apud iuriſconſ.

Taciturnitas domini, nobis ad exemplum facta eſt: Bern. in Epiph. domini. ſerm. 2.

Spectare debemus dominum cum ſilentio: Bern. ſup. Cant. ſerm. 63.

Loquacitas. EX GRÆCIS.

MVlta cognoſcendi ſtudium comitatur garrulitatis vitium: Plut de curioſis.

Multarum rerum cognitio, aut valde lædit, iuuat quidem vitum dextrum & modeſtum, & commodum, lædit autem eum, qui facilè quemuis ſermonem, & apud quemuis loquitur: Socr. apud Stob.

Nulla fides linguæ eſt: Eurip. ibidem.

Garrulitas eſt deambulatio linguæ, ibidem.

Si continuè, & multa, & celeriter loqui, ſignum eſſet prudentiæ: hirundines dicerentur multo ſapientiores nobis, ibidem.

Decorum ſilentium, corona eſt viri, loquacitas autẽ nec iucundum aliquid habet, & mala eſt conuerſationi, & inutilis ciuitati, ibidem.

Nec ex manu dimittentis ponderoſum lapidem facilè eſt cohibere, nec ex lingua ſermonem, ibidem.

Tyrannicum quiddam eſt, multa ſcire loqui: Aech ibidem.

Dicendi modus non penes loquentem, ſed audientem eſt, ibidem.

Auaritia quædam eſt, omnia velle dicere, & nihil audire: Philem. ibidem.

Intempeſtiua inter potandum garrulitas, pleroſque, dum nugantur, tranſuerſum rapit, & animi libidini obſecundare compellit: Plut. Prob. 7.

Fieri non poteſt, vt garrulitatem non comitetur maledicentia: Plut. de curioſit.

EX LATINIS.

MAllem indiſcretam prudentiam, quàm ſtultam loquacitatem: Gell. lib. 1.

Non iteratum dicitur, quod factum eſſe neſcitur: Aurel. apud Plat.

EX SACRIS.

LInguoſus vir amat mendacia: Auguſt. in Pſal. 139.

Verboſi, inepti amici. idem de Amic.

Eſt tempus, quando nil, & eſt tempus, quando aliquid, nullum autem eſt tempus, in quo dicenda ſunt omnia: Hugo de diſcipl. monaſt.

Adoleſcens verboſus, iuſtitiæ hoſtis: Bern. libro 4. de conſi.

Loquacitas inter epulas valde effrænis eſt: Grego lib. 1. moral.

Loquacitas, impudicitiæ argumentum eſt: Bern. de Paſſio. domini.

Multi loquium rarò abſque peccato: Chryſoſt. ad popul. Antioch. homil. 21.

Secretum. EX GRAECIS.

FAcilius in lingua carbo ignitus contineri poterit, quàm ſecretus ſermo: Socrat. apud Stob.

Nihil intereſt, aliquid mulieri, an omnibus præconibus in foro narres, ibidem.

Mira vis eſt melioris fortunæ in occultandis hominũ peccatis, at ſi quid acciderit ſiniſtrè, cuncta iſta omnia protinus detegentur: Demoſth. ibidem.

EX LATINIS.

HOneſta boni, non occulta quærunt: Cicer. 3. Offi.

Communi fit vitio naturæ, vt non viſis, atque incognitis rebus magis confidamus: Cæſar de bell. ciuil. lib. 2.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra.

Fortunam debet quiſque manere ſuam: Ouid. 3. de triſtibus.

Vel ne facias tegenda, vel ſolus facias Publ. Mim.

EX SACRIS.

SEcretum ſi tribus eſt manifeſtatum, omnibus eſt diuulgatum: Auguſt.

Occultum non eſt, quod conſcientia teſte committitur: Chryſo.

Nihil occulti in inteſtina diſcordia eſſe poteſt: . . . in Epiſt.

Per hoc, quod foris agitur, quicquid intus latet, aperitur: Greg.

Occultum penè eſt, quod per paucos probari poteſt, & quod pauci ſciunt. apud iuriſconſ.

Quod non apparet, præſumitur non eſſe, ibid.

Colloquium ſecretum, ad aures factum facit præſumi mandatum, ſi ſtatim ſequatur maleficium, ibid.

Abſcondi Deo nil poteſt: Greg. in regiſt.

Latere, criminoſæ eſt conſcientiæ: Ambroſ. de Virg. libro 3.

Ama neſciri, & laudet te os alienum: Bern. ſerm. 6. in Nat. domi.

Occulta, Dei iudicio committenda, nec de illis temere iudicandum: Auguſt. Epiſt. 137.

Occulta non debet eſſe doctrina: ſicut nec Euangelium occultum eſt: Bern. ſup. Cant. ſerm. 44.

Interrogatio. EX GRAECIS.

NEceſſe eſt, interrogantem interrogatum ſequi, quocunque ducit: Plat. de ſanct.

Singulos interrogo, paucis reſpondeo, idem de ſciẽt.

Qui litigatione ĩterrogat, prauè diſputat: Ariſ. Top. 8.

Ad interrogationes multas, non eſt danda vna reſpõ ſio idem Elench. 2.

Cæci interrogatio eſt quærere, cur amantur, quæ pu chra ſunt: Ariſto. apud Stob.

Calumniatores conuincere oportet, interrogantes a tem docere: Chryſoſt.

Proximus cognitioni eſt, qui quod debet inquirere prudenter agnoſcit in Coll. 2.

Interrogando docemus alios: Augu. lib. 1. de magiſt cap. 1.

Interrogare multa, non eſt ſcire, idem de duab. anim cap. 8.

Interrogant multi, quæ ipſi explicare non poſſunt idem de pecc. & merit.

Reſponſio.

NOn reſpondere, ruſticorum eſt Plat. de ſcient. Singulos interrogo, paucis reſpondeo, ibid.

Ignorantia cauſa eſt reſpondendi varia, & non eadẽ, idem de Nat. nom.

Cùm reſpondenti proponitur multiplex, quod non intelligit, conceſſum eſt ei dicere: non intelligo: Ariſt. topic. 8.

Ad interrogationes multas non eſt danda vna reſponſio: Ariſt. elench. 2.

Sapientibus, reſponſi loco, eſt ſilentium: Eurip. apud Plutar. de vitioſ. verec.

Omnibus reſpondere, ſeruile, omnes deſpicere, ſtulti, idem de Poet.

Conſilium, & opinio.

EX GRÆCIS.

INter ſapientiam, & ignorantiam, media res eſt opinio: Plat. de Amor.

Conſilium, res ſacra eſt: Plat. de Sapient.

Quoties qui aliquid alicuius gratia quærit, de illo ipſo conſultatio eſt, cuius gratia aliquid quæritur, non de eo, quod quæritur alterius gratia, idem de Fortit.

Conſilium non eſt de fine, ſed de ijs, quæ ſunt ad finem: Ariſt. Rhet. 2.

Conſilium vincit manus: Apud Stob.

De neceſſarijs, & impoſſibilibus conſultandum non eſt, ſed de contingentibus, & aliter ſe habere potētibus quæ in noſtra poteſtate ſunt, ibid.

Conſulta oportet operari velociter: conſulere autem tardè: Ariſt. Eth. 6.

Conſilium mulieris eſt inualidum, pueri vero eſt im perfectum, idem Polit. 1.

Opportunitas non obſeruata cum omnibus in rebus affert malum, tum vero in admonendo detrahit vtilita tem: Plut. de Amic. & adul.

Inter procula, non eſt admonendum, ibid.

Quidam fęlicitatem rem eſſe putant, ad quam admo nitio non poſſit accedere, ibidem.

Plerique mortales opus habent aliena prudentia con ſilioque, ibidem.

In admonendo ne contentioſi, & contumaces ſimus. ibidem.

Iſtud haud quaquam fieri conuenit, vt qui admone. tur, viciſſim admoneat, & libertatem opponat liberta. ti, ibidem.

Facillimum omnium eſt, ab alio admoneri: Thal. apud Laert.

Principi conſule non dulciora, ſed optima. Solon apud eundem libro 1.

Duo maximè ſunt contraria conſilio, ira, & feſtina. tio: Bias ibid.

Sana conſultatio ex eruditione, rerumq; peritia, & experimento contingit, idem.

Victoria tota poſita eſt in bona conſultatione: Eurip. in Phen.

Inops conſilij, fœlicitas, idem in Con.

Noctu conſilium à ſapientibus initur, idem.

Aliud deliberationis tempus, aliud accuſationis. De. moſt. Exor. 12.

Nihil decernendum ante rem bene cognitam, idem Exord. 19.

Sapiens ſapientum eſt conſilium.

Praua conſilia ſtatim reprehendi maxime expedit, idem exord. 56.

Caute admonenda, quæ lege aliqua ſunt interdicta, aut populo ingrata, idem exarg. lib.

In magnis deliberationibus magno emendum eſt fide le conſilium, & prudens, idem 1. Olinth.

In deliberationibus Reipubl. alijs affectibus repudiatis, bonum publicum dumtaxat eſt ſpectādum, ibidem.

In arduis conſultationibus, attentè cupideque audiēdi ſunt, qui conſilium dare volunt. ibidem.

Graue eſt conſilium coeundi ſocietatem belli: cum ijs præſertim, qui ſtatim armis defendendi ſunt, idem 1. Olinth.

Optabile eſt deliberantibus, vel à meditatis, vel ab im præmeditatis afferri vtile conſilium, ibidem.

Non temere irruere, ſed aliquid vtile præmeditati accedere debemus ad conſilium, ibidem.

Malum maximum hominibus, opinio falſa, idem de Rhet.

Fortunæ etiam in deliberationibus eſt quædam habēda ratio. Demoſth. 1. Olinth.

In exhortando prodeſt auditoris prædicare virtutem, & fœlicitatem, ibidem.

Prudentes ex omniū conſilijs, vtile facilè diligūt, ibi.

In deliberationibus, animus in omnes partes eſt verſandus, omnia perſequenda ſunt tam commoda, quàm incommoda, quæ eis ſunt, ibidem.

Faciliuseſt inuenta conſilia comprobare quam inuenire, ibidem.

Inuenire conſilium eſt prudentis oratoris, electio autem prudentis auditoris, ibidem.

Res ipſa vltro monet, quid oporteat, conſiliumque attentis longè melius ſuppeditat, quàm perplexæ orationis conciones, ibidem.

Exhortandi cunctantes optima ratio eſt, apponere æmulum: qui quod ipſi dubitant accipere, alij intercipere ſtudent: Demoſt. 1. Olinth.

Sunt, qui alijs melius conſulant, quàm ſibi, ſalutemque ſuam negligant, alienam curent, ibidem.

Dura conditio eſt eorum, qui in dandis conſilijs, & in gerendis rebus ſolent uerſari, cum eorum fides ex euētu ſoleat æſtimari: idem 1. Olinth.

Diuerſitas opinionum eſt cauſa litis: Ariſt. Metap. 5.

Opinio diuiditur in uerum, & falſum: electio verò in bonum, & malum, idem.

Veritas apud ſeſe vincit: opinio autem apud exteros: Epiſt. apud Stob.

Perturbant homines non res ipſæ, ſed rerum opiniones, ibidem.

Opportunitas non obſeruata cum omnibus quidē in

rebus ingens affert malum, tum verò maximè in admonendo detrahit vtilitatem: Plut. de Amic. & adulat.

EX LATINIS.

GLadiator, in arena conſilium capit: Sene. epiſt. 22.

Honeſta bonis ſuadere, facillimum eſt. Quint. libro 3.

Nulla ſunt meliora conſilia, quàm quæ ignorauerit aduerſarius, antequam facias: Veg. lib. 3.

Non eſt conſilium in vulgo. in hiſt. Sax.

Mala conſilia, pares euentus ſequuntur: Liuius lib. 6. Dec. 1.

Priuatæ res ſemper officere, officientque publicis cōſilijs, idem lib. 2. Dec. 2.

Conſil a mala plerunque vincunt, idem lib. 5. dec. 3.

Multa, quæ natura impedita ſunt, conſilio expediuntur, idem lib 10 dec. 3.

Ab nullo genere non periculum eſt, ſi cœtus, & conſilia & ſecretas cōſultationes eſſe ſinas, idē lib 3. Dec. 4.

Nemo melius conſilium dat, quam ipſe qui facturus eſt, idem lib 7. Dec. 4.

Qui fortunæ aut euentui ſua conſilia aptat, nuſquam inuenit gratiam idem lib. 2. Dec. 4.

Ad exhortationem præcipuè valent imperia: Quintil. lib. 5.

Conſilium non habent ſcelera, idem lib. 7.

Semper apud ſolicitos in deterius prona perſuaſio eſt, idem declam. 1.

In rebus magnis memoriàque dignis cōſilia primùm, deinde acta, poſtea euentus, ſpectantur, Cic. 2. de Orat.

Hoc plerunquè facimus, ut conſilia euentibus ponderemus, & cui bene quid proceſſerit, multum illum prę uidiſſe: cui ſecus, nihil ſenſiſſe dicamus, idem pro Rab.

In perſuadendo nihil eſt optabilius quam dignitas: idem 2. de Orat.

Summi gubernatores in magnis nonnunquam tem peſtatibus ſolent à victoribus admoneri: idem Philip. 7

Succeſſus, bene conſultorum in manu eſt: . . . in epiſtol

Nullo conſilio quicquam magnas res aggredi, tyrannicum eſt. ibidem.

Humana conſilia caſtigantur, quando cœleſtibus præferuntur: Max. lib. 1.

Timet,

Timet, atque ei omnia deficere videntur, in ipſo negotio conſilium capere cogitur; Caſ. de bell. Gal. lib. 5.

Conſultantes de rebus dubijs odio atque amicitia vacare debent. Sall. in coniur. Catil.

Quorundam conſiliorum autoritas, pro ratione eſt. Plin. Iun. lib. 1.

Acer, & ad palmam per ſe curſurus honoris.

Si tamen horteris, fortius ibit equus: Quidius 2. de Ponto.

Grauior, & validior eſt decem uirorum bonorum ſententia, quàm totius multitudinis imperita: Cicer. pro Planc.

Non exitus rerum tantum, ſed & hominum conſilia legibus puniuntur: minus quidem dolendum eſt, re non profectâ, ſed puniendum certè nihilominus: Cicer. pro Milone.

Quos homines, tot ſententiæ, ſuus cuique mos. Teren. in Phorm.

Quæ volumus, & credimus, libenterque ſentimus ipſi, reliquos quoque ſentire ſperamus. Cæſ. de bell. ciuil. libro 2.

Vereor de viris doctis iudicare, ne quorum opinionē improbo, illos videar improbaſſe: Gell. lib 9.

Quod primum deferit infœlices, bona opinio eſt. in hiſtor. Sax.

Opinio, infinitos perdit. apud Stob.

Opinio, ſtultos diſtendit, ibidem.

Nihil opinionis cauſa, omnia conſcientia, facito. Seneca de Vita beat.

EX SACRIS.

Solet recta opinio prauam corrigere conſuetudinem, & praua opinio rectam deprauare naturam: Aug.

Plerunque contingit, vt qui per negligentiam de ſe malè opinari permittant, per ſemetipſos nulla vnquam mala faciant. ſed tamen per eos, qui ſe imitati fuerint, multiplicius delinquunt. Greg.

Earum rerum non eſt ſcientia, ſed opinio, quæ pro ingenijs uariæ ſunt: Lact.

Vbi abfuit conſilium, abeſt culpa: Greg.

Niſi per conſilium fulciatur, valde fortitudo deſtruitur: quia quo plus ſe prodeſſe conſpicit, eò uirtus ſine moderamine deterius in præceps ruit, idem in mor.

Dare ſtulto conſilium, charitatis eſt: dare ſapienti, oſtentationis: dare verò tempore peruerſitatis, ſapientiæ ibidem.

Admonitio modica, ſufficit timentibus Deum. Baſil.

Modeſti hominis eſt, à quocunque velle admoneri. . . . in Epiſt.

Plures ſanat tempeſtiua admonitio, quàm ſera obiurgatio, ibidem

Ea eſt hominum corruptela, vt ſæpenumero bonum conſilium atque ſanum damno ſit conſultori, ibidem.

Conſilium bonis datur, correctio errantes coercet. Ambroſius.

Quid tibi prodeſt habere ſapientiam ſi conſilium neges, ſi conſulendi copiam includas: clauſiſti fontem, vt nec alijs influat, nec tibi profit, idem libro 5. Offic.

Sint multi neceſſarij, vnus tamen conſiliarius: Bern.

Inducere conſultationem, eſt tollere dubium conſultationis: Tertul

Plus vtilitatis afferunt duo fidi monitores, quã multa laudantium milia: . . in Epiſt.

Concilia callida, & audacia, prima fronte læta, tractatu dura, euentu triſtia, ibidem.

Ex abundantia pietatis eſt, lubricam ætatem monuiſſe: Hier ad Saluinam.

Plurimum laudis iuuenes moribus ſui applicant, quoties de negotiorum meritis ambigentes, ad peritorum conſilia decurrunt. Caſ par. 2. lib. 1. epiſt. 9.

Conſilium imitari negligit improuidus, ſapientiam verò ille quærit in altero; penes quem eſt ſcientiæ magnitudo, ibidem lib 3.

Quidam omnia imprudenter agunt, & ipſis pro uoto ſuccedunt: quidam ad omnia conſilio ſe diſponunt, & ſemper in contrarium eis cedunt, ibidem.

In magnorum diſcriminum anguſtijs, vbi domeſtica conſilia remedium non inuenerunt eorum ſuffragia implorantur, quorum prudentiam in altioribus negotijs experientia diuturna approbauit, ibidem.

Vbi publica iactura eſt, & diſpendium commune ſicut dolor in vniuerſitatem ſe porrigit, ita communi conſilio, & auxilio eſt utendum: Pet. Rau.

Conſiliarius bonus eſt, qui ſibi cõſulit: Amb. 1. Offic.

Conſilium peritorum ex apertis obſcura æſtimat, ex paruulis magna, ex proximis remota, ex partibus tota: ſcit enim qua via egredi debeat, & citò ſingula, & diſtin

ctè videt: Petr. Rau. in epiſt.

Conſilium mutare in melius, non eſt turpe: apud Iuriſconſul.

Monitio præceptum importat, ibidem.

Nouum factum, nouum conſilium expetit, ibidem.

Bonorum iudicia non negligenda: Amb. 1. Offic.

Conſilia noſtra viribus noſtris non tribuamus: Greg. 1. moral.

Conſilia Dei occulta, ſuper nos timenda ſunt, idem Homil. 3. ſup. Euang.

Conſilium religionis ab irreligioſis petere, non eſt conſilium accipere, idem 1. Reg.

Conſilium in rebus arduis non debet eſſe præceps. idẽ Epiſt. 5.

Conſiliorum gubernaculũ, lex diuina: Cypr li. 2. epi.

Conſilium Dei nemo, niſi ſpiritualis intelligit: Aug. in lib. expoſit. quæſt. quart.

Conſilium miſericordibus congruit: Auguſt. lib. 1. de ſerm. domi. in monte.

Conſilium omne à Deo eſt, à quocunque proficiſcatur: Aug. lib. 1. de doctr. Chriſt.

Conſilia perfecta non ſunt abſque prudentia, & beneuolentia: Bern. in epiſt.

Opinio communis habet vim conſuetudinis: apud Iuriſconſul.

Conſulentem dominum qui non audiunt, audient finaliter condemnantem: Bern. ſerm.

Perſuaſio certa per fidem eſt: Chryſoſt. ſuper epiſt. ad Coloſſ. homil. 4.

Fraus. EX GRAECIS.

OPortet eum, quicunque decepturus ſit alium, ipſe minimè decipiendus, ſimilitudinem, & diſsimilitudinem rerum cognoſcere: Plat. de pulch

Qui ab alio facilè decipitur, & hoc non ſentit, ipſe etiam à ſe patitur ſæpe: Ariſt. Elench. 2.

Omnes homines non decipiuntur, niſi in eo, quod neſciunt, aut in eo, cuius cognitio non eſt ualde manifeſta, idem Metaph. 4.

Nequior eſt, qui decipit, quam qui decipitur: Demoſthe. Exor. 54.

Nemo mirari debet, ab improbo homine eſſe dece-

ptum, magis mirandum eſt,non eſſe deceptum, Demo ſthen. 1. Olynth.

EX LATINIS.

ET fera & piſcis,ſpe aliqua oblectata decipitur, quæ, putãtur fortunę munera,inſidię sũt Senec. Epiſt 7.

Sunt homines, qui rationem bono conſilio à d js immortalibus datam, in fraudem malitiamque conuertũt: Cicer. 3. de nat. Deor.

Fallacia alia,aliam trudit: Terent. in And.

Quoſdam decipere pro moribus temporum, prudentia eſt: Plin. Iun. lib 8.

Fraus fidẽ in paruis ſibi perſtruit: Liuius 3. Dec. lib. 8.

Inter dormientem, & ſimulantem non eſt, niſi conſcientia: Quintil. Declam. 5.

Nihil à morientibus fingitur. ibidem.

Nulla pernicies vitæ maior inueniri poteſt, quàm cũ in vita ineſt ſimulatio: Cicer. 3. Offic.

Fit plerunque, vt hi, qui boni aliquid afferre uolunt, affingant aliquid quo faciant id, quod volunt leuius, idem Philip. 1.

Ingenioſior eſt ad excogitandum ſimulatio ueritate: Plin. Iun. in Paneg.

Ficta ad naturam citò redeunt ſuam: Pub. Mim.

Quàm plurimum natura valet: tamen in paucorum menſium ſpatio æmulatio naturam vincere ſolet: in hiſtor. Sax.

Semper auidius nefanda finguntur: Quint. Decl. 18.

Diſſimulata actio melius ſubrepit: Quint. lib. 4.

Simulatio amicitiæ repugnat maximè, delet enim veritatem, ſine qua nomen amicitiæ ualere non poteſt: Cicer. in Lælio.

EX SACRIS.

SVſpicione quod caret, fraudi eſt opportunius: Nazianz.

Seductio ſemper habet boni colorem Chryſoſt.

Si caſtum me ſimulo, & aliud ſum in conſcientia, habeo gloriam mercenariam, ſed ſupplicia peccatoris, & in comparatione duorum malorum, leuius eſt in alium peccare apertè, quàm ſimulare, & fingere ſanctitatem: Hieron. ſup. Eſaiam.

Nulla res ſic exterminat bonum, ſicut ſimulatio, nam malum ſub ſpecie boni celatum, dum non cognoſcitur,

non

non cauetur: Chryſoſt ſuper Matt. 7.

Vtinam tam facile eſſet præſtare, quàm facile eſt ſimulare bonitatem: Lact. lib. 6.

Quòd maximè diſſimulas, frequentius exit in lucem: Hier. in epiſt.

Simulata æquitas non æquitas eſt, ſed duplex iniquitas, quia iniquitas eſt, & ſimulatio: Aug. ſup Pſal. 63.

Simulationem falſitatis, nemo niſi ſubtilioris ingenij facit, idem 26. moral.

Fingimus aliquando ſine mendacio: Auguſtin. lib 2. quæſt. Euang.

Miſerius eſt mentiendo fallere, quàm mentientibus credendo falli, idem.

Artes inimici ſunt præcauendæ: Anſel. ſup. Epiſto. ad Cor.

Non multum in vitio, aut decipere, aut decipi poſſe. Hieron.

Non meretur audire veritatem, qui fraudulenter interrogat, idem.

Calumniatores conuincere oportet, interrogantes autem docere: Chryſoſt.

Falſum exprimere deteſtabilius eſt, quam uerum tacere. apud Iuriſconſ.

Nullius calumniæ ſubijcienda ſunt ea, quæ dij comprobauere: . . . in Epiſt.

Vbi nullæ inſidiæ, virtus vera vincit, ibidem.

Falſitatis mater, ſimilitudo: Aug. lib. 2. Solil.

Falſitas non eſt in rebus, ſed in ſenſu, ibidem.

Quæ ſimulantur, duplex ſunt peccatũ: Aug. in Pſ. 61.

Calumniator iniuriam facit hominibus: Baſil. in epiſ.

Conſenſus.

CVm proponitur obſcurum non eſt contendendum ſimpliciter Ariſt.

Ipſa conſuetudo aſſentiendi periculoſa eſt, & lubrica: Cic. 2. Offic.

Impedire bonam rem eſt melius, quàm conſentire malè: Cicer 3. de leg.

Qui conſentit, opus perficit: Auguſt. de continent. cap. 1.

Nihil intereſt, utrum ſcelus admittas ipſe, an propter te admitti uelis, idem lib. 2 de morib. Manich.

Non vincitur, ſed conſentit, qui facilè vincitur: idem in lib. quæſt. Noui & vet. teſtam.

Stulti eſt hominis rebus incertis temerè aſſentiri. Lactant. lib. 3.

Conſenſus ſpecies tacere eſt, in Hiſtor. Sax.

Occidit & faciens, & conſentiens: Aug. ſup. Pſal. 56.

Poſito, vel conceſſo toto, cenſetur poſita, vel conceſſa qualibet pars totius: apud Iuriſconſ.

Reprehenſio. EX GRAECIS.

Rebus malè ſuccedentibus iracundè ſuccenſere nõ conuenire: Plut. de tranq. anim.

Non malo peccantes caſtiga, ſed peccaturos etiam cohibe: Periand. apud Stob.

Temerarium eſt, vmbram hominis mortui affligere: viuos caſtigare decet, non mortuos, & ipſa iuſtitia mortuos vindicat, ibidem.

Amor ſimpliciter obiurgans magis præmit: Eurip. apud Plat. de amic. & adulat.

Cùm verecundè reprehendit amicus, verecundiam gignit in amico, ibidem.

Exagitamur verecundia, & dolore: cum arguimur apud eos, quibus probari cupimus, ibidem.

Laus obiurgationi eſt admiſcenda, ibidem.

Reprehenſio initium eſt bonæ frugis, ibidem.

Optimè ac iuſtiſſimè viuemus, ſi quæ in alios reprehendimus ipſi non faciamus: Diog. lib. 1.

Amicum ad amicum conuenit liberè dicere, reprehenſiones autem non clanculum dicere: Eurip.

Reprehenſio, alienum bonum eſt, apud Stob.

EX LATINIS.

Aliena vitia quiſque reprehendi mauult, quã ſua. Quint. lib. 2.

Sunt qui magis emendare volunt deos, quàm ſe: Sen. Epiſt. 108.

Nulla ſapientia naturalia vitia animi, aut corporis ponuntur, quicquid infixum & ingenitum eſt, leuiter arte non vincitur: alioquin haberet ſapientia rerum naturam ſub imperio, ſi omnia eraderet vitia: Senec. epiſtola 11.

Quantum potes, teipſum coargue, inquire in te, accuſatoris primum partes fungere, deinde iudicis, nouiſſimè deprecatoris, aliquando etiam te offende, idem Epiſto. 28.

Obiurgationes etiam nonnunquam incidunt neceſſariæ, in quibus vtendum eſt fortè, & vocis contentione maiore, & verborum grauitate acriore: Cicero primo Offic.

Nulli patientius reprehenduntur, quàm qui maximè laudari merentur: Plin. Iun. lib. 7.

Non ſatis eſt reprehendiſſe peccantem, ſi non doceas recti viam: Colum. lib 7.

Aliena vitia in oculis habemus, noſtra à tergo ſunt. Senec. de ira. lib. 2.

EX SACRIS.

NOn putes te amare ſeruum, quando eum non cædis, aut tunc amare filium tuum, quando eum nõ corripis: non eſt iſta charitas, ſed languor: Aug. de charit. ſerm. 7.

Quæ peccantur coram omnibus, coram omnibus corripienda ſunt, vt omnes timeant, qui ſecretò peccauit in te, ſecretò corripe, nam ſi ſolus noſti, & eum vis coram alijs arguere, non es corrector, ſed proditor, idem de verb. domin.

Qui poteſt emendare, & negligit, participem procul dubio ſe conſtituit: qui alterius bonum iuuat, ſuum facit: Greg. in reg.

Correctio errantes corripit, conſilium bonis datur: Ambroſ.

Dulcior eſt religioſa caſtigatio, quàm blanda remiſſio, idem.

Malum ſi comprimas tuum, reputabitur tibi ad iuſtitiam, ſi alienum, ad gloriam, idem.

Tunc proteruos melius corrigimus, cùm ea, quæ bene egiſſe credunt, malè acta demonſtramus: & vnde adepta gloria creditur, inde vtilis confeſſio ſubſequatur, idẽ in paſt.

Iuuenes plerunque ſeueritas admonitionis ad profectum dirigit: ſenes vero ad meliora opera deprecatio blanda componit, ibidem.

Si is, q̃ corrigere nitiť, ira ſuperať, opprimit antequã corrigat. nã dũ pluſquã debet, accẽdiť, ſub iuſtę vltionis

obtentis, immanitatem crudelitatis effrænatur, idem 21. mor.

Si ab increpatione idcircò reticemus, quia contra nos inſurgere deriſionis odia formidamus: iam non lucra Dei, ſed noſtra quærimus, ibidem.

Nonnunquam qui inter flagellorum duritiem remanent incorrupti, dulci ſunt admonitione mulcendi: nã plerunque quos cruciamenta non corrigunt leuia blandimenta compeſcunt, idem in paſt.

Sicut decretum, laudabileque eſt, reuerentiam debitam, & honorem exhibere maioribus: ita rectitudinis, & Dei timoris eſt, ſi quid in eis correctione indiget, nulla diſſimulatione poſtponere: ne totum corpus (quod abſit) incipiat morbus inuadere, ſi languor non fuerit curatus in capite, ibidem.

Coerceri omnino non poteſt animus, mala ſemel voluntate vitiatus, quia zelus ſapere neſcit, & ira conſiliũ non habet: Chryſoſt.

Mutare rerum ſtatum, procliue eſt: mutare in melius difficillimum: . . . in Epiſt.

Non amat, qui ſinit impunè peccare, ſi queat obſiſtere, ibidem.

Quicquid lacerato animo dixeris, punientis eſt impetus, non charitas corrigentis: Dilige, & dic, quicquid voles: Aug. ſup. epiſt. ad Galat.

Non vniformiter ſecundum menſuram delictorum increpationes quoque inferri debent, ſed diligenter aſpicere eorum, qui deliquerunt, vires atque propoſitũ: ne fortè volens rupta ſarcire, maiorem operetur diruptionem: & cupiens erigere collapſa, caſum inferat grauiorem: Chryſo. in ſuo dialo. lib. 2.

Circa vitam tuam eſto auſterus, circa alienam benignus, audiant te homines parua mandantem, & grauia facientem: Chryſ. ſup. Matt. 18.

Malum ſi perſeuerat, augetur, & remediabile bonũ eſt in peccato, accelerata correctio: Caſ. 3. epiſt.

Caſtigare videtur, quicunque diſſentit: Lact. lib. 5.

Correctionem perdit, qui fallaciter viuit: Grego. 17. moral.

Manſueti benignè corripiendi ſunt, inquieti ſeuerè: Bernar. ſup. Cant. ſerm. 37.

Ex reprehenſione naſcitur confuſio: Anſel. ſup. Epiſ. ad Timoth.

Reprehenſio generalis non vnius perſonæ iniuria eſt:

Hier. ſup. Eſaiam libro 7

Vt nunquam ferè non nocet laudator: ſic ſemper prodeſt reprehenſor: . . . in Epiſt.

Altius vitijs indormientes aſperiùs inclamare neceſſe eſt, ibidem.

Reprehenſio fieri debet, poſtquam perſcrutatio facta eſt, apud iuriſp.

Corripiant boni malos, ne cum eis hic flagellentur: Auguſt. ſerm. 141. de tempor.

Corripi debet frater à fratre etiam repugnans, & inuitus, idem epiſt. 50.

Correctio inuidioſa res eſt, ibid.

Iuſtè alios reprehendit, qui non habet, quod in ſe alius reprehendat: Aug. In Pſal. 5.

Correctio igne, & ferro vehementius operatur: Chryſoſt. ſup. epiſt. ad Heb. homil. 13.

Corripere, ut proſit, Dei eſt, idem ſup. Mat. hom. 13.

Corripere peccantem plus eſt, quàm orare, idem ſup. Act. Apoſt. hom. 24.

Reprehẽſurus alios à temeritate ſit longiſſimus: Chryſo. contra Gentil.

Difficilius malum corrigitur, quod perfectionis etiã proſperitate fulcitur: Gregor. 33. mor.

Error. EX GRAECIS.

Paruus error in princ pio, in fine fit maximus: Ariſt. 1. de cœl. & mund.

Non eſt in bello bis peccare: Lamachus apud Plut. in Apoph.

Fortiter, ac rectè factis errata condonantur, ibid.

Error duorum in vnum cùm conuenerit, maximum malum: Eurip. in Phœniſſ.

Quiſnam ſagittarius artis ſuæ tam peritus eſt, vt non aliquando erret ab ſcopo? Demoſth. 1. Olynth.

EX LATINIS.

Recti apud nos nomen obtinet error, vbi publicus factus eſt: Senec. in epiſt.

Nemo ſibi tantum errat, ſed alieni erroris cauſa, & autor eſt, idem de vit. beat.

Nihil ſentire eſt melius, q̃ praua ſentire: Cic. p Clu.

In hoc errore vel prudentiſſimus quiſque verſatur, quod plures amicos ſuos quàm ſunt, arbitrabitur: Pli. Iun. lib. 3.

Nulla diſciplina eſt, in qua non peccando diſcatur: nam ſi quid perperam adminiſtratum ceſſerit improſpe rè, vitatur quod fefellerat, illuminatque rectam viam docentis: Colum. lib. 1.

Et mala ſunt vicina bonis errore ſub illo.

Pro vitio virtus crimina ſæpe tulit: Ouid. 1. de reme. amor.

EX SACRIS.

NOnnullis errare profuit, ſed in via pedum, non in via morum: Auguſt. in Epiſt.

Nimis peruersè ſeipſum amat, qui aut alios vult errare, vt error ſuus lateat, idem de Marcel.

Diligendi ſunt homines, vt eorum non diligantur errores, ibidem.

Nihil grauius quam errantem adeo deſerere, vt ſe reuocare non poſſit: Ambr. de Cain, & Abel.

Libenter errat, qui ſe errare neſcit: Lact. lib. 2.

Error in pluribus eſt: correctio autem in paucis: Ambroſ.

Aberrare nunquam, magis diuinum, quam humanũ. Tertul.

Error intolerabilis eſt à iure reprobatus apud iuriſp.

Errores etiam fortiſſimi viri non potuerunt cauere. Ambr. in Apog. Dauid.

Erroris proprium, vt quod tibi, etiam Deo diſplicere cogites: Aug. lib. 2. de Geneſ. cont. Manich.

Errare non poteſt, qui nihil appetit: aut appetit, q̃d debet, idem lib. 2. de liber. arbitr.

Errandi occaſio, mens craſſa, idẽ de morib. Eccl. c. 17.

Non errare, angelicum eſt: errorem defendere, diabolicum, idem lib. 2 de baptiſm.

Error ex eo eſt homini, quod ſibi eſt incognitus, idem lib. 1. de ord.

Omnis erroris principium eſt de ſcripturis non intellectus, idem in lib. 83 quæſt. 69.

Emendatio, & profectus.

EX GRAECIS.

QVod ſi tibi non facilè fortè fuerit, vniuerſa omnino, quæ ſunt animi vitia extergere ac penitus ema

culare: illa certè tibi tollenda, minuendavè ſunt, quæ apparent maxima, primoque conſpectu occurrunt: Plut. de Polit.

Non deſperandum deceptos oratione falſa emendari poſſe: Demoſt. Exod. 15.

Primum indicium profectus eſt amor vehemens: ſecũdum aſperam non habere viam: tertium reclamare paruis animi ſuggeſtionibus: quartum, præſtare animum placabilem minimeque irritabilem: quintum, virtutem cognoſcere ex collatione ad vitia: ſextum, cum iudicio omnia legere: & ad bonam frugem traducere: ſeptimum, quæcunque videris exempla virtutum facere: octauum, oſtentationem, & rixas fugere: nonum, non captare applauſum: decimum, Veneris neglectus: vndecimum perfrictam deponere frontem: duodecimũ, ſi pecces, correctionem admittere: tertium decimum, peccati etiam leuis ſuſpicionem tollere: quartum decimum, hoſtes in gratiam reducere: quintum decimum, animum infractum gerere aduerſus fortunæ inſultus: ſextum decimum, in ſomnis nihil flagitioſi videre: ſeptimum decimum, affectus noxios in ſe videre ſedatiores: decimum octauum, virtutem, quam admiraris, æmulari, & vitium illaudatum fugere: decimum nonum, incommodat virtuti iuncta non formidare: viceſimum, apertum, & conſtans gerere pectus: viceſimum primum, cauere peccata etiam minima: Plut. de profect. morum.

EX LATINIS.

Argumentum eſt in melius translati animi, quod vitia ſua, quæ adhuc ignorabat, videt: Sene. epi. 6.

Tunc ſcito te eſſe omnibus cupiditatibus ſolutum, cũ eò perueneris, vt nihil Deum roges, niſi quod rogare poſſis palam idem Epiſt. 10.

Agamus bonum patrem familiæ faciamus ampliora quæ accipimus, maior iſta hæreditas à me tranſeat ad poſteros, multumque adhuc reſtat operis, multumq́ reſtabit: nec vlli nato poſt mille, ſecula præcludetur occaſio aliquid adijciendi, idem Epiſt. 65.

Magna pars eſt profectus, velle proficere, idem Epiſt 7.

Profectum tuum vitam æſtima. & tantum ſcire, quãtum non cupis, non times, idem epiſt. 116.

Plus proficit, ſi præponatur ſpes vtilitatis futuræ, quã præteriti beneficij recordatio, idem 1. de Orat.

Non deprehendes quemadmodum tibi vir ſapiens proſit, profuiſſe deprehendes: Senec. Epiſt. 47.

Sunt qui prodeſſe non niſi pretioſa putant: Plin. Sen. libro 29.

Poteſt videri ſatis emendatus, qui in odium eorum in quibus errauerat, ipſe conuerſus eſt: Quint lib. 11.

Quædam emendatio, pœnitentia eſt: Quin. decla. 8.

Multos vidi, & audiui, non modo qui primoribus labijs guſtaſſent genus hoc vitæ voluptariæ, & extremis (vt dicitur) digitis attigiſſent, ſed qui totam adoleſcentiam voluptatibus dediſſent, emerſiſſe aliquando, & ſe ad bonam frugem (vt dicitur) recepiſſe: Cic. pro Marc. Cæl.

Optimum, & emendatiſſimum exiſtimo, qui cæteris ita ignoſcit, tanquam ipſe quotidie peccet: ita peccatis abſtineat, tanquam nemini, parcat: Plin. Iun lib. 8.

Ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Nouit Deus mutare ſententiam, quando tu noueris mutare delictum: Amb. ſup. Luc.

Nos præcedere poteſt ad vitam quem nouiſſimum reputamus: Pet. Rau. in quad. Epiſt.

Malum cùm perſeuerat, augetur, remediabile bonum eſt in peccato, accelerata correctio: Caſſ. 3 Epiſt.

Emendatio vitæ non differenda: Aug. de verb. dom. ſup. Matth.

De manu fugit ferientis, qui ſuam corrigit prauitatẽ: Greg 18. Mor.

Moleſta non debent eſſe, quæ proſunt: Chryſ

Saluum eſt, quicquid pluribus profuit: Lact. lib. 3.

Virtutis finis eſt, in vſus multorum diffundi: . . . in Epiſt. . . .

Nullam ætatem feram arbitror ad id, vt ſeipſo, quiſque melior euadat, ibid.

Non placere pluribus, ſed prodeſſe omnibus ſtudendum, ibidem

Qui fratri prouidet, ſeipſum curat: Hier.

Nemo quantum proficit, niſi inter aduerſa cognoſcit: Greg. 24. mor.

Non oĩa omnibus proſunt: Aug. li. 1. cont. Creſconi.

Sicut cuique à Deo eſt parata menſura fidei, ſic proficit: Aug. ſerm.44. de temp.

Proficere non ſemper in bono accipitur, idem in Pſalm 118.

Prodeſſe ſtudeat, qui prodeſſe cupit: Bern. ſup. Cant ſerm. 23.

Proficere, proficiſci eſt, idē in vigil. natiu. dom. ſer. 2

Profectus hominis: donum Dei eſt: Bern. ad ſoror.

Vtilitas, & commoditas.

EX GRÆCIS.

VTilitas quauis ratione oblata, repudianda non eſt, niſi pugnet cum honeſtate: Demoſth. 1. Olynth.

Multa ſpeciem habent vtilitatis, ſed vnum expedit, ibidem.

EX LATINIS.

OMnes expetimus vtilitatem ad eamque rapimur, nec facere aliter vllo modo poſſumus: nam quis eſt, qui vitia fugiat? aut quis potius, qui ea non ſtudioſè perſequatur? Cic. 3. Offic.

Nemo eſt quin putet expetendam eſſe maximè dignitatem, ſed vincit vtilitas plerunque, idem 2. de Orat.

Cùm vtilitas ad ſe rapere, honeſtas contra reuocare ad ſe videtur, fit, vt diſtrahatur deliberando animus, afferatque ancipitem cogitandi curam, idem 1. Offic.

Noſtrę vtilitates nobis omittendæ non ſunt, cùm iis ipſis egeamus: ſed ſuæ cuique vtilitati, quod ſine alterius iniuria fieri poſſit, ſeruiendum eſt, idem 2. de Offic.

Nihil tā vtile eſt, quod in tranſitu proſit Sen. Epi. 2.

EX SACRIS.

NOn ſolùm liberalitatis, ſed etiam commoditatis eſt, aliquid de ſuo iure relaxare. Amb.

Qui inutilis eſt omnibus, ſibi vtilis eſſe non pōt, idē

Cōmodè fit, quod ſine difficultate fit, apud Iuriſcōſ.

Publica utilitas eſt cuilibet priuilegio præferēda. ibi.

Vtilia non omnia, quæ profutura videntur: Chryſoſ. ſerm. 14. ſuper Epiſtolam, ad Rom.

Dam.

Damnum. EX GRAECIS.

NEquaquam facile eſt, vt qui multa alijs inferunt damna ipſi non multa viciſſim ab alijs patiantur: Platon. Epiſt. 8.

Damnum præſtat turpi lucro, apud Stob.

Tum denique homines noſtra intelligimus bona cũ q̃ in poteſtate habuimus, ea amiſimus: Plaut. in Capt.

EX LATINIS.

DAmnum eſt, id perdidiſſe, quod uolueris, emendum eſt: Quint declam. 3.

Non tam cumulus bonorum iucundus eſſe poteſt, quàm moleſta diſſeſſio: Cic. 2. Tuſc.

Male parta, male dilabuntur idem 2. Philip.

Non poſſunt in vna ciuitate multi rem, atque fortunam amittere, vt non plures ſecum in eandem calamitatem trahant: Cic. pro lege Manil.

Parta amittere maius dedecus eſt, quàm nihil parauiſſe: Salluſt. in bell. Iugur.

Semper grauior eſt in paucitate iactura: Curt. lib 4.

EX SACRIS.

NOn ſic ſapit lucrum, quàm dolet damnum: Augu. in ſermo de ſanct.

Quantò minor eſt in poſſeſſione commoditas, tantò minor eſt in amiſſione: Greg.

Damnum eſt commodi amiſſio, apud iuriſconſ.

Damnum qui certat euitare potior eſt eo, qui certat lucrum quærere, ibidem.

Damna parua nonnunquam magni lucri ſunt cauſa: Greg. 3. Dial.

De damno alterius nemo lucrum expectet, idem in Reg.

Damna maiora timentes, cæleſtis iræ damna incurrunt, idem lib. 6.

Damnum quis pati non debet qui pro communi bono aliquid expendit, idem in regiſt.

Iudex, iuſtitia, & iudicium.

EX GRÆCIS.

AMor, & odium, & proprium commodum faciunt ſæpe iudicem non agnoſcere veritatẽ: Ariſt. Rhe. 1.

Qui magnis in rebus ſe iuſtitiæ cultorum exhiberi vult, eum ius aliquando in paruis violare neceſſe eſt: Plut. de Polit.

Nemo poteſt ſimul eſſe, & accuſator, & iudex: Sap. apud Plut. in Apoph.

In ſeueritate iudicis ſitæ eſt legum autoritas: Demoſ. cont. Mid.

Etiã religioſus iudex poteſt prauè iudicare. Demoſth. aduerſ. Ariſt.

Iudicantes eadem mente præditos eſſe oportet, qua legislatores Lyſias apud Stob.

Præſtat parum bene quàm multa inſufficienter determinare: Plat. de ſcient.

Difficile eſt, nobis iudicare id non eſſe bonũ, in quo naturaliter delectamur: Ariſtot. Eth. 2.

Melius eſt iudicare ſecundum leges, & literas, quàm ex propria, ſcientia, vel ſententia, idem Polit. 2.

Mallem inter inimicos iudicare quàm inter amicos, quippe ex inimicis alterum futurum inimicum: Bias apud Laert. lib. 1.

Nunquam decernas, audias niſi tu prius ambos, apud Plat. de conſul.

Nihil magis contrarium eſt iudicio, quàm ſine iudicio perſcribere aliquem: Demoſt. aduerſ. Ariſt.

Tum in omnibus iudicijs præteritam vitam conſiderare oportet, tum in illis cauſis maximè, in quibus ipſa vita accuſatur, apud Stob.

Præclariſſima virtutum eſt iuſtitia: Ariſt. Eth. 5.

Sine iuſtitia impoſſibile eſt habitari ciuitatem, idem Polit. 3.

Ad iuſtitiam exercendam vtile eſt nonnunquam, & quod iuſtum eſt prætermittere: Plut. de curioſ.

Iugũ ſtateramq; ne trãſcendas, i. plurimũ fac iuſtitiã, nec eã vllo mõ tranſcẽdas: Pyth. apud Plut. de educ. lib.

Iuſtitia eſt virtus animi, vnicuique ſecundum dignitatem diſtribuens: Ariſ apud Diog. lib. 5.

Sũmo iure vtere moderatè: nauis enim ſumma vi tẽ-

ſis rudentibus mergitur, erigitur iterum, ſi laxaueris rudentes: Eurip. in Oreſ.

Iuſtitia ſeruans lucem, multos effugiet hominum ſermones, idem in ſuppli:

Iuſtitiæ eſt, diſtributiuum eſſe eius, quod eſt ſecundũ cuiuſque dignitatem, & tueri patrias conſuetudines, & inſtituta, & ſeruare ſcriptas leges, & veridicum eſſe in controuerſijs, & ſtare conuentionibus: ſectatur autem iuſtitiam, & ſanctitas, & veritas, & fides, & vitiorum odium ibid.

Iuſtitia, harmonia, & concordia eſt totius animæ cũ concinnitate, apud Stob.

EX LATINIS.

Odit iudex litigantis ſecuritatem: Quint. lib. 4.

Quod prudentior ſit iudex in deprehendendo ſcelere, quàm reus in admittendo: hoc eſſe in cauſa puto, quod alter tantum pro ſe cogitat, alter pro parte vtraque, idem Decla. 1.

Prætoris non ſolùm manus à pecunia, & lucro, ſed etiam oculi à libidinoſo aſpectu continentes eſſe debẽt: Max. lib. 4.

Ad pœnitentiam properat, citò qui iudicat.

Cùm iudici dicenda ſententia eſt, meminerit ſe Deũ habere teſtem, ideſt, mentem ſuam qua nihil homini dedit ipſe Deus diuinius: Cic. Offic.

Eſt ſapientiæ iudicis in hoc, vt non ſolùm quid poſſit, ſed etiam quid debeat, ponderet: nec quantum ſibi permiſſum meminerit, ſed etiam quatenus commiſſũ ſit, idem pro Rabir.

Nec contra rempub. nec contra iuſiurandum amici cauſa vir bonus faciet: nec ſi iudex quidem erit de ipſo amico, ponit enim perſonam amici, cum induit iudicis: nam ſi omnia facienda ſunt, quæ amici velint, non amicitiæ tales, ſed coniurationes putandæ ſunt, idem 3. Offic.

Iudex bonus nemo eſſe poteſt, qui ſuſpicione certa non mouetur: Cic. in Verr.

Scriptum ſequi calumniatoris eſt: boni verò iudicis autoritatem, voluntatemque defendere, quæ lex enim, quod ſenatuſconſultum, quod magiſtratus edictum nõ infirmari, aut conuelli poteſt, ſi ad verba deflectere voluerimus? conſilium autem qui ſcripſerunt, & ratio

nem,

nem, & autoritatem relinquamus, non enim ex verb pendet ius, ſed verba ſeruiunt hominum conſilijs, & a toritatibus nec verba veniunt in iudicium, ſed ea res cuius cauſa verba in leges cõiecta ſunt, idẽ pro Cęcinn

Tanto melior ſperatur magiſtratus, quãto ſæpius fu rit: Plin. Iun. in Paneg.

Magiſtratuum delicta iudicanda grauius, quam ple beiorum.

Æſtima iudicia ne numeres: Senec. Epiſt. 29.

Maximum bonæ ſententiæ præmium eſt, bene iudica ſe: Plin. Iun. in Paneg

Breuiſſima eſt iuſtitiæ vindicta, cùm facinus menſur pœna eſt: Quint. decla. 2.

Iuſtitia ſine prudentia plurimum, poterit, ſine iuſti tia nihil valebit prudentia: Cic. 2. Offic.

Primum iuſtitiæ manus eſt, vt nulli noceat, niſi lace ſitus iniuria: deinde vt communibus pro communibu vtatur: priuatis autem vt ſuis, idem 1. Offic.

Solicitario homini, atque in agro degenti iuſtitia opinio neceſſaria eſt: atque ijs etiam, qui vendunt, emunt, conducunt, locant, contrahendiſque negotij implicantur, iuſtitia ad rem gerendam neceſſaria eſt: cuius tanta vis eſt, vt ne illi quidem qui maleficio, & ſcelere paſcuntur, poſſint ſine vlla particula iuſtitiæ vi uere, idem Offic. 2.

Totius iuſtitiæ nulla eſt capitalior peſtis, quàm eo rum, qui tunc cum maximè fallunt id agunt, vt boni vi ri videantur, idem 2. Offic.

Officijs ſcientiæ anteponenda ſunt officia iuſtitię. Cõ ſiderare enim agere plus eſt, quàm conſiderare pruden ter, ibidem.

Nihil aliud iuſtitia eſt, quam iniuſtitiæ priuatio: Gel. libro 5.

Ægregium in primis eſt vt foris, ita domi: vt in ma gnis, ita in paruis: ut in alienis, ita in ſuis agitare iuſti tiam: Plin. Iun lib. 7.

Ius laborat, non extinguitur: Liuius lib. 1. Dec 3.

Omnia ſunt incerta, cùm à iure diſceſſum eſt: Cicer. ad Papir.

Nihil eſt iuri tam inimicum, quàm vis, Cicer. pro Cæcinna.

Maximè ducuntur quidam, vt eos iuſtitiæ capiat ob liuio, cum in imperiorum honorem, gloriæve cupidit tem inciderint: Cicer. 1. Offic.

EX SACRIS.

IVſtum eſt homines propter iuſtitiam diligere, nō autē propter homines iuſtitiā poſtponere: Greg. in Reg.

Iuſtitia vincit odium, in hiſt. Sax.

Facilè deuiat à iuſtitia, qui in cauſis non Deum, ſed homines pertimeſcit: Chryſ.

Iuſtitia ſine miſericordia non eſt iuſtitia, ſed crudelitas: ſicut, & miſericordia ſine iuſtitia, non eſt miſericordia, ſed fatuitas, idem.

Iuſtitia eſt animi libertas, tribuens vnicuique ſuam propriam dignitatem, maiori reuerentiam, pari concordiam minori diſciplinam, Deo obedientiam, ſibi ſanctimoniam, inimico patientiam, egeno operoſam miſericordiam: Anſ. cur Deus homo.

Iuſtitia temperata ſit: Ambr. de Vid.

Vigor iuſtitiæ ſemper feruidus ſit, ſed nunquam præceps: Bern.

Iuſtitiæ actio libertas dicitur: Anſel. ſup. epiſt ad Ro.

Non ſufficit Chriſtiano, vnam partem iuſtitiæ implere, cum vtraque præcipitur: Hier.

Sicut nonnunquam grauius eſt peccatū diligere, ita nequius eſt, odiſſe iuſtitiam, q̃ non feciſſe: Greg. 5 mor.

Iuſtitia regis, pax eſt populorum, tutamen patriæ, immunitas plebis, temperies aeris, ſerenitas maris, terræ fœcunditas ſolatium pauperum, cura languorum, gaudium hominum, hæreditas filiorum, & ſibimet ipſi ſpes futuræ beatitudinis, idem

Regula iuſtitiæ manifeſta eſt, quod à vero non deceat declinare bonum virum, nec damno iuſto afficere quenquam, nec aliquid dolo annectere rei ſuæ: Ambr de Off.

Iuſtitia eſt conſtans, & perpetua voluntas, ius ſuum vnicuique tribuens, non quantum ad actum, ſed quantum ad effectum, apud iuriſconſ.

Vera iuſtitia compaſſionem habet, & non ex odio, ſed ex bono zelo coercenda, apud eoſd.

Iuris præcepta tria ſunt, honeſtè viuere, alterum non lædere, ius ſuum vnicuique tribuere, ibidem.

Iuſtitia etiam hoſtibus debetur: Ambr. in epiſt.

Ius commune natura priuatum vſurpatio facit, idem 1. Offic.

Iuſtitia præponenda eſt pietati: Greg. 19. mor.

Bonorum cauſa, iuſtitia eſt, idem 26. mora.

Vnde agnoſcitur, quid eſt iuſtitia, inde eruditur, vt vi-

deat,

deat, quid eſt culpa, idem mor. 31.

Summum in regibus bonum eſt, iuſtitiam colere. idem epiſt 119

Iuſtitiam diuinam poſt peccatum non timere, periculoſum, in 1 Reg.

Non ſenſus, ſed animus in falsè iudicando fallitur: Aug. lib. 12. de Geneſ.

In paupertate æquitatem ſeruare, noua ac perfecta iuſtitia eſt, idem in Quæſt. ex vtroque teſtam.

Sine iuſtitia ne Iupiter quidem principem agere poteſt: Lud Viues ſup. Auguſt.

Iuſtitia ſola reſpub. ſuſtentatur: Aug 2. de ciuit. Dei.

In iuſtitia ſua inflatus, Deo odibilis eſt, idem ſuper Pſalm. 41.

Humana iuſtitia, iniuſtitia, ſi diuinitus diſtrictè iudicetur, idem 21. Mor.

Iuſtitiam falſam habentes, alios deſpiciunt: Greg in Euang homil. 4.

Iuſtitia via eſt, per quam ad iuſtitiam venitur: Bern. in Epiph. Dom Serm. 4.

Iuſtitiæ prima portio, non peccare, ſecunda, per pœnitentiam damnare peccatum, idem in Annunc. beatæ Mar. ſer. 1.

Iuſtitiam cùm feceris, fac & pacē, idē de Verb. Apoſt.

Modum iuſtitia quærit: Bern. de Conſid. lib. 1.

Iudicium vendi non debet: Auguſt. epiſt. 54.

Damnatur vbique præceps iudicium, ſed potiſſimum in exitium.

Iudicium abſolutū non debet eſſe in rebus dubijs: Gre.

Diues citò iudicium corrumpit muneribus, pauper autem dum non habet, quod offerat, non ſolum audiri contemnitur, ſed etiam contra veritatem opprimitur, idem 3. de Summo bono.

Iudicium temerarium magis nocet iudicanti, quàm iudicato: Aug lib. 2. de Serm. dom. in monte.

Non firmum decretum poteſt eſſe, quod non plurimorum videbitur habuiſſe conſenſum: Cypr. Epiſt li. 2.

Quicunque conſanguinitate, aut amicitia, aut è diuerſo hoſtili odio, inimicitijs in iudicando ducitur, præuertit iudicium Dei Chriſti, qui eſt iuſtitia. Hier.

Iudicium Dei imprecari, malè dicentis eſt: Aug ſup. Pſalm. 53.

Sine iudicio nemo debet condemnari: Greg. in Reg.

Iudicium in alios non ferimus, niſi quia illos hono-

ratio-

ratiores reputamus: Bern. ſup. Cant. ſerm. 16.

Iudicij cenſuram ira eneruat, mollior affectus præcipitat: idem de conſid. lib. 3.

Ignorantia iudicis, ſæpe fit calamitas innocentis Auguſt. lib. 9 de Ciuit. Dei.

Mitigat iudicem pudor reorum: excitat autem pertinacia denegantium: Ambr. de Cain, & Abel.

Iudicis non eſt, ſine accuſatore damnare: Ambroſ. 1. ad Corint.

Mitigat vim doloris conſiderata æquitas ferientis: Gregor.

Corruptio eſt, quicquid offertur lite pendēte: Chryſ.

Apud bonos iudices ſatis habent firmitatis, vel teſtimonia ſine argumentis, uel argumēta ſine teſtimonijs: Lactan.

Iudex peccatis ueniam dare non poteſt, quia uoluntati ſeruit alienæ: Deus autem poteſt, quia eſt legis ſuæ diſpenſator ac iudex: Lact. de ira Dei.

Iniquum iudicem dicimus, non qui iniuſtè iudicat, ſed qui rigidus eſt, & parum reo fauens: . . . in Epiſt.

Vos non attēditis merita cauſarum, ſed perſonarum: non iura, ſed munera: non quod ratio dictet, ſed quod uoluntas affectet: non quod ſentiat, ſed quod mens cupiat, non quod liceat, ſed quod lubeat: nunquam in uobis eſt, ita ſimplex oculus, ut totum corpus ſit lucidum: ſed aliquid ſemper admittitis fermenti, quo totam maſſam corrumpitis: Innoc. lib. 1.

Pauperum cauſam cum mora negligitis, diuitum cauſam cum inſtantia promouetis. in illis rigorem oſtenditis: in iſtis ex manſuetudine diſpenſatis: illos cum difficultate reſpicitis: iſtos cum facinore tractatis: illos negligenter auditis: iſtos ſubtiliter auſcultatis, ibidem.

Alienum te à perſonis omnium redde iudicio, ac propter iuſtitiam in iudicio pauperem non defendas, nec propter gratiam diuiti indecenter aſſiſtas, aut ſi non potes facere, cognitionem reſpue cauſarum: Hierony. ad Damaſ.

Non uos iudicetis maleuolos eſſe, quando alterius crimen iudicatis: magis quippe nocentes eſtis, ſi fratres veſtros, quos iudicando corrigere poteſtis, tacendo perire permittatis: Aug. de Comm. vit. cler.

Noli quærere fieri iudex, niſi valeas uirtute irrumpere iniquitates: Greg. in Homil.

Lucē debet aſpicere, qui de tenebris vult iudicare, idē

Facilius eſt de alienis iudicare, quã de ſuis. Lact. lib. 2
Aduocatus poteſt vendere patrocinium ſuum: conſultus poteſt vendere conſilium ſuum: iudex autem non poteſt vendere ſententiam ſuam: apud Iuriſconſ.
Apud miſericordem iudicem nunquam ſine venia culpa relinquitur: Greg. 27. mor.
Iuſtus iudex transfert ſe in perſonam proximi, idem 19 mor.
Iudicem aditurus, patronum conquirat, idem in Euangel. homil. 33.
Iudex vtrique parti litiganti ſe exhibeat communem, idem in regiſt.
Iudex habeat actionem diſtrictam, & linguam mitem, ibidem.
Iudex citius ad preces flectitur, ſi à prauitate ſua petitor corrigatur, ibid.
Nemo bene iudicat, quod ignorat, idem 27. mor.
Qui quos uult iudicat, iudicari ferat: Augu. epi. 174
Apud iuſtum iudicem ſola conſcientia propria timẽda eſt, idem ſup. Pſal. 37.
Iudices criminum ſuorum memores miſericorditer agere poſſunt, idem epiſt. 54.
Iudex noſter, ſit Deus: Aug. in orat. de quinque hær.
Iudex per præconem loquitur, idem tract. 13. expoſ. euangel.
Iudicis poteſtas non poteſt excedere vltra, quod in iudicium deductum eſt, apud Iuriſconſ.
Iuſtitia radix eſt vita: Chryſoſt. ſup. epiſt. ad Rom.
Publicum ius eſt, quod principaliter ſpectat ad communem utilitatem, apud iuriſc.

Iuſtitia, & Maleficium,

EX LATINIS.

NVllum nefas eſt ſine exemplo: Senec epiſt. 76.
Tuta eſſe ſcelera poſſunt, ſecura non poſſunt, idem epiſto. 98.
Nullum ſcelus impunitum eſt, quia ſceleris in ſcelere ſupplicium eſt ibid.
Dignum eſt odio ſcelus, quod non habet cauſam: Quintil. lib. 7.
Difficile eſt cuiuſque grauiſſimi ſceleris fides, idem libro 4.

Scelera non habent conſilium, idem lib. 7.

Præter animum nihil vitium habet parricida, idem decla. 1.

Omnia facinora cauſas aut de cupiditate, aut de ſimul atibus trahunt, idem declam 15.

Nemo parricidæ ſupplicio miſericordia commoueur: Cicer. 4. Tuſc.

Summorum facinorum ipſa immunitas, innocentia eſt: Quint. declam. 10.

O ſuperbiam inauditam, in facinore gloriari: Cicer. ad Brutum.

Eo quiſque ſceleratior eſt, quo minore cauſa ab hone lo abducitur: . . . in Epiſt.

Facinore admiſſo ad ſanitatem reuerti pudet: Cæſar. de bell. Gal.

Vnius hominis aut temporis ſcelus toti nationi perpetuam labem, & dedecus immittit: Demoſth. 1. Olynt.

Homo ſacra res, iam per iocum, & ludum occiditur: Senec. epiſt. 96.

Mors per omnes it, qui occidit, conſequitur occiſum, idem Epiſt 94.

Fœlicius eſt palam occidiſſe, quem timeas: Quint. declam. 4.

Occidi non eſt pœna, ſed exitus, idem declam. 11.

Lucrifacit mortis atrocitatem, quiſquis laudatus occiditur; ibidem.

Nihil eſt crudelius morte hominum, quos populus occidit, ibidem.

Cædes manifeſta expiatur ſaltem pecunia: Liuius 1. Dec. lib. 1.

Inuidioſa res eſt fœminas occidere: Eurip. in Polid.

Quiſnam hominum eſt quem tu contentum videris vno flagitio? Iuue. Sat. 10.

Iniuſtitia vitium eſt animi, quo amplius, quàm par ſit, ſibi ſumunt: Ariſt. de virtu. & vit. diuiſione.

EX SACRIS.

QVi ſine publica adminiſtratione maleficum occidit, velut homicida iudicabitur: Auguſt. 1. de ciuit. Dei.

Nihil intereſt vtrum ferro, an verbo occidas: Lact. libro 6.

Tot occidimus, quot ad mortem quotidie tepidi, &

tacentes videmus: Greg. ſup. Ezech.

Qui bonum odit in homine, nunquid homicida poterit appellari? adhuc viuit homo, & iam eſt reus mortis. Bern. in quod. ſerm.

Maleficium nullum ſine formidine eſt, quia nec ſine conſcientia. Tertul.

Maleficio præda coniuncta eſt. Lact.

Non eſt immunis à ſcelere, qui ut faceret, impetrauit. Cyp. lib. epiſt.

Scelus vindicta ſequitur. Cypr. lib. 4 epiſt.

Non eſt magni negotij occidere. . . in epiſt.

Ita ſcelera feſtinant, quaſi contra innocentiam feſtinatione præualeant. Cyp. epiſt 1.

Lædere nemo non poteſt: . . in epiſt.

Parricidis legem nullam Solon conſtituere voluit. Auguſt. lib. 3. de Ciuit. Dei, cap. 6.

Homicidij radix, iracundia eſt Chryſ. ſup. Matth. homil. 17.

Homicidium diaboli opus, ibidem.

Magiſter autor factus malitiæ, maius meretur ſupplicium, idem ſup. epiſt. ad Cor. Homil. 9.

Nocens eſt, qui aut innocenti nocet, aut nocenti parcit: Chryſ. Iniuſtitiam latius eſt ferre, quàm facere. Auguſt. lib. 1 confeſſ.

Ciuitati nihil tam inimicum, quàm iniuſtitia, idem lib. 2. de Ciuit. Dei. cap. 21.

Lex. EX GRAECIS.

Legum latio ad regem pertinet: Plat. de regno.

Lex eſt ueritatis imitatio, ibidem.

Lex eſt ueritatis inuentio, ibidem.

Sicut optimum animalium homo lege fruens: ſic peſſimum animalium eſt homo a lege & iuſtitia ſeparatus. Ariſt. Polit. 10.

Sententia communis, quæ uim ſuam in plures poteſt extendere, non eſt deſpicienda, ſed dum vni negotio proprie conuenit, ad ſimilia nihilominus traducenda eſt. Plut. de Poet.

Vtere legibus antiquis: obſonis uerò recentibus: Demetr. Phal.

Optima ciuitas eſt in qua omnes, legem non minus

quàm tyrannũ timent: Bias apud Plut. in cõu. 7. Philoſ.

Ciuilia iura violari poſſunt, naturæ nõ poſſunt, idem in Apoph.

Paucis legibus opus eſt, pauca loquentibus, ibid.

Leges hominum, non homines legum eſſe dominos oportet: Pauſ. ibidem.

Lex eſt hominibus temperatis Deus, intemperatis verò voluptas: Plat. Epiſt. 9

Si quis omne genus legum proponeret hominibus, & optimas ſibi conſideratis omnibus deligere iuberet ſinguli ſuas recepturi eſſent: ita quilibet omnium longè præſtantiſſimas ſuas leges exiſtimãt Herod. apud Stob.

Qui paucis vtuntur legibus, non habent opus legibus, ibidem.

Qui legibus ſeruit, dijs, ſeruit. Plat. de legib. Dial. 6.

Neceſſarium eſt, naturæ condolere: legi autem ſuffragari: Bias ibidem.

Oportet leges acriter ſtatui: mitius autem, quàm ipſæ iubent pœnas ſumere: Sene. apud Stob.

EX LATINIS.

NOn agnoſcunt leges ac iura miſeros: Quint. Decla. 11.

Legibus, propoſita ſunt ſupplicia vitijs: præmia autem virtutibus: Cic. 1. de Orat.

Principio leges tales ſint, quæ non ad opes, pecuniaſque comparandas, nec ad libidines mentes conuertant, ſed cùm tria ſint anima, corpus, pecunia, virtutem animi maximè anteponant: ſecundò verò, virtutem corporis: tertiò, vltimoque gradu pecuniarum pretium collocent, animo, corporique miniſtrans: Plat. epiſt. 9.

Leges ſunt inuentæ, quæ cum omnibus vna, eadéque voce loquerentur, idem 2. Offic.

Nihil eſt tam ad ius conditionemque naturæ, quàm lex: ſine qua nec domus vlla, nec ciuitas, nec gens, nec hominum vniuerſum genus ſtare, nec rerum natura omnis, nec ipſe mundus poteſt, idem 3. de leg.

Maior hæreditas venit vnicuique noſtrum à iure, & legibus, quàm ab ijs, à quib⁹ illa bona relicta ſunt: nam vt perueniat ad nos fundus teſtamento opus eſt: vt retineamus, quod noſtrum factum eſt, ſine iure ciuili non poteſt, idem pro Cæcin.

Silent leges inter arma, idem pro Mil.

Hoc ſpeƈtant leges, hoc volunt: incolumen eſſe ciu. coniunctionem, idem 3. Offic.

Vt corpora noſtra ſine membris: ita ciuitas ſine leg idem pro Cluent.

Vt ex medicina nihil oportet expectare proficiſci, n ſi quod ad corporis vtilitatem ſpectat quoniam eius ca ſa eſt inſtituta: ſic à legibus nihil conuenit arbitrari, n ſi quod reipub. conducat, proficiſci: quoniam eius cau ſunt comparata; idem. 1. de inuent.

Publica inſtituta priuata pietate præferenda iudicio Max. lib. 2.

In minimis quoque rebus, omnia antiqua conſuetu dinis momenta ſeruanda ſunt, idem lib. 2.

Non aliquid in vniuerſum, quod quaſi certam form habeat, conſtitui poteſt. Plin. Iun. lib. 10.

Reſpice quid moneant leges, quid curia mandet. Iu uen. Sat. 8.

Legibus ſolui licet in caſu opportuno: Liu. lib. 10 Dec. 1.

Legum imperia potentiora, quam hominum, iden libr. 2. Decad. 1.

Lex noua ſemper abrogat antiquam, idem lib. 3.

Res fortis, lex eſt, ſi principem habeat: Pub. Mim.

Improbus orator, leges ſubuertit, idem.

Legum finis eſt conſeruatio bonorum: Demoſth in Epiſt.

In legibus ſita eſt iudicum autoritas, idem Cont. Mid.

Legum autoritas ſita eſt in ſeueritate iudicis, ibid.

Legum autoritas prauitati conſuetudinis anteferenda, idem cont. eund.

Non quantum valeat decretum, ſed voluntas ſcriptoris attendenda eſt, idem aduerſ. Ari.

Non indulgendum leges de induſtria violanti: Demoſt. aduerſus Theoc.

Si eſſet iſta cognitio iuris magna, ac difficilis, tamen vtilitatis magnitudo deberet homines ad ſuſcipiendum dicendi laborem impellere: Cicer. 2. de Orat.

Veri iuris, germanæque iuſtitiæ ſolidam, ac expreſ ſam imaginem nullam habemus vmbra, & imaginibus vtimur, idem 3. de Offic.

Iura inuenta metu iniuſti, Horat. lib. 1. Serm.

EX SACRIS.

QVi lege accepta nati ſunt, plerique lucem non viderunt, Greg. lib. 4. moral.

Lex omnium artium, ipſa veritas: Auguſt. de uerb. eligio.

Leges multa concedunt, quæ diuina prouidentia puniuntur, idem lib. 1. de lib. arbit.

Legibus malis boni probantur: bonis mali emendantur, idem lib. 3. cont. Creſc.

Puniuntur acrius, qui ſub manifeſta lege peccant, idē n quæſt. in vtroque teſt.

Ratio legem commendat: Tert. de corona milit.

Patrum inſtituta non temerè deſerend. Baſil.

Leges conſcientiam punire non poſſunt: Lact. de ira Dei.

Lex pauciloqua eſt, perſonarum autem infinitæ circunſtantiæ. . . in epiſt.

Factæ ſunt leges, ut earum metu coerceatur audacia, tutaque ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrænetur nocendi facultas. Iſidor. 2. Ethyc.

Qui legem carnaliter accipit inſulſum cibum comedit: Greg. lib. 6. moral.

Laborem legis Chriſtus mutauit in libertatem, idem 26. moral.

Lex à loco vim habet, idem aduerſ. iud. Orat. 4.

Erit lex iuſta, poſſibilis ſecundum naturam, ſecundū conſuetudinem patriæ, loco, temporique conueniens, neceſſaria, vtilis, manifeſta quoque, ne aliquid per obſcuritatem in captione contineat, nullo priuato commodo, ſed pro communi vtilitate ciuium aſcripta, ibidem.

Lex eſt conſtitutio populi, qua maiores natu, ſimul cum plebibus aliquid ſanxerunt. apud iuriſconſ.

Lex eſt teſtatoris voluntas, ibidem.

Ratio legis, eſt anima legis, ibidem.

Ratio naturalis ſufficit pro lege: idem.

Conſtitutio noua publicata, non ligat abſentes, & infirmos tempore publicationis, ibidem.

Lex natura maior eſt, quàm legum perſcriptio: Amb. 1. de Abrah.

Metu legum, coercenda vitia: Auguſt epiſt. 54.

Legibus terrenis etiam aliquando ſancti utuntur. idē

lib. 2. cont. Polit.

Leges ſunt inſtrumenta mundatoria, idem ſerm. 22. de uerb. Apoſt.

In plebem uim habent leges, in potentes mutæ. Pius Papa apud Platinam.

Res grauiores armis, non legibus definiuntur. ibidē.

Iura humana per reges Deus gentibus tribuit. Aug. tract. 7. expoſ. Euang. Ioann.

Lex vniuerſalis eſt, nemini faciendum, quod pati non vis, idem lib. 2. de ordine.

Lex habens plures intellectus non poteſt præcisè ad diſciſionem cauſarum allegari, apud iuriſconſ.

Lex malitiæ hoſtis eſt: Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Rom. ſerm. 12.

Leges communes ſunt, etiamſi ſolum ad uiros videā-tur tendere: Chryſoſt. ſup. Matt. homil. 17.

Lex legislatori ſubiecta eſt, idem ſup. Matt. hom. 21.

Legis exercitia corrigunt animam, ibidem.

Lex non inuenitur abſque pœna: idem ſup. Act. Apoſtol. homil. 5.

Violentia. EX GRAECIS.

NVllum violentum eſt perpetuum: Ariſtot. de cœl. & mund.

Vi nihil agendum: Cleob apud Diog. lib. 1.

Violentia comites habet, inimicitiam, atque periculum, apud Stob.

EX LATINIS.

NOn qui iuſſus aliquid agit, miſer eſt, ſed qui inuitus. Senec. epiſt. 62.

Lōgam facit operam, quod repugnamus: Quin. li. 12.

Multo plura ſunt, quæ negantur, cum prę́ſtant inuiti. Quintil. declam. 5.

Quicquid in alicuius honorem inuentum eſt, deſinit priuilegium uocari ſi cogas: Quint. decl. 7.

Genus ſeruitutis eſt, coacta libertas, ibidem.

Nulla pœna eſt, niſi inuito, idem declam. 11.

Non modo quod non poſſumus, ſed neque quantum poſſumus quidem cogimur. Cat. maior.

Quicquid imperio cogitur, exigenti magis, quàm præſtanti acceptum refertur: Max. in Epiſt.

Violento ciuiliter reſiſti ſolet. apud Teren. in Eunu.
Nihil tam facile eſt, quod non fiat difficile, ſi inuitus feceris: in Hiſt. Sax
Nihil iuri tam inimicum, quàm vis: Cic. pro Cæcin.
Vi opus eſt, vt vim repellamus: Curtius lib 8.

EX SACRIS.

INuitus, & uolens, & nolens poteſt eſſe. Auguſtin. de duab. anim.
Inuitus qui facit, etiam voluntate feciſſe uidetur. idē de ſpir. & anima.
Nemo inuitus bene egit, etiam ſi bonum eſt, quod agit: Auguſt.
Violentorum non eſt adiutor Deus: Greg. li. 10. mor.
Violentia eſt cœlis inferenda: idem ſup. Pſal 7.
Non omne, quod vi ſumitur, iniurioſè aufertur. Auguſt. Epiſt 54.
Cogi homines, & non docere inutile eſt: Epiſt. 127.

Vſus, & conſuetudo.

EX GRÆCIS.

MVlta quæ naturaliter non ſunt delectabilia, cum aſſuefacta ſunt, delectabilia fiunt: Ariſt. Rhet. 1.
Omne conſuetum eſt delectabile, ibid.
Quod conſuetum eſt, velut innatum eſt ibidem.
Omne inconſuetum eſt obſcurum: idem Top. 6.
Conſuetudo eſt altera natura: idem Phyſic. 2.
Conſuetum ſemper eſt notius: idem Metap. 2.
Quàm vim habeat conſuetudo, leges oſtendunt. in quibus plus ualent fabuloſa, & puerilia cognitione de ipſis propter conſuetudinem. ibidem.
Non parum differt à iuuentute ſic, vel ſic aſſuefieri, ſed multum. idem Eth. 2.
Optimam tibi uiuendi rationem elige, eam tibi iucundam reddet conſuetudo: Plut de vtil. cap. ab inim.
Non tam durum eſt non accipere, quàm ſolitum non accipere: Xenoph. apud Volat.
Quicunque non conſueuit guſtare mala, fert quidem, ſed dolet ceruicem imponens iugo. Eurip. in Hecub.

EX LATINIS.

TArdum eſt, & rarum, quod vſus docet, quicquid natura tradit, & æquale eſt omnibus, & ſtatim. Sen. Epiſt. 122.

Res ſordida eſt, trita, & vulgari uia uiuere: idem epiſtola 123.

Inter cauſas malorum noſtrorum eſt, quod uiuimus ad exempla, nec ratione componimur, ſed conſuetudine abducimur: idem Epiſt. 124.

Conſuetudinis magna vis eſt, pernoctant uenatores in niue, in montibus vri ſe patiuntur, Cic. 2. Tuſc.

Conſuetudo laborum perpeſſionem efficit faciliorē.

Conſuetudo peccandi maleficij remouet dubitationem: Cic. ad Herenn.

Alienis magis, quam noſtris utimur: Plin. Senior libro 26.

Placet aſſuetudine vultus.

Qui ſemel imbuerit, nugas nutricis amabit.

Qui refugit matrem: Auſo.

Quod malè fers, aſſueſce, feres bene, multa vetuſtas. Lenit: Ouid. 2. de art. amand.

Grauiſſimum eſt imperium cōſuetudinis: Pub. Mim.

Gutta cauat lapidem, conſumitur annulus vſu.

Et teritur preſſa uomer aduncus humo: Oui. 4. de Pō.

Quæ ex vſu ſunt, non timentur: Veg lib 3.

Conſuetudo domina eſt verborum: in hiſt. Sax.

Vſus & inuentorum ab alijs ſcientia, & diſpoſitio, puta, relicta nobis medicamenta quibus ſanarentur oculi: Senec. epiſt. 65.

Quæcunque attribuit conditio naſcendi, & corporis temperatura, cùm multùm ſe diuque animus compoſuerit, hęrebunt: Liu. 3. dec. lib. 3.

EX SACRIS.

IPſa mutatio conſuetudinis, etiam quæ utilitate adiuuat, nouitate perturbat: Aug lib 1.

Facilè cor humanum omnibus quæ frequentat, adhæret: Bernar.

Conſuetudo debitores facit: idem.

Ægrè reprehendas, quod ſinis conſueſcere: Hier. ad Lætam.

Conſuetudo, quaſi ſecunda, & quaſi affabricata natura dicitur: Auguſt. lib. 6. de muſica.

Solet recta opinio prauam deprauare cōſuetudinem, & praua opinio rectā deprauare naturā, idē de doct. Chr.

Peccata quamuis magna, & horrenda cùm in conſuetudinem venerint, aut praua eſſe, aut nulla creduntur: vſque adeò, ut non ſolum non occultanda, verumetiam prædicanda, diffamandaq; credātur: Aug. in Ench c. 82.

Vincere conſuetudinem, dura eſt pugna, idem ſuper Pſalm. 38.

Conſuetudo eſt ius quoddam moribus conſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, & tenetur, cum ea deficit: Iſidor. lib. 2. Ethyc.

Conſuetudo autoritati cedat: prauum vſum lex, & ratio vincat: cùm verò nec ſacris canonibus, nec humanis legibus conſuetudo obuiare monſtratur, in concuſſa ſeruanda eſt. Iſid. in Synon. lib. 2.

Conſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt: Cypr. in ſerm.

Conſuetum quicquid eſt, ſemper præſumitur, apud Iuriſconſ.

Conſuetudo eſt optima interpres, ibidem.

Conſuetudo, quæ ſine peccato ſeruari non poteſt, non valet, ibidem.

Conſuetudo, quæ ſine peccato ſeruari non poteſt, nō valet, ibidem.

Conſuetudo habet poteſtatem principis, ibidem.

Conſuetudo facit contractum vſurarium haberi pro non vſurario, ibidem.

A conſuetudine non eſt recedendum, niſi rationi aduerſetur. Aug. lib. 2. muſic.

Conſuetudo cedat, veritate manifeſtata, idem libro 6. de Bapt.

Nihil firmius, ſi conſuetudini veritas ſuffragetur, idē lib. 4. de Bapt.

Non locus conſuetudinem, ſed conſuetudo locum commendat. Greg. ſup 1. Reg.

Non bene olet, qui bene ſemper olet. Hier. ad Demet.

Vſus citò commutat naturam: Amb. 1. de off.

Vſus artem fecit, idem ſuper Pſal. 37.

Cœpit eſſe licitum quod publicum: Cypr.

Vſus facit virtutes, non natura: tuum eſt autem abutendo facere uitia, aut bene utendo virtutes: Bernar. de conſid. lib. 2.

Communis vſus loquendi præfertur propriæ ſignificationi uocabuli, etiam in ſcriptura diuina, & in materia odioſa, & ſtricta, ſeu pœnali apud iuriſp.

Conſuetudo contemptum affert. Chryſoſt. ſup. Ioan. homil. 34.

Conſuetudo ſecunda natura eſt: idem ſup. Epiſto. ad Corinth. hom. 7.

Conſuetudo iura naturæ immutat: idem de milit. ſpirit. hom.

Conſuetudo peſſima non ſtatim abijcitur: idem de pœnit. homil. 3.

Abuſio. EX SACRIS.

Magna abuſio, parcitas putatur auaritia, ſobrietas auſteritas creditur ſilentium triſtitia reputatur. Bern. in Apolog.

Dominari ancillam, & ancillari dominam, magna abuſio eſt, idem.

Res quidem monſtruoſa eſt, Philoſophus curialis: & dum vtrunque eſſe affectat, neutrum eſt, eò quòd curia philoſophum excludit, & ineptias curiales philoſophus vſquequaque non recipit: Chryſ. de nug. Cur.

Cæco lumen, ſurdo ſermonem, ſapientiam bruto offerre, labor irritus: Cyp.

Duodecim ſunt abuſiones clauſtri, quibus tota religionis ſumma corrumpitur: ſcilicet prælatus negligens, diſcipulus inobediens, iuuenis otioſus, ſenex obſtinatus, monachus curialis, religioſus cauſidicus, habitus pretioſus, cibus exquiſitus, rumor in clauſtro, lis in capitulo, diſſolutio in choro, irreuerentia iuxta altare: Hug. lib. 2. de Clauſt. anim.

Ridicula res eſt, aut magis periculoſa, ſpeculator cæcus, præcurſor claudus, prælatus negligens, præco mutus: Gilbert.

Duodecim ſunt abuſiones ſæculi: ſcilicet ſapiens ſine operibus, ſenex ſine religione, adoleſcens ſine obedientia, diues ſine eleemoſina, fœmina ſine pudicitia, dominus ſine virtute, Chriſtianus contentioſus, pauper ſine diſciplina, populus ſine lege: Aug. de 12. abuſ.

Inter abuſiones huius ſæculi, ſola maior eſt, ſenis obſtinatio: Hugo de Clauſt. anim.

Abuſus lugendus, quo vitia reputantur virtutes: Bernar. in Apolog.

Locus. EX GRÆCIS.

MAximum omnium, locus eſt, capit enim omnia: Thales apud Diog lib. 1.

Viri loca faciunt honorata, nō loca viros: Ageſil. apud Plut. in Apoph

Forum ad fallendum inuicem, & an dandas auaritiæ manus deſtinatus locus eſt: Anach. ibid.

Anguſtiæ, & incommoditas locorum rixas parit: Demoſth. in arg lib.

Homini fœlicitatem locus nullus: ſicut nec virtutē, nec animi præſtantiam aufert: Democr. apud Stob.

Quibus in locis calamitoſus aliquis fuit, ad iſtos accedere nequaquam gaudet, ibid.

EX LATINIS.

MAgis q̃s venerit, quā quo intereſt: Sen. Epiſt. 28. Omni loco bene viuere poſitum eſt, ibid.

Non tantum corpori, ſed etiam moribus ſaluber locus eligendus eſt, idem Epiſt. 51.

Multum ad tranquillitatem locus confert idē epi. 51.

Veteres inquilinos indulgentia loci, & conſuetudo etiam inter iniurias detinet, idem epiſt. 71.

Apertiora ſunt ingenia, & ad intelligendum aptiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aer ſit purus, ac tenuis, quàm eorum, qui vtuntur, craſſo cęlo, atque concreto, quin etiam cibo, quo vtaris, intereſt ad mentis aciem: Cic. 3. de nat. deorum.

Salubritas loci non incolarum colore detegitur, quoniam aſſueti in peſtilentibus durant: Plin. ſen. lib. 18.

EX SACRIS.

NOn locus conſuetudinem, ſed conſuetudo locum exornat: Greg.

Medius locus, tutus eſt: Bernard.

Caſtitas etiam loci abolet infamiam, non locus infamat caſtitatem: Amb. 1. de Virg.

Locum appetens indebitè ſuperiorem, in vltimo eſt

conſtituendus: Greg. in reg.

Locus iuſtorum bona conuerſatio eſt, idem 1. reg.

Locus prædicatoris, non iacendi, ſed ſtandi officium habet, ibidem.

Diuitas, & reſp. EX GRAECIS.

VT ciuitas benè regatur, aut philoſophos regnare oportet, aut reges philoſophari: Plat. de rep.

Quot mores hominum, totidem reſp. ibid.

Ciuitas, & libera, & prudens, & ſibi amica ſit, idem de legibus.

Vbi præſes erit philoſophus, ibi ciuitas erit fœlix: Ariſtot. Eth. 2

A mulieribus malè regitur ciuitas, idem Polit. 1.

Ciues ſunt ſocij vnius ciuitatis, idem Polit. 2.

Maximum ciuitati bonum eſt amicitia, ibid.

Omnis ciuitas artificibus indiget, ibidem.

Ciuitas eſt ciuium multitudo, idem Polit. 3.

Ciuitas non eſt vna propter eoſdem muros, ſed propter eandem Politiam, ibid.

Melius eſt ciuitatem regi à viro optimo, quàm à lege optima, idem Polit. 3.

Non eſt idem bonos vis, & bonus ciuis, ibid.

Oportet optimam ciuitatem, de virtute eſſe ſollicitam, ibidem.

Politia eſt ordo quidam habitantium ciuitatem in principando, & ſubijciendo. ibid.

Quicunque politicè intendunt vtilitatem communē, rectè ſunt iuſti, ibid.

Sine iuſtitia impoſſibile eſt habitari ciuitatem, ibid.

Ciuitas non conſtat ex vna parte tantum, ſed ex multis, quarum vna, ſunt agricolæ, alia artifices manuales, alia qui negotiantur circa forum, alia mercenarij, vltima propugnatores, & armigeri, quos in ciuitate neceſſarium eſt exiſtere, ſi non debeat inimicis ſeruire: Ariſt. Polit. 4.

Bona fortuna eſt ciues mediocrem ſubſtantiam habere, tanquam ſufficientem eis: quia per tales bene regitur ciuitas, ibidem.

Magnæ ciuitates magis ſunt cum ſeditione, quàm paruæ: Ariſt. Polit 4.

Non ſolum oportet Politiam è principio inſtituere,

ſed etiam oportet ipſam corrigere, ibidem.

Sine principibus impoſſibile eſt eſſe ciuitatem, ibid.

Politiæ maximè diſſoluuntur, propter iuſtitiæ tranſgreſſionem, idem Polit 5.

Neceſſarium eſt in ciuitate omni aliquid emi, & aliquid vendi, idem Polit. 6.

Optimus populus eſt, qui terræ colendæ deditus, ibi.

Ciuitas eſt domorum pluralitas, agro, & pecunijs ſufficienter abundans ad bene viuendum, idem Oecö nom. 6.

Nulla ciuitas eſt, quæ non alueri intra ſe inuidiam, æmulationem, contentionem, quibus ex affectibus ſimultas potiſſimum naſci conſueuit: Plut. de vtili. capiend. ab inim.

Optima mihi videtur ciuitas, in qua omnes, non minus legem, quam tyrannum timent: Bias apud Pluth. in conuiu. 7. Sap.

Ciuitates tunc intereunt, cùm boni nequeunt diſcerni à malis, Antiſt. apud Diog. lib. 6.

Non eſt culpanda ciuitas malè audiens propter gubernatorem malum, ibidem.

Coloniæ in barbaras prouincias deducendæ, vt noſtræ inopiæ conſulatur. tum vt illæ ad veram religionẽ, & humanitatem perducantur: Demoſt in arg. lib.

Vt coniugatorum, ita etiam vrbium diſpar eſt fœcunditas, ibidem.

Vrbes ac regiones in medio potentium ſitæ materiæ ſunt bellorum, ibidem.

Reſp. ſocietatem potius rerumpub. quàm principum quærunt, ibid.

Coloniæ tametſi rebus ſecũdis oblitæ veteris coniunctionis, tamen in periculis, ad Metropolim, tanquam filij contumaces ad parentes confugiunt, ibid.

Vnius imperium liberis ciuitatibus præſertim finitimus timendum, ibidem.

Arcium extructio in vrbibus non tam firmamentum eſt ſalutis, quam monumentum ſeruitutis ibid.

Ciuitas, vt animam, qua rectè victura ſit, ſcientiam, complectatur: quemadmodum, qui ægrotat, medicum: & qui proſperè nauigare vult, gubernatorem: Plat. in Alcib.

Multo melior eſt ſtatus ciuitatis, quæ licet deterioribus, firmis tamen legibus vtitur, quàm illius, quæ bonis quidem ſed irritis, Tucyd. apud Stob.

Primum luxuria ciuitates ingreditur, deinde ſaturitas, poſtea contumelia, poſtea exilium, ibid.

Optima ciuitatum eſt, quæ viros bonos habet: Pyth. ibidem.

Si ciues magiſtratui obediente magiſtratus autem legibus, ciuitas in optimo ſtatuerit, ibid.

Optimus eius ciuitatis ſtatus mihi videtur, in qua iniuriarum autorem ad ius trahunt accuſant, puniunt etiam illi qui iniuriam paſſi non ſunt, ibid.

Ille populus bene compoſitus eſt, vbi remp. adminiſtrantes magis infamiam, quàm legem mutuent: Cleob. apud Stob.

Bene ciuitati eſt, vbi malis imperare non licet: Pit. ibidem.

Optima ciuitas eſt, quæ maximè leges, minimè rhetores audiat: Cleob. ibid.

Ciuitas virum docet: Simonid.

EX LATINIS.

NVnquam boni ciuis inutilis eſt opera: auditu enim viſu, vultu, nutu, obſtinatione tacita, inceſſuque ipſo prodeſt: Sen. de tranq. anim.

Proprium eſt ciuitatis, vt ſit libera, & non ſollicita ſua cuiuſque res cuſtodia: Cic. 2. Offic.

Ciuem ab hoſte, non natura, aut loco, ſed animo factiſque diſtinguimus: Cic. Par. 4.

Reſpub. nomen vniuerſæ ciuitatis eſt, pro qua mori, & cui nos totos dare, & in qua, omnia noſtra ponere debemus, idem 2. de legib.

Nihil eſt in rebus humanis præclarius, quam de re-publ. bene mereri, idem ad Planc.

Magnus eſt in republ. campus, multis apertus curſus ad laudem, idem Philipp. 4.

Duabus rebus continetur reſp. præmijs, & pœna. Solon apud Cicer. ad Brutum.

Vt corpora noſtra ſine membris: ita ciuitas ſine lege, idem pro Planc.

Neceſſe eſt in republ. ut plus in ea valeat, qui plus ſapit: pareat, qui minus: . , . in Epiſt.

Nullum oppidis firmius ornamentum, quàm ciuiū numerus: Plin. Iun. lib 7.

Nulla prouincia eſt, quæ non peritos, & ingenioſos viros habeat, idem lib. 8.

Si incolæ bene morati ſunt, bene munitum eſt oppidum: Plaut. in Perſ.

Fortuna vrbis, vrbem tutatur: Liuius lib. 1. dec. 2

Populus vllus, aut ciuitas non diutius, quàm neceſſe eſt permanebit in ea cõditione, cuius eum pœnitet, idem lib. 8. Dec. 1.

Nulla magna ciuitas quieſcere diu poteſt, ſi foris hoſtem non inuenit, quærit domi. idem lib. 10 Dec. 1.

Reſpub. incolumis, res priuatas ſeruat. Liuius lib. 6. Dec 3.

Vir virum, & ciuitas, & ſeruat ciuitatem.

Sua cuique ciuitati religio eſt, noſtra nobis officia, non eadem diſparibus ætatibus tribuuntur: aliaque ſunt iuuenum, alia ſeniorum, alia conſtantis ætatis ſunt, & extrema quædam ſenectutis ſtudia: Cat. mai.

EX SACRIS.

Ciuitas à conuenientiũ conuerſatione dicitur: Greg. lib. 12, mor.

Vnaquæque ciuitas, ac prouincia ſuos habet mores, ſuos ſenſus, qui tolli ſine perturbatione rerum ſubitò non poſſunt, apud Platinam.

Vrbanus ſuam domum ciuitati, ciuitatem regioni, regionem mundo, mundum Deo ſubijcit: Pius ſecund. apud Plat.

In bene ordinata ciuitate etiam carnifex ſuum locum tenet. Auguſtin. lib. 2. de Ordine cap. 4.

In ciuitate, concordia idem eſt, quod harmonia in muſica, idem lib. 2. de ciuit. Dei cap. 22.

Ciuitatis ſuæ Deus ipſe vita, & victus eſt, idem lib. 21. de Ciuit. Dei, cap. 15.

Ciuitatis Dei finis, eſt vita æterna in pace, idem lib. 19. de Ciuit. Dei.

Ciuitati nihil tam inimicum, quàm iniuſtitia, idem lib. 2. de Ciuit. Dei.

Ciuitates quo maiores, eò deteriores: Chryſoſtom. de Orat. dom. Serm.

Tunc totum Reipub. corpus roboris ſui integritate vigebit, tunc optimæ compoſitionis ſuæ ſpecie venuſtabitur, & elegantis pulchritudinis decorem induit: ſi ſingula quæque locum teneant ſortita decenter, ſi non fuerit officiorum confuſio, ſed diſtributio Chryſoſt. in Polyc. lib. 1.

Multò glorioſius eſt ciuitates condere, quam euertere: . . . in Epi.

Ager & Agricultura.

EX GRAECIS.

AGricolæ magis appetunt lucrum, quàm honorem, & ideo delectabilius eſt eis laborare, quàm principem agere, & dominari: Ariſt. Polit. 5.

Ignauæ ſunt ad agros colendum manus bene educatæ: Eurip. in Rhe.

Viuendi pater eſt hominibus ager, apud Stob.

Dum pacis amans intueor agrū, odi ciuitatem, ibid.

Iuſtiſſima hominibus poſſeſſio eſt ager. ibidem.

Agricola ſemper in proximum annum diues eſt ibid.

Agricultura ſuauitas non nihil amari mixtum habet, ibidem.

Agricultura res eſt infinita, & nunquam abſoluitur, idem.

Agricultura alienarum artium parens, ibidem.

EX LATINIS.

OMnium rerum ex quibus aliquid exquiritur, nihil eſt agricultura melius, nihil vberius, nihil dulcius, nihil homini libero dignius: Cic. 1. Offic.

Vita ruſtica maximè diſiuncta eſt cupiditate, & cum officio coniuncta, idem pro Roſc.

Vita ruſtica, quàm nos agreſtem vocamus, parſimoniæ diligentiæ, iuſtitiæ magiſtra eſt, ibid.

Agricolæ ſemper ita viuunt, vt quæſtum noſcant nullum fructum autem eum ſolum, quem labore pepererint.

Ipſa ratio arandi ſpe magis, & iucunditate quadam, quam fructu, & emolumento tenetur idem. 5. act in Verrem.

Malus eſt ager, cum quo dominus luctatur: Plin. Seni. lib. 18.

Falluntur, qui ſegnitiem prioris agri domini pro emptore eſſe arbitrantur, nihil eſt damnoſius deſerto agro, itaque Cato de bono domino potius emi, nec contemnendam alienam diſciplinam, ibidem.

Agricolam vendacem eſſe oportet, ibidem.

Frons domini plus agro confert, quàm occipitium, ibidem.

Arua alternis annis ceſſare cupiunt.

Minimè inuidioſi, minimeque malè cogitantes ſunt, qui in agro occupati ſunt: Cat. de re Ruſt.

Villicus non plus ſentiat ſapere ſe, quàm dominus, ibidem.

Villicus primus cubitu ſurgat, poſtremus cubitum eat, ibidem.

Res ruſtica ſic eſt, ſi vnam rem ſerò feceris, omnia opera ſerò facies, ibid.

Vtilior ager eſt, qui ſalubrior; Varro de re ruſt.

Agricola ad duas metas dirigere debet, ad vtilitatem, & voluptatem: vtilitas quærit fructum, voluntas delectationem, ibid.

Nemo eadem vtilitate, non formoſius, quod eſt agrũ emere vult pluris, quã ſi eſt fructuoſus turpis, ibid.

Non eſt prudentis, credere tellurem, quæ diuinam, & æternam iuuentam ſortita, communis omnium parens dicta ſit, quia, & cuncta pepetit ſemper, & deinceps paritura ſit, velut hominem conſeneſcere: Col. libro 1.

Sola res eſt, quæ ſine dubitatione proxima, & quaſi conſanguinea ſapientiæ eſt, tam diſcentibus eget, quàm magiſtris, ibid.

Agriculturæ opus non ſolum ſcientiam, ſed & virilẽ ætatem cum robore corporis ad labores ſuſtinendos deſiderat, ibidem.

Vulgaris exiſtimatio eſt, rem ruſticam ſordidũ opus eſſe, & id negotium, quod nullius egeat magiſterio præceptoris, ibidem.

Procul verò eſt, quod plerique crediderunt facillimã eſſe, nec nullius acuminis ruſticationem, ibid.

In agricultura voluntas facultasque citra ſcientiam ſæpe magnam dominis afferunt iacturam, cum imprudenter facta opera fruſtrantur impenſas; Colum. ibid.

Si præſentia domini deeſt in agricultura, vt in exercitu cum abeſt Imperator, cuncta ceſſant officia, ibid.

Qui agrum parabit, domum vendat, nec magis vrbanum, quàm ruſticum larem colat, idem lib. 1.

Peſſimè mulctatur ager, cuius dominus, quid faciendum ſit, non dolet, ſed audit villicum, ibid.

Nemo ſanus debet facere ſumptus in cultura ſterilis ſoli, nec rurſus peſtilenti, quamuis feraciſſimo pinguiq;

agro dominus ad fructus peruenit, ibid.

Laudato ingentia rura, exiguum colito: Virgil. in Georg.

Non maior, quàm calculorum ratio exigit, ager emẽdus eſt, ibidem.

Imbecillior ager, quàm agricola eſſe debet, ibid.

Non dubium eſt, quin minus reddat laxus ager non bene cultus, quàm anguſtus eximiè: Col. lib. 1.

Emendus eſt ager, quo potiamur, non quo oneremur, ibidem.

Non ſatis eſt poſſidere velle, ſi colere non poſſis, ibid.

Ager, quem mercari volueris, ſæpius reuiſendus eſt. Columel. lib. 2.

Cum ſit ſapientis, non vbique emere, nec aut vbertatis illecebris, aut ex delitiarum concinnitate decipi: ſic verè induſtrij patrisfamilias eſt, quicquid emerit, aut acceperit facere fructuoſum, ibid.

Paterfamilias vendax ſit, non emax: Cato de re ruſt.

Prima adoleſcentia patremfamilias agrum conſerere oportet, ibidem.

Patremfamilias claritatem ſpectare, & rei, & virtuti, & gloriæ eſt, ibid.

Ventos, & varium cœli perdiſcere morem.

Cura ſit, ac patrios cultusque habitusque locorum.

Et quid quæque ferat regio, & quid quæque recuſet: Virgilius in Georg.

Nullus ager ſine profectu colitur: Columb. lib 1.

Nuſquam experimentorum varietas omittenda eſt, longeque etiam in pingui ſolo magis audendum eſt, quoniã nec laborem nec fructum fruſtratur effectus, ibi.

Eleganter ædificet agricola, nec ſit tamen ædificator, atque agri tantum complectatur, quantum ne villa ſua dum quærat nevè fundus villam, ibid.

Quod inchoatur ædificium, ſicut ſalubri loco: ita ſaluberrima parte regionis debet conſtitui, ibid

Paterfamilias comiter agat cum colonis, facilem ſe præbeat, & auarius opus exigat, quàm penſiones: quoniam, & minus id offendit, & tamen in vniuerſum magis prodeſt, ibid.

Nulla eſt maior vel nequiſſimi hominis cuſtodia, quã operum exactio, ibid.

Dominus non vnaquaque re cui colonum obligauerit, tenax eſſe ſui iuris debet: ſicut in diebus pecuniarũ, in lignis, & cæteris paruis acceſſionibus exigendis

quarum

quarum cura maiorem moleſtiam, quam impenſam ruſticis affert. nec nobis eſt vindicandum, quicquid licet: nam, ſummum ius antiqui ſummam putabant crucem: nec rurſus in totum remittendum, quoniam vel optima nomina non appellando fiunt mala: ibidem.

Res mala eſt, frequens locatio fundi: peior tamen Vrbanus colonus, qui per familiam mauult agrum, quàm per ſe colere: ab eiuſmodi enim homine pro mercede lis redditur: Colum. lib. 1.

Cum mediocris adeſt, & ſalubritas, & terræ bonitas, nunquam non ex agro ſua cuique cura reddidit, quam coloni, nunquam non etiam villici, niſi ſi maxima uel negligentia ſerui, vel rapacitas interuenit: quæ utraque peccata plerunque domini vitio, uel committi, vel foueri non dubium eſt: cùm liceat cauere ne talis præficiatur negotio, aut iam propoſitus, ut ſubmoueatur curare, ibidem.

Paterfamilias pareat etiam minus bonis, ita ut potius timeant eius ſeueritatem, quàm crudelitatem deteſtentur: id contingere poterit, ſi maluerit cuſtodire ſubiectos, ne peccent, quàm negligentia ſua committere, ut puniat delinquentes: idem lib. 2.

In uniuerſum hoc magis obtinendum eſt magiſtro pecoris, ne quid ſe putet ſcire, quod neſciat: quæratque ſemper addiſcere, quod ignorat: ibidem.

Nonnunquam cum operarijs iocetur dominus, & aliquid ipſis iocari permittat, ibidem.

Cùm multum prodeſt peritè quid facere: tum multũ obeſt perperam feciſſe, ibidem.

Non fatigatione, quemadmodũ plurimi crediderunt, nec ſenio, ſed noſtra inertia minus benignè nobis arua reſpondent, ibidem.

Seu ſponte, ſeu quolibet caſu deſtituta humus cũ eſt repetita cultu, magno fœnore ceſſationis colono reſpondet, ibidem.

Nihil aliud eſt colere, quàm fouere, & fermentare terram, ibidem.

Studioſi agricolationis hoc primum docendi ſunt: vberrimum eſſe fructum uinearum, idem lib. 3.

Quocunque præſentis domini oculi frequenter acceſſere, in ea parte maiorem in modum fructus exuperat, ibidem.

In omni genere impenſarum plerique noua opera fortius auſpicantur, quàm tuentur perfecta, ibidem.

Sunt

Sunt qui ſumptum annum refugientes, & hoc primũ reditum certiſſimum exiſtimantes, impendere nihil audent, quaſi planè fuerit neceſſe vineas facere, quas mox auaritia defererent, idem lib. 4.

Vinea, res eſt tenera, infirma, iniuriæ maximæ impatiens, quæ plerunque nimio labore, & vbertate conſumitur, perijtque ſi modum non adhibeas fœcunditate ſua. Colum. lib. 4.

Arboris perpetua cultura eſt, ibidem.

Diligentis patrisfamilias eſt, primam quamque arborem ſenio confectam tollere, ibidem.

Omnes arbores quanto altius arantur, & circunfodiũtur, maiore fructu exuperant, ibidem.

Omnis arboris ſimplicior cultus eſt, quàm uinearũ, longeque ex omnibus ſtirpibus minorem impenſam deſiderat olea, ibidem.

Qui arat oliuetum, rogat fructum: qui ſtercorat, exorat: qui cædit, cogit, Colum lib 5.

Celeriter locupletari poteſt, qui bene paſcit: vel qui mediocriter paſcit, vel etiam qui male paſcit Cato apud Colum lib. 5.

Ex domitis bubus ualentiſſimum cum indomito iungimus, qui & procurrentem detrahat, & cunctantem producat: Colum. lib 5.

Quia peruicax contumacia plerunque ſæuientem fatigat, vtilius eſt citra corporis vexationem fame potius, & ſiti bouem emendare. nam eum uehementius afficiunt naturalia deſideria, quam plagæ, ibidem.

Cuſtodiendum eſt, ne in corporatione, vel ſtatura, vel viribus impar bos cum valentiori iungatur, nam vtraq; inferiori celeriter affert exitium, ibidem.

Non prodeſt cibis ſatiari pecora, niſi omni adiuuentur diligentia, ut ſalubri ſint corpore, vireſque conſeruent, ibidem.

Poſt maiores quadrupedes ſecunda ratio eſt ouilis pecoris, quæ prima ſit, ſi ad vtilitatis magnitudinem referas, ibidem.

Exiguus ouium numerus, cum pabulo ſatiatur, plus domino reddit, quàm maximus grex, ſi ſenſerit penuriam, ibidem.

Sæpe frigoris, atque hyemis ſæuitia paſtorem decipit, idem libro 7.

Paſtor duci proprior ſit, quam domino: & in cogẽdis recipiendiſque ouibus acclamatione, ac baculo minetur,

tur,nec vnquam telum immittat in eas, ibid.

Paſtor non alterius generis ſequatur paſtores, ſed ſuũ ſemper antecedat agmen, ibid.

In omni genere quadrupedum ſpecies maris diligenter eligitur, quoniam ſimilior patri frequentior eſt progenies, quàm matri, ibid.

Vbi eſt vbertas pabuli, ſubmittere prolem ſemper expedit, ibidem.

Villicum fundo, familiæque præponi conuenit ętatis nec primæ, nec vltimæ: nam ſeruitia ſic tyrunculũ contemnunt, vt ſenem, quoniam ille nondum nouit opera ruris: hic exequi iam non poteſt, ibidem.

Præſtat villicum magiſtrum eſſe operariorum, non diſcipulum, ibid.

Malè agitur cum domino, quem uillicus docet, ibid.

Docendus eſt à pueritia, ruſticisque operibus educandus, multisque prius experimentis inſpiciendus erit futurus villicus, ibid.

Tam docendus eſt futurus villicus: quam futurus figulus, aut faber: & haud facilè dixerim, num illa tanto expeditiora ſint diſcentibus artificia, quantò minus ampla ſunt, iuſtificationis autem magna, & diffuſa eſt materia, parteſque ſi velimus eius percenſere, vix numero percenſemus, ibid.

Villicus ſomni, & vini ſit abſtinentiſſimus, vtraque enim ſunt inimiciſſima diligentiæ, ibid. lib. 2.

Plurimum refert colonos à primo mane opus aggredi, nec lentos per otium pigrè procedere, ibid.

In agreſti negotio dici vix poteſt, quid gnauus operarius ignauo, & ceſſatori præſtet, ibid.

Colonus, vbi crepuſculum inceſſerit, neminem poſt ſe relinquat, ſed omnes ſubſequatur: more optimi paſtoris, qui è grege nullum bouem patitur relinqui, ibi.

Frequens cogentio ſeruorum nec impunitatis ſpem, nec peccandi locum præbet, ibid.

Villicus non coloniæ ſuæ terminos debet egredi, ne abſentiæ ſuæ familiæ aut ceſſandi, aut delinquendi ſpatium det: hoſpitem non, niſi ex amicitia domini quam rariſſimè recipiat, ibid.

Credat villicus prætermiſſas non duodecim horas, ſed annum perijſſe, niſi ſua quaque die quod inſtat, effecerit, ibid.

Satis prouidus erit agricola, cui licebit ante multos dies ſuſpecta cauere tempora: Colu. lib. 11.

Inertis eſt agricolæ: expectare diei breuitatem, præſertim in his regionibus, in quibus brumales dies horarii nouem ſunt, noctesque horarum quindecim, ibid.

Villicus hortorum quoque curam ſuſcipiat, vt & quotidiani victus leuet ſumptum, & aduenienti domino præbeat in emptas ruris dapes, ibid.

Finis autem fodiendi vineas nullus eſt, nam quanto ſæpius foderis, tanto vberiorē fructū reperies, idē lib. 12

Agricola ex ſcientia ſiderum tempora arandi, ſeminandi, & colligendi agnoſcit: Chryſ. ſup. Gen. hom 6.

Agricolæ magna ſapientia præditi, idem ſup. Gen. 12 hom. 11.

Agricultura à diuina gratia pēdet, idem ſup. epiſt. ad Cor. hom. 11.

Agricultura ſine imperatoria conſtare non poteſt, idē ſup. Epiſt. ad Cor. hom. 16.

Domus, & ædificium.

EX SACRIS.

Omnis domus debet regi à ſeniore: Ariſt. Polit. 1.

Dom⁹ partes ſunt: homo, & poſſeſſio: idē Oeco. li.

Regna, & ciuitates pauci gubernant, focus verò, & domus ad paucos pertinet: Plaut. in conui. 7. Sap.

Optima illa domus, eſt in qua talem ſe præſtat dominus, qualem foris leges cogunt: Bias apud Plut. ibid.

Priuſquam domo quis exeat, quid acturus ſit, apud ſe pertractet, rurſus cùm redierit, quid egerit, recogitet: Cleob. apud Diog.

Inops conſilij, calamitoſa domus: Eurip. in Oreſt.

Vnius poteſtas ſit, & in re domeſtica, & in repub. idē in Andro.

Facilius eſt deſtruere, quam conſtruere: Ariſt. Pol. 6.

Ædificant homines vt immortales: obſonant tanquā parum victuri, apud Plut. de cup. diui.

Domus ſine nuptijs, manca eſt, apud Stob.

Optima eſt domus, in qua domino plurimum otij agere licet: Thal. ibid.

Optimè conſtituta eſt domus, in qua ſuperfluum nihil abundet: & neceſſarium nihil deſit: Pit. ibid.

Omnis actio in bene recta domo ac moderata quanquam ab vtroque vnanimiter geritur: apparet tamen, atque

Abuſus lugendus, quo vitia reputantur virtutes: Bernar. in Apolog.

Locus. EX GRÆCIS.

Maximum omnium, locus eſt, capit enim omnia: Thales apud Diog lib. 1.

Viri loca faciunt honorata, nō loca viros: Ageſil. apud Plut. in Apoph

Forum ad fallendum inuicem, & an dandas auaritiæ manus deſtinatus locus eſt: Anach. ibid.

Anguſtiæ, & incommoditas locorum rixas parit: Demoſth. in arg lib.

Homini fœlicitatem locus nullus: ſicut nec virtutē, nec animi præſtantiam aufert: Democr. apud Stob.

Quibus in locis calamitoſus aliquis fuit, ad iſtos accedere nequaquam gaudet, ibid.

EX LATINIS.

Magis q̄s venerit, quā quo intereſt: Sen. Epiſt. 28.

Omni loco bene viuere poſitum eſt, ibid.

Non tantum corpori, ſed etiam moribus ſaluber locus eligendus eſt, idem Epiſt. 51.

Multum ad tranquillitatem locus confert idē epi. 51.

Veteres inquilinos indulgentia loci, & conſuetudo etiam inter iniurias detinet, idem epiſt. 71.

Apertiora ſunt ingenia, & ad intelligendum aptiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aer ſit purus, ac tenuis, quàm eorum, qui vtuntur, craſſo cęlo, atque concreto, quin etiam cibo, quo vtaris, intereſt ad mentis aciem: Cic. 3. de nat. deorum.

Salubritas loci non incolarum colore detegitur, quoniam aſſueti in peſtilentibus durant: Plin. ſen. lib. 18.

EX SACRIS.

Non locus conſuetudinem, ſed conſuetudo locum exornat: Greg.

Medius locus, tutus eſt: Bernard.

Caſtitas etiam loci abolet infamiam, non locus infamat caſtitatem: Amb. 1. de Virg.

Locum appetens indebitè ſuperiorem, in vltimo eſt

conſtituendus: Greg. in reg.

Locus iuſtorum bona conuerſatio eſt, idem 1. reg.

Locus prædicatoris, non iacendi, ſed ſtandi officium habet, ibidem.

Diuitas, & reſp. EX GRAECIS.

VT ciuitas benè regatur, aut philoſophos regnare oportet, aut reges philoſophari: Plat de rep.

Quot mores hominum, totidem reſp. ibid.

Ciuitas, & libera, & prudens, & ſibi amica ſit, idem de legibus.

Vbi præſes erit philoſophus, ibi ciuitas erit fœlix: Ariſtot. Eth. 1.

A mulieribus malè regitur ciuitas, idem Polit. 1.

Ciues ſunt ſocij vnius ciuitatis, idem Polit. 2.

Maximum ciuitati bonum eſt amicitia, ibid.

Omnis ciuitas artificibus indiget, ibidem.

Ciuitas eſt ciuium multitudo, idem Polit. 3.

Ciuitas non eſt vna propter eoſdem muros, ſed propter eandem Politiam, ibid.

Melius eſt ciuitatem regi à viro optimo, quàm à lege optima, idem Polit. 3.

Non eſt idem bonos vis, & bonus ciuis, ibid.

Oportet optimam ciuitatem, de virtute eſſe ſollicitam, ibidem.

Politia eſt ordo quidam habitantium ciuitatem in principando, & ſubijciendo. ibid.

Quicunque politicè intendunt vtilitatem communẽ, rectè ſunt iuſti, ibid.

Sine iuſtitia impoſſibile eſt habitari ciuitatem, ibid.

Ciuitas non conſtat ex vna parte tantum, ſed ex multis, quarum vna, ſunt agricolæ, alia artifices manuales, alia qui negotiantur circa forum, alia mercenarij, vltima propugnatores, & armigeri, quos in ciuitate neceſſarium eſt exiſtere, ſi non debeat inimicis ſeruire: Ariſt. Polit. 4.

Bona fortuna eſt ciues mediocrem ſubſtantiam habere, tanquam ſufficientem eis: quia per tales bene regitur ciuitas, ibidem.

Magnæ ciuitates magis ſunt cum ſeditione, quàm paruæ: Ariſt. Polit 4.

Non ſolum oportet Politiam è principio inſtituere,

ſed etiam oportet ipſam corrigere, ibidem.

Sine principibus impoſſibile eſt eſſe ciuitatem, ibid.

Politiæ maximè diſſoluuntur, propter iuſtitiæ tranſgreſſionem idem Polit 5.

Neceſſarium eſt in ciuitate omni aliquid emi, & aliquid vendi, idem Polit. 6.

Optimus populus eſt, qui terræ colendæ deditus, ibi.

Ciuitas eſt domorum pluralitas, agro, & pecuniſs ſufficienter abundans ad bene viuendum, idem Oecõnom. 6.

Nulla ciuitas eſt, quæ non aluerit intra ſe inuidiam, æmulationem, contentionem, quibus ex affectibus ſimultas potiſſimum naſci conſueuit: Plut. de vtili. capiend. ab inim.

Optima mihi videtur ciuitas, in qua omnes, non minus legem, quam tyrannum timent: Bias apud Pluth. in conuiu. 7. Sap.

Ciuitates tunc intereunt, cùm boni nequeunt diſcerni à malis, Antiſt. apud Diog. lib. 6.

Non eſt culpanda ciuitas malè audiens propter gubernatorem malum, ibidem.

Coloniæ in barbaras prouincias deducendæ, vt noſtræ inopiæ conſulatur. tum vt illæ ad veram religionẽ, & humanitatem perducantur: Demoſt in arg. lib.

Vt coniugatorum, ita etiam vrbium diſpar eſt fœcunditas, ibidem.

Vrbes ac regiones in medio potentium ſitæ materiæ ſunt bellorum, ibidem.

Reſp. ſocietatem potius rerumpub. quàm principum quærunt, ibid.

Coloniæ tametſi rebus ſecũdis oblitæ veteris coniunctionis, tamen in periculis, ad Metropolim, tanquam filij contumaces ad parentes confugiunt, ibid.

Vnius imperium liberis ciuitatibus præſertim finitimus timendum. ibidem.

Arcium extructio in vrbibus non tam firmamentum eſt ſalutis, quam monumentum ſeruitutis ibid.

Ciuitas, vt animam, qua rectè victura ſit, ſcientiam complectatur: quemadmodum, qui ægrotat. medicum: & qui proſperè nauigare vult, gubernatorem: Plat. in Alcib.

Multo melior eſt ſtatus ciuitatis, quæ licet deterioribus, firmis tamen legibus vtitur, quàm illius, quæ bonis quidem ſed irritis, Tucyd. apud Stob.

Primum

Primum luxuria ciuitates ingreditur, deinde ſaturi tas, poſtea contumelia, poſtea exilium, ibid.

Optima ciuitatum eſt, quæ viros bonos habet: Pyth ibidem.

Si ciues magiſtratui obediente magiſtratus autem le gibus, ciuitas in optimo ſtatuerit, ibid.

Optimus eius ciuitatis ſtatus mihi videtur, in qua in iuriarum autorem ad ius trahunt accuſant, puniunt etiam illi qui iniuriam paſſi non ſunt, ibid.

Ille populus bene compoſitus eſt, vbi remp. admini ſtrantes magis infamiam, quàm legem mutuent: Cleob apud Stob.

Bene ciuitati eſt, vbi malis imperare non licet: Pit ibidem.

Optima ciuitas eſt, quæ maximè leges, minimè rheto res audiat: Cleob. ibid.

Ciuitas virum docet: Simonid.

EX LATINIS.

NVnquam boni ciuis inutilis eſt opera: auditu enim viſu, vultu, nutu, obſtinatione tacita, inceſſuque ipſo prodeſt: Sen. de tranq. anim.

Proprium eſt ciuitatis, vt ſit libera, & non ſollicita ſue cuiuſque res cuſtodia: Cic. 2. Offic.

Ciuem ab hoſte, non natura, aut loco, ſed animo fa ctiſque diſtinguimus: Cic. Par. 4.

Reſpub. nomen vniuerſæ ciuitatis eſt, pro qua mori, & cui nos totos dare, & in qua, omnia noſtra ponere de bemus, idem 2. de legib.

Nihil eſt in rebus humanis præclarius, quam de re publ. bene mereri, idem ad Planc.

Magnus eſt in republ. campus, multis apertus curſus ad laudem, idem Philipp. 4.

Duabus rebus continetur reſp. præmijs, & pœna. So lon apud Cicer. ad Brutum.

Vt corpora noſtra ſine membris: ita ciuitas ſine lege, idem pro Planc.

Neceſſe eſt in republ. ut plus in ea valeat, qui plus ſa pit: pareat, qui minus: . , . in Epiſt.

Nullum oppidis firmius ornamentum, quàm ciuiū numerus: Plin. Iun. lib. 7.

Nulla prouincia eſt, quæ non peritos, & ingenioſos viros habeat, idem lib. 8.

Multò glorioſius eſt ciuitates condere, quam euerte re: . . . in Epi.

Ager & Agricultura.

EX GRAECIS.

Agricolæ magis appetunt lucrum, quàm honorem & ideo delectabilius eſt eis laborare, quàm principem agere, & dominari: Ariſt. Polit. 5.

Ignauæ ſunt ad agros colendum manus bene educatæ: Eurip. in Rhe.

Viuendi pater eſt hominibus ager, apud Stob.

Dum pacis amans intueor agrũ, odi ciuitatem, ibid.

Iuſtiſſima hominibus poſſeſſio eſt ager. ibidem.

Agricola ſemper in proximum annum diues eſt ibid.

Agricultura ſuauitas non nihil amari mixtum habet ibidem.

Agricultura res eſt infinita, & nunquam abſoluitur idem.

Agricultura alienarum artium parens, ibidem.

EX LATINIS.

Omnium rerum ex quibus aliquid exquiritur, nihil eſt agricultura melius, nihil vberius, nihil dulcius, nihil homini libero dignius: Cic. 1. Offic.

Vita ruſtica maximè diſiuncta eſt cupiditate, & cum officio coniuncta, idem pro Roſc.

Vita ruſtica, quàm nos agreſtem vocamus, parſimoniæ diligentiæ, iuſtitiæ magiſtra eſt, ibid.

Agricolæ ſemper ita viuunt, vt quæſtum noſcant nullum fructum autem eum ſolum, quem labore pepererint.

Ipſa ratio arandi ſpe magis, & iucunditate quadam, quam fructu, & emolumento tenetur idem. 5. act in Verrem.

Malus eſt ager, cum quo dominus luctatur: Plin. Sen. lib. 18.

Falluntur, qui ſegnitiem prioris agri domini pro emptore eſſe arbitrantur, nihil eſt damnoſius deſerto agro, itaque Cato de bono domino potius emi, nec contemnendam alienam diſciplinam, ibidem.

Agricolam vendacem eſſe oportet, ibidem.

Frons domini plus agro confert, quàm occipitium, ibidem.

Arua alternis annis ceſſare cupiunt.

Minimè inuidioſi, minimeq́ue malè cogitantes ſunt, qui in agro occupati ſunt: Cat. de re Ruſt.

Villicus non plus ſentiat ſapere ſe, quàm dominus, ibidem.

Villicus primus cubitu ſurgat, poſtremus cubitum eat, ibidem.

Res ruſtica ſic eſt, ſi vnam rem ſerò feceris, omnia opera ſerò facies, ibid.

Vtilior ager eſt, qui ſalubrior; Varro de re ruſt.

Agricola ad duas metas dirigere debet, ad vtilitatem, & voluptatem: vtilitas quærit fructum, voluntas delectationem, ibid.

Nemo eadem vtilitate, non formoſius, quod eſt agrū emere vult pluris, quā ſi eſt fructuoſus turpis, ibid.

Non eſt prudentis, credere tellurem, quæ diuinam, & æternam iuuentam ſortita, communis omnium parens dicta ſit, quia, & cuncta peperit ſemper, & deinceps paritura ſit, velut hominem conſeneſcere: Col. libro 1.

Sola res eſt, quæ ſine dubitatione proxima, & quaſi conſanguinea ſapientiæ eſt, tam diſcentibus eget, quàm magiſtris. ibid.

Agriculturæ opus non ſolum ſcientiam, ſed & virilē ætatem cum robore corporis ad labores ſuſtinendos deſiderat, ibidem.

Vulgaris exiſtimatio eſt, rem ruſticam ſordidū opus eſſe, & id negotium, quod nullius egeat magiſterio præceptoris, ibidem.

Procul verò eſt, quod plerique crediderunt facillimā eſſe, nec nullius acuminis ruſticationem, ibid.

In agricultura voluntas facultaſque citra ſcientiam ſæpe magnam dominis afferunt iacturam, cum imprudenter facta opera fruſtrantur impenſas; Colum. ibid.

Si præſentia domini deeſt in agricultura, vt in exercitu cum abeſt Imperator, cuncta ceſſant officia, ibid.

Qui agrum parabit, domum vendat, nec magis vrbanum, quàm ruſticum larem colat, idem lib. 1.

Peſſimè mulctatur ager, cuius dominus, quid faciendum ſit, non docet, ſed audit villicum, ibid.

Nemo ſanus debet facere ſumptus in cultura ſterilis ſoli, nec rurſus peſtilenti, quamuis feraciſſimo pinguiq;

agro dominus ad fructus peruenit, ibid.

Laudato ingentia rura, exiguum colito: Virgil. in Georg.

Non maior, quàm calculorum ratio exigit, ager emẽdus eſt, ibidem.

Imbecillior ager, quàm agricola eſſe debet, ibid.

Non dubium eſt, quin minus reddat laxus ager non bene cultus, quàm anguſtus eximiè: Col. lib. 1.

Emendus eſt ager, quo potiamur, non quo oneremur, ibidem.

Non ſatis eſt poſſidere velle, ſi colere non poſſis, ibid.

Ager, quem mercari volueris, ſæpius reuiſendus eſt. Columel. lib. 2.

Cum ſit ſapientis, non vbique emere, nec aut vbertatis illecebris, aut ex delitiarum concinnitate decipi: ſic verè induſtrij patrisfamilias eſt, quicquid emerit, aut acceperit facere fructuoſum, ibid.

Paterfamilias vendax ſit, non emax: Cato de re ruſt.

Prima adoleſcentia patremfamilias agrum conſerere oportet, ibidem.

Patremfamilias claritatem ſpectare, & rei, & virtuti, & gloriæ eſt, ibid.

Ventos, & varium cœli perdiſcere morem.

Cura ſit, ac patrios cultusque habitusque locorum.

Et quid quæque ferat regio, & quid quæque recuſet: Virgilius in Georg.

Nullus ager ſine profectu colitur: Columb. lib 1.

Nuſquam experimentorum varietas omittenda eſt, longeque etiam in pingui ſolo magis audendum eſt, quoniã nec laborem nec fructum fruſtratur effectus, ibi.

Eleganter ædificet agricola, nec ſit tamen ædificator, atque agri tantum complectatur, quantum ne villa fundum quærat nevè fundus villam, ibid.

Quod inchoatur ædificium, ſicut ſalubri loco: ita ſaluberrima parte regionis debet conſtitui, ibid

Paterfamilias comiter agat cum colonis, facilem ſe prębeat, & auarius opus exigat, quàm penſiones: quoniam, & minus id offendit, & tamen in vniuerſum magis prodeſt, ibid.

Nulla eſt maior vel nequiſſimi hominis cuſtodia, quã operum exactio, ibid.

Dominus non vnaquaque re cui colonum obligauerit, tenax eſſe ſui iuris debet: ſicut in diebus pecuniarũ, in lignis, & cæteris paruis acceſſionibus exigendis

quarum

quarum cura maiorem moleſtiam, quam impenſam ru ſticis affert. nec nobis eſt vindicandum, quicquid licet: nam, ſummum ius antiqui ſummam putabant crucem: nec rurſus in totum remittendum, quoniam vel optima nomina non appellando fiunt mala: ibidem.

Res mala eſt, frequens locatio fundi: peior tamen Vrbanus colonus, qui per familiam mauult agrum, quàm per ſe colere: ab eiuſmodi enim homine pro mercede lis redditur: Colum. lib. 1.

Cum mediocris adeſt, & ſalubritas, & terræ bonitas, nunquam non ex agro ſua cuique cura reddidit, quam coloni, nunquam non etiam villici, niſi ſi maxima uel negligentia ſerui, vel rapacitas interuenit: quæ utraque peccata plerunque domini vitio, uel committi, vel foueri non dubium eſt: cùm liceat cauere ne talis præficiatur negotio, aut iam propoſitus, ut ſubmoueatur curare, ibidem.

Paterfamilias pareat etiam minus bonis, ita ut potius timeant eius ſeueritatem, quàm crudelitatem deteſtentur: id contingere poterit, ſi maluerit cuſtodire ſubiectos, ne peccent, quàm negligentia ſua committere, ut puniat delinquentes: idem lib. 2.

In uniuerſum hoc magis obtinendum eſt magiſtro pecoris, ne quid ſe putet ſcire, quod neſciat: quæratque ſemper addiſcere, quod ignorat: ibidem.

Nonnunquam cum operarijs iocetur dominus, & aliquid ipſis iocari permittat, ibidem.

Cùm multum prodeſt peritè quid facere: tum multũ obeſt perperam feciſſe, ibidem.

Non fatigatione, quemadmodũ plurimi crediderunt, nec ſenio, ſed noſtra inertia minus benignè nobis arua reſpondent, ibidem.

Seu ſponte, ſeu quolibet caſu deſtituta humus cũ eſt repetita cultu, magno fœnore ceſſationis colono reſpondet, ibidem.

Nihil aliud eſt colere, quàm fouere, & fermentare terram, ibidem.

Studioſi agricolationis hoc primum docendi ſunt: uberrimum eſſe fructum uinearum, idem lib. 3.

Quocunque præſentis domini oculi frequenter acceſſere, in ea parte maiorem in modum fructus exuperat, ibidem.

In omni genere impenſarum plerique noua opera fortius auſpicantur, quàm tuentur perfecta, ibidem.

Sunt

Sunt qui ſumptum annum refugientes, & hoc primũ reditum certiſſimum exiſtimantes, impendere nihil audent, quaſi planè fuerit neceſſe vineas facere, quas mox auaritia desererent, idem lib. 4.

Vinea, res eſt tenera, infirma, iniuriæ maximæ impatiens, quæ plerunque nimio labore, & vbertate conſumitur, perijtque ſi modum non adhibeas fœcunditate ſua. Colum. lib. 4.

Arboris perpetua cultura eſt, ibidem.

Diligentis patrisfamilias eſt, primam quamque arborem ſenio confectam tollere, ibidem

Omnes arbores quanto altius arantur, & circunfodiũtur, maiore fructu exuperant, ibidem.

Omnis arboris ſimplicior cultus eſt, quàm uinearũ, longeque ex omnibus ſtirpibus minorem impenſam deſiderat olea, ibidem.

Qui arat oliuetum, rogat fructum: qui ſtercorat, exorat: qui cædit, cogit, Colum. lib. 5.

Celeriter locupletari poteſt, qui bene paſcit: vel qui mediocriter paſcit, vel etiam qui male paſcit Cato apud Colum lib. 5.

Ex domitis bubus ualentiſſimum cum indomito iungimus, qui & procurrentem detrahat, & cunctantem producat: Colum. lib 5.

Quia peruicax contumacia plerunque ſæuientem fatigat, vtilius eſt citra corporis vexationem fame potius, & ſiti bouem emendare. nam eum uehementius afficiunt naturalia deſideria, quam plagæ, ibidem.

Cuſtodiendum eſt, ne in corporatione, vel ſtatura, vel viribus impar bos cum valentiori iungatur, nam vtraq; inferiori celeriter affert exitium, ibidem.

Non prodeſt cibis ſatiari pecora, niſi omni adiuuentur diligentia, ut ſalubri ſint corpore, vireſque conſeruent, ibidem.

Poſt maiores quadrupedes ſecunda ratio eſt ouilis pecoris, quæ prima ſit, ſi ad vtilitatis magnitudinem referas, ibidem.

Exiguus ouium numerus, cum pabulo ſatiatur, plus domino reddit, quàm maximus grex, ſi ſenſerit penuriam, ibidem.

Sæpe frigoris, atque hyemis ſæuitia paſtorem decipit, idem libro 7.

Paſtor duci proprior ſit, quam domino: & in cogẽdis recipiendiſque ouibus acclamatione, ac baculo minetur,

tur, nec vnquam telum immittat in eas, ibid.

Paſtor non alterius generis ſequatur paſtores, ſed ſuũ ſemper antecedat agmen, ibid.

In omni genere quadrupedum ſpecies maris diligenter eligitur, quoniam ſimilior patri frequentior eſt progenies, quàm matri, ibid.

Vbi eſt vbertas pabuli, ſubmittere prolem ſemper expedit, ibidem.

Villicum fundo, familiæque præponi conuenit ętatis nec primæ, nec vltimæ: nam ſeruitia ſic tyrunculũ contemnunt, vt ſenem, quoniam ille nondum nouit opera ruris: hic exequi iam non poteſt, ibidem.

Præſtat villicum magiſtrum eſſe operariorum, non diſcipulum, ibid.

Malè agitur cum domino, quem uillicus docet, ibid.

Docendus eſt à pueritia, ruſticiſque operibus educandus, multiſque prius experimentis inſpiciendus erit futurus villicus, ibid.

Tam docendus eſt futurus villicus: quam futurus ſigulus, aut faber: & haud facilè dixerim, num illa tanto expeditiora ſint diſcentibus artificia, quantò minus ampla ſunt, iuſtificationis autem magna; & diffuſa eſt materia, parteſque ſi velimus eius percenſere, vix numero percenſemus, ibid.

Villicus ſomni, & vini ſit abſtinentiſſimus, vtraque enim ſunt inimiciſſima diligentiæ, ibid. lib. 2.

Plurimum refert colonos à primo mane opus aggredi, nec lentos per otium pigrè procedere, ibid.

In agreſti negotio dici vix poteſt, quid gnauus operarius ignauo, & ceſſatori præſtet, ibid.

Colonus, vbi crepuſculum inceſſerit, neminem poſt ſe relinquat, ſed omnes ſubſequatur: more optimi paſtoris, qui è grege nullum bouem patitur relinqui, ibi.

Frequens cogentio ſeruorum nec impunitatis ſpem, nec peccandi locum præbet, ibid.

Villicus non coloniæ ſuæ terminos debet egredi, ne abſentiæ ſuæ familiæ aut ceſſandi, aut delinquendi ſpatium det: hoſpitem non, niſi ex amicitia domini quam rariſſimè recipiat, ibid.

Credat villicus prætermiſſas non duodecim horas, ſed annum periſſe, niſi ſua quaque die quod inſtat, effecerit, ibid.

Satis prouidus erit agricola, cui licebit ante multos dies ſuſpecta cauere tempora: Colu. lib. 11.

Inertis eſt agricolæ:expectare diei breuitatem,præſertim in his regionibus, in quibus brumales dies horarũ nouem ſunt,noctesque horarum quindecim,ibid.

Villicus hortorum quoque curam ſuſcipiat,vt & quotidiani victus leuet ſumptum, & aduenienti domino præbeat in emptas ruris dapes,ibid.

Finis autem fodiendi vineas nullus eſt, nam quanto ſæpius foderis,tanto vberiorẽ fructũ reperies,idẽ lib.12.

Agricola ex ſcientia ſiderum tempora arandi, ſeminãdi,& colligendi agnoſcit: Chryſ. ſup. Gen.hom 6.

Agricolæ magna ſapientia prædíti,idem ſup. Gen.12. hom.11.

Agricultura à diuina gratia pẽdet,idem ſup. epiſt. ad Cor. hom.11.

Agricultura ſine imperatoria conſtare non poteſt,idẽ ſup. Epiſt.ad Cor. hom.16.

Domus, & ædificium.

EX SACRIS.

OMnis domus debet regi à ſeniore: Ariſt. Polit. 1.

Dom⁹ partes ſunt:homo,& poſſeſſio:idẽ Oeco.li.

Regna,& ciuitates pauci gubernant,focus verò,& domus ad paucos pertinet: Plaut. in conui. 7. Sap.

Optima illa domus,eſt in qua talem ſe præſtat dominus, qualem foris leges cogunt: Bias apud Plut. ibid.

Priuſquam domo quis exeat,quid acturus ſit,apud ſe pertractet, rurſus cùm redierit, quid egerit, recogitet: Cleob. apud Diog.

Inops conſilij,calamitoſa domus: Eurip. in Oreſt.

Vnius poteſtas ſit,& in re domeſtica, & in repub. idẽ in Andro.

Facilius eſt deſtruere, quam conſtruere: Ariſt. Pol.6.

Ædificant homines vt immortales: obſonant tanquã parum victuri, apud Plut. de cup.diui.

Domus ſine nuptijs, manca eſt, apud Stob.

Optima eſt domus, in qua domino plurimum otij agere licet: Thal. ibid.

Optimè conſtituta eſt domus, in qua ſuperfluum nihil abundet: & neceſſarium nihil deſit: Pit. ibid.

Omnis actio in bene recta domo ac moderata quanq̃ ab vtroque vnanimiter geritur: apparet tamen, atque

at imperium, atque voluntas viri Plut. de præcep. nnub.

EX LATINIS.

NOn domus dominum, ſed domum dominus exornat: 2.Cic. 2. de diuit.

Domum paternam vendere, antiquitus infame erat. em cont. Salluſt.

In re familiari laborioſior eſt negligentia, quàm dilientia, Colum. lib. 11.

Quod inchoatur ædificium, vt ſalubri loco: ita ſaluerrima parte regionis debet conſtitui, idem.

EX SACRIS.

DOmus deſertæ, ſunt cogitationes prauæ: Gregor. 13 mor.

Domus Dei, domus orationis eſt, idem in euangel. omil. 39.

Domus regis alia eſt, alia populi, idem in 1. Reg.

Vna domus bonos, & malos habet: Cypr. lib. 4.

Domus fœlix, in qua de Maria Martha conqueritur: Bern. in aſſumptio. beat. Mar. ſerm. 3.

Donum Dei ſe eſſe cognoſcat, qui non in carne, ſed in ſpiritu ambulat, idem ſup. Cant. ſerm. 47.

Domus noſtræ curam geramus in primis: Chryſoſt. ſ. p. Act. Apoſt. cap. 21.

Domus cuiuſque propria, ſit eccleſia, ibid. hom. 26.

Peregrinatio, & abſentia.

EX GRÆCIS.

QVibus domi nihil boni vſui eſt, dulcis eſt peregrinatio: Plut. de Polit.

Peregrinus vir, iuſtus, non modo ciue, ſed etiam cognato maioris faciendus eſt: Pyth. apud Stob.

Peregrinus accommodet ſe ciuitati: Menand. ibid.

Peregrinatio docet frugalitatem, ibid.

Peregrini Deo curæ ſunt, ibidem.

Diſtantia loci non ſeparat amicitiam, ſed operationē: Ariſt. Ethic. 8.

Non vna, eademque eſt moleſtia rerum præſentium & abſentium: Eurip. in Ioan.

EX LATINIS:

PEregrinantibus hoc euenit, vt multa hoſpitia habeant, nullas amicitias: Sen. Epiſt. 2.

Tutiſſimum iter eſt, quod ſuſpectiſſimum, idem epiſtol 60.

Nullum ſine exitu iter eſt, idem epiſt. 78.

Omnibus peregrinantibus gratum eſt minimarum rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores: Cęl. ad Cic.

In externis locis minor eſt ad facinus verecundia: Cicero ad Marc.

Externa vt autoritatis minus habent.

Sic aliquid gratæ veritatis afferre videntur: Maxim. libro 1.

Peregrinis ſuccurrens paria obtinebit aliquãdo: Pub. Mim.

Cùm improbo viro non facias iter, idem.

Quidam etiam præſentibus abſunt: Sen. epiſt. 56.

Omnia, quæ abſunt, vehementius homines perturbant: Cæſ. de bell. Gall. lib. 7.

EX SACRIS.

CVi peregrinatio dulcis eſt non amat patriam, ſi dulcis eſt patria, amara eſt peregrinatio Aug ſup Pſ.

Peregrinatio, eſt vita noſtra: Auguſt. ſerm 1. de conſol mort.

Peregrini hoſpitio ſuſcipiendi ſunt, idem ſerm 56.

Peregrinos accipiendo ſæpe Chriſtus accipitur, idem ſerm 62. de temp

Abſens dicitur, qui tantum diſtat, vt verba loquentis non poſſit audire, apud iuriſconſ.

Abſens cauſa reipub. reſtituitur ad omnia commoda, quæ habuiſſet præſens ibid.

Abſens præſumitur ſcire, etiam illud, de quo eſt publica fama, ibidem.

Abſentia computatur, à die præparationis ad iter arripiendum, non à die receſſus, ibid.

Conſtitutio noua publicata non ligat abſentes, & infirmos tempore publicationis, ibid.

Delectatione, & ſpiritu abſentes cõiũgimur: Cyp. li. 3.

Patria,

Patria, & vicinitas.

EX GRÆCIS.

NOn ſufficit patriam, parentes, & ciues amauiſſe, ſed amare: Plut. an ſeni ſit gerend. reſp.

Quibuſdam eſt patria dedecori, quidam ſunt patriæ dedecori: Cleob. apud Diog. lib 1.

Nemo glorietur, quòd magnę vrbis ciuis ſit, ſed quòd ſit dignus magna, & illuſtri patria: Ariſto. apud Diog. libro 6.

Sic erga patriam ingratam, vt erga matrem nos gerere debemus, apud Stob.

Quicquid patriæ prodeſt, id etiam ſingulis ciuitatibus prodeſt, ibid.

Vnicuique natura generis eſt patria: Eurip. ibid.

Si claudo vicinus habitaueris, vt ipſe claudus ambulare diſces: Plut. de lib. educ.

Prædium vendens Themiſtocles proclamari iuſſit, bonum quoque vicinum habet, apud Plut. in Apopht.

Nihil tuarum rerum facile interibit, ſi habeas vicinũ bonum, qui ſtatim in periculo ſuccurrat: Heſiod.

Ipſa vicinitas lites, & controuerſias, & bella parit. Demoſth. 1. Olynth.

Vicini alendi ſunt in fame, apud Stobæum.

EX LATINIS.

LAudanda eſt, vel amanda potius vicinitas retinens illum officij morem, non infuſcata maleuolentia, non aſſueta mendacijs, non fucata, non fallax: Cic. pro Planc.

Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.
Et neglecta ſolent incendia ſumere vires: Horat. 1 Epiſt.

Nunc ego illud verbum experior vetus, aliquid mali eſſe propter vicinum malum: Plau. in merc.

Patriam tuam, mundum exiſtima: Senec. de vit. beat.

Malo à ciue ſpoliari, quàm ab hoſte vendi: Quint. libro 12.

Patria eſt, vbicunque bene eſt Cic. 5. Tuſc.

Bono viro non minori curæ eſſe debet, qualis reſpub.

poſt mortem ſuam futura ſit, quàm qualis hodie ſit, idē in Lælio.

Aeque virtutis eſt, & bona patriæ auxiſſe, & mala in ſe transferre voluiſſe: Max. lib. 1.

Patria communis omnium parens: Cic. in Catil.

Patria eſt, vbicunque vir fortis ſedem elegit: Cur. li. 6.

Patriæ memoria dulcis: Liuius lib. 5. Dec. 1.

Graue eſt, patriam perdere: grauius, timere: grauiſſimum vtrunque: Senec.

Non poteſt cognatio vlla eſſe propior, quàm patria: Cic. 1. de Orat.

Commune patriæ ſolum charum eſt, & iucundum, & delectabile. ibid.

Quoniam ſunt omnia commoda à patria accepta, nullum incommodum pro patria graue putandum eſt. ibi.

Si contentio quædam, & comparatio fiat, quibus plurimum tribuendum ſit officij, principes ſunt, patria. & parentes, quorum beneficijs maximè obligati ſumus, idem 2. de offic.

Sapientis eſt, carere patria: & duri, non deſiderare, idem ad Marc.

EX SACRIS.

CVi peregrinatio dulcis eſt, non amat patriam: ſi dulcis eſt patria, amara eſt peregrinatio: Augu. ſuper Pſalm.

Patria parentis loco nobis eſt idem libro 2. de libero arbitrio.

Eſt aliquid in patria viuere: . . . in epiſt.

Interdum expedit patriam negligere, vt ſapientiam, quis poſſit acquirere: Caſ. lib. 1. Epiſt.

De loco peregrinationis proprij domicilij creſcit affectus, idem ſup. Pſal.

Delicatus eſt adhuc, cui patria dulcis eſt: fortis autem, cui iam omne ſolum patria eſt: perfectus autem, cui mūdus exilium eſt: Hug in Dida. lib 3.

Patria ſapientis, mundus eſt: Amb. de Offi. 2.

Virtutis ſplendor neſcio quo pacto, in ſua cuique patria obſcurior obtigit: . . . in Epiſt.

Bonis nullus eſt finis conſulēdi patriæ: Aug. Epi. 202.

Vicinum amare eſt illum corrigere: Augu. tract. 8. ex poſ. Euang.

Exilium. EX GRAECIS.

PRiuari patria magnum malum eſt, & maius re, quã ſermone: Eurip. in Phœniſ.

Maximum exilij malum eſt, carere libertate loquendi, ibidem.

Spes paſcunt exules, ibidem.

Turpe eſt exilium filiæ cum cæco patre, ibid.

Exilium nos bonis non priuat, apud Stob.

Exilij nulla iactura, niſi cum improbis habitetur, ibidem.

Exules multi, ditati, ibidem.

Exilium multis profuit, ibidem.

EX LATINIS.

EXilium eſt, ſceleratorum pœna: Cicer. 4. Parad.

Exilium eſt ibi, vbi virtuti non eſt locus, idem pro Milone.

Omnes ſcelerati, & impij quos leges exilio affici volunt, exules ſunt, etſi ſolum non mutent, idem Par. 9.

Exilium terribile eſt ijs, quibus quaſi circumſcriptus eſt habitandi locus, non ijs, qui omnem orbem terrarum, vnam vrbem eſſe ducunt, ibidem.

Si abeſſe à patria miſerum eſt, plenæ miſerorum ſunt prouinciæ, ex quibus admodum pauci in patriam reuertuntur, idem 5. Tuſc.

Exilium non ſupplicium eſt, ſed profugium, portuſque ſupplicij: Cicer. pro Cæcinna.

Exilium, id quod fit, propter alienam, & offenſam populi voluntatem, malum eſt: Cic. 5. Tuſcul.

Fortitudo, & audacia.

EX GRAECIS.

NEc Hercules quidem contra duos Plat. de amic.

Robur exiſtit in neruis, & oſſibus: Ariſt. Topic. 3

Fortitudo corrumpitur à ſuperabundantia, & defectu, à medio verò ſaluatur, idem Ethic. 2.

Fortitudo non eget ira, ſiquidem à ratione tincta

eſt:

eſt: Plut de cohib. ira.

Nulla fortitudinis vis eſt abſente iuſtitia: Plutar. in Apoph.

Fortem manſuetum eſſe oportet, vt proximi non tam metuant, quàm reuereantur: Diogen lib. 1.

Fortitudine cum ſumus iuuenes valemus. & cùm ſe neſcere incipimus, prudentia vtimur, idem lib. 4.

Nullus vir fortis dignatur clàm occidere hoſtem, ſed congreſſus palàm: Eurip. in Reſ.

Fortitudo virtus eſt animoſæ partis, per quam mortis metus non facilè ingruit: Ariſt. de virt & vit diu.

Fortitudo eſt, inconcuſſum à mortis metu, & conſtãtem in malis, & intrepidum ad pericula eſſe, & malle honeſtè mori, quàm turpiter ſeruari, & victoriam cauſa præſtare: præterea autem fortitudinis eſt, & laborare, & in animo inſtituere, & poſſe: accedit autem fortitudini, & audacia, & animi præſtantia, & fiducia, & confidentia, ad hæc induſtria, & tolerantia, ibidem.

Fortuna corporis, & animi comitatur fortitudinem: Xenop. apud Stob.

Fortitudo nemini ineſſe poteſt qui in morte, ac labore aliquid mali ineſſe perſuaſum habuerit, apud Stob.

Robur cum imperitia ſæpius damnoſum eſt, ibidem.

Fortitudinis non eſt parare diuitias, ſed continentiã animi: Ariſt. Polit. 1.

Audacia principium actionis eſt, fortuna enim dominatur fini. Democr. apud Stob.

Sapientiam iunctam habere audacia, plurimum conuenit, ibidem.

Nullum eſt vitæ maius, quam audacia, viaticum, ibidem.

Omnis audacia virium menſuram excedit: Iſocr. apud Stobæum.

EX LATINIS.

Contemptum periculorum aſſiduitas periclitandi dat: Senec. de proſp.

Tutioris audaciæ eſt, tentare, quibus paratior venia eſt: Quint. lib. 12.

Nihil eſt tam ſanctum, quod non aliquando violet audacia: Cic. pro Roſc.

Fœlicius cedunt audacia, quam moderata conſilia: . . . . in epiſt.

Creſcit audacia experimento maximè: Plin. ſun. li. 9.

In audaces non eſt audacia tuta: Ouid 10. Metamor.

Tu ne cæde malis, ſed contra audentior ito: Virgil. 6. Æneid.

Audentes fortuna iuuat: Virg. 4. Æneid.

Animus vereri quieſcit: ſcit tutò agere: Publ. Mim.

Audentes ſorſque Venuſque iuuat: Ouid. 2. Faſt.

Clauſis ex deſperatione creſcit audacia: & cùm ſpei nihil eſt, ſumit arma formido: Veg lib. 3.

Audaciæ, & temeritati potius ſerò, quàm numquàm obuiandum: Liuius 1. Dec. lib. 4.

Quædam tam fortiter tuenda, quàm facta ſunt. Quintil. lib. 6

Fortitudo eſt virtus pugnans pro æquitate: Cic. 1 offi.

Fortes, & magnanimi habendi ſunt, non qui faciunt, ſed qui propulſant iniuriam, ibidem.

Eſt viri quidem fortis, ne ſupplicijs quidem moueri, vt fortiter feciſſe pœniteat, ibidem.

Quaſi abnuit natura vtriuſque boni largitionem: ſic ſupra humanam fœlicitatem ſit, eundem, & ſapientiſſimum eſſe, & valentiſſimum: Max. lib. 9.

Fortitudo non eſt ea, quæ contra naturam monſtri vice fungitur: Gell. lib. 12.

Amplius valet virtus, quàm multitudo: Curt. lib. 7.

Quid prodeſt foris eſſe ſtrenuum, ſi domi malè viuitur? Max. lib. 2.

EX SACRIS.

Fortitudo corporis, imbecillitas animi, & rurſus imbecillitas corporis, fortitudo animi eſt: Auguſt. in origin. ſup. Euang.

Virum fortem iniuriæ probant, idem.

Fortitudo atque conſtantia, via regia eſt: à qua declinat ad dexteram qui temerarius eſt: & pertinax ad ſiniſtram, qui formidoloſus eſt, & pauidus, idem in orig. ſuper Eſaiam.

Valde fortitudo deſtruitur niſi per conſilium fulciatur, quia quo plus ſe poſſe conſpicit, eo virtus ſine moderamine in deterius ruit: Greg. 5 mor.

Fortitudo ſi nulla neceſſitate cogente, aut nō pro cauſa honeſta certum periculum ſubierit, in temeritatem conuertitur. Lact. lib. 6.

Fortitudo rerum contemptu conſtat: Ambr. 1. Offic.

Fortitudo ſine iuſtitia, iniquitatis materia eſt, ibid.

Fortitudo, quæ per bella tuetur à Barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus ſocios, plena iuſtitia eſt, ibidem.

Non eſt vir fortis, cui non creſcit animus in ipſa rerũ difficultate: Bern in epiſt.

Fortitudinis eſt, in audiendis confidere: Nazianz.

Viri fortes ſemper in pace moleſti ſunt, & iniuſtitiã nimis diligunt, qui frequenter pericula tractauerunt: Caſſ. lib 5. epiſt.

Hæc eſt vera fortitudo, quæ naturæ vſum, ſexus infirmitatem, mentis deuotione tranſgreditur: Aug. de vid.

Qui vera virtute fortis eſt, nec temerè audet, nec inconſultè timet, idem ſuper epiſt. ad Heb.

Grandis violentia eſt in terra naſci, & cœlum rapere, & habere per virtutem, quod non poſſumus habere per naturam: Chryſoſt. ſup. Matth.

Nulla tanta vis, quæ non ferro, & viribus debilitari queat: Lact. lib. 6.

Fortis, omnibus bene vtitur: Aug. de ver. relig.

Fortis viri non eſt dicere hoc non patiar, ſed hoc non faciam: Ludo. Viues ſup. Aug. de Ciuit. Dei.

Fortes aliquando infirmitatis verba ſuſcipiunt: Gregor. 12 mor.

Manus fortitudinem ſignificat: Aug. lib. 6 muſic.

Chriſtiana infirmitas, fortitudo eſt: Amb. ſerm. 22.

Timor, & Turbatio.

EX GRAECIS.

VBi timor, ibi & pudor: Plato de ſanct.

Metus, & pudor ſunt cuſtodes ſufficientes, idem de repub.

Res timoris planè cogunt eum, cui accidunt, ad actiones turpes: Ariſt. Eth. 2.

Boni viri color non mutatur, nec timet nimium: Home. apud Plut de virt. morum.

Pauor non ſolũ (vt Tucydides inquit) excutit, ſed qđuis etiam conſtitutum quemuis conatum, quemuis mẽtis impetum: Plut. de virt. & fortitud. Alex.

Mali ſemper timent, idem de ſer. num. vind.

Quod timent, facilè oderũt oẽs, idẽ de odio, & inuid.

Quod in præſens nil perturbat, expectatum nil conficit: Epic. apud Diog. lib. 10.

Omnia meticuloſa ſuadentur, cum per hoſtilem pes graditur terram: Eurip. in Phœniſ.

Timiditas eſt, & quod maius eſt, amittere: & quod minus eſt capere, ibidem.

Nemo beatus eſt, nemo fœlix qui in metu eſt, qui ſuſpectam habet vitam, idem in Ion.

Qui habent, vnde viuant, grauatim militatum abeunt, & pericula formidant, apud Demoſth. ex arg. lit. lib.

Agricolæ, & mercatores ab admittendo bello melius deterreri non poſſunt, quàm ſi eis negotiationis euerſio, illis agrorum vaſtatio proponatur, ibidem.

Ad terrorem incutiendum quædam vltra fidem, verecundè tamen, amplificantur, ibidem.

Timor orationis eſt vinculum: Hier. apud Stob.

Metus adulationem parit, ſed beneuolentiæ expers eſt: Democr. ibid.

Homines perturbati, minus conſeruant orationes Ariſtot Elench. 13.

Alteratio ſubita non habet principium, idem Phyſ. 1.

Sapiens non omnino perturbationibus caret, verum perturbatur modicè, idem apud Diog.

Animal magni cordis naturaliter eſt pauidum: parui verò, eſt audentius, idem de anim. 12.

EX LATINIS.

IMbecillæ mentis eſt, formidare inexperta: Sen. epi. 61.

Omnium animos mala aliena, atque repentina ſolicitant, nec ad ictum tantum, ſed ad crepitum exagitamur, idem epiſt 74.

Quidquid expectatum eſt diu, leuius accidit, idem epiſt. 79.

Multos fortuna liberat pœna, metu neminem, ibid.

Neceſſe eſt multos timeat, quem multi timent, idem de ira lib. 2.

Non eſt innocentiæ metus, cum timentur aliena tormenta: Quint. decla. 7.

Vt aliquid crudele, ſæuumque ſit, metus facit, idem declam. 11.

Vtrumque timidi eſt, velle, & non velle mori: Sene. in Trag.

Sunt qui quod ſentiunt, etiamſi optimum ſit, inuidiæ metu non audent dicere: Cice.1. Offic.

Beneuolentiæ vis eſt maxima, metus imbecillis: Cic. 2. Offic.

Timor non diuturni officij eſt magiſter, idem Phil. 2.

Malus cuſtos diuturnitatis eſt metus: contraque beneuolentia fidelis eſt ad perpetuitatem, id igitur amplectamur, vt metus abſit, charitas retineatur, idem 2. Offic.

Plus metuendo eſt mali, quam in eo, quod metuatur, idem ad Torq.

Exercitus maximi ſæpe fuſi, ac fugati ſunt terrore ipſo, impetuque hoſtium, ſine cuiuſdam non modo morte, verumetiam vulnere, idem pro Cæl.

Magna eſt ſtultitia, idipſum, quod verearis, ita cauere, vt cum vitare poſſis, vltrò accerſas & attrahas: Cic. ad Brut.

Omnes quorum in alterius manu vita poſita eſt, ſæpius illud cogitant, quod poſſit is, cuius in ditione, ac poteſtate ſunt, quam quid debeat facere, idem pro lege Manil.

Si laus nos ad rectè faciendum allicere non poteſt, nec metus quidem à fœdiſſimis factis poteſt auocare, idē pro Milone.

Natura docet, quæ timenda ſunt: Plin. Sen. lib. 8.

In ſummo periculo timor miſericordiam non recipit Cæſ de bell. Gall. lib. 7.

Verecundia liberi eſt, ſerui verò metus, apud Ter. in And.

Primus metus adimit conſilium, recogitatio verò reddit confidentiam. idem in Eunu.

Apud alios timor timorem, apud alios ratio vincit rationem, idem lib. 5.

In pauore, ſimile prudentiæ eſt alienum conſilium ſuo præferri, idem lib. 6.

Timor eſt emendator acerrimus, ibid.

Dolendi modus eſt, timendi non eſt: Plin. Iun lib. 8.

Ingenioſior eſt ad excogitandum metus, amore, idem in Paneg.

Omnem ſenſum territis fortuna excutit: Cic. lib. 5.

Trepidatio conſcientiæ indicium eſt, non memoriæ vitium, idem lib. 7.

Canis timidus vehementius latrat, q̃. mordet, ibidem.

Si renuis metus eſt: velocior tamen ſpes, ibid.

Nemo ei ſatis fidus eſt.quem metuit: Curt.lib. 10.

Metus plurimum confert ad diligentiam cuſtodiendi, idem lib.11.

Vires ſubtrahit ipſe timor: Ouid.epiſt.13.

Stultum eſt timere.quod vitari nō poteſt: Pub.Mim.

Degeneres animos timor arguit: Virg. Æneid. 4.

Non timentur,quæ ex vſu ſunt: Veg.lib.3.

Dum metus languet,audacia creſcit: in Hiſt.Sax.

Metus periculumq; exortationem audire non ſinunt, ibidem.

Iuſtiorem cauſam fortes metuunt,ibidem:

Prudentius eſt timere, quàm ſperare ibidem.

Externus timor maximum in vrbe concordiæ vinculum: Liuius 1 decl. lib.2.

Metus ſemper malus interpres,idem 3.Dec.7.

Metus verecundiam vincit,ibidem.

Vitium eſt,omnis animi perturbatio: Quint.lib 5.

Paruulis noctium turbamur offenſis: excitāt nos exigui plerunque motus,vox incerta longinqua,& aliquādo ipſum ſilentium,idem Decl.1.

Non eſt innocentiæ metus, cum timentur aliena tormenta: Quintil. Declam.7.

EX SACRIS.

Timor præſens ſecuritatem gignit ſempiternam: Auguſt.ſup Pſal.

Expedit multo bene timere,quàm male fidere: & vtilius eſt,vt infirmum ſe homo cognoſcat,vt foris exiſtat, quàm fortis videri velle,& infirmus emergat, idem.

Emendatio nulla, vbi nullus eſt metus: Tert.

Metus eſt neceſſarius ijs, quibus ad honeſtam vitam deeſt ratio, idem.

Timor iuſtus nullus eſt periculi dubij idem.

Timor hominis, Dei honor eſt, idem.

Ingenia liberaliter educata facilius verecundia,quam metus vincit: Hier.

Quando timore pęnæ,non amore iuſtitiæ fit bonum, nondum bene fit bonum,nec fit in corde, quod fieri videtur in opere: quando mallet homo non facere, ſi poſſet impunè: Aug. cont. Pelag.lib.2.

In via Dei à timore incipitur,vt ad fortitudinem veniatur: Greg.in Mor

Facilè deuiat à iuſtitia,qui in cauſis non Deum, ſed

homi-

hominem perhorreſcit: Chryſ. in Serm. de Ioan. Bapt.

Humanus timor diffidentiam tribuit: diuinus autem ſpei firmamenta concedit: Caſ. ſup Pſal. 14.

Metus eſt inſtantis vel futuri periculi cauſa, mentis trepidatio, apud iuriſconſ.

Timere cogitur, qui timet: exigit pariter pęnas de potentiore ſublimitas: Cypr lib. 2.

Plerique Deum non metuunt quem uidere non poſſunt. Greg. 15. Mor.

Humani terrores fumo ſunt ſimiles, idem epiſt. 36.

Quidam niſi territi Deũ timere neſciunt, ide 7. mor.

Qui timere ſe Deum cognoſcit, ſe ſapientiam Dei habere intelligit idem 19. mor.

Timendum eſt iudicium diuinum, ne timeatur, idem in Euang. homil. 26.

Timor eſt teſtis nequitiæ impiorum. idem 12. mor.

Timor diuinus eſt fidei fundamentum, idẽ 28 mor.

Timor ſine pietate nullus eſt, idem ſup. Ezec. hom. 19.

Timor ſine ſpe in deſperationem præcipitat, idem in 1. Reg.

Timor temporalium multa mala operatur: Auguſt. Epiſt. 180.

Timendum non eſt, quod vitare poſſumus. Aug. ſer. 43. de verb. dom.

Timor, animæ tortor eſt, idem in Pſal. 48.

Timor Dei eſt humilium, idem de Serm. dom. in monte.

Pars victoriæ eſt, inimicum turbare antè, quam dimices: Veg. lib. 3.

Diffidentia, timoris eſt: Veg. de fide.

Timor ſeruilis bonus eſt, & utilis, licet inſufficiens, & imperfectus: Bern. Serm 7.

Timor pęnam habet, amor ſuauitate, idem ſup. Cant. ſerm 22.

Turbari, bonum: ſed non perturbari: idem ſup. Miſſ. eſt, homil. 4.

Timor Dei doctrina opus habet: Chryſ. ſup. epiſto. ad Heb. homil. 9.

Seueritas. EX LATINIS.

Reipub. cauſa adhibenda eſt clementiæ ſeueritas, ſine qua adminiſtrari rectè ciuitas non poteſt: Cicer. 2 Offic.

Turpe eſt, valdeque vitioſum in re ſeuera conuitio dignum, aut delicatum aliquē inferre ſermonē, idē 3. Off.

Neceſſaria eſt ad res gerendas hominum beneuolentia, auſteritas verò ſolitudinem amicorum parit: Plat. Epiſt. 4.

Iudicijs acerbis ciuitas magis vaſtatur, quàm corrigitur: Salluſt ad Cæſ. de Reg. ord.

Arcum intentio frangit, animū remiſſio. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Seueritas niſi intra congruentes nocentiam pœnas ſe coercet, fit ſæua crudelitas: Lact. lib. 6.

Temperanda eſt ſeueritas, ne veniatur ad deteriora: Cypr. lib 4. Epiſt.

Regat diſciplinæ rigor manſuetudinem: & manſuetudo ornet rigorem, & ſic alterum commendetur ab altero: vt nec rigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta: Greg.

Nimia ſeueritas extorquet ſæpe terrore mendacium: Ambr. de Offic.

Beatus, qui rigorem, & manſuetudinem tenet: vt altero diſciplina ſeruetur, altero innocentia non opprimatur, idem.

Rigor iuris obſeruandus eſt in duobus caſibus: ſcilicet cùm populus inde ſcandalizatus eſt: ſecundo, quando multis graſſantibus opus eſt exemplo, apud Iuriſcō.

Seueritas, quaſi ſæua veritas dicitur: Auguſt. ſer. 27. de verb. Domini.

Sententiæ iuſtæ ſeueritatis plerunque per clementiā temperantur: Greg. ſup. 1. Reg.

Seueritas apud Deum benigna eſt: Chryſoſt. in interdict. arbit. ad Adam.

Benignitas, & humanitas.

Beneuolentia peccatum contigit, apud Stob.

Malo diu benignus, quam breui tempore dominus appellari: Philip apud Plut. in Apoph.

Humanitas eſt morum habitus, ad hominum amicitiam valde propenſus, habitus in omnes beneficia conferens: Plat. de finibus.

Beneuolentia facit, vt inimici vulnera, quam amici

oſcula vtiliora ſint: Ambr. 1. de Offic.

Beneuolentia præſtat liberalitati, ibidem.

Humanitas lege naturæ docetur: Amb. 1. Offi.

Nihil honeſtius culpa benignitatis: Plin. Iun lib. 7.

Neceſſaria eſt ad res gerendas hominum beneuolentia: auſteritas verò ſolitudinem amicorum parit: Plat. epiſtol. 4.

Scientia. EX GRÆCIS.

Aliud eſt ſcientiam habere, aliud vti, & poſſidere, Plat de Scient.

Nemo læditur à ſcientijs cæteris, qui tenent primas, idem de Sum. bon.

Scientiarum poſſeſſio nocua abſque optimi cognitione, idem de Voto.

In his, quæ ſapimus, gloriamur, & ſuperbimus, idem de Amic.

Dignoſcit, qui inuenit: inuenit, qui quærit, quærit, qui putat ſe ignorare, idem de Natu. nomin.

Scientia eſt præſentium, & futurorum: reminiſci autem præteritorum eſt: Ariſto. Top 2.

Vna ſcientia eſt melior altera: vel quia certior, vel quia melior, idem Top. 8.

Quod ſcimus, ſæpe tranſpoſitum ignoramus, idem Elenc. 2.

Quibuſdam magis eſt operæ pretium videri ſapientes, & non eſſe, quam eſſe, & non videri, idem Elenc. 1.

Sciẽtes vniuerſale, ſæpe ignorãt ipſum ſingulare, idẽ.

Tunc ſcimus, cùm cauſas cognoſcimus, ibid.

Scientiarum alia eſt perfecta, quæ eſt per cauſam, alia imperfecta, quæ eſt ſine cauſa, idem Phyſic. 2.

Scientia eſt bonorum honorabilium, idem de Ani. 1.

Sicut conſeruantium corpus eſt ſanitas: ita conſeruantium animæ eſt eruditio, idem in Epiſt. ad Alex.

Scientiæ ſibi vendicant præſtantiam, idem de animal. 10.

Omnes homines natura ſcire deſiderant, idem Metaph. 1.

Signum ſcientis eſt, poſſe docere, ibidem.

Abſurdum eſt ſimul quærere ſcientiam, & modum ſciendi, idem metaph 2.

Finis ſciẽtiæ ſpeculatiuæ, eſt veritas: practicæ verò eſt

opus, ibidem.

Eiuſdem ſcientię eſt oppoſita cõſiderare, idẽ metap. 4.

Licet omnes ſcientiæ nobiles ſint, tamen diuina eſt nobilior: quia eius ſubiectum eſt nobilius. idem Met. 5.

Sapiens meliora in votis habet, deteriora in expectatione vtroque autem temperatè vtitur, in neutram partem nimio: Plutarch. de Tranq. ani.

Quicquid ſapiens agit, id omne ex virtute agit, idem de Fort. Alexand.

Sapientem odi, qui ſibi non ſapit, idem an bene lateat viuens.

Cùm reliqua omnia tempore diminuantur, ſcientia ſola ſenectute augeſcit, idem de Liber. educand.

Studiorum liberalium amaræ radices ſunt, fructus autem dulces: Ariſt. apud Diogenem lib. 4.

Eruditio inter proſpera eſt ornamentum, inter aduerſa refugium ibidem.

Sapiens ipſe ſibi ſufficit, ipſius enim ſunt, quæ aliorum ſunt bona: Ariſt. ibid.

Sapiens non ſecundum conſtitutas leges viuat, ſed ſecundum virtutis normam, ibidem.

Sapienti nihil nouum, aut peregrinum eſt ibid.

Docti tegunt ſuas iacturas.

Literarum expers, non videt videns.

Baculus eſt eruditio vitæ.

Duplum, quam alij vident, qui literas didicerunt.

A ſapiente conuenit ſapientiã diſcere: Eurip. in Rheſ.

Omnes ex æquo varia ſcimus: Theog. apud Stob.

Nimis ſapere, non eſt ſapientia, ibidem.

Scientia quæuis, remota iuſtitia, aliaque virtute, non ſapientia, ſed calliditas eſt, ibidem.

In bello ferrum auro præſtat, in vita autem eruditio diuitijs, Socr. ibidem.

Sentire, ac ſapere illuſtre aliquid ſtude: Cleob. apud Diog. lib. 1.

EX LATINIS.

NEmini, niſi ſapienti ſua placent: omnis ſtultitia laborat faſtidio ſui: Sene. Epiſt. 9.

Sapiens non ſemper eat vno gradu, ſed vna via, idem. Epiſt. 20.

Vnus dies hominum eruditorum plus patet, quàm Imperatorum longiſſima ætas ibid.

Sapiens

Sapiens eſt artifex domandi mala: dolor, egeſtas, ignominia, carcer, exilium, vbique horrenda, cùm ad hunc peruenerint, manſueta ſunt, idem epiſt. 87.

Stude, vt nõ plus alijs ſcias, ſed melius, idem epiſt. 90.

Eſt inſita in omnibus, vel potius innata cupiditas ſcientiæ, natique ſumus ad congregationem, & ſocietatem, ad communitatem generis humani: Cic. 4 de finib.

Exempla omnia iacerent in tenebris, niſi literarum lumen accederet, idem pro Archia Poeta.

Si ex literis delectatio tantum quæreretur, tamen hãc animaduerſionem humaniſſimam, ac liberaliſſimam iudicaremus nam cæteræ res nec temporum ſunt, neque ætatum omnium, nec locorum: hæc ſtudia adoleſcentiã agunt, ſenectutem oblectant, ſecundas res ornant, aduerſis refugium ac ſolatium præbent: delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiſcum, peregrinantur, ac ruſticantur: quod ſi ipſi nec attingere, nec ſenſu noſtro guſtare poſſimus, tamen ea mirari debemus, cùm in alijs videmus, ibidem.

Multi cùm in poteſtate eſſent hoſtium, ac tyrannorum, multi cùm in cuſtodia, & exilio, doctrinæ ſtudijs dolorem ſuum leuauerunt, idem 5. de finib.

Literæ poſteritatis cauſa repertæ ſunt, quæ obliuionis ſubſidio eſſe poſſent, idem pro Scyl.

Non tam præclarum eſt, ſcire latinè, quàm turpe, non ſcire: Cic. ad Brut.

Nihil eſt, quod quiſquam magnitudinem artium ex eo, quod ſenes diſcant pertimeſcat. nam aut ſenes ad eas acceſſerunt, aut vſque in ſenectutem in ſtudijs detinentur, aut ſunt tardiſſimi, idem. 3. de Orat.

Sapientia eſt rerum diuinarum humanarumque ſciẽtia, cognitioque quę cuiuſque rei cauſa ſit. ex quo efficitur, vt diuina imitetur: humana omnia inferiora virtute ducat, idem 4. Tuſc.

Sapientia, eſt ſanitas animi, idem 3. Tuſc.

Sapientia, ars viuendi putanda eſt, quæ mœſtitiam pellit ex animis: quæ exhorreſcere metu non ſinit: quã præceptrice in tranquillitate viui poteſt, cupiditatum ardorem reſtringens, idem. 2. de fin.

Sapientia, hominis eſt cuſtos, & procreatrix idem 4. de finibus.

Nihil eſt turpius, quàm ſapientum vitam, ex inſipientum ſermone pendere, idem 2. de finib.

Ignobilitas, aut humilitas, aut etiam popularis offen-

ſio non prohibet ſapientem eſſe, idem 5. Tuſc.

Sapientiſſimus eſt, cui quod opus eſt, venit in mentē, idem pro Cluent.

Non eſt ſapientis dicere, non putabam, idē 1 de finib.

Si ſapientia oculis videri poſſet, omnes in amorem ſui compelleret, ibidem.

Nihil eſt dulcius otio literarum, idem 5. Tuſc.

Eruditus oportet ſemper ex ſe aliquid promat, quo alios delectet, aut ſeipſum laudibus illuſtret, idem.

Docti non ſolùm viui, ac præſentes ſtudioſos diſcendi erudiunt, atque docent, ſed hoc etiam poſt mortem monumentis literarum aſſequuntur. idem 1. Offic.

Non paranda nobis ſolùm, ſed fruenda ſapientia eſt, idem 1. de finibus.

Sunt qui ſe ita literis abdiderunt, vt nihil poſſint ex ijs, nec ad communem fructum afferre, nec in aſpectū, lucemque proferre, idem pro Arch.

Sæpe ſub ſordido palliolo latet ſapientia, idē 3. Tuſc.

Scientia aliena ſibi quidam famam aucupantur. Plin. Seni in præfat.

Quaſi abnuit natura vtriuſque boni largitionem: ne ſupra mortalem ſit fœlicitatem, eundem & valentiſſimū eſſe, & ſapientiſſimum eſſe: Max. lib 9.

Quicunque ſunt habiti ſapientiſſimi, dicuntur multa ſciſſe, non omnia: Colum. lib. 11.

Adde quod ingenuas didiciſſe fideliter artes.
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros: Ouid 2 de Ponto.

Non datur ad muſas currere lata via: Propter.

Nunquam aliud natura, aliud ſapientia dicit: Iuuen. Sat. 14.

Scientiam amaſſe, propemodum paraſſe eſt: in hiſto. Saxa.

Vſus me genuit, mater peperit memoria: Afran. apud Gell.

Plus ſcire velle, quàm ſit ſatis, intemperantiæ genus eſt. Senec. epiſt. 89.

Studiorum ſalutarium etiam citra affectum laudabilis tractatio: Sen. de vit. beat.

EX SACRIS.

NOn aliam putes ſapientiam, niſi ueritatem, in qua tenetur, & cernitur ſummum bonum: nullo loco eſt, nuſquam deeſt, foris admonet, intus docet, dementes

in ſe

in ſe omnes in melius commutat, a nullo in deterius cõ mutatur: nullus de illa iudicat, nullus ſine illa bene iudicat: Aug de lib. arbit.

Hæc tota ſcientia magna hominis ſcire, quia ipſe nihil eſt per ſe, & quod quicquid eſt, ex Deo eſt, & propter Deum eſt, idem ſup. Pſalm. 70.

Sapiens nuſquam minus ſolus, quàm cũ ſolus. Amb.

Sapiens vbique ciuis: idem epiſt. 36.

Sapiens numquam ſolus eſſe poteſt, habet enim omnes ſecum. qui ſunt, & qui fuerunt boni, & animum liberum quocunque vult proferit, & transfert, & quod, corpore non poteſt, cogitatione complectitur: & ſi hominum penuria fuerit, loquitur cum Deo, nunquam bonus ſolus erit: Hier. conr. Iouin.

Sapiens eſt, qui cum ſapientibus congreditur. Ambr.

Ad veram ſapientiam peruenire non poſſunt, qui falſæ ſuæ ſcientiæ fiducia decipiunt: Greg. in mor.

Vera ſapientia, afficit, ſed non extollit: ibidem.

Multi ſtudent, plus alta ſapere, quàm apta proferre: & erubeſcunt plana & humilia, ut hæc ſolum ſcire videantur. Bernard.

Sapientiæ otia, negotia ſunt, & quo otioſior eſt ſapiẽtia, eo exercitatior in ſuo genere, idem.

Non probatur multa ſciens, ſi modum ſciẽdi neſciat, idem ſup. Cant ſerm. 36.

Sunt, qui ſcire volunt eo fine tantum, vt ſciant, & turpis curioſitas eſt. & ſunt qui ſcire volunt, vt ſcientiam ſuam uendant: & turpis quæſtus eſt. & ſunt qui ſcire volunt, vt ſciantur ipſi: & turpis vanitas eſt. Sed ſunt quoque qui ſcire volunt, vt ædificent, & charitas eſt: & ſunt qui ſcire volunt, vt ædificentur, & prudentia eſt, ibidem.

Poſito in altum, non altum ſapere difficile eſt: Bern. in Epiſt.

Sciend modus potius quærendus, quàm ſcientia. idẽ ſup. Cant. ſerm. 36.

Sapiens nullus, niſi ſæculo ſtultus fiat: Tert.

Scire nihil, eſt omnia ſcire idem.

Sapientiæ coniuncta ſimplicitas eſt, idem.

Sapere plus, quàm oportet, ſuperbia eſt: Anſel.

Nulla eſt ſcientia, ſi utilitatem pietatis non habet: & inutilis eſt pietas, ſi ſcientiæ diſcretione careat: Greg.

In modico ſermone ſapientiæ plus laudatur ruſticus, quàm in magno philoſophus, & pure ſi aliquid dixerit

ſapienter laudatur, vbi perfectior nō auditur: Chryſoſt.
Præcedit ſcientia virtutis cultum: quia nemo poteſt fideliter apparere, quòd ignorat: & malum niſi cognitum fuerit, non timetur, idem in Policr. lib. 3.
Sapientes alij ſtulti, alij dementes Anſel.
Primus gradus ſapientiæ eſt falſa intelligere: ſecundus, vera cognoſcere: Lact. lib 1.
Plus ſapit interdum vulgus quia tantum, quantum opus eſt ſapit idem lib. 2.
Non eſt ſcientia, ſed opinio earum rerum, quæ pro ingenijs varia eſt, ibidem.
Non in lingua, ſed in corde ſapientia eſt, idem lib.
Sapientia, animæ alimentum, ibid.
Citò inueniri debet ſcientia, vt citò accipiatur ibid.
Quis omnibus horis ſapuit vmquam? . . . in Epiſt.
In comparatione Dei ſcientia noſtra, ignorantia eſt, Greg.
Non parum eſt ſcire, quod neſcias: Hieron.
Qui ſe diligit ſtultum, non parum proficiet ad ſapientiam, nec fiet quiſque qualis eſſe cupit, niſi oderit qualis eſt: Auguſt. de ver relig.
Qui ſe dicit ſcire, quod neſcit temerarius eſt: qui ſe negat ſcire, quod ſcit, ingratus eſt, idem in ſerm: de aſcenſ.
Nihil magis ad ſpem percipiendę ſapientię erigit mentes, quàm cum eos, quos in ſapientia clareſcere miramur, aliquando paruulos, & indoctos fuiſſe meminimus: Hier. ſup Prouer.
Ad maiorem culpæ cumulum pertinet, ſcire quenquam, ſed quid ſequi debeat, & ſequi nolle, quod ſcit: Iſido de ſummo bon. lib. 2.
Otium, ſtultitiam, labor, ſcientiam generat: Hug. de clauſt. anim. lib 1.
Scientia literarum, quod primum eſt in homine mores purgat: quod ſecundū verborum ſubminiſtrat gratiam, & ita vtroque beneficio, & tacitos ornat, & loquētes: cuius eſt facere de irato, beneuolum, de ſuſpecto placatum de auſtero mitem, de aduerſante, propitium. Caſ. 1. Epiſt.
Scientia, violentia non aufertur, antiquitate non corrumpitur, abſconſione non minuitur, communitate multiplicatur, idem in Epiſt.
In literis prudens inuenit, vnde ſapientior fiat: ibi bellator inuenit, vnde virtute animi roboretur, inde prin

ceps accipit, quomodo populos ſub æqualitate componat: nec aliqua in mundo poteſt eſſe fortuna, quam literarum non augeat glorioſa notitia, ibidem.

Sunt quatuor ſcientiæ præ cæteris ſciẽdæ Theologia, quæ eſt animæ pabulum: leges, quæ ſunt egenis remedium: decreta, quæ ſunt ſublimatio humilium: phyſica in morbi ſubſidium apud Iuriſconſ.

Scientia eſt de diuinis, ſapientia de humanis, ibid.

Sapientia in homine longo rarò reperitur, ibidem.

Scientia doloris adiectio eſt. Ambr. de bon. mor.

Sapientis patria, modus eſt, idem Offic. 2.

Sapiens omnis, diues eſt. idem lib. 2. Epiſt. 8.

Sapientia in omnibus ſeſe oſtendit rebus. Aug. lib. 1. de liber. arbit cap. 16.

Sapientia egere, miſerrima egeſtas eſt: idem de beat. vit.

Sapientia legem, & miſericordiam in lingua portat. idem de ſpirit. & anim. cap. 9.

Ad ſapientiam ordine peruenitur. idem libr. 2. ſolit. cap. 13.

Sapiens nemo, niſi beatus, idem de beat. vit.

Sapiens nemo miſer: idem lib. 1 cont. Acad. cap. 5.

De ſapiente ſolus ſapiens iudicare poteſt: idem lib 18. de ciuit. cap. 8.

Sapientibus credere, eſt tutiſſimũ: idẽ de vtilit. cred.

Sapiens ſine operibus ſapientiæ abuſus eſt: idem de 12. abuſ.

Scientia rerum falſarum eſſe non poteſt: Aug. lib. 14. de Trinit.

Scientia noſtra ex uiſis, & creditis conſtat: idem epiſtola 112.

Sapiens eſt, cui res ſapiunt, prout ſunt. Bernar. ſuper Cant. ſerm. 50.

Sapientia victrix ſingula vitia eradicat, & ſingulas inſerit virtutes. Bern. de ſept. don. ſpirit. ſancti.

Scientia literarum bona, ſcientia propriæ infirmitatis melior. idem ſup. Cant. ſerm. 36

Scientia mundi docet uanitatem, ſcientia carnis uoluptatem: ibidem.

Scientia ſine operibus, cibo indigeſto comparatur: idẽ ſup. Cant. ſerm. 16.

Initium ſapientiæ timor domini: medium, ſpes, charitas plenitudo: Bern. in die ſancti And. ſerm. 1.

Diſcere Ieſum omni ſcibili eſt ſalubrius: idẽ in epiſt.

Scientia ſui, timorem Dei generat in anima: ſcientia Dei, eius amorem, idem ſup. Cant. ſerm. 37.

Sapientia, armatura oris eſt. Chryſ. de Spirit. ſanct. homil.

Scientiæ pars eſt, obſcura cognoſci, idem ſup. Matth. homilia 1.

Scientia ſine charitate, dementia eſt: idem ſup. epiſt. ad Corint. homil. 20.

Scire omnium: facere paucorum eſt: idem ſup. Ioan. homil. 70.

Scire non omnia neminem pudeāt: idem ſerm. 2. ſup. Epiſt. ad Roman.

Scientia temporum multas huius vitæ commoditates affert. Chryſ. ſuper Geneſ homil. 6.

Scientiam amaſſe, propemodū paraſſe eſt, in hiſt. Sax.

Sapientiæ coniuncta ſimplicitas eſt: Tertul.

Plebeis argenti, nobilibus auri, principibus gemmarum loco literæ ſunt. Pius 2. apud Platinam.

Vinci literis amant docti: Baſ.

Multos hoc decipit, quod ante tempus ſapientes uideri volunt, ut iam & ſimulare incipiant, quod nō ſunt, & quod ſunt, erubeſcant. Hug. lib. de Diaſc.

Doctrina in diuite duplici cauſa commendabilis. Auguſt. in quæſt. ex vtroque teſt.

Nec auarum pecunia, nec doctum cognitio rerum vnquam repleuit: Pius 2. apud Plat.

Cui plura datum eſt noſſe, eo maiora ſequuntur dubia, ibidem.

Ignorantia. EX GRAECIS.

NEſcienti quid laudet, vel quid vituperet, non eſt adhibenda fides: Plat. de ſcientia.

Ignorantia potentum, teterrima eſt. idem de ſummo bono.

Ignorantia cauſa eſt reſpondendi uaria, & nō eadem: Plat. de nat. nom.

Argumentum inſcitiæ eſt, à ſapientibus diſſentire, idem de mendac.

Turpe eſt neſcire, quæ neceſſaria ſunt: idem de legib.

Turpe eſt ignorare, quod omnibus ſcire conuenit: Ariſt. Rhet. 2.

Imperiti uelut diſtantes à longe ſpeculantur: idem

Elench.

Elench 1.

Quod ſcimus, ſæpe tranſpoſitum ignoramus: idem Elench. 2.

Qui neſcit, quantum quærit, neſcit quando inuenerit eum: Ariſt. Metap. 3.

Ignoratio eorum, quibus cum tibi uiuendum eſt, ut opinione ac ſpe fruſtreris, ac captis ſæpenumero decidas, ſæpe in cauſa eſt: ibidem.

Inſipienti ſapientia loquens decipere videtur: Eurip. in Bacch.

Ignorare turpia melius eſt, quàm ſcire ea: Ariſto. Metaphyſic. 11.

Imperitis, ac rudibus nullus præcipitationis finis eſt. Senec. epiſt. 173.

Multa ſunt imprudentiæ genera. Plat. de uoto.

Imperitia maiore ex parte omnibus dominat. Cleob. apud Diog. lib. 1.

Vnicum eſt bonum, ſcientia: & malum unicum, inſcitia, Socrates apud Diog. lib. 2.

Inſipienti ſapientia loquens decipere videtur. Eurip. in Bacc.

EX LATINIS.

IMprudentes non ſibi relinquendi ſunt: Seneca Epiſtola 12.

Hoc eſt maximum ignorantiæ malum, quod credit eum ſcire, qui moneat: Quint. lib. 12.

Optimus ac grauiſſimus quiſque confitetur ſe multa ignorare, & multa ſibi etiam atque etiam eſſe diſcenda. Cic. 3. Tuſc

Neſcire quod antea, quàm natus ſis, acciderit, ideſt, ſemper eſſe puerum: idem in Orat. ad Brut.

Ideo diffi ulter ad ſuauitatem peruenimus, quia nos ægrotare ignoramus, idem.

Homines imperiti facilius, quod ſtultè dixeris reprehendere, quàm quod ſapienter tacueris, probare poſſunt, Cic. 2. de Orat.

EX SACRIS.

MElius eſt neſcire, quàm errare, melior eſt fidelis ignorantia, quàm temeraria ſcientia: Auguſtin. ſerm. 22. de verb. Apoſt.

Ignorans, quæ ſciri nequeunt culpa vacat, idem.

Ignorantia Dei plerunque deſperationem parturit. Bern. ſuper Cantica, ſermone 27.

Ignorantia ſui, initium omnis peccati: ignorantia Dei, conſummatio omnis peccati, ibidem.

Reſcindenda inſipienti poteſtas eſt, non adijcienda libertas: Ambr.

De duobus imperfectis, melius eſt ruſticitatem ſanctã habere, quam eloquentiam peccatricem: Hieronym. in Epiſt. ad Nep.

Non omnis ignorans immunis eſt, ſed is ſolum, qui non habuit. vnde diſceret. Auguſt. in quæſt. ex utroque eſt quæſt. 67.

Indoctum eſſe minus malum eſt, quàm eſſe indocibilem, Auguſt. lib. 3. cont. Acad. cap. 8.

Multa nobis vſu veniunt, quæ ignaro relata fidem perdunt. Apul.

Infirmi tanto quempiam iuſtiorem putant, quanto faciliorem. Greg. 16. mor.

Prauitatis cauſa; ignoratio ſui. Lact.

Ignorantiam confiteri, pulchro temperantia eſt: Auguſt 5. confeſſ. cap. 7.

A luce ueritatis in tantas ignorantiæ tenebris corruimus, vt nos ipſos ignoremus: Greg. 11. mor.

Tolerabilius eſt Deo quempiam cum ignorantia in humilitate iacere, quàm cùm elatione alta ſapere, idem 17. moral.

Deus per ignorantiam noſtrã nobis abſconditur, ibid.

Ignorans, in nocte eſt: idem ſup: 1. Reg.

Quantumcunque rectum agere credimus, ſit ne rectum ignoramus: Greg. 4. mor.

Diſciplinarum ignari, diuinarum rerum quæſtiones non attingant: Auguſt. lib. 2. de ord. cap. 6.

Omnis indoctus, eſt curioſus: Auguſt. lib. 2. de mirab. ſacr. ſcrip.

Ignorantia infidelitatis peccatum non excuſat, idem de grat. & lib. arbitr.

Ignorantia ſui, ſuperbiam cauſat. Bernar. ſup. Cant. ſerm. 27.

Ignorantiæ filiæ falſitas, & dubietas, ibid. ſerm. 28.

Ignoratur periculosè, quando veniat, aut uadat ſpiritus: non ita, vnde ueniat, aut quò vadat. idem ſup. Cant. ſerm. 18.

Imperitiam comitatur temeritas. Nazianz.

Præce-

Præceptor, & Doctrina.

EX GRAECIS.

Doctrina naturaliter procedit de homine ad hominem. ſecundum operationes, quas habet docto ad diſcipulum: Ariſt. Polit. 1.

Docentes alios mentiri non debent: idem de mort.

Hi ſolùm docent, qui cauſas de ſingulis dicunt: idem Metaph. 1.

Signum ſcientis eſt, poſſe docere, ibidem.

Omnis doctrina eſt ex præcognitis: idem Eth. 6.

Et qui non docet, non illi qui non didicit, peccatum eſt imputandum: Diog. apud Plut. de curioſit.

Præceptoris opera ad hoc prodeſt, vt honeſta faciat pueris iucunda, ibid.

Loci autorum ita exponendi, vt honeſtas patitur, idē de Poet.

Socordia naturæ vires pereunt doctrina tollit ignauiam, ibidem.

Qui regem erudit, atque ad virtutem inſtruit, eum & ſubditos quoque inſtruere ad fortitudinem, & probitatem certum eſt. Antig. apud Diog. ibid. 7.

EX LATINIS.

Optimus quiſque præceptor, frequentia gaudet. Quint. lib. 1.

Præcipiamus omnia, ut ſaltem plura faciant, ibidem.

Præceptor nec habeat uitia, nec ferat, idem lib. 2.

Tradi omnia, quæ ars efficit, non poſſunt idem lib. 7.

Parum valet doctrina, niſi induſtria, ſtudio, labore, diligentia comprobetur: Cice. 3. ad Herenn.

Quæ bona ſunt, fieri meliora poſſunt doctrina: & quæ non optima, acui tamē, & corrigi aliquo modo poſſunt, idem 2. de Orat.

Quò quiſque eſt ſolertior, & ingenioſior, hoc docet iracundius, & laborioſius: quod enim ipſe celeriter arripuit, id cùm tardè percipi uidet, diſcruciatur Cicer. pro Roſc.

Nullum munus melius, maiuſve reipub. afferre poſſumus, quam ſi doceamus, atque erudiamus iuuentutem,

em,ijs præſertim moribus, ac temporibus quibus ipſa prolapſa eſt, vt omnium opibus refrænanda,atque coercenda ſit,idem 3.de diuinit.

Non facilè eſt inuenire,quod, qui ſciat,alteri non tradat: ita non ſolum ad diſcendum propenſi ſumus, ſed etiam ad docendum: Cicer 2.de finib.

Facilè eſt cuiuis,in genere præcipere: . . . in Epiſt.

Doctrina proficit,vt politiora,non vt meliora ſint ingenia: Max lib.5.

Nihil aliud præcipere debemus, niſi quod prius uobis imperauerimus,idem lib.8.

Pars eſt prima ſcientiæ,ipſam.quam præcepturus ſis, æſtimare perſonam: Palad.de re ruſt.

In hoc gaudeo aliquid ſcire,vt doceam, ſi cum hac exceptione detur ſapientia, vt illam incluſam teneam, reijciam: Senec.Epiſt.6.

Qui ſe ad diſcendum pauperem credit,ad docendum ſe locupletem inuenit: Max.lib.6.

EX SACRIS.

Doctor vnus ſolus,& verus, Baſil.ad diuit.

Tutior eſt diſcentis, quàm docentis conditio: Auguſt. in Sen.355.

Mihi propemodum donatum credo, quicquid lectorem meum melius ſentire cognoſco: Greg.in mor.

Doctrina cum omni imperio docetur, quando prius agitur,quàm dicatur,nam doctrinæ ſubtrahit fiduciam, quando conſcientia præcedit linguam,ibidem.

Quantacunque doctrina mens polleat,grauis eius imperitia eſt, velle docere meliorem,idem 6.mor.

Hoc habet proprium doctrina arrogantium,vt humiliter neſciant inferre,quę doceant:& recta quæ ſapiunt, etiam rectè miniſtrare non poſſunt,idem 24. mor.

Frequenter de malo homine bona doctrina procedit: ſicut terra uilis pretioſum aurum producit,& ſicut terra relinquitur,& aurum eligitur: ſic & vos doctrinam accipite, & mores relinquite. Chryſoſt.ſup.Matt 23.

Omnis humanus affectus ponendus eſt ei, qui veram pietatem ſtudet animis hominum inſerere: . . . in Epiſto.

Viam indicaſſe,maximus profectus eſt, ibid.

Qui ſcientiam communicare nolunt, peiores ſunt, quam infames auari ſiquidem ab illis, ſi nihil aliud cer-

tè mors transfert in vſus aliorum, ab illorum rogo nih redit ad hæredem, ni ſuas cogitationes literis mar darunt, ibidem.

Iniquiſſimum eſt, doctrinæ imputare, quicquid pec cant auditores, ibidem.

Secundum capacitatem diſcipulorum, moderetur li gua doctorum: Greg. 31. mor.

Diſce diu, quod doceas: Hiero. ad Ruſt.

Docere, quod nouerit ille, quem doceas, ſtultum eſt idem.

Experto crede, aliquid amplius inuenies in ſyluis quàm in angulis, ligna, & lapides docebunt te, quod magiſtris audire non poſſis: Bern. in 4. Epiſt.

Non minus pium eſt, docere animum ſcientiam, quàm eſcam præbere corpori, idem ſup. Cant.

Clauſum habeat os peccator, qui ſeipſum docere non potuit, alios non doceat: Beda de temp ſal.

Omne quod non ædificat audientes, in periculum vertitur audientium: Hier. in Epiſt.

Delicatus magiſter eſt, qui pleno ore de ieiunijs diſpu tat: Hiero. ad Nep.

Sæpe doctori dominus verbum pro gratia tribuit au ditoris, nonnunquam uerò propter auditoris culpam ſubtrahitur ſermo doctori: Greg.

Quemadmodum plurimum lædit, qui fontem inficit, ita latiſſimè patet illius beneficium, qui pectus inſtruit omnibus imperaturum: . . . in epiſt.

Nulla res diſcipulo tam perniciosa, quam uita magi ſtri, contumelioſa: Beot de diſ. ſchol.

Non omnes omnia docendi ſunt: Augu. de uer. relig. cap. 28.

Docens, & non audiens, alijs prodeſt, & non ſibi: Au guſt. 5. con. Donatiſt.

Falſa doctrina, eſt lepra mentis, idem de uer. Apoſt. ſerm. 10.

Doctrinæ aliæ ædificant, aliæ deſtruunt, idem ſerm. 39. de temp.

Non minus debemus ijs, à quibus rectè uiuendi, quā à quibus uiuendi initia duximus: . . . in epiſt.

Doctrina optima, uitia docere: Chryſoſt. ſup. Act. Apo ſto. Homil 30.

Doctrina per partes digeſta facilis perceptū, idē ſup. epiſt. ad Epheſ. ſerm. 14.

Doctrina peregrina nugarum plena: Chryſ ad pop.

ntioc. Homil. 1.

Qui vias vitæ ingredi vult, præceptorem, & ducem bi aſſumat: Bern. ſup. Cant. ſerm. 77.

Non minus pium eſt, docere animum ſcientiam, quã ſcam præbere corpori, idem ſup. Cant. ſerm. 16.

Diſcipulus, & Diſciplina.

EX GRÆCIS.

Diſciplina, generatio quædam eſt, qua fœtus in animo diſcentis à doctore producitur: Plut. de curioſ.

Initium à diſciplina: vſus ab exercitio, & meditatione fit, idem de educ lib.

Cæca res eſt, ſine diſciplina natura, ibidem.

Honeſtatis fons, ac radix eſt legitimam conſequi diſciplinam, ibidem.

Hoſtes diſciplinarum, labores, ac ſomni. Plat. ibid.

Diſciplina, optimum viaticum eſt ad ſenectutem: Ariſtot. apud Diog. lib. 5.

Diſciplina magis neceſſaria eſt, mala didiſcere, ibid.

Bona educatio verecundiam affert: Eurip. in ſup.

Tandiu diſcendum, quandiu viuitur: Solon apud Plut. de fort.

Addiſcere aliquid delectabile eſt: Ariſt Rhet. 2.

Oportet diſcentem credere, idem Elench 1.

Quod addiſcitur, quodammodo ſcitur, idem Priorũ 2.

Qui diſcit, fit ſciens, idem Elench. 2.

Audiendi ratio prior, quàm docendi, Plut. de aff. aud.

Faſtus obſit ab auditore, & liuor, ibid.

Auditor improuidus, ipſe ſibi nocet, ibid.

Auditor ex ſuis ipſius affectibus probat, aut damnat audita, ibidem.

Auditor aciem oculorum in dicentem ſemper intendat ita, vt minimè eum fallat, quàm attento ſit animo, ibidem.

Libenter audi magis, quàm multa: Demet Phaler.

Præſtantior eſt ille, qui bene, quod dicitur, audire poteſt, atque eo vti, quàm qui per ſeipſum omnia aſſequitur: Zenon. apud Diog. lib. 7.

Nauigando gubernatori auſcultandum eſt: viuendo illi, qui plus ratione valet: Socrat. apud Stob.

Qui breui tempore pro pudore diſciplinam non pa-

titur omni tempore in pudore inſipientiæ permanebit: Pyth. in ſuis præcept.

EX LATINIS.

Homines diſcunt, dum docent. Seneca Epiſtola ſeptima.

Semper diſcendum eſt, quod an ſciamus, experiri non poſſumus, idem in epiſt. 26.

Nec ſi quid diſcere ſatis non eſt, ideo neceſſe non eſt: Quint. libro 1.

Vt quiſquis audit, mouetur, idem libro uigeſimo-primo.

Natura primum atque ingenium ad diſcendum vim affert maximam: Cicer. 1. de Orat.

Omnia cuiuſmodi ſint, cupere ſcire, curioſum eſt: duci verò maiorum rerum contemplatione, ſeniorum virorum eſt putandum: Cic. 5. de finibus.

Diſciplina cuiuſque gentis ſingula ſuadet ſui, atque imperat: Sen. Epiſt. 36.

Diſciplina, mores facit. Colum. lib 7.

Ne ſit vitioſus ſermo pædagogis, ac nutricibus, quos, ſi fieri poſſit, ſapientes Chryſippus optauit, certè quantum res pateretur, optimos eligi voluit, natura enim tenaciſſimi ſumus eorum, quæ à pueris diſcimus, & hæc ipſa magis pertinacitur hærent, quæ deteriora ſunt: Quint. lib. 1.

EX SACRIS.

Svmmopere cauendum eſt, qui quærit ſcientiam, vt non negligat diſciplinam: Hugon. libro tertio, Didaſc.

Quamuis in nullo loco diſciplinam homo deſerere debet, diligentius tamen ibi conſeruanda eſt, vbi vel neglecta pluribus generat ſcandalum: vel cuſtodita bonæ imitationis exemplum: Hugon. de Inſtitu. noui.

Diſciplina, & miſericordia ſeſe comitari debent: Greg. ſup. Cant.

Diſciplinarum excogitatrix eſt ratio: Aug. lib. 2. d
Ordin. cap. 1.

Diſciplina homini, optima medicina, idem 22. de Ci
uit. Dei cap. 22.

Quem diuina diſciplina conterit, humanis flagelli
non eſt conterendus: Gregor. ſup. 1. Reg.

Omnis ſcientia diſciplinæ, eſt creatorem & creatura
cognoſcere: Auguſt. lib. 85. quæſt.

Principium diſciplinæ, humilitas eſt: cuius cùm mul
ta ſint documenta; hæc tria ad auditorem, vel lectoren
pertinent: primùm, vt nullam ſcripturam, nullam ſcie
tiam vilem teneat: ſecundum, vt à nemine diſcere eru
beſcat: tertium, vt cùm ſcientiam adeptus fuerit, cæte
ros non contemnat: Hug. Didaſc.

Diſciplina in animo hominis eſt: Aug. de immort.
anim.

Diſciplina à diſcendo dicta eſt, idem lib. 2. Solil.

In diſciplinis nō ęquè res, vt nomina nota ſunt, idem
de muſic. lib. 3. cap. 2.

Diſciplinæ intellectum ad diuina offerunt, idem lib.
2. de Ordin. cap. 17.

Diſciplinarum omnium excogitatrix eſt ratio, idem
lib. 2. de ord. cap. 12.

Diſciplinarum vſus extra Deum infœlix, cum Deo
non improbatus, idem lib. 5. confeſſ. cap. 4.

Diſciplinarum gnari, famelici ſunt, idem de vit. beat.

Arduas quæſtiones non attingant diſciplinarum igna
ri, idem li. 2. de ord. cap. 17.

Diſciplinæ humanæ cum magna temporis iactura
perdiſcuntur, idem li. 2. de Gene. ad lit. cap. 9.

Diſciplina, animi ſanitatem inſtaurat, idem de morib.
Eccl. cap. 27.

Diſciplinæ, nos à prauis cupiditatibus coercent, idem
lib. 2. de Ciuit. Dei, cap. 22.

Diſciplina moralis debet ſubeſſe, coeſſe, præeſſe. Ber.
ſup. Cant. ſerm. 22.

Diſcimus quædam, vt ſciamus: quædam vt faciamus:
Auguſt. ſup. Pſal. 118.

Tutior eſt diſcentis, quam docentis conditiò, idem in
ſenten. ſuis.

Eam naturæ putamus legem, quam diſcimus: Hier.

Ad diſcendum, quod opus eſt, nulla ætas ſera videri
debet: Aug in Epiſt. ad Hier.

Ab omnibus libēter diſce, quod neſcis: quia humilitas

tibi

tibi commune facere poteſt, quod natura fecit commu ne, ibidem.

Cognito diſcipulo, cognoſces facilè qualis fuerit magiſter: Ambr.

Sapientior omnibus eris, ſi ab omnibus diſcere volueris: Hug lib. 3. Didaſc.

Diſcipulus debet excuſare ſententiam magiſtri. apud iuriſconſul.

Diſcipuli perfectio, magiſtri laus. Ambroſ. ſup. epiſt ad Theſſ.

Diſcipulus, vt diſcit, faciat: Cyp. lib. 4 epiſt.

Ad diſcendum duo ſunt neceſſaria: autoritas, & ratio. Aug. in ſent. ſuis.

In primis optandum, ut prima quæque elementa diſcantur, ab artifice ſummo. . . in epiſt.

Naturæ ordo ſic ſe habet, ut cum aliquid diſcimus, rationem præcedat autoritas. Auguſt de Mor. Eccl.

Diſcipuli, filij præceptorum ſpirituales: Baſil. ſuper Pſal. 73.

Diſcipulum domini fierum, aut non in hominis poteſtate eſt ſitum: Baſil. in quæſt.

Diſciplina, participatio eſt, ſanctitatis: Chryſoſt. ſup. epiſt. ad Heb. homil. 29.

Diſcipuli eſt, magiſtrum imitari: idem ſup. epiſt. ad Hebr. homil. 28.

Nulli diſciplinæ ſui canones deſunt. . . in epiſt.

Scriptura hominum.

QVoniam vt libet, non poſſum ſcribere, ut poſſum non libet. Theoc. apud Stob.

Quæ amici, reges non audent monere, in libris deſcripta ſunt. Demet. apud Plut. in Apoph.

Quædam ſcripturæ non faciunt animum. Senec. epiſtola 65.

Paucis opus eſt ad bonam mentem literis, ſed nos; ut cætera, in ſuperuacuum diffundimus, ita philoſophiam ipſam, quemadmodum omnium rerum: ſic literarum quoque intemperantia laboramus, non uitæ, ſed ſcholæ diſcimus, idem epiſt. 107.

Non tam refert, qualia ſint, quæ intra noſmetipſos compoſuimus, quā quomodo efferantur. Quint. li. 11.

Plurima ad alieni ſenſus coniecturam, non ad ſuum

iudicium ſcribuntur, idem.

Vix quicquam tutum in literis committitur: . . . in Epiſt.

Libri, viui magiſtri ſunt: Gell. lib. 14.

Hiſtorias ſcribere, magno vſui eſt: Salluſt. in coniur. Catil.

Hiſtorias ſcribẽti, mentiri turpe eſt: Cic. cont. Salluſt.

Vt aliæ bonæ res, ſic bonus liber, melior eſt quiſque, quo maior: Plin. Iun. lib. 1. Epiſt.

Tanto ſcriptura maiorem gratiam apud doctos habere debet, quãto minorẽ apud indoctos habet, idem lib. 2.

Nullus eſt liber tam malus, qui non aliqua parte proſit, idem.

Quatenus nobis denegatur diu viuere, relinquamus aliquid, quo nos vixiſſe teſtemur, ibidem.

Quia liberius, tanto libentius ſcribimus, ibidem.

Qui placendi cauſa ſcribunt, qualia placere viderint, ſcribunt, ibidem.

Fœlices, quibus contigit aut ſcribere legenda, aut legere ſcribenda, idem lib. 5.

Aliud eſt epiſtolam, aliud hiſtoriã, aliud amico, aliud omnibus ſcribere, idem.

Hiſtoria non debet egredi veritatem, & honeſtè factis veritas ſufficit, idem lib. 7.

Scriptores, qui rei totius ſummam ſententijs conſequi ſtudent, monumenta magis inſtruunt, quàm faciũt artificem: Colum. libro 1.

Scribimus indocti, doctique poemata paſſim. Hora. 2. epiſt.

Autores in eadem re ſæpe diſſident: Plin. Sen. lib. 18.

Eſt ſummi amoris negare veniam breuibus epiſtolis amicorum, quamuis ſcias illis conſtare rationem: Plin. Iun. lib. 9.

Literæ ſunt, una fidelis cuſtodia rerum geſtarum, Liuius 1. Dec. lib. 5.

Epiſtolæ non loco redditæ, offendunt: Cic. ad Brut.

Scriptores opera ſua, non ſecus ac filios adamant. . . . in Epiſto.

Nullum grauius tædium, quàm ingenij ſcribendo defeſſi, ibidem.

Moleſtior recognoſcendi, quam cudendi labor, ibid.

Scribendum tardè: Hier.

Grauiore conſideratione indigent, q̃ ſcribimus. Cyp.

Scribendo, multa diſcimus: Aug. lib. 3. de Trin.

Hiſtoriographi de ſe in aliorum perſona plerunque ſcribunt, idem.

Lectio. EX GRAECIS.

NOn qui plurima legit, ſed qui vtilia, ſpecioſus habendus eſt: Ariſt. apud Diog. lib. 5.

Studere negamus, vt ingenioſi eſſe videamur: Ariſtotel. Top. 3.

Studioſis non vacat meminiſſe voluptatum: Plut. de Tuen. bon. valet.

EX LATINIS.

LEctio multorum voluminum, & omnis generis autorum, habet aliquid vagum & inſtabile: certis ingenijs immorari, & innutriri oportet, ſi velis aliquid trahere, quod in animo fideliter ſedeat: Sene. Epiſt. 2.

Qui legere non poteſt, quantum habet: ſat eſt habere, quantum legat, ibidem.

Alia lectio ingenium, idem Epiſt. 86.

Probatos ſemper libros lege, & ſi quando ad alios diuerti libuerit, ad priores redi, ibidem epiſt. 2.

Incredibile eſt, quantum moræ lectioni, feſtinatione adijciatur, idem.

Lectio libera eſt, nec actionis impetu tranſcurrit, ſed repetere ſæpius licet, ſiue dubites, ſiue velis memoriæ affigere: Quint. lib. 10.

Lectionem ſine vlla delectatione negligo: Cic. 2. Tuſc.

Multum legendum, ſed non multa: Plin. Iun. lib. 6.

Legendi ſemper occaſio eſt, legendi non ſemper, idem libro 2.

Non ſolùm iudicant, qui malignè legunt, idem lib. 9.

Eſt aliquis, & neſcio an maximus ex ſecretis ſtudijs fructus: Quint. lib. 1.

In ſcholis omnia liberè fingimus, & impunè, quia pro facto eſt quicquid volumus: Quint. lib. 6.

Diuerſa ſunt hominum ſtudia Cicer. ad Brut.

Suo quiſque ſtudio maximè ducitur, idem 5. definib.

Vt ex ſtudijs gaudium, ſic ſtudia ex hilaritate proueniunt, ibidem.

Studium vnicum doloris leuamentum eſt: Plin. Iun. libro 8.

Vt in vita, ſic in ſtudijs pulcherrimum, & humaniſſimum exiſtimo, ſeueritatem, comitatemque miſcere, ne illa in triſtitiam, hæc in petulantiam procedat, ibidem.

Quia plerunque euenit, vt eorum, quæ meminimus memoria nos deficiat, ea ſæpius ex commentario reuocanda ſunt. Columb. lib. 11.

EX SACRIS.

LEctio tunc utilis eſt cùm facimus ea, quę legimus. Auguſt. in lib. de Oper. mon.

Legentibus Deus loquitur: idem ſup. Pſal. 85.

Legimus aliqua, ne negligantur: legimus, non ut teneamus, ſed repudiemus. Amb. ſup. Luc. lib. 1.

Lectio iterata aperit obſcura: Chryſoſt.

Sit ipſa lectio temperata, cui finem conſilium, non laſſitudo imponat: nam ſtudium intemperans lectionis in reprehenſionem cadit, & quod laudabile eſt in ſuo genere, fit nimietate ſui culpabile: Hieron. ad Demetr.

Omnino iniquum eſt ſtudijs honeſtari minoribus: & eos, quos ardua, & grauia expectant officia, voluptatis, & vanitatis occupationibus agitari: Chryſoſto. de Curial. nug.

Omnis profectus ex lectione, & meditatione procedit: quæ enim neſcimus, lectione diſcimus: quæ didicimus, meditatione conſeruamus: Iſid. li. 3. de ſum. bon.

Lectio duobus modis faſtidium ingerere ſolet, & affligere ſpiritum: qualitate videlicet, ſi obſcurior eſt, & quantitate, ſi prolixior extiterit, in quo utroque vti magno moerdamine oportet, ne quod ad refectionem quæſitum eſt, ſumatur ad ſuffocationem: Hug. in Didaſ. 3.

Optimus lector eſt, qui non cogit illud dictis contineri, quod ante lectionem præſumpſerit ad intelligendũ, ſed qui doctorũ intelligentiã expectat: Hilar. 1 de Trin.

Lectio ſcripturarum, munitio eſt aduerſus peccatum: Chryſ. ſup. Luc.

Prudentia, & Diſcretio.

EX GRÆCIS:

PRudenti viro paucorum ſapientum potius, quàm multorum inſipientium iudicium eſt uerendum.

Plat.

Plat. de Amore.

In quo quiſque prudens, in eo bonus: idē de nat. nom.

Prudentia propriè eſt virtus principum: Ariſt. Poli. 2.

Murus tutiſſimus, prudētia eſt: Anti apud Diog. li. 6.

Prouidere difficile eſt, videre autem facilè: Ariſtotel. Elench. 2.

Non tam videndum, quid in præſentia blandiatur, quam quid deinceps ſit è re futurum. Demoſthen. 1. Olynth.

Prudentes facilè ex omnium ſententijs utilia eligūt: idem.

Frugi, & bonus vir præteritorum meminiſſe debet, agere præſentia, futura cauere: Iſoc. apud Stob.

Robur, & murum, & arma, ſapientia prudentia præſtat: Pyth. ibidem.

Prudentia non corporum, ſed rerū eſt inſpectio. Plut. apud Stob.

Prudentia, virtus eſt rationalis partis, ad fœlicitatem ſpectantia præparans: Ariſt. de Vir. & vit. diuiſ.

Prudentiæ eſt conſilium agitare, diſcernere bona, & mala, & omnia, quæ ſunt in vita ſequenda, fugiendave honeſtè uelle omnibus bonis: cum alijs rectè verſari: perſpicere occaſiones: ſolerter uerbis, & rebus vti, experiētiam habere utilium omnium: memoria autem, peritia, & ſolertia, uel manant à prudentia, vel prudentiæ ſunt aſſeclæ: aut partim prudentiæ adminicula, & experientia, & memoria: partim tanquam prudentiæ partes: ut conſilium, & ſolertia: Ariſt. de virt. & vit. diuiſ.

Prouidentia, magnum mortalibus lucrum: Anax. ibi.

Homo boni tactus ſemper eſt diſcretus, nō ſic de alijs ſenſibus: Ariſt. 2. de anim.

EX LATINIS.

QVid refert prouidere, quod effugere non poſſis? Senec. epiſt. 88.

Homines plus in alienis negotijs vident: idem epiſtol. 110.

Nec ſolis viribus æquum credere, Sæpe acri potior prudentia dextra: Valer. Flac. 4.

Non temere incerta caſuum reputat, quem fortuna nunquam decipit: Liu. lib. 10. Decad. 3.

Prudentia eſt, rerum expetendarum ſcientia: Cicer. 2. Offic.

Nihil eſt homini prudentia dulcius, aut ſagaci ac bona mente melius, idem 2. Tuſcul.

In prudentia duo vitia vitanda ſunt, ne incognita pro cognitis habeamus, ipſiſque temere aſſentiamus, quod vitium effugere, qui velit (omnes autem velle debent) adhibebit ad conſiderandas res, & tempus, & diligentiam: alterum eſt vitium, quod quidam nimis magnum ſtudium multamque operam in res obſcuras, atque difficiles conferunt eaſque non neceſſarias: Cice. 2. Offic.

Iuſtitia ſine prudentia plurimum poteſt: ſine iuſtitia nihil valet prudentia, idem 2. offic.

Deorum prouidentia mundus adminiſtratur: ijdem conſulunt rebus humanis nec ſolum vniuerſis, verum etiam ſingulis: Cicer. de nat. Deorum.

EX SACRIS.

PRudentia abſque ſimplicitate, malitia eſt: & ſimplicitas abſque ratione, ſtultitia eſt: Hier.

Prouidentia Dei omnia gubernantur: & quæ putatur pęna medicina eſt, idem ſup. Ezech.

Prudentiæ ſedes caput eſt, Aug. li. 2. cont. Fauſt.

Prudens, quaſi porrò videns dicitur, idē ſup. Pſal. 73.

Grandis eſt prudentia, aurum in luto quærere: Hier. ad Læt.

Prudentes ſimus non tantum nobis: Baſil. in quæſt.

Prudentia, & fortitudo, virtutes principis ſunt, idem in epiſt.

Tolle diſcretionem, & virtus vitium erit: Bernard. ſup. Cant.

Tantum valet diſcretio, vt ſine illa omne otium turpe ſit, & labor inutilis: Hug. lib. 3. Didaſc.

Plerunque virtus dum indiſcretè tenetur, amittitur: dum diſcretè intermittitur, plus tenetur: Greg. 26. mor.

Eſt quidem diſcretio, non tam virtus, quàm quædam moderatrix virtutum, ordinatrix affectuum, & doctrix morum: Bern. ſup. Cant.

Diſcretio eſt, in iudicandis cauſis prouida humanarum mentium ratio moderatrix: Iſid. in Synon.

Sola diſcretio perturbatis cogitationibus non ſuccũbit: Greg. in mor.

Vbi virtus diſcretionis perditur, intentio, quæ virtutis inimicum habeat, criminis finem accipit: Gregor.

libro 3. moral.

Diſcretio in afflictione carnis ſeruãda, idẽ ſup. 1. Reg.

Auriga virtutum, diſcretio eſt: Bernard ſuper Cant. ſermon. 49.

Prudens non ſemper videt, quid conueniat: Chryſoſtomus ſerm. 22. ſup. Epiſtol. ad Rom.

Stultitia. EX GRAECIS.

AGere inconſultum, ſignum eſt ſtultitiæ: Ariſto. in epiſt. ad Alex.

In via, nec propera, nec manum moueas, ſtulti enim indicium eſt: Demetr. Phal.

Homini ſtulto, & nequam facultatum nullus eſt modus: nunc enim hoc, nunc illo indiget, prout cupiditates ferunt: Plat. in conuiu. 7. Sap.

Nemo ſtultus tacere poteſt: Solon. apud Diog. lib. 1.

Moleſta res eſt, ſtulteſcere cũ ſtultis: Eurip. in Pheni.

Stulti non audiunt vocem clamantis ſapientiæ: Demoſth. 1. Olinth.

Stultitia mihi magna videtur, intelligere quidem, quæ oportet non autem cauere ea: Men. apud Stob.

Non eſt quicquam audacius, quàm imperitia, ibid.

Stulti deſiderant abſentia: præſentia verò, & ſi meliora præteritis, negligunt: Democ. apud Stob.

Stultus diues, mancipium eſt aureũ: Socr. apud Stob.

Stultitia, proficiendi impedimentum eſt: Bion ibid.

Quod ſtatua durius eſt, ſtultus eſt: Cleant. ibid.

Timidus arma contra ſe habet: ſtultus pecunias: Plat. in Memn.

Tonitrua pueros in primis, & minæ ſtultos territant, apud Stob.

Stultitia, orationis eſt vitium malè viuendi cauſa. Ariſtot. de virt. & vit. diuiſ.

Imprudentiæ eſt, iudicare peruersè de rebus, deliberare perperam: vti nequire præſentibus bonis: in falſam adduci opinionem, de his quæ ad vitam ſunt bona, & honeſta: Sectatur autem imprudentiam inſcitia, incontinentia, ruſticitas, obliuio: Ariſt. ibidem.

Illegitimæ ſtultitiæ finis eſt, infortuniũ, apud Stob.

Imprudentibus ſatius eſt regi quàm regere. ibid.

Stultitiæ, hæreditarium malum: Eurip. ibid.

Ineptos ſi dixeris, nec ex vlla parte prudentes maiores homines, non errabis, idem in Medea.

EX LATINIS.

OMnis ſtultitia laborat faſtidio ſui, niſi ſapienti ſua non placent: Sen. epiſt. 9.

Inter cætera mala hoc quoque habet ſtultitia, ſemper uiuere incipit, Sen. epiſt 13.

Stulti vita integra eſt, trepida eſt, tota in futurum fertur, idem epiſt. 15.

Omnium malorum ſtultitia eſt mater: Cicer. de petē. conſul.

Multa ſunt incommoda, quæ ſapientes commodorū compenſatione leniunt, ſtulti nec uitare uenientia poſſunt, nec ferre præſentia: Cicero 2. de natu. Deorum.

Stultorum plena ſunt omnia, idem 4. Tuſc.

Omnes ſtulti, inſanſunt, ibidem.

Nobis hominum ſtultitiæ deuorandæ ſunt, idem de clar. orat.

Contra omnes ſapere, deſipere eſt. in hiſt. Sax.

EX SACRIS.

STultitia miſera eſt etiam ſtultorum iudicio: Augu. lib. 1. cont. Acad.

Qui ſe diligit ſtultum, non proficit ad ſapientiam: nec fiet quiſque, qualis eſſe cupit, niſi oderit, qualis eſt, idē.

Inſipientium proprium eſt, eſſe ad uouendum leues: Nazianz.

Quo maior eſt poteſtas, hoc pernicioſior, ſi in malū, ſtultumque inciderit: . . . in epiſt.

Eſt ſapienti ſeruire, libertas: ex quo colligitur, quod ſtulto imperare ſeruitus eſt: & quod peius eſt, cum paucioribus præſit, pluribus dominis, & grauioribus ſeruit. ſeruit enim proprijs paſſionibus, ſeruit ſuis cupiditatib. quarum minatio, nec die fugari poteſt, nec noctu: quia intra ſe dominos habet, intra ſe ſeruitium patitur intolerabile: Hiero. in epiſt. ad Simp.

Tanto quis ſtultior, quanto plus conatur ſapiens videri: Greg 18. mor.

Stultitia eſt animi egeſtas: Auguſt. de beat. uita.

Stultitiæ nomine omnia uitia continentur, ibid.

Stultus iuxta ſcientiam ſuam non uiuit: Greg. libro 5. mor.

Stultus ſi tacuerit, an ſapiens ſit, an ſtultos abſcondet,

idem

idem lib. 11. moral.

Sicut nec auris eſcas, nec guttur uerba cognoſcit: ita nec ſtultus ſapientiam ſapientis intelligit: Gregor. 24. mor.

Stultitia huius ſæculi, nobilitas eſt apud Deum, idē 20. mor.

Leuis dicitur, qui de facili credit, quod probari non poteſt, iuriſconſ.

Cautela: EX GRAECIS.

QVi à deceptione tutus eſſe uult, à ſimilitudine ſummopere debet cauere: Ariſt.

Cauendum, ne ſæpius in eandem fraudem noſtra culpa incidamus: Demoſth. 1. Olynt.

Solertia, animi celeritas eſt, non tarditas: Plat. de tēp.

Solertia eſt, ſubtilitas quædam in non proſpecto tempore medij inueniendi: Ariſt. Polit. 1.

EX LATINIS.

QVo quis uerſutior eſt, & callidior, hoc inuiſior, & ſuſpectior detracta opinione bonitatis: Cicer. 2. Offic.

Scientia, quæ eſt remota à iuſtitia, calliditas potius, quam ſcientia eſt appellanda: Plat. apud Cic. 2. Offic.

Qui ſemel eſt læſus fallaci piſcis ab hamo.

Omnibus unca cibis æra ſubeſſe putat: Ouid. 2. de Pont.

Eſto alieno periculo cautior, in hiſt. Sax.

Quiſquis ferrum præparat neci, ſic illud habet, ut poſſit ſuum negare: Quin. Decl. 1.

EX SACRIS.

OMnes ſumus in minimis cauti: in maximis negligētes, hoc ita fit, quia vbi vera vita ſit ignoramus: Hier.

Solus in illicita non cadit, qui ſe aliquando à licitis cautè reſtrinxit: Greg. 15. mor.

Cæcum eſt humanum genus, & ſi enim futura præuidet, non tamen, vt decet, ſibi cauet, apud Plat.

Tanto debemus cautius ambulare, quanto ſcimus nos

inter Dei inimicos eſſe: Greg. in regiſt.

Cautè agendum in diuinis rebus: Auguſt. lib. 1. de mirab. ſac. ſcript.

Contra aduerſarium maiori fortitudine, & cautela opus eſt ab ea parte, vnde inſtat acrior: Bern. in epiſt.

Ignauia. EX GRÆCIS.

EX LATINIS.

Diues ſi deſidioſus, pauper erit: Pub. Mim.

Cum multo dolore vident ſapientes ignauiam eorum, quibus conſultum velint: Demoſth. 1. Olynt.

Homines ſocordes præſentia negligunt, futura bene ſucceſſura putant, ibidem.

Aduerſariorum ignauia ſæpe magis creſcunt aliqui, quam ſuis opibus, ibidem.

Ignauia, vitium eſt animoſæ partis, quo conſternimur periculis, præſertim mortis: Ariſtot. de virt. & vit. diuiſ.

Ignauia eſt, quouis metu facilè perturbari, & mortis maximè, & noxarum corporis: & arbitrari præſtabilius eſſe quomodocunque ſeruari, quàm pulchrè mortem obire: comitatur autem ignauiam mollicies, effœminatio, torpor, vitæ ſtudium: ſubeſt etiam quædam timiditas, & contentionis detractio: Ariſt. ibid.

Nullus ignauus in celebrem virum euadit: Eurip. apud Stob.

Ignauia nemo immortalis factus: Salluſt. in bell. Iug.

Sæpe tædio laboris, ad vtilitatem ſui compelluntur ignaui: Curt. lib. 5.

In ſuo quiſque negotio hebetior eſt, quam in alieno, idem libro 7.

Ignauum pectus eſt, quod nullis precibus excitatur: in Hiſt. Sax.

Secundæ res ſegnitiem inducunt: Liuius 3. Decad. libro 3.

Deſidia fomes omnis malitiæ: Chryſoſt. ſuper Ioan. homil. 43.

Studium, ſtudium generat: ignauia ignauiam, idem.

Ratio, & cauſa. EX GRAECIS.

QVòd caret ratione,ars non eſt: Plat. de Rhe.
Quærere rationem, & dimittere ſenſum, infirmitas eſt intellectus: Ariſt. Phyſi. 8.

Omnes, qui vtuntur ratione,& cum hac volunt omnia agere, tanquam bonos, & optimos exiſtentes laudamus:contrarios verò cōtrario modo,idē in epi. ad Alex

Ad principia non eſt ratio,idem Eth.6.

Rationis officium eſt omnia iucunda reddere:Plutar de virt. & vit.

Rationi ſeruire, libertas eſt: Plut.de prof.morum.

Qui rei cuiuslibet probabilem rationem inueſtigare ſatagit, is rerum miracula tollit funditus,& euertit, id problem. dec. 5.

Præſtat rationabiliter eſſe infœlicem, quàm abſque ratione fœlicem: Epicur. apud Diog. lib. 10.

Multitudo rationum prudentes expedit, hebetiore intricat,& inopes conſilij facit: Demoſt. 1. Olinth.

Quiſquis aliquid alicuius gratia agit,non id vult, q̄ agit:ſed illud cuius gratia agit: Plat. de Rhet.

Sine cauſa, & principio impoſſibile eſt aliquid eſſe vel fieri: Ariſt. Rhet. 1.

Tunc ſcimus,cùm cauſas cognoſcimus idem Poſt. 1.

Cauſa prior eſt eo,cuius eſt cauſa,ibidem.

Hi ſolū docent,qui cās de ſingulis dicūt,idem Met. 1

Cauſa alicuius ſemper agit, qui intellectum habet idem Metaph 2.

Cauſa omnium, natura, lex, ars, apud Stob.

Alia ex alijs eueniunt: Eurip. in Rheſ.

EX LATINIS.

SI vis tibi omnia ſubijcere,te ſubijce rationi: multo reges, ſi ratio te rexerit, Sen. epiſt. 37.

Munus animi eſt,ratione vti Cic. 3. Tuſcul.

Bene adhibita ratio, cernit quod optimum ſit: neglecta multis implicatur erroribus,idem 4 Tuſcul.

Societatis humanæ vinculum eſt ratio,& oratio, ne vlla alia re abſumus à natura ferarum,idem 1. Offic.

Vt patrimonium homini ab homine relinquitur: ſi ratio homini à Deo,idem 3. de nat. Deorum

Nihil poteſt eſſe æquabile,quod non à certa ratione proficiſcatur idem 2 Tuſcul.

Plus apud nos vera ratio valeat, quàm opinio vulgi Cicer. Parad. 2.

Sunt

Sunt homines, qui rationem à Dijs immortalibus bono conſilio datam, in fraudem, malitiamque conuertunt: Cicer. 3 de nat. Deorum.

Cum præcipitur, vt nobiſmetipſis imperemus, hoc præcipitur vt ratio coerceat temeritatem, idem 2. Tuſc.

Ratio in conſolando plurimum valere debet: Cicer. apud Curt.

In re magna ratio vincat autoritatem: Plin. Iu. lib. 1.

Apud alios timor timorem, apud alios ratio rationē vincit, idem lib. 5.

Nihil diuturnum poteſt eſſe, cui non ſubijt ratio: Cur. lib. 4.

Ratione viuendum eſt, non affectu: in Hiſt. Sax.

EX SACRIS.

VNiuerſis animalibus data eſt ratio, ſed brutis tantummodo ad vitam tuendam: homini autem ad propagandam: Lact. lib. 2.

Ratione ceſſante, autoritate ſtandum eſt: Aug.

Ratio legem commendat: Tertul. de corona milit.

In omni negotio duo ſunt neceſſaria: ratio, & opus: Hug. lib. 3. Didaſc.

Ratio contra vim parum valet, apud iuriſc.

Ratio legis, eſt anima legis, ibidem.

Ratio naturalis ſufficit pro lege ibid.

Plus ratio tribuit homini, quàm natura brutis: Lact. de opif. Dei.

Sicut abſente domina ancillæ vagantur, ſic abſente ratione cogitationes: Greg. 1. mor.

Rationem præcedit autoritas: Auguſt. lib 1. de mori bus Eccleſ.

Ratio fide præcedente plurimum valet, idem epiſto. la 222.

Rectè fieri dicitur, quod à recta ratione proficiſcitur, idem de utilit. credend.

Libera ratio quodammodo captiua tenetur: Bern. in ſept. ſerm. 1.

Cauſa peccandi leuior, non alleuat crimen, ſed exaggerat: . . . in Epiſt.

Omnis cauſa per quas naſcitur, per ipſas diſſoluitur cauſas: Chryſ. ſup. Matt 19.

Cauſam morbi ignorans, nō poteſt curare morbum, apud medicos.

Cauſa

Cauſa primaria omnium eſt ipſe Deus: Auguſt. 3. de Trinit.cap.3.

Ratio eſt res quædam tacita, inſita mentibus hominum, apud iuriſc.

Deficiente cauſa neceſſaria, aut ſubſtantiali, deficit effe&us, ibidem.

Factorum cauſæ exquirendæ in diuinis literis: Chryſ. ſer.16.ſup epiſt.ad Rom.

Inſania.

Amentia hominibus, ſpontaneum infortunium: Menand. apud Stob.

Inſanimus omnes, cum iraſcimur, apud Stob.

Inſania, flos eſt iracundiæ Apol.ibid.

Eò dementiæ ventum eſt, vt noſtra cuiuſque vita magis ex aliorum, quam ex ſeipſa pendeat: Plut. de tranq. anim.

Non ignem ferro cædas, id eſt non irrites furentem: Pyth apud Plut.de lib.educ.

Vt ſapientis eſt, fortuitos caſus magno animo ſuſtinere: ſic dementis eſt, ipſum ſibi malum facere fortunam: Colu.lib.1.

Nihil intereſt, quàm ex honeſta cauſa quis inſaniat: Hier.

Extremæ dementiæ eſt, parua reijcere, vbi magna cõſequi non valeas: Chryſoſt.

Phreneſis nulla maior exiſtimatur, quàm impœnitentia cordis, & obſtinata peccãdi voluntas: Bern.de cõuer.

Inſania quædam ſancta, Bernar. de nat. & dig. amor. diuin.

Inſania manifeſta eſt, alienis bonis cruciari: Chryſoſ. ſup.Epiſt.ad Cor.hom.26.

Præcipuus animi morbus, demẽtia eſt: Plut.de morb. anim.& corp.

Senes cum venia delirant: iuuenibus autem turpiſſima eſt deliratio: . . . in epiſt.

Natura. EX GRÆCIS.

IN natura nihil eſt ſuperfluum: Ariſt. Phyſic.2.

Natura agit propter finem: ibidem.

Ten-

Tentare, demonſtrare naturam eſſe, ridiculum eſt, ibidem.

Natura multa cōplet, quæ ſunt per artem, & ars multa, quæ ſunt per naturam, ibidem.

Natura nihil molitur abſque ratione, nec caſu, nec fruſtra, idem de cęl. & mund.

Natura non deficit in neceſſarijs, nec abundat in ſuperfluis, idem de anim. 3.

Natura maximè ſaluatur in locis proprijs, idem de mor & vit.

Natura conſtituit rem nobiliorem in loco nobiliori, vt cor in medio, idem de animal. 12.

Natura eſt perinde, ac prudens paterfamilias; & rector, ibidem.

Boni, aut mali natura non efficimur, idem Eth. 2.

In naturalibus concupiſcentijs pauci peccant, idem Eth. 3.

Facilius eſt conſuetudinem mutare, quam naturam, idem Eth. 6.

Natura maximè ſequitur delectabile, & fugit triſte, ibidem.

Omnis homo naturaliter omni homini amicus eſt, ib.

Natura ſuapte natura ſe offert ducem ad honeſtum capeſſendum: Plaut. de fort. & virt. Alex.

Facillima eſt natura principum: . . . . in epiſt.

Naturæ operatio, fortuna non indiget: Plut. de fort.

Ingens naturæ vis eſt, malum enim hominem nullus bene educando bonum reddidit.: Eurip. apud Stob.

EX LATINIS.

REm facillimam ſecundum naturam viuere, difficilem facit communis inſania, in vitia alter alterū trudimus: Senec. epiſt. 4.

Non deſiderabis artifices, ſi naturam fueris aſſecutus: Sene. epiſt. 91.

Ad parata nati ſumus, nos omnia difficilia faſtidio facimus, idem.

Æquius eſt nos naturæ, quam nobis parere naturam, idem epiſt. 94.

Ad deteriora faciles ſumus: quia nec dux poteſt, nec comes deeſſe, & res ipſa etiam ſine duce, ſine comite procedit, non pronum tātum iter eſt ad vitia, ſed præceps: Senec. epiſt. 98.

Curam noſtri nobis natura mandauit, ſed vbi nimiũ indulſeris, vitium eſt, idem Epiſt. 117.

Satis natura hominis dedit roboris, ſi illo utamur, ſi vires noſtras colligamus, ac totas pro nobis, certè non contra nos concitemus, ibid.

Quia tutela certiſſima ex proximo eſt, ſibi quiſque commiſſus eſt, idem epiſt. 122.

Similis eſt ars plerunque naturæ: Quint. lib. 8.

Habet etiam natura noſtra ſublime quiddam, & erectum, & impatiens ſuperioris, idem lib. 11.

Natura dux optima: Cato apud Cic.

Sua cuiuſque animantis natura eſt idem:

Multis ſignis natura declarat, quid velit, ac quærat, ac deſideret: abſurdeſcimus tamen nos eo modo, nec quæ ab ea monentur, audimus, Cic.

Sunt ingenijs noſtris ſemina innata virtutum, quæ ſi adoleſcere liceret, ipſa nos ad beatam vitam natura perduceret: nunc autem ſimul ac editi in lucem, & ſuſcepti ſumus, in omni continuò prauitate verſamur, vt pene cum lacte nutricis errorem ſuxiſſe videamur, cùm verò parentibus redditi, deinde magiſtris traditi ſumus, tum ita varijs imbuimur erroribus vt vanitati veritas, & opinioni conformatæ ipſa natura cedat: Cic. 3. Tuſc.

Natura duce errare nullo modo poſſumus: Cicero. 1. de legibus.

Homo naturæ obediens, homini nocere non poteſt, idem 3. offic.

Omnia quæ natura aſpernatur in malis ſunt: quæ aſciſcit, in bonis: Cic. 4. Tuſc.

Nihil eſt aliud, naturæ repugnare, quàm gigantum more pugnare cum Dijs, Cato apud Cicer.

Omnis natura eſt diligens ſui, idem 5. de finib.

Omnis natura eſt conſeruatrix ſui, ibidem.

Omne animal ſibi commendatum eſt, & ſe ſaluum, & in ſuo genere eſſe vult incolume, idem 4. de finibus.

Eſt non ſcripta, ſed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipſa arripuimus, ad quam non docti, ſed facti: non inſtituti, ſed imbuti ſumus, vt ſi vita noſtra in aliquas inſidias, ſi in vim, ſi in tela, aut latrones, aut inimicos incidiſſet, omnis honeſta ratio eſt expetendæ ſalutis, idem pro Milone.

Diligentiſſimè hoc eis, qui inſtituunt alios, atque erudiunt, videndum eſt, quo ſua quemque natura maximè ferre videtur, idem 3. de Orat.

Naturæ

Naturę non attinet repugnare, nec quicquam ſequi, quod aſſequi non queas, quod nihil decet, inuita (vt aiunt) Minerua, id eſt, repugnante, & aduerſante natura idem 1. Offic.

Multi ſine doctrina naturam ipſam ſecuti, multa laudab lia fecerunt, idem 3. de finibus.

Sæpius ad laudem, atque gloriam natura ſine doctrina, quam doctrina, ſine natura valuit, idem pro Arch. poet.

Meliora ſunt ea, quæ natura, quàm quæ arte perfecta ſunt, idem 2. de nat. Deor.

Omnis natura artificioſa eſt, & habet quaſi quandam viam, quam ſequatur ibidem.

Natura in eiſdem locis mutatur: Plin. ſeni. lib. 16.

Naturam omnem experimentis aſſequi non poſſumus, ibidem.

Naturæ iniquitas falsò ab hominibus accuſatur: Salluſt. in coniur. Catil.

Prima pietatis magiſtra, natura eſt, in hiſt. Sax.

In alio ſua quenq; natura delectat: Pli. Iun. in paneg.

EX SACRIS.

Naturaliter multa fiunt, quorum ratio nos latet: Auguſt. lib. 21. de Ciuita. Dei. cap. 7.

Natura noſtra vinci non vult, idem.

In omnibus animalibus, quæ ſapientia carent, conciliatrix ſui, ſapientia eſt; Lact. lib. 5.

Socialis eſt hominum, ac benefica natura, idem.

Omne quod naſcitur, ruſticum putatur: Hieron.

Nullum vitium ita contra naturam eſt, vt naturæ deleat extrema veſtigia: Auguſt. in quod ſerm.

Vince naturam diligentia, exclude corporis ſomnum, naturam nobis formare non poſſumus, poſſumus diligentiam: Ambr. in lib. de Ioſeph.

Natura veritatis magiſtra eſt, idem.

Ipſa natura magiſtra eſt verecundiæ, idem.

Cito naturam mutat vſus, idem.

Natura ipſa, legis inſtar: Tertul.

Ad naturæ ductum quæcunque fiunt, plerunque bene ſuccedunt: Nazianz.

Natura ad propriã rem facilè reuertitur, apud iuriſp.

Natura rei cuiſque, Dei eſt voluntas: Auguſt. lib. 21. de Ciuit. Dei.

Natura diuina, vbique præſens eſt: Greg. lib. 6. mo
Natura diuina à mente inhiante, ſine aſpectu cern
tur, ſine voce auditur, ſine motu ſuſcipitur, ibidem.
Natura omnes homines æquales genuit, idē 21. mor
Quicquid in hac mortalitate patimur, ex infirmitat
naturæ eſt Greg. in 1. Reg.
Omnis natura, in quantum natura, eſt bona: Auguſt
lib. 3. de liber. arbitr.
Natura vitioſa per peccatum eſt: Idem libr. 22. de Ci
uitat. Dei cap. 22.
Natura neminem cogit peccare, idem lib. 2. de act
cum fœl. Manich.
Natura peccauit, homine peccante, idem lib. 2. cont
Pelag.
Quicquid ad naturam pertinet, à Deo eſt, idem in
reſp. ad articu. fid. ſibi falſ. impoſ.
Quod à natura ineſt, nec ſaluat, nec damnat: Auguſt
in quæſt. ex vtroque teſt.
Naturæ induſtria nunquam in nobis dormitet, gran
de profectò in nobis donum naturæ, ipſa eſt: Bernar. ſup.
Cant. ſerm. 83.
Natura indocta eſt: Baſil. in Hexame.
Naturæ opifex, Deus eſt: Chryſoſt. ſuper Geneſ. 39.
Natura noſtra ne abutamur in damnum noſtrū, Idem
ſuper Act. Apoſt. homil. 33.
Naturam partium ſequitur totum: Baſil. in Hexam.

Generatio, & Educatio.

EX GRÆCIS.

FInis generationis, vt plurimum in viris, eſt nume rò ſeptuaginta annorum, in mulieribus verò quin quaginta: Ariſtot. Polit. 7.
Generatio vnius, eſt corruptio alterius, idem de gener.
Iuuenum coitus paruus eſt ad filiorum procreationē: ſimiliter ſenum, virorum verò bonus: Ariſt. Polit. 7.
Coniunctio maris, & fœminæ in irrationabilibus eſt ſolum cauſa prolis procreandæ, in rationabilibus verò, non ſolum huius gratia, ſed & alterius, vt parentes in ſe nio impotentes effecti adiuuentur à filijs potentibus, idem Oeconom. lib.

Spontanea moleſtia, eſt filiorum procreatio.

Nulli rei maior diligentia adhibenda, quàm filio instituendo: Plat. de Sapient.

Filij à verborum turpitudine retrahēdi ſunt, vt enim ait Democritus, actionis vmbra exiſtit oratio: Plutarch. de educ. liber.

Liberi intra fores increpandi ſunt: idem in Apophth.

Principium generationis omnibus ciuitatibus nuptiarum conuentus, atque communio: Plat. 4. de leg.

Gignere debemus, & educare liberos, vitam ceu lampadem alijs poſt alios tradendo: Plut. apud Stobæum.

Ne gignas liberos Dijs inuitis: Eurip. ibidem.

Adhortor omnes homines, vt ex bonis viris bonos liberos gignant, ſic enim nunquam malus euentus accidit, ibidem.

Nemo qua ſit prognatus muliere, dixit, ſed quo ſit patre, ibidem.

Suſcepta proles, ad temperantiam valde mouet, ibid.

Parere fœtum neceſſitatis opus eſt: educare autem, pij amoris, ibidem.

Homo, & ſol generat hominem: Ariſt. Phyſic 2.

Homo generat ante terſeptimum annum, ſed debilē, & imperfectum: Ariſt. de anim. 5.

Homines naturaliter valde pingues parum generant, idem de anim. 14.

Mulieres facilius concipiunt, ſed in puerperio uehementius laborant, idem de animal 7.

EX LATINIS.

FOelix proles, quæ efficit ut genuiſſe iuuet, & generare libeat: Max. lib 4.

Ex peſſimo genere ne catulus quidē habēdus: Iuſt. lib.

Commune omnium animantium eſt; coniunctionis appetitus procreandi cauſa: & cura quædam eorum, quæ procreata ſunt: Cicer. 1. Offic.

Feminæ celerius, quàm mares, gignuntur, & celerius ſeneſcunt: Plin. Senec. lib. 7.

EX SACRIS.

SOlent ſeri partus, uel ob hoc eſſe gratiores, quod nihil præterea ſperatur: . . . in Epiſt.

Filios malos generando, parentes non ſunt in culpa.

Auguſt. lib. 5 cont. Iulianum.

Nulla res ſeipſam gignit, idem de immort. anim.

Gignendi officium ſine peccato eſt, idem lib. 3. de Geneſ. ad lit. cap. 3.

Generandi benedictionem Deus non abſtulit ab homine poſt lapſum. idem lib. 22. de Ciui. Dei, cap. 22.

Non omne generans ſibi ſimilem generat, idem lib. 6 cont. Iulianum.

Inter generationem, & proceſſionẽ in diuinis eſt difficillimum, idem lib. 5. de trinit.

Mulieribus generando uis ineſt ab anno 12, uſque in 46. Aug. de mirab. ſacr. ſcrip.

Fertilitas.

AD maturitatem non peruenit nimia fœcunditas Senec. Epiſt. 39.

Ipſa ex nimia cupiditate nocet abundantia: Quintil. declam. 12.

Fertilitas arborum fere alternat: Plin. Sen. lib. 16.

Fertilitatis cauſa, cura eſt, ibidem.

Fertilitas nimia ſæpe nocet, idem lib. 18.

Fœcunda minus, quæ maiora ſunt corpore, idẽ lib. 10.

Præconia maioris ſunt pretij, idem lib. 15.

Ex abundantia inuidia oritur: Salluſt. in coniur. Catil.

Fertilitas terrarum non calori ſolis, ſed diuinæ miſericordiæ adſcribenda eſt: Ambroſ. Hexam. lib. 4.

Abundantia temporalium, æternorum facit obliuionem: Bern. de aduent. domin. ſer. 3.

Fertilitatis cauſa, cura eſt. Plin. Sen. lib. 18.

Quicquid fuerit abundantius, & maius, quàm eſſe debeat, hoc eſt malum: Plat.

Sterilitas, & Orbitas.

DOlorifica res eſt, ſi quis homo diues nullum habeat domui ſuæ ſucceſſorem. Menand.

Nuptiæ ſteriles, iurgia habent: Baſil.

Sterilitas uiam parit uirginitati: Chriſoſt. ſup. Geneſ. Hom 49.

Sterilitas à domino uenit. idem ſup. Geneſ. hom. 33.

Ma-

Tentare, demo[...]
ibidem.

Natura multa cõ[...]
ta, quæ ſunt per nat[...]

Natura nihil mol[...]
ſtra, idem de cęl. & [...]

Natura non defic[...]
perfluis, idem de an[...]

Natura maximè ſ[...]
mor & vit.

Natura conſtituit [...]
vt cor in medio, idem[...]

Natura eſt perinde[...]
ctor, ibidem.

Boni, aut mali natu[...]

In naturalibus co[...]
Eth. 3.

Facilius eſt conſue[...]
idem Eth. 6.

Natura maximè ſe[...]
ibidem.

Omnis homo natur[...]

Natura (ſuapte natu[...]
capeſſendum: Plaut. [...]

Facillima eſt natura [...]

Naturæ operatio, fo[...]

Ingens naturæ vis e[...]
bene educando bonum [...]

E X L[...]

Rem facillimam ſe[...] cilem facit comm[...] trudimus: Senec. epiſt. [...]

Non deſiderabis artifi[...]
Sene. epiſt. 91.

Ad parata nati ſumus[...]
cimus, idem.

Æquius eſt nos natur[...]
idem epiſt. 94.

Ad deteriora faciles ſu[...]
comes deeſſe, & res ipſa [...]
cedit, non pronum [...]
Senec. epiſt. 98.

Matrimonium. EX GRAECIS

Mulierem coniugari oportet circa ætates annor[...] [...] viros verò circa trigintaſex: Ariſt[...]

[...] eſt honor mulieri caſtæ ſi uiderit virum [...] curare. ſed præ omni[...] [...] exiſtimare: idem Oeconom. li[...]

[...] puellam, vt eam [...]

[...] maximè conuenit [...]

[...] ſponte deman[...] [...] oportet: Plut. de [...]

[illegible]

m viro conuerſantur, ibidem.
Frugalis mulier, & viri amans blanditias, mũditiam
n negligat: nam ſicut moroſitas honeſtatem mulie
iniucundam facit: ita & ſordes frugalitatem reddunt
iſam, ibidem.
ræſtare maritum uxori par eſt, non ut dominus pe.
ſed ut anima corpori, ibidem.
ſt quædam naturalis æmulatio beneuolentiæ erga
tum, inter uxorem, & mariti matrem: cuius affe
vnica curandi ratio eſt, ut ſeorſum ſibi beneuolen
uxor conciliet viri, & matris non conuellat, atque
nuat, ibidem.
ulieres quæ ſana mente ſunt, cùm irati mariti cla
, ſilentium agunt: cùm uero ſilent, eos alloquun
ibidem.
n ſemper & ubique fugiendum eſt, ne vir vxorẽ,
xor offendat virum. tum in primis, ne id accidat
cubitu, & dum quieſcunt, cauendum eſt: nam ſi
es quas torus gignit, alio loco, aliove tempore
t procliue diſſoluere, ibidem.
ribus ſe admoueant uiri caſti, integri, atque puri:
mulierum conſuetudinem, vitent ibidem.
on irritent uxores, ibidem.
vxore non contendas neve ei multum fidas. De-
al.
as parcè facito, idem.
locari conuenit ætate virgines, & prudentia
, & vt hoc fiat, docendæ virgines ſunt. Cleob.
og. lib. 1.
uliere præſentibus extraneis, nec iurgandum,
itijs agendum, ibidem.
n tibi parem elige: nam ſi clariorem te duxe-
dominos habebis. Cleob. apud Diogen. li. 1.
m duxeris, habebis pœnam: ſi autem formo
ommunis. Bion apud eum, lib 4.
uxorem ducendi eſt iuuenibus, nondũ: ſeni-
numquam. Diog. lib. 7.
i concordia nihil dulcius: Homer. Odyſſ 3.
on temerè credendum, idem lib. 3.
ex eſt matronis, viros ne aſpiciant ex aduer-
in Hecub.
ſanæ quibuſcunque bene cõſtitutæ ſunt mor
beata uita contigit: quibus verò non bene ce-
, foriſque infœlices ſunt: Eurip. in Oreſt.

inter Dei inimicos eſſe: Greg. in regiſt.

Cautè agendum in diuinis rebus: Auguſt. lib. 1. de mirab. ſac. ſcript.

Contra aduerſarium maiori fortitudine, & cautela opus eſt ab ea parte, vnde inſtat acrior: Bern. in epiſt.

Ignauia. EX GRÆCIS.

EX LATINIS.

Diues ſi deſidioſus, pauper erit: Pub. Mim.

Cum multo dolore vident ſapientes ignauiam eorum, quibus conſultum velint: Demoſth. 1. Olynt.

Homines ſocordes præſentia negligunt, futura bene ſucceſſura putant, ibidem.

Aduerſariorum ignauia ſæpe magis creſcunt aliqui, quam ſuis opibus, ibidem.

Ignauia, vitium eſt animoſæ partis, quo conſternimur periculis, præſertim mortis: Ariſtot. de virt. & vit. diuiſ.

Ignauia eſt, quouis metu facilè perturbari, & mortis maximè, & noxarum corporis: & arbitrari præſtabilius eſſe quomodocunque ſeruari, quàm pulchrè mortem obire: comitatur autem ignauiam mollicies, effœminatio, torpor, vitæ ſtudium: ſubeſt etiam quædam timiditas, & contentionis detractio: Ariſt. ibid.

Nullus ignauus in celebrem virum euadit: Eurip. apud Stob.

Ignauia nemo immortalis factus: Salluſt. in bell. Iug.

Sæpe tædio laboris, ad vtilitatem ſui compelluntur ignaui: Curt. lib. 5.

In ſuo quiſque negotio hebetior eſt, quam in alieno, idem libro 7.

Ignauum pectus eſt, quod nullis precibus excitatur: in Hiſt. Sax.

Secundæ res ſegnitiem inducunt: Liuius 3. Decad. libro 1.

Deſidia fomes omnis malitiæ: Chryſoſt. ſuper Ioan. homil. 43.

Studium, ſtudium generat: ignauia ignauiam, idem.

Ratio

Ratio, & cauſa. EX GRAECIS.

QVòd caret ratione, ars non eſt: Plat. de Rhe.

Quærere rationem, & dimittere ſenſum, infirmitas eſt intellectus: Ariſt. Phyſi. 8.

Omnes, qui vtuntur ratione, & cum hac volunt omnia agere, tanquam bonos, & optimos exiſtentes laudamus: contrarios verò cõtrario modo, idẽ in epi. ad Alex.

Ad principia non eſt ratio, idem Eth. 6.

Rationis officium eſt omnia iucunda reddere: Plutar. de vitt. & vit.

Rationi ſeruire, libertas eſt: Plut. de prof. morum.

Qui rei cuiuslibet probabilem rationem inueſtigare ſatagit, is rerum miracula tollit funditus, & euertit, idẽ problem. dec. 5.

Præſtat rationabiliter eſſe infœlicem, quàm abſque ratione fęlicem: Epicur. apud Diog. lib. 10.

Multitudo rationum prudentes expedit, hebetiores intricat, & inopes conſilij facit: Demoſt. 1. Olinth.

Quiſquis aliquid alicuius gratia agit, non id vult, qđ agit: ſed illud cuius gratia agit: Plat. de Rhet.

Sine cauſa, & principio impoſſibile eſt aliquid eſſe, vel fieri: Ariſt. Rhet. 1.

Tunc ſcimus, cùm cauſas cognoſcimus idem Poſt. 1.

Cauſa prior eſt eo, cuius eſt cauſa, ibidem.

Hi ſolũ docent, qui cãs de ſingulis dicũt, idem Met. 1.

Cauſa alicuius ſemper agit, qui intellectum habet, idem Metaph. 2.

Cauſa omnium, natura, lex, ars, apud Stob.

Alia ex alijs eueniunt: Eurip. in Rheſ.

EX LATINIS.

SI vis tibi omnia ſubijcere, te ſubijce rationi: multos reges, ſi ratio te rexerit, Sen. epiſt. 37.

Munus animi eſt, ratione vti Cic. 3. Tuſcul

Bene adhibita ratio, cernit quod optimum ſit: neglecta multis implicatur erroribus, idem 4 Tuſcul.

Societatis humanæ vinculum eſt ratio, & oratio, nec vlla alia re abſumus à natura ferarum, idem 1. Offic.

Vt patrimonium homini ab homine relinquitur: ſic ratio homini à Deo, idem 3. de nat. Deorum.

Nihil poteſt eſſe æquabile, quod non à certa ratione proficiſcatur idem 2 Tuſcul.

Plus apud nos vera ratio valeat, quàm opinio vulgi: Cicer. Parad. 2.

Sunt

Sunt homines, qui rationem à Dijs immortalibus bono conſilio datam, in fraudem, malitiamque conuertunt: Cicer. 3 de nat. Deorum.

Cum præcipitur, vt nobiſmetipſis imperemus, hoc præcipitur vt ratio coerceat temeritatem, idem 2. Tuſc.

Ratio in conſolando plurimum valere debet: Cicer. apud Curt.

In re magna ratio vincat autoritatem: Plin. Iu. lib. 1.

Apud alios timor timorem, apud alios ratio rationē vincit, idem lib. 5.

Nihil diuturnum poteſt eſſe, cui non ſubijt ratio: Cur. lib. 4.

Ratione viuendum eſt, non affectu: in Hiſt. Sax.

EX SACRIS.

VNiuerſis animalibus data eſt ratio, ſed brutis tantummodo ad vitam tuendam: homini autem ad propagandam: Lact. lib. 2.

Ratione ceſſante, autoritate ſtandum eſt: Aug.

Ratio legem commendat: Tertul. de corona milit.

In omni negotio duo ſunt neceſſaria: ratio, & opus: Hug. lib. 3. Didaſc.

Ratio contra vim parum valet, apud iuriſc.

Ratio legis, eſt anima legis, ibidem.

Ratio naturalis ſufficit pro lege ibid.

Plus ratio tribuit homini, quàm natura brutis: Lact. de opif. Dei.

Sicut abſente domina ancillæ vagantur, ſic abſente ratione cogitationes: Greg. 1. mor.

Rationem præcedit autoritas: Auguſt. lib 1. de moribus Eccleſ.

Ratio fide præcedente plurimum valet, idem epiſtola 222.

Rectè fieri dicitur, quod à recta ratione proficiſcitur, idem de utilit. credend.

Libera ratio quodammodo captiua tenetur: Bern. in ſept. ſerm. 1.

Cauſa peccandi leuior, non alleuat crimen, ſed exaggerat: . . . in Epiſt.

Omnis cauſa per quas naſcitur, per ipſas diſſoluitur cauſas: Chryſ. ſup. Matt 19.

Cauſam morbi ignorans, nō poteſt curare morbum, apud medicos.

Cauſa primaria omnium eſt ipſe Deus: Auguſt. 3. de Trinit. cap. 3.

Ratio eſt res quædam tacita, inſita mentibus hominum, apud iuriſc.

Deficiente cauſa neceſſaria, aut ſubſtantiali, deficit effectus, ibidem.

Factorum cauſæ exquirendæ in diuinis literis: Chryſ. ſer. 16. ſup epiſt. ad Rom.

Inſania.

AMentia hominibus, ſpontaneum infortunium: Menand. apud Stob.

Inſanimus omnes, cum iraſcimur, apud Stob.

Inſania, flos eſt iracundiæ Apol. ibid.

Eò dementiæ ventum eſt, vt noſtra cuiuſque vita magis ex aliorum, quam ex ſeipſa pendeat: Plut. de tranq. anim.

Non ignem ferro cædas, id eſt non irrites furentem: Pyth apud Plut. de lib. educ.

Vt ſapientis eſt, fortuitos caſus magno animo ſuſtinere: ſic dementis eſt, ipſum ſibi malum facere fortunam: Colu. lib. 1.

Nihil intereſt, quàm ex honeſta cauſa quis inſaniat: Hier.

Extremæ dementiæ eſt, parua reijcere, vbi magna cõſequi non valeas: Chryſoſt.

Phrenesis nulla maior exiſtimatur, quàm impœnitentia cordis, & obſtinata peccãdi voluntas: Bern. de cõuer.

Inſania quædam ſancta, Bernar. de nat. & dig. amor. diuin.

Inſania manifeſta eſt, alienis bonis cruciari: Chryſoſ. ſup. Epiſt. ad Cor. hom. 26.

Præcipuus animi morbus, demẽtia eſt: Plut. de morb. anim. & corp.

Senes cum venia delirant: iuuenibus autem turpiſſima eſt deliratio: . . . in epiſt.

Natura. EX GRÆCIS.

IN natura nihil eſt ſuperfluum: Ariſt. Phyſic. 2.

Natura agit propter finem: ibidem.

Ten-

Tentare, demonſtrare naturam eſſe, ridiculum eſt, ibidem.

Natura multa cōplet, quæ ſunt per artem, & ars multa, quæ ſunt per naturam, ibidem.

Natura nihil molitur abſque ratione, nec caſu, nec fruſtra, idem de cęl. & mund.

Natura non deficit in neceſſarijs, nec abundat in ſuperfluis, idem de anim. 3.

Natura maximè ſaluatur in locis proprijs, idem de mor & vit.

Natura conſtituit rem nobiliorem in loco nobiliori, vt cor in medio, idem de animal. 12.

Natura eſt perinde, ac prudens paterfamilias, & rector, ibidem.

Boni aut mali natura non efficimur, idem Eth. 2.

In naturalibus concupiſcentijs pauci peccant, idem Eth. 3.

Facilius eſt conſuetudinem mutare, quam naturam, idem Eth. 6.

Natura maximè ſequitur delectabile, & fugit triſte, ibidem.

Omnis homo naturaliter omni homini amicus eſt, ib.

Natura ſuapte natura ſe offert ducem ad honeſtum capeſſendum: Plaut. de fort. & virt. Alex.

Facillima eſt natura principum: . . . in epiſt.

Naturæ operatio, fortuna non indiget: Plut. de fort.

Ingens naturæ vis eſt, malum enim hominem nullus bene educando bonum reddidit: Eurip. apud Stob.

EX LATINIS.

Rem facillimam ſecundum naturam viuere, difficilem facit communis inſania, in vitia alter alteriū trudimus: Senec. epiſt. 4.

Non deſiderabis artifices, ſi naturam fueris aſſecutus: Sene. epiſt. 91.

Ad parata nati ſumus, nos omnia difficilia faſtidio facimus, idem.

Æquius eſt nos naturæ, quam nobis parere naturam, idem epiſt. 94.

Ad deteriora faciles ſumus: quia nec dux poteſt, nec comes deeſſe, & res ipſa etiam ſine duce, ſine comite procedit, non pronum tācum iter eſt ad vitia, ſed præceps: Senec. epiſt. 98.

Curam noſtri nobis natura mandauit, ſed vbi nimiũ indulſeris, vitium eſt, idem Epiſt. 117.

Satis natura hominis dedit roboris, ſi illo utamur, ſi vires noſtras colligamus, ac totas pro nobis, certè non contra nos concitemus, ibid.

Quia tutela certiſſima ex proximo eſt, ſibi quiſque commiſſus eſt, idem epiſt. 122.

Similis eſt ars plerunque naturæ: Quint. lib. 8.

Habet etiam natura noſtra ſublime quiddam, & erectum, & impatiens ſuperioris, idem lib. 11.

Natura dux optima: Cato apud Cic.

Sua cuiuſque animantis natura eſt idem:

Multis ſignis natura declarat, quid velit, ac quærat, ac deſideret: abſurdeſcimus tamen nos eo modo, nec quæ ab ea monentur, audimus, Cic.

Sunt ingenijs noſtris ſemina innata virtutum, quæ ſi adoleſcere liceret, ipſa nos ad beatam vitam natura perduceret: nunc autem ſimul ac editi in lucem, & ſuſcepti ſumus, in omni continuò prauitate verſamur, vt penè cum lacte nutricis errorem ſuxiſſe videamur, cùm verò parentibus redditi, deinde magiſtris traditi ſumus, tum ita varijs imbuimur erroribus vt vanitati veritas, & opinioni conformatæ ipſa natura cedat: Cic. 3. Tuſc.

Natura duce errare nullo modo poſſumus: Cicero. 1. de legibus.

Homo naturæ obediens, homini nocere non poteſt, idem 3. offic.

Omnia quæ natura aſpernatur in malis ſunt: quæ aſciſcit, in bonis: Cic. 1. Tuſc.

Nihil eſt aliud, naturæ repugnare, quàm gigantum more pugnare cum Dijs, Cato apud Cicer.

Omnis natura eſt diligens ſui, idem 5. de finib.

Omnis natura eſt conſeruatrix ſui, ibidem.

Omne animal ſibi commendatum eſt, & ſe ſaluum, & in ſuo genere eſſe vult incolume, idem 4. de finibus.

Eſt non ſcripta, ſed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipſa arripuimus, ad quam non docti, ſed facti: non inſtituti, ſed imbuti ſumus, vt ſi vita noſtra in aliquas inſidias, ſi in vim, ſi in tela, aut latrones, aut inimicos incidiſſet, omnis honeſta ratio eſt expetendæ ſalutis, idem pro Milone.

Diligentiſſimè hoc eis, qui inſtituunt alios, atque erudiunt, videndum eſt, quo ſua quemque natura maximè ferre videtur, idem 3. de Orat.

Naturę non attinet repugnare, nec quicquam ſequi, quod aſſequi non queas, quod nihil decet, inuita (vt aiunt) Minerua, id eſt, repugnante, & aduerſante natura idem 1. Offic.

Multi ſine doctrina naturam ipſam ſecuti, multa laudab lia fecerunt, idem 3. de finibus.

Sæpius ad laudem, atque gloriam natura ſine doctrina, quam doctrina, ſine naturą valuit, idem pro Arch. poet.

Meliora ſunt ea, quæ natura, quàm quæ arte perfecta ſunt, idem 2. de nat. Deor.

Omnis natura artificioſa eſt, & habet quaſi quandam viam, quam ſequatur ibidem.

Natura in eiſdem locis mutatur: Plin. ſeni. lib. 16.

Naturam omnem experimentis aſſequi non poſſumus, ibidem.

Naturæ iniquitas falsò ab hominibus accuſatur: Sal. luſt. in coniur. Catil.

Prima pietatis magiſtra, natura eſt, in hiſt. Sax.

In alio ſua quenq; natura delectat: Pli. Iun. in paneg.

EX SACRIS.

NAturaliter multa fiunt, quorum ratio nos latet: Auguſt. lib. 21. de Ciuita. Dei. cap. 7.

Natura noſtra vinci non vult, idem.

In omnibus animalibus, quæ ſapientia carent, conciliatrix ſui, ſapientia eſt; Lact. lib. 5.

Socialis eſt hominum, ac benefica natura, idem.

Omne quod naſcitur, ruſticum putatur: Hieron.

Nullum vitium ita contra naturam eſt, vt naturæ deleat extrema veſtigia: Auguſt. in quod ſerm.

Vince naturam diligentia, exclude corporis ſomnum, naturam nobis formare non poſſumus, poſſumus diligentiam: Ambr. in lib. de Ioſeph.

Natura veritatis magiſtra eſt, idem.

Ipſa natura magiſtra eſt verecundiæ, idem.

Cito naturam mutat vſus, idem.

Natura ipſa, legis inſtar: Tertul.

Ad naturæ ductum quæcunque fiunt, plerunque bene ſuccedunt: Nazianz.

Natura ad propriā rem facilè reuertitur, apud iuriſp.

Natura rei cuiſque, Dei eſt voluntas: Auguſt. lib. 21. de Ciuit. Dei.

Natura diuina, vbique præſens eſt: Greg. lib. 6. mor
Natura diuina à mente inhiante, ſine aſpectu cerni tur, ſine voce auditur, ſine motu ſuſcipitur, ibidem.
Natura omnes homines æquales genuit, idẽ 21. mor
Quicquid in hac mortalitate patimur, ex infirmitat naturæ eſt Greg. in 1. Reg.
Omnis natura, in quantum natura, eſt bona: Auguſt lib. 3. de liber. arbitr.
Natura vitioſa per peccatum eſt: Idem libr. 22. de Ci uitat. Dei cap. 22.
Natura neminem cogit peccare, idem lib. 2. de act cum fœl. Manich.
Natura peccauit, homine peccante, idem lib. 2. cont Pelag.
Quicquid ad naturam pertinet, à Deo eſt, idem in reſp. ad articu fid. ſibi falſ. impoſ.
Quod à natura ineſt, nec ſaluat, nec damnat: Auguſt. in quæſt. ex vtroque teſt.
Naturæ induſtria nunquam in nobis dormitet, grande profectò in nobis donum naturæ, ipſa eſt: Bernar. ſup. Cant. ſerm. 83.
Natura indocta eſt: Baſil. in Hexame.
Naturæ opifex, Deus eſt: Chryſoſt. ſuper Geneſ. 39.
Natura noſtra ne abutamur in damnum noſtrũ, Idem ſuper Act. Apoſt. homil. 33.
Naturam partium ſequitur totum: Baſil. in Hexam.

Generatio, & Educatio.

EX GRÆCIS.

Finis generationis, vt plurimum in viris, eſt numero ſeptuaginta annorum, in mulieribus verò quinquaginta: Ariſtot. Polit. 7.
Generatio vnius, eſt corruptio alterius, idem de gener.
Iuuenum coitus paruus eſt ad filiorum procreationẽ: ſimiliter ſenum, virorum verò bonus: Ariſt. Polit. 7.
Coniunctio maris, & fœminæ in irrationabilibus eſt ſolum cauſa prolis procreandæ, in rationabilibus verò, non ſolum huius gratia, ſed & alterius, vt parentes in ſenio impotentes effecti adiuuentur à filijs potentibus, idem Oeconom. lib.

Spontanea moleſtia, eſt filiorum procreatio.

Nulli rei maior diligentia adhibenda, quàm filio inſtituendo: Plat. de Sapient.

Filij à verborum turpitudine retrahēdi ſunt, vt enim ait Democritus, actionis vmbra exiſtit oratio: Plutarch. de educ. liber.

Liberi intra fores increpandi ſunt: idem in Apophth.

Principium generationis omnibus ciuitatibus nuptiarum conuentus, atque communio: Plat. 4. de leg.

Gignere debemus, & educare liberos, vitam ceu lampadem alijs poſt alios tradendo: Plut. apud Stobæum.

Ne gignas liberos Dijs inuitis: Eurip. ibidem.

Adhortor omnes homines, vt ex bonis viris bonos liberos gignant, ſic enim nunquam malus euentus accidit, ibidem.

Nemo qua ſit prognatus muliere, dixit, ſed quo ſit patre, ibidem.

Suſcepta proles, ad temperantiam valde mouet, ibid.

Parere fœtum neceſſitatis opus eſt: educare autem, pij amoris, ibidem.

Homo, & ſol generat hominem: Ariſt. Phyſic. 2.

Homo generat ante terſeptimum annum, ſed debilē, & imperfectum: Ariſt. de anim. 5.

Homines naturaliter valde pingues parum generant, idem de anim. 14.

Mulieres facilius concipiunt, ſed in puerperio uehementius laborant, idem de animal 7.

EX LATINIS.

Foelix proles, quæ efficit ut genuiſſe iuuet, & generare libeat: Max. lib 4.

Ex peſſimo genere ne catulus quidē habēdus: Iuſt. lib.

Commune omnium animantium eſt, coniunctionis appetitus procreandi cauſa: & cura quædam eorum, quæ procreata ſunt: Cicer. 1. Offic.

Feminæ celerius, quàm mares, gignuntur, & celerius ſeneſcunt: Plin. Senec. lib. 7.

EX SACRIS.

Solent ſeri partus, uel ob hoc eſſe gratiores, quod nihil præterea ſperatur: . . . in Epiſt.

Filios malos generando, parentes non ſunt in culpa.

Augu.

Auguſt. lib. 5 cont. Iulianum.

Nulla res ſeipſam gignit, idem de immort. anim.

Gignendi officium ſine peccato eſt, idem lib. 3. de Geneſ. ad lit. cap. 3.

Generandi benedictionem Deus non abſtulit ab homine poſt lapſum. idem lib. 22. de Ciui. Dei, cap. 22.

Non omne generans ſibi ſimilem generat, idem lib. 6. cont. Iulianum.

Inter generationem, & proceſſionẽ in diuinis eſt difficillimum, idem lib. 5. de trinit.

Mulieribus generando uis ineſt ab anno 12, uſque in 46. Aug. de mirab. ſacr. ſcrip.

Fertilitas.

AD maturitatem non peruenit nimia fœcunditas: Senec. Epiſt. 39.

Ipſa ex nimia cupiditate nocet abundantia: Quintil. declam. 12.

Fertilitas arborum fere alternat: Plin. Sen. lib. 16.

Fertilitatis cauſa, cura eſt, ibidem.

Fertilitas nimia ſæpe nocet, idem lib. 18.

Fœcunda minus, quæ maiora ſunt corpore, idẽ lib. 10.

Præconia maioris ſunt pretij, idem lib. 15.

Ex abundantia inuidia oritur: Salluſt. in coniur. Catil.

Fertilitas terrarum non calori ſolis, ſed diuinæ miſericordiæ adſcribenda eſt: Ambroſ. Hexam. lib. 4.

Abundantia temporalium, æternorum facit obliuionem: Bern. de aduent. domin. ſer. 3.

Fertilitatis cauſa, cura eſt. Plin. Sen. lib. 18.

Quicquid fuerit abundantius, & maius, quàm eſſe debeat, hoc eſt malum: Plat.

Sterilitas, & Orbitas.

DOlorifica res eſt, ſi quis homo diues nullum habeat domui ſuæ ſucceſſorem. Menand.

Nuptiæ ſteriles, iurgia habent: Baſil.

Sterilitas uiam parit uirginitati: Chriſoſt. ſup. Geneſ. Hom. 49.

Sterilitas à domino uenit. idem ſup. Geneſ. hom. 33.

Ma-

Matrimonium. EX GRAECIS.

MVlieres coniugari oportet circa ætates annorum octodecim, viros verò circa trigintaſex: Ariſtot. Polit. 7.

Maximus eſt honor mulieri caſtæ ſi uiderit virum ſibi caſtum eſſe, & de nulla alia curare. ſed præ omnibus ipſam fidam, & caſtam exiſtimare: idem Oeconom. lib.

Oportet virum ducere vxorem puellam, vt eam doceat bonos mores: ibidem.

Societas ſecundum naturam maximè conuenit mari, & fœminæ, ibidem.

Si mulier cognouerit ſibi caſtum, & fidum uirum, & ipſa etiam caſta, & fida erit, ibidem.

Prima gratia, quæ ab ore voceque ſponte demanat, bene compoſita, & apta, & ſuauis ſit oportet: Plut. de præcep. connu.

Principio, controuerſiæ offenſioneſque magna cura coniugalibus cauendæ ſunt, ibidem.

Breuis amor nouorum coniugum corporis ſormæ inflammatus, nec durare poſſe, nec firmum eſſe, exiſtimandum eſt, ni in bonis moribus collocatus foueatur, ibid.

Modeſta uxor cum uiro exiſtens, ſeſe maximè uidendam exhibeat: cũ uerò abeſt, ædes cuſtodiat, ac lateat, ib.

Vxor, viri moribus conſonet, ibidem.

Vxor nullum proprium affectum habeat, ſed ſtudeat, curas, riſum, communia habere cum viro, ibidem.

Cultor muſarum, & dominus multos muſicos facit: ſic vir voluptuarius vxorem facit intemperantem, amator probitatis, & decoris modeſtam, & pudicam, ibid.

Qui uxorem eſſe, ac bibere ſecum libenter non uidẽt: ſolæ cùm ſunt, eas impleri docent: ita qui non hilariter cum illis concumbunt, nec iocum, riſumque communicant, docent ſine ipſis proprias quærere uoluptates. ibi.

Vt temperatum, & ſi plus inſit aquæ, vinum appellamus: ita ſubſtantiam, & rem familiarem, quamuis uxor plus contulerit, mariti dici oportet, ibidem.

Frequentes, ac quotidianæ viri, & uxoris offenſæ magis eos diſiungunt, & vitæ conſortium labefactant, ibi.

Pudicæ continentique mulieri maximè erga uirum gratijs opus eſſe arbitror: vt quemadmodum Metrodorus dicebat, iucundæ non propter continentiam, itatæ

cum viro conuerſantur, ibidem.

Frugalis mulier, & viri amans blanditias, mūditiar non negligat: nam ſicut moroſitas honeſtatem mulie ris iniucundam facit: ita & ſordes frugalitatem reddun inuiſam, ibidem.

Præſtare maritum uxori par eſt, non ut dominus pe cori, ſed ut anima corpori, ibidem.

Eſt quædam naturalis æmulatio beneuolentiæ erga maritum, inter uxorem, & mariti matrem: cuius affe ctus vnica curandi ratio eſt, ut ſeorſum ſibi beneuolen tiam uxor conciliet viri, & matris non conuellat, atqu diminuat, ibidem.

Mulieres quæ ſana mente ſunt, cùm irati mariti cla mant, ſilentium agunt: cùm uero ſilent, eos alloquun tur, ibidem.

Cùm ſemper & ubique fugiendum eſt, ne vir vxorē neve vxor offendat virum. tum in primis, ne id accida in concubitu, & dum quieſcunt, cauendum eſt: nam ſi multates quas torus gignit, alio loco, aliove tempore non eſt procliue diſſoluere, ibidem.

Vxoribus ſe admoueant uiri caſti, integri, atque puri aliarum mulierum conſuetudinem, vitent ibidem.

Viri non irritent uxores, ibidem.

Cùm vxore non contendas neve ei multum fidas. De met. Phal.

Nuptias parcè facito, idem.

Filias locari conuenit ætate virgines, & prudentia mulieres, & vt hoc fiat, docendæ virgines ſunt. Cleob apud Diog. lib. 1.

Cum muliere præſentibus extraneis, nec iurgandum nec blanditijs agendum, ibidem.

Vxorem tibi parem elige: nam ſi clariorem te duxe ris, affines dominos habebis. Cleob. apud Diogen. li. 1.

Si turpem duxeris, habebis pœnam: ſi autem formo ſam, erit communis. Bion apud eum, lib 4.

Tempus uxorem ducendi eſt iuuenibus, nondū: ſeni bus autem numquam. Diog. lib. 7.

Thalami concordia nihil dulcius: Homer. Odyſſ 3.

Vxori non temerè credendum, idem lib. 3.

Nempe lex eſt matronis, viros ne aſpiciant ex aduer ſo. Eurip. in Hecub.

Nuptiæ ſanæ quibuſcunque bene cōſtitutæ ſunt mor talibus, ijs beata uita contigit: quibus verò non bene ce dunt domi, foriſque infœlices ſunt: Eurip. in Oreſt.

Probabile eſt, malæ vxoris virum fieri malum, ibid.

Maxima ex ſtit ſalus, cum mulier cum viro non diffidet: Eurip. in Med.

Mulier alias quidem metu plena, quando autem in matrimonio iniuria affecta eſt, non eſt alia mens truculentior, ibidem.

Amicos exiſtimet vxor, quos maritus exiſtimat, ibid.

Faciles coniugum ſunt reconciliationes, ibidem.

Nunquam dicam nuptias exhilarare plus, quàm triſtificare, idem in Alceſt.

Nullum eſt maius malum, quam fruſtrari fida vxore, ibidem.

Non venuſtas, ſed virtutes oblectant maritos: Euri. in An.

Conuenit vxorem, & ſi malo viro locata ſit, contentam eſſe ſua ſorte, ibidem.

Mulier cùm priuatur viro, priuatur vita, ibidem.

Nunquam duplicia cōnubia collaudauero mortaliū, nec duas matres habentes liberos, ibidem.

Res mala eſt, vnicum virum binos habere lectos, ibid.

Vna nox reſoluit inimicitiam vxoris erga viri thorum: Eurip. in Troad.

Præſentem virum amare oportet, mortuum miſſum facere, idem in Helen.

Nuptæ hominibus, optabile malum, idem.

Vitæ egeſtas, eſt viris mulieris, idem.

Sponſa ſine dote non habet loquendi libertatem, idē.

Procella domeſtica, eſt viris mulier, idem.

Satis magnum regnum eſt marito, liberi, & vxor: Eurip. apud Stob.

Sæpius vxor beneuolentia in maritum filios ſuperauit, apud Stob.

Vxor non onus, aut moleſtia eſt, imò res moleſtas, ac per graues ipſa leuat, ibid.

Coniux marito in ægritudinibus, & in finiſtra fortuna, ſuauiſſima res eſt, ibidem.

Quiſquis vxorem ducere deliberat, non rectè deliberat: nam ubi deliberauit, ſtatim ducit, ibidem.

Si quis pauper pecuniolam vxorem habet, non vxorem, ſed dominam habet, ibidem.

O ter infœlix, quiſquis in paupertate duxit uxorem. Menand. ibidem.

Bini ſunt cum uxore iucundiſſimi dies: alter quo ducitur, alter quo mortua effertur. Hippo. apud Stob.

Aſtrictus nuptijs, non amplius liber eſt ibid.

Similes res ſunt ſenectus, & nuptiæ: vtrunque enim conſequi deſideramus: poſtquam verò nacti fuerimus, triſtamur: Theod. ibid.

Cùm ſemel vxor beneuolentia in maritum priuata eſt, minimè vitalis ei vita reliqua eſt: *Lycurg.* apud Sto.

Quid homini ſuauius fuerit quàm vxor grata? quid dulcius tum alias, tum in ætate iuuenili? ſed eidem rei, cui iucunditas ineſt, in vicino eſt moleſtia, ibid.

Matronæ officium eſt, viro ſuo placere: Themiſt. ibi.

In hoc conuenient, vt mas imperet, obediat, mulier: erit autem imperij genus, non quale dominorum eſt, vbi ſuperioris vtilitas curatur: nec qualis artium vbi inferioris tantum cura eſt, ſed ſimile ciuili, in quo communis vtilitas ex æquo promouetur, ibid.

Viri obediant ciuitatis legibus: mulieres virorum ingenijs Socrat. ibidem.

Pietas muliebris, amor eius erga maritum: riſus autem continuus, & intentus, deterior eſt iracundia: idcirco maximè viget in ſcortis, & in pueris ſtolidioribus: mihi verò magis facies ornari videtur lachrymis, quàm riſu: lachrymis enim vt plurimũ bona aliqua doctrina coniungitur, riſui verò laſciuia: & flendo quidem nemo ſibi concitauit autorem contumeliæ, ridendo autem ſpem eius auxit, ibidem.

Mariti in ſomno, ac cubili maximè decipiuntur: cauendæ itaque ſunt adulationes veſperi: mane verò tumultus, & clamores, ibidem.

Omnia mulieres per viros facere oportet, ibid.

Nuptiæ propter amicitiam contractæ meliores ſunt, aliter verò periculoſæ: Plutar. apud eund.

Vir corporis ſtudioſus, vxorem efficit ornatui deditã, voluptuarius amatoriam, & luxurioſam: at boni, honeſtique amator temperantem, & modeſtam, ibid.

Certè ſi mihi tale corpus alterum, quale meum eſt, accederet, non viuere poſſem: tantum negotiorum mihi exhibens, pro ſanitate corporis, & victu in dies colligendo, & pro gloria ac temperantia, celebriſque famæ, ac bene viuendi gratia: quid igitur fieret, alterum quoque tale corpus, ſimiliter mihi procurandum foret? conſtat itaque, quod vxor etſi viro chariſſima fuerit, non minus ei tamen faceſſit negotij circa amores, aut dolores, quàm ipſemet ſibi: itaque pro duobus corporibus, quod ad ſanitatem, victum, tempe

rantiam, bonamque famam attinet, curam gerat oportet, quod ſi inſuper liberi naſcantur, iam omnia curis plena ſunt, & iuuenilis animi exultatio diſperit: & facies haud amplius eadem eſt: quod Stob.

Malum ſunt mulieres, veruntamen hoc ſine malo domum habitare non licet: ibidem.

Non omnes infortunati ſunt in nuptijs, aut fortunati: calamitoſus eſt autem, qui inciderit in malam mulierem: fęlix, qui in bonam: Eurip. ibidem.

Quicunque nuptias fato ſibi non deſtinatas ambiunt, fruſtra laborãt: vxor autem viro fatali manes etiam abſque omni cura domum ingreditur: Eurip. ibidem.

Opes nuptijs acquiſitæ vxoris, inutiles ſunt, ac citò diſſoluuntur, ibidem.

Res duæ potiſſimum vxorem ducturo conſiderandæ: nempe, vt facies blanda, & boni mores: hæc enim alũt beneuolentiam mutuam, ibidem.

Ducas virginem, vt bonis illam inſtituas moribus: Heſiod

Canes, & equos nobis nobiles, & ex bona progenie querimus: malam verò vxorem, malique patris filiam ducere non curamus: Theognid.

Non tam reſpicienda eſt nobilitas parentum, quàm ipſa vxor: multæ enim per quàm honeſtis, & bonis parentibus natæ deprehenſæ ſunt malæ, & impudicæ: Nicoſt. apud Stob.

Inter cætera ſigna, quæ in futura vxore conſideranda ſunt, vocem quoque mulieris conſiderato: nimirum enim ſuauior eſt vox canora tum mane, tum à prandio: debet autem magis ad lenitatem contrahi, clamorem verò, nec aſperum ſermonem edat: nam huiuſmodi ſigna magis viriles mulieres indicant: Iſid. de ſignis mulier.

Vide in titulo, de facie.

QVi bonum generum nactus eſt, inuenit filium: qui verò malum, ſimul & filiam perdidit: Democrit.

Nunc iuuenes adhortor omnes, ne in ſenectute nuptias celebrent, ſed paulatim in iuuentute liberos procreent: nihil enim voluptatis habet, & res eſt inimica mulieri vir ſenex: Eurip. ibidem.

Multos diuitijs, & genere gloriantes ſtulta domi mulier infames fecit, ibidem.

Hoſtibus eueniat inimicas habere vxores, ibid.

Mulier paternam egreſſa domum, non parentum eſt, ſed mariti, ibidem.

Fit quodammodo mulier inimica omnibus qui prius familiares erant, vbi coniuncta eſt ſecundo marito, ibidem.

Hic tibi ſit maritus, quem parentes decreuerint: & ſi fuerit prudens, fœliciſſima es, ſin aliter virum ſortita fueris, iſtum quoque ferre neceſſe eſt: Numach. apud Stob.

Principio ſtultè maritum agentem tolera, eſt enim neceſſarium: ſæpius, & morbum ſuſtine quantumuis anxia, celatoque in pectore tuas curas: nec dicas omnibus, quæ facit, nec omnia parentibus indices: ſed ſolum deſipientem inſtituas, idque leniter, vt decet: nam contumelia prudentem quoque virum irritat: ſæpius autem oratio lenis etiam inſipientem virum demulcet, ibidem.

Mulieris fœlicitas eſt, ſi diligatur à marito: Sophoc. apud Stob.

Docere te filia volo, in puerili ætate, non vltra illam ſapiendum eſt: inter virgines autem virgineos mores ſerua, cum verò ſub ægregij viri læuam veneris reliqua ſtudia viris finito, ibid.

Ad ſalutem præcipuum eſt, vxorem à viro non diſſentire, ibidem.

Oportet mulierem egredientem domum, hunc ætatis terminum attigiſſe: vt qui non cognoſcunt ipſam, cuiuſnam ſit mater, non autem cuius vxor interroget: Hyperid. ibidem.

Domi coram viro liceat vxori ornare ſe, vt libet, ornamenta autem, quæ ſumit egreſſura domum, non ad maritum, ſed alios ſpectant, ibidem.

Timere conuenit non tam viri minas, quàm legis voces.

Talis quoque pecuniarum ſocietas connubio coniunctis conuenit: vt vnam in ſubſtantiam rebus omnibus confuſis ac mixtis, non hanc partem propriam, illam alienam, ſed omnia propria, ac nihil alienum arbitrentur: vt potionem temperatam, & ſi plus inſit aquæ vinum tamen appellamus: ita ſubſtantiam, & rem familiarem, quamuis vxor plus contulerit, mariti dici opor-

et: Plut. apud Stob.

Vt medici eas febres, quæ ab incertis cauſis paulatim collectis eueniunt, magis ſuſpectas habent, & timent, quam quæ manifeſtas, magnaſque cauſas habẽt: ſic latentes pleroſque, paruæque ac quotidianæ viri, atque vxoris offenſæ magis eos diſiungunt, & vitæ conſortium labefactant, ibidem.

EX LATINIS.

Licet matrimonijs paulatim reuerentia grauitatis accedat, poſſunt tamen diſtrahi facilitate, qua coeunt: Quint. Declam. 2.

Mulieris, quæ poſt liberos inducitur, non contingit matrimonij reuerentia, ibidem.

Omnis alius percuſſor ſentitur antè, quã faciat: vxor non ſentitur, niſi dum occidit, ibid.

Lex mariti oculos tantum præfinit vxori, quibus, & formam ſuam probet, & placere deſideret: his decoris inſtrumenta comparet, his ſit ſpecioſa, horum certiori credat notitiæ, vltior illius conſpectus ſuperuacua irritatione accerſitus, in ſuſpicione, & crimine hæreat, neceſſe eſt: Maxim. lib 1.

Summa nuptiarum poteſtas in parte nuptiarum poſita eſt, apud Terent.

Si ſine moleſtia poſſemus eſſe omnes ea moleſtia careremus: ſed quoniam ita natura tradidit, vt nec cum illis ſatis commodè, nec ſine illis vllo modo viui poſſit, ſaluti perpetuæ potius, quàm breui voluptati conſulendũ eſt: Gel. lib. 1.

Vitium vxoris aut tollendum, aut ferendum eſt: qui tollit vitium vxoris, commodiorem præſtat: qui fert, ſeſe meliorem facit, ibidem.

Vxori ſufficit obſequij gloria, Plin. Iun. in Paneg.

Argentum, accepi dote, imperium vendidi: Publ. Mim.

Quæ indotata eſt, ea in poteſtate eſt viri: dum modo morata rectè veniat, dotata eſt ſatis, ibidem.

EX SACRIS.

Bene vtitur malo, concupiſcentiam reſtinguens cõnubio: Aug. de puer. bapt.

Copula nuptialis non eſt quaſi culpa vitanda, ſed qua

ſi neceſſitatis ſarcina declinanda. Ambroſ. de vid.

Caſtitas coniugatorum, donum Dei eſt: Anſel.

Nuptiæ ſteriles iurgia habent: Baſil.

Magis veretur vxor maritum quem agnouit, & præceptorem: . . . in epiſt.

Sine culpa matrimonium veniunt, ſi nondum meliora deuouerunt: Hieron. in Epiſt. ad Ruſ.

Adulterum virum facit mulier ab eo diſcedens: Auguſt.

Nuptiæ inuitæ ſolent malos habere prouentus: Amb. ſuper epiſt. ad Cor.

Nuptiæ carnales à lætitia incipiunt, & in luctu terminantur: Greg. Dial. 37.

Mulieris inſolentia viro eſt opprobrium. Anſel. ſup. epiſt. ad Cor.

Nemo miles cum vxore pergit ad bellum: Ambr.

Omnia priuſquam emantur, probantur: ſola vxor non oſtenditur, ne ante diſpliceat, quàm ducatur: Hug. ad Soc.

Mulier plebeia nubens nobili, nobilis efficitur, apud iuriſconſ.

Vxorem pauperem alere difficile eſt: diuitem ferre, tormentum eſt: quid prodeſt diligens cuſtodia; cùm vxor ſeruari impudica non poſſit: pudica non debeat: infida enim cuſtos caſtitatis, eſt neceſſitas: & illa verè pudica dicenda eſt, cui licuit peccare, ſed noluit: Hier cont. Iouin.

Vxor ſortitur forum mariti, apud iuriſcon.

Nupturis, matris conſenſum neceſſarium natura fecit: Auguſt. ſer. 238.

Primæ nuptiæ melioris ſunt meriti, quàm ſecundæ, idem de bon. uiduitatis.

Coniugium humile melius eſt virginitate ſuperba: Auguſt ſup. Pſal. 99.

Coniugum diſſentio, totius domus eſt perturbatio, idem ſup. Pſal. 33.

Matrimonium non eſt, ubi datur opera, ne fœmina pariat, idem lib. 2 de Morib. Manic.

Matrimonium, vinculum eſt: Ambroſ. de vid.

Fœlicior eſt mulier nupta, quam virgo nuptura: Auguſt. de ſanct. virg.

Vxoris lingua, non mariti ira, ſibi conciliat malum, idem lib. 9. confeſſ. cap. 9.

Intemperans in coniugio, quid aliud, niſi adulter vxoris eſt? Auguſt. lib. 2. cont. Iul.

Vxor diuitiarum cupida, duplex malum: Baſil. in conc. ad diuit.

Mulier abſque viri conſenſu monaſterio deputata, ad illius conſortium redire non prohibetur: Gregor. in reg.

Coniugem ſortiri eiuſdem moribus viuentem, maximum bonum eſt: Chryſoſt. ſup. Geneſ. hom. 48.

Nuptijs peractis ridicula multa ſequuntur: Chryſo. ſup. Epiſt. ad Cor. hom. 12.

Vxores quædam viros ad adulteria compulerunt: idē ſup. Matt. 2. homil 28.

Vxoris crimen celans, turpitudinis eſt patronus, idē ſup. Matt. hom. 33.

Vxoris admonitio voluptatem habet, idem ſup. Ioan. homil. 61.

Vxor qualiſcunque viro caſto bona videtur, idem ſup. Matt. homil. 20.

Vxor ſæpe inſidiatrix eſt, idem de libell. repud. ſerm.

Vxor pulchra, res eſt ſuſpicionis plena, idem ad pop. Antioch. homil. 67.

Filius. EX GRAECIS.

QVales filij, talis domus gubernatio: Plat. de fortit.

Filius ſicut in ſubſtantia derelicta: ſic in paternis ſuccedat amicitijs: Socr. apud Plut. de vit. vſur.

Quicquid id eſt, quod à filijs ſperamus, natura totū ſibi vendicat, idem, an ſeni ſit ger. reſp.

Quorſum ruitis homines, qui omne in comparandis pecunijs veſtrum ſtudium facitis: filiorum verò, quibus hæc relinquitis, nullam ſanè curam ſuſcipitis? Plut. de educ. liber.

Beatus eſt, qui beatus eſt in liberis: Eurip. in Oreſt.

Malarum matrum mores fugere cōuenit liberos: Eurip. in And.

Filij mares ſunt columnæ familiæ, idem in tauro.

Vnum fortaſſe inter multos inuenies, qui non ſit deterior patre, idem in Ion.

A Dijs dantur liberi mortalibus. in Ion.

Filios cùm videmus, nouũ lumen videmus: Theocr.

Liberorum ſufficiens numerus mas, & fœmina: Plat. de leg. lib. 1.

Filia laborioſa poſſeſſio patri, apud Stob.

Nihil eſt tam honorificum filijs, quam bono, & honeſto genitore eſſe natos, ibidem.

Sermone breui probos, ac modeſtos filios erga ſuos parentes vti, decorum eſt Soph. ibidem.

Plures fiunt deteriores: pauci verò patribus meliores, ibidem.

Fratres relinquendi filijs potius, quam pecuniam, apud Stob.

Filius bonos, bonus ciuis, ibid.

EX LATINIS.

Filius parentis diuitias in conſpectu habeat, non in vſu: Senec. de ira lib. 2.

Parentibus liberi non præſtant alimẽta, ſed reddunt: Quintil. declam. 5.

Non habent diſcrimen liberi, niſi in calamitate, ibidem.

Hic ſolus affectus maior eſt, quàm filios amare, filijs miſereri, ibidem.

Non alit populus hominem, quem alere filius debet, ibidem.

Nihil dulcius hominum generi à natura datum eſt, quàm ſui cuique liberi: Cicer.

Petulans filius patris præcepta contemnit, apud Ter.

Filius omnia libera parentibus relinquat: Plin. Iun. libro 4.

Vt quiſque vult filium eſſe, ita eſt, apud Tert.

Nulli liberi impatientius deſiderãtur, quàm qui propter patrem videntur occidiſſe: Quint. decla. 8.

Parentes chariſſimos habere debemus, quod ab his vita, patrimonium, libertas, ciuitas, tradita ſit: Cic. pro Cluent.

EX SACRIS.

Iuſtius eſt, vt in te glorientur parentes, quam tu in parentibus: Chryſoſt.

Filius patris iniquitatem imitans, patris pęnas in vita præſenti perſoluet. Greg.

Qui parentes laudat, filios prouocat: Cypr.

Filiorum numerus liberalitatem minuit, idem de eleemoſ.

Puellæ parentum iudicia ſpectent in ſponſalibus: Ambroſ. 1. de Abrah.

Filiorum eſt diligere, non timere: Gregor. ſup. ſept. Pſalm.

Filij conſiderare debent, quod ipſi futuri ſunt aliquã do patres, vt & ipſi obediant patribus: Ambro. ſup. epiſtol. ad Theſſal.

Filius magis in patris, quàm in matris eſt poteſtate: Auguſt. epi. 199.

Filius patri debet, quod eſt: non pater filio, idem de fide.

Filij dicuntur, quotquot ſunt in vna familia, idem ſup. Geneſ. lib. 1.

Filij Dei non natura, ſed gratia ſumus, epiſt. 54.

Filij noſtri ſunt opera noſtra, idem ſup. Pſal. 103.

Qui fallere audebit parentes, qualis erit in cæteros? Caſſia. in epiſt.

Filij alimentorum vices parentibus referant: Chryſ. aduerſus vitup. vit. Monaſt. ſerm.

Parentes. EX GRAECIS.

PReces parentum aduerſus filios ſæpe audiuntur: Plat. de legibus.

Matres plus diligunt filios, quàm patres: Ariſtot. Ethic. 8.

Pater tria beneficia dat filio, cauſam eſſendi, generando, cauſam viuendi, educando, & cauſam diſcendi, in informando, ibidem.

Parentes amant liberos, tanquam aliquid ſui exiſtentes: filij verò parentes, ut ab illis aliquid exiſtentes, ibi.

Pater poteſt abnegare filios, & non contrà, ibid.

Quicquid id eſt, quod à filijs ſperamus, natura totũ ſibi vendicat: Plut.

Cum paupertatem malorum extremum cõfiteamur, hanc haud aliter, ac grauem, ac difficilem morbum liberis tradere formidamus, idem de amor. Parent. erga lib.

Pleroſque ego parentes vidi, quibus amor nimius, ne amarent, cauſa extitit, idem de lib. educ.

Parẽtẽ celeres, quã graues ſuſcipere pęnas pręſtat, ibi.

Ante omnia opus eſt, ut patres non ſolum nihil peccando, verum etiam honeſtè ſingula peragendo, manifeſtum ſeſe filijs exhibeant exemplar, ut in eorum vitã ſe, ut in ſpeculum intueantur, ibid.

Quæcunque parentibus ſtipendia intuleris, eadem ipſe à filijs expecta, apud Diog. lib. 1.

Parentes, qui filios erudiendos curant, multo honorabiliores ſunt ijs, qui ſolùm generant: eos enim viuendi tantum, illos autem bene, beateq́ue viuendi autores eſſe: Ariſt. apud Diog. lib. 5.

Patris minæ, non valde terrent, apud Stob.

Suauis pater eſt prudentior, quàm iracundior, ibid.

Filium beneuolentia patris meliorem facit, ibid.

Emendandi ſunt liberi non tam duriter tractando, quàm verbis ſuadendo: Men. ibid.

Nouam prolem domi procreare vis, maximam inimicitiam filijs tuis concitas, ibidem.

Conſuetum eſt, fœminas ſolicitas eſſe circa filios, & non mares: Ariſt. de anim. 16.

EX LATINIS.

Nato filio, pater optimam ſpem de illo habeat, ita diligentior à principijs fiet: Quint. lib. 1.

Mauult pater corrigere, quàm abdicare, idem Decl. 7.

Miſerrimus eſt pater, quiſquis inducit filio nouercam, idem Declam. 1.

Nemo vnquam pro liberis plus dedit, quàm qui ſibi nihil reliquit, idem.

Diuerſitas parentum de filiorum procedit moribus. ibidem.

Filium expectare morientem, longa præſentia eſt, idẽ Declam. 7.

Non eſt tanta pietas ſeruaſſe filium, quantum facinus occidiſſe, idem Declam. 8.

Cùm habemus paruos liberos, & incertum eſt, quam longa cuiuſque noſtrum vita futura ſit, conſulere uiui ac proſpicere debemus, ut illorum ſolitudo ac pueritia, quàm firmiſſimo præſidio munita ſit: Cicer. 3. Act. in Verrem.

Nullum eſt nomen amantius indulgentiuſq́ue, quàm maternum, idem pro Cluen.

Dimidiatum matris genus eſt peperiſſe, & protinus abieciſſe: Gell. lib. 12.

Pater cogitet ſe fuiſſe puerum, & ita hoc, quod eſt pater, vtatur, & meminerit hominem ſe eſſe, & hominis patrem: Plin. Iun. lib. 8.

Lac, & ſpiritus maternus longe magis ingenij, ac incrementa corporis augent: Colum. lib. 7.

Parentum authoritas vilis eſt apud liberos: Liuius 3. Dec. lib. 6.

EX SACRIS.

AMandus eſt generator, ſed præponendus eſt creator: Auguſt. in quod ſerm.

Primus gradus pietatis eſt iſte, vt quos autores tibi uoluit eſſe Deus, honores obſequijs, abſtineas contumelijs, nec uultu lædenda eſt pietas parentum: Ambroſ. ſup. Matth.

Meretur cæcitatis ſuæ ſubire periculum, qui parentum uultus toruo viſu deſpexerit, & elatis oculis læſerit pietatem: Hieron.

Si neceſſitas uenerit, vt amor parentum, ſine filiorũ amore Dei comparetur, & non poſſit utrunque ſeruare: odium in ſuos, pietas in Deum ſeruanda eſt, idem ſup. Matth.

Pater non eſt, qui filio caret: Aug. in expoſi. Euang.

Patres huius temporis peccantes filios aut obiurgare volunt, aut timent: Gregor. ſup. 1. Reg.

Patres huius temporis Deum minus quam filios diligunt, ibidem.

Hoſtem in ſe nutrit, qui filio nimis indulget: Pius II. apud Plat.

Pater familias faciat in domo, quod prædicator in Ecclesia: Aug. ſup. Pſal. 50.

Parentum cura habenda ad vltimum vſque ſpiritum: Chryſ. ſup. Ioan. homil. 24.

Patris ignominia, turpitudo eſt filiorum: idem ſup. epiſt. ad Phil. ſerm. 9.

Pueritia. EX GRAECIS.

PVeris pulchra nomina ſunt imponẽda: Plat. de ſap.
Pueri armorum diſciplinam diſcant, idem de fort.
A primis annis pueri honeſtis iocis aſſuefaciendi ſunt, idem de rep.

Pueri ad expectandas pugnas ducendi ſunt, ibid.

Omnis tenera ætas non poteſt quieſcere, idē de legib.

Infantium exercitatio confert ad virtutem capeſſendam.

Puer omni beſtia intractabilior, ibidem.

Pueri primò appellant omnes viros patres: Ariſtote. Polit. 1.

Vinum bibere non conuenit pueris, nec eorum nutricibus: quia nihil differt pueros vinum bibere, & nutrices, idem de ſomno, & vig.

Non ſolum pueri erudiendi ſunt in arte vtili, & neceſſaria, ſed etiam in artibus liberalibus, & honeſtis, idem Polit. 8.

Videant pueri, vt otium in quauis honeſta re collocent: Pla. apud Plutar. de tuend. bon. valet.

Pueri ne ex tempore dicant, quod enim inconſulto, & temerè dictum eſt, aut factum, id pulchrum eſſe nequit, difficilia enim honeſta ſunt, idem de lib. educ.

Liberalibus pueris maiorem laudes ac vituperia, quā verbera commoditatem efferunt: Plut. de lib. educ.

A continuis laboribus danda quædam pueris reſpiratio, ibidem.

Puerorum deſiderijs remittendæ ſunt aliquando habenæ, nonnihilque laxandæ: quandoque rurſus intendendæ, ibidem.

Ea pueri diſcant, quibus ſunt ſenes vſuri: Ageſi. apud Plut. in Apophth.

Tria ſunt pueris neceſſaria: ingenium, exercitium, & diſciplina: Ariſtot. apud Diog. lib. 5.

Non puero gladius: Plut. apud Volat.

Mens puerilis dolorem neſcit: Eurip. in Medea.

Lactis nutrimentum maximè familiare eſt corpori puerorum: Ariſt. Polit. 7.

EX LATINIS.

Minora facilius minores percipiunt: Quint. lib. 1.

Ad virile robur per pueritiā iter eſt, idem decl. 3.

Quis ullam ullius boni ſpem habebit in eo, cuius primum ætatis tempus palam fuerit ad omnes libidines diuulgatum? Cic. ad ſena.

Relinquendum eſt pueris in ingenio, quod dies, atq; ætas mirificet: Gell. lib. 3.

Nunc adhibe puro.

Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem.
Teſta diu Horat..

Non tantùm celeriùs, ſed etiam perfectiùs imbuuntur, quæ à pueris diſcuntur: Veg. lib. 1.

Neſcire, quod antea, quam natus ſis, acciderit, hoc eſt, eſſe ſemper puerum: Cic. in orat. ad Brut.

EX SACRIS.

IN modico ſapientiæ ſermone plus laudatur ruſticus quàm in magno philoſophus, & puer ſi aliquid dixerit ſapienter, laudatur, vbi perfectior non auditur: Chriſoſtom. ſup. Matth. 8.

Aetates quædam ſunt meritorum, nam & ſenectus morum inuenitur in pueris, & innocentia infantium inuenitur in ſenibus: Ambr.

Puerorum ore nonnunquam Deus loquitur: Cyp. lib. 3. epiſt.

In pueris peccata leuius punienda: Auguſt. lib. 10. de Geneſ. ad literam.

Pueri vocabulum non tantum ætatis, ſed etiam conditionis eſt: Ambr. de Abrah.

Pueri non inanibus rebus inſtruantur: Aug. lib. 1. confeſ.

Iuuentus. EX GRAECIS.

IVuenis non poteſt eſſe ſapiens quia prudentia requirit experientiam, quæ indiget tempore: Ariſtot. Eth 6.

Potentia eſt in iunioribus: ſapientia autem in ſenioribus, idem Polit. 7.

Amat iuuenis pulchrè quid agere: ſenex verò ſentire: Demetr. phaler.

Iuuentus imperata faciat: ſenectus imperare debet. Plut.

Petulantem vigorem ætatis non facile à voluptatum obſeruabis incurſu, idem de educ. lib

Optima eſt adoleſcentia, ſi quis ea bene vti ſciat, Demoſt. 1. Olynth.

Enitendum eſt, vt qui libidinibus ſuccumbunt, & increpationibus omnino rebelles ſunt, connubio ſubiun-

gantur: hoc ſiquidem tutiſſimum eſt iuuentutis uinculum, ibidem.

Sicut hyemi per ſeueritatem neceſſaria parari conuenit: ita & boni mores, & optimum ad ſenectutem uiatícum. modeſtia, in ipſa iuuentute reponatur, Plutar. de lib. educ.

Iuuenibus animi ſæpius flectuntur. apud Stob.

Iuuenis ambitioſus, præcox eſt malitia, ibidem.

Difficile eſt aliquid de iuuenibus diuinare, eſt enim ætas incerta ſine ſcopo, multis mutationibus obnoxia, & aliàs aliorſum agitur: Theophil. ibidem.

EX LATINIS.

STudia, quæ ſunt in adoleſcentia, tanquam in herbis ſignificant, quæ virtutis maturitas, & quãtæ fruges induſtria ſint futuræ: Cic. pro Cælio.

Eſt adoleſcentis maiores natu reuereri. exque ijs diligere optimos, & probatiſſimos, quorum conſilio, & autoritate nitatur: ineuntis enim ætatis inſcitia ſenum conſtituenda, & regenda eſt prudentia: Cic. 1. Offic.

Adoleſcentibus pręſertim fugienda occaſio mali. . . in Epiſtol.

Coniectura eſt, ſatis emendatum eſſe adoleſcentem, qui à grauiſſimis ſenibus laudatur: Plin. Iun. lib. 4.

Iuuenum animi inſtituendi in repu. ad mediocritatem. apud Stob.

Iuuenum mors, naufragium, ibidem.

EX SACRIS.

ADoleſcentis rara pietas: Chryſoſto. aduerſ. vitup. vit. monaſt. lib. 3.

Vicina eſt lapſibus adoleſcentia: quia variarum æſtus cupiditatum feruore calentis inflammatur ætatis. Amb. de vid. lib. 1.

Ferarum morſus, ornamenta ſunt iuuentutis. Tertul.

Senes cum uenia delirant, iuuenibus autem turpiſſima eſt deliratio. . . in Epiſt.

Sicut in equis ferocioribus, ita interdum ex adoleſcẽtium uitijs præclara virtutum indoles deprehenditur, ibidem.

Sicut in ſenibus ſobrietas, & perfectio morum requiritur: ita in adoleſcentibus obſequium, & ſubiectio; & obedientia rite debetur. Cyp. de 12. abuſ.

Iuuenis

Iuuenis etiam rectè ſapiens non debet incautè ad prædicandum proſilire: Greg. 10. mor.

Iuuentutem qui ſine fructu præterijt, ſaltem in ſenectute reſipiſcat, idem in euang.

Iuuentus peccandi initium, idem de Noe.

Iuuentus & ſenium ſimul eſſe poſſunt in animo: Auguſt. lib. 1. retra.

Iuuentuti graue eſt Chriſti iugum: Ambr. de obit. Valent.

Adoleſcentes à laſciuia ſeuocare, difficile bellũ: Chryſoſto. de Anna, & Samuel, educ.

Iuuenes citò matrimonio ſubdendi ſunt, idem ſup. epiſtol. ad Theſſal. Hom. 5.

Iuuentus per ſeipſam ad ruinam procliuis eſt, idem ſup. Geneſ. homil. 61.

Iuuentus otioſa, omni beſtia immanior, idem ſup. Matth. hom. 38.

Iuuentus neglecta ſilueſcit, idem ſup. Matt. hom. 51.

Senectus. EX GRAECIS.

HOminem ſeneſcere eſt via in corruptionem: Ariſt. Polit. 1.

Animalia multum coeuntia citius ſeneſcunt, idem de longit. vit.

Labor exiccat, & ſenium inducit, vnde multum laborantes ſeneſcunt magis, ibidem.

Senectus eſt frigida, & ſicca: iuuentus calida, & humida, ibidem.

Mors ſenũ ſine triſtitia eſt, nullo enim dolore eis contingente moriuntur, idem de mor. & vit.

Potentia eſt in iunioribus: prudentia verò in ſenioribus, idem Polit. 7.

Senectutis beneficium eſt, libertas: Sophoc. apud Plut. de Cup. diuit.

Nullus honor eſt, qui in deferentem magis, quàm quibus defertur, ſeſe transfert, ac is, qui in ſenes effunditur, idem.

Senes in primis, fœminæ minus vino capiuntur: Ariſtot. apud Plut. probl. Dec. 1.

Cùm cætera omnia tempore diminuãtur, ſcientia ſenectute augeſcit, idem de educ. lib.

Opera iuniorum: conſilia autem ſenum vim habent: Eurip.

Eurip. ibidem.

Nullus tam diligit vitam quam qui ſeneſcit, ibidem.

Senex fuit iuuenis aliquando: an verò iuuenis futurus ſit ſenex, incertum eſt: perfectum igitur bonum futuro, præſertim incerto, præſtantius eſt: Democr. apud Stob.

Qui ſponte à voluptate recedit, ſapiens eſt: qui verò ipſam prorſus non deſiderat, beatus eſt.

Senectus autem vtrique iſtorum idonea eſt, nam & prudentiores homines, & voluptatum negligentiores reddit, ibidem.

Vetuſta corpora paruo momēto lapſa quieſcunt: mors enim ſenibus diuerſorio ſimilis eſt, iuuenilis autem tanquam eiectio, & naufragium eſt, elabitur enim anima violenter contrito corpore: Themiſt. ibidem.

Senectus ob caloris defectum fit, ibid.

Quanto magis me corporis voluptates deficiunt, tantò cupiditas confabulandi, & voluptas, quàm ex ea re capio, augetur: Plat. lib. 1. de rep.

Remiſſa quædam res eſt, ſenile malum: Eurip. ibid.

Senum omnimoda imperfectio eſt: omnia habet, & omnibus indiget: Democr. ibid.

Non beatus exiſtimandus eſt ſenex, quia ſeneſcens moritur, ſed ſi abſolutum habeat bonorum numerum, nihil ætati per ſe tribuendum eſt: Metrop. ibidem.

Vigens ætas veri, declinans æſtati, & autūno: ſenectus hyemi comparanda eſt, ibidem.

Non eſt grauis ſapientum ſenecta quorum mens diuina luce nutrita eſt: Sophoc. ibidem.

Senibus elegantioribus quantum corporis voluptates marceſcunt: tantum rurſus eruditionis deſiderium augetur, & tanto firmius docere poſſunt alios: Anax. ibid.

Optimum ſenectuti eſt viaticum, quod etiam iuuenibus nempe iuxta viam, & rationem naturæ viuere: Muſon. ibidem.

Vbi impudens eſt ſenectus, ibi verecundos eſſe iuuenes neceſſe eſt: Plut. de lib. educ.

Senectus omnium malorum eſt portus, ſi quidem ad ipſam cuncta confugiunt: Bion apud Dioge. lib. 4.

Non eſt exprobranda ſenectus, ad quam venire rupimus, ibidem.

Ad ſenectutem optimum viaticū eſt diſciplina, apud eund. lib. 5.

Miſera in vita res eſt, ſenex egenus, idem lib. 1.

Om-

Omnes greſſus, peſque ſenis ſolet manus alienæ expectare leuamina: Eurip. in Phœniſ.

Pacata quædam res eſt, ſenum genus: Eurip. in And.

Multis iuuenibus etiam ſenex ſi fuerit animoſus, melior eſt, ibidem.

Seni patri niihl ſuauius filia, maſculorum quidem maiores ſunt animi, & ad blanditias minus ſuaues. idem in ſupp.

Viaticum ad ſenectutem ſemper reconde, idem.

Moleſtus vir eſt inter iuuenes ſenex, ibidem.

Canities temporis indicatio eſt, non prudentiæ, ibid.

Time ſenectutem, non enim venit ſola, ibidem.

Senex amator, extrema mala fortuna eſt, ibidem.

EX LATINIS.

Plena eſt uoluptatis ſenectus ſi illa ſcias uti, dices moleſtum eſt mortem ante oculos habere. iſta tam iuueni ante oculos eſſe debet, quàm ſeni. Sen. epiſt. 12.

Nihil eſt turpius ſene viuere incipiente, idem epi. 13.

Satis multum temporis ſparſimus, incipiamus in ſenectute uaſa colligere, in freto viximus, moriamur in portu: idem epiſt. 19.

Si uis ſenem agere, & implere uitam, non annis adijciendum, ſed uoluptatibus detrahendum eſt, idem epiſtola 20.

Frugalitas producere ſenectutem poteſt, idem epiſtola 59.

Eadem volumus ſenes, quæ uoluimus pueri, idem Epiſt. 62.

Ante ſenectutem curaui, vt bene uiuerem: in ſenectute, ut bene moriar: bene autem mori eſt libenter mori, ibidem.

Quiſquis ſenex ad ſapientiam peruenit, annis perueniet, idem epiſt. 68.

Senectus inſanabilis morbus eſt, idem epiſt. 109.

Miſera eſt ſenectus, quæ ſeſe oratione tantum defendit: Cat. maior.

Eſt quietè, purè, & eleganter acta ætas, placida, ac lenis ſenectus, idem.

Acta ætas, ac ſplendida tantam affert conſolationem, vt eos, qui ita vixerint, aut non tangat ægritudo, aut leuiter pugnet animi dolor: Cic. 3. Tuſc.

Omnium ætatum certus eſt terminus: ſenectutis autē

nullus

nullus certus eſt. Cato maior.

Senibus labores corporis ſunt minuendi: exercitationes animi etiam augere uidentur: Cic. 1. Offic.

Luxuria tum omni ætati turpis, tum ſenectuti fœdiſſima eſt: duplex enim inde malum eſt, quod & ipſa ſenectus dedecus concipit, & facit adoleſcentum impudẽtiorem petulentiam, idem 2. Offic.

Auaritia ſenilis vituperanda eſt maximè: poteſt enim quicquam eſſe abſurdius, quam quò minus uitæ reſtat, eo plus uiatici quærere? Cato.

Senectus, audaciam præſtat, idem.

Perdifficilè eſt ſenis mutare linguam. . . in epiſt.

Senectus ipſa morbus eſt, Terent. in Phormion.

Senectus nos admonet, vt ſarcinas colligamus antequam proficiſcamur è uita. Varro de re Ruſt. lib. 1.

O ſola fortes garrulitate ſenes: Corn. Gall

Plurima iuuenum diſcrimina pulchrior illo hic, atq; ille alio: multum hic robuſtior illo: vna ſenum facies, ſebre caret ſola, circunſilit agmine facta morborum omne genus: Iuuen. Sat. 10.

Ad omnia alia ætate ſapimus rectius, ſolùm hoc uitium affert ſenectus hominibus, attentiores ſumus ad rem, omnes, quàm ſat eſt: Terent. in Adelph.

Fruſtra cùm ad ſenectam uentum eſt, repetes adoleſcentiam: Pub. Min.

EX SACRIS.

SEnes iuuenum ſunt exempla: Chryſo. Ad pop. Antioch. homil. 40.

Iuuentus, & ſenium ſimul eſſe poſſunt in animo. Auguſt. lib. 1. Retract.

Cùm ſibi homines optant ſenectutem, quid aliud optant, niſi longam infirmitatem? idem de Cath. rud.

Senectus, & pulchritudo corporis in uno habitare non poſſunt: Auguſt.

Senibus non ſolùm ſermo ſit grauis, ſed etiam breuis: idem in quod. ſerm.

Cùm cuncta uitia in ſene conſeneſcunt, ſola auaritia iuueneſcit, ibidem.

Etiam ſi ſenes magis decet docere, quàm diſcere: magis tamen decet diſcere, quàm ignorare, idem ſup. epiſt. ad Hebr.

Nemo tã fractis uiribus, & decrepitæ ætatis eſt, vt non

putet

putet vnum adhuc annũ ſe eſſe victurum: Hier. in epiſt.
Vt æqualium vſus, ita ſenum dulcior eſt: Amb.
Quæ pueri ſuſcepimus, ſenes poſteris relinquamꝰ, idē.
Erubeſcat ſenectus, quæ ſe emendare nõ poteſt, idem.
Quid naturam incuſes ò homo, habet illa impedimenta quædam, ſenectutem, & infirmitatem: ſed ſenectus ipſa in bonis moribus dulcior, in conſilijs ſubtilior, ad cõſtantiam mortis promptior, ad reprimendas libidines fortior: infirmitas corporis, ſobrietas mentis eſt, idem in Hexam. lib. 1.
Aetates quædam ſunt meritorum: nam & ſenectus morum inuenitur in pueris, & innocentia infantium inuenitur in ſenibus idem in Sermon. de Paſc.
Senibus mors eſt in ianuis: iuuenibus autem in inſidijs, Bern.
Senes non ſunt imperio cogendi: Anſelm. ſup. Epiſt. ad Philem.
Iuſti ſenes peccata adoleſcentiæ formident: Greg. 12. Mor.
Senes cum venia delirant: in iuuenibus autem turpiſſima eſt deliratio: . . . in Epiſt.
Senectus non facit laudabilem: Hier.
Inter abuſiones huius ſæculi ſola maior eſt ſenis obſtinatio: Hugo de Clauſt. anim. lib 1.
Plus omnibus religioni operam dare, ſenibus conuenit, quos præſentis ſæculi florida ætas tranſacta deſeruit: Cyp.
Nihil eſt, quod ſenectuti magis noceat, & dies hominis abbreuiet, quàm triſtitia: nihil eſt hilari ſenectute iucundius: Caſſia. in quad. epiſt.
Canicies ſenectutis, venerabilis eſt: Amb. epiſt. 60.
Antiquitas, & ſenectus prenũciant mortem: Anſelm. ſup. epiſt. ad Heb.
Senectuti nulla ætas ſuccedit: Aug. epiſt. 120.
Iuuentutem qui ſine fructu præterijt, ſaltem in ſenectute reſipiſcat: Greg. in Euang.

Tempus, & ætas.

EX GRÆCIS.

TEmpus quietat iram: Ariſt. Rhet. 2.
Dormientibus, & ijs, qui faciunt opus delectabi-

le, videtur tempus eis breue, quia delectatio prohibet eos comprehendere motum: & è contrario eis, qui laborant, idem Phyſic. 4.

Finiti ad infinitum nulla eſt proportio, idem Phyſi, 8.

Inſtans eſt principium futuri, & finis præteriti, ibid.

Rectè eruditi, temporis rationem habent: Lycurg. apud Plutar. in Apophth.

Sapientiſſimum omnium tempus eſt, cuncta enim inuenit: Thal. apud Diog. lib. 1.

Sumptus pretioſiſſimus tempus eſt Theoph. ibidem.

Nullum tempus eſt intempeſtiuum ad animæ ſanitatem: Epic. apud Diog. lib. 10.

Suam infirmitatem agnoſcat ætas: Eurip. in Heracl.

Tempus eſt potentius legibus.

Alijs temporibus alia conueniunt: Demoſt. in Lepid.

Spatio temporis, & infinitæ propagationis exoleſcit coniunctio familiarum, & vrbium: & hoſtes fiunt, qui olim erant inter ſe coniunctiſſimi: Demoſt. ex arg. lib.

Paterna bona, tempus facit aliena: Menand. apud Stob.

EX LATINIS.

QVem mihi dabis? qui aliquod precium tempori ponat, qui diem æſtimet, qui intelligat ſe quotidie mori: Sen. Epiſt. 1.

Omnia aliena ſunt, tempus tantum noſtrum eſt, ibid.

Etiam ſi multum ſupereſſet ętatis, parcè diſpenſandũ erat, vt ſufficeret neceſſarijs: nunc quæ dementia eſt ſuperuacua diſcere in tãta temporis egeſtate, idem epi. 49.

Punctum eſt, quod viuimus, & adhuc puncto minus, ibidem.

Nulla ætas vacauit à culpis, luxuria, & negligentia honoris, hominum ſunt vitia, non temporum, idem epiſt. 98.

Quàm ſtultum eſt ętatem diſponere, nec craſtino quidem nominamur, idem epiſt. 100.

Non tam benignum, ac liberale natura nobis tempus dedit, vt aliquid ex illo vacet perdere, idem epiſt. 117.

Vitam nobiſcum diuidit ſomnus, & hoc tempore tam anguſto, & rapido quid iuuat maiorem partem mittere in uanum, ibidem.

Infirmę terrenęq; mẽtis eſt, numerare annos: Quint. Decla. 4.

Nihil eſt, quod longinquitas temporis efficere non oſſit: Cic. 2. de diuin.

Tempori cedere, id eſt, neceſſitati parere, ſemper ſa- ientis eſt Cic. ad Marc.

Conferto noſtram longiſſimam ætatem cum æternita e: & ſic breuiſſima reperietur, idem. 1. Tuſc.

Nihil eſt opere, aut manu factum, quod aliquando nō onficiat, & conſumat vetuſtat, idem pro Marcel.

Quid eſt in hominis vita diu? mihi ne diuturnū qui- lem videtur, ibidem.

Horæ cædunt, dies, & menſes, & anni, nec præteritum empus vnquam reuertitur, nec quod ſequatur, ſciri po- eſt, idem.

Nihil ſemper floret, ætas ſuccedit ætati Cic Philip. 1.

Quis eſt, quamuis ſit adoleſcens qui exploratum ha- eat ſe ad veſperum eſſe victurum? ibidem:

Senſim ſine ſenſu ætas ſeneſcit, nec ſubitò f angitur, ed diuturnitate extinguitur, ibidem.

Curſus eſt certus ætatis, & via vna naturæ, eaque ſim- lex ſuæ cuique parti tempeſtiuitas eſt data, idem.

Quæ poteſt eſſe in vita iucunditas? cum dies ac no- ctes cogitandum ſit iam eſſe moriendum? idē 1. Tuſcu.

Dies alius de alio iudicat: Plin. Senior. lib. 3.

Aliis tempora deſunt, alij temporibus ſuper ſunt: Max. libro 6.

Tantò breuius omne, quantò fœlicius tempus: Plin. Iunior. lib. 8.

Vtendum eſt ætate: cito pede labitur ætas.
Nec bona tam ſequitur, quam bona prima fuit: Ouid. 3. de Arte amand.

Ætas parentum peior auis, tulit nos nequiores mox daturos progeniem vitioſiorem: Horat. 3. Carm.

Singula de nobis anni prædantur euntes:
Eripuere iocos, venerem, conuiuia, ludos.
Diuerſos diuerſa iuuant, non omnibus annis,
Omnia conueniunt, res prius acta nocet.
Exultat leuitate puer, grauitate ſenectus.
Inter vtrunque manens ſtat iuuenile decus Corn. Gall.

Ætas feruorem, & audaciam quotidie affert: Liuius. 1. Decl. lib. 2.

EX SACRIS.

NE dicas meliora tempora fuere, quàm nunc ſunt: virtutes faciunt dies bonos: vitia malos. Hieron. ſup. Eccl. lib. 2.

Tempus amiſſum difficulter recuperatur: Chryſ.

Nihil precioſius tempore: ſed heu nihil eo vilius hodie inuenitur: Bern. ad Scol.

Ne nimium operæ conſumas in rebus leuiſſimis, fugax ætas, & vitrea res, valetudo, non quibuslibet eſt impendenda: quædam diſpicienda ſunt, & animus ad magna eſt erigendus: . . . in Epiſt.

Sæpe tempus remedium affert rebus immedicabilibus, ibidem.

Tempora non fortuito, ſed Dei prouidentia labuntur: Aug epiſt. 49.

Tẽporibus alijs alia conueniunt, idem lib 3. Confeſſ.

Tempus nullum apud Deum eſt, idem li. 5. de Trinit.

Non annis ætas, ſed viribus eſt æſtimanda: . . . in Epiſt.

Homini creſcenti non adduntur, ſed ſubtrahuntur anni, idem ſup. Pſal. 65.

Tempus quid ſit, nemo facilè explicabit: Aug. lib. 11. confeſſ. cap. 14.

Tempus menſuræ eſt ſpecies, ibidem.

Tempora tranſeunt, vt veniat menſurę prouiſio, idem de bono vid.

Tempus præſens.

INſtans eſt principium futuri, & finis præteriti: Ariſt. Phyſic. 8.

Præſens apud te neceſſaria meditare, ne præſens abſis: Æſc. apud Stob.

Non quæritur quid, vel qualis fuerit, ſed quid ſit: pręterita enim nec condemnant, nec iudicant: Ambr.

Præſentia quærit, amiſſionem metuit: Gregor. lib. 9. moral.

Hodie ſemper eſt: Chryſoſto. ſuper Epiſto. ad Hebr. homil. 6.

Præteritum.

PRæterita deleri omnino non poſſunt, nec iterum in poſterum præſtari : Plut. de tranq.anim.

Factum quod eſt, nouit, & ſtultus: Hom. Iliad. 21.

Non quid factum ſit, ſed quid fieri debeat, ſpectandum: Demoſthen. aduerſ. Ariſtonit.

Miſerum eſt meminiſſe, quod fueris: Quint. Decla. 5.

Præterita mutare non poſſumus: Cic. in Piſon.

Non poteſt dies eſſe ſæpius, qui ſemel fuerit: Cice. 2. de finibus.

Præterita non præterijſſe impoſſibile eſt. Plin. Senior libro 20.

Quod fieri debet de proximo habetur pro facto, apud iuriſcon.

Et præteritis futura credimus: Auguſt. de fide rerum inuiſ.

Præterita magis reprehendi, quam corrigi poſſunt: Liu. lib. 1. Dec. 1.

Futurum.

INſipientes bona quoque præſentes tranſmittunt: vnde, adeo ad futurum vergunt intentiſſimæ ſemper eorum curæ, prudentes contra, acri recordatione reducẽtes in rem præſentem, vel ea, quæ iam non ſunt, inſtare etiam, atque adeſſe faciunt: Plutar. de tranq.anim.

Sæpe præterito futurum, occultumque manifeſto deterius eſt, ac terribilius: Plut. de ſer. num. uind.

Ad melius uerte futurum, quodcunque accidet: Eurip. in Helen.

Sæpe utile eſt non ſcire, quod futurum ſit, miſerum eſt enim nihil proficientem angi: Cic. 3. de nat. Deor.

Nihil eſt pro certo futurum, quod poſſit aliqua procuratione accidere, ne fiat, idem 2. de diuin.

Nunc ſatis eſt placuiſſe paucis, poſteritatis æquiora ſunt iudicia : . . . in epiſt.

Ex præteritis poſſunt futura deprehendi: Plin. Iun. libro 1.

Plerunque non futura, ſed tranſita perpendimus: Cur. lib. 8.

Ad nihil tam cupidus homo eſt, quàm ad futura cognoſcenda: Chryſ.

Futura præuiſa minoris ſunt timoris, cum præſentia fuerint: Greg. in Paſt.

Futura tam non poſſunt fieri, quàm præterita non fuiſſe facta: Aug. lib. 22. cont. Fauſt.

Futura mutationem neſciunt: Chryſoſ. de reſurrect. ſerm. 1.

Antiquitas.

Qvam venerationem præceptoribus meis debeo: eandem antiquis præceptoribus generis humani, à quibus tanti boni initia fluxerunt: Senec. epiſto. 68.

Pro parente eſt conditor, & multum autoritatis affert vetuſtas: Quint. lib. 3.

Exempla ex vetere memoria, & monimētis, ac literis plena dignitatis, plena antiquitatis hæc plurimum ſolent, & autoritatis habere ad probandum, & iucunditatis ad audiendum: Cic. in Verrem.

Multo plura reperiuntur apud ueteres, quæ nobis probanda ſunt, quam quæ repudianda: Colum.

Sed longa uetuſtas, deſtruit, & ſaxo longa ſenecta nocet: Ouid. 5. Faſt.

Omnia poſt obitum fingit maiora uetuſtas.

Maior ab exequijs nomen in ora uenit: Proper. lib. 4.

Antiquitas bonarum artium ſtudia literis mandabat, atq; in libros redacta offerebat principib. Veg. in prolo.

Antiquitas humana diuinis miſcuit: Liu. 1. Dec. lib. 1.

Antiquis in rebus quadam ueriſimilia, pro ueris accipiuntur, idem 1. Dec. lib. 5.

Nihil notum ex antiquo probabile eſt: Liuius 4. Dec. libro 4.

Veteribus ſtandū eſt, niſi q̄ uſus euidenter arguit, ibi.

Multa egerunt, qui ante nos fuerunt, ſed non peregerunt: Senec. epiſt. 65.

Antiquitas non præiudicat ueritati: Auguſt. in quæſtio. ex utroque teſt.

Antiquorum geſta, nobis prophetiæ ſunt: Greg. ſup. ſept. Pſalm.

Veteribus ſuo multa licuerunt ſeculo, quæ nunc non licent: Auguſt. 3. confeſ.

Nouitas.

QVædam delectant noua, quæ poſtea ſimiliter non faciunt: Ariſt. Eth. 10.

Etenim, & ingenia, & mores mutare populi, noſiſque ea legibus moderari extemplo velle non modò non facilè, verùm ne tutum quidem omnino eſt: Plut. de Polit.

Sapienti nihil nouum, aut peregrinum: Ariſto. apud Diog. lib 6.

Magna pars mali, apud imperitos nouitas eſt. Senec. epiſtol 77.

Superuacuus foret in ſtudijs longus labor, ſi nihil liceret melius inuenire præteritis: Quint. lib. 3.

Nihil eſt ſimul inuentum, & perfectum: Cicero de claris Orat.

Nemo eſt tam fortis, qui non rei nouitate perturbetur: Cæſar de bell. Gall. lib. 6.

Cum aures hominum nouitate lætantur, tum ad rationem vitæ exemplis erudimur: Plin. Iun. lib 8.

Euentus varios res noua ſemper habet: Ouid. 3. de Ponto.

Nouum omne, & incognitum quod eſt, ſuſpectum eſt: Tertul.

Gratiam conciliat nouitas: . . . in epiſt.

Nouum factum nouum conſilium expetit: apud iuriſconſul.

Ea tentanda ſunt, quæ ſi malè ceſſerint, minus noceant: ſi bene, plurimum proſint: Veget. lib. 3.

Nouitas contra eccleſiæ ritum non placet, mater temeritatis, ſoror ſuperſtitionis, filia leuitatis: Bern. in epi.

Principium. EX GRÆCIS.

PRincipium in vnaquaque re, maximum: Plat. de Republi

Principium, dimidium operis eſt, idem de legibus.

Sine cauſa, & principio impoſſibile eſt aliquid fieri, Ariſtot. Rhet. 1.

Oportet dare viam animę auditoris, quæ fit per proœmium: idem Rhet. 3.

Procemium auditores debet facere dociles, attentos, & beneuolos, ibidem.

Principium eſt maximum difficilium omnium, idem Elench. 2.

Principium, quantitate eſt minimum, poteſtate eſt maximum, ibidem.

Principio inuento facile eſt augere reliquum, ibid.

Contra negantes principium non eſt diſputandum, idem Phyſic. 1.

Alteratio ſubita non habet principium, idē Phyſic. 2.

Multa conſulta, & præuiſa, quæ fieri expediebat, diſſoluta ſunt ſæpe propter digniores inchoationes, idem de ſomno, & vig.

Principium non intelligitur, niſi in re, quæ habet finem: & quod habet finem, neceſſariò habet principium, ibidem.

Primum eſt, quod primo principio eſt propinquius, idem Metaphy. 5.

Principia maximè valent ad ſequentia, idem Eth. 1.

Principium eſt plus quàm dimidium, ibid.

Ad principia non eſt ratio, idem Ethi. 5.

Propenſi in uitia fugiant ab initio: Plut. de Polit.

Difficultas initij patienter ferenda, habent enim initia nonnihil obſcuritatis, quod iuuenes inexpertos torqueat, idem de Offic. audit.

Qui docere aliquid inſtituit, neceſſe habet certum, & indubitatum præſtare principium: Diog. lib. 7.

Fundamentis rei crebro indigemus, membris nō ita. Epicur. ibidem.

Si initio ſtatim prudenter, & diligenter adminiſtraremus omnia, res noſtræ meliore loco eſſent, & moleſtijs, quas parit ſocordia, careremus: Demoſt. 1. Olynth.

Principijs obſtandum, niſi velis hoſtes in dies progredi longius, ibidem.

Principia rerum gerendarum difficultatem habent, poſt alia negotia alijs.

Acerbitas orationis condienda eſt præfatiuncula, ibi.

Incipientibus malis obſtruendæ ſunt viæ, apud Stob.

EX LATINIS.

VT perueniri ad ſumma, niſi ex principijs, non poteſt: ita procedente iam opere minima incipiunt eſſe, quæ ſunt prima: Quint. lib 10.

A Dijs immortalibus ſunt nobis agendi capienda in-tia: Cicer. 2. de legibus.

Omnium rerum principia parua ſunt, ſed ſuis pro-greſſibus vſa augentur, idem 5. de finib.

Principij nulla eſt, origo, Nam ex principijs oriun-tur omnia, idem 1. Tuſcul.

Omnia principijs (inquit) ineſſe ſolent. Ouid. 1. Faſt.

Minores fiant, neceſſe eſt, quorum iniuria confirma-uere ſucceſſus: Quintil. Declam. 4.

EX SACRIS.

EGreſſus malitiæ, uirtutis operatur ingreſsum: Am-broſ.

Sæpe ſiniſtra principia ad fœlicem perueniunt finem: Hieron.

Principio nihil antiquius: Baſil.

Interdum ex malo principio magna naſcitur gratia: . . . in Epiſt.

Principium ſpe&atur, quando finis habet neceſsariā conſequentiam ad principium, apud iuriſconſ.

Quod à principio eſt malè ordinatum non poteſt ex ſe poſtea efficaciam ſumere, ibidem.

Sicut nemo ſuum cognouit initium, ſic ne cognouit exitum: Greg. 29. mor.

Quod inter principium, & finem clauditur, breue eſt, idem 14. mor.

Medium.

MEdium ſapit naturam extremorum, apud iuriſp.

Aliquando, dimidium plus eſt, quā totum: Plat. de legibus.

Principium, dimidium operis eſt, ibidem.

Quanto aliquid magis accedit ad medium: tanto eſt melius, & quanto magis recedit, tanto eſt peius: Ariſt. Polit. 4.

Mediocritas ad omnem cultum, vſumque uitæ refe-renda eſt, in omnibus rebus mediocritas eſt optima, idē 1. Offic.

Inter utrunque tene: medio tutiſſimus ibis: Ouid. 2. Metamor.

Medius locus tutus eſt: Bern. de conſid. lib. 2.

Medium tene, ſi non uis perdere modum, ibid.

Primordia recolenda ſunt, attendenda media, nouiſſima memoranda: Bernar. de prim. med. nouiſ.

Per extrema probatur medium, & probatis extremis præſumitur medium, apud iuriſc.

Mediocritas amabilis eſt: Chryſoſt. ſup. Act. Apoſto. homil. 16.

Mediocritate ſecluſa, ubique malum eſt, idem ſup. Act. Apoſt. hom. 12.

Finis.

CVius finis eſt melior, ipſum quóque eſt melius: Ariſt. Topic. 3.

Finis eſt magis eligendus, quàm ea, quæ ſunt ad finem, ibidem.

Finis, non ſolum eſt vltimum rei, ſed & optimum, idem Phyſic. 2.

Quoties exitus rei ſatis oſtendit principia, debemus eſſe contenti, quo reliqua intelliguntur: Quint. lib. 4.

Hoc plerunque facimus, ut conſilia euentis ponderemus, & cui bene quid proceſſerit, multum illum præuidiſſe: cui ſecus, nihil ſenſiſſe dicamus: Cic. pro Rabir.

Exitus acta probat: careat ſucceſsibus opto.

Quiſquis ab euentu facta notanda putat: Ouid. 2. epiſtol.

Exitus in dubio eſt, idem 2. Metamor.

Hominis euentus ſpe ſemper minores, in Hiſt. Sax.

Euentus belli, quaſi iudex iuſtus: Liuius 3. Dec. lib. 1.

Si rationem poſteritatis habeas, quicquid non eſt inchoatum properacto eſt: Plin. Iun. lib. 4.

Exitus manifeſtat, quod à principio cœlabatur, & quæ dubia ſunt in origine, probantur in fine: Hugo de medic.

Finis eſt, ad quem cuncta referuntur: Auguſt. in prin: Rhet. cap.

Finis opus laudabile reddit, idem de morib. Manich.

Sicut non eſt finis gaudio bonorum: ita non eſt finis tormento malorum: Greg. lib 4. Dial.

Quoniam euentus rerum uoluntati noſtræ ſe non accommodant, nos uoluntatem euentibus accommodare oportet: Ariſt. apud Stob.

Finis præſentis uitæ cohærere debet futuræ uitæ prin-

cipio: Bern.in die Apoſt. ſerm. 2.

Si finis bonus eſt: ipſum quoq; bonũ eſt,apud iuriſc.

A fine denominatur res: ergo finis inſpiciendus eſt, non principium,ibid,

Vita. EX GRAECIS.

INter homines, non inter arbores viuendum: Plato de pulch.

Melius eſt bene viuere,quam vita: Ariſt.Topic.3.

Cognoſcens proportionem iſtius vitæ ad tempus ſempiternum non procurabit vitam propriam, idem Phyſicor..2.

Circa duo verſatur vita, & omne ſtudium animalium in procreando, & in alendo,idem de anim.8.

Non poſſumus dicere: viuens hoc non patiar: poſſumus dicere viuens hoc non faciam mentiri ſcilicet, & ſimilia: Plutar.de tranquil.anim.

Dei munus eſt, quod viuimus: Philoſophiæ autem, quod bene viuimus: Stoic.apud Plu. de ſera.num.vind.

Sic exiſtimo, hoc ipſum,quod viuimus, quod omnino naſcimur, quod in hominum genus aſciti ſumus in hoc à Deo datum eſſe,vt innoteſcat,idem.

Mali ideo viuunt,vt edant, bibantque: ſed boni ideo cibum ſumunt,ac potum,vt poſſint viuere, idem.

Viuens fac lauderis, vt moriens beatus puteris: Demet. Phal.

Vita noſtra in remiſſionem, & ſtudium eſt diuiſa, idẽ de lib. educ.

Vita vitæ nomen habet, ſed re ipſa labor eſt: Eurip. apud Plut.

Non malum eſt viuere, ſed malè viuere: Diog.lib.7.

Nemo noſtrum ſibi ſoli natus eſt,ſed ortus noſtri partem ſibi vendicat patria: partem parentes: partem amici: Plat. epiſt. 9.

Vita peregrinatio quædam eſt,idem epiſt. 10.

Vita certè breuis, ſed tamen dulcis: Eurip. in Alceſt.

Anima vna viuere,non duabus debemus, ibidem.

Seueris, & tetricis omnibus meo iudicio vita non vita eſt, ſed calamitas,ibidem.

Suauis eſt vita, ſi quis eam non cognouerit.

Vita,natura,& legib.regĩt: Demoſth. aduerſ. Ariſtog.

Via eſt eligenda perfectiſſima: vita autem iucundiſſi-

ma: Socrat. apud Stob.

Vitam humanam conſeruant beneficentia, honor, & pęna, ibidem.

Quidam tempus exiguum viuunt: annos verò multos: Simon. apud Stob.

Vita ſimilis eſt carceri vnius diei, & totum uitæ ſpatium vni diei æquale propemodum dixerim, per quam inuiti lucem, poſteris deinde vitam tradimus: Amph. ibidem.

Quàm iucundum eſt viuere, ſi quis cum illis viuat, quos probat? Menand. apud Stob.

Homini fortunato breuis eſt vita: infortunato longa, ibidem.

In vita tanquam in theatro tandiu viuendum eſt, quandiu rerum, & operum huius vitæ futurum fueris ſpectaculum: Plat. apud Stob.

EX LATINIS.

INtus omnia diſſimilia ſunt, frons noſtra populo conueniat: non ſplendeat toga, ſed ne ſordeat quidem: non habeamus aurum, in quo ſolidi auri cælatura deſcenderit: ſed non putemus frugalitatis indicium auro, argentoque caruiſſe: id agamus, vt meliorem vitam ſequamur, quàm vulgus, non contrariam, alioquin quos emendare volumus, fugiamus, & à nobis auertamus: Seneca epiſt. 5.

Vnam ſemel, ad quam viuas, regulam prende, & ad hanc omnem vitam tuam exæqua, idem epiſt. 20.

Nemò quam bene viuat, ſed quandiu, curat, cum omnibus poſſi contingere, vt bene viuant, vt diu nulli, idē epiſto. 22.

Moleſtum eſt ſemper vitam inchoare: malè viuunt, qui ſemper viuere incipiunt, quia ſemper illis imperfecta vita: quidam tunc viuere incipiunt, cum deſinendum eſt, ſi hoc iudicas mirum, adijciam, quod magis admireris, quidam ante viuere deſierunt, quàm inciperent, idem epiſt 23.

Amor vitæ, vt non abijciendus: ita minuendus eſt, vt ſi quando res exigit, nihil nos detineat, vel impediat, quo minus parati ſimus ſtatim facere, quod quandoque faciendum eſt, idem epiſto. 26.

Sæpe fit, vt qui diu viuit, parum vixerit, idem epi. 50.

Vt ſatis vixerimus, non anni, & dies faciunt, ſed ani-

mus, idem epiſt. 62.

Si fines bonorum, & malorum cognouerimus, nec uita tædio erit, nec mors timori, idem epiſt. 79.

Non ut diu viuamus, curandum eſt, ſed ut ſatis, animo longa eſt uita, ſi plena eſt: impletur autem cùm animus ſibi bonum ſuum reddidit, & ad ſe poteſtatem ſui tranſtulit: idem epiſt. 49.

Quæris, quod ſit ampliſſimum vitæ ſpatium, vſq; ad ſapientiam viuere, ibidem.

Viuere profectò, militare eſt, idem epiſt 97.

Etiam in longiſſima vita minimum eſt, quod viuitur. idem Epiſt. 10.

Sic formemus animum tanquam ad extremum ventum ſit: nihil differamus qui quotidie vitæ ſuæ manum imponit non indiget tempore, idem Epiſt. 102.

Singulos dies, ſingulos dies putemus, ibidem.

Sæpe in hoc eſt bene uiuere, ne diu, ibidem.

Omnis vita ſeruitium eſt, idem de tranq. anim.

Non accipimus breuem uitam, ſed facimus, nec inopes eius ſumus, ſed prodigi, idem de breuit. uit.

Vita ſi ſcias uti, longa eſt, ſed exigua pars eſt vitæ, qua nos viuimus, cæterum omne ſpacium, non vita, ſed tempus eſt, ibidem.

Viuere in tota vita diſcendum eſt· & quod magis mirandum eſt, in tota uita diſcendum mori.

Qui dies ſuos, tanquam uitam ordinat, nec optat craſtinum, nec timet, ibidem.

Maxima vitæ iactura, dilatio eſt, ibidem.

Conſuetudinem ſermonis vocabo, conſenſum eruditorum, ſicut viuendi, conſenſum bonorum: Quin. li. 1.

Quantum ad cognitionem rerum pertinet, etiam præteritis ſæculis uixiſſe videmur, idem lib. 12.

Tota vita hominis, vnus eſt dies, idem declam. 4.

Solus vixit, quantum voluit, qui mori mauult, idem.

Nemo impune uiuit, idem declam. 5.

Nemo eſt tam demens, tamque parum de ſe cogitãs, qui alienam vitam magis, quàm ſuam diligat: Cicero. in Vatin.

Commorandi nobis naturæ diuerſorium hoc, non habitandi dedit, idem de ſenect.

Dimidio vitæ uiuimus: Plin. Iun. lib. 2.

Vita ſilencio non tranſigenda: Salluſt. in cõiur. Catil.

Vtrunque efficax ad bene viuendum, & bene inſtitui, & fœliciter naſci: Plinius Iun. in Pan.

Nihil

Nihil eſt ſpiritu miſeris mortalibus charius. Curt. libro 6.

Non eſt (crede mihi) ſapientis dicere: viuam.

Sera nimis vita eſt craſtina: viue hodie: Martial, lib. 1.

EX SACRIS.

Vita vitæ mortalis, ſpes eſt vitæ immortalis: Auguſt. ſup. Pſalm. 3.

Vita immaculata, ſenectutis ſtipendium eſt: Ambr.

Vitæ medicamentum, amicus eſt: Auguſt. de amic.

Nemo tam decrepitæ ſenectutis eſt, vt non ſe putet, vnum adhuc annum eſſe victurum, Hieronym.

Longa noſtra deſideria increpat vita breuis, incaſſum multa portantur, cùm iuxta eſt, quò pergitur: Grego.

Magna ſunt vitæ actiuæ merita, ſed contemplatiuæ potiora, idem.

Vita ignominiam coniunctam habens, fugienda, idẽ.

Ante vita quàm doctrina quærenda eſt, vita bona ſine doctrina gratiam habet, doctrina ſine vita integritatem non habet, idem ſermone. 40.

Tantis malis vita hæc repleta eſt, vt comparatione ſui mors remedium putetur eſſe, non pœna ibid.

Diu vixit, qui paucis annis multa talenta lucrifecit Chriſoſt. in epiſt.

Vita hominum media eſt inter uitam angelorum, & pecorum: ſi uiuit homo ſecundum carnem, pecoribus comparatur: ſi uiuit ſecundum ſpiritum angelis ſociatur: Auguſt. ſup. Ioan.

Vita in peccatis mors eſt. idem de tripl. habit.

Viuere omnes & miſeri, & fœlices optamus, idem li. 3. de liber. arbitr.

Vita præſens, nox eſt: Aug. ſup. Pſalm. 76.

Vitam diuturniorem petere, non eſt iniuſtum, idem lib. 2. contra Gaud.

Hujus vitæ tempus, curſum ad mortem dicimus, idẽ lib. 3. de Ciuit. Dei, cap. 10.

Viuendum eſt humiliter, ſociabiliter, ordinabiliter: Bern. in vig. Pent. ſerm. 1.

Vita uia eſt: Baſil. in conc. de rebus temp.

Vita præſens deceptio: Chryſ. ſup. Geneſ. hom. 34.

Vita præſens, certaminum cauea. idem ſup. Luc.

Vita præſens, ludus. idem ſer. 10. ſup. Epiſt. ad Rom.

Vita præſens, ſtadium eſt. idem ſerm. 26. ſup. epiſto.

d Roman.
Vitæ humanæ tempus curſoribus comparatur, idem:
Viuimus in mundo,tanquam puellus in vtero, idem
aræn. 1.ad Theod.lapſ.
Nihil in hac vita adeò magnificum, aut ſuaue, quod
magnopere ſit expetendum ei, cui Chriſtiana fides verè
idem fecerit: . . . in Epiſt.
Nihil in hac vita laborioſius,quàm deſiderijs terrenis
æſtuare, & nihil hic quietius, quam huius ſæculi nihil
appetere : Bernard. ſermon. 6.

Mors. EX GRAECIS.

MAximum,& optimum bonum eſt hominibus ſortiri finem bonum: Ariſtotel. de Cœl. & mund.
Mors ſenum ſine triſtitia eſt, quia nullo eis dolore contingente moriuntur,idem de morte & vita.
Mors nihil aliud eſt,quàm receſſus animæ à corpore, ibidem.
Mors metaphoricè dicitur finis.idem Metaph. 5.
Mors maximè omnium eſt terribilis: eſt enim ultimum vitæ, idem Eth. 3.
Quem diligunt Dij, iuuenis moritur: Menand. apud Plut. in Orat. de Conſol.
Pauciſſimos, & ſapientes, & prudentes viros, in ſua patria funeratos inuenies, idem de Exil.
Mortuo non maledicendum: Chil. apud Diog. lib. 1.
Nihil in vita mali eſt ei, qui ſentit nihil in vitæ priuatione mali eſſe: Epic. apud Diogen. lib. 10.
Malus malè peribit. Eurip. in Med.
Vltimus morborum medicus, mors eſt. apud Stob.
Duæ ſunt mortis doctrinæ, altera, tempus, antequam nati ſumus: altera, ſomnus, ibidem.
Non mihi ſine luctu mors eueniat,ſed mortuus relinquam dolores, & ſuſpiria: Eurip. ibidem.
Deus ſæpe quos plurimi facit, eos citius aufert à vita:

EX SACRIS.

IN hoc certè fallimur,quòd mortem proſpicimus. magna pars eius iam præterijt, quicquid ætatis retro eſt. mors tenet: Sen. Epiſt. 1.
Si quid te vetat bene uiuere, bene mori non vetat, idē

Epi

Epiſtola 17.

Semel incidi, quàm ſemper premi, ſatius eſt: idem Epiſt. 19.

Nemo non ita exit è vita, tanquam modo intrauerit, quæcunque uis occupat.

Adoleſcentem, ſenem, medium inuenies æquè timidum mortis, æquè inſcium uitæ, idem Epiſt. 22.

Quid eſt turpius, quàm in ipſo limine ſecuritatis eſſe ſolicitum? ibidem.

Non repente in mortem incidimus, ſed minutatim procedimus, quotidie morimur. quotidie enim dimittitur aliqua pars vitæ. hunc etiam, quem agimus diem, cum morte partimur. Senec. Epiſt. 24.

In vtrumque admonendi, & firmandi ſumus, vt ne nimis amemus vitam, & ne nimis oderimus vir fortis, & ſapiens non fugere debet è uita ſed exire, ibidem.

Vnus dies de omnibus fert ſententiam, idem epiſtola 25.

Quia incertum eſt, quo loco te mors expectet, tu illā omni loco expectes, idem Epiſt. 26.

Meditari utrunque commodius eſt, vel mortem tranſire ad nos, vel nos ad mortem, ibidem.

Meditare mortem qui dicit, meditari libertatem iubet, qui mori didicit, ſeruire dedicit: idem Epiſt. 26.

Viuere noluit, qui mori non vult. vita enim cum exceptione mortis data eſt: idem epiſt. 30.

Quis quæri poteſt, in ea conditione ſe eſſe, in qua nemo non eſt.

Tu mortem, ut nunquam timeas, cogita, ibidem

Pulchra res eſt, conſummare vitam ante mortem, idē Epiſto. 32.

Mors, quam pertimeſcimus, ac recuſamus, intermittit vitam, non eripit. veniet iterum, qui nos reponat in lucem dies, idem epiſt. 36.

Quoniam infantes, ac pueri, ac mente lapſi mortem non timent, turpiſſimum eſt, eam ſecuritatem rationem nobis non præbere, ad quam ſtultitia perducit, ibidem.

Ante ſenectutem curaui, ut bene uiuerem in ſenectute, ut bene moriar: bene autem mori, eſt libenter mori. idem epiſt. 61.

Ante ad mortem, quàm ad uitam præparandi ſumus, ibidem

Nihil intereſt, anima per os, an per iugulum exeat,

idem Epiſt. 77.

Nihil intereſt, quo loco deſinas, deſine quocunque voles tantum bonam clauſulam impone, idem epiſt. 78.

Mors per omnes it, qui occidit, conſequitur occiſum, idem epiſt. 94.

Quem putas perijſſe, præmiſſus eſt. Senec. epiſt. 100.

Cui naſci contingit, mori reſtat, interuallis diſtinguimur: exitu æquamur, ibidem.

Non licet plus afferre, quàm intuleris, idem epiſtola 102.

Dies iſte, quem tanquam extremum reformidas, ęterni natalis eſt, tunc in tenebris vixiſſe te dices, cùm totā lucem totus aſpexeris, quam nūc per anguſtiſſimas oculorum uias intueris, & tamen illam admiramur procul. ibidem.

Bene moritur, quiſquis moritur, dum lucrum fuit, idem epiſt. 116.

Quod grauiſſimum natura fecit, commune fecit, ut crudelitatem fati, conſolaretur æqualitas, idem de breuit. vitæ.

Mors miſera non eſt, aditus ad mortem miſer eſt, idē libro 8.

Nulla mors inquietior, quam quæ ſtatim tota eſt. Quintil. declam. 2.

Neminem inuenies mori volentem, qui non inueniat aliquem vetantem, idem declam. 4

Pro incolumitate hominis natura commenta eſt, ut periremus inuiti, ibidem.

Solus vixit, quantum voluit, qui mori mauult, ibid.

Mortem quiſquis damnatis præſtat, indulget, idem declam. 11.

Nihil eſt delicatius exitu, idem decl. 17.

Mors ſemper parata miſeris: negata cupientibus, ibi.

Vtrunque timidi eſt, velle, & non uelle mori, idem.

Sapientiſſimus quiſque æquiſſimo animo moritur: ſtultiſſimus iniquiſſimo: Cic. in Paradox.

Morti nihil eſt tam ſimile quā ſomnus Cato maior.

Ex vita diſcedendum eſt tanquam ex hoſpitio, non tā quam è domo: Cic. de Seneɛ̃.

Si hac die non obieris, paucis poſt diebus tibi moriendum eſt, quia homo natus es: Cic. ad Sulp.

Mortem omnibus horis impendentem timens, quis tranquillo animo poteſt conſiſtere? idem.

Qui mortem non timet, magnum is ſibi præſidium

ad beatam uitam comparauit, idem 3. Tuſc.

Non eſt iniuſſu imperatoris,id eſt Dei,de ſtatione, ac præſidio uitæ diſcedendum. Cato maior.

Non deterret ſapientem mors, quæ propter incertos caſus ſemper imminet, & propter breuitatem vitæ,nunquam longè poteſt abeſſe, idem 1. Tuſcul.

Ipſe animæ diſceſſus à corpore fit ſine dolore, & fit plerunque ſine ſenſu, nonnunquam etiam cum uoluptate: totum hoc leue eſt, & qualecunque ſit: fit enim ad punctum temporis, ibidem.

Mors terribilis eſt ijs, quorum cum uita omnia extinguuntur: non quorum laus emori non poteſt, idem in Paradox.

Quid refert humi ne, an ſublime putreſcas: Maxim. libro 6.

Humanę uitę conditionem primus, & ultimus dies continet: Max. lib. 7.

Non ſolùm fortior, ſed etiam ſapientior eſt aliquando mortis, quam uitæ cupiditas, idem lib. 9.

Mors ærumnarum eſt requies: Salluſt. in decla.

Mors turpis, viro forti non poteſt accidere. Cice. contra Catil.

Luctuoſiſſimum mortis genus eſt, quod non ex natura: Plin. Iun. lib. 1.

In ijs, qui morbo finiuntur, magnum in neceſſitate ſolatium, ibidem.

Impetu procurrere ad mortem commune cum multis: cum deliberatione autem ingentis animi eſt ibid.

Qui voluptatibus dediti quaſi in diem uiuunt. viuendi cauſas quotidie finiunt: qui verò poſteros cogitant, & memoriam ſui operibus extendunt: ijs nulla mors nō repentina eſt, ut quæ ſemper inchoatum aliquod abrūpat, idem lib. 4.

Dum ſuppetit vita, enitamur, ut mors quàm pauciſſima quæ poſſit abolere, inueniat: Plin. Iun. lib 4.

Effugit mortem quiſquis cōtempſerit, timidiſſimum quemque conſequitur: Curt. lib. 4.

Fortium uirorum eſt, magis mortem contemnere, quàm odiſſe uitam. Curt. lib. 5.

Non ſatis eſt pigrè ire ad mortem, ibidem.

Dulce mori miſeris, ſed mors optata recedit,
Et cum triſtis erit, præcipitata ruit: Corn. Gall.

Mors ſola fatetur, quantula ſint noſtra corpuſcula: Iuuen. Saty. 10.

Puluis,& vmbra ſumus, Horat.lib.4.

Frange toros, pete vina: roſas cape: tingere nardo:
Ipſe iubet mortis te meminiſſe Deus. Mart.lib.2.

Non naſci bonum, natum aut citò morte potiri. Auſ. Eclog.de vit.hum.

Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas, regumque turres. Horat.1.Carm.

Serius,aut citius ſedem properamus ad vnam.
Tendimus huc omnes: hæc eſt domus vltima. Ouidius 10.Metam

Mortem optare malum: timere, peius. Periander per Auſonium.

EX SACRIS.

Minus timet mortem, qui minus delitiarum nouit in vita. Veg.lib.1.

Libenter cupit commori, qui ſcit ſe ſine dubio eſſe moriturum: idem lib.3.

Non mala mors putanda eſt, quam bona vita præceſſerit. Aug.lib.1.de Ciuit.Dei.

Boni vocantur ante tempus, ne diutius vexentur à malis: mali verò, & impij tolluntur, ne diutius bonos perſequantur: idem de vit. Chriſt.

Latet vltimus dies, vt obſeruetur oĩs dies. idẽ epiſt.

Non poteſt malè mori, qui bene vixerit, & vix bene moritur,qui malè vixerit: idem de doctr.Chriſt.

Tantis malis vita hæc repleta eſt, vt comparatione ſui,mors remedium putetur eſſe, non pœna. Amb.

Mori non ſolet,niſi quod naſcitur. Tertul.

Mors non capit immortalitatem: mortale autem capit. idem.

Naturæ corruptio,alia natura eſt: idem.

Mori timet,qui non ſperat viuere poſt mortẽ. Chryſ.

Quando omnis ſapientium vita, ſecundum Platonẽ, meditatio eſt mortis,debemus.& nos præmeditari,quod aliquando futuri ſumus:& quod velimus, nolimus,non longius abeſſe poteſt. Hier. ad Heliod.

Non eſt noſtrum mortem arripere,ſed illatam ab alijs libenter arripere: idem ſuper Ioan.

Inter eum,qui decem vixit annis, & eum, qui mille poſt quam idem finis aduenerit, & irrecuperabilis mortis neceſſitas,tranſactũ omne tantumdem eſt, niſi quod magis ſenex onuſtus peccatorum faſce proficiſcitur, idẽ ad Heliod.

Ad

Ad hoc autem conditor noſter latere nos voluit finem noſtrum diemque mortis noſtræ eſſe incognitum, vt dũ ſemper ignoratur, ſemper proximus eſſe credatur, & quanto quis ſit feruentior in operatione, tanto ſit incertus in vocatione: Greg. 12. Mor.

Qui conſiderat, qualis erit in morte ſemper pauidus erit in operatione, atque inde in oculis ſui conditoris viuet, idem 12. mor.

Nemo alio tempore mori potuit, niſi eo ipſo, quo moritur, idem.

Fit miſeris mors ſine morte, idem in moral.

Multo grauior expectata, quàm illata mors, ibid.

Mortis diem omnes affuturum ſcimus, & tamen omnes, aut penè omnes differre conamur, etiam qui poſt mortem ſe beatius credunt eſſe victuros: tantam habet vim carnis, & animæ dulce conſortium: Augu. De gratia noui teſt.

Quidam mortis ſuæ negotium ridentes exequuntur. Gregor. in Moral.

Offeramus Deo pro munere, quod pro debito tenemur reddere: Chryſ. ſup. Matt. cap 10.

Percutitur hac animaduerſione peccator, vt moriendo obliuiſcatur ſui, qui viuens oblitus eſt Dei: Cęſarius in admon.

Mori nolle indicium eſt parui profectus: Auguſt. in Quæſtion. 17.

Poſt mortem nullum eſt meritum, idem in Enchir.

Morte nihil certius, incertius nihil hora, idem de Spir. & anim.

Mors ciuitatis pœna eſt, idem 22. de Ciuit. Dei.

Morte ſpõtanea nemo perijt innocẽs, idẽ cõtra Gaud.

Non quali morte, ſed quales ad ſe exeant, attendit Deus, idem Epiſt. 122.

Mortem horret non opinio, ſed natura, idem ſup. Pſal. 44.

Mors à Deo vindicante eſt, idem in Retract.

Mors bonis bona, malis mala, idem 13. de Ciuit. Dei.

Mors vitæ via eſt: Amb. de Bono mor.

Mors pro remedio nobis eſt data, idem de Vit. reſurr.

Mortuus eſt, qui Deo non viuit. Aug. in Man.

Mortui permiſſu Dei viuis apparere poſſunt, idem de Cur. pro mort. gerend.

Mortui laudari non cupiunt, niſi pro viuentium conſolatione, idem Epiſt. 124.

Mors iuſti bona propter requiem. melior propter nouitatem: optima propter ſecuritatem: Bernar. in Epiſt.

Mors peccatorum mala, peior peſſima, ſed bonorum mors bona, melior optima, idem in paru. Serm.

Mortem ſpiritualem optant ſibi carnales, quorum vitam ab horrent idem ſup. cant. Serm. 2.

Mors Chriſtianis eſt ſomnus: Chryſoſt. Hom. 45.

Mors animæ obliuio eſt: Bern. in Sentent.

Mors bona, quæ vitam non aufert, ſed transfert in melius, idem de circunciſione Dom. Serm. 1.

Mortem iuſtus etſi non euitat, certè tamen non timet, idem in Epiſt.

Mors à morte, vita ab errore, à peccato gratia liberauit, idem Ad milit. templ. ſerm.

Mori velle, hominis non eſt: Chryſoſt. ſup. Matth. Homil. 35.

Mors nomen tantũ fidelibus, idem ſup. Gen. Hom. 29.

Mortis conſolatio, habere liberos: Chryſoſto. ſuper Matth. Homil. 35.

Mortem hominis inſanabilis morbus præcedit, idem ſuper Matth. Homil. 47.

Mors radicem ex peccato habet, idem de Auar.

Defunctus.

Nihil à morientibus fingitur: Quin. Declam. 17.

Propter defunctorum virtutem, Deus miſeretur viuentium: Chryſoſt. ſup. Geneſ. Homilia 32.

Officium humanitatis defunctocollatum, præſtantiſſimum: Amb. de Thob.

Mihi defunctorum amicorum cogitatio dulcis eſt: habui enim illos: tanquam amiſſurus: amiſit, tanquam habeam: Senec. 64.

Somnus. EX GRAECIS.

Neceſſe eſt omne, quod vigilat, dormire: Ariſt. de Som. & Vigil.

Somnus ex quarundam laſſitudinum genere prodit, ibidem.

Somnus eſt requies data animalibus propter ſalutem eorum, ibidem.

Homo non ſomniat ante quartum annum, ſed poſt, idem de Animal. 4.

Homines, qui numquam ſomniauerunt, viſo ſomnio mutantur, vel in morbum, vel in mortem, ibidem.

Inter cœnam, & ſomnum interuallum aliquod intercedat: Plutarch. de Tuend. bona valet.

Somnia peruerſorum turbata: Plut. de virt. & vit.

Hoſtes diſciplinarum, labor, & ſomnus: Plut. apud Plut. de Lib. educ.

Suauiſſimus palpebris accedit ſomnus ab aurora: Eurip. in Rheſ.

Somnus, mortis frater eſt, Plat. de Leg.

EX LATINIS.

Somnus ipſe, pars vitæ eſt: Quint. Declam. 2.

Nihil eſt quod facilitas humana poſſit facilius imitari quàm dormientis ſimulatio, ibidem.

Inter dormientem, & ſimulantem non eſt niſi conſcientia, ibidem.

Nihil eſt tam ſimile morti, quam ſomnus: Cata. maior.

Non bonus eſt homini ſomnus poſt prādium: Plaut. in Moſt.

Somnus altiſſimus in ſecunda vigilia noctis: Liu. 1. Declam. lib. 7.

EX SACRIS.

Triſtitia ſomno mitigatur: Auguſt. lib. 10. Confeſſ. cap. 13.

Somnus, medicamentum fatigationis eſt: Anſel. ſuper Epiſt. ad Rom.

Somnus, aliquando inquieta quies: Auguſt. lib. 2. de Ciuit. Dei, cap. 22.

Somnus corpori, vigilia animæ tribuatur: Greg. libro 18. Mor.

In ſomno exteriores ſenſus dormiunt, & interiores cernuntur, idem 13. Mor.

Somno membra langueſcunt, quòd ſit frigidus & humidus: Auguſt. de Quant. anim.

Somnus duplex, animæ, & corporis, idem ſuper Pſalm. 62.

Sommi futuri, temporum grauedo, indicium eſt, idē

ſuper Pſalm. 131.

Somnia non ſunt obſeruanda: Aug. in ſpecul.

Somnus obliuionem ſignificat, idem ſup. Pſalm. 4.

Sopor, letho conſanguineus eſt, idem libro 4. de Anim.

Somnus iucundus eſt ſeruo: Chryſoſt. ad popul. Antioch. Hom. 2.

Vigilia.

QVicunque viuere, & ſapere cupit, maximè quam longiſſimo tempore vigilet, ſola ſanitatis commoditate ſeruata: ad hanc verò non multò opus eſt ſomno, ſi bene aſſueueris ſomnis, magiſtratus profectò in vrbibus noctu vigilantes hoſtibus terrori ſunt: Plat. 3. de legibus.

Maximum peruigiliæ malum: Iuſt. lib. 25.

Somnus corpori, vigilia animæ tribuatur.

Quò pluribus horis vigilamus, pluribus horis viuimus.

Nocturnas lucubrationes, & intempeſtiua ſtudia fugito, nam & ingenium extinguũt, & valetudinem vehemẽter offendunt, aurora muſis amica eſt: . . . in Epiſt. . ..

Sanitas. EX GRAECIS.

OPtimum bene valere: ſecundum, formoſum eſſe: tertium, diuitias habere nulla fraude quæſitas: Platon. Rhet.

Sanitas eſt commenſuratio calidorum & frigidorum: Ariſt. Phyſic. 7.

Si gloria affectanda eſt optimum eſt eam ſanitatis cauſa imperata abſtinentia affectare: Plat. de tuend. bon. valet.

Bona valetudo maximè diuinum ſuauiſſimumque eſt condimentum, ibidem.

Magnum ad rectè, & ex animi ſententia viuendi compendium eſt, commoda corporis ualetudo haud oppreſſi, ſed agilis, atque ad omnem vitæ functionem rectè peragendam probè conſtituti: Plutar. problem. Declam. 6.

Pauca voluptati debentur, multa ſanitati: Demoſt. Exor. 19.

Incredibile eſt alicui tantam ignauiam eſſe inſitam, vt ſalutem ſuam negligat, idem 1. Olynth.

Morbus non afferre debet ſocordiam, ſed recuperata ſanitas augere diligentiam, ibidem.

EX LATINIS:

Plerique conualeſcunt negligentiæ bono: Quintil. declam. 8.

Prima pars ſanitatis eſt, vt libenter accipias, idem Declam. 13.

Homines ad Deos nulla re proprius accedunt, quàm ſalutem hominibus dando: Cicer. pro Marcel.

Habenda eſt ratio valetudinis: vtendum exercitationibus modicis: Cato maior.

Salubritas loci non ſemper incolarum colore detegitur, quoniam aſſueti etiam in peſtilentibus durant: Plin. Sen. libro 17.

Nihil ſalubre eſt, niſi quod toto anno ſalubre eſt, ibidem.

Animalia omnia noſcunt ſibi ſalutaria præter hominem, idem lib. 27.

Vt ſalubritas, quæ ducitur è cælo ac terra, non eſt in noſtra poteſtate, ſed in natura: vt tamen multum ſit in nobis quo grauiora quæ ſunt, ea leuiora facere diligentia poſſumus: Varro de re ruſt.

Salutis argumentum, placidi mores.

EX SACRIS.

Salutis propriæ nō præſumitur quis immemor, apud iuriſconſ.

Valetudo bona fallax: Baſil.

Incolumes exercent ſalutem corporis ad ſalutem mētis: Greg.

Nemo inſanabilior, quàm qui ſibi ſanus videtur, idē ſup. ſept. Pſal.

Quid boni habeat ſanitas, languor oſtendit: Hier. in Epiſt.

Sanitas hominis perfectiſſima, eſt ipſius immortalitas: Aug. epiſt. 56.

Nihil ꝓdeſt ſanitas in ſuperficie corporis, ſi vuln⁹ ani

mæ intrinſecus latet: Gregor. in regiſt.

Salus à ſolo Deo eſt, quibuſcumque modis detur: Auguſt. ſup. Pſal. 34.

Sanitas corporis redundat, in membris: Bernard. in epiſtol.

Salus hominum in Chriſti morte poſita eſt: Chryſ. ſup. Matth. hom. 35.

Morbus. EX GRAECIS.

INfirmans ponit fœlicitatem eſſe ſanitatem: pauper verò factus, diuitias: Ariſto. Ethicor. 1.

Implacidiſſima res eſt ægrotus Plat. de tranq. anim.

Medici quos morbos vellere penitus nequeunt, extrinſecus diuertendos ad corporis ſuperficiem putant, idem de Polit.

Iudicium cum effectus ægrotans habet, idem de virt. mor.

Non morbi omnes adueniunt taciti: Heſiod. apud Plutar. de tuen. bona valet.

In quouis vitæ genere ægritudini locus eſt, ibid.

Præcipuus animi morbus, dementia eſt, idem de morb. anim. & corporis.

Vulneratus qui eſt, prælio non ſe admiſceat: Homer. Iliad. 3.

Difficile eſt tractare ægrotantem hominem: Eurip. in Oreſt.

Facilius eſt aliquando ægrotare, quàm ægrotantem curare: Eurip. in Hippol.

Facilius morbum cum tranquillitate, & generoſo animo feres, ibidem.

Morbus non afferre debet ſocordiam, ſed recuperata ſanitas augere diligentiam: Demoſt. 1. Olynth.

EX LATINIS.

NOn quærit æger medicum eloquentem, ſed ſanantem: Senec. epiſt. 76.

Eſt mihi crede, vel in lecto virtuti locus, idem epiſtola 76.

Multos morbos, multa fercula fecerunt, idẽ epiſt. 96.

Nullam habet ſalutis ſpem æger, quem ad intemperantiam medicus hortatur, idem epiſto. 124.

Nunquam

Nunquam ſine querela ægri tanguntur, idem de ira, libro 3.

Quæ ſe adhuc ſecari plaga permittit, in ſummo eſt: Quintil. declam. 10.

Tales eſſe ſani perſeueremus quales nos futuros profitemur infirmi: Plin. Iun lib. 7.

Inauditum vulnus inaudito cauterio extirpandum eſt, in Hiſt. Sax.

Ægris corporibus vna ſalus credenda eſt, ſi pax à Dijs impetretur: Liuius 1. decl. lib. 7.

Vulnera ſanari nō poſſunt niſi tacta, & tracta fuerint, idem 3. dec. lib. 8.

EX SACRIS.

AEgrotare incipimus mox vbi naſcimur: Auguſt. ſup. Pſal. 111.

Multorum experimenta morborum, cogunt multas inuenire medicinas, idem ad Bonifac.

Infirmitas corporis, ſobrietas mentis eſt: Amb.

Ægrotus etiam debet ſeruare decorum: Nazianz.

Ægritudo diutius premit propter prolixiora vitia: Greg. in Euang. homil. 19.

Fortitudo corporis, imbecillitas animi eſt: & rurſus imbecillitas corporis, fortitudo animæ eſt: Hier.

Infirmitas conſiderans propria mala, nobis excuſat aliena: Greg. 4. mor.

Languentes nec cibus prohibet ab importuna petitione: Ambroſ.

Longè facilius morbus declinatur, quàm admiſſus eijcitur: . . . in epiſt.

Satius eſt ſtomachum dolere, quàm mentem: Hier.

Corporis debilitas nimia etiam animi vires frangit, mentis quoque ingenium marceſcere facit: quicquid cum modo, & temperamento fit, ſalubre fit: Hieron. in epiſto.

Infirmitas virtutum officina: Ambroſ. in Pſal. 35.

Morbus eſt perpetuus, hæc vita: Aug. ſerm. 74.

Morborum genera non omnia in medicorum libris ſunt comprehenſa: Auguſt. lib. 22. de ciuit. Dei, c. 22.

Corruptum cum corrupto miſceri poteſt, apud iuriſconſul.

Ægrotans factus ſanus, Dei non obliuiſcatur: Chryſ. ſup. Matth. hom. 25.

dicina eſt: Quintil. declam. 8.

Maxima medicinæ pars eſſe cœpit, ſanare poſſe, ibid.

Iniquiſſimum eſt, deſperationem vocare, quoties remedium medicina non inuenit, ibid.

Nemo magis deſperat, quam qui ſe negat noſſe languorem: Quint. declam 8.

Medicina mortuorum ſera eſt, ibidem.

Non expectes, vt ſtatim gratias agat, qui ſanatur inuitus, idem declam. 15.

Noli imitari malos medicos, qui in alienis malis profitentur ſe tenere medicinæ ſcientiam, ſe ipſos curare non poſſunt: Sulpit. apud Cicer. in epiſt.

Nec medici, nec Imperatores, nec oratores, quamuis artis præcepta perceperint, quicquam magna laude dignũ ſine vſu, & exercitatione cõſequi poſſent, idẽ 2. Off.

Ægri quia non omnes conualeſcunt, non ideo nulla medicina eſt: idem 2. de nat. Deorum.

Nulla ars inconſtantior medicina eſt, nec ſæpius mutatur. cum ſit fructuoſior nulla: Plin. Sen. lib. 29.

Medici famam nouitate aliqua aucupãtes animas noſtras ſtatim negotiantur, ibidem.

Vt quiſquis inter medicos loquendo pollet, illico Imperator noſtræ vitæ, cædiſque fit, ibid.

Multa millia gentium ſine medicis degunt, nec tamẽ ſine medicina, ibidem.

Non medicinam antiqui damnabant, ſed artem, ibid.

Minus credimus, quæ ad ſalutem noſtram pertinent, ſi intelligimus, ibidem.

In hac artium ſola euenit, vt vnicuique medicum ſe profeſſo ſtatim credatur, cum ſit periculum in nullo mẽdacio maius, ibidem.

Diſcunt periculis noſtris, & experimenta per mortes agunt, medicoque tantum hominem occidiſſe, impunitas eſt, ibidem.

Lues morũ non aliunde maior, quàm è medicina, ibi.

Imperatoribus vna medicina imperat, idem lib. 24.

Medicamenta ſi fortè immenſa ponuntur, non proſunt, idem lib. 28.

Medicinæ ab animo hominis pendentes non omittendæ, ibidem.

Medicinæ præcipuè efficaciſſimus magiſter vſus, ibi.

Medici futurarum rerum incerti præſentibus indicijs certam valetudinem promittunt, apud Terent.

Medici ſalubres, ſed voluptate carentes cibos blãdioribus

us eloquijs proſequuntur: Plin. Iun. lib. 1.

Medici quamquam in ægritudine nihil ſerui,ac liberi iifferunt, mitius tamen liberos tractant, ibid.

Medici nihil,quod nociturum ſit in corporibus ægris elinquunt: Cur. lib. 6.

Cuncta prius tentanda, ſed immedicabile vulnus.
Enſe reſcindendũ eſt,ne pars ſincera trahatur: Ouid. .Metamor.

Eripit interdum,modò dat medicina ſalutem: idem .de triſt.

Mala eſt medicina,vbi aliquid naturæ perdit: Publ. Mar.

Non eadem oratio, ſentire, & demere morbos.

Senſus iners cunctis: tollitur arte malum: Ouid. 4. de Pont.

EX SACRIS.

OMnis medicina habet ad tempus amaritudinem, ſed poſtea fructus doloris ſanitate monſtratur: Hieron. ſup. Hier. lib. 2.

Improbus,& imperitus eſt medicus, qui alienum me deri appetit: & ipſe, quod patitur neſcit: Greg. in paſt.

Medicus vbi ceſſat curare, deſperat: Hier.

Nomen medicinæ à modo, & temperamento impoſitum creditur, vt non ſatis, ſed paulatim adhibeatur: nã in multo contriſtatur natura: in mediocri autem gaudet: Iſid 4. Eth.

Naturalis cura eſt, ægris dare lætitiam: fac inualidũ gaudere, & ſanatus eſt: Caſſic. 2. epiſto.

Dat Galenus opes, & lectio Iuſtiniana.

Ex alijs paleas, ex iſtis collige grana, apud iuriſconſ.

Cauſam morbi ignorans,non poteſt curare morbum, ibidem.

Medicina aliquando ſimilia ſimilibus,aliquando contraria contrarijs curat: Grego. 13 mor.

Medicina vtraque tam corporis quàm animæ, eſt à Deo, idem 1. de moribus Eccleſ. cap. 28.

Mederi, opus miſericordiæ eſt, idem lib. 4. de doctri. Chriſt. cap. 16.

Medicinam laudantes: non laudamus morbos, idem de ſpirit. & anim.

Bonus medicus non pecuniam, ſed ſalutem quærit ægroti: Pius apud Plat.

Medicinæ cognitio ſcripturis neceſſaria eſt, idem de doctri. Chriſtia.

Quies, & ſecuritas.

Securitas eſt habitus nos à timore prohibens: Plat. in definit.

Non multitudine negotiorum, ſed paucitate ſecuritatem animi metiri conuenit: Plut. de tranq. anim.

Quies à laboribus originem trahit: Plat. de leg.

Sedendo, & quieſcendo anima fit prudens: Ariſtot. Phyſic. 7.

Requies, & ludus videntur neceſſaria in uita, idem Ethicor. 4.

Non valentes continuò operari, requie indigent, idē Ethicor. 10.

Requies neceſſario eſt delectabilis, quia eſt medicina iuſtitiæ, quæ conſiſtit in labore, idem Polit. 8.

Hoc ipſum nihil agere nonnullos ſæpe à recta animi inſtitutione deturbat: Plut. de tranq. anim.

Præſis propriæ domui: Demet. Phaler.

Pulchra res, quies eſt. ibidem.

Vita noſtra in remiſſionem, & ſtudium eſt diuiſa: Plut. de liber. educ.

Commoda ſapientiæ, tranquillitas eſt, apud Stob.

Tranquillitas inter bonos eſt, ibidem.

EX LATINIS.

Vitam ſecuram, & ſine vllis fortunæ incurſionibus, mare mortuum vacabat Demetrius: Senec. epiſtola 68.

Homo non eſt tutus ab eo, quem fortuna fecit non timendum: Liuius 3. Dec lib. 5.

Ego ſemper hac opinione tractus fui, vt eum, qui nihil commiſerit, ſibi nullam pœnam timere exiſtimarim: Cice. in Vatin.

Dandum eſt aliquod interuallum animo, ita tamen, ut non reſoluatur, ſed ut remittatur: Senec. epiſt. 15.

Danda eſt remiſſio animis, meliores namque, & acriores reſurgunt, idem de tranquil. anim.

Cùm iuuenes relaxare animos, & dare ſe iucunditati ſolent, caueant intemperantiæ, meminerint verecun

diæ:

diæ: Cicer. 1. Offic.

Primum argumentum bene compoſitæ mentis eſt poſſe conſiſtere, & ſecum morari, idem.

Multum ad tranquillitatem locus confert, idem epiſtola 53.

Nulla placida quies eſt, niſi quàm ratio componit idem epiſt. 57.

Interdum quies, inquieta eſt, ibidem.

Grauior eſt quies, quibus ex laſſitudine calamitatum venit: Quintil. declam. 2.

Grata eſt pigritia corporum, fatigatis: Cur. lib. 8.

Remiſſio eſt malorum, vitæ tranquillitas.

Fœlix, qui proprijs æuum tranſegit in aruis.

Ipſa domus puerum, quem videt ipſa ſenem: Claud. de ſenat. Veren.

Vix quemquam inuenies, qui poſſit aperto oſtio viuere: Senec. epiſt. 43.

EX SACRIS.

AB animo petenda eſt tranquillitas: . . . in epiſt. Quieſcere eſt, bene in poteſtate eſſe: Greg. 4. mor.

Quæ in tranquillitate perſiſtere nequeunt, ſe ipſa confundunt, idem lib. 8. mor.

Amor propriæ quietis, præiudicare non debet ſanctæ obedientiæ actibus: Bernar. ſerm. 47.

Quies bonos lucratur, & malos perdit: Auguſ. in lib. 83. quæſt.

Nemo ſecurus debet eſſe in vita iſta, quæ tota tentatio nominatur, vt qui fieri potuit, ex deteriori melior non poſſit fieri ex meliore deterior: Augu. 10. confeſſ.

Securitas diligentes homines negligentes facit: Chry.

Securitas noſtra in ſolis Dei promiſsionibus eſt: Auguſt. ſup. Pſal. 49.

Conuerſio ſecuritatem parit: Greg. 24. mor.

Quibuſdam ſæpe virtutis magnitudo, perditionis occaſio fuit, vt cum de confidentia virium inordinatè ſecuri eſſent, per negligentiam inordinatè morerentur: Greg. in Paſt.

Nihil eſt ſecurius, quam illi omnia committere, qui nouit ſuis cultoribus congruè profutura præſtare: Caſſian. ſup. Pſal. 72.

Securitatis magna portio eſt, nihil iniquè facere. cõfuſam vitam, & perturbatam potentes agunt, tantum

metuunt, quantum nocent: idem Epiſt. 16.

Securitas, periculoſa res eſt: Auguſt. in ſent. ſuis.

Securitas, peſſima reipub. perditio. idem ſup. Pſal 13.

Periculum. EX GRAECIS.

CIrca labores, ac pericula fortitudine opus eſt, & patientia: Plut. de fort.

Prudenter periculum aggredere: Sodiad.

Quicquid tutum eſt, id ſolum verè laudatur quod verò cum periculo fit, id etiam admiratione proſequitur: Plut. de edu. liber.

Nullus ſibi ſimilis in periculis homo, quoties ad audaciam ex metu uenit: Eur. in taur.

Pro dignis ſubeundum eſt diſcrimen, idem in Rheſ.

Commune periculũ ſæpe coniungit eos, qui alioquin inter ſe diſſident. Demoſt. in argum. lib.

EX LATINIS.

AB homine homini quotidianum periculum: Sene. epiſt. 104.

Quantum poſſumus, nos à lubrico recedamus, in ſicco etiam parum firmiter ſtamus, idem epiſt. 117.

Auida eſt periculi virtus: Senec. de proſp.

Miraris apud te aliquando pericula acceſſiſſe, quę circa te ſemper errauerunt: idem de tranq. anim.

Serò animus ad periculorum patientiam poſt pericula inſtruitur. ibidem.

In periculis maximè uerſatur affectus: Quint lib. 6.

Periculo quæſita maximè placent: Plin. Sen. lib. 9.

In ſuo quiſq; periculo magnum animum habet. idem

Vbi paria ſunt periculum, & præmium, & ſecundis rebus amplior fructus eſt, & aduerſis ſolatium maius: Curt lib. 9.

Nunquam periculum ſine periculo vincitur: Pub. Mimus.

Metus, periculumq́ue, exhortationem audire non ſinunt. in hiſt. Sax.

Labor, & periculũ impenditur, vnde honor, & periculum ſperatur: Liuius 1. Deca. lib 6.

Plus animi eſt inferenti periculum, quàm propulſanti: idem 3 Dec lib. 8.

Incautum eſt magnas res eiſdem caſibus, eiſdem tem peſtatibus ſubdere: Plin. Iun. libro 3.

EX SACRIS.

NEmo diu tutus eſt, qui periculo proximus eſt. Cypr.

Pericul's ſe offerre, temeritas eſt. Amb. 1. de Off.

Periclitatur caſtitas in delitijs; humilitas in diuitijs: pietas in negotijs: veritas in multiloquio: charitas in hoc mundo: Bern. in quod ſerm.

Singulare periculum, ſingularem exigit operam, idē.

Ex conſideratione remedij, periculi æſtimatur quantitas: Bern. in Nat. domin.

Periculum non incurris, quantumcunque te humilias, idem ſup Cant. ſerm. 27.

Periculosè viuitur abſque præceptore, idem de tribus ordinibus: Eccleſ.

Fortuna, & ſors. EX GRÆCIS.

BOna fortuna eſt, quando aliquod bonum euenit: mala autem, quando aliquod malum euenit. Ariſt. Phyſic. 2

Fortuna non eſt in rebus anima carentibus, nec infantibus nec brutis, ibidem.

Muliebre dictum eſt, neminem vitare poſſe fatum. Plut. de Rhet

Quidam anteuertunt fortunam, ipſamque occupant. Plut. de tranq. anim.

Fortuna non eſt infœlicitatis effectrix, niſi improbitatis præſidio. idem de curioſit.

Naturæ operatio, fortuna non indiget, ibidem.

Fortuna nobis cyatos exiccantibus, ſi vnum bonum infundit, tria mala infundit. apud Stobæum.

Fortuna diurna eſt. Eurip. in Heracl.

Fortuna diuitibus pecunias non donauit, ſed mutuo dedit. Bion apud Stobæum.

EX LATINIS.

QVod non dedit fortuna, non eripit. Sen. epiſt. 60.

Malo me fortuna in caſtris ſuis, quàm in deli-

tijs habeat, idem epiſt. 68.

Fortuna non ſemper vna via, ne tota quidem incurrit: modò noſtras in nos manus aduocat, modò ſuis contenta uiribus inuenit pericula ſine autore nullum tēpus ei certum eſt In ipſis uoluptatibus cauſæ doloris oriuntur, idem epiſt. 91.

Nulli fortuna tam dedita eſt, ut multa tentanti vbiq; reſpondeat: Senec de irac. lib. 2.

Cum fortuna ruere, dementia eſt: Quint. decl. 4.

Non ſolùm ipſa fortuna cæca eſt, ſed etiam ipſos plerũque efficit cæcos, quos amplexa eſt: Cic. in Lælio.

Fortunam laudare, ſtultitia eſt: vituperare, ſuperbia eſt, idem 1. de inuent.

Ei non multùm obeſſe poteſt fortuna, qui ſibi firmius in virtute, quàm in caſu ſubſidium collocauit, idem 4. ad Herenn.

Fortitudini fortuna adiumento eſſe ſolet, idem 2. ad Herenn.

Ferenda eſt fortuna, præſertim quæ abeſt à culpa, idem ad Torq.

Fortuna multis in pœnam parcit: Plin. Sen. lib. 6.

Fortuna aduerſas res cupido animo infligit, ſecundas parco. Max. lib. 7.

Multùm tum in omnibus rebus, tum in re militari fortuna poteſt: Cæſar de bello Gal. lib. 6.

Multum fortuna in repentino hoſtium aduentu poteſt, ibidem.

Fortunæ ſuæ quiſque faber eſt: Appius apud Salluſt.

Fortuna, quos uni ſibi credere coegit, magna ex parte auidos magis gloriæ, quàm capaces facit: Cur. lib. 4.

Fortuna nunquam ſimpliciter indulget, ibidem.

Fortuna rebus famam, pretiumque imponit, idem libro 9.

Nullum numen abeſt, ſi ſit prudentia, ſed te.

Nos facimus fortuna Deam, cœloque locamus: Iuuenalis: Sat. 14.

Efficacior eſt ad breue tempus fortuna, ad lõgum uirtus, in hiſt. Sax.

Fortuna virtutem ſequitur: Liuius Dec. 1. lib. 3.

Qui fit. Mecœnas, ut nemo, quam ſibi ſortem.
Seu ratio dederit, ſeu ſors obiecerit illa.
Contentus viuat, laudet diuerſa ſequentes.
O fortunati mercatores, grauis annis.
Miles ait, multo iam fractus membra labore.

Contra mercator, nauem iactantibus auſtris.
Militia eſt potior quid enim? concurritur, horæ.
Momento aut cito mors venit, aut victoria læta: Horat. 1. ſerm.

Quid refert qualis ſtatus tuus ſit, ſi tibi uidetur malus: Senec. epiſt. 8.

Fata viam inuenient: Virgil. 3. Aeneid.

Quod manere incipit, ſors eſſe deſiſtit: in hiſtor. Sax

Plerunque caſus imitatur induſtriam, ibidem.

Sibi quiſque dat mores, conditiones caſus aſſignat ibidem.

Omnia quæcunque agimus, mille caſibus ſubiecta ſunt: Liuius 3. Dec. lib. 20.

Cuiuis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt: Senec de tranquil. anim.

Caſus fortuitus non dicitur, quē diligentiſſimus qui que præuidiſſet: apud Iuriſconſ.

Si fortuna uolet, fies de rethore conſul.
Si volet hæc eadem, fies de conſule Rhetor. Iuuen Saty. 7.

EX SACRIS.

SOrte Ionas in mare miſſus, ſorte Matthias in Apoſtolum electus eſt: Greg. ſup. 1. Reg.

Sors vniuſcuiuſque propria, eſt conuerſatio: idem.

Sola fortuna proſpera eſt, quæ otium dat philoſophādi: Auguſt. lib. 2. contra Academic.

Fortuna neceſſaria eſt ſapienti, idem libro 3. contra Academ.

Fortunæ bona ſapientes non timent, idem epiſt. 151

Sortem tuam ita reddes tolerabiliorem, ſi quod ui eſſe, ſis. . in epiſt.

Conſtantia, & Perſeuerantia.

EX GRAECIS.

TArdè aggredere, quod aggreſſurus ſis, perſeueranter proſequere: Demetr. Phaler.

Raræ fœlicitatis eſt, celeritas, & magnitudo: rarioris, diuturnitas, & conſtantia: Demoſt. in arg. lib.

Inconſtans mente, cæcus, aut ſurdus. apud Stob.

Inter homines multi boni, malique ſermones incidunt, quibus haud exterrearis, nec ſinas ab inſtituto

operis dimoueri. Pythag apud Stobæum.

Vt aduerſas, ſic ſecundas res immoderatè ferre leuitatis eſt; præclaraque eſt in omni uita æquabilitas, idẽque vultus eademque frons: Cic.2. Offic.

EX LATINIS:

Non eſt ſatis iudicare, quid faciendum, vel non faciendum ſit, ſed ſtare etiam oportet in eo, quod ſit iudicatum: Cic.2. de finibus.

Nemo ad bonam mentem certo animo cõtendit, qui non peruenerit: . . in epiſt.

Adnittendum eſt etiam, ſi ſumma deſperes: in hiſtor. Sax.

Non ſi præſtantis ingenij vis, uel inclytarum artium defecerit inſtrumentum, confeſtim debemus ad otium, inertiamque deuolui, ſed quod ſapienter ſperauimus, perſeueranter conſectari debemus. Colum. lib. 1.

Homines agere vnum, magnam rem puta: præter ſapientem autem nemo vnum agit, cæteri multiformes ſumus, hoc exige à te, vt qualem te præſtare inſtitueris, talem te ad exitum ſerues de eo, quem vidiſti heri, meritò dici poteſt: hic quis eſt, tanta mutatio eſt: Senec. epiſt. 121.

Non eſt vir fortis, cui non creſcit animus in ipſa rerũ difficultate, idem epiſt. 2.

Nihil eſt, quod non expugnet pertinax opera, & intenta, ac diligens cura, idem epiſt. 66.

In excelſo eſt beata vita, ſed perſeuerantia penetrabilis, ibidem.

Quærenti defatigatio turpis eſt, cùm id, quod quaritur, ſit pulcherrimum. 2. de finibus.

EX SACRIS.

Coepiſſe, multorum eſt: perficere autem paucorum. Hier.

Nititur quis fruſtra, niſi innititur: Bern. ſuper Cant. ſerm 85.

Quod ſæpius agitur, crebroque retentatur, aliquando ſuccedit. . . . in epiſt.

Incaſſum bonum agitur, ſi ante vitæ terminum deſeratur, quia fruſtra velociter currit, qui prius quàm ad metas venerit, deficit: Greg. lib. 1. Mor.

Perſeuerantia eſt vnica filia ſummi regis, finis virtu-

tur: Eurip. in Hippol.

Ipſa dies quandoque parens,quandoque nouerca. Eurip. ibidem.

Similis eſt uita theatro: quocirca ſæpius peſſimi quique honoratiſſimum inter homines tenent locum. Demoſthe. ibidem.

Inconſtantia faſtidit amicos:Plutar.de Amic.& adul.

EX LATINIS.

NVſquam eſt,qui vbique eſt: Senec. epiſt.2.

Non conualeſcit planta,quæ ſæpius trasnfertur, ibidem.

Quidam ut aliquid ſui viderentur afferre, etiam recta mutarunt: Quint.lib. 3.

Difficile eſt mutare animum.& ſi quid eſt penitus inſitum moribus, id ſubitò euellere: Cic.ad Quint frat.

Dies intermiſſus vnus,aut nox interpoſita ſæpe turbat omnia, & totam opinionem,& parua nonnunquam commutat aura rumores. Cice.pro Mur.

Sæpe tempore fit,vt quod plerunque turpe haberi ſoleat, habeatur non turpe, idem 3. Offic.

Tempore commutatur officium, ut non ſit. idem 1. Officior.

Abeant omnia,vnde orta ſunt: Cato maior.

Non poteſt quiſquam noſtrum ſubitò fingi, nec cuiuſquam vita mutari,aut natura conuerti: idē pro Scyl.

Minimis momentis maximè temporum inclinationes fiunt: idem Philip.5.

Vindex inſolentia, uarietas humanæ conditionis eſt: Max. lib.4.

Plerunque mutatis rebus ea quoque mutata uidētur, quæ manent:Plin.Iun.lib.8.

Neſcis,quid optes,aut fugias,ita ludit dies.Pub.Mim.

Quid quiſque velit, numquam homini ſatis cautum eſt in horas. Horat. lib.2. Carm.

Optima quæque dies miſeris mortalibus æui.
Prima fugit, ſubeunt morbi,triſtiſque ſenectus:
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis: Virgil.3. Geor.

Optima quæque ferè manibus rapiuntur auaris.
Implentur numeris deteriora ſuis.Ouid.lib.2. Amor.

Simul parta decora vnius horæ fortuna euertere ſolet: Liu.3. Dec. lib.10.

Tam facilè ſeruum tuum, ingenuum videre potes, quàm ille te ſeruum: Senec. epiſt 2.

Meliora præteruolant, deteriora ſuccedunt. Seneca epiſtola 109.

EX SACRIS.

INconſtantia ex leuitate generatur: Greg. in Paſt.

Inconſtantes ſeipſos negligunt, ibidem.

Fruſtra currit uelociter, qui prius quàm veniat, ad metam deficit, idem 1. Mor.

Afficit, & mutabile eſt omne quod patitur. Aug.

Patientia. EX GRAECIS.

SImplicem dolorem cum liceat non feras duplicem. Eurip. in Taur.

Quidam magnis paſſionibus, non mouentur: quidam verò paucis mouentur, & quidam nulla cauſa eminente mouentur. Ariſt. de Anim. 1.

Cùm iratus fueris, nihil nec dixeris, nec feceris, priuſquam uiginti quatuor literas percurreris. Athenod. ad Cæſarem. apud Plut. in Apoph.

Tolerantia perpeſſio eſt malorum propter honeſtatē, habitus perferendi laboris honeſtatis cauſa. Plat. in Definit.

Poſtquam quæ honeſta non ſunt, patrare auſus es, patere, & quæ non lubet. Eurip. in Hec.

Non eſt vlla ita difficilis, aut paſſio, aut calamitas, cuius non ſufficere queat pondus, hominum natura, idem in Oreſt.

Stultitias eorum ferre, qui rerum potiuntur, neceſſe eſt, idem in Phœniſſ.

Vtile eſt, vt qui fideliter moneant, tolerentur: Demoſth. in Sext. ord.

Certamen patientiæ tale eſt, vt qui uincitur, ipſo uictore eſt melior: Eurip. apud Stob.

Magnam peritiam exiſtimato qua ferre potes aliorū imperitiam, Pythag. apud Stob.

Fortunæ mutationem ſuſtine: nauiga ſecundum fluuium nauiga ſecundum fortunam, ibidem.

Prudentium virorum officium eſt, ne quid mali fiat, cauere: fortium autem id, quod factum eſt, moderatè ferre: Pitac. ibidem.

Lex dictat optimum eſſe in aduerſis, quàm maximè fieri poteſt, quietem agere, nec conqueri, quod incertum ſit: id quod accidit, bonumve, an malum: tū quòd nihil dolor ad ſequentia conferat, nec vlla humanarum rerum magni pendenda ſit, eique quod ſubito præſidio eſſe poteſt, dolor impedimento ſit: Plato. libro 10. de Republ.

EX LATINIS.

Tormenta quidem à me abeſſe velim, ſed ſi ſuſtinēda fuerint, vt me in illis fortiter, honeſtè, animosè geram, optabo: Senec. Epiſt. 68.

Cauere fortunam poteſt, qui ferre poteſt: idem epiſtola 99.

Non quid, ſed quemadmodum feras, intereſt: idem de Prouid.

Si imbellior eſt, qui te læſit, parce illi, ſi potentior tace. idem de ira. lib. 3.

Fortior eſt patientia, cùm pietas ſcit ſe omnia feciſſe pro vita: Quint. declam. 8.

Inter ſanitatem, & patientiam nihil intereſt, ſi utrunque ferri non poteſt, idem decl. 14.

Speremus, quod uolumus, ſed quod acciderit, feramus: Cic. pro Seſt.

Verſis rebus omnibus, cū conſilio profici nihil poteſt: vna ratio videtur, quicquid euenerit, ferre moderatè. Cicer. ad Torq.

Patientia tam ſimilis eſt fortitudini, vt cum ea, vel ex ea nata videri poſſit: Max. lib. 3.

Patientia quæri debet, quod gratia impetrare non poteſt, ibidem.

Perfer, & obdura: dolor hic tibi proderit olim.

Sępe tulit laſſis ſuccus amarus opem. Ouid 3 Amor.

Leniter, ex merito quicquid patiare, ferendum eſt.

Quę venit indignè pœna, dolenda venit, idem epiſt. 5.

Fortiter malum qui patitur, idem poſt patitur bonū. Plaut. in Aſin.

Cuiuſuis doloris remedium, eſt patientia. Pub. Mim.

Feras, non culpes, quod vitari non poteſt, idem.

Furor fit, læſa ſæpius patientia, idem.

Qui perferre nouit, vincit: in hiſt. Sax.

Qui ſe vltrò, morti offerant, facilius inuenies, quàm qui dolorem patienter ferant. Cæſar de bell Gall. lib. 7.

Qui ſua metitur pondera, ferre poteſt. Mart.

EX SACRIS.

PErfacilè eſt ueſtem contemptam habere. inclinato capite incedere, velum ſuper humeros dimittere, ſed uerum humilem patientia oſtendit iniuriæ: Auguſt. ad Probam.

Patientia uera ipſum amat, quem portat: nam toleraſſe, & odiſſe non eſt virtus manſuetudinis, ſed uelamentum furoris: Greg. ſup Ezech. hom. 8.

Doctrina uiri per patientiam cognoſcitur: tanto ergo quiſque minus oſtenditur doctus, quanto conuincitur minus ſapiens: idem ſup. euang homil. 35.

Patientiæ finis, promiſſorum eſt expectatio. Ambr.

Non bona patientia eſt, cùm poſſis eſſe liber, ſeruum te promittere fieri: vera patientia eſt pati, vel agere, contra quod libeat, ſed non præter quod liceat. Bern. 1. de conſid.

Nunquam eſt uirtus patientia in proſperis: ille uerò patiens, qui aduerſis conteritur, & tamen aſpectu ſuæ rectitudinis non curuatur. ibidem.

Sapientes dum perturbationi ſuæ minimè reſiſtunt, etiam ſi qua fuerant à ſe tranquilla mente bene geſta, confundunt, & improuiſo impulſu deſtruunt, quicquid forſitan diu labore prouido conſtruxerunt, ibidem.

Plerunque ideo patientes uidemur: quia retribuere mala non poſſumus, ſed qui idcirco malum non retribuit, quia nequaquam ualet, proculdubio patiens non eſt quia patientia non in oſtenſione inquiritur, ſed in corde. idem in hom. ſup. Euang.

Nihil ita confuſionem facit facienti malum, quàm tolerantia patientis: Chryſoſt ſup. Epiſt. ad Heb ſerm 30.

Remedij pars eſt, non ſentire malum: . . . in Epiſt.

Verè magni animi eſt quaſdam iniurias negligere, nec ad quorundam conuitia aures, vel linguam habere ibi.

Pulchrius eſt, alienam petulantiam ferre, quàm referre, ibidem.

Leuius feruntur mala, quæ non poſſunt eſſe diuturna, ibidem.

Victoria non minor eſt, hoſtes tolerare, quàm hoſtes uincere. Greg.

Semel uincit, qui ſtatim patitur: Cypr.

Illud eſt magnificum, ſi ſubiectus contumelijs, iudicium Dei laudes: ſi uexatus ægritudine iudicio Dei de

putes:

putes: ſi te inopia premit, non reuocet, quominus laudes iudicium Dei: Amb. ſup. Beat. immac.

Paupertatem æquo animo ferre, uirtus patientiæ eſt: ſponte appetere, ſapientiæ laus eſt: Bern.

Siue digni, ſiue indignè depoſiti ſunt, Deo iudicium derelinquunt, & patienter ſuſtinent, quod de ſe iudicatum eſt, iſti & à Deo miſericordiam conſequentur, & frequenter etiam ab hominibus reuocantur ad priſtinũ gradum, & ad gloriam, quam amiſerunt: Orige. ſuper Ezech hom. 10.

Magna uirtus eſt, ſi non lædas, à quo læſus es: magna uirtus eſt, ſi cui nocere potuiſti, parcas: nobile uindictæ genus eſt, ignoſcere uicto: Hugo 3. de Anim.

Patientia eſt honeſtatis, aut utilitatis cauſa, difficiliũ rerum, ac arduarum uoluptaria, ac diuturna perpeſſio. Caſſiod. ſup. Pſalm.

Voluntariè Deo ſacrificauit, qui inter anguſtias paſſionum iugiter gratias agit, ibidem.

Affirmandus eſt animus ad omnia, quæ poſſunt homini accidere . . . in epiſt.

Patientis iniuſtè, melior conditio eſt, quàm facientis. Aug. ſuper Pſal 5.

Patientia ſapientiæ comes eſt: idem de Sapien. cap. 2.

Patientiæ, & manſuetudinis exercitium in tribus conſiſtit: in uerborum iniurijs, in damnis rerum, in corporis læſione: Bernar. in Purific. B. Mar.

Non in paſſione eſſe, ſed uictorem eſſe paſſionis, beatum eſt. Aug. lib. de ſapient. lib. 2.

Impatientia.

Ipſa, quæ mater eſt omnium per impatientiæ uitium uirtus charitatis amittitur: Greg. in Paſt.

Magnum malum eſt, ferre non poſſe malum: Bion apud Diog lib. 4.

Non fert vllum ictum illæſa fœlicitas: Sen. de prouid.

Impatientes, quædam neſcita produnt Greg. 21. mor.

Homines, ut plurimum ſunt impatientes: idem in Euang. homil. 15.

Dominus iratus ſæpe concedit impatientibus, quod petunt: idem ſup. ſept. Pſalm.

Impatientia ſæpe inimica eſt poteſtati: idem 2c. mor.

Impatientiæ ſtimulus ſummus, libido eſt: Tertull.

Impatientia malum malo cumulat: Aug. de patient.
Magna cum delinquimus, vix ferimus reprehendi: Ber. ſup. Cant. ſerm. 57.
Impatientia Deum contra nos prouocamus: Chryſ. de prouid. Dei, lib. 2.
Abſurde dicitur, malle non eſſe, quam miſer eſſe: Auguſt. lib. 2 de liber. arbitr.

Spes. EX GRAECIS.

PEriti ab imperitis bona ſpe differunt: Chil. apud Diog. lib. 1.
Dulcis res, ſpes eſt: Bias, ibidem.
Spes paſcunt exules: Eurip. in Phœniſ.
Sperare non ignaui viri eſt, idem in Hercul. fur.
Meliora ſemper expectāda ſunt: Apollod. apud Stob.
Quod extremum in vita eſt, ſpes eſt: Diog. ibid.
Spes mala ſicut malus viæ dux ad peccata ducit. ibid.
Nec nauim vna ſola anchora, nec vitam vna ſola ſpe muniri oportet, ibidem.
Vt crura, ſic ſpem quoque non vltra extendere conuenit, quam fieri commodè poteſt, ibid.
Quod maximè commune eſt ſpes eſt: Thal. ibid.
Spes temeraria plerunque fallit homines: Eurip. ibi.
Spes vigilantium eſt ſomnium Pind. ibid.

EX LATINIS.

VOluntatem ſpes facit: Quintil. lib. 5.
Ab altero expectes, alteri quod feceris: Senec. Epiſto. 95.
Mobiles ſunt miſerorum ſpes, idem Declam. 12.
O fallacem hominum ſpem, fragilemque fortunam, & inanes noſtras contentiones, quæ in medio ſpatio ſæpe franguntur, & corruunt: & ante in ipſo portu obruũtur, quam portum conſpicere potuerint: Cic. 3. de Ora.
Sola ſpes hominem in miſerijs conſolari ſolet: Cicer. in Catil.
Strenuus metus eſt, velociter tamen ſpes: Curt. lib. 7.
Sæpe aliquem ſolers medicorum cura reliquit.
Nec ſpes huic vena deficiente cadit: Ouid. 1. de Pont.
Credulam vitam ſpes facit, & melius cras fore ſemper ait: Tibul. lib. 2.

Spes etiam valida ſolatur compede vinctum.
Crura ſonant ferro, ſed canit inter opus idem.

Inſperata accidunt ſæpius, quam quæ expectes: Pla. in Moſt.

Nec lætabitur vnquam, nec mœrebit nimis, qui ſemper in ſeipſo omnem ſpem reponit ſui: Cic. 5. Tuſc.

EX SACRIS.

Spei certitudine futura, tanquàm iam facta cognoſcimus: Auguſt. lib. 11 contra Fauſt.

Vita vitæ mortalis, ſpes eſt vitę immortalis, idem ſup. Pſalm. 3.

Speranti grandia modica minus data ſunt: Bern.

Quæ præter ſpem eueniunt, ſolent eſſe gratiora: . . in epiſto.

De diuina miſericordia amplius ſperandum eſt, cum humana præſidia deficiunt: Ambr. in Hexam.

Spes commodi furatur labores, & metum abſcondit periculi, idem ſup. Pſalm. 12.

Spem in creatura ponere, de creatore deſperare eſt: Grego. 1. mor.

Tria confidero, in quibus tota ſpes mea conſiſtit, charitatem adoptionis, veritatem promiſſionis, poteſtatem redditionis: Bern.

Fruſtra ſperat, qui Deum non timet: Greg 17. mor.

Sperantibus, non timentibus Iuſtitia Dei reuelatur: Auguſt lib. 21. de Ciuit. Dei, cap. 24.

Bene ſperant ſolum, qui bonam conſcientiam habēt, idem ſup. Pſalm. 81.

Spes aliqua ſi ſubeſt, hominis, vires auget, idem de quant. anim.

Spes comes amoris eſt, idem de bono viduit.

Spes ſine fide eſſe non poteſt. idem in ſentent.

Spes futurorum omni præſentia temporaliū certior, idem ſup. Pſalm. 74.

Spes in dominum, fallere non poteſt, idem ſerm. 170. de temp.

Sperare debemus in dominum cum ſilentio: Bern. ſuper Cantic. ſerm. 63.

Spes inter timorem, & ſecuritatem collocatur, idem ſerm. 52.

Spes ſunt vigilantium ſomnia: Baſil. in epiſt.

Bona nobis à Deo conceſſa, magnam de futuris ſpem

concedunt. Chryſoſt.ſuper Geneſ.hom.35.

Spes ſine fide non habet firmitatem, idem ſup. Geneſ. Homil.22.

Sperare nihil niſi à Deo, ſed nihil quærere, niſi Deũ, ſingularis perfectionis eſt. Bern. ſup. Pſalm. Qui abit. ſermon. 9.

Spes miſerorum, Deus. ibidem ſerm 15.

Spes vitæ æternæ lætitiam facit, idem ſuper Cantic. ſerm.27.

Spes futurorum bonorum præſentem fortunam lenit.Chryſ.ſup.Gen.Homil.27.

Deſperatio.

INſperatum rerum finẽ inuenit Deus. Eurip.in Alceſt.

Deſperationis cauſa eſt, ineuitabilis timor pœnæ, apud Stobæum.

Turpiter deſperatur, quicquid fieri poteſt. Quint. lib.1.

Nihil grauius, quàm deſtitutæ ſpes torquent, idem Declam.12.

Deſperatio vtilia honeſtis anteponit. . . . . . in Epiſt.

Dij immortales tum omnibus caſibus præſunt, tum præcipuè eis, quibus nihil ratione poteſt adminiſtrari. Ceſar de bell. Alex.

Nemo deſperet fieri poſſe quæ facta ſunt. Veg lib.3.

Clauſis ex deſperatione creſcit audacia, & cùm ſpei nihil eſt, ſumit arma formido, ibidem.

Libenter cupit commori,qui ſcit ſine dubio eſſe moriendum. ibidem.

Prima ſalus eſt declinare culpam: ſecunda, non deſperare veniam. Hugo de verb.Sap

Deſperatio cum perpetratione nequitiæ ſociatur, idẽ libro 8. mor.

Licet non exaudiamur de tribulatione,non eſt tamen deſperandum,idem 26.mor.

Nullus deſperet veniam, etiam ſi circa finem vitæ ad pœnitentiam conuertatur, vnumquemque enim Deus de ſuo fine, non de vita præterita iudicat. Iſid. de ſummo bon. lib.2.

Deſperatio,certa mors eſt. Auguſt. ſup. Pſal 50.

Deſperatio,homicida eſt animæ,idem. ſerm 6.

Deſperatio ex ignorantia Dei naſcitur. Bernard. ſuper Cant. ſerm 27.

Deſperatio ſolicitudinem generat. Chryſ. ſup. Matth. Homil.

Deſperationis radix, ignauia, idem Paræ. i. ad Theod. Lapſ. Epiſt. 5.

Iniquiſſimum eſt, deſperationem vocare, quoties medium medicina non inuenit. Quint. Declam 8.

Nemo magis deſperat, quàm qui ſe negat noſſe languorem, ibidem.

Fama. EX GRAECIS.

FAma, quam multi populi celebrant, non ex toto perijt. Ariſt. Ethic. 7.

Non curandum multos cognoſcere, ſed à nullo ignorari. Scipio apud Plut. in Apoph.

Fit natura quadam, vt ignauiſſimi homines nihil curent, quæ ſit de ipſis futura opinio: probatiſſimi autem viri cuncta faciant, quæ in futuris ſæculis bene inter homines audiant. Plut. epiſt. 2.

Rerum geſtarum fulgor perſtringit oculos. Lucian. de vir. Demoſth.

Si benæ vis audire, diſcito bene loqui: & cùm bene loqui didiceris, rectè facere conator. hoc enim modo bonam famam acquires. Epith. apud Stob.

De homine mortuo bene ominare: Chil ibid.

Omnibus hæc conſuetudo eſt præconibus, bis tantùm exaggerare, ac facta ſunt. Eurip. in Heracl.

EX LATINIS.

HÆc famæ natura eſt, vt primò ſit vnius hominis audacia. Quint. Declam 11.

In rumore cuius probationes, cuius argumenta non habes, calumniæ genus eſt, primum credere ibid.

Famam accendit contentio non credentium. Quint. Declam. 8.

Homines non minùs opinione famæ, quàm aliqua certa re commoueri ſolent Cic. pro lege Manil.

Famam ex malo quærunt aliqui. Plin. Sen. l b. 8.

Plerũq; in nouitate fama antecedit. Cæſ de bell. ciuil.

Rumoris publici autoritas inſtar oraculi eſt. Cicer. in Orat. perſe.

Multi famam, conſcientiam pauci verentur: Plin. Iun. lib. 3.

Summam rerum nunciat fama, non ordinem, idem lib. 4.

Fama bellæ conſtant, & ſæpe, quod falſum creditum eſt, veri locum obtinet. Curt. lib. 8.

Nunquam ad liquidum fama perducitur, omnia illa tradente maiora ſunt vero. Curt. lib. 9.

Sed famam vigilare iuuat: quis noſſet Homerum.
Illas æternum ſi latuiſſet opus. Ouid. 3 amor.

Bona opinio homini, melior tamen pecunia eſt. Pub. Mim

Honeſtus rumor, alterum patrimonium eſt, idem.

Nocte, dieque pater, totaque ex ære ſonanti.
Tota fremit, voceſque refert, iteratque quod audit. Ouid. in Metamor.

Fama malum, (quo non aliud velocius vllum)
Mobilitate viget, vireſque acquirit eundo.
Parua metu primo, mox ſeſe attollit in auras,
Egrediturque ſolo, & caput inter nubila condit. Virg. 4 Æneid.

Fama loquax quæ veris addere falſa.
Gaudet, & è minimo ſua per mendacia creſcit. Ouidius 9. Metam.

Famæ ac fidei damna maiora ſunt, quàm vt æſtimari poſſint: Liu. Decl. 1. lib. 3.

Fama rerum geſtarum poſt mortem viuere facit. idē 3. Deca. lib. 5.

Inſita cupido hominibus augendi rumores, idem. 3. Dec lib. 8.

Nomen bonum magis affectandum, quàm honores, idem 3 Decl lib. 9.

Otium plebis rumores excitat, idem. 3. Dec. lib. 6.

Negligere quid de ſe quiſque ſentiat, non ſolùm arrogantis eſt, ſed diſſoluti omnino. Cice. 1. Offic.

Perditiſſima ratio eſt, diligere formam, & negligere famam, idem 4. ad Herenn.

Ex ſententijs omnium noſtra fama pendet, idem in Piſonem.

Minus gratiæ rebus ex nuntio venit. Quint. Decl. 15.

EX SACRIS.

Dvo ſunt tibi neceſſaria: ſcilicet conſcientia, & fama: cōſcientia propter te, fama propter proximū. Chry de commu ſerm.

Precium famæ perdit conſcientia ſe publicè prodens. in hiſt. Sax.

Sic doctor bonam eligat vitam, vt bonam etiam non negligat famam. Chry de Doctrina Chriſt.

Quos fama bene commendat, ſe inuicem videre deſiderant. Auguſt.

Fama virtutem reddit illuſtriorem, tametſi non maiorem. Bern. ſup. Cant. ſerm. 17.

Fama mendacio gaudet. Tert.

Famæ cupiditas ferè omnibus ingenita poſt mortem, idem.

Fama bona coram hominibus eſt neceſſaria: Anſel. ſup. Epiſt. ad Cor.

Falſus rumor citò opprimitur, & vita poſterior iudicat de priori. Hier. in quad. Epiſt.

Homicidij genus eſt, famam hominis impetere. . . . in Epiſt.

Honeſta fama multa commoda, quamuis non affectes, ſecum trahit. ibid.

Ad parandam famam plurimum habebit momenti, ſi deligas argumentum fœcundum, & plauſibile: quod vtcunque tractatum, ſuis ipſius dotibus commendari poſſit lectori, ibidem.

Minus tantum eſt rumores ſubnaſcentes negligere, quàm eis non credere, ibid.

Famam ſuā negligens, crudelis eſt. Anſel. ſup. Epiſt. ad Philip.

Fama, abſentes facit præſentes.

Fama monſtrum mille luminibus. Auguſt. lib. 2. contra Acad.

Famam qui cuſtodit, non tantum in ſe, ſed etiam in alios eſt miſericors, idem de bon. vid.

Etiam ſi copia plurimum ſolet habere faſtidium, bonum tamen non repetitum ſemper efficitur glorioſum. Caſſiod. lib. 2. Epiſt.

Vide etiam in titulo de laude.

SOLVS, ET SOLITVDO.

Homo ſolitari⁹, aut angelus, aut beſtia. Ariſt. Polit. 1.

Vnus vir non omnia videt. Eurip in Phœniſ.

Vnius manus imbecillis pugna. idem in Heracl.

Hominē ſolū quantumuis anguſta fortuna, alit. ibid.

Solus poteſt eſſe quis, inter multos exiſtens: Bern. ſup. Cant ſerm. 33.

Solus eſt qui ſine amico eſt: Aug. de amici. cap. 5.

Experto crede, aliquid amplius inuenies in ſyluis, quàm in angulis, ligna, & lapides docebunt te, quod à magiſtris audire non poſſis. Bern.

Solitudine vitia multa vitantur. Hierony.

Malum, quod nemo videt, nemo arguit, vbi autem nō timetur reprehenſor, ſecurus accedit tentator, licentius perpetratur iniquitas, idem.

Vox vnius, vox nullius, apud iuriſconſ.

Solitudinis palæſtra difficilis: Cypr. de nat.

Non prodeſt ſolitudo corporis ſi deeſt ſolitudo mentis: Greg. 50.

Solus eſt, qui à Deo relinquitur, idem ſup. 1. Reg.

Solitudo menti neceſſaria. Auguſt. tractat 17. expoſi. Euang.

Eremus nudos amat. Hieron. ad Heliod.

Eremus aliquando deſerenda, idem ad Ruſt. monach.

Eremi ſolitudo multo ſpiritu feruentes euomuit. Bernar. ſup. Cant. ſerm. 64.

Solitarius incedere curans, cæteris eſt moleſtus. Bernard. in purific. B Mar. ſerm. 1.

Solitudo ſuperborum eſt, quia ſolos ſe reputant, & appetunt reputari. Bernard de fallac. præſent. vit.

Solitudo locus idoneus ad Philoſophiam. Chryſoſt. ſup. Ioann. Homil. 41.

Feſtinatio, & diligentia, & fuga.

DIligens induſtria vtilior quam bonum ingenium, apud Stob.

Diligentia iuſta irreprehenſibilis eſt, ibid.

In tumultu feſtinatio quoque mora eſt. Curt. lib. 6.

Sat celeriter fit, quicquid ſatis bene fit. Aug. Cæſar. apud Tranq.

In rebus bellicis celeritas amplius ſolet prodeſſe, quā virtus. Veget. lib. 4.

Non poteſt in eo eſſe ſuccus diuturnus, quod nimis celeriter eſt maturitatem aſſecutum. Cicer. 2. de Orat.

Animæ cupienti nihil ſatis feſtinatur. Bern. ſerm. 73.

Feſtinemus, vt habitemus ſine metu, abundemus ſine defectu, epulemur ſine faſtu, ibidem. ſerm. 26.

Quorum opes ignauia noſtra auxit, eaſdem diligentia deſtruat: Demoſt. 1. Olynth.

Non poteſt iuſtè diligentia vnquam reprehendi. Sophocl. apud Stob.

Quod quæritur, comprehendi poteſt: effugit autem, quod negligitur, ibid.

Diligentiæ ſubijciuntur omnia: Antiph. ibid.

Nimia diligentia ſuſpicionem facit: Hieron.

Nemo futurum putat diligentem, quem in ipſa nouitate operationis ſuæ non videt eſſe cuſtodem: Caſſiod. lib. 1. Epiſt.

Vince naturam diligentia, exclude corporis ſomnum: naturam nobis formare non poſſumus, poſſumus diligentia: Ambroſ. de Ioſeph.

Sicut in vnoquoque mater eſt diligentia, ita vniuerſæ doctrinæ, & diſciplinæ nouerca eſt negligentia, Boet. de diſciplin. ſcholaſt.

Diligentia in omnibus rebus plurimum valet: hæc præcipuè colenda eſt nobis hæc ſemper adhibenda, hæc nihil eſt, quod non aſſequatur: qua vna virtute reliquæ omnes virtutes continentur: Cic. 2. de Orat.

Diligentia nimia ſæpe nocet: Plin. Senior lib. 25.

Ad res gerendas ſimul adhibeatur, & induſtriæ celeritas, & diligentiæ tarditas: Gell. lib. 10

Somnium, & vinum, vtraque ſunt inimiciſſima diligentiæ: Colum. lib. 11.

Plerunque caſus comitatur induſtriam: apud Terent.

Dij facientes adiuuant: Varro de re ruſt.

In nocte fugitiuus multum valet: Eurip. in Rheſ.

Vide plura in titulo de cura, & ſolicitudine.

Mora, & negligentia.

EX GRAECIS.

IN ipſa mora malorum ſunt remedia: Eurip. in Herc. fur.

Cunctantem maximè Mars odit, idem in Heracl.

Serò eſt hoſti tunc demum occurrere, cum finitimi omnes ſubacti ſunt: Demoſth. Olynth 1.

Omnium noſtra vita cunctando perit: & hinc eſt, quòd vnuſquiſq; noſtrũ inter negotia moritũ: Epic. apud Stob.

Perpetua cũctatio facit actiones imperfectas. Demet. ibi.

Temporis dilatio lucrum non affert, ibidem.

EX LATINIS.

NEgligentia naſcitur ex re bene geſta: Liuius lib. 3? Dec. 3.

Pleriſque longiori tractatu vis quædam accidit, & põdus: vtque corpori ferrum, ſic oratio animo non ictũ magis, quàm mora imprimitur: Plin. Iun. lib. 1.

Incitantur homines ad cognoſcenda, quæ differunt, idem libro 9.

Pelle moras, breuis eſt magni fortuna fauoris:
Nam mora dat vires, teneras mora perroquit vuas.
Et validas ſegetes, quod fuit herba, facit: Ouid. de remed. lib. 1.

Vidi ego quod fuerat primò ſanabile vulnus.
Dilatum longæ damna tuliſſe moræ, ibidem.

Tolle moras, ſemper nocuit differre paratis: Luc. libro 1.

Heleborum fruſtra, cum iam cutis ægra tumebit.
Poſcentes videas, venienti occurrite morbo: Perſius Sapien. 3.

Mora omnis odio eſt: Facit ſapientiam: Pub. Mim.

Magnum iræ remedium, eſt mora: Senec. lib. 2. de ira.

Nihil difficilius eſt, quam differre gaudia: Quintil. Declam. 2.

Plerunque ſera pro nullis ſunt, idem Declam. 2.

Maxima vitæ iactura, dilatio eſt: Senec. de breuit. vit.

EX SACRIS.

QViſquis cunctatur, inuitus videtur dare: . . . in Epiſtola.

Quod differtur, non aufertur, apud iuriſconſ.

Mora ſæpe periculoſa eſt, ibid.

Neſcio hoc ipſum quod concupiſcimus, fit iucundius, dum vitatur: Auguſt. de ſpirit lit.

Hominem negligentem res dubia facit: Chryſoſt.

Omnes ſumus in minimis cauti, in maximis negligẽtes, hoc ita fit, quia vbi vera vita ſit ignoramus: Hier. de homi. perſ.

Negligentia ſæpe de virtute facit peccatum: Gregor. 13. mor.

Quodammodo cuſtodiri negligentius ſolet, quicquid facilè creditur poſſe reparari: Caſſiand.

Negligentes vix ſaluari poſſunt: Gregor.ſup.1.Reg.

Vitanda negligentia eſt, nam in grauiore periculo eſt deſperationis indicium: Bernard. ſuper Pſalm. qui habitat ſerm.11.

Diuturnũ tẽpus facit pręſumi cõſenſum, apud iuriſc.

Negligentia non inferenda, vbi ſtudium impendendum: Chryſ. ſerm. 1.

Negligentiores facit incerta punitio malos idem ſup. Geneſ. hom.24.

Quidam ea ſemper differunt, quæ differri non expedit: vbique ſunt præcipites, vbi res ſaniore conſilio indiget: Petr. Rab.

Cura, & ſolicitudo.

EX GRÆCIS.

NEmo habet parem curam ſuorum, & alienorum: Ariſt. Oecono. lib.

Incommoda naturæ induſtria corriguntur: in vita Demoſth.

Iuuenis cura dolere non aſſolet: Eurip. in Med.

Stulta verborum cura cum negligentia rerum: Demoſth. exora 10.

In magnis negotijs oportet vnum negotiari ad vnum opus: quia melior eſt cura intenta in vnum, quàm circa plura: Ariſt. Pol. 3.

Dulciſſimum vitæ genus eſt, agere ſua.

Quod plurimorum eſt commune, minimè curam ſortitur: quia de proprijs magis curant homines de communibus autem minus, quàm quantum ſingulis competit: Ariſtot. Polit.

EX LATINIS.

SImplex recti cura eſt, multiplex, praui: Sene. Epiſtola 123.

Stulta cura eſt quæ ſpem non habet: Quinti. Decl.6.

Non eſt conſentaneum, vllam honeſtam rem, actionemvè, ne ſollicitus ſis aut non ſuſcipere, aut ſuſceptam deponere, quod ſi curam fugimus, virtus fugienda eſt, q̃ neceſſe eſt: vt cum aliqua cura, res ſibi contrarias aſpernetur, atq; oderit vt bonitas malitiã, tẽperãtia libidinẽ,

ignauiam fortitudo: Cic.

Attenuant vigiles corpus miſerabile curę. Ouid. 3. Metamor.

Humanum ingenium pro illis habet maximam curam, in quibus ſuam poſitam videt eſſe ſubſtantiam: Vege. lib. 2.

Cura ſomnium excitat. in hiſt. Sax.

Çura curam trahit, ibidem.

Solicitudo requiem moratur: Cur. lib. 4.

Cura, fertilitatis cauſa eſt: Plin Sen. lib. 18.

Alterum mater, alterum induſtria gignit: Max. lib 8.

Otium ſecuritas eſt: negotium ſolicitudo, apud Ter.

Diligentia res in integrum reſtitui poſſunt, quæ negligentia perierant. Demoſth. Dęclam. 3.

EX SACRIS.

MEns curis occupata, ad ſuperna non attollitur: Greg 5. mor.

Quanto quis hic altius erigitur, tanto curis grauioribus oneratur, idem 17 mor.

Qui adhuc vitijs impugnari ſe ſentiunt, aliorum curam ſuſcipere omnino non præſumant, idem 23 mor

Ex natura corrupta, & mala conſuetudine curæ oriuntur, idem 23 mor.

Soliciti eſſe vetamur, laborare iubemur: Chryſoſt.

Nequaquam vlterioris cura diei te conterat: cuius enim diei ſpatium te viſurum neſcis, quam ob cauſam illius ſolicitudine torqueris? idem ſup. Matth. 6.

Cura, & ſolicitudo æſtimatur pretio apud Iuriſconſ.

Terrenæ ſolicitudines impediunt orationis effectum: Greg. 10. mor.

Nonnunquam qui quietus alicuius eſſe meriti creditur, poſitus in qualibet actione diuiditur Greg. in mor.

Sicut homo nunquam inuitus bene ſeruit ita nec occupatus bene commẽdata cuſtodit. Max Epiſc. in quod ſermo.

Negotium ex negotio ſeritur. . . . in epiſt.

Facito aliquod opus, vt te ſemper diabolus inueniat occupatum: Hier. ad Ruſt.

Solicitus eſt Deus de his, qui de ipſo ſunt ſoliciti Bernard ſup. Cant. ſerm. 70.

Solicitudo, officium prælati eſt, non celſitudo, idem de conſider. lib. 1.

Solicitudo deſperationis eſt filia. Chryſoſt ſup. Matt. Homil. 16.

Labor, Opus, & Exercitium.

EX GRÆCIS.

Nimię vitæ exercitationes obſunt magis, quàm proſunt Eurip in Hipp.

Præcipuum opus ducum, in prælio ſuperare: præcipuum opus agricolarum, ex terra alimenta colligere. Plat. de ſcient.

Vnum opus optimè fit ab vno: Ariſt. Polit. 2.

Exercitium confert ad corpus, & animum: Plat. de ſcient.

Exercitatio infantium confert ad virtutem capeſſendam, idem de legib.

Repletis, & laſſatis non conuenit exercitium: Plut. de tuend. bona valet.

Nec corpus exercendum eſt ſine animo, nec animus ſine corpore.

Vt nauigatio iuxta littus, ſic ambulatio iuxta mare iucundiſſima eſt, idem probl. Dec. 1.

Qui exercitio vtitur, caueat laſſitudinem: qui bona fortuna fruitur, inuidiam. Bias apud Stobæum.

Diuturnum in operibus exercitium plus confert, quã pulchrè inſtructi ſermonis breuis adhortatio. Thucydid. ibidem.

Plures fiunt exercitatione boni quàm natura. Democr. apud Stobæum.

Labor exiccat, & ſenium inducit. vnde multùm laborantes ſeneſcunt magis: Ariſt. de long vit.

Circa labores, ac pericula fortitudine opus eſt, ac patientia. Plut. de fort.

Totius honeſti dux, & fundamentum continentiæ labor imprimis eſt. Pytth. apud Volat.

Operando viri pecunioſi fiunt, & dites: atque laborans multò magis amatur à Diis. Heſiod. apud Stobęũ.

Per labores virtus incedit, idem.

Labor, (vt aiunt) bonæ famæ pater eſt, ibid.

Labores cum abiere dulces ſunt, ibidem

In rebus inutilibus noli plurimum laborare, ibid.

Laborare non dedecori eſt, ſed otiari, ibidem.

Labor generoſum facit, ibidem.
Laborare nolle inueni turpe, ibidem.
Labor fit ſeipſo fortior conſuetudine, ibidem.
Labores gloria ſequitur, ibidem.
Laboribus patria proficit, ibidem.
Labor eſt, natum eſſe, ibidem.
Hanc rationem Deus ſequitur in bonis viris, quàm in diſcipulis ſuis præceptores: qui plus laboris ab his exigunt, in quibus certior ſpes eſt: Plat. de proſper.

EX LATINIS.

NOn eſt viri, timere ſudorem: Senec. epiſt. 30.
Ei labori incumbendum eſt, ubi effectus promittitur: Quint. Decla. 6.
Labor damno incenditur, idem Decla. 13.
Viris labor, mulieribus munditiæ conueniunt Sallu. in Iug.
Vaſtitas inſtantis laboris, animos debilitat: Colum. libro 4.
Præſtat opere fatigatum vnum aut alterum diem quieſcere quàm preſſum nimio labore noxam concipere, idem lib. 12.
Labor, & periculum impeditur, vnde honor, & emolumentum ſperatur: Liuius Dec. 1. lib. 4.
Labor, & uoluptas diſſimillima natura, ſocietate quadam iuncta ſunt, ibidem.
Onus non eſt appellandum, quod cum lætitia feras, a uoluptate: Cicer. in Verrem.
Quem in ipſa re trepidare nolueris, ante ipſam rem exerceas: Senec. epiſt. 18.
Ea ſolidiſſima pars eſt, quæ exercitatur crebrius, idem de Proſper.
In omni doctrina infirma eſt omnis artis præceptio ſine ſumma aſſiduitate exercitationis: Cic. 3. ad Heren.
Vita humana propriè vti ferrum eſt: ferrum ſi exerceas, conteritur, ſi non exerceas, tamen rubigo interficit: item homines exercendo videmus conteri, ſi nih exerceas, inertia, atque torpedo plus detrimenti afferet quam exercitatio: Gell. lib. 11.
Difficile eſt tenere, quæ acceperis, niſi exerceas: Plin. Iun. lib. 8.
Habenda eſt ratio valetudinis: vtendum exercitationibus modicis: Cato maior.

Omnium

Omnium mortalium opera mortalitate damnata ſũt, inter peritura viuimus: Sene. epiſt. 92.

Omnis virtus in actione conſiſtit: Cic. 2. Off.

Plus in negotijs gerendis res, quàm verba proſunt, idẽ Offic. 2

Sunt facta verbis difficiliora, idem ad Quin. frat.

Opificium quæſtus ſuſtinetur frequentia, alitur otio, idem in Catil.

Commodè agendo factum eſt, vt ſæpe agerem: ſæpe agendo, vt minus commodè: quia aſſiduitate nimia facilitas magis, quam facultas, paratur: Plin. Iun. lib. 6.

Omne opus difficile videtur, anteq̃ tentes: Veg. lib 2.

Quod ſemper agitur, aliquando ſuccedit: in hiſt. Sax.

Naſcitur ex aſſiduitate laborum animi hebetatio quędam, & languor: Senec. de Tranq. ani.

EX SACRIS.

Otium parit faſtidium, exercitium famem: Bern.

Nullus labor durus, nullum tempus longum videri debet, quo gloria æternitatis acquiritur: Hiero. in epiſto.

Libentius ſuſcipitur labor pro deſiderio voluntatis, quam pro amore virtutis: Leo Pàpa de Ieiun.

Nemo uult in incertum laborare: Lact. 9.

Laborant etiam, qui mente operantur: Augu. de ope. mon.

Laborandum eſt, vt victus paretur, idem lib. 2. de ſerm. Dom. in monte.

In omnibus laboribus fructus ſemper penſandus eſt: Gregor. 13. mor.

Sine labore tranſire non poſſumus æſtum huius ſæculi, idem in regiſt

Inter laborandum pſallendum eſt: Auguſt. de Oper. mon.

Laborauit Paulus nobis in exemplum, ibid.

Homo ad laborem natus eſt, ſi refugit labrem, non facit id, ad quod natus eſt: Bernar. in Decl.

Homo animal eſt onerificum, idem in Pſal. Qui hab. Serm. 71.

Laboret quiſquis poteſt propter corporis robur: Baſil. in Summo mor.

Opus inferius artifice: Tertul.

Opera de mane eſt melior, quàm de ſero, apud Iuriſconſul.

Operam, tanto attentius, quanto difficilius: Augu.

bro 6. de Muſic.

Aliquod opus facito, vt te diabolus inueniat occupa-
im: non enim ab illo facilè capitur, qui bono vacat
xercitio: Hier. in Sermo.

Labor noſter inanis, niſi manus domini adiuuet, ſup.
Gen. homil. 5.

Laborem, & dolorem multi ſuſtinent, quem tamen
Deus non conſiderat: Bern. Serm. de Pœnit.

Ad laborem cùm veneris, ſic temperabis opus agendũ,
t ſolicitudo operis intentione animi tui ab his, quæ
Dei ſunt, non auertat: Bern. in Doctr.

Laboribus prælatorum conſideratis, minus affectari
debet eorum honor. idem dom. in ram. palm. Serm. 3.

Labor malos mores corrigit: Chryſoſt. ſup. Pſal. Quis
eſt. homil. 1.

Laborantibus finis dulcis eſt, idem ſuper Matthæum
homil. 48.

Homo natus eſt ad laborem etſi non ad laborem crea
tus eſt: Bern. ad frat.

Otium. EX GRAECIS.

Videant pueri, vt otium in quauis honeſta re collo-
cent: Plat. apud Plut. de tuend. bona valet.

Ingenium hominis, ceu cariem, & ſenium in otio con
trahit, propter obſcuritatem: & muta quies, vitaque ſe
dentaria in otio ſemota, non corporibus modò, verum
etiam animis marcorem conciliat: Plutar.

Laboris condimentum, eſt otium, idem de Educ. lib.

Homo ſanus otioſus, quàm febricitans, multo miſe-
rior eſt: Menand. apud St...

Idem eſt, otioſus, & malus ciuis, ibid.

Otium tabefacit corpus, animam verò ſocordia. Euſ.
apud Stob.

EX LATINIS.

Nihil tam certum eſt, quam otij vitia negotio diſcu
ti: Senec. epiſt. 57.

In otio inconcuſſo iacere, non eſt tranquillitas, mali
tia eſt, idem epiſt. 68.

In facinus otioſus ardor erumpit: Quint. Decla 4.

Nihil eſt dulcius otio literario: Cic. 5. Tuſc.

Otij non minus,quàm negotij ratio habenda eſt, idē pro Planc.
Otium,ſecuritas eſt:negotium autem ſolicitudo,apud Terent.
Ex otio prouenit amor,apud eundem.
Satius eſt otioſum eſſe,quàm nihil agere: Plin. Iun. lib.1. epiſt.
Multa otium, ſecretumque dictat atq; inuenit,ibid.
Nihil eſt pigrius delicatis aut curioſis otioſis.idē li.9.
Nihil agendo homines malè agere diſcunt: Colum. libro 11.
Otia ſi tollas,periere Cupidinis artes: Ouid.1. de Re. me. amor.
Variam ſemper dant otia mentem: Lucan.lib.4.
Animi otio, & copia laſciuiunt: Liuius 1.Dec. lib.2.
Otium plebis rumores excitat,idem 3. Dec.
Luxuria,& otio diſciplina militaris tollitur: Liu. 4. Dec.lib. 10.

EX GRÆCIS.

IN otio viuens res aliorū concupiſcit: Anſel. ſup.Epiſtol ad Theſſal.
Nihil tam facilè, quàm otioſum, & dormientem de aliorum laboribus,& vigilijs diſputare. Hier.
Nihil in ſancto propoſito otio deterius eſt, quod non ſolummodo non acquirit noua, ſed etiam peracta conſumit, ſanctę vitæ ratio proceſſu gaudet,& creſcit:ceſſatione torpeſcit, ac deficit: quotidianis, ac recentibus virtutum incremētis inſtauranda mens eſt, & viuendi hoc iter non de tranſacto, ſed de reliquo mentiendum,idem ad Demet.
Otium parit faſtidium: exercitum famem: fames autem miro modo dulcia facit, quæ faſtidium facit inſipida, idem in epiſt.
Otium maleficij principium eſt, Baſil.
In otio cauendum eſt otium: Bern. Serm.
Sapientiæ otia negotia ſunt,& quo otioſior ſapientia, eo,exercitatior in ſuo genere: Bern. ſup.Cant.
Subitò procedenti de vmbra ad ſolem,de otio ad laborem,malè cernitur omne,quod incipit,ibid.
Si propterea otioſum eſt verbum, quod nullam rationabilem cauſam habeat, quam rationem de hoc reddere poterimus,quod eſt præter rationem, idem in ſerm.

Otium philoſophorum, eſt ſtudiũ, quia philoſophus otiatur, quando ſtudet: ſed otium vulgare eſt, quando vacatur ab opere ſeruili, apud Iuriſconſ.

Ab otioſis ad noxia verba, à leuioribus ad grauiora uenimus: Greg. in Paſt.

Otio perit Roma, deleta Carthagine: Auguſt. lib. 1. de Ciuit. Dei cap. 30.

Otium omnem malitiam docet: Chryſoſt. ſuper Geneſ. homil. 14.

Abhorrenti quæuis cauſa perſuadet otium: . ! . in epiſtol.

Magnanimitas.

MAgnanimitas virtus eſt, per quam utraque fortuna, virtusque, & ignominia feruntur: Ariſto. de virt. & vit. diuiſ.

Magnanimitas eſt pulchrè ferre, & fęlicitatem, & infœlicitatem: & honorem, & ignominiam: & non admirari nec delitias, nec clientelas, nec poteſtatem, nec victorias gymnicas: habere autem animi altitudinem, & magnitudinem: eſt autem magnanimus, nec vitam magni faciens, nec vitæ amans, ſimplex porrò moribus, & generoſus, iniuria potens laceſſiri, & non vindex: ſequitur autem magnanimitatem ſimplicitas, & veritas: Ariſtot. ibidem.

Magnanimitas eſt ornatus oĩum virtutũ, idem Eth. 5.

Magnanimi eſt, magna contemnere, & mediocria malle, quàm nimia: Senec. epiſt. 39.

Magno animo de rebus magnis iudicandum eſt idem epiſto. 71.

Magnanimitas in Imperatore eſt, apud Iuriſconſul.

Magnanimitas pugnat cum prodigalitate: Chryſoſt. ſup. act. Apoſt. homil. 48.

Puſillanimitas, & Pigritia.

PVſillanimitas vitium eſt animi, per quod neutram fortunam, nec honorem, nec ignominiam ferre poſſunt: Ariſt. de virt. & vit. diuiſ.

Pigro, ſupplicij loco labor eſt luxurioſo frugalitas pœna eſt: Senec. epiſt. 71.

Nec pigri quidem ſua fata diſponunt,ſed vnicum bonum,diuturnam vitam exiſtimantes ſæpe acerba mors occupat: Curt. lib. 9.
Grata eſt pigritia corporum,fatigatis, idem lib. 8.
Pigri eſt ingenij contentum eſſe ijs, quæ ſunt ab alijs inuenta: Quintil. lib. 10.
Sic ſunt animo cõſternati homines inaſſueti laboris, vt omnia,quæ imperantur,ſibi patienda, & perferenda exiſtiment: Cæſar de bell. Gall. lib. 6.
Pigritia malitiæ coniuncta eſt: Baſil.
Pigritiæ cum auaritia certamen eſt: Auguſt. Sermo. 22. de verb. Apoſt.
Puſillanimes ad orationem vix exurgunt: Bernar. ſuper Cantic. ſerm. 10.

Accuſatio. EX GRAECIS.

Aliud accuſationis:aliud deliberationis eſt tempus: Demoſt: Exord. 11.
Accuſare improbum periculoſum eſt idem.
Criminationes mutuæ,inter nos odia pariunt, idem 1. Olynth.

EX LATINIS.

Facillimum eſt alienã culpam accuſare, vbi fateris tuam: Quint. lib. 2.
Eſt iniqua in omni re accuſanda prætermiſſis bonis, malorum enumeratio,vitiorũq; ſelectio: Cice. 3. de leg.
Nemo poteſt ſimul eſſe accuſator, & iudex: Scip. apud Plu. in Apophth.
Carere debet omni vitio, qui paratus eſt in alium dicere: is demum maledicit,qui non poteſt verum ab alio audire: Cicer. in Salluſt.
Semper ij diligentiſſimè. laborioſiſſimeq; accuſarũt, qui ſeipſos veniſſe in diſcrimen exiſtimationis arbitrantur,idem in Verr.
Si accuſatores multos eſſe in ciuitate vtile eſt, ut metu contineatur audacia: verum hoc ita eſt utile, ut ne planè illudamur ab accuſatoribus,idem pro Roſcio.
Omnes,qui alterum in iudicium uocant,prouidere debent,non ſolum quid oneris in præſentia tollent, ſed etiam quantum in omnem vitam negotij ſuſcipere conentur,legẽ enim ipſi ſibi indicant innocentiæ, continẽtiæ,virtutũq; oĩum,qui ab altero rõnem uitæ repoſcũt,

atque eò magis ſi id faciunt, nulla alia re, niſi vtilitate communi commoti. etiam non ſolùm accuſator, ſed ne obiurgator ferendus eſtis, qui quod in altero vitium reprehendit, in eo ipſo deprehenditur, idem 5. act. in Verrem.

Ex accuſatione accuſatoris optimè intelligitur accuſationis veritas: Plin. Iun. lib. 3.

EX SACRIS.

PRæſumitur ſemper quod accuſatio fiat cauſa inuidiæ, apud Iuriſc.

Accuſator præſumitur calumniari, ſtatim quòd non probat, ibidem.

Accuſatio non tenetur, ſi non conſtat de perſona, quæ produxerit illam, ibidem.

Accuſatio eſt iuſtus metus fugæ, ibidem.

Accuſatio de crimine non conſummato fieri non poteſt, ibidem.

Accuſatus, non eſt reus, ſed conuictus, ibidem.

Actio non datur contra patrem, ibidem.

Actio ſequitur forum rei, ibidem.

Accuſatio alicuius, electis Dei non poteſt nocere Anſel ſup. epiſt. ad Rom.

Accuſationes propter promiſſiones deſerens, punitur. Greg ſup. 1. Reg

Accuſatur fruſtra, qui à iudice laudatur. Aug.

Vir bonus ſæpius accuſat, quam accuſatur. . . . in Epiſt.

Accuſet ſe quiſque, & propitium iudicem habebit: Chryſoſt. ſuper Epiſt. ad Heb. Homil. 32.

Accuſare ſe, & non corrigere, Deum eſt tentare, idem Hom. 1. ſup. Pſalm. 50.

Accuſantur non ſolùm, qui auferunt, ſed qui non miſerentur, idem ſuper Ioann. Homil. 40.

Accuſans ſeipſum, iram Dei mitigat, idem de patient. Iob. hom. 40.

Accuſantes aliena, grauiora noſtra peccata facimus, idem ad pop. Antioch. hom. 13.

Accuſatio peccati exitialis eſt peccato. idem ſup. Luc. de Laz. Conc. 4.

Accuſator ſui ipſius, eſt iuſtus. Chryſoſt. aduer. Iudæ orat. 5.

Venia,& abſolutio. EX GRAECIS.

DEus ſępe parcit malis, à quibus optimos orituros nouit. Plutarch. de Sera. num. vind.

Fortiter, ac rectè factis errata condonentur Fab. Max. apud Plut. in Apoph.

Venia vltione melior eſt, illa namque mitis eſt ingenij: hæc autem ferini apud Sto.

Qui de malis pęnas non ſumunt, bonos affici volunt iniurijs. Lycias apud Sto.

EX LATINIS.

SI imbecillior eſt, qui te læſit, parce illi, ſi potentior, tace. Sen. de ira lib. 3.

Illis facilè ignoſcitur, qui non perſeuerare, ſed ab errato ſe reuocare moliuntur: Cicer. in Vat.

Eſt vtilius, vnius improbi ſupplicio multorum improbitatem coercere, quam propter multos improbos vni parcere, idem 5 act. in Verr.

Qui aliàs delinquit delinquentibus facilè parcit apud Teren.

Facilitas, cauſa eſt delinquendi, ibidem.

Petere veniam ſolemus, aut cum imprudenter errauimus, aut cùm compulſi peccauimus. Gell. lib. 11.

Nemo parcit morituro, nec cui quam moriturus. Cur lib. 6.

Ignoſcas alijs multum, tibi nihil Pittac. per Auſon.

Bonis nocet, quiſquis pepercerit malis: Pub. Mim.

Crede mihi miſeris cęleſtia numina parcunt.

Nec ſemper læſos, & ſine fine premunt. Ouid. 3. de Pont.

Tam obſeruās eſto ad vitandam culpam tuam, quàm facilis es ad remittendam alienam. in hiſt. Sax.

Plus eſt, quàm abſoluere, dimittere defenſionē. Quin. Declam. 2.

Vtilius, eſt abſolui nocentem, quàm innocentem cauſam dicere: Cic. pro Roſc.

Nemo abſolui poteſt, niſi qui dixerit cauſam. Curt. lib. 7.

Hominem improbum ſatius eſt accuſare, quàm abſoluere. Liuius 4. Decad. lib. 4.

Eſt non modo liberale paululum, nonnunquā de ſuo iure diſcedere,ſed interdum etiam fructuoſum: Cicero 2.Officiorum.

Magna eſt illecebra peccandi impunitatis ſpes: Cice. pro Milon.

Quotus quiſque reperitur,qui impunitate propoſita, abſtinere poſſit iniuria? impunitas enim maxima peccandi illecebra eſt: Cic 3. Offic.

Multa homines, ne bellare neceſſe ſit, uoluntate remittunt, quæ bello, & armis cogi non poſſunt. Liuius libro 5. Dec. 1.

EX SACRIS.

PLurimum inter eſt, quo animo quiſque parcat. ſicut enim aliquando eſt miſericordia puniens: ita & crudelitas parcens: Auguſt. de Maced. epiſt. 64.

Delicti ceſſatio, radix eſt ueniæ: Tertull.

Gratia non fit,niſi offenſæ, idem.

Quoad licet parcendum eſt eis,qui ſumma, publicaque funguntur autoritate: . . in Epiſt.

Culpam indulgentia præuenire non debet,ne ſecuritas audaciam alat, & ad delinquendum fiducia remiſſionis inuitet: Caſſiod.in quadam epiſt.

Veniæ uia omnibus patet: Cyp.lib.3. epiſt.

Maior pars miſericordiæ eſt, dimittere, quàm dare. Greg. 12. mor.

In quibuſdam factis certi de venia redimus: Gregor. libro 9.mor.

Impunitas incuriæ ſoboles, inſolentiæ mater, radix impudicitiæ, tranſgreſſionum nutrix eſt: Bern. lib.3.de conſid.

Occurrendum eſt,ne tractu temporis, impunita malitia creſcat, & vires iniquitati diſſimulatio,vel indulgentior gratia ſubminiſtret, ſed clarius audita correctio doceat imperitiam,& coerceat audaciam: Caſſiod. in epiſtola.

Citius culpa dimittitur,quæ malitiæ ſtudio non perpetratur: Greg. 10. mor.

In ſola eccleſia eſt purgatio culpæ,idem 8.mor.

Culparum remiſſio aliquando plus ualet, quàm punitio. idem in regiſt.

Sunt culpæ in quibus culpa eſt relaxare uindictam, ibidem.

Citò parcendum eſt iniurianti, ne veniæ uiam tibi in

tercludas: Aug. lib. 4. de Ciuit. Dei, cap. 5.

Sceleris non innocentia, ſed magnitudo impunitatē facit. Auguſt. de Ciuit. Dei, lib. 4. cap. 4.

Indulgentia Dei multi abutuntur, idem epiſt. 54.

Sis humilis ad petendam ueniam, facilis ad dandam: & ſic membra erunt in pace: Bernard. de uerb. Apoſt. ſerm. 1.

Veniam delicti aſſecutus, ſi iterum peccat, grauius iudicium ſibi præparat: Baſil. in ſummo moral.

Multitudo ſociorum impunitatem non facit criminis: Hieron. in epiſt.

De ſuo iure aliquid relaxare, non modò liberalitatis, ſed etiam commoditatis eſt: Ambroſ.

Iudex ueniam dare peccatis non poteſt, quia uoluntati ſeruit alienæ: Deus autem poteſt, quia legis ſuę diſpenſator eſt, ac iudex. Ter.

Humanitatis omnium id, in quo quiſque ſibi indulget, non ægrè ferre cæteris: Bernard. in declam.

Probatio, & teſtimonium.

EX GRAECIS.

NOn omne, quod uidetur probabile, probabile eſt: Ariſtot. Top. 1.

Probabilia ſunt, quæ uidētur omnibus, aut pluribus, aut ſapientibus, & ijs, vel omnibus, uel pluribus, vel maximè notis, uel præcipuis, ibidem.

Mihi contingat, nec latere uirtutes, nec turpia agenti multos habere teſtes: Eurip. in Hippol.

Partiuntur inter ſe mendacia teſtes: Demoſt.

Tutius eſt, famam citare teſtem quam ipſum aliquid affirmare, idem 1. Olynth.

Recta ſolutio eſt, manifeſtatio falſi. Ariſt. Elench. 2.

EX LATINIS.

NVllum probationis genus debet inimicum videri, quod ſolum eſt: Quint. Declam. 7.

Fruſtra aſſerimus, quod fingimus, cùm uix prodeſt verum fateri, ibidem.

Quis credibilior in cæde pauperis, quàm diues inimicus? ibidem.

Non debemus quicquam agere, cuius non poſſimus probabilem reddere cauſam: Cicer. 1. Offic.

Ad eligenda, quæ dubitationem afferunt, adhibere homines doctos debemus, vel etiam vſu peritos, & quid eis de uno quoque officij genere placeat, exquirere: ibid.

Satis abſolutum exiſtimo, de quo tanta diuerſitate regionum diſcreta hominum iudicia conſentiunt: idem lib. de Orat. 2.

Nihil motum ex antiquo probabile eſt. Liuius lib. 4. decad. 4.

Nullius calumniæ ſubijcienda ſunt, quæ Dij comprobauere, idem lib. 5. Dec. 4.

Non poteſt de ueritate dubitari, quoties cum incertis experimenta conſentiunt: Quint. Dec. 4.

Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem. qui audiunt, audita dicunt, qui vident planè ſciunt. Plaut. in Trucul.

EX SACRIS.

Tvrpe eſt ingenioſo, id dicere, quod ſi neget, probare non poſſit: Lact. lib. 3.

Probationis genus firmum, quod ab aduerſario ſumitur. Tertul.

De certis incerta probantur: Lact. lib. 2.

Magis credunt homines ornatæ veritati, ibid.

Apud bonos iudices ſatis habent firmitatis, vel teſtimonia ſine ornamentis, vel argumēta ſine teſtimonijs. Lactan.

Teſtimonium fidele eſt, quod cauſas non habet mentiendi: Hier.

In propria cauſa nemo idoneus teſtis eſt: idem.

Conſanguineus bonæ opinionis, ac famæ poteſt eſſe teſtis pro conſanguineo: apud Iuriſconſ.

Voluerunt maiores noſtri, hanc patere inimicitijs viā vt quem quiſque odiſſet, cum teſtimonio poſſit tollere, mentiuntur enim ſæpe in eos, quos oderunt: Cicer. pro Font.

Onus probationis reo non incūbit: Greg. ſup. 1. Reg.

Textus legis, & canonis, eſt locupletiſſimus teſtis: apud Iuriſconſ.

Efficacior probatio requiritur ab illo, qui vult probare id, quod non eſt veriſimile, ibidem.

Teſtis non tenetur in tantum recordari de tempore,

ſicut de loco, ibidem.

Teſtimonium proprium ſuſpectum eſt: Chryſoſt. ſup. Ioan. hom. 12.

Quamuis uera ſint, credenda non ſunt, niſi quæ certis indicijs comprobantur, niſi quæ manifeſto examine conuincuntur, niſi quæ ordine iudiciali publicantur: non enim qui accuſatur, ſed qui conuincitur, reus eſt. Iſidor. lib. 1. Soliloq.

Defenſio, & Excuſatio.

EX GRÆCIS.

SI eſt turpe non poſſe ſe defendere corpore, turpius eſt non poſſe ſe defendere ſermone: Ariſt. Rhet. 1.

Odit Deus vim, ſed parta poſſidere iubet, non ad rapinas relinquendæ ſunt diuitiæ: Eurip. in Hel.

Quos nobis defenſores paramus hi ſæpe hoſtilia parant: Demoſt. ex Arg. lib.

Niſi ciues ipſi ſtudioſi defendendæ patriæ unà militent, mercenarij, qui ſolam mercedem expectant, rem plerunque male gerunt, ibidem.

Ii ſedulo tuendi ſunt, quibus perditis, & tibi ſedulò pereundum eſt: idem 1. Olynth.

Non curioſitatis, ſed officij eſt, amicorum cauſam agere: Demoſth. in epiſt.

Si gratè, urbaniterque recuſes, non minus grata fuerit excuſatio, quàm computatio: Plut. de tuend. bona valet.

Oportet eum, qui pro ciuitate aliquid agit, ciuitatis ingenium imitari: Demoſt. apud Stob.

EX LATINIS.

DIfficilius ſemper eſt, defendere, quàm accuſare. Quint. lib. 8.

Neſcit tacere reprehenſorum ſcelerum trepidatio, & ſtatim reſpondet, illa cum ſuo ſibi ſcelere parata defenſio. tacere facilius eſt deceptis, quàm deprehenſis. idem Declam. 2.

Qui confeſſum defendit, non abſolutionem ſceleris petit, ſed licentiam, idem.

Sine ſummo ſcelere non potes, quod maleficium in

alijs vindicaris, idem in aliorum locio cùm ſcires, defendere, idem pro Scill.

Hominem ſeruare ſumma laus: Plin. Sen.lib.15.

Melior eſt cauſa ſuum non tradentis, quàm alienum poſcentis: Cur. lib.7.

Vtcunque ſuccedat res, malo defenſionem meam diſplicere quàm cauſam, ibidem.

Tu cùm defenderis, aliena oppugnas: Liuius lib. Declam 3.

Nihil minus conuenit aduocati partibus, quàm reo capite periclitanti ſubſidium miſerationis auferre. Quint. Declam 2.

Domus iuriſconſulti, eſt totius ciuitatis oraculum: Cic. 1. de orat.

Qui adducti muneribus, alijs patrocinantur, honeſtã defenſionis ſpeciem quærunt. Demoſt. ex arg. lib.

Satius eſt purgatos eſſe, quam ſuſpectos: Curt. lib.7.

Culpam præſertim deprehenſam excuſare, altera culpa eſt: Quint. lib.6.

Ingenia humana facunda ad ſuam cuique culpam leuandam: Liuius 3. Dec. lib.8.

Aliquando exigit communis vtilitas, vt etiam falſa defendantur: Quint. lib.2.

EX SACRIS.

Coepiſti non defendere peccatum tuum, tam inchoaſti iuſtitiam perficietur autem in te, quando nihil aliud facere delectabit: Auguſt ſerm.4.

Criminibus alterius nemo ſe defendat, idem.

Si alienum opus excuſare non potes, excuſa intentionem: Bernard. ſup. Cant. ſerm.2.

Nihil impudentius arrogantia aduocatorum, qui in ſubiectos tumidè intonant: Auguſt.

Fidelis aduocatus eſt, qui non quærit quæ ſua ſunt. idem.

Peccatum peccato addit, qui in culpa quam fecit, patrocinia defenſionis adiungit: Greg. 22 mor.

Turpe eſt defendere, quod conſtat iuſtum non eſſe, idem.

Non debet iudex vendere iuſtum iudicium, aut teſtis verum teſtimonium: quia vendit aduocatus iuſtum patrocinium: illi enim ad utranque partem ad examen adhibentur: iſti ex una conſiſtunt. Aug ad Maced.

Verboſum aduocatum, & ſtudentem eloquentiæ, cũ ſapientiæ ſit inanis, non aliud, quàm iuſtitiæ hoſtem reputes: Bern. de conſi. 1.

Apud cauſidicos ſilentium venale eſt: Caſſiodo. ſup. Pſalm. 73.

Non eſt facilè de perfecta ætate malum credendum, quàm vita præterita defendit, & honorat vocabulum dignitatis. idem in Epiſt. ad Ruſt.

Fit plerunque, vt dum iniqui correpta in ſe mala defendere nequeant, ex uerecundia peiores fiant, & ſic in ſua defenſione ſuperbiant, vt quædam vitia contra uitã corrigentis exquirant: Greg. 10. mor.

Aduocatus perfectus iniuſtas cauſas nullo modo ſuſcipiat. Greg. ſup. Ezech.

Nemo, quem crimen aggrauat proprium, interceſſor fieri appetat pro culpis aliorum, idem in Paſt.

Cum is, qui mittitur ad intercedẽdum, diſplicet, irati animus ad deteriora prouocatur, ibid.

Iudicem aditurus, patronum quærat. idem ſup. Euãgel. homil 32.

Pauperes prouocare debemus nobis pro aduocatis: idem in Euang. hom. 2.

Incaſſum munita ſunt omnia, cum locus unus, quo hoſti pateat aditus, non eſt munitus: Gregor. in mor.

Nulla eſt peccati accuſatio, ſi amici cauſa peccaueris, Aug. de amic. cap. 7.

Criminis ſocius eſt, qui malè defraudantem defendit. idem Epiſt. 54.

Excuſatio perfecta, teſtimonium conſcientię ſuæ. Bernard. de conſid. lib. 2.

Excuſationis genus eſt, cum argueris, alium incuſare, idem in paru. ſerm.

Excuſationem de ignorantia non habent monachi, idem de aduent. domini. ſerm. 3.

Conſultor perdit memoriam, ſi ſibi non ſoluatur debita merces apud Iuriſconſ.

Habens loquendi locum apud diuitem, damnationẽ pro retento talento timeat; ſi non apud eum, ſicut ualeat, pro pauperibus intercedat, idem in homil

Doctor, qui conſuluit, in cauſa aliena, tenetur illud conſilium ſequi in propria. apud iuriſconſul.

Studioſus iuris debet eſſe humilis, nec præſumat iudicare de lege, niſi tota lege perſpecta: & quare, ibidem.

Satisfactio ueniam ſibi conciliat. ſerm. de confeſſ. ſer.

Conie.

Coniectura, & ſuſpicio.

EX GRECIS.

OPtima coniectura eſt ſcientis: Plat. de nat. nom.

Veriſimile eſt in multis magis fieri peccatum, quàm in paucis. Ariſt. Top. 7.

Non omne, quod apparet, verum eſt, idem Metaph. 4.

Oportet, quod ex vſu, ex his, quæ confinia ſunt, & ſimilem habent ſpeciem, colligere. Chryſippus.

Ex manifeſtis occulta deprehende. Demetr. Phaler.

Sæpe quodam animi præſagio diuinamus, à quibus nobis bona, vel mala impendantur: apud Demoſth. in arg. lib.

Suſpicio calumniam parit, ibidem.

EX LATINIS.

TVtiſſimum iter eſt, ſuſpectiſſimũ. Senec. Epiſt. 60.

Inter ſuſpecta malè viuitur, idem epiſt. 75.

Morbum ſigna prænuntiant, idem de ira. lib. 3.

Fœlicior innocentia eſt citra ſuſpicionem, idem. Declam. 17.

De futuris rebus difficile eſt dicere: tamen interdum poſſis coniectura propiùs accedere, cum res eſt eiuſmodi, cuius exitus præuideri poteſt: Cice. ad Troq.

Multis ſignis coniectura conſtat: apud Terent.

Signa quædam ſunt ſcelerum certiſſima: Cicer. in Catil.

Tam ſuſpicionem, quam crimine carere oportet: Cæſar. apud Tranq.

Suſpicio, graue eſt hominibus malum. Pub. Mim.

Perinde, vt eſt opinio de cuiuſque moribus: ita quod ab eo factum eſt, & non factum exiſtimari poteſt: Cicer. pro Cluent.

EX SACRIS.

QVanti non dederunt errori locum, & dederunt ſuſpicioni? Ambr.

Suſpicio tollenda eſt, non inferenda. Chryſoſt.

Innocentiam præſtare poſſum, quid homines de me loquantur, non poſſum. . . . in epiſt.

Nun

Nunquam ſic eluuntur magna crimina, quin hæreat in animis hominum aliquod ſuſpicionis veſtigium, ibidem.

Suſpicari de illo creditur, qui à pluribus admonetur: Caſſiodo. lib. 7.

Sicut difficilè aliquem ſuſpicatur malum, qui bonus eſt: ſic difficilè aliquem ſuſpicatur bonum, qui ipſe malus eſt: Chryſoſt. ſup. Matth.

Suſpiciones ſuas quiſque ferè cognitiones putat: Auguſt. Epiſt. 54.

Suſpicio, amicitiæ venenum eſt, idem de vtilit. cred.

Non tantùm curemus habere bonam conſcientiam, ſed quantum poteſt noſtra infirmitas, quantum vigilantia fragilitatis humanæ, curemus nihil etiam facere, quod veniat in malam ſuſpicionem infirmo fratri: Auguſtin.

Arbitror eſſe boni viri, etiam falſam infamiam metuere: . . . in Epiſt.

Coniecturæ declarant, qualis fuerit animus. apud iuriſconſ.

Coniectura, eſt ſemiplena probatio, ibidem.

Coniectura eſt, veriſimilis ratio ſuſpicionem inducẽs, non de neceſſitate perſonam vinces, ibidem.

Ex circunſtantijs facta, & dicta æſtimanda ſunt: Aug. lib. 3. de doctr. Chriſt.

In incertis, non in certis locus eſt coniecturis, apud iuriſconſ.

Ex vſu, vel conſuetudine viuentis præſumitur voluntas eiuſdem morientis, apud iuriſconſ.

Talis quiſque præſumitur eſſe qualis eſt habitus, quẽ geſtat, ibidem.

Exemplum, & imitatio.

EX GRÆCIS.

Arduum eſt, abſque exemplo res magnas lucidè oſtendere: Plat. de regno.

Exemplis vtimur in dicendo, vt facilius intelligatur illud, de quo dicitur: Ariſtoteles de Poet. 1.

Exẽpla ponimus, vt ſẽtiant adoleſcẽtes, idẽ priorum r.

Eorum, qui reipublicæ præſunt, non modò ſingula verba, nec res tãtum publicitus geſta animaduerti, nota-

rique ſolent, ſed virtus quoque, iocique ſimul, & ſeria quoque: domus ipſa, ſam hæ, vxor, cubile curioſius conqueruntur: Plat. de Pol.

Laudatur imitatio, quæ rei ſimilitudinem artificioſè aſſequitur, ſiue illa ſit pulchra, ſiue deformis: Plutar. de Poe.

Vt plantarum ſemina: ſic hominum vitæ, regionibus ſimiles fiunt. Cyrus apud Plutarch. in Apopht.

EX LATINIS:

MAgna pars artis, imitatio eſt, nam vt inuenire primum fuit, eſt quæ præcipuum: ſic ea, quæ bene inuenta ſunt, vtile eſt ſequi. Quintil. lib. 10.

Non qui maximè imitandus, etiam ſolus imitandus eſt, ibidem.

Nihil eſt, quod facilius humana calliditas poſſit imitari, quàm dormientis ſimulatio. Quintil Declam. 2.

Habenda eſt ratio diligenter, quos imitemur, quorum ſimiles eſſe velimus. Cicer. 1 de Orat.

Magni intereſt, quos quiſque audiat domi quotidie, quibus cum loquatur à puero, quemadmodum patres, pædagogi, & matres etiam loquantur: Cic. declar. orat.

Imitandi ſunt maiores, primum illud exemplum, ne vitia ſint imitanda. Cic. 2. Offic.

Cùm ſit arduum, ſimilitudinem fingere è vero: tum longè difficillima eſt imitationis imitatio: Plin. Iunior lib. 4.

Quæ imitari homines concupiſcunt, nemo, aut rariſſimi poſſunt, ibidem.

Omnes dociles ſumus imitandis turpibus, ac prauis. Iun. Sat. 14.

Studioſè pleriq; facta principum imitantur: Cicer. 1. Offic.

Hoc generi hominum propè à natura datum eſt, vt qua in familia laus aliqua fortè floruerit: hanc ferè qui ſunt eius ſtirpis, cupidiſſimè proſequantur: Cicer. pro Rab.

Longum iter eſt per præcepta: breue, & efficax per exēpla. plus ex moribus, quàm ex verbis trahimus, Senec. epiſt. 6.

Aliquis vir bonus nobis eligendus eſt, & ſemper ante oculos habendus: vt ſic tanquam illo ſpectante viuamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus, idem epiſt. 11.

Magna

Magna pars peccatorum tollitur, ſi peccaturis teſtis aſſiſtat, aliquem habeat animus, quem vereatur, cuius autoritate etiam ſecretum ſuum ſanctius faciat: fœlicem, qui aliquem ſic uereri poteſt. ut ad memoriam quoque eius ſe componat, atque ordinet. qui ſic aliquē vereri poteſt, citò erit uerendus, ibidem.

Niſi ad regulam parua non corriges, ibidem.

Qui in altiorem honoris gradum extenditur, magis in exemplum ſpectantibus patet: Quintil. declam. 3.

Duo nos maximè mouent: exemplum, & ſimilitudo. Cicer. 3. de Orat.

Quod exemplo fit, id etiam iure fieri putant homines. idem ad Caium Seuer.

Graues pœnæ, exempla dicuntur. apud Terent.

Exempla mala ex bonis initijs orta ſunt. Salluſt. in coniur. Catil.

Cùm aures hominum nouitate lętantur: tum ad rationem uitæ exemplis erudimur: Plin. iun. lib. 8.

Poſt Deum pauci, ad Deum omnes ire uolunt. Bern. ſup. Cant. ſerm. 11.

Inuenio apud ſapientes honeſtiſſimum eſſe maiorum veſtigia ſequi, ſi modò recto itinere proceſſerint: Plinius Iun. lib. 4.

EX SACRIS.

EXemplo bonorum, non malorum debemus duci. Aug. de util. & neceſſ. pœnit.

Qui in conſpectu populi malè uiuit, quantum in illo eſt eum, à quo attenditur, occidit: Greg. in Paſt.

Cùm maiores uoluptati deſeruiunt, minoribus laſciuiæ fræna laxant, idem.

Pulcherrimus ordo eſt, & ſaluberrimus, vt vnus, quod portandum imponis, tu portes prior, & ex te diſcas, qualiter oporteat alijs moderari: Bern. Epiſt. 72.

Exemplum nullum maius eo, cuius eſt exemplum. Tertul.

Sic fit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto, ut de bono opere proximis præbeatur exemplum, & tamen per intentionem, qua ſoli Deo placere quærimus, ſemper optemus ſecretum: Gregor. homil. vndecima.

Nunquam exemplum à malis ſumitur. Hieron.

Plerunque contingit, ut qui de ſe malè opinari permittunt, per ſemetipſos nulla unquam mala faciant, ſed tamen per eos, qui ſe imitari fuerint, multiplicius delinquunt: Gregor. in Paſt.

Nullum ego conſilium melius arbitror, quam exemplo tuo fratrem docere ſtudeas, idem 1. Mor.

Sermo viuus, & efficax, exemplum operis eſt: Bern. ſerm. 56.

Exemplum uitioſum eſt, ſi aut falſum eſt, ut reprehendatur: aut ſi improbum, vt non ſit imitandum, aut maius, aut minus, quàm res poſtulabit, Cic. 2. Rhet.

Exempla ſunt omnium tormenta paucorum: Cypr. de lap.

Antiquorum exempla ad inſinuandam huius uitæ inſtabilitatem intuenda ſunt: Greg. 4. mor.

Ad exemplum non ſunt oſtendenda, niſi quæ firma ſunt, idem in Paſt.

Exempla adiungit Deus, cum eius verba audire nolumus, idem in Euang.

Parabolæ antiquorum non contemnendæ: Hierony. ad Orat. Roman.

Exempla bonæ uitæ à Chriſto, & ab eius actibus aſſumere debemus: Bern. ſup. Cant. ſerm. 23.

Quiſquis malos non imitatur offendit: Cypr liber epiſt.

Amat vnuſquiſque ſequi uitam parentum: Amb.

Seruata ueritate hiſtoriæ, imitari ſpiritualiter poſſumus, quod carnaliter audiuimus: Greg lib. 1. mor.

Deum imitari deſiderat, qui faſtigium potentiæ adæptus alijs prodeſſe deſiderat, non præeſſe: Gregor. 26. moral.

Turpe eſt non imitari, quod ſumus: idem in Paſt.

Imitari nolle bonum, & apud Deum, & apud homines pœna eſt, idem in regiſt.

Imitatores Doctorum reproborum in diem præcipitium corruunt: idem ſup. 1. Reg.

Exemplum multitudinis fugiendum: Chryſoſt. ſup. Luc. de Laz. conc. 1.

Operatur filius, quæ uiderit patrem facientem: Aug. 2. de Trinit.

Aequa-

Aequalitas, ſimilitudo, & cōparatio.

EX GRAECIS.

OMnia omnibus ſunt ſimiliter, ac ſemper. Antig. apud Plat. de rect.nom.ratio.

Qui à deceptione tutus eſſe vult, à deceptione caueat. idem de ſcient.

Similis ſimili ſemper hæret. idem de amore.

A ſimilibus ſimilia non licet fieri: Ariſt. Rhet. 2.

Tale additum tali, facit ipſum magis tale: idē Topi. 3.

Iuuenes ſe in ſpeculo intueātur, & qui formoſi ſunt, digni ea ſpecie fiant: qui autem deformes, eam deformitatem eruditione tegant: Socr. apud Diog. lib 2.

Signa ferè præcedere ſolent, quoties magna mala, aut ciuitati, aut genti alicui imminent: apud Stob.

Multa per ſe dicta alia uidentur, comparata cum ſuis cauſis longe alia, ibidem.

Non eſt natura comparatum, ut quilibet homo cuique conueniat, nec fortuna ſinit eadem quibuſuis eſſe paria: Plut. de Amic. mult.

Aequalitatem cole, quæ amicos ſemper amicis, ciuitatibuſque ciuitates, ſocios ſocijs colligit: æqualitas enim legitima hominibus eſt: idem.

Si æqualis conditio omnium fuiſſet, nulla eſſet inter homines inuidia. apud Stob.

Inæqualibus æqualia, inæqualia fiunt, niſi menſuram accipiant: Plat. de Leg. Dialog 6.

Aequalitas temporis cùm ad æquales voluptates propter ſimilitudinem trahat, amicitiam parit, ibidem.

EX LATINIS.

NIhil poteſt eſſe æquabile, quod non à certa ratione proficiſcatur: Cic. 2. Tuſc.

Non in omnes omnia conueniunt, idem pro Roſcio.

Aſſiduum inter pares diſcordia malum: Iuſt. lib. 6.

Comparatio aliarum fœlices etiam quaſdam miſerias facit: Quint. Declam. 5.

Corpora quamuis excelſa, procerioribus admota decreſcunt: Plin. Iun. in Paneg.

Multa ſunt eadem, ſed aliter: Quint. lib. 2.
Aliud eſt proximum eſſe, aliud ſecundum, idem libro 10.
Multum ſigna faciunt, & ex alia memoria venit alia, idem lib. 11.
Nihil in rebus humanis natura voluit eſſe tam ſimile, quod non aliqua proprietate ſecerneretur, idem declam. 8.
Omnibus veris falſa quædam adiuncta ſunt tanta ſimilitudine, vt nulla ſit iudicandi, & aſſentiendi nota. Cicer. de Nat. Deor.
Duo nos maximè mouent, ſimilitudo, & exemplum, idem ad Quinc. frat.
Nihil eſt, quod tam attrahat, & alliciat ad amicitiam, quàm ſimilitudo: quâ fit, vt boni bonos diligant, idem in Lælio.
Pares cum paribus facillimè congregantur: Cato maior.
Tantiſper ſimilis, & compar eorum fies, dum paria, & conſimilia dicas, atque audias: Gell. lib.
Signis opus eſt, apud non intelligentes: Plin. Iun. lib. 2. epiſt.
Antiquis in rebus ſi qua ſimilia veris ſunt, pro veris accipiuntur: Liu. 1. Dec. lib. 5.
Imagines maiorum ad virtutes quoſdam accendunt: Sall. in Bell. Iug.
Ab altero expectes, alteri quod feceris: Pub. Mim.

EX SACRIS.

Bona clareſcunt, cum fuerint malis comparata: Bernard. in epiſt.
Quæ per comparationem dicuntur, non per omnia eſſe ſimilia neceſſe eſt: Aug. lib. 16. contra Fauſt.
Comparatiuus non ſemper, quod ante dictum eſt, auget, idem lib. 3. contra Creſc.
Fœda admota pulchris, pulchriora reddunt pulchra, & magis fęda redduntur: Bernard.
Vt æqualium vſus dulcior, ita ſenum tutior eſt: Amb.
Simulata æquitas, non eſt æquitas, ſed duplex iniquitas, quia iniquitas eſt, & ſimulatio: Auguſt.
Par in parem non habet imperium, apud Iuriſcon.
Simile non poteſt dici, vbi diſſimilitudo ineſt, ibid.
Simile dicitur, quod concordat in multis, licet in vno

diſcre-

diſcrepet, ibidem.

Pictores imitantur arte naturam: Chryſoſt.

Pictura gentibus pro lectione eſt: Gregor.

Fingimus aliquando ſine mendacio: Auguſti. lib. 2. Quæſt. Euang. Quæſt. 5.

Imago, & quod ad imaginem de vicino ſe reſpiciunt: Bern. ſuper Cant. Serm. 8.

Vbi duo ſint ſimilia, magis ſimile eſt eligẽdum, apud Iuriſconſul.

Falſitatis mater, ſimilitudo: Aug. lib. 2. Solil.

Imagines non adorantur, ſed quod per imagines repræſentatur: Greg. in regiſt.

Contrarium, & diſsimilitudo.

CONtraria iuxta ſe oppoſita magis eluceſcunt: Ariſt. Rhet. 1.

Impoſſibile eſt, contraria eidem ſemper ineſſe, idem Topic. 2

Omne quod corrumpitur, à contrario corrumpitur, idem Phyſ. 1.

Eiuſdem ſententiæ eſt, oppoſita conſiderare, idem Metaph. 4.

Omnis commoditas ſua fert incõmoda, & rurſus omnis incommoditas ſua fert commoda: Demoſt. 1. Olynt.

Contraria ſicut ſimul eſſe non poſſunt: ſic nec carnales, & ſpirituales diuitiæ: Bern. ſerm. 4.

Non eſt una omnium facies: Cic. 1. de Nat. Deor.

Diſpares mores diſparia ſtudia ſequunt: Cato maior.

Oderunt hilarem triſtes, triſtemque iocoſi.

Sedatum celeres, agilem, gnauumque remiſſi: Hor. epiſt. lib. 2.

Diſſenſio omnia turbat: Chryſ. ſup. Ioan. Hom. 81.

Amor. EX GRAECIS.

AMor audaciæ, & confidentiæ præceptor eſt, apud Stob.

Natura quodammodo omnis amans, tractabilis eſt, ibidem.

Qui ad ſenectutem amare differt, ille vna ſoluit iuuẽtutis fœnus: Menand. ibidem.

Amor,

Amor, nec coitus gratia fit, nec ſine eo: Ariſt. ibid.
Si quod capit amantes, forma faciei eſſet, omnes eã- dem amarent, idem enim oculorum iudicium eſt, ibid.
Solus amor inter homines nullo ſermore, conſiliovè mouetur: Menand. ibid.
Amor hominibus furor eſt, ibidem.
Amor otioſa res eſt, & inutilis ad opera, ibidem.
Nullus mortalium mendicans victus amauit, ſed inter diuites iuuenis cupido agit, ibid.
Infidus amor eſt ibidem.
Amor, ſi cogas magis ſolet intendi, ibidem.
Amor tenebras infundit, ibidem.
Amor natura ſurdus eſt admonenti, ibidem.
Amor eſt cuiuſdam irrationalis cupiditatis exceſſus, qui velocem habet acceſſum, tardum autem diſceſſum Theop. ibidem.
Amor animæ otioſæ affectus eſt, ibid.
Omnis voluptas ab amore ſuperatur: Plat. de Amor.
Quiſquis amat, hallucinatur, & cæcutit in eo, quod amat: Plut. de Amic. & adul.
Amor confidentiam ad quiduis audendum ſubminiſtrat: Plat. in Tim.
Amor vacantium occupatio eſt: Diog. lib. 7.
Amor eſt immortalitatis deſiderium: Plat. de Amore.
Amare, eſt alicui velle bene, eius gratia: Ariſt. Rhet. 2.
Amicus eſt, qui amat, & è conuerſo amatur, ibid.
Vnuſquiſque naturaliter, & maximè amat ſeipſum: Ariſt. Polit. 2.
Amor ille validiſſimus, atque ſanctiſſimus omnium merito habetur, quem quis per virtutem à ciuibus, & popularibus ſibi comparat: Plut. de Polit.
Cum vbique ſit loquax amor nunquam is verborum profuſior, quàm in laudando, in Probl. Dec. 1.
Flamma ſæui amoris parua quidem primo vapore, ſed fomento conſuetudinis exæſtuans totos comburit homines: Apul. lib. 6.
In via amoris nulla eſt uia.

EX LATINIS.

SVnt, qui neminem amant, niſi cùm perdiderint: Senec. epiſt. 35.
Quantum amori in hominem liceat: illi magis, qui amant, ſciunt: Quint. Decl. 15.
Admirabilior charitas, in quam coimus viribus noſtris, idem Declam. 6.

Minus debetur homini, qui aliquem ideo amat, qui. neceſſe eſt, ibidem.

A primis ætatibus in eandem coire vitam, habet aliquid fraternitatis affectuum: ibidem.

Neſcis an diligat, cuius non habeat experimentum, niſi ſola fęlicitas, ibidem.

Laus, & charitas ſunt vitæ ſine metu degendæ præſidia firmiſſima: Cicer. 2 de finibus.

Rerum omnium, nec aptius eſt quicquam ad opes tuendas, ac tenendas, quàm diligi, nec alienius, quàm timeri, idem Offic. 2.

Nihil minus videtur hominis, quàm non reſpondere in amore ijs, à quibus prouoceris, idem ad Brut.

Parcendum maximè charitati hominum, nec temere in eos dicas, qui diliguntur, idem 2. de Orat.

Tantum amori fraterno dandum non arbitror, vt q. ſ. que de ſalute eorum conſulat, communem relinquat, idem pro Sill.

Amor inuentionis cauſa: Plin. Sen. lib. 5.

Vbi maximus, & honeſtiſſimus eſt amor, aliquando præſtat morte, quam vita diſtrahi: Max. lib. 4.

Eo certius quo miſerius experimentum habet charitas, idem ibidem 5.

Notis ſuis amor plerunque percurrit, Plin. Iun. li. 4.

Eſt ſuſpectum, & anxium, de eo, quem ardentiſſimè diligas, interdum nihil ſcire, idem lib. 5.

Non obligandus, ſed remunerandus, qui prior cœpit, idem lib. 7.

Facilius eſt, vnũ amare, quàm multos, idem in Paneg.

Nemo fideliter diligit, quem aliquando faſtidit: Cur. lib. 5.

Conciliari niſi turpi ratione amor turpis non poteſt: Senec. epiſt. 29.

Amantes de forma iudicare non poſſunt, quia ſenſũ oculorum premit amor: Quintil. lib 6.

Habet aliquot ſolatium, quiſquis in amore miſer eſt, idem Declam. 13.

Is tantum in amore ſanatur, qui quod deſinit, ſibi debet, ibidem.

Ægrè amantes de re vxoria audiunt: Terent. in And.

Amicus perpetuò, amator ad tempus, apud eund.

Quinque ſunt amoris lineæ: viſus, colloquium, tactus, oſcula, concubitus, ibid.

Inſuauiſſimus amor eſt, quo frui non licet, ibid.

Stultus

Stultus amator, irridenti credit, ibid.
Amantibus omnia ſunt ſuſpecta, ibidem.
Amatores ſolatio angit non lædit: idem in Hecyr.
Penitus hęrens amor faſtidio præſentium accenditur: Cur. lib. 7.
Omnes humanos ſanat medicina dolores.
Solus amor, morbi non amat artificem: Propert. li. 2.
Heu mihi, quòd nullis amor eſt medicabilis herbis: Ouid. in epiſt.
Difficile eſt longum ſubitò deponere amorem: Catul.
Errat, qui finem veſani ponit amoris.
Verus amor nullum nouit habere modum: Propert. libro 2.
Libertas quoniam nulli iam reſtat amanti.
Nullus liber erit, ſi quis amare velit, ibid.
Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur,
Maieſtas, & amor: Ouid. 2. Metam.
Finem qui quæris amori, Cedit amor rebus, res age, tutus eris: idem de remed. amor.
Diuitijs alitur luxurioſus amor, idem 2. de remed. amor.
Sed tamen apparet diſſimulatus amor, idem in epiſt.
Iræ interueniunt, redeunt rurſus in gratiam: verùm iræ, ſi quæ fortè veniunt huiuſmodi inter eos rurſus, ſi reuentum in gratiam eſt, bis tanto amici ſunt inter ſe, quam prius: Plaut. in Amph.
Amantium iræ, amoris reintegratio eſt: Terent. in And.
Nihil ita amorem incitat, quam carendi metus: Plin. Iun. libro 4.

EX SACRIS.

Amor formæ rationis obliuio Hier. in Epiſt.
Violenta res eſt, & impotens amor: .. . in epiſt.
Ardentiſſimus amor cum metu non cohæret, ibid.
Solet ſpretus amor in iram conuerti, ibidem.
Amor pudorem, modum, conſilium non habet: Bern. ſup. Cant. ſerm. 73.
Amor purus mercenarius non eſt, idem ſerm 83.
Amor vbi eſt, labor non eſt, idem ſerm. 86.
Amari non niſi nota poſſunt: Auguſt. lib. 3. de Trin.
Amare alium non poteſt, qui ſe ipſum non amat, idē.
Quæcunque amore poſſeſſa ſunt, non ſine dolore pereunt, idem in Enchir.
Non amatur, quod propter ſe non amatur, idem de

vnic. baptiſ.

Amatur aliquando res bona non bono amore, idem 2. contra ſec. Manich.

Quod non videtur, plus amatur, idem ſup. Ioann. tract. 32.

Diligendi ſunt homines, vt eorum non diligantur errores, idem.

Non amatur, niſi quod delectat idem ſerm. 17. de verb. Apoſt.

Non potentior eſt ſpiritus noſter vbi animat, quàm vbi amat: niſi fortè magis putetur eſſe, vbi vinctus ex neceſſitate tenetur, quàm quo ſponte, & alacri fertur voluntate: Bernard.

Lingua amoris ei, qui non amat barbara eſt, idem.

Vſurpatio, vnanimitatis indicium eſt, idem.

Non eſt ſincerus amor, qui ſuſpicionis facem retinet. idem.

Vis amoris hoc agere ſolet in animo, vt in quem ipſe ſemper cogitat, nullum alium ignorare putet. idem.

Nemo aliquem amat, quem non vult eſſe meliorem: Greg. 12. mor.

Nemo poteſt aliquid obliuiſci, quod amat: aut retinere, quod odit: Chryſoſt.

Verus amor animis conſtat, quem ſæpenumero vel minuit, vel diſſoluit corporis cõiunctio: . . . in epiſt.

Solidus amor eſt à virtute profectus, tam finem neſcit, quàm ipſa virtus, ibidem.

Qui puerili impetu ſe proſequuntur, pari leuitate deſciſcunt, qua acceſſerant, ibid.

Beneuolentiam conciliat malorum ſocietas, ibidem.

Charitas cor vnum multorum fratrum facit: Auguſt. ſup. Ioan. tract. 14.

Charitas in totum ſe extẽdit orbẽ, idẽ ſup. Ioan. epiſt.

Eſt inter bonos, ſtudioſoſque viros publica quædam, ſed conſtantiſſima neceſſitudo, & ſimilium rerum adminiſtratione conflata: . . . in epiſt.

Verè amat, qui gratis amat, ibidem.

Amare nihil, difficile homini: Hier. de cuſt. virg.

Difficile eſt, ab his diligi, quos præcedas, idem.

Inaudita eſt dilectio, quæ amicum amat, & præſentiam eius non amat: Caſſiod. ſup. Pſal.

Dilectio abſentiæ damnũ non ſentit, cumq́ue diuturnitate tẽporis pleraque ſolent infirmari, dilectio & tẽporis tractu, & locali diſtãtia cõualeſcit: Petr. Rau. in epiſt.

Amor verus eſt, ſi propter Deum amatur, quod amatur, idem lib. 4. confeſſ.

Ad amorem inuitatio eſt maxima, præuenire amãdo, idem de Cate. rud.

Amor ordinatè amandus eſt, idem li. 15. de Ciuit. Dei.

Amor læſus iraſci debet: Hieron. ad Heliod.

Amor monet & memorem: . . . in epiſt.

Amatæ rei ſubtractio, deſiderij augmentatio eſt: Bernar. ſup. Cantic. ſerm. 56.

Amor dominum neſcit, omnes ex æquo intuetur, idẽ ſerm. 58.

Mens amori occupata, ſui iuris non eſt. Bern.

Amanti ſemel aſpicere non ſufficit. Gregor. in homil.

Omnis creatura cùm bona ſit, & bene amari poteſt, & malè, bene, ordine conſtituto: malè ordine perturbato. Aug. de Ciuit. Dei, lib. 15.

Amor amore ſuperatur. Hier. ad Veſt.

Nihil amantibus labor eſt. Hier. in epiſt.

Quos amamus, nonnunquam morſu petimus. Chryſ. ſup. Epiſt. ad Corinth. homil. 24

Amamus non ex neceſſitate, idem ſup. epiſt. ad Epheſ. ſerm. 2.

Amare neſcire, turpe eſt, idem ſup. epiſt. ad Corinth. hom. 27.

Amare corporis formam, eſt deformitatem admirari, idem ſup. Epiſt. ad Heb. hom. 4.

Cupidinis incendium, ſocordia eſt, idem ſerm. 4. ſup. epiſt. ad Rom.

Amoris affectum exprimit nutrix, idem ſup. Epiſt. ad Theſſ hom. 3.

Odium. EX GRAECIS.

ODium cæcum eſt, Plutar. de vtili. cap. ab inimic.
Odia ſoluenda: non autem amicitiæ, idem de amic. mult.

EX LATINIS.

NOn eſt prudentis errantes odiſſe, alioquin ipſe ſibi odio erit. Senec de ira lib. 1.

Infixa nobis eſt auerſatio eius rei, quam natura damnauit, idem epiſt. 99.

Vt optabile eſt, plus fauoris mereri: ſic proximum, odij minus. Quintil. lib 4.

Semper odiorum honeſtus occaſus, & dum ſimultates nihil aliud habent, quam nocendi cupiditatem, ſpecioſa in melius animi mutatio eſt. idem. Declam. 9.

Perpetua res eſt, odiſſe ſine cauſa. Quint. Declam. 14.

Multorum odijs nullæ opes ſufficere poſſunt. Cicer. 2. Offic.

Quem metuunt oderunt, quem quiſq; metuit, perijſſe deſiderat, ibid.

Non tam ea, quæ ſunt recta probantur, quàm quæ praua ſunt, faſtidijs adhærent. idem 1. de Orat.

Hoc natura inſitum eſt, vt quem timueris, qui cum de vita, fortuniſque contenderis, cuius inſidijs euaſeris, hunc ſemper oderis, idem pro Scill.

EX SACRIS.

ODio habeantur peccata, non homines. Leo Papa, diſtin. 89.

Qui præ ſe fert odium, protinus ſibi fidem abrogat, etiam in cauſa iuſtiſſima. . . . in epiſt.

Facilè redit in gratiam, qui odit inuitus, ibid.

Nemo poteſt perfectè diligere quò vocamur, niſi oderit, vnde reuocamur. Aug. de verb. relig.

Propemodum naturale eſt, vt ſocrus nurum, & nurus oderit ſocrum. Hier. ſup. Mic.

Sicut rex in imagine ſua honoratur: ſic Deus in homine dilgitur, & oditur. Non poteſt hominem odire, qui Deum amat, nec poteſt Deum amare, qui hominem odit. Chryſ. ſup. Matth 22.

Nemo poteſt aliquid obliuiſci, quod diligit, aut retinere quod odit Greg. in homil.

Odium proximi impedit orationis fructus. Greg. 10. mor.

Odia aliquando ſunt pro veritate ſuſtinenda, idem in Regiſt.

Odium, eſt ira inueterata. Aug. ſup. Pſalm. 25.

Odium tenebrat conſcientiam: Greg. lib. 5. mor.

Odientes nos debemus diligere, & quãtum nobis eſt, pacem habere, idem in Regiſt.

Odium, ſpiritus eſt tenebrarum. Chryſoſt. ſup. Matt. hom 43.

Odium omne malum ſuggerit, idem ſup. Matth. homil. 43.

Aemulatio, & Ambitio.

AEmulus eſt figulus figulo, atque fabro æmulus artis protinus eſt conſors: Heſiod. apud Plu. de tranq. anim.

Natura comparatum eſt, vt inter eos æmulatio contentioſa non innaſcatur, qui diuerſa virtute, diuerſis moribus, non eodem ſtudij genere operam rei cuipiam dant, idem de Polit.

Æmulatione virtus cognoſcitur: homil. Iliad. 23.

Inter pares nulla poſt eſſe æmulatio: Quint. decl. 9.

Nihil eſt tam pronum ad ſimultates, quam æmulatio in fœminis, præſertim: Plin. iunior in Paneg.

Tunc bene fortis equus reſerato carcere currit.

Cùm quos prætereat, quoſque ſequatur habet: Ouid. 3. de Art.

Cùm præſtare cæteris concupieris, difficile eſt ſeruare æquitatem: Cic. 1. Offic.

Peſtis nulla maior in amicitijs eſſe poteſt, quàm in quibuſdam honoris, & gloriæ certamen, ex quo inimicitiæ ſæpe maximæ inter amiciſſimos extiterunt, idem in Lælio.

Æmulationi diſcretio neceſſaria eſt: Bern. ſup. Cant. ſerm. 49.

Ambitio, improba res eſt, multi iam dum materna quærunt, amiſere paterna. Herod. apud Stob.

Plurimæ ſeditiones ambitionis cauſa in ciuitate oriũtur, ne honoribus enim non quilibet, ſed potentiſſimi contendunt: Ariſt. apud Stob.

Ambitioſi obſequijs conciliandi, ibidem.

Ambitio, frequenter cauſa virtutis eſt: Quint. lib. 1.

Ambitio virtuti, quàm auaritiæ affinior: Salluſt. in coniur. Catil.

Tunc maximè fauor, & ambitio dominatur, cùm ſub aliqua ſeueritatis ſpecie deliteſcit: Plin. iun. lib. 3.

Cauenda eſt gloriæ cupiditas, eripit enim libertatem, pro qua magnanimis viris omnis debet eſſe contentio, ibidem.

Ambitio poſſidet omnium virtutum præmia. Aug.

Poteſtatis ambitio angelum poteſtate angelica priua

uit: ſcientiæ appetitus hominem immortalitatis gloria ſpoliauit:non Euam cibus deflexerat,non mandatorum deſtituerat obliuio, ſed promiſſi honoris ambitio illecebroſa decepit: Bern. ſerm.

Omnis adeundi honoris eccleſiaſtici abſcindetur,ambitio ſi ſe iudicandos potius, quàm iudicaturos hi, qui præeſſe uolunt populis,cogitarent: Origen. ſup. epiſto. ad Rom.

Ambitioſi tractantur eleganter: Hier. ad Ruſt.

Officium aliquando putatur ambitio:Hieron.ad Saluinam.

Ambitio furoris cauſa: Bern. epiſt.126.

Ambitio latere vult, ibidem.

Ambitio, hypocriſis mater: idem ſerm.5.in dominic. Palm.

Ambitio peſſimus dæmon: Baſil. in epiſt.

Aemulari miſericordiam Dei debemus: Chryſ. ſuper Gene. homil. 17.

Ambitio cæcos reddit homines: idem ſup. Act. Apoſt. homil. 28.

Qui agit,vt prior ſit, forſitan ſi non tranſibit, æquabit: Quint.lib. 10.

Quiſquis intelligit habere ſe vitæ, famæq; æmulum, attentè ſibi cauet, facta ſua circunſpicit, vitam omnem componit: quandoquidem, & hoc habet peculiare malitia,vt in peccãdo magis vereatur inimicos,quàm amicos: Plut. de util.cap. ab inim.

Multum ſibi adijcit laceſſita virtus: Senec. epiſt.13.

Exhortandi cunctantes optima ratio æmulum, qui, quod ipſi dubitant accipere, alij intercipere ſtudeant. Demoſt.1. Olynth.

Marcet ſine aduerſario uirtus: Senec. de prouid.

Contemptus. EX GRÆCIS.

Contemptus, magnum auſpicandæ Philoſophiæ inſtrumentum eſt: Plut.de Tranq anim.

Aequè contemnit pecunias is, qui largitur, ac is, qui non admittit: Plut.de Virt. Alex.

Turpe eſt, uoti factum compotem,ea negligere, quæ optaueras: Demoſt. 1. Olynth.

Eò magis dolendus virtutis neglectus,quò maiorem fructum confert illius acceſſio: Plut. de prof. morum.

EX LATINIS.

Dicimus, vt bona temporalia contemnas, non vt nõ habeas, ſed ne ſolicitus habeas. Senec. de vit. beat.

Breuiſſima ad diuitias, per diuitiarum contemptum via eſt, idem epiſt. 63.

Contemptus corporis mei, certa libertas eſt, idem epiſt. 65.

Quæ virtus eſt ſuperuacua contemnere? tunc te admirare, cum contempſeris neceſſaria, idem epiſt. 111.

Ad quæ noſcenda iter ingredi, tranſmittere mare ſolemus, ea ſub oculis poſita negligimus. Plin. Iun. lib. 8.

Pecuniam in loco negligere, interdum lucrum eſt. Teren.

Nemo eſt omnino negligendus, in quo aliqua virtutis ſignificatio apparet: Cic. 1. Offic.

EX SACRIS.

Omnia contemnit, qui non ſolùm, quantum potuit, ſed etiam quantum voluit, habere contendit: Auguſt. de cat. rud.

Virtus eò pluris æſtimanda, quò plura contemnit: magnæ virtutis eſt, cum fœlicitate luctari: magnæ fœlicitatis eſt, à fœlicitate non vinci. idem.

Bona hæc contemnit, qui præ virtute negligit: contemnit, qui non eis fidit: contemnit, qui ſibi non poſſidet: contemnit, qui benignè erogat: contemnit, qui non affligitur ablatis, ſi quando fortuna, quod ſuum eſt, repetit. . . . in epiſt.

Rerum contemptu conſtat fortitudo. Amb.

Omnia relinquere poſſumus etiam retinendo. Greg.

Non ſunt contemnenda quaſi parua, ſine quibus magna conſtare non poſſunt. Hier. ad Lætam.

Si reum regiæ maieſtatis, quamuis humanæ humanis legibus capite plecti ſancitum eſt, quis finis contemnentium diuinam omnipotentiam erit? Greg. 1. in moral.

Contemne diuitias, & eris diues: contemne gloriam, & eris glorioſus: contemne ſupplicia inimicorũ, & tunc eos ſuperabis. Chryſoſt. ſup. epiſt. ad Heb.

Age ergo, qui relinquere diſponis omnia, te quoque inter relinquenda memorare memento. Bern. in colla.

Quod non metuitur, contemnitur: Lact. de ira Dei.

Vtilius terrena opulentia tenetur humiliter, quàm ſuperbia relinquitur: Auguſt. ad Paul.

Plus eſt animum depoluiſſe, quàm cultum: Hierony. epiſt. 120.

Qui ſpernit modica, paulatim decidit: Aug lib. 9. con feſſ. cap. 8.

Magis eſt contemnere ſeipſum quàm mundum: idem de ſpirit. & anim.

Mundus hic non corpore, ſed corde fugiendus eſt, idē de bon. perſeuer.

Qui terrena contempſimus, neceſſe eſt, ut flagrante deſiderio cœleſtia requiramus: Bern. in paru. ſerm.

Relinquere omnia, quàm relinqui, melius eſt: idem in Declam.

Terrena eſurit auarus, mendicus fidelis contemnit, ut dominus liber: Bern. ſup. Cant. ſerm. 21.

Homo. EX GRAECIS.

HOmo aliud eſt, quàm corpus ſuum: Plat. de natu. nom.

Omnis homo lucri cupidus eſt, idem de lucr. cupid.

Fœmina, & vir æquè ad omnia apti, ſed fœmina imbecillior, idem de repub.

Homines, ut in pluribus ſunt mali: in paucioribus autem boni: Ariſt. Tob. 2.

Difficilis poſſeſſio, homo eſt: Plat. de leg.

Nos ſumus quodammodo finis omnium: Ariſtotel. Phyſic. 2.

Homo eſt melioris carnis, quàm cetera animalia idē de anima. 2.

Maſculi generaliter ſunt longioris vitæ, quàm fœminæ: quia maſculus calidior eſt, quam fœmina, idem de long. vit.

Homo eſt rectiſſimum animalium idē de mor. & vit.

Homines habitantes in montibus, fortiores ſunt habitantibus in planicie, idem de ani. 8.

Hominum ſaliua ſerpentū morſibus aduerſatur. ibid.

Homo mortuus quamquam habeat eādem effigiem, & formam figuræ, non tamen eſt homo: ibidem.

Homines magis dominantur à primo patre, quàm à prima matre, idem Metaph 5.

Omnes homines natura ſcire deſiderant, idē Metap. 1.

Homo naturaliter eſt animal politicum: idem Polit. primo.

Maſculinum naturaliter dignius eſt fœminino, ibid.

Sicut omnium animaliũ melior eſt homo lege fruẽs ſic omnium animalium peſſimum homo à lege, & iuſtitia ſeparatus: ibid.

Hominem homini nihil aliud manſuetum, & mitem reddit, quàm beneuolentiæ, iuſtitiæ, & probitatis fides. Plut. de Polit.

Homo ex homine non alta cogitat. Pit. apud Tolat.

Nihil habet commune cum mortali animãte animal homo, in immortalibus bonis exercitatus: Pitt. apud Diog. lib. 10.

Homines uehementer boni, aut mali perpauci ſunt: medij autem plurimi: Plat. in Phæd.

Fœlices aĩo homines innuptos, & ſine liberis; una enim anima eſt, cui pro ſeipſa doloris onus eſt mediocre: Eurip. in Alceſt.

Homo nihil omnino, quàm ipſa calamitas eſt. Herod. apud Stob.

EX LATINIS.

QVod naturæ ſatis eſt, homini non eſt: Senec. epiſtola 120.

Homo in adiutorium mutuum generatus eſt, idem 1. de ira.

Sunt quidam non re, ſed nomine homines. Cicero. 1. Officiorum.

Hoc natura præſcribit, ut homo homini quicunque ſit, ob eam ipſam cauſam tantum, quod homo eſt, conſultum uelit, idem 3. Offic.

Sunt in terra homines, non ut incolæ, & habitatores, ſed quaſi expectatores ſuperarum rerum, atque cęleſtiũ. idem 2. de legibus.

Nec figura corporis, nec excellens vis ingenij humani ſignificat ad hanc unam rem natum hominẽ, ut frueretur voluptatibus, idem 1. de finibus.

Sic caueto te non eſſe mortalem, ſed corpus hoc, idẽ de ſomn. Scip.

Homini ex homine plura mala: Plin. Sen. lib. 7.

Hominum natura nouitatis auida, ibid.

Hominis induſtria belluarum uim longè ſuperat. Salluſt. in coniur. Catil.

Homines, aut mortalitatem ſuam, aut immortalitatem cogitare debent: Plin. Iun. in epiſt.

Homo, eſt imbecillitatis exemplum, temporis ſpolium, fortunæ luſus, inconſtantiæ imago, inuidiæ, & calamitatis trutina: reliquum verò pituitæ, & bilis: Ariſtot. apud Stob.

Animalia cuncta noſcunt ſibi ſalutaria, præter hominem: Plin. Sen. lib. 27.

Duplex eſt hominum natura, ſed præſtantior eorum, qui ſunt viri. Cic. pro Roſcio.

Hoc ſolum animal homo natum pudoris, ac uerecundiæ particeps, appetens coniunctionem hominum, ac ſocietatem, animaduertenſque in omnibus rebus, quas ageret, aut diceret, ne quid ab eo fieri, niſi honeſtum, & decorum: Cic. 4. de finibus.

Nihil uni tam ſimile, tam par, quàm omnes inter nos metipſos ſumus: quod ſi deprauatio conſuetudinem, ſi opinionum uarietas imbecillitatem animorum non torqueret, ac flecteret, quocunque cœpiſſet, ſui nemo ipſe tam ſimilis eſſet, quàm omnes eſſent omnium: itaque quæcunque eſt hominis definitio, una in omnes ualet: quod argumenti ſatis eſt, nullam diſſimilitudinem eſſe in genere: quæ ſi eſſet non una omnes definitio contineret: Cic. 1. de leg.

Nullum eſt animal præter hominem, quod habeat aliquam notitiam Dei, ibidem.

Si conſiderare uolumus, quæ ſit in homine excellentiæ natura, & dignitas, intelligemus, quàm ſit turpe diffluere luxuria, & delicatè, ac molliter uiuere: quàm honeſtum parce, continenter, ſeuerè, ſobriè: idem primo Offic.

Cùm aſpicere cœperimus, quid ſit ſentire, quid ſimus, & quid animantibus cæteris differamus: tunc ea inſequi incipiemus, ad quæ nati ſumus, idem 2. de finibus.

Cùm uoles veram hominis æſtimationem inire, & ſcire, quale ſit, nudum inſpice: ponat patrimonium, ponat honores, & alia fortunæ mendacia, corpus ipſum exuat, animum intuere, qualis quantuſque ſit: Seneca epiſto. 4.

Vt magnas utilitates adipiſcimur ex conſenſu hominum, ſic nulla tam deteſtabilis peſtis, quæ non homini ab homine naſcatur: Cic. 2. Offic.

EX SACRIS.

Optima medicina homini eſt homo, Petr. Ble in li. de Amic.

Homo ſine crimine poteſt eſſe, non autem ſine peccato: Auguſt.

Vniuerſis animalibus data eſt ratio: brutis tantum ad vitam tuendam: homini autem ad propagandam: Lact.

Omne hominum genus etſi ignoret, qualem Deum habere debet, tamen habendum ſcit, idem lib 1

Homo naturæ obediens homini nocere non poteſt, ibidem.

Animalia fecit Deus propter hominem: hominem autem propter ſeipſum, ſi ergo animalibus miniſtrat propter hominem. quomodo hominibus non miniſtrabit propter ſeipſum? Chryſ ſup. Matt. 4.

Præ omnibus malis homo eſt peſſimnm malum, quælibet beſtia vnum habet, & propter malum: homo autẽ omnia diabolus autem ad iuſtum accedere non audet: ſed malus homo non timet, ſed contemnit, idem ſuper Matth hom. 11.

In homine eſt omnis creatura: Auguſt. quæſt. 67. in libro 83 quæſt.

Homo, magnum eſt miraculum, idem libro 10. de ciuit. Dei.

Homo eſt ſpiritus, & caro Gregor. 4 mor.

Homo ad contemplandum creatorem ſuum conditus eſt, idem 8. mor.

Quia homo de humo ſumptus eſt, iudicia Dei diſcutere, illius non eſt, idem 12. mor.

Plerunque homini non vacat, quod, & brutis animãtibus, idem 10. mor.

Homo naſcitur in mundo: ſicut flos in campo, idem 11. moral.

Homo non ſolum exterius, ſed etiam interius patitur mutabilitatem, ibidem.

Homo ſemper ad deteriora tendit, niſi diſciplina arceatur, ibidem

Homo cæteris animalibus, non hominibus per naturam prælatus eſt, ibidem.

Plus libet homini intueri, quid ſibi in ſe placeat, quã ſibi in ſe diſpliceat, idem 22. mor.

Homo

Homo non ex eo, quod ipſe eſt, ſed ex ijs, quę circa ipſum ſunt, honorari debet, idem 24. mor.

Omnis homo inquantum rationalis debet ex ratione cognoſcere eum à quo conditus eſt, eſſe Deum, idem 27. mor.

Homo poteſt dici Deus, non coli, vt Deus, idem 29. mor. l.

Hominum dignitas magna eſt, quia amici Dei vocantur, ibidem.

Homo mirabiliter conditus eſt, ſed mirabilius redẽptus, ibidem.

Humanum genus, maximum ornamentum eſt terris: Auguſt lib. 9. de Gene. ad liter. cap. 9.

Grande profundum eſt homo, idem libro 4 confeſſ. cap. 14.

Homo omnium elementorum particeps, idem contra priſc.

Omnes homines in Chriſto, vnus ſunt homo, idem ſuper Pſalm. 29.

Homo, & peccator quaſi duæ res ſunt, idem tract. 13. in Euang. Ioan.

Homo ſapientia, quam recepit à Deo gaudet, idem tract. 14. in euang. Ioan.

Homo iumentum eſt, Deus autem poſſeſſor, idem.

Homine nulla immanior fera, ſi ſibi relinqueretur, idem lib. 22. de ciuit. Dei. cap. 24.

Homo vitreo vaſe fragilior eſt, idem tract. 1. de verb. domi.

Homo in ipſo Deum cognoſcit idem de ſpiri. & ani.

Homo Deo comparari non poteſt, etiam ſi eſſet ſine peccato, idem de nat. & grat.

Homo Trinitatis exemplar in ſe habet, idem 63 de verb. Domi.

Homo etſi ſine peccato eſſe poſſit, nemo tamẽ eſt, qui ſit, idem de ſpirit. & anim.

Homo ſua malitia malus factus eſt, non creatus, idem de continent.

Aduerte homo quod limus es, & non ſis ſuperbus: quod Deo iunctus, & non ſis ingratus: Bern. in vig. nat. dom. ſerm. 4.

Homo exterior per faciem cognoſcitur: interior verò per voluntatem, idem in die 6. Petr. ſerm.

Homo non de qualibet terra, ſed de limo plaſmatus dicitur, idem de tripl gener. cogn. noſt.

Homines duo ſunt, vetus, & nouus, idem in paru. ſer.
Homines pro dolor, plus ad ea, quæ facta ſunt, quàm ad ea, ad quæ facta non ſunt, ſe occupant, idem in die Pent. ſerm. 1.
Homo paruus mundus eſt, idem in Hexa.
Homo cognatus terræ: Chryſoſto. de verb. Eſaiæ: Vidi. dom. hom. 4.
Homo duplex in homine, idem in cap. Matth. 12. homil 29.
Hominem purum inuenire, difficile, idem ſup. Ioan. homil. 59.

Mulier. EX GRAECIS.

Foeminæ omnes ſunt minus animoſæ quàm mares, præter urſam, & pantheram: Ariſt. de anim. 8.
Mulier melioris eſt pietatis, quàm uir, ſed maioris inuidiæ, & malitioſior eſt uiro, & facilius decipit, ibid.
Silentium præſtat mulieri ornamentum: Ariſtot. Politic. 1.
A mulieribus malè regitur ciuitas, ibid.
Mulierum nullum in tenebris diſcrimen: Plut. de præcept. connub.
Niſi ſermonum optima ſemina mulieres ſuſcipiant, & participes eruditionis uirorum fiant, abſurda multa, prauaque conſilia, atque cogitationes, & affectus malos pariunt.
Omnium, quæ prædita ſunt anima, mulieres ſumus miſerrima creatura, quas oportet primùm quidem diuitiarum excellentijs maritum emere, & dominum corporis accipere, malo etiam hoc ad hoc triſtius malum eſt, & in hac re periculum magnum eſt, aut malum adipiſci, aut bonum: non enim honeſta diuortia ſunt mulieribus, non licet repudiare maritum, ad nouos uerò mores, & leges ea, quæ peruenerit, oportet uatem eſſe, quæ, non didicerit domi, qua re maxime utatur maritus, uir uiro quando moleſtiam concipit in domeſticis, foris progreſſus moleſtiam animi ſedat, aut ad quendam amicorum, aut ad æqualem ſe conferens: nobis uerò neceſſe eſt ad unam animam reſpicere. Eurip in Medea.
Mulieres ad bona quidem ineptiſſimæ, malorum uerò omnium effectrices ſapientiſſimæ, ibid.
Mulier ad lachrymas nata eſt ibidem.

Habet uim quandam ad mouendam miſericordiam mulier, idem in Taur.

Ardua res eſt, contra reptiles beſtias remedia præbuiſſe Deos, ſed nullus contra mulierem malam remedia adhuc inuenit, idem in Androni.

Omnia per mares mulieribus peragere conuenit, ibi.

Mulieres beneuolæ inuicem ſunt, & ad ſeruãdum res communes aptiſſimæ, idem in Taur.

Mulieri conuenit mulier, idem in Helen.

Bona mulier inter malas mixta odio habetur.

Perpetuum, & neceſſarium malum eſt mulier, apud Stobæum.

Inter omnes alias res maximè inexpugnabilis eſt mulier: Eurip. ibidem.

Muliebre genus exempta parente odi. ibid.

Odi mulierem illam præcipuè, quæ cum male egerit, blandè loquitur, ibidem.

Rarum eſt mulieris beneficium, apud Stob.

Non eſt uel murus, uel pecunia tam difficilis cuſtoditu, quàm mulier, ibidem.

Ego mulieri hoc unum credo, quod à morte non reuiuiſcat: Antiph. ibid.

Aegregios mulierum mores improbi ſermones corrumpunt, ibidem.

Mulier nec alios uidere, nec ipſa uideri debet, præſertim, quæ eleganter ornata ſit, utrumque enim ad res inhoneſtas incitamentum eſt: Euſ. apud Stob.

Mulierem non in ciuilibus negotijs, ſed in domeſticis oportet ingenioſam eſſe, ibidem.

EX LATINIS.

Facilius mulieres incorruptam antiquitatem conſeruant: quod multorum ſermonum expertes ea tenent ſemper, quæ prima didicerunt: Cice. 3. de Orat.

Mulieris famam multorum oculis lux clara cuſtodia, idem 2. de legibus.

Mulier, quæ uini uſu immoderatè appetit, & uirtutibus omnibus ianuam claudit, & uitis aperit. Max. lib. 7.

Mulieri imperare non concedit natura: Pub. Mim.

Mulier domui damnum eſt, & ſalus: Pub. Mim.

Mulier à muliere parum diſtat.

Mulieris æmulatio totam turbat domum, ibid.

Theſaurus malorum eſt, mulier mala, ibidem.

Aut amat, aut odit mulier, non habet medium, idem.
Qui poteſt mulieres vitare, vitet: Plaut.
Intolerabilius nihil eſt, quam fœmina diues: Iuuen. Sat 6.
Nulla diu fęmina pondus habet: Propert. lib 2.
Varium & mutabile ſemper, fœmina Virgil Æneid. libro 4.
Malo in conſilio fœminæ vincunt viros: Pub. Mim.
Nevè puellarum lachrymis moueare, caueto.
Vt flerēt, oculos erudiere ſuos: Ouid. de remed. Amo.
Fęmina cum par eſſe cęperit, ſuperior efficitur.

EX SACRIS.

AVdax eſt ad omnia, quæcunque amat, vel odit fœmina, & artificioſa eſt nocere, cum vult: Valer. in epiſt. ad Ruf.
Mulierum eſt linguæ telo, vlciſci ſuos affectus: . . . in epiſt.
Mulier dicitur à molicie mentis, & ideo varium, & mutabile teſtimonium profert, apud Iuriſconſ.
Mulierum genus auariſſimum præſumitur, ibid.
Fœmineus ſexus ad decipiendum vſitatus: Ambroſ. Sermo. 44.
Fœmina viri portio eſt: Cyp. de Habit. virg.
Mulier dicitur mens infirma, & indiſcreta: Gregor. 13 moral.
Mulier viro propinauit mortem: mulier viro nunciauit vitam idem in regiſt.
Mulieris ſtulta petitio eſt, ibidem.
Mulier, vocabulum ſexus eſt, non corruptelæ: Amb. ad Virg.
Mulier nec docere poteſt, nec teſtis eſſe, nec fidem dicere, nec iudicare, quanto magis non poteſt imperare? Auguſt. in Quæſt. ex vtroque teſt.
Mulier propter virum formata: Chryſoſt. ſup. Geneſ. homil. 15.
Mulierum ſexus incautus, idem ſuper Matth. homil. 44.
Mulier antiqua malitia, idem ſuper Matth hom. 15.
Muliere bona nihil potentius, idē ſup. Ioan hom. 60.
Mulier particeps imperij, idē ſer. 6 ſup epiſ. ad Rom.
Mulier, maximum ſecuritatis remedium, idem ſup. epiſt ad Cor. hom. 26.

Mulier vorax, turpis res, idē ſup. Epi. ad Cor. hom. 41.

Mulieribus cum virtute imperandum, non temere, idem ſup epiſt. ad Epheſ. hom. 13.

Mulieres gloriæ vanæ ſtudium in ſe habent, ibid.

Mulieri peculiare eſt ornari, ibidem.

Mulierum omnia vitia, excepta fornicatione, ferenda ſunt à viris, idem ſup. epiſt. ad Eph homil 16.

Mulieres ſæpe pereunt, ſi lugere prohibeantur, idem ad pop. Antioch hom. 18.

Lachrymæ. EX GRAECIS.

MVlier ad lachrymas nata eſt: Eurip. Med.

Amare mortuum producit lachrymas, idem in Alceſt.

Lachrymari ignobilibus liberum eſt, & miſera loqui, idem in ſuppl.

Afflictis hominibus ſuaues ſunt lachrymæ, idem in Tro.

Triſtitia profert lachrymas, tanquam arbor iſta fructum apud Stob.

Hominibus etiam luctus, aliqua eſt gratia, ibid.

Mortuum ſepelito, nec ſupra vnam diem lachrymandum eſt, Homer Iliad. 7.

Caſus veteres nō deplorādi ſunt nouis lachrymis, ibi.

Suſpirium, morſus eſt doloris, apud Stob.

Si quis triſtantem aliquem ſecutus ei dixerit, ſalue: neceſſariò eum lugere iubet: Philom. ibid.

EX LATINIS.

SVnt, qui gratum facere mortuis, ſi grauiter eos lugent, arbitrentur: Cice. 1. Tuſcul.

Per lachrymas argumentum deſiderij quærimus, & dolorem non ſequimur, ſed oſtendimus: nemo enim ſibi triſtis eſt: Senec. epiſt. 63.

Nihil facilius quàm lachrymæ inareſcūt: Quin. lib 9.

Lachrymæ pœnitentiæ ſunt indices: Curt. lib. 5.

Nemo ſibi triſtis eſt: clarius cùm audiuntur, gemunt, & taciti, quietique dum ſecretum eſt, cum aliquos viderint, in fletus nouos excitantur: Sen. epiſt. 100.

Ingemiſcere nunquam viro conceſſum eſt, idque raro eiulalatus, ne mulieri quidem, nihil eſt enim viro fletu

mulie-

muliebri turpius.

Lachrymæ prius nobis deerunt, quam cauſa dolendi: Senec. de breuit. vit.

EX SACRIS.

Vincit lachryma inuincibilem, ligat omnipotẽtem, inclinat virginis filium: Hier. in epiſt.

Eſt pijs affectibus quædam flendi voluptas, & plerunque graues lachrymas euaporat dolor: Ambr. de Obit. Valent.

Sæpe quod torpentibus latuit, flentibus innotuit: & afflicta mens citius inuenit malum, quod fecerat, & reatum ſuum, cuius ſecura non meminit, hunc in ſe commota deprehendit: Greg. 8. mor.

Sicut, per vehementes imbres, mundus, aer, purus efficitur, ita, & poſt, lachrymarum pluuias, ſerenitas mentis ſequitur: atque tranquillitas: Chryſ. ſup. Matth.

Multis conſolationis ſunt lachrymæ, & ex parte maxima, magnitudinem doloris minuunt: dolor ſi quidem ſpeciem ignis gerit, qui dum plus tegitur plus ignefcit: Petr. Bleſ.

Et ſi pietæs pro defunctis fidelibus flere iubet, fides tamen pro eis lugere vetat: Iſid 3. de Summo bono.

Lachrymę pœnitentium cadunt in conſpectum domini: Aug. ſerm. 5. in feſt. nat.

Lachrymæ infantium, teſtes ſunt noſtræ miſerię, idem homil. 10.

Fletus multus apud multos, ſed fructus nullus: Bern. ſup. Cant. ſerm. 26.

Lugentes ſunt aliqui, ſed ſi ex corde procederent lachrymæ, non tam citò ſoluerentur in riſum: Bernard de Aduent. dom. Serm. 4.

Lachrymæ, cibus ſunt animæ: Baſil. de lib. arbit.

Lugendum eſt, & poſt luctum conſolandum. poſt cõſolationem ad cęleſtia contemplanda accedendum: Bernard. de Conuerſ. ad cleric. ſerm.

Lugere impudenter prohibetur: Chryſoſt. ſup. Ioan. homil. 61.

Lugendum cum modeſtiæ decoro, idem ſup. Epiſt. ad Philip. ſerm. 3.

Lugere mortuos ex puſillanimitate fit, idem ſup. epiſto. ad Heb. hom. 26.

Riſus.

Riſus in Eccleſia diaboli opus: Chryſoſto. epiſt. ad Heb. homil. 15.

Riſus non procul abeſt à deriſu: Quint. lib. 6.

Riſus grauitate ſit mixtus: Auguſt. de Spir. & anim.

Voluptas. EX GRAECIS.

Nec voluptas omne bonum, nec dolor omne malū, Plat. de ſum. bon.

Voluptas, & triſtitia, quæ propriè animi eſt, voluptates, & dolores corporis præcedunt, ibid.

Toluptas, effugium doloris eſt, ibid.

Omnis voluptas ab amore ſeparatur, idem de amore.

A voluptatibus ſeparari, extrema inſcitia eſt, idem de Sophiſt.

Propter voluptatem mala operamur, & propter triſtitiam à bonis recedimus, idem Eth. 2.

Delitiæ fœneratores fecerunt, non ſecus ac aurifices, vnguentarios, ac tinctores: Plutarch. de Vit. vſur.

Voluptates corruptibiles ſunt, honores autem immortales: Cleo. apud Diog. lib. 1.

Natura ſolatium quidem haud poſtulat, ſi delitias ſolatium appellas: refocillationem autem poſtulat, quæ media eſt inter voluptatem, & laborem, idem de Tuen. bona ualetud.

Ipſe voluptatis contemptus, ſi aſſuefecerimus, iucundiſſimus eſt: Diog. apud Laer. lib. 1.

Mali viri, voluptates malæ: Eur. in Suppl.

Magnæ ſtultitiæ eſt propter breuem voluptatem cum alijs digladiari: Demoſth. in arg. lib.

Voluptates oportet tanquam Sirenes fugere eum, qui virtutem, tanquam patriam intueri deſiderat: Socrat. apud Stob.

Voluptates uenari conuenit, quæ labores ſequuntur, non illas, quæ præcedunt: Demoſth. ibid.

Delectatio vincta honeſto optima, ſecus peſſima eſt: Iſocra. apud Stob.

EX LATINIS.

In præcipiti uoluptas ad dolorem vergit, niſi modum teneat. modum autem tenere difficile eſt, in eo, quod bonum eſſe credideris: Senec. Epiſt. 13.

Quemadmodum ſcelerum etiam ſi non ſint deprehẽſa, cùm fierent, ſolicitudo non cum ipſis abijt: ita improbarum voluptatum etiam poſt ipſas pœnitentia eſt, idem epiſt. 27.

Quis hoſtis in quenquam tam contumelioſus fuit, quàm in quoſdam uoluptates ſuæ ſunt, idem 39.

Quidam voluptatibus ſuis ſeruiunt, non fruuntur & quod malorum intimum eſt mala ſua amant: tunc autem conſummata eſt infœlicitas, vbi turpia non ſolum delectant, ſed placent: & definit eſſe remedio locus, vbi quæ fuerant vitia, mores ſunt, ibid.

Effœminat animos amœnitas: Senec. epiſt. 51.

Proba iſtas, quæ voluptates vocantur, vbi tranſcenderis modum, pœnæ ſunt, idem epiſt. 84.

Eò delitiarum peruenimus, vt niſi gemmas calcare nolimus, idem epiſt. 87.

Vis ciborum voluptatem contemnere? exitum expecta, idem Epiſt. 111.

Id actum eſt ab illo mundi conditore, qui nobis viuendi iura deſcripſit, vt ſalui eſſemus, non delicati, ad ſalutem omnia apparata ſũt, & in promptu delitijs omnia miſerè, ac ſolicitè comparantur, idem epiſt. 120.

Voluptas non eſt merces, nec cauſa virtutis, ſed acceſſio, idem de Vit. beat.

Malorum eſca voluptas, qua homines capiuntur, vt hamo piſces: Cato maior.

Imitatrix eſt boni voluptas, malorum mater omniũ, cuius blanditijs corrumpuntur, quæ natura bona ſunt: Cicer. 1. de Legib.

Maximas virtutes iacere oportet, voluptate dominante, idem ad Attic.

In voluptatis regno non poteſt virtus conſiſtere: Cato maior.

Impedit conſilium voluptas, & rationis inimica eſt, ac mentis vt ita dicam perſtringit oculos, ibidem.

Nemo eſt dignus nomine hominis, qui vnum diem totum velit eſſe in voluptate, idem 2. de finib.

Quo maior eſt voluptas, eò magis mentem à ſua ſede, ſtatùque dimouet: Cic. 1. Parad.

Fluit voluptas, & prima quæque euolat, ſæpiùſque relinquit cauſas pœnitendi, quàm recordandi 2. de Finib.

Omnibus in rebus voluptatibus maximè finitimum faſtidium eſt, idem 2. de orat.

Trahit ſua quenque voluptas, Virg. Eclog. 2.

Cogitate cum animis veſtris ſi quid vos per laborem rectè feceritis, labor ille citò recedet à vobis: benefactū a vobis, dum viuetis non recedet. ſed ſi qua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas citò abibit: nequiter factum illud apud vos ſemper manebit: Gell. lib. 16.

Voluptates commendat rarior vſus Iuuen. Sat. 11.

Voluptates abeuntes conſiderandæ in hiſt. Sax.

Voluptates peregrinæ vigorem animi extinguūt: Liu. 4. Dec. lib. 8.

Infœlix, qui huic rei viuit, vt alia decenter ſciet, ni ſi quòd miſerior eſt, qui hoc voluptatis docet, quàm qui neceſſitati diſcit: Senec. Epiſt. 47.

EX SACRIS.

Minus voluptatibus ſtimulatur, qui non eſt vbi frequentia voluptatum: & minùs auaritiæ moleſtias patitur, qui non videt diuitias: Auguſtin. de ſing. cler.

Sicut vitanda ſunt amara ſalubria, ita ſemper vitanda eſt amara dulcedo, idem.

Semper voluptas famem ſui habet, & tranſacta non ſatiat: Hier ad Damaſc.

Mortis eſt fabricatrix voluptas: Lact. lib. 6.

Te moneo, vt oblectamenta iſta terræ pro magnis, ac veris bonis habere, ne credas: quæ ſunt non tantùm fallacia, quia dubia, verum etiam inſidioſa, quia dulcia: Lact. de opif Dei.

Voluptas ſub neceſſitate aliquando ſe palliat: Grego. 30. mor.

Voluptas & dolor, ad ſenſum pertinent communem. Auguſt. lib. 2. de lib. arbit.

Voluptatem pariunt conuenientia, dolori reſiſtentia, idem de ver. relig.

Voluptas ex calore naſcitur, idem libro 20. contra Fauſt. Manich.

Delectatio illecebroſa cogitationis, etſi paruam in anima moram faciat, fœda tamen poſt ſe relinquit veſtigia, idem de conſid. ad cler.

Voluptas corporis malum: afflictio bonum: Bern. de aduent. domin. ſerm 3.

Delitiæ ſunt ſpinæ Chryſoſt. ſup Matth. homil. 45.

Delitiæ animam reſoluunt, quaſi copioſus amnis, idē ſup. Act. Apoſt. homil. 24.

Delitiæ ad corporis neceſſitatem non pertinent, idem ſup. Epiſt. ad Epheſ. ſerm. 5.

Delitiæ mortis autores, idem ſerm. 13. ſup. Epiſt. ad Hebr.

In facetijs multa periuria: Chriſoſt. ſup. Epiſt. ad Epheſ. ſerm. 15.

Valetudinis firmamentum luxus ſubruit, idem ad populum Antioch. homil. 55.

Voluptati ineſt ſupplicium, idem ſerm. 4. ſuper Epiſtol. ad Roman.

Voluptati formoſos difficile imperare, idem de continent. Ioſeph. ſerm.

Voluptas, vt torrens, omnia ſubuertit, idem ſup. Act. Apoſt. homil. 27.

Voluptas fera grauis, idē contra lux, & crapul. ſerm.

Mundi luxus piæ animæ crux eſt: Auguſt. in manual. cap. 5.

Triſtitia. EX GRAECIS.

TRiſtitia ægritudinum maxima, apud Stob.

Propter voluptates mala operamur, & propter triſtitiam à bonis recedimus: Ariſt. Eth 2.

Melancolici naturaliter ſemper indigent medicina, idem Eth. 7.

Natura omnia moleſta fugit. Plut. in conſol. ad vxor.

Seueris, ac tetricis omnibus me iudice vita, non vita eſt, ſed calamitas: Eurip. in Alceſt.

Mœrores hominibus pariunt morbos, ibid.

Non appellandus eſt fœlix, qui pecunias habet plurimas, ſed qui non triſtatur, ibid.

Vbi quis dolet, illic animum conuertit, ibid.

Triſtitia, multiplex malum, ibidem.

EX LATINIS.

EX SACRIS.

NOn debemus cauſas doloris accerſere. Sen. Epiſt. 100.

Summa ſtultitia eſt, fruſtra confici dolore, cùm intelligas, nihil poſſe profici. Cicer. 3. Tuſc.

Nihil eſt præcipuè dolendum cuiquam in eo, quod

accidit vniuerſis, idem ad Torq.

Triſtitia ſomno mitigatur: Aug. lib. 10 conf cap. 13.

Communis eſt triſtitia, vbi communis eſt cauſa. Bern.

Triſtitia pia eſt, aliorum vitijs tribulari, idem epiſt. 145.

Vis nunquam eſſe triſtis, bene viue, bona vita ſemper gaudium habet: Hugo. 3. de Ani.

Triſtis ex propinquo habet iram: Greg. in Paſt.

Triſtitia præcedit lætitiam. Auguſtin. in ſermon. de temp.

Triſtitia ſæpe grauitatem cordis ſequitur. Greg. lib. 1. mor.

Non dolere ſtipitis eſt, non hominis. Auguſt. lib. 4. de Ciuit. Dei, cap 9.

Triſtibus Deus læta ſemper miſcet. Chryſo. ſup. Act. Apoſt. hom 8.

Stultius nihil eſt, quàm famam captare triſtitiæ. Senec. epiſt 97.

Lætitia. EX GRAECIS.

IN communi re gaudens ſolus non rectè facit: Eurip. in Ion.

Gaudium preſens eſt, odium impoſterum, apud Stob.

Multa, quæ naturaliter non ſunt delectabilia, cũ ſunt aſſuefacta, delectabilia fiunt: Ariſt. Rhet. 1.

Vnicuique eſt delectabile, quod amat, idem Eth 1.

Qui delectari velit ſine triſtitia, ad philoſophiã recurrat, idem Polit. 1.

Omnes habemus, vnde lætemur. Plut. de tranqu. Anim.

Quod iucundiſſimum, idem calamitoſum: Eurip. in Hippolyt.

EX LATINIS:

ANimus debet eſſe alacer, & fidens, & ſuper omnia erectus, res ſeuera eſt, verum gaudium: Senec. Epiſt. 23.

Sola virtus præſtat gaudium perpetuum, ſecurum, etiamſi quid obſtat, quod nubiũ modo interuenit, quæ

infra feruntur, nec unquam diem vincunt, ibidem.

Quia gaudium ſemper animos inquietat, modus ratò lætis rebus interuenit: Caſſiod. 4 epiſt.

Nihil difficilius, quam differre gaudia: Quintil. Declam. 2.

Spem gaudia parant, aduerſa contritionem. idem Declam. 15.

Recto ordine prius metus tollatur, quàm gaudium infundatur. Tert.

In profuſo gaudio lachrymæ erumpunt, idem.

Gaudia, principium noſtri ſunt ſæpe doloris: Ouid. 7. Metamorph.

EX SACRIS.

LÆtitia noſtra ſit timore permixta: Aug. ſup. Pſ. 85.

Miſeria nulla maior, quàm falſa lætitia. Bernard. de lib. arbit.

Lætitia, iuſti comes eſt: Chryſ.

Lætitiam quæ parere ſolent, extra nos ſunt: Baſil.

Gaudium priuatum, vanum eſt: Gregor.

Solet lætitia arcana mentis aperire, atque aperienda amittere, aduerſa verò cùm nos exterius deprimunt, interius cautiores reddunt: Greg. 28. mor.

Verum gaudium non poſſidetur, niſi pax, & iuſtitia teneatur. prima enim eſt, & quaſi radix iuſtitia, ſecunda pax: tertia, gaudium: de iuſtitia naſcitur pax, de pace gaudium generatur: Cæſarius in admonit. 2.

Gaudium properat, & non fert lætitia moras: Cypr. Epiſt. lib. 6.

In gaudio communi maior eſt epiſcopi portio: idem libro 1.

Lætitia ſatietatis, penuria eſt tribulationis. Gregor. 1. mor.

Lætitia ex propinquo habet luxuriam, idem in Paſt.

Delectatio eſt pondus animæ: Auguſtin. lib. 6. muſic. cap. 11.

Delectatio parit tolerantiam laborum: idem de patientia, cap. 4.

Præſentis temporis, ita agenda lætitia eſt, vt nunquã amaritudo ſequentis iudicij recedat à memoria: Grego. homil. 32.

Vnde quis gaudeat, plurimum intereſt: Augu. lib. 6. confeſſ. cap. 6.

Gaudium malorum, ſtultitia eſt, idem de agone Chriſti. cap. 7.

Populi applauſus ex eorum eſt numero, quæ fortuna, non iudicio contingunt, idem lib. 1. de muſic. cap. 6.

Gaudendum eſt de ijs, quæ expectamus, & gaudendū de ijs, quæ ſuſtinemus: Bern. de verb. Apoſt. ſerm. 2.

Gaudendum in bono alieno magno magis, quàm in proprio paruo, idem ſuper Cant. ſerm. 49.

Gaudium in materia conuertibili mutari neceſſe eſt re mutata, idem de fallac. præſent. vit.

Gaudium ſolummodo uerum eſt, quod de creatore concipitur, idem in epiſt.

Hilarem diligit Deus: Bern. de mag. ſerm. 3.

Lætos vos eſſe uolo, ſed nondum ſecuros: Bern. ſup. Pſal. Qui habit. ſerm. 4.

Gaudere proſperitate aliorum generoſius eſt, quàm deflere calamitatem: Chryſoſt. ſerm. 21. ſuper Epiſto. ad Rom.

Gaudere in calamitatibus aliorum, impudentium eſt, idem ad popul. Antioch. homil. 24.

Gaudium ex opinione uenit, idem ſup. epiſt. ad Heb. homil. 20.

Delectamur per uoluntatem, & exercemur per rationem: Bernar. ſerm.

Orbitas. EX GRAECIS.

NVllum eſt viro maius malum, quàm fruſtrari fida uxore: Eur. in Helec.

Nullum inter homines maiorem dolorem inuenies, quàm liberos mortuos aſpicere, idem in Supp.

Vir ex familia cum moritur, deſiderabilis: mulieris uerò res imbecilles, idem in Taur.

In cæteris minus offendi poteſt mulier, at ſi marito priuatur, uita priuatur: Eurip. apud Stob.

Mulier cum priuatur viro, priuatur uita, apud Stob.

EX LATINIS.

LIbenter ſe orbitas decipit, magnas calamitates una ratio ſubſtentat. Quint. Declam. 10.

Nihil eſt ſceleratius prudenti orbitate, ibid.

Quiſquis orbitatem facilè credit, feſtinat ad impatiē

tiæ ſecuritatem: Quint. Declam. 16.

Senectus, & orbitas licentiam præſtant: Max. lib. 6.

EX SACRIS.

ORbitatis magnitudo, religionis occaſio eſt: Hier. ad Saluinam.

Viduæ præ cæteris vacare debent orationi: Anſel. ſup. Timoth.

Vidua grauius contra concupiſcentiam confligit, quã virgo: Aug contra Iulian.

Vidua defenſorem nullum habet: Chryſoſt. ſuper Io. homil. 6.

Viduæ pſallunt noctu, & die, idem ſup. epiſt. ad Corint. homil. 30.

Conſolatio. EX GRAECIS.

ANimo malè affecto medicinæ ſunt ſermones: Plut. in orat. conſol.

Facilius eſt conſolari afflictum, quã ſuſtineri: Eurip. in Alceſt.

Nunquam ulla de re dixeris, quod amiſeris eam, ſed quod reddideris, filius obijt redditus eſt: ablatus eſt mihi ager, & hic redditus eſt, ſed malus eſt, qui abſtulit: quid eſt, quod cures, per quem is, qui dederit, recepérit? quandiu verò conceditur tibi, curam eius habeto tanquam alienæ poſſeſſionis: quemadmodum prætereũtes diuerſorij: Epict. apud Stob.

Minus habet mœroris præſentem intuitus amicum: Suaue enim quiddam eſt amici ſermo: Philem. ibidem.

Ineſt etiam uerbis quædam uoluptas, cum obliuionẽ inducunt malorum, ibidem.

Cui corpus malè affectum eſt, is opus habet medico: cui autem anima, amico, ibidem.

Cõſolatio maximum eſt remedium triſtitiæ: Socion. ibidem.

Qui aliorum mala perpenderit minus ægrè feret ſua: Phil. apud Stob.

In rebus ſecundis oportet intueri in eum, qui utitur minus ſecundis: in aduerſis uerò, in eum, qui utitur magis aduerſis: Pythag apud Volat.

EX LATINIS.

SI intelligimus, ſolatium eſt æquo animo perdere, quod periturum eſt: Sen. Epiſt. 99.

Nihil tam acerbum eſt, in quo æquus animus non inueniat ſolatium, idem de tranq. anim.

Neceſſitas ferendæ conditionis humanæ, quaſi cum Deo pugnare prohibet, admonetque eſſe hominem, quę cogitatio magnopere luctum leuat. Cic. Tuſc. 3.

Leuis eſt conſolatio miſerijs aliorum. Cic. ad Torq.

Ipſa ægritudo lenitur, cùm obijcimus mœrentibus imbecillitatem animi effœminati, cumque eorum grauitatem, conſtantiamque laudamus, qui non turbulenter humana patiuntur: Cic. 4. Tuſc.

Motus animi, ſolicitudines, & ægritudineſque obliuione leniuntur, traductis animis ad voluptatem, ibid.

Hæc ſunt officia conſolantium: tollere ægritudinem funditus, aut ſedare: nec pati manare longius, aut ad aliam traducere, idem.

Sunt, qui conſolationem reſpuant, ſed refert quomodo adhibeatur: vt enim tulerit quiſque eorum, qui ſapienter tulerunt, non quo quiſque incommodo prædicandum eſt: Cic. 3. Tuſc.

Conſolationum multæ ſunt uiæ, ſed illa rectiſſima: impetret ratio, quod dies impetratura eſt: idem ad Atticum.

Eſt in poteſtate tua abijcere dolorem, cùm velis, tempori ſeruientem, ibidem.

Dies ſtultis mederi ſolet: Cic. ad Atticum.

Eſt tarda illa quidem medicina, ſed certiſſima, quam affert longinquitas, & dies, ibidem.

Sola ſpes hominem in miſerijs conſolari ſolet, idem in Catil.

Difficillima eſt in luctu conſolatio: . : in epiſt.

Amatores conſolatio angit, non lenit: Tert.

Mediocre ſolatium eſt, quos amamus, nihil queri. Plin. Iun. lib. 1.

Vt crudum adhuc uulnus medentium animos reformidat, deinde patitur, atque vltro requirit: ſic recens animi dolor conſolationes reijcit, atque refugit, mox deſiderat, & clementer acquieſcit. Plin. Iun. lib. 5.

Maximum ſolatium eſt, vacare culpa: Cicero. ad Marc.

Non interpretemur malè naturæ beneficium: abſtulit, ſed dedit: Senec. epiſt. 73.

Quiſquis aliquem quæritur mortuum eſſe, quæritur hominem fuiſſe, idem 100.

Hominis eſt dolore affici, & ſolatia admittere, non ſolatijs non egere: Plin. Iun. lib. 8.

Vnicum doloris leuamentum, ſtudium eſt, ibid.

Flebile principium, melior fortuna ſecuta eſt: Ouid. 7. Metamorph.

Nec fera tempeſtas toto tamen errat in anno.

Et tibi, crede mihi, tempora ueris erunt.

Bonus animus in re mala, dimidium eſt mali: Plaut. in Pſeud.

Animus æquus, eſt optimum fortunæ condimentum, idem in Rud.

Eſſet aliquod imbecillitatis noſtræ ſolatium, ſi tanto tempore repararentur cuncta, quanto finiuntur: Sene. epiſt. 92.

Ratio in conſolando plurimum ualere debet: Cicer. apud Curt.

EX SACRIS.

FEſtina conſolatio bonorum, conſideratus finis malorum, tunc enim ex eorum interitu malum conſpiciunt, quod euadunt, leue æſtimant quicquid in hac uita aduerſum patiuntur: Greg. 21. mor.

Facilis erit conſolatio, ſi inter flagella, quæ patimur, quæ fecimus delicta, ad memoriam reuocemus: idem in Regiſt.

Non eſt probus conſolator quem proprij uincunt gemitus: Hier.

Prolixior conſolatio diutius afficit, quem conſolari uis: Ambroſ.

Requieſcimus in memoria illius, quem amiſſum dolemus, idem.

Solatium dolentis eſt, doluiſſe, idem.

Conſolatio mitis eſſe debet, nō aſpera, quæ magis dolorem leniat, feruorem mitiget, quàm commotionem excitet, idem in lib. de Ioſeph.

Conſolatur nos Deus, ut alios cōſolemur: Anſel. ſup. epiſt. ad Corinth.

Magna conſolatio tribulationum eſt, autoris noſtri dona ad memoriam reuocare, Greg. 1. mor.

Conſolationem uxor marito præbet: Chryſoſt. ſup. Geneſ. homil. 38.

Conſolatio amplior eſt, quàm afflictio, idem ſup. epiſt. ad Corinth.

Conſolatio ex præteritis ſæpe pio prodeſt, idem ſuper epiſt. ad Hebr. homil. 11.

Subleuatio eſt doloris, viſitatio collaborantis: Greg. 4. mor.

Poſtquam non abſtulit, niſi, quod dedit ſua recipit, non noſtra abſtulit: Greg. in mor.

Infęlicitas, & tormentum.

EX GRAECIS.

INfœlicitas inops conſilij eſt: Eurip. in Ioan:

Nec voluptas omne bonum, nec dolor omne malum: Plat. de ſummo bono.

Nemo eſt, qui miſeris inuideat: Plut. de inuid.

Malorum ſuorum homo ſibi cauſa: Homer. Odyſſ. libro 11.

Non reſpicit iuſtitia miſeros: Eurip. in Phœnyſ.

Voluptas, & triſtitia, quæ propria eſt animæ, voluptates, & dolores corporis præcedunt: Plat. de ſum. bo.

Si ego miſere habeo, nihil, in hoc glorieris, & tu miſerè habere poteris: Eurip. in Androm.

Quando miſeris bene uolunt dij, cedit aduerſa calamitas in melius, idem in Rheſ.

Quibus eſt aduerſa fortuna, non ſurdi ſolum ſunt, ſed ne videntes quidem res cōſpicuas vident: Sophoc. apud Stobæum.

Non facilè eſt inuenire dominum ſine malis viuentē, quiſquis autem minus habet, illi videtur maior quiddā contigiſſe, quam alteri: Herodi. ibid.

Non poteſt vllum tam graue dies verbum, nec afflictio, nec calamitas diuinitus immiſſa, cuius molem natura hominis non ferat: Eurip. ibid.

Bona quærentibus vix obtingunt, mala etiam non quæſita: Demetr. ibidem.

Infęlix, quem pater Saturnus in ſenectutis limine miſera calamitate perdidit: Homer. apud Stob.

Homo ſemper infœlix natura credulus eſt, ibid.

Quemadmodum, & corpori ſic, & familiæ, vitæque

morbus accidit: Democr. ibidem.

Inuidus dæmon maximè videtur hoc ſtudere, vt ino pinatam calamitatem inducat, ibidem.

Dolor apud illos libenter manet, apud quos alitur, & augetur, ibidem.

Dolor reſolutio animæ eſt: Cleant. ibid.

Quàm fœlices ſunt, qui à puero infœlices fuerunt: Dion. ibidem.

Aduerſa fortuna docet, quàm multos habeas amicos: Plut in Apophth.

Si infœlicitates in commune conferrentur, & vnuſquiſque ex æquo partiretur, futurum erit, vt plures ſuas capientes, diſcedant: Socrat. apud Plutar. in Orat. cōſo.

Promptius ad amicorum aduerſos caſus. quàm ad ſecundos ſucceſſus ſuccurrendum eſt, ibidem.

Difficilis res eſt ferre mutationem rerum in deterius: Bias apud Diog. lib. 1.

Et mortalium aduerſitates, & ventorum flatus non ſemper impetum habent: Eurip. in Herc. fur.

Dolentes per ſuſpiria leuantur, idem in Alceſt.

Calamitas eſt ipſis, qui perferunt, & ſpectatoribus vtilis: Plat. in Gorg.

EX LATINIS.

Eſt aliqua doloris ambitio: Senec. epiſt. 64.

Plus oſtentatio doloris eſt, quàm dolor, ibid.

Oportet alios eſſe miſeros, & alios fœlices: Pub. Mim.

Repentè infœlicem eſſe, generat furorem.

Sine ſpectatore ceſſat dolor: Senec. Epiſt. 54.

Bonum virum Deus in delicijs non habet, experitur in dura, ſibi illum præparat: Senec. de prouid.

Eſt naturalis fauor pro laborantibus: Quint. lib. 4.

Qui intermittere in agendo dolorem poteſt, videtur poſſe etiam deponere, idem lib. 11.

Semper ſe cuſtodiunt miſeri, ne eſſe meliores deſinãt, idem Declam. 1.

Dolor membrorum totam cogitationem in ſe rapit, idem Declam. 6.

Non debet dolere, qui poteſt gloriari, ibid.

Eſt quidem difficilis fœlicibus miſeriarum vera æſtimatio, idem Declam. 6.

Quàm verum eſt, quicquid exclamat calamitas, nec ab infœlicibus ficti temerè exeunt gemitus, ibid.

Nihil

Nihil crudelius calamitate: quam gaudia reducunt, idem Declam. 11.

Leuior eſt dolor, qui diſponitur, idem Declam. 2.

Quod vltimum miſeris eſt, miſeratioñe perdere, ibid.

Vltimum miſeris ſpes eſt, ibidem.

Nobiles ſunt miſerorum ſpes, ibidem.

Habet aliquod ſolatium, quiſquis in amore miſereſcit idem Declam. 13.

Difficilè eſt tacere cum doleas: Cice. pro Sill.

Doloris magnitudo vim quandam dicendi nobis dat, & tribuit, idem ad Atticum.

Leuiora ſunt ea, quæ repentino aliquo motu accidũt, quam ea, quæ præmeditata, atque pręparata inferuntur, idem in Offic.

Dolor diſſimulatione creſcit: Iuſt. lib. 8.

Nihil infœlicius eo, cui nihil euenit aduerſi: Senec. epiſtol. 22.

Calamitas virtutis occaſio eſt, nemo duraret, ſi eandẽ vim haberet rerum aduerſarum aſſiduitas, ſicut primi ictus: Senec. de tranq. anim.

Spem gaudia parant, aduerſa contritionem: Quintil. Declam. 5.

Aduerſæ res ſe domant, & docent, quid opus ſit factu, ſecundæ res lætitia tranſuerſum trudere ſolent, ac rectè conſulendo, atque intelligendo: Gell. lib. 7.

Res humanæ ſemper in deterius prolabuntur: Salluſt. in coniur. Catil.

Si qua venit ſero, magna ruina venit: Proper.

Si nihil infeſti durus vidiſſet Vlyſſes.

Penelope fœlix, ſed ſine laude foret: Ouid. 5. de Triſt.

Miſerrima eſt fortuna, quæ nec in occulto quærit, nec in cõperto auxiliũ implorare audet: Cæſar de bell. Gall. libro 1.

Miſeris parua eſt fides: Salluſt. in coniurat. Catil.

Si dolori frænum remittas, nulla materia magna nõ eſt: Plin. Iun. lib. epiſt.

Multa luctuoſa dolor inuenit, ibidem.

Eſt quædam dolendi voluptas, præſertim ſi in amici ſinu defleas, apud quem uel laus ſit parata, vel uenia, idem lib. 8.

Dolendi modus eſt, timendi non eſt, ibidem.

Aggrauat dolorem abſentia, & mali impendẽtis ignorantia, ibidem.

Habent ſua verba miſeri, ſua verba fœlices, idem in

Paneg.

Diſcunt quidam eſſe infœlices, & quibuſdam ſolatio eſt noſſe ſortem ſuam: Curt. lib. 4.

Optimè miſerias ferunt, qui abſcondunt, ibidem.

Niſi mutuò eſſemus miſeri, olim alius alij potuiſſemus eſſe faſtidio, ibidem.

Dignus eſt omni malo, qui fortunæ ſuæ erubeſcit, idē libro 5.

In communi calamitate ſuam quiſque habet fortunā, idem lib. 6.

Reperire verba innocenti facilè eſt, modum verborū miſero tenere difficile. ibidem.

Magna eſt calamitas, ibidem.

Recens dolor præteritum reuocat, idem lib. 10.

Recruduit aliquando ſoporatus dolor, idem lib. 7.

Miſerrima eſt fortuna, quæ inimico caret: Pub. Mim.

Crede mihi, miſeros prudentia prima relinquit.

Et ſenſum cum re, conſiliū quæ fuit: Ouid. 4. de Pōt.

Non eſt miſer, niſi qui ſe eſſe credit, in Hiſt. Sax.

Aſſuetudo mali animos effert: Liuius Dec. lib. 8.

Dedecori eſt fortuna prior: Lucanus.

Mobilis, & varia eſt fermè natura malorum: Iuuenalis Sat. 8.

Omnia, ad quæ gemimus, & expalleſcimus, tributa vitæ ſunt: Senec. epiſt. 27.

In dolore maximè eſt prouidendum, ne quid abiectè ne quid timidè, ne quid grauè, ne quid molliter, ne q̄d ſeruiliter muliebriterque faciamus: Cice. 2. Tuſcul.

EX SACRIS.

Affligit Deus nec iniuſtè, nec crudeliter: Aug. lib. Medit. cap. 36.

Nemo quantum proficit, niſi inter aduerſa cognoſcit: Gregor. in moral.

Cum quis poſitus in proſperitate diligitur, incertum eſt, utrum proſperitas, an perſona diligatur: amiſſio autem proſperitatis interrogat vim dilectionis, nec proſperitas quippe amicum indicat, nec aduerſitas inimicum celat, idem.

Aduerſitates miſericordia interpellat Nazianz.

Afflictio, optimum quandoque remedium eſt ad ſalutem, idem.

Calamitas, inuentrix eſt ingenioſa, idem.

Aduerſitas noſtra, nō eſt ira Dei, ſed admonitio: Chryſ.

Aduerſa non deijciunt quem proſpera non corrumpunt: Gregor. 31. mor.

Aduerſitas prolatio virtutis eſt idem epiſt. 126.

Impoſſibile eſt ſcire afflictiones afflictorum ei, qui ex perimentum afflictionis non habuit: Chryſoſt. ſup. epiſ. ad Hebr. ſerm. 10.

In afflictionibus philoſophandum Baſil.

Dolor an ſolum eloquentes, ſed etiam ingenioſos facit: . . . in epiſt.

Nihil aduerſum, niſi quod nobis obſtat ad æternam felicitatem, properantibus: nihil proſperum, niſi quod Deo conducit, ibidem.

Sæpe fit expulſa nube ſerenus dies: Cyp.

Aduerſitas, quæ bonis votis aut viris obijcitur, probatio virtutis eſt, non indicium reprobationis: Greg. in mor.

Moderata afflictio lachrymas exprimit, idem 9. mor.

Dolor animæ tortor eſt: Auguſt. de verb. Domini ſermone 42.

Sine dolore non pereunt, quæ cum amore poſſeſſa ſunt, idem.

Tantò quiſque perfectus eſt, quantò quiſque perfectius ſentit dolores alienos, ibid.

Fugere perſecutionem, non eſt culpa fugientis, ſed perſequentis: Bernard.

Incrementum doloris eſt, id qđ dolet, ſcribere: Ambr.

Dolor nimius non deliberat: Bernar. ſerm. 1.

Vexatio dat intellectum: Petr. Chryſol. in quod. ſer.

Perſecutio non proficit ad ſalutem, niſi rationabiliter ſuſtineatur. Greg. in Regiſt.

Abſurdum eſt dicere, malle non eſſe quàm miſer eſſe: Auguſt.

Miſeriæ comes indiuidua eſt malitia, idem.

Gratus eſt miſeris de miſericordia ſermo. Bern.

Horrẽdo modo fit miſeris mors ſine morte, finis ſine fine, defectus ſine defectu: quia & mors ſemper viuit, & finis ſemper incipit, & deficere defectus neſcit: Gregor.

Quid miſerius miſero non miſerante ſe? Auguſt. in confeſſ.

Ille bene nouit in exterioribus miſerijs ſubſiſtere, qui ſcit de ſpe interna gaudere: Greg. ſup. Ezech.

Sicut pura veritas non niſi puro corde videtur, ſic miſeria fratris non niſi miſero corde ſeruatur: Bernard.

le 12 grad. Homil.

Tribulantur boni, & mali, ſed magno diſcrimine: Auguſt. lib. 2. de conſenſ. Euang.

Tribulatio cordis, merces eſt pœnitentis: idem in Quęſtio. ex vtroque teſt.

Tribulatio omnium maxima eſt, delictorum conſciētia: idem ſup. Pſalm. 45.

In tribulationibus mali decidunt boni confirmantur, idem ſup. Pſal 144.

Dolor timere neſcit: in Hiſt. Sax.

Plus aduerſa quā proſpera prodeſt fortuna, hæc enim fallit, illa inſtruit: Veg. lib. 3.

Ex infortunio ſunt aliqui fœlices ibid.

Timendum eſt, ne nobis cadentibus ſurgat, qui nobis ſurgentibus irridetur: Greg. 16. mor.

Aduerſitates ſolum mali malas æſtimant, & metuunt Aug. lib. de ciuit. Dei.

Perſecutio non ſemper iniuſtitiæ ſignum, idem epiſtola 63.

Non omnis perſecutio bona, ſed quæ propter iuſtitiā toleratur, idem de ſerm. Domini in monte.

Perſequitur grauius mala faciendo, quàm bonus mala coercendo, idem.

Amantis, & inuidētis ſimilis dolor eſt: Baſi. de Virg.

De tribulatione multum eruditionis ſanctis venit: Chryſoſt. ſup. Matth. homil. 12.

Afflictio, materia pietatis, idem ſup. epiſt. ad Phillip. ſerm. 15.

Aduerſitas bonorum, non eſt ira Dei, ſed admonitio, idem ſup. Matth. homil. 34.

Afflictio, pædagogus noſter eſt, idem ſup. Act. Apoſto. cap. 43.

Afflictione temporaria peccatum diluitur: idem ſup. Pſalm. 49. homil.

Per afflictiones ſolum regno cęlorum nos fieri dignos eſt poſſibile. idem ſup. Geneſ. homil. 32.

Afflictus valdè non propterea à Deo credendus derelictus, idem ſup. Geneſ. homil. 32.

Calamitas quæuis ex ſacra ſcriptura ſuam habet medicinam, idem ſup. Geneſ. homil. 28.

Calamitas, & tentatio ad ſapientiam animam præparant, idem ſup. Ioan. homil. 60.

Dolor immodicus demergit animam idem ſup. Lucā.

Tribulatio amicos facit idem ſup. Act. Apoſt. hom. 42.

Dolore caremus, ſi deliciæ deſunt, idem ſerm. de diſpenſat. rerum tuarum.

Tribulatio vera philoſophiæ eſt mater, idem ad popu. Antioch homil.72.

Intelligat homo medicum eſſe Deum, & tribulationem medicamentum eſſe ad ſalutem: Auguſt. ſup. Pſ.21.

Si putas te non habere perſecutionem, nondum cœpiſti eſſe Chriſtianus, idem in quod ſermo.

Solatio dolentis eſt doluiſſe: Ambroſ.

Breuius miſer eſt, qui non ſua culpa miſer eſt, ſed fatorum iniquitate: . . . in epiſt.

Tribulationes non tantum patienter, ſed etiam gratanter ferunt ſancti: Aug. in quæſtio ex utroque teſt.

Tormentis præmia creſcunt: Cypr. lib. 3 epiſt.

Non facilè inueniuntur in aduerſitate præſidia, quæ non fuerunt in pace quæſita: Auguſt. in Epiſt.

Tormenta plerunque cruciant, ſed non emendant: Gregor. 7. mor.

In huius vitæ tormentis timor dolorem habet, dolor timorem non habet, idem 9. mor.

Tormenta à notis illata plus nocent, quam ab ignotis, idem in Euang. homil. 35.

Corripit Deus, quem diligit: Tertul.

Deus non ſolum nos donis, ſed flagellis erudit: Greg.

Clementia, & miſericordia.

EX GRÆCIS.

Difficile eſt ſimile, & miſereri, & ſapere: Plutarch. in Apophth.

Qui flagitioſum miſeretur, non mores miſeratur, ſed hominem: Ariſt. apud Diog. lib.4.

Miſerendum immerito infęlicibus, apud Stob.

EX LATINIS.

Est clementia hominibus omnibus neceſſaria, maximè autem decora Imperatoribus: Sene. de Clemen.

Saluum regem in aperto clementia præſtat, ibid.

Ipſa regentis clementia verecundiam peccandi facit, ibidem.

Clementia eſt tēperantia animi in poteſtate vlciſcēdi,

vel lenitas ſuperioris aduerſus inferiorem in conſtituendis pœnis, ibidem.

Petunt etiam innocentes miſericordiæ auxiliũ. Quintil. libro 11.

Nihil minus videtur partibus aduocati conuenire, quàm reo capite periclitanti ſubſidium miſerationis auferre. Quint. Declam. 2.

Quod vltimum miſeris eſt, miſerationem perdere, idẽ Declam. 12.

Nihil eſt laudabilius, nihil magno viro, & præclaro dignius placabilitate, & clementia, quæ ita probanda eſt, vt adhibeatur reip. cauſa ſeueritas, ſine qua adminiſtrari rectè ciuitas non poteſt. Cicer. 1. Off.

Fauor, & miſericordia acres primos impetus habent, paulatim conſilio, & ratione quaſi reſtincta concidunt. Plin. Iun. lib. 2. Epiſt.

EX SACRIS.

MElius eſt, vt nullus ſit miſer, quàm vt tu facias miſericordiam. Aug. ſup. Pſalm.

Plurimum intereſt, quo animo quiſque parcat: ſicut enim aliquando eſt miſericordia puniens, ita & crudelitas parcens, idem Epiſt. 64.

Gratus eſt miſeris de miſericordia. ſerm. Bern.

Cùm alienæ infirmitati compatimur, valentius à noſtra roboramur. Greg. 7. Mora.

Tantò quiſque perfectus, quantò perfectius ſentit dolores alienos, idem 29. mor.

Iuſtitia ſine miſericordia, non eſt iuſtitia, ſed crudelitas: ſicut, & miſericordia ſine iuſtitia, non eſt miſericordia, ſed fatuitas. Chryſoſt. ſup. Matth.

Miſereri volens proximo, ſibi ipſi prius debet miſereri. Greg. 19. mor.

Miſericordia artem non habet. Hier.

Sub prætextu miſericordia non iudicandum iniuſtè, idem.

Sola miſericordia comes eſt defunctorum. Amb. Ser.

Plus eſt aliquando compati ex corde, quàm dare: quia quiſquis indigenti perfectè compatitur, minus æſtimat omne quod dat: & rem quamlibet plerunque dat, qui non compatitur: Greg. 20. mor.

Sic mens per compaſſionem doleat, ut etiam larga

manus affectum doloris oſtendat: idem in homil.

Nonnulli dura ſunt ceruice, & attrita ſunt fronte, ut quò magis eis compatimur, tantò magis noſtra compaſſione, & patientia abutantur. Bern. in ſerm.

Tria ſunt, per quæ probatur uera compaſſio: ſcilicet occulta beneficia, paupertas, & mors: Hugo de Clauſt. anim. cap. 9.

Miſericordia eſt animi condolentis affectus, cùm additamento beneficij, ut compatiamur de proximo, & largiamur de proprio: Aug. de Finit.

Non eſt, quod fugias à Deo irato, niſi ad Deum placatum, idem ſup. Pſalm. 74.

Miſericordiæ virtus tanta eſt, ut ſine illa cæteræ etſi ſint, prodeſſe non poſſunt. Leo Papa in Serm. de Appar.

Sola miſericordia eſt, cui omnes uirtutes cedere honorabiliter non recuſant: Caſſi. in epiſt.

Præcedentis miſericordiæ beneficium perdidit, qui putat eſurienti ſufficere, quod ſemel donauit: Valer. Epiſc. in quodam Serm.

Miſericordia Dei eſt ſummum ſolatium mœſtorum, Greg. 2. moral.

Miſericordiæ tempus nemo perdat, idem ſup. Euang. homil. 34.

Lex Dei, miſericordia eſt: idem ſup. 9. Pſalm.

Miſericordia, uerum eſt ſacrificium, ſi propter Deum fiat: Aug. lib. 10. de ciuit. Dei, cap. 6.

Miſericorditer multos occidit Deus: idem lib. 3. contra lit. Petil.

In miſericordia Deus iudicium nõ omittit. idem ſup. Pſal. 32.

Miſericordia laudabilior in paupere, quàm in diuite. idem in Quæſt. ex vtroque teſt.

Miſericors eſſe non poteſt, qui in ſe crudelis eſt: idem ſup Pſalm.

Miſericordia domini deſperationi opponenda eſt. Auguſt. ſer. 122. de temp.

Miſericordia, quæ fit de exiguo, placet Deo. Hugo in Quæſt. ex vtroque teſt.

Miſericordia promittitur miſeranti: Bernar. de conuer. ad cler.

Natura mollior eſt homo ad compatiendum, quàm ad indignandum aſperior, idem ſup. Cant. ſer. 37.

Clementia Dei menſuram non recipit: Chryſoſto. de pœnit. hom. 3.

Miſericordia apud Deum pelagus eſt. Chryſoſt. Serm.
Miſericordia etiam iuſti indigent, idem hom. 2. ſup. Pſalm 50.
Miſericordia Dei nequitiam hominis vincit, idem ad pop. Antioch. hom. 80.
Miſericordia Dei, pallium breue non eſt. Bernar. ſup. Cant. ſerm. 66.
Peccata aliqua minima ſunt alia magna, alia mediocria, & propterea egent triplici miſericordia, parua, mediocri, & magna. Bernard. de Primord. med. & nouiſſ. noſt. ſerm.
Miſericordia rationem quandam habet. Chryſ. ſup. Matth. homil. 33.
Miſericordia, eſt ſalutis præſidium, idem de miſeric. homil.
Miſericors vir, pretioſa res, idem de Verb. Eſaiæ, homil. 4.
Miſericors, magnus homo, & honorabilis vir. idem de Pœnit. homil. 7.
Pij cordis eſt, cedere importunitati Bern.

Fauor, & auxilium.

EX GRÆCIS.

IVppiter mihi auxiliator, non metuo. Eurip. in Heracl.
Non eſt cadentis alium erigere, nec ignorantis docere, nec incompoſiti componere, nec imperare eius, qui non pareat imperio. Plutarch de Doctr. princip.
Odi auxilium ferre ſerò amicis. Eurip. in Rheſ.
Dijs enim nihil opus eſt amicis, ſatis enim ipſe Deus qui viuat, cùm vult, idem in Her. fur.
Manus manum lauat, & digitus digitum.
Decretis auxilijs, apparatu celeri, legationibus facundis, & promptis, animi trepidantes ſociorum confirmantur Demoſt. 1. Olynth.
Ij, qui ſibi ipſis benefacere nolunt, alijs cogendi ſunt bona ſuppeditare. Cyrus apud Plut. in Apophth.
Deus ante omnia opera inuocandus. Plat. de legib.
Solet diuinitas auxilium ſui fauoris non in paruis oſtendere, ſed vbi ſpes humana deficit. Ioſeph. lib. 1. Antiquit.

EX LATINIS.

Alteri viuas oportet, ſi tibi vis viuere: Sen.43. Homo in adiutorium mutuum generatus eſt, idē 2.de ira.

Paucis natus eſt, qui gentes ætatis ſuæ tãtum cogitat: multa annorum millia, multa populorum ſuperueniũt, ad illa cogita, reſpice, idem epiſt.80.

Nocere facile eſt, prodeſſe verò difficile: Quint lib.8.

Nihil habet alicuius fortuna melius, quàm vt poſſit, nec natura, quam vt uelit ſeruare plurimus: Cice. pro Marcel.

Homines hominum cauſa generati ſunt, vt ipſi inter ſe alij alijs prodeſſe poſſint: Cic.2.Offi.

Hoc natura præſcribit, ut homo homini, ob eã tantũ cauſam, quòd is homo ſit, conſultum velit idem 3. Off.

Si quam præſtantiam virtutis, ingenij, & fortunæ, cõſecuti ſunt nonnulli, impartiant eam ſuis, communicẽtque cum proximis: ut ſi parentibus nati ſunt humilibus, ſi propinquos habeant imbecilliores, uel animo, vel fortuna eorum augeant opes, eiſque honori ſint, atque dignitati, idem in Lælio.

Omnis pro laborante fauor eſt: Quint. decl.9.

Hoc natura affert, ut eis faueamus, qui eadem pericula quibus nos perfuncti ſumus ingrediuntur: Cicer. pro Mur.

Fauor, & miſericordia acres primos impetus habent, paulatim ratione, & conſilio quaſi reſtincta concidunt: Plin. Iun.lib.2.

Quo ſe fortuna vertit, eò ſe fauor hominum inclinat: Iuſt. lib.5.

Quis eſt, qui inopis, & optimi viri cauſa non antepo. natin opere dando gratiam fortunati, & potentis? à quo enim expectatur, & celerior remuneratio fore videtur, in eum ferè eſt voluntas noſtra propenſior: Cic.2.Offi.

Sat habet fautorum, ſemper qui reſtè facit: Plaut.in Amph.

EX SACRIS.

Solent principum fauores ventorum in morem ſubinde reflare in diuerſum: . . . in epiſt.

Illis fauemus ſæpius, à quibus referendæ gratiæ vicē

ſperamus: Ambr.

Equorum curſus fauore pernicioſior fit. Hierony. ad Lætam.

Primus locus apud regem lubricus eſt. Pius 2. apud Plat. lib. 2.

Nihil tam ſecundum naturam eſt, quàm iuuare conſortem naturæ. Ambr. de Off.

Si non poteſt alteri ſubueniri, niſi alter lædatur, commodius eſt, neutrum iuuare, quàm grauare alterum, ibidem.

Adiuuare imbecillem charitatis eſt, adiuuare velle potentem, elationis: Greg. 7. Mor.

Vult enim Deus vnumquemque alterius anguſtias ſentire, ut proprias, & quomodo ſibi, ſi in tali tribulatione eſſet, ſubueniri cuperet: ita ipſe alteri propter Deũ ſubuenire non poſtponat: Hier. in epiſt.

Impudẽs poſtulatio tempore neceſſitatis, & anguſtiæ, ab eo petere auxilium, quem in proſperitate contempſeris: Hier. ſup. Hier. lib. 1.

Nullius ope indigere ſe putat, qui alteri ſuam negat: Lact. lib. 9.

In rebus deploratiſſimis plerumque opem numinis experimur. . . in epiſt.

Age ſic aliud, vt tuum non obliuiſcaris negotium, amicis ita enim prodeſſe debemus, vt nobis non noceamus. Caſſ. in epiſt.

Gratum debet eſſe ſubſidium, vt ſicut in una mercatione rarò ſolet exiſtere, uterque videatur deſiderata commoda percepiſſe, ibidem.

Homines omnes diligendi ſunt: ſed omnibus ſi prodeſſe non poſſis, ijs potiſſimum ſubueniendum eſt, qui pro locorum, & temporum, vel quarumlibet verum opportunitatibus conſtricti tibi quadam ſorte uniuntur. Aug. de doctr. Chriſt. ſerm. 1.

Hæc eſt lex diuinæ prouidentiæ, ut nemo à ſuperioribus adiuuetur ad cognoſcendam gratiam Dei, qui non ad eandem puro affectu inferiores adiuuerit. idem de ver. reli.

Eleganter dictum eſt, cum quis in puteum cecidiſſet, & aqua eum ſuffocaret, acceſſit alius, eo viſo admirans ait: Quomodo huc cecidiſti: obſecro (inquit) cogita, quomodo hinc me liberes, non quomodo huc ceciderim quæras: idem ſuper epiſto. ad Hebr.

Auxilium diuinum nobis adeſt, cùm in iniurijs man

ſueti ſumus. Chryſo. ad pop. Antioc. hom. 79.

Auxilium diuinum per bonam vitam conciliandum: idem ſup. Gen. hom. 40.

Auxilium inimicis, nec dare, nec ab eis accipere oportet, idem ſup. Matth. hom. 1.

Coadiutores Dei ſumus conſenſu voluntatis: Bernar. de grat. & arbitr.

Crudelitas, & vindicta.

EX GRAECIS.

CRudelitas & gentes, & ciuitates, perdit ſemper. Eurip. in Oreſt.

Crudelitas, & perfidia deterrent à deditione, & reconciliatione: Demoſt. 1. Olynth.

Viro natura bono, neceſſitate autem ſæuo; multo durius eſt, de alijs, quàm de ſe ſumere ſupplicium: Lucian. in Phalar.

Optima inimici uindicta eſt, te honeſtum, & bonum virum præſtare: Diog. apud Plut. de vtil. cap. ab inim.

Humanum habetur, ultionem inimici, ſi quando per occaſionem inciderit, negligere ibid.

Nemini intendendæ minæ, muliebre enim eſt. Chilo apud Diog. lib. 1.

Frater fratris necem ulciſcitur: Hom. Iliad. lib. 24.

Vltio vltionem uocat, & cædes cædem. Eurip.

Melior eſt uenia, quam uindicta. illa enim mitis eſt ingenij, hæc autem ferini: apud Stob.

Vltio, paſſio, iniuſtitiæ eſt: ibidem.

Vindex, malus, & miſer. ibidem.

EX LATINIS.

MInuti ſemper, & infirmi animi uoluptas, vltio. Iuuen. Sat. 14.

Rectius eſt in autores criminũ uindicari ad multos metus, ad paucos pœna pertinet, Veget. lib. 2.

Vltio proxima eſt auxilio.

Genus ultionis eſt, paſcere, & non miſereri. Quintil. declam. 5.

Vindicta nemo magis gaudet quàm fœmina: Iuuen. Satyr. 6.

Crudelitas minimè humanum malum eſt, indignumque regio animo: ferina iſta rabies eſt, ſanguine gaudere, ac vulneribus, & abiecto homine in ſylueſtre animal tranſire: Senec. de clement.

Sæuitia non vltra fata procedit: Quin. Decl. 12.

Omnibus eſt odio crudelitas, & amori pietas, & clementia: Cic.

Nullis ſupplicum precibus crudelitas inhiberi poteſt: Cur. lib. 7.

Nec crudelitati luxuria, nec luxuriæ crudelitas obſtat, idem lib. 10.

Superbiæ, & crudelitati ſi ſeræ, non tamen leues veniunt pœnæ, Liu. lib. 3. Dec. 1.

Lento gradu ad vindictam ſui diuina procedit ira, & tarditatem ſupplicio grauitate compenſat: Max. libro 1.

EX SACRIS.

PAuperem, & mendicum perſequi, ſola ſæuitia eſt, & crudelitas: cuius nec honor quæritur, nec abundantia facultatis ambitur: Caſſiod. ſup. Pſal.

Crudelitas non eſt punire malos cum autoritate iuris, apud Iuriſconſ.

Crudelis eſt qui negligit famam ſuam, ibid.

Si vindicare vis, ſile, & funeſtam ei dediſti plagam: Chriſoſt. ſup Matth.

Surgamus ad vindictam, non quia læſi ſumus, ſed quia diſciplina ſeruetur, mores corrigantur, licentia comprimatur: Lact de ira Dei.

Non minus mali eſt referre iniuriam, quàm inferre, ibidem.

Vindicta ſequitur ſcelus: Cyp. lib. 4. epiſt.

Ira in vindicta malorum ſequi rationem, non præire debet Greg epiſt 9.

In vlciſcendis vitijs ſæpe crudelitas fit, & iuſtitia putatur: Greg. 32. mor.

Vindicari velle, eſt de alieno malo lætari. Auguſt. li. 3. quæſt. ſup. Leuit.

Vindicta tarda fit in regibus, idem 5. de ciuit. Dei.

Vindictam, quam petunt Scripturæ, prophetia eſt, nō vindicta, idem ſup. Pſalm. 108.

Vindictæ in corde poſita nocentior vipera: Chryſ. ſup. Act. Apoſt. Homil. 41.

Dam-

Damnum. EX GRÆCIS.

ET LATINIS:

NOcere facilè eſt, prodeſſe verò difficile: Quin. lib. 8. Quid refert animo, quis noceat, an membris? idē Declam. 13.

Qui alteri exitum parat, eum ſcire oportet, ſibi paratam peſtem, vt participet parem: Cicer. 2. Tuſc.

Animaduertamus, ne cùm alios iuuare velimus, cæteros offendamus, ſæpè enim, aut nos lædimus, quos non debemus, aut eos quos non expedit: ſi imprudenter, negligentiæ eſt ſi ſcienter temeritatis: Cicer. 2. Offic.

Quod prudentis opus? cùm poſſit, nolle nocere.

Quod ſtulti proprium? non poſſe, & velle nocere: Bias per Auſon.

Non decet ob leuia magna accerſire mala: Eurip. in Androm.

EX SACRIS.

HOmo naturæ obediens, homini nocere non poteſt: Lact. lib. 6.

Deploratæ malitiæ eſt, cùm nulla parte ſis vtilis, totū conatum tuum vertere in perniciem aliorum: . . . in Epiſtola.

Et ſi omnes, qui mare, & terram incolunt, conueniant ad lædendum, nocere nequaquam poterunt ei, qui à ſemetipſo non læditur: Chryſoſt. de rep. lap.

Perditionis indicium eſt, quando affectatis iniquitatibus ſubſequens fallit affectus. Gregor. 6. mor.

Fœlicitas. EX GRAECIS.

NEmo fœlix, niſi ſapiens: Plat. de nat. nom.

Fęlix non differt à miſero per dimidium vitę: Ariſtotel. Eth. 1.

Fęlix eget ſuffragio externorum, ibidem.

Infirmans ponit ſanitatem eſſe fęlicitatem, pauper verò factus, diuitias, ibidem.

Cùm puer nominatur fœlix, nominatur propter ſpem

futuræ fœlicitatis, ibidem.

Quantò maior eſt fortuna, tantò minus eſt ſecura: idem Eth. 8.

Fœlix amicis indiget honeſtis: idem Ethic.

Duplex eſt fœlicitas contemplatiua, & politica, quarum prima eſt melior, idem Polit. 7.

Fœlicitas perfecta vſus virtutis eſt, ibidem.

Secundis maximè rebus homines meminiſſe Dei debent: Xenoph. apud Plut. de tranq. anim.

Fœlicitatem rem eſſe putamus ad quam admonitio non poſſit accedere: idem de amic. & adul.

Perpaucis contigit fœlices eſſe, & ſapere, ibidem.

Nihil tam ſuperbum, nihil tam intractabile, quàm homo, quem fœlicitatis opinio corripit: idem de doctrin. princ.

Fœlicitas non fortuitò, ſed ex ſe contingit: Plutarch. de virtu. & vit.

Fœlicitatis magnitudo, ac ſplendor ſæpe numero inuidiam extinguit: idem de inuid. & odio.

Generoſi uiri officium eſt, ſecundam ferre fortunam: ſine inuidia uerò hominis bene inſtituti, idem de liber. educ.

Non curo fœlicitatem ex funibus pendentem. Plut. in Apopht.

Ille maiore anxietate detinetur, qui ſe maximè cupit eſſe fœlicem: Diog. lib. 4.

Impartire amicis tuam fœlicitatem, & non ſolus bonum nactus habeto, quin intercipe etiam labores uiciſſim: Eurip. in Oreſt.

Virum probum non conuenit auctum honoribus, mores mutare, idem in Supp.

Fortunato, quæuis terra patria. Pulchrum eſt quidem in foco ignem conſpici ſplendidum in fœlicitate autem animum: Socrat. apud Stob.

Difficilius inuenitur uir, qui ſecundam fortunam bene ferat, quam qui aduerſam: Hero. ibidem.

EX LATINIS.

Cladis cauſas, ſi alio deficiant, nimia ſibi fœlicitas inuenit: Senec. epiſt. 92.

Non eſt, quòd credas, aliquem fieri aliena fœlicitate fœlicem, idem epiſt. 95.

In ipſa ſecuritate animus ad difficilia ſe præparet, &

contra iniurias fortunæ inter beneficia formetur, idem Epiſto. 18.

Omnia (mihi crede) etiam fœlicibus dubia ſunt, idē epiſtol. 102.

Non eſt, ut æſtimant homines, auida fœlicitas, ſed puſilla idem epiſt. 119

Non egere fœlicitate: fœlicitas noſtra eſt idē de proſp.

Res inquieta, fœlicitas eſt, ibidem.

Horum, qui faciles vocantur, hilaritas ficta eſt, ibidem.

Complurimum ſeruus eſt, quem vulgus fœlicem appellat, idem de vit. beat.

Non eſt calamitatis loco numeranda parum plena fœlicitas: Quint. Declam 6.

Triſtis menſura calamitatum eſt, magna fœlicitas idē Declam. 8.

Difficilis eſt fœlicibus miſeriarum vera æſtimatio, idē Declam 9.

Vt aduerſas, ſic ſecundas res immoderatè ferre leuitatis eſt, præclaraque eſt æquabilitas in omni vita, & idem ſemper vultus, eademque frons: Cice. 2. Offic.

Sapienter cogitant, qui temporibus ſecundis caſus aduerſos reformidant, idem 4. ad Heren.

Difficile eſt uirtutes eum reuereri, qui ſecunda ſemper fortuna ſit uſus, ibidem.

Et ſi optabilius eſt, vitæ curſum confici ſine dolore, & ſine iniuria, tamen ad immortalitatem gloriæ plus affert deſideratum eſſe à ſuis ciuibus, quam omnino nunquam eſſe violatum idem pro domo ſua.

Difficile eſt ſecundis in rebus non obliuiſci ſui: ... in epiſt.

Fœlicitas, & moderatio dimidium contubernium habent: Max. lib. 8.

Conſueſcunt dij immortales, quo grauius homines ex commutatione rerum doleant, quos pro ſcelere eorum vlciſci volunt, ijs ſecundiores interdum res, & diuturniorem impunitatem concedunt: Cæſar lib. 1.

Res ſecundæ inſolentiam pariunt: Salluſt. in bell. Iugurt.

Tantò breuius omnia quantò fœlicius tempus: Plin. Iun. lib. 8.

Ex aduerſis ſecunda, ex ſecundis aduerſa noſcuntur, idem in Paneg.

Vtile eſt ad vſum ſecũdorum per aduerſa veniſſe, idē.

Fœlicitatis eſt,quantum uelis, poſſe: magnitudinis, poſſe quantum uelis.ibidem.

Vera fœlicitas eſt, fęlicitate dignum uideri. ibidem.

Habet hoc primum magna fortuna,quòd nihil tectũ, nihil occultum patitur, ibidem 5.

Fortunati ſemper pares quærunt, ibid.lib.5.

Fœlicitas præſſis manibus tenenda eſt. lubrica enim eſt, nec inuita teneri poteſt,idem lib. 7.

Qui fœlicitati ſuæ imponit frænum, melius illam regit, ibidem.

Inter obſequia fortunæ nõ ſatis cauta mortalitas eſt. Cur. lib.8.

Res ſecundæ valent commutare naturam, ibidem libro 10.

Fortuna cùm blanditur,captatũ aduenit. Pub. Mim.

Fortunam citius reperies,quàm retineas: idem.

Fortuna vitrea eſt,cùm ſplendet,frangitur, idem.

Leuis eſt fortuna,citò repoſcit, quæ dedit, idem.

Aſperius,nihil eſt humili,cùm ſurgit in altum: Clau. libro 1.

Hæc infœlicitas infœlicitati eſt, quod nunquam tota perueniat, uel nunquam perpetuò ſubſiſtat, in Hiſtor. Sax.

Rarò bona fortuna,bonaque mens datur homini, idẽ 3. Dec. lib. 10.

Res ſecundæ negligentiam creant: idem Dec.lib.2.

EX SACRIS.

FOelicitas non Dea,ſed Dei donum: non igitur colenda, ſed à Deo petenda: Aug. lib.4. de Ciui. Dei.

Fœlicitas terrena, ſemper eſt ſuſpecta, idem.

Cùm quis poſitus in proſperitate diligitur, incertum eſt, vtrum proſperitas,an perſona diligatur. amiſſio autem fœlicitatis interrogat uim dilectionis: nec proſperitas quidem amicum indicat, nec aduerſitas inimicum celat: Greg.in mor.

Auræ citius, aut literis in aqua ſcriptis confidere poteris, quàm proſperitati humanæ: Nazianz.

Fœlicitas ſeculi euẽtus eſt cõtrarius: Anſel. ſup. Euã.

Proſpera temperantur aduerſis. Chryſoſt.

Nulla res longa mortalium eſt, omniſque fęlicitas ſeculi dum tenetur, amittitur. cùm enim tribulationis tempus aduenerit, omne, quod præteritum eſt, nihil adiuuat ſuſtinentem: Hieron. ſup. Eſayam. lib.7.

Difficilè, imò impoſſibile eſt, vt præſentibus quis, & futuris fruatur bonis, vt hic ventrem, & illic impleat mẽtem: vt de delitijs ad delicias tranſeat, & in vtroque ſeculo primus ſit, vt in terra, & in cęlo appareat glorioſus. Hieron. in epiſt.

Proſperitas, nouerca virtutis eſt: Chryſoſt. 2. de nug. curial.

Bona temporalia ſunt, non tantùm non fœlicia, quia dubia, vel etiam inſidioſa, quia dulcia. Lact.

Magna fœlicitatis pars eſt, nihil magnopere mirari. ... in epiſt.

Cenſeo fortunam amplectendam uel ob id, quod pluribus prodeſſe queas, vel ob hoc, ne peſſimo cuique ſis contemptui. ibidem.

Nihil aduerſum, niſi quod nobis obſtat ad æternam fœlicitatem properantibus: nihil proſperum, niſi quod Deo conducit, ibidem.

Nihil verè proſperum, nihil fœlix dici poteſt, quod non fortunarit totius fęlicitatis autor. ibidem.

Non admodum, plauſibilis fęlicitas eſt, quæ plurimorum emitur infœlicitate, ibid.

In hoc potiſſimùm ſita eſt hominũ fęlicitas, ſi quiſq; ad hoc applicetur, ad quod eſt ex natura cõpoſitus, ibid.

Non omne, quod fęliciter, bene ſuccedit: nec omne, quod bene, fęliciter: Gregor.

In proſperitate turbatur iuſtus, idem.

Magnæ virtutis eſt, cum fœlicitate luctari: magnæ fęlicitatis, à fœlicitate non vinci: Aug. de verb. Domini, cap. 13.

Proſpera huius mundi proſperitatem habent veram, iucunditatem falſam, idem epiſt. 39.

Præſentis vitæ proſperitas aliquando idcirco datur, vt ad meliorem vitam prouocet, aliquando vt in æternum plenius damnet. Greg. in Paſt.

In omni aduerſitate infœliciſſimum infortunij genus eſt, fuiſſe fęlicem. Boet. lib. 2. de conſolat.

Proſperitas animo periculoſior eſt, quam aduerſitas corpori. Aug. ſup. Pſal. 41.

Laus. EX GRAECIS.

Reprehenditur collaudatio in qua vt cuncta, & maxima pręferãtur, falſa proferuntur. Plat. de amore.

Laus eſt, ſermo elucidãs magnitudinem virtutis: Ariſtot. Rhet. 1.

Laudare præſentem, adulatoris eſt, idem Rhet. 2.

Laus, & gratiarum actio debetur danti, non accipienti, idem Eth. 4.

Nec ignis concipit fumum, nec gloria gignit inuidiã, ſi repente vtrunque celeriter emicuerit, idem apud Plutarc. de Polit.

Non eſt, qui viuus gloriari, poſſit. Menand. apud eũd. de Tranq. anim.

Sic lauda hominem, tanquam animal mutabile: apud Plutar. de cohib. ira.

Graui ſermoni non conuenit laus ridicula.

Nulla eſt auditio laude ſuauior: Xenoph. apud Plut.

Gloria ſimul ac fama, vt perſimilis. ita quoque haud difficilis conſeruatio. modicis enim fomentis opus habet: ſi quis verò, & extingui eam, & frigere planè ſinat, non ſine magno negotio, vt iterum ardeat, effecerit, ibi.

In nobis eſt bene, & malè audire: Philipp. apud Plutarc. in Apoph.

Qui à malis laudatur, timeat ne aliquid mali fecerit: An. apud Lact. lib. 1.

Boni cùm laudantur, quodammodo odio laudantes habent, ſi præter modum id fecerint: Eurip. apud Stob.

Etiam laus nimia, onus eſt: Zen. apud eund.

EX LATINIS.

Neminem gloriari, niſi in ſuo oportet: Senec. Epiſtola 42.

Gloria vmbra virtutis eſt, idem epiſt. 79.

Qui virtutem ſuam publicari vult, non virtuti laborat, ſed gloriæ, idem epiſt. 114.

Non debet dolere, qui poteſt gloriari: Quin. Decla. 6.

Lucrifacit mortis atrocitatem, quiſquis laudatus occiditur, idem declam. 11.

Vera gloria radices agit, atque etiam propagatur. ficta omnia tanquam floſculi celeriter decidunt, nec ſimulatum quicquam poteſt eſſe diuturnum: Cicer. 2. Offic.

Ea eſt profectò iucunda laus, quæ âb his proficiſcitur, qui & ipſi in laude vixerunt: Cic. ad Marc.

Breuis vita data eſt, & memoria bene redditæ vitæ ſempiterna, idem Philip. 14.

Exiguum nobis vitæ periculum natura circumſcripſit, immenſum gloriæ, idem pro Rab.

Honos alit artes, omneſque incendimur ad ſtudia gloriæ, iacentque ea ſemper quæ apud quoſque improbantur, idem in Tuſcul.

Opifices etiam poſt mortem nobilitari volunt.

Gloria formam, & ſimilitudinem honeſtatis habet: Cicero ad Cat.

Cùm optimus quiſque maximè poſteritati ſeruiat, eſſe aliquid veriſimile eſt, cuius poſt mortem ſenſum ſit habiturus, idem 1. Tuſcu.

Non vita hæc dicenda eſt, quæ ſpiritu, & corpore continetur. illa inquam illa eſt vita, quæ viget memoria ſeculorum omnium, quam poſteritas alit, quam ipſa æternitas ſemper intuetur, idem pro Mar.

Laus, & charitas ſunt vitæ ſine metu degendæ firmiſſima præſidia: Cice. 2. de finib.

Non eſt vlla res tanti, aut commodum vllum tam expetendum, vt viri boni & ſplendorem, & nomen amittas, idem 3. Offic.

Eſt hominis ingenui, & liberaliter educati, velle bene audire à parentibus, à propinquis, à bonis etiam viris, & futuræ poſt obitum famæ, etiam detracto ſenſu, conſulendum eſt, idem 3. de finib.

Sunt, qui nihil laudant, niſi quòd ſe imitari confidũt, idem 2. Tuſcu.

Compendiaria ad gloriam via eſt, ſi quis qualis haberi velit talis eſſet: Socrat. apud Cicer. 2. Offic.

Paruum nihil tam eſt, quod gloriam parere non poſſit: Plin. Senior lib. 15.

Non eſt neceſſaria ſolidæ laudis cupidini anxia diuitiarum comparatio: Max. lib. 4.

Laudare ſe, vani: vituperare, ſtulti eſt, idem lib. 7.

Nulla tanta humilitas eſt, quæ dulcedine gloriæ non tangatur, idem lib. 8.

Gloria nec ab his etiam, qui contemptum eius introducere conantur, negligitur, ibidem.

De ſuis homines laudibus inſolenter quidem, & libenter prædicant: Cæſar de bell. ciuil lib. 2.

Nemo tam efferis moribus eſt, quin faciat, aut dicat nonnunquam aliquid, quod laudari queat: Gell. lib. 1.

Magna laus non abeſt ab admiratione, admiratio autem, quæ maxima eſt, non parit verba, ſed ſilentium, idẽ libro 4.

Gloria maiorum, poſteris lumen: Sallu. in bell. Iug.
Gloriæ itinera duo: ſcilicet pacis, & belli, idem in con. iura. Catil.
Gloria induſtria alitur, idem de cep. Ord.
Gloriam inuidiam vincere, difficillimum, idem in cõ. iur. Catil.
Sequi gloria, non appeti debet, Plin. Iun. lib. 1. epiſt.
Poſtquam definimus facere laudanda, laudari quoquẽ ineptum putamus, idem lib. 3.
Omnes qui gloria, & fama ducuntur, mirum in modum aſſentit, & laus, & minoribus etiam profecta delectat: Plin. lib. 4.
Neſcio, quo pacto homines magis iuuat gloria lata, quàm magna, ibid.
Laudare, eſt acerrimus ſtimulus mouendi, idem li. 5.
Multò deformius amittere, quàm non aſſequi laudẽ: Plin. Iun. lib. 8.
Nihil non parum gratè ſine comparatione laudatur, idem in Paneg.
Laudabilia multa etiam mali faciunt: laudare autem, niſi optimus non poteſt. ibidem.
Magnum eſt differre honorem, gloriam, maius, ibid.
Omnibus patet honoris, & gloriæ campus, ibid.
Nec videri poteſt optimus, niſi qui eſt omnibus optimis in ſua laude præſtantior, ibid.
Eximia gloria aliquando fortunæ eſt, non virtutis beneficium: Curt. lib. 8.
Clarior laus eſt, quo maior eſt, quem vicerit, ibidem.
Citò gloria obſoleſcit in ſordidis hoſtibus, idem lib. 9.
In omni genere ſcientiæ, & ſummis admiratio, veneratoque eſt, & inferioribus merita laus contigit: Col. li. 1.
Excitat auditor ſtudium, laudataque virtus.
Creſcit, & immenſum gloria calcar habet: Ouidius 3. de Pont.
Satis laudat, qui tacet, in Hiſtor. Sax.
Gratia, & honor interdum in cupientibus opportuniora: Liuius lib. 1. Deca.
Principibus placuiſſe viris, non ultima laus eſt: Horat. lib. 1. epiſt.
Dignum laude virum muſa uetat mori, idem lib. 4. carm.
Cuius prædicatio omnibus, nondum grata eſt, hunc memoriæ potius, quàm vocis teſtimonio cõprobemus, Cic. 2. Philip.

EX SACRIS.

Bonum laudare, non laudato, ſed laudantibus prodeſt: Auguſt ſup. Ioan.

Laus mundi parum prodeſt, ſi conſcientia criminis mordet, idem.

Laus, & gloria non in uulgo, ſed in re ipſa ſuauis eſt, idem.

Gloriam concupiſcens, non cogitat de labore: Chryſ.

Non eſt gloria quæ affectatur: . . . in Epiſt.

Malo gloriam mihi ſerius contingere, ſed ſolidam, quam maturius, verùm pęnitendam, idem.

Si gloriari cupis, gloriam deſpice, & omnibus eris glorioſior: Chryſo Hom. 91.

Cum bene viuitur, ualdè timendum eſt, ne mens de ſpectis cæteris de gloriæ ſingularitate eleuetur: Grego. 6 mort.

Non recti planè, ſed peruerſi animi eſt, quærere gloriam, & non exercere virtutem, & velle coronari, qui non legitimè certarit: Bern. in erm.

Virtus mater eſt gloriæ: ſola enim eſt, cui gloria iuſta debetur, & ſecura impenditur, ibid

Si verè laudabilis eſſe cupis, laudes hominum non requiras, quia quamuis alicui ſit faciè laudem non curare, dum negat: eſt tamen difficile, non delectari, cùm offertur: Hier. ad Cœl.

Velle addere laudē in verè laudato decipere eſt, Amb.

Laudes humanæ ſimul apparent, & euaneſcunt Chryſoſtom.

Valdè perfectorum eſt, ſic oſtento opere, autoris gloriam quærere, ut illata laude neſciat priuata exultatione gaudere: Greg. 22. mor.

Neſcit laudem fugere, dum ſuppetit, qui ad hanc didicit anhelare, dum deeſſet, idem in Paſt.

Natura ſæpe ad laudem vel ignauos impellit: Lactan. libro 3

Laus eſt non facere, quod facere non poſſis idem.

Æquo animo patitur laudem ſibi detrahi, qui ſibi nihil laudis arrogat: . . . in epiſt.

Iuſtus ex laude ſua polluitur: Greg.

Remotis obſtaculis vanæ opinionis ſcelera nuda penſentur, nuda inſpiciantur. fallacia tegmina, & uanæ laudis, & gloriæ auferantur, & apparebunt miſeriæ peccatorum: Auguſt. lib. 3. de ciui. Dei.

Securitas laudis ĩ laude Dei eſt, vbi laudator ſecurᵘ eſt,

vbi non timet, ne de laudato erubeſcat, idem ſup. Pſalm.

Quid eſt, quod dicis? eſto diues, ille pauper ſarcinā tuam commemoras, pondus tuum laudas, taceas laudes tuas, qui miſerationes tuas non commemoras, idem de doctrin. Chriſt.

Non valde gaudere debemus quando laudamur, nec contriſtari, quando vituperamur, quia nec deprauare iniuria, nec coronare poteſt laus, idem in epiſt.

Laus dum vitatur, appetitur: Hieron. in epiſt.

Vilium ſatis hominum eſt, & ſuam laudem quęrentiū alios viles facere, quia alterius vituperatione ſe laudari putant: & qui ſuo merito placere non poſſunt, placere volunt in comparatione malorum, ibid.

Laudari interdum iuſti appetunt, interdum refugiūt, Gregor. ſup. 1. Reg.

Laus hominum, periculoſiſſima tentatio: Auguſt lib. 10. confeſſ.

Laus hominum crudeliter aliquando contemnitur, idem in lib. de bon. vid.

Laus humana non appeti, ſed ſubſequi debet rectè operantem, idem lib. 1. de ſer. Dom. in mont.

Qui laudes humanas appetit, teſtem ſuum quærit in terra, Greg. lib. 13.

Si laudibus erigimur, vituperationibus humiliamur, idem in regiſt.

Laudes quærere, vt maiora operetur, fallitur, idem in 1 Reg.

Laudibus diuinis imputandum eſt, quicquid agere penſamus, ibidem.

Cum pro bono opere laus tranſitoria quæritur, ęter na retributione res digna vili pretio venundatur: Gregor. in Paſt.

Laus bonorum operum comes: Auguſt. lib. 10. confeſſio. cap. 37.

Gloriæ cupiditas piæ fidei inimica, idem lib. 5. de ciui. Dei, cap. 14.

Gloriæ cupiditas nonnunquam bona eſt, idem lib. 5. de Ciuit. Dei, cap. 13.

Gloriari de malitia, peccatum maximum, idem lib. 3. contra epiſt. Petil.

Laudator errans, ingens malum eſt, idem libro 7. de Trinit.

Mali Deum laudare non poſſunt, in Pſalm 47.

Laudibus noſtris non creſcit Deus, ſed nos, idem ſu-

er Pſalm. 134.

Qui Deum laudat lingua, non ſemper poteſt, qui mo ibus ſemper poteſt, idem Tract. 8. ſup. epiſt. Ioan.

Hominum laus etiam improbè actis periculosè quæritur, idem ſup. Pſal. 79.

Laude tentamur à diabolo, idem lib. 3. contra Petil.

Laus eſt in bonitate cauſæ, non in pœnæ acerbitate, dem ſup. Pſalm. 38.

Falſa laus, adulatio eſt, idem ſup. Pſal. 140.

Laus à conſcientia, non à uulgo æſtimanda eſt, idem ract. 6. ſup epiſt. beat. Ioan.

Laudamus ſæpè, vt mordeamus: Chryſ. ſup. epiſtola d Corinth.

Caſtitas. EX GRAECIS.

AD pudicitiam nonnunquam conducit à proprijs vxoribus abſtinere, nequando commoueraris in alienas: Plut. de curioſit.

Probæ mulieris nomen, itidem ac corpus domeſticis parietibus contineri oportet: Thucy. apud Plut. de clar. mul.

Honeſtatis ſimul frons: ac radix eſt, legitimam conſe qui diſciplinam.

Ornamentum eſt, quod ornat, vt inquit Crates: ornat autem quod honeſtiorem mulierem facit: talem verò præſtat non aurum, non ſmaragdus, non coccus, ſed quæcunque grauitatis, moderationis, & pudoris ſpeciē adhibent: Eurip. in Androm.

Pudicæ mulieris non concubitus modò, verum nec oratio publica eſſe debet, nec minus ſermo, quàm nuda tio corporis eſt formidanda, & ab externis cauere debet propterea, quod affectus, & mores, ac diſpoſitio animi in ſermone planè conſpiciuntur, ibidem.

EX LATINIS.

NOn carere libidine, ſed vincere libidinem, virtutis eſt: . . : in epiſt.

Hæ ferè fœminæ incolumi pudicitia ſunt, quæ mode ſta forma ſunt: Ennius apud Gell. lib. 4.

Caſtitatis indicium, frugalitas eſt. Plin. Iun. lib 4.

Nulla reparabilis arte.

Lapſa pudicitia eſt, deperit illa ſemel: Ouid. epiſt. 15.
Lis eſt cum forma magna pudicitiæ, idem epiſt. 15.

EX SACRIS.

Fama pudicitiæ in fęminis tenera res eſt: Hie. ad Sal.
Bona pudicitia coniugalis, ſed melior continẽtia virginalis, & vidualis: Auguſt. de Sanct. vid.
Honeſtati ſalus etiam poſtponenda eſt: Amb. 2 Off.
Honeſtas à natura petenda, idem 1. Offic.
Pudicitia neſcia eſt captiuitatis: Ambr de virg. lib. 3.
Pudicitiæ comes, verecundia eſt, idem 1. Off.
Caſtitas conſpectu impudico perditur: Auguſt. epiſtola 109.
Pudicitia vi nec in carne, nec in animo violari poteſt idem epiſt. 122.
Pudicitia in diuite commendabilior, idem in Quæſt. ex vtroque teſta.
Pudicitia, virtus animæ eſt, & comitem habet fortitudinem idem lib 1 de Ciuit. Dei, cap 10.
Pudicitia violata non obeſt, niſi animus conſenſit, ibidem cap. 6.
Pudicitia cõiugalis, Dei donum, idem lib. 1. de Nup. cap. 3.
Pudicus dicendus non eſt, qui propter Deum pudicus non eſt, ibid.
Qui de caſtimonia carnis ſuperbiunt, in immunditiã carnis cadere permittuntur: Greg. lib 11 mor.
Nec caſtitas ſine humilitate, nec humilitas ſine caſtitate valet, idem 21. mor.
Caſtitas non eſt magna ſine bono opere, nec è contra, idem in Euang. hom. 17.
Nihil æquè ſe prodit, quàm caſtitatis diſpendium: Ambroſ.
Pudicitia res eſt animæ, virginitas corporis: denique illa integra in animo permanente, poteſt iſta de corpore violenter auferri: & cum iſta integra manet corpori, poteſt illa in animo laſciua uoluptate corrumpi: Augu. contra Iul. lib. 4.
Nec caſta eſt: quæ metu cogitur: nec honeſta, quæ mercede conducitur.
Sex ſunt, quæ incorruptam conſeruant caſtitatem: ſcilicet ſobrietas, operatio, aſperitas cultus, inhibitio ſenſuum, raritas ſermonis cum honeſtate, euitatio oppor-

tunitatis,

tunitatis,& perſonæ,& loci,& temporis: Caſſ. ſup. Matt.

Minoris laboris eſt, incognitam carnis cauere volupta tem, quàm reij cere iam cognitam: Bern. ſup. Eſd. lib 4.

Probatæ caſtitatis dicitur, qui non manifeſtè apparet incontinens: apud Iuriſp.

Caſta præſumitur mulier, quæ in præterito fuit caſta, ibidem.

Continentia ſuaderi poteſt, imperari non poteſt, ibid.

Caſtitas etiam loci abolet infamiam, non locus infa. mat caſtitatem: Ambr. 1. de Virg.

Concupiſcentia, luxuria, & adulter.

EX GRAECIS.

Animalia multum coeuntia, citò ſeneſcunt: Ariſt. de Long. vit.

Incipientibus venerem uox tráſit in ſonum virilem: abſtinentibus verò è contrario, idem de Ani. 7.

Amatores aggrediuntur audacter terribilia cauſa concupiſcentiæ, idem Eth. 3.

Iræ,& concupiſcentiæ venereorum tranſmutant corpus, & quibuſdam inſanias faciunt, idem Eth. 7.

Plurimum Veneris habet non nox, vt Menander inquit, ſed fortuna: Plut. de fort.

Veneris finis, luxuria eſt: Plut. de tuend bon. valet.

Vino ſublato, non eſt uenus: Eurip. in Rheſo.

Iniuriari fœminæ eſt, coire cum extranea muliere: Ariſto. œconom. lib.

Adulterium, curioſitas eſt alienæ voluptatis: Plut. de Curioſ.

Veluti lupus animal eſt cani ſimile: ita & adulter, & adulator, & paraſitus amico ſimilis eſt: amicum igitur aduerte, ne canum cuſtodum uice, pernicioſum lupum neſciens, admittas, apud Stob.

Mulier eo die, quo proſtituit corpus, & pudicitiæ mo dum deſeruerit, ſtatim animum immutat, ita vt familia res pro inimicis habeat: alienos autem ſibi fidos repu tet, ac de honeſtis, & turpibus contrariam opinionem induat: Lyſias, ibid.

Nunquam nunquam (ne dicam ſemel tantum) mentem habentes permittere oportet, quibus vxor eſt, vt do mum ad ipſam ingrediantur aliæ mulieres, docent enim res malas: alia quæſtus gratia matrimonium corrumpit,

alia cũ peccauerit multas morbi ſui vult habere ſocias, multæ autem ex ſtultitia: hinc eſt, quod domus virorũ malè habeant: aduerſus hæc igitur bene munitæ ſeris, & peſſulis oſtiorum ædes: Eurip. in And.

EX LATINIS.

LVxurioſo frugalitas, pœna eſt, pigro, ſupplicij loco labor. eſt: Senec. epiſt. 72.

Vacat pudicitia, libido occupatiſſima eſt, idem de ira, libro 3.

Non nutritur feruor concupiſcendi vbi frui licet: Quintil declam. 13.

Fœlix, qui non niſi facultates in lupanari effudit, idẽ declam. 15.

Libidinoſa, & intemperans adoleſcentia effœtum corpus tradit ſenectuti: Cato maior.

Facilior eſt tranſitus de virtute ad luxuriam, quàm à luxuria ad virtutem: Max. lib. 2.

Blandum malum eſt luxuria, & quam accuſare facilius eſt aliquanto, quàm vitare, idem lib. 9

Nec luxuriæ crudelitas, nec crudelitati luxuria obſtat: Curt. lib. 9.

Luxuries prædulce malum, quæ dedita ſemper.
Corporis arbitrijs hebetat caligine mẽtes: Claudian 9.

Luxuria, & otio militaris diſciplina tollitur: Liu. 4. Dec. lib. 10.

Adulterio quidam nobilitati ſunt: Plinius Senior, libro 24. cap. 5.

EX SACRIS.

ADulterium, naturæ iniuria eſt: Ambroſ. libro 5. Hexam.

Adulter non prolem, ſed voluptatem quærit: Anſelm. ſuper epiſt. ad Corint.

Adulterum nihil aliud eſt, quàm matrimonium illicitum: Tertul.

Adulterum virum facit mulier, ab eo diſcedens: Auguſtin.

Vxoris celans crimen, patronus eſt turpitudinis. Chryſoſtom.

Adulter dicitur, qui nuptias violat, apud Iuriſcon.

Adulterium etiam feris, ac barbaris deteſtabile. Ambr.

lib.1.de Abraham.

Qui adulterium perpetrari deſiderat, tenebras amat: Gregor. lib.5.mor.

Adulter eſt in ſuam vxorem amator ardentior: Hier. de Veſt. ſacerd.

Adulterium etiam voluntate committitur: Aug.libr. 1.de liber.arbit.cap.3.

Adulteria prolis cupiditate non excuſantur,idem cõtra Iul.cap.7.

Luxuria,ignis Dei dicitur: Gregor.3. mor.

Luxuria in corde frænanda eſt,idem 20.mor.

Luxuria ex ſuperbia naſcitur,idem 26. mor.

Alia eſt luxuria carnis,alia eſt luxuria cordis, idem 17.mor.

De ventris ingluuie luxuria naſcitur,idem 31.mor.

Libidinem ſuam nemo factis patrum defendit: Aug. lib. 22. contra Fauſt.

Luxuriam fugere non prodeſt, ſi auaritiam ſectaris, idem in Euang. hom. 34.

Luxuria pluſquam cætera vitia diffamat: Grego. ſup. 1. Reg.

Luxuria ætatem omnem fœdat,ſenectutem extinguit: Pius ſecund. apud Plat.

Coitus animum deijcit: Aug. lib.1. Soliloq.

Cor habet in ventre guloſus: laſciuus in libidine: cupidus in lucro: Auguſt.

Sæuus criminum ſtimulus eſt libido, quæ nunquam quietum effectum manere patitur,nocte feruet,die anhelat: Ambroſ. in lib.de Abel,& Cain.

Luxurioſè viuentes ſenes fieri non expedit: Chryſoſt.

Quemadmodum ſi videris hominem amicitias medicorum aſſiduè colente,ex hoc facilè intelliges, quod infirmus eſt: ſic & cùm videas, ſiue virum, ſiue mulierem, de dimittendis vxoribus, aut viris legem interrogantes: cognoſce, quia vir ille laſciuus eſt, & mulier illa meretrix eſt, idem ſup. Matth. 19.

Non eſt morbus libidine commoueri, ſed eſſe libidinoſum: Lact.

Nihil ſic ad edomandum carnalium deſideriorum appetitum valet, quàm ut quiſque hoc, quod vnum diligit, quale ſit mortuum penſet: Greg. 26. mor.

Læti ex propinquo habent luxuriam: Grego. in Paſt. 3. part.

Libido in paupere culpabilior: Auguſt.in Quæſtio.ex

troque teſtam.

Libido confuſionis eſt cauſa, idem 22. de Ciuit. Dei, ap. 17.

Concupiſcentia noſtra, tentationum cauſa, idem de ontr. cap. 17.

Concupiſcentia minui poteſt, conſumi non poteſt in æc vita, idem lib. 5. contra Iulia.

Meretrices de rebus humanis aufer, & omnia libidini us turbabis, idem lib. 2. de Ord. cap. 2.

Virorum peior eſt impudicitia propter ſuperbam ia ſtantiam: Auguſt. lib. 2. de Alter. coniug.

Adulterium conſummatum, aſpectus cum curioſitate; Chryſoſt. ſup. Geneſ. homil. 6.

Adulterij mater concupiſcentia, idem de Pœniten. homil. 8.

Adulterium etiam impudicus viſus, ibidem.

Adulterium, mala cæcitas, ibidem.

Adulter de omnibus ſuſpicatur, idem ſup. act Apoſt. Hom. 25.

Adulter erubeſcit, ſi adulter vocatur, idem ſup. act. Apoſt. homil. 26.

Concupiſcentia violentiſſima res eſt, idem aduerſus vitup. vit. monaſt. lib. 3.

Concupiſcentia ſaginato corpore efferueſcit, idem ſuper Epiſt. ad Galat.

Fornicatio otioſis peculiare crimen: Chryſoſt. in cap. Mat. 21. Homil. 40.

In fornicationem non corpus ducit, ſed incontinentia, ibidem ſup. epiſt. prio cap 6. ad Corint. hom. 17.

Fornicatio ex amicitia naſcitur, ibid. ſup. Epiſt. Pauli ad Theſſ. cap. 3 Homil. 4.

Libido neſcit modum: Chryſoſt. ſup. Matth. 14. homilia 33.

Luxuria homicidas facit, ibidem in cap. Matth. 14 homil. 49.

Luxuria ex temulentia venit, ibidem Carn. concup. ne ſect. Serm.

Meretrix amare neſcit, ibidem ad popol. Antiochen. homil. 14.

Meretrix eſt vita in delicijs acta: Quòd nemo læditur, niſi à ſemetipſo: homil.

Deſide-

Deſiderium, Affectus, & voluntas.

EX GRÆCIS.

DEſiderium præcedens comprehenſionem rei, magis dicitur dolor, quàm voluptas. Ariſt. Metaph. 11.

Vehemens cuiuſque rei appetitio comitem habet formidinem illius amittendæ, quam hebetem ipſa lætitia facit: Plaut. de tranq. anim.

Cupiditas res eſt valde ſuauis: Ariſt. de anim. 11.

Non magna res eſt, aſſequi quæ quis deſiderat, ſed nõ deſiderare ea, quibus nihil indiget Tucid. apud Stob.

Signa voluntatis ſunt, delectationes, & triſtitia: Ariſt. Rethor. 2.

Vt promptam ad res gerendas voluntatem frangere, non eſt honeſtum: ita cùm illa nos relinquit, impetu violentiæ non eſt opprimẽda: Plut. Vtrum. ſeni. ſit ger. reſp.

Non quantum valeat decretum ſed ſcriptoris voluntas ſpectanda eſt: Demoſt. Aduerſ. Ariſt.

Volentem ſine difficultate vocamus: Eurip. in Helen.

Voluntas euentibus accomodanda, apud Stob.

Accidere ſolet, vt cùm alicuius probitatem, virtuteſq; audiamus, ita neſcio quo pacto afficiamur, & haud ſecus eum diligamus, acſi ſæpe eum vidiſſemus, vt eius conſuetudine iamdiu vſi fuiſſemus, ibidem.

Affectio iudicio tenebras effundit: Æſch. in Thim.

Affectus ex animo tollendi non ſunt, ſed cum decore, & moderatione conciliandi, apud Stob.

Facillimum eſt omnium ſeipſum quiſque decipere. quod enim quiſque cupit, id etiam animum inducit, & ſibi perſuadet: Demetr. apud Stob.

Affectus caſtigandi ſunt, ibidem.

Efferatos affectus non parui negotij eſt componere. Plut. de tranq. Anim.

EX LATINIS.

CIto rebellat affectus: quocunque ſe verterit, pretiũ aliquod ſuæ occupationis inueniet: Sene. epiſt. 68.

Imbecillis eſt omnis affectus, non obtinebis, vt deſinat: ſi incipere permiſeris, excluditur facilius, quàm expellitur, idem epiſt. 117.

Facilè deficit affectus,qui deſcendit. Quint. lib.6.

In periculis maximè verſatur affectus, ibidem.

Summa circa mouendos affectus hæc eſt, vt moueamur ipſi,ibidem.

Hic ſolus affectus maior eſt, quàm filios amare, filijs miſereri, idem Declam.5.

Nullum damnum nouit affectus, idem Declam.6.

Quicquid rationem vincit,affectus eſt, idem Decl.10.

Appetitus omnes coercendi,ſedandique ſunt, excitandaque eſt animaduerſio, & diligentia, vt ne quid temere, ac fortuito,inconſideratè, ac negligenter faciamus. Cicer.1.Offic.

Efficiendum eſt,vt appetitus rationi obediant, eamq; nec præcurrant,nec propter pigritiam, ac ignauiam deſerant ſintque tranquilli, atque omni animi perturbatione careant: ex quo elucebit omnis conſtantia, omniſque moderatio,idem 1.Offic.

Suum cuique pulchrum eſt. adhuc neminem cognoui poetam, qui ſibi non optimus videretur. ſic res habet,me delectant mea,te tua,idem 5.Tuſcul.

Ad omnes affectus impetu rapimur.Curt.lib.7.

Nemo ferè eſt,qui ſui periculi iudex,nō ſibi ſe æquiorem quàm reo præbeat. Cic. pro Deiot.

Vt quiſque audit,mouetur.Quint lib.11.

Voluntatem ſpes facit, idem lib.3.

Diffidet ambiguis ſemper mens obuia votis.
Nec voluiſſe homini ſatis eſt,optata recuſat.
Eſſe in honore placet,mox pœnitet. Auſon.in Æglog.

In magnis.& voluiſſe ſat eſt. Propertius.

Multum ad rem pertinet, quo propoſito ad rem accedas. Sen.Epiſt.109.

Sacrificantium mens,non res attenditur: Plin.Sen.in præf.

Plus voluiſſe peccare nocuit,quàm non peccaſſe,profuit.Maxim.lib 6.

Sic volo,ſic iubeo,ſit pro ratione voluntas: Iuuenal. Sat.6.

Semper in fide quid ſenſeris, non quod dixeris, cogitandum eſt: Cicer 2.Offic.

Nulli aſſecuto ſatis fuit, quod optanti nimium videbatur: Sen.epiſt 119.

Rerum expetendarum tria ſunt genera.nam eſt quidam,quod ſua vi nos alliciat ad ſe ſe. non emolumento captans aliquo,ſed detrahens ſua dignitate,quod genus,

virtus,

virtus,ſcientia,veritas eſt. aliud autem nõ propter ſuam vim, & naturam, ſed propter fructum atque vtilitatem petendam, quod pecunia eſt. tertium eſt ex omnibus partibus iunctum,quod ex ſua vi,& dignitate nos inducit, & præ ſe gerit quandam vtilitatem, quo magis expetatur, vt amicitia, bona exiſtimatio: Cicero 2. de inuent.

Cupiditas agendi aliquid adoleſcit vna cum ætate, idem 5. de finib.

Inutiliter aliquid concupiſcere,& in eo perſeueranter morari,exitio ea dulcedo vicina eſt: Max.lib.

Nihil æquè gratum eſt adeptis, quàm concupiſcentibus: Plin. Iun. lib. 2.

EX SACRIS.

Cuncta deſideria dilatione creſcunt:ſi autem dilatatione deficiunt,deſideria non ſunt: Greg. homil. 23.

Valentiores voces apud ſecretiſſimas aures Dei, non voces faciunt,ſed deſideria,idem in mor.

Ita fit, vt quod maximè quæratur, fugiat maximè: . . . in epiſt.

In qualitate deſiderij poteſt mens honeſta cognoſci: Caſſiod. lib. 4. epiſt. 25.

Deſiderijs religioſis facilè eſt concedendum: Gregor. epiſtola 25.

Deſiderium mutabile eſt: Auguſt. de ſubt. Dialect.

Affectanti cæleſtia,terrena non ſapiunt: Bernard. in Epiſtol. 110.

Deſiderium eſt,ipſa oratio, idem ſup. Pſalm. 37.

Deſiderium, vox etiam eſt valida:Bernard. ſup. Cant. ſermo. 74.

Voluntas ad malè agẽdum libera eſt, ſed bene non ita, Auguſt. ſerm. de verb. Apoſt.

Voluntas non eſt,vbi, eſt neceſſitas, Bernard. de lib. arbit.

Quicquid vis, & non potes factum Deum computat. Auguſt. ſup. Pſal. 57.

Mala voluntate miſer quiſque efficitur,ſed miſerior, cùm deſiderium malæ voluntatis impletur, idem 13. de Trinit.

Voluntas Dei in omnibus operibus noſtris attendenda eſt: Greg. 6. mor.

Quos plerunque voluntas praua peruertit, aduerſitas

corrigit, idem 33. mor.

Voluntatem propriam alienæ ſubijcere, maioris eſt meriti, idem ſup. 1. Reg.

Si propterea non facis furtū, quia times, ne videaris, intus in corde feciſti: furti reus teneris, & ſi nihil tuliſti: Aug. de lib. arbit.

Abſit, ut id, quod propter bonum, & licitum facimus ſi ex hoc quicquam mali acciderit, præter noſtram uoluntatem nobis imputetur. idem in epiſt.

Bonum prorſus condemnat intentio praua, & non penitus excuſat recta. Bern. de præcep. diſcip.

Velle, fabricatio Dei eſt: Naziauz.

Quātum ad peccatum ad peccati rationem pertinett, nocuit qui nocere diſpoſuit: Hie.

Omnia reliquit qui voluntatem habendi deſeruit, idem.

In omni, quod dicitur, ſemper debemus tacitè recurrere ad mentem, & interiorem teſtem, & iudicem requirere: Greg.

Voluntas humana non eſt libera, quandiu cupiditatibus ſubditur. Aug. epiſt 144.

Voluntas non libertate gratiam, ſed gratia libertatem conſequitur: idem de concept. & gra.

Ex voluntatum qualitate, non temporum ſpatijs facta metiuntur: Aug. epiſt. 49.

Sit ſic opus in publico quatenus intentio maneat in occulto: ut & de bono opere proximo præbeamus exemplum, & tamen per intentionem, qua ſoli Deo placere quærimus, ſemper optemus ſecretum, idem.

Voluntati, nec leges imperant, nec principes dominantur, libera eſt, & maximè ſi ſpiritu ducitur: quia ubi ſpiritus, ibi libertas: Bern. in epiſt.

Nihil intereſt, quo animo facias, quod feciſſe uitiosū eſt: Lact. lib. 5.

Eſt aliqua pietatis pars, velle pium fieri.

Non ſunt omnia bona, quæ bona intentione fiunt. Auguſt.

Verba iuſtorum, & iniuſtorum ſimilia ſunt. differunt autem intentione: Greg.

Humanæ aures talia uerba noſtra iudicant, qualia foris ſonant: diuina vero iudicia, talia foris audiuntur, qualia ex intimis proferuntur. idem 18 mor.

Voluntas teſtatoris eſt lex, apud Iuriſconſ.

Cùm vult, non poteſt, quia quando potuit, noluit, &

ideo per malum velle, perdidit bonum poſſe: Auguſtin. de verb. Apoſt.

Intentio peruerſa ſi fuerit, prauum eſt omne, quod ſequitur, licet rectum uideatur: Greg. lib. 1. Dialog.

Bene velle, Dei donum eſt. Augu. lib. 1. contra epiſto. Pelag.

Et velle, & facere facit in nobis Deus. idem de liber. arbitr.

In uoluntate meritum eſt: idem lib. 1. contra Pelag.

Voluntas Dei eſt, ipſe Deus, idem libro 11. confeſſ. cap 20.

Voluntas Dei, cauſa eſt omnium, idem libro primo, de Geneſ.

Voluntas Dei, eſt lex eius: idem in Pſal. 3.

Bonæ uoluntati virtutes omnes adhærent: idem libro 1. de liber. arbit.

Voluntas mali, non eſt permittenda ſuæ libertati: idē epiſt. 204.

Voluntas mala, primum animæ vitium, in ſent.

Voluntatem malorum in bonum Deus non conuertit, quia non vult, idem 11. de Geneſ.

Voluntas bona, etiam miſericordia eſt, idem ſuper Pſal. 125.

Nihil tam in noſtra poteſtate, quàm ipſa uoluntas, idem libr. 3. de lib. arbit.

Voluntas eſt, qua peccatur, & qua bene viuitur, idem libro 1 retract.

Quod ardenter volumus moderatè diſſimulare non poſſumus: Hier. ad Heliod.

Voluntas non cogitur, & propterea ſola meretur, vel demeretur: Bern. ſup. Cant. ferm. 59.

Voluntas noſtra, grande malum eſt, quo fit, ut bona noſtra bona nobis non ſint, idem ſup. Cant. ſer. 17?.

Intentio bona, & recta requirit duo: rem, & cauſam, id eſt, quod intendas, & propter quid: idem ſup. Cant. ſerm. 42.

Intentio pugnantis, eſt cauſa, aut periculi, aut victoriæ, idem ſerm.

Voluntas noſtra voluntati diuinæ ſubijci debet. Ber. de ſubiect. noſtr. volunt.

Affectio ſine ratione, motus eſt beſtialis: Auguſt. libr. 1. de amic. cap. 9.

Affectus animi qui non habent, rectè non uiuunt. idē lib. 14. de Ciuit. Dei, cap. 9.

Iudicare

Iudicare dignè de ſubditis nequeunt, qui in ſubditorum cauſis non merita, ſed odium, vel gratiam conſequuntur: Greg.

Omnis humanus affectus ponendus eſt ei, qui ſtudeat veram pietatem animis hominum inſerere. . . in epiſ.

Affectus tuus pretium imponit operi tuo. Amb. 1. de Offic.

Expreſſio, affectus eſt iteratio. Bern.

Affectibus non eſt dandum tempus.

Multa nō facere cogit affectus, dum propinquitatem proſpicimus corporum, & corporis, & animæ offendimus creatorem: Hier. ad Fabiol.

Quemadmodum fit, ut incertis de cauſis alia forma alios rapiat: ita videtur, & ingeniorum eſſe quædam cognitio tacita, quæ facit, ut certis ingenijs impensè delectemur, cæteris non item. . . . in epiſt.

Quicunque conſanguinitate, aut amicitia, vel è conuerſo hoſtili odio, & inimicitijs in iudicando ducitur, peruertit iudicium Dei Chriſti, qui eſt iuſtitia: Hier. in Orig. ſup. Amos.

Perſonam hominis accipere, eſt hominem, non quia homo, ſed propter aliquid, quod circa ipſum eſt, honorare: Greg. in Hom.

Affectuum omnium capita ſunt, delectatio, & dolor. Amb. lib. 2. de Iacob.

Affectus promerendi cœleſtia tantò fit capax, quantò fuerit ſpectando longanimis. Greg 20. mor.

Appetitus lege naturæ ſubiectus eſt rationi. Ambro. lib. 1. Offic.

Affectio alia eſt, quam caro gignit: alia, quam ratio regit alia, quam condit ſapientia: Bern. ſer. 1. ſup. Cant.

Affectiones ordinatæ, virtutes ſunt: inordinatæ, uitia. idem in paru.

Affectionum animæ mutabilitas diuina mutat nomina: idem de diuerſ. affect.

Affectus liber eſt: idem Epiſt. 185.

Affectus ſuas uoces habet: idem ſerm 69. ſup. Cant.

Abſit domine, ut in tabernaculo tuo pro pauperibus accipiantur perſonæ diuitum, aut ignobilibus nobiles, quando potius infirma mundi elegiſti, ut confunderes fortia: Auguſt. ſerm.

Affectus animæ, quaſi animalia ſunt cum corpore. Aug. lib. 2. de Gene.

Appetitus reprimendus, quem omnino reſtinguere

non

non poſſumus: Bern. de tripl. gener. cogn. noſt.

Appetitus uanitatis, eſt contemptus veritatis, & contemptus veritatis, cauſa eſt noſtræ cæcitatis: idem ſup. Cant. ſerm. 22.

Affectio obtenebrat iudicium, Chryſoſtom. ſup. Act. Apoſt. homil. 28.

Affectionibus ſingulis pharmaca quærēda: idem ſup. Gen. hom. 32.

Voluntatem Dei ſcrutari, tutum, & pium eſt: maieſtatem uero, temerarium, & formidandum: Bernard ſup. Cant. ſerm. 63.

Voluntas propria ceſſet, & infernus non erit, idem de reſurrect. Domini, ſer. 3.

Voluntas hominis libera cum adiutorio Dei: idem ſup. Matt. homil. 13.

Voluntas ſacrificium exhibeatur Deo, idem ſup. epiſ. ad Corinth. homil. 41.

Inter verba laudantium, vel uituperantium, ad mentem ſemper recurrendum: Greg. in Regiſt.

Neceſsitas. EX GRAECIS.

Neceſſitas facit induſtriam parandi uictus: Plat. de Rhet.

Quæ neceſſaria ſunt, turpe eſt neſcire: idem de legib.

Neceſſarium non contingit aliter ſe habere: Ariſtot. Metaph. 4.

Neceſſe eſt, alteram partem contradictionis eſſe uerā. ibidem.

Fortiſſima rerum omnium, neceſſitas eſt, cuncta enim ſuperat: Thal. apud Diog. lib. 1.

Omne, quod ex neceſſitate fit ſeruitus eſt, teſtibus Philoſophis. Eurip. in Oreſt.

Nulla res neceſſaria, turpis eſt hominib. apud Stob.

EX LATINIS.

Effugere non poteris neceſſitates, vincere poteris: Senec. epiſt. 37.

Da operam, ut quicquid neceſſe futurum eſt, nūquā inuitus facias: idem epiſt. 62.

Repugnanti, non uolenti neceſſitas eſt: in uolente neceſſitas non eſt, ibidem.

Neceſſitas faſtidium excutit, recipiunt ſuperuacua delectum, idem epiſt. 120.

Neceſſitas cogit, quod non habeas, aliunde ſumere: Cicer. de Orat.

Humanæ imbecillitatis efficaciſſimum duramentum eſt, neceſſitas. Max. lib. 2.

Neceſſitatis morbus grauiſſimus: Cic. contra Catil.

Neceſsitas, pars rationis eſt, Plin. Iun. lib. 6.

Efficacior in aduerſis neceſſitas. Cur.

EX SACRIS.

Foelix neceſſitas, quæ in meliora compellit: Aug. ad Arm. & Paul.

Neceſſitatis tempore omnia ſunt communia. apud Iuriſconſul.

Neceſsitas dicitur, quæ in poteſtate noſtra non eſt. Auguſt lib. 1. de Ciuit. Dei.

Neceſſitas mater eſt omnium humanarum operationum.

Cogitatio, & conſideratio.

EX GRÆCIS.

Conſiderata meditatio orationem, & congrua menſura vagari non finit: Plut de educ. lib.

Antequam domo quis exeat, recogitet quid acturus ſit: cùm redierit, quid egerit. apud Diog lib. 1.

Eadem eſt meditatio bene uiuendi, & bene moriendi: Epiſt. apud Diog lib. 10.

Conſideratio eſt cogitationis contẽtio: Plat. in defin.

Apud mortales alteræ ſemper cogitationes ſapientiores ſunt: Eurip. in Hippol.

Et quæ longè abſunt, & quæ propè ſunt, conſiderari debent: ibidem.

Quod expediat, latet, atque obſcurum eſt: ſed ſapientis viri cogitatione cernitur, hominis eloquentis oratione declaratur. Demoſth. 1. Olynth.

Quorundam ſubitæ cogitationes meditatis aliorum conſilijs præcellunt, ibidem.

Cogitatio, orationis eſt fons, Chryſipp. apud Stob.

Neſcimus æſtimare res, de quibus non cum fama, ſed cum rerum natura deliberandum eſt: Senec. epiſt. 83.

EX

EX LATINIS.

ALiquid quotidie aduerſus pauperem, aliquid aduerſus mortem auxilij compara, nec minus aduerſus cæteras peſtes: & cùm multa percurreris, vnum excerpe, quod illa die concoquas: Senec. Epiſt. 2.

Quid pulchrius conſuetudine exhauriẽdi totum diẽ? idem de ira, lib. 3.

Nulla res magis prodeſt, quam cogitatio mortalitatis ibidem.

Minus afficit ſenſus fatigatio, quàm cogitatio: Quint. libro 1.

Cogitatio paucis admodum horis magnas etiam cauſas complectitur. hæc quoties intermiſſus eſt ſomnus, ipſis noctis tenebris adiuuatur: hæc inter medios rerum actus aliquid inuenit uacui, nec otium patitur. Quint. libro 10.

Ad rem gerendam qui accedit, caueat, ne id modo cõſideret quàm illa res honeſta ſit, ſed etiam vt habeat efficiendi facultatem: in quo conſiderandum eſt illi, ne aut temerè deſperet propter ignauiam, aut nimis confidat propter cupiditatem, in omnibus autem negotijs, prius quàm aggrediare, adhibenda eſt præparatio diligens: Cic. 1. Offic.

Docto homini, atque erudito cogitare, eſt uiuere, idẽ 4. Acad.

Quoniam multum prodeſt animi prouiſio, & præparatio ad minuendum dolorem, ſint ſemper homini omnia humana præmeditata, idem 3. Tuſc.

In omnibus quid tempora petant, aut perſonis dignũ ſit, ſemper conſiderandum eſt: idem 2 de inuent.

Primus metus adimit conſilium: recogitatio verò reddit confidentiam. Teren. in Eunuch.

Summa ſtultitiæ profeſſio eſt, cogitatis ſceleribus nõ ire obuiam, ſed manere, operirique, ut cùm admiſſa, perpetrataque fuerint, tunc denique vbi facta ſunt, infecta fieri non poſſunt, puniantur: Gellius lib. 7.

Simul cogitant defenſionem, iniuriam molientes. Salluſt. in bell. Iug.

Homines aut mortalitatem ſuam, aut immortalitatẽ cogitare debent. Plin. Iun. lib. 9.

Nemo aliud poteſt cogitare, quàm quod diligit: Columb. lib. 11.

Ver.

Verſamur in uarijs cogitationibus, ubi prima quæq; damnamus, Curt. lib. 6.

EX SACRIS.

Quicquid pudet dicere, pudeat & cogitare: aſſueſcat animus ſollicita ſemper, ac peruigili cuſtodia diſcernere cogitationes ſuas: & ad primum animi motum, uel probare, uel reprobare, quod cogitat, vel bonas cogitationes alat, vel malas ſtatim extinguat: Hier. ad Metr.

Cogitationes turpes uitare non poteſt qui honeſtas non habet. Greg. ſup. 1. Reg.

Ante oculos Dei vacuæ non trãſuolant cogitationes noſtræ, & nulla momenta temporis per animum tranſuolant ſine ſtatu retributionis: Greg. 20. mor.

Quocunque tempore non cogitaueris Deum, puta te tempus illud perdidiſſe: Caſſiod. ſup. Pſal.

Quemadmodum ortus cogitationum non pendet à nobis: ita reprobatio, vel electio conſiſtit in nobis, idem.

Conſiderata infirmitas propria, mala nobis excuſat aliena: Greg. 5. mor.

Spiritualis homo omne opus ſuum æterna quadam conſideratione præuenit, prius quidem an liceat, deinde an deceat, poſtremò an expediat: Bern. de conſid.

Conſideratio tui in tria quædam diuidatur: ſi conſideres, quid, quis, qualis ſis: quid in natura, quis in perſona, qualis in uita, ibidem.

Omnis grauis anguſtia, ſi me inſpicio, non tolero: ſi non inſpicio, neſcio meipſum: ſi me cõſidero, terret me facies mea. ſi me non conſidero, fallit me dãnatio mea: Anſel. in ſuis medit.

Fruſtra cordis oculum erigit ad uidendum Deum, qui nondum idoneus eſt ad uidendum ſeipſum. prius enim eſt, ut cognoſcas inuiſibilia ſpiritus tui, quam poſſis eſſe idoneus ad cognoſcenda inuiſibilia Dei, & ſi nõ potes cognoſcere te, ne præſumas apprehendere ea, quæ ſunt ſupra te. Præcipuum ſpeculum ad uidendum Deũ, eſt animus rationalis intuens ſeipſum: Hugo. 3. de Didaſc. cap. 3.

Conſideratio meliorum multum prodeſt ad humilitatem ſanctorum: Greg. 31. mor.

Cuilibet Officio, & ſtatui contemplatio tribuitur, idẽ ſup. Ezech.

Cogitationes noſtræ non ſunt in poteſtate noſtra. Auguſt. lib. 4. cont. epiſt. Petil.

Cogita, vnde venis, & erubeſce: vbi ſis, & ingemiſce quò uadis, & contremiſce: Bern. de Prim. medit

Cogitare debemus Dei maieſtatem cum timore, charitatem cum amore: idem de Aduen. dom. ſerm 1.

Conſideratio quærat, quod ſermo non expedit: Bern. de conſider lib. 5.

Conſideret ſeipſum homo, vt piè condeſcendat proximo: idem ſup. Cant. ſerm. 45.

Cogitationes obſcœnæ omni beſtia ferociores: Chryſoſt. ſup. Matth. hom. 60.

Cogitationis peccatum contraria cogitatione diſſoluitur: idem ſup. Matth. hom. 12.

Verbi uiſitationem putantes noſtram eſſe cogitationem, periculosè erramus: Bern. ſup. Cant. ſerm. 31.

Temeritas.

Res fallax, temeritas: Demetr. Phal.

Temeritas, impetus eſt ſine ratione: apud Stob.

Temeritas omnis animarum, calamitate corporum frangitur: Quint. declam. 1.

Temeritas cum ſapientia non commiſcetur: Cice. pro Murena.

Omnis actio vacare debet temeritate, & negligentia: Cice. 1. Offic.

Nihil eſt temeritate turpius, nec quicquam tam indignum ſapientis grauitate, & conſtantia, quàm aut falſum ſentire, aut quod non ſatis exploratum, & cognitũ ſine ulla dubitatione defendere. idem 2 de Natu. Deor.

Temerarium eſt ſecundis non eſſe contentum: Plin. iunior lib. 4.

Temeritas fœlix nunquam inuenit modum: Curtius libro 8.

Vnum eſt temeritatis ſolatium, perpetua fœlicitas, idem lib. 9.

Audaciæ, & temeritati potius ſerò, quàm nunquam obuiandum eſt: Liu. 1. Deca. lib. 4.

Nimium præceps eſt, qui tranſire contendit, vbi conſpexerit alium cecidiſſe: Aug. in ſerm. de Aſcenſ.

Qui ſe dicit ſcire, quod neſcit, temerarius: qui ſe negat ſcire, quod ſcit, ingratus eſt, idem.

Com

Compeſcat ſe humana temeritas, & id, quod non eſt, non quærat, ne quod eſt, non inueniat, idem contra Manich lib. 1.

Imperitiam comitatur temeritas: Nazianz.

Fortitudo ſi nulla neceſſitate cogente, aut non pro cauſa honeſta certum periculum ſubierit, in temeritatē conuertitur: Lact.

Nō ſibi quiſque proponat, & dicat, Habere volo, quod vincam: Aug.

Periculis ſe offerre, temeritas eſt: Amb. 1. Offic.

Cognitio, & nomen.

EX GRÆCIS.

Philoſophia eſt, qua quis ſe, & alios, bonine, an mali ſint, cognoſcit: Plat. de Philoſoph.

Noti maximè de ſe inuicem ſoliciti ſunt.

Noſce teipſum: Delph. ſcript. apud Plat. de nat. nom.

Vnuſquiſq; benè iudicat, quod cognoſcit: Ariſt. Eth. 1.

Conuenit, vt ſui quiſque pulſus peculiares rationes non ignoret (ſingulis enim diuerſa ſunt) nec ſuæ temperaturę ſit imperitus, quàm calidum, quam ſiccum habeat corpus, nec quarum rerum vſu vel iuuari ſoleat, vel offendi: Plu. de tuend. bona valet.

Omnibus quidem innata eſt cupiditas quædam, & cognoſcendi, & innoteſcendi, ibidem.

Difficile eſt in voluptatibus ſe bene noſcere: Demet. Phaler.

Cognoſcens age. Sodad.

O Iuppiter, de auro, quod ſit adulterinum indicium hominibus prębuiſti manifeſtum: virorum autem quod conueniat malum exploratum habere, nullus character inſitus eſt corpori: Eurip. in Medea.

Pulchra nomina imponenda ſunt pueris: Plat. de Sap.

Denominatio fit ab affine, & à digniore: Ariſtotel. Polit. 8.

Multi, vt eſt veriſimile, varijs regionibus nomina eadem habent, & ciuitas cum ciuitate, & mulier cum muliere: Eurip. in Helena.

Nomina cum re conſentiunt. Demoſth. 1. Olinth.

Non oportet ex ſignificatione nominis de moribus iudicare.

EX LATINIS.

Diſcite omnia præter virtutem, mutare nomina: Se nec. Epiſt. 96.

Errori par eſt, paruis dare modum excedentia nomina, niſi cum ex induſtria riſus inde captatur: Quin. libro 8.

Initium eſt ſalutis cognitio peccati: Senec. epiſt. 29.

Multò ad rē magis pertinet, qualis tibi videaris, quàm alijs idem Epiſt. 29.

Opus eſt ad lætitiam ſui experimento, idem de Proſp.

Totum inſpice mentis tuæ aditum, etiamſi nihil mali facti potes facere, idem de ira libr. 3.

Noſcat ſe quiſque, & non tantùm ex communibus præceptis, quàm ex natura ſua capiat conſilium formandæ actionis: Quin. lib. 11.

Minimè ſibi quiſque notus eſt, & difficillimè de ſe quiſque iudicare, & ſentire poteſt: Cic. 3. de Ret.

Cognitione turpium vehementius amantur honeſta . . . in epiſt.

Caput eſt in omni negotio noſci, quid agendum ſit: Colum libro 1.

Pauci dignoſcere poſſunt.
Vera bona atque illis multum diuerſa, remota.
Erroris nebula, quid enim ratione timemus.
Aut cupimus? Iuue. Sat. 10.

Autorum nomina non ſupprimenda ſunt: Plin. Sen. in Prolog.

EX SACRIS.

A Creatura non cognoſcitur Deus, niſi quantū vult ſe reuelare: Anſel. ſuper Euang.

Cognitio infœlicitatis, eſt ſummus ad fœlicitatem acceſſus, idem ſup. Epiſt. ad Rom.

Qui vult intelligere, qualis eſt, tales debet aſpicere, qualis non eſt: Greg. 24. mor.

Quantò quis minus ſe videt, tantò minus ſibi diſplicet, & quantò maioris gratiæ lumen percipit, tantò amplius reprehenſibilem ſe eſſe cognoſcit, ibidem.

Prudentis hominis eſt, noſſe menſuram ſuam. Hier.

Cognitio Dei, nihil prodeſt, niſi mutetur conuerſatio. Aug. in Quæſt. ex vtroque teſt.

Abſque

Abſque notitia ſui creatoris omnis homo, pecus eſt: Hier. ad Heliod.

Inuentionis pars eſt non minima, noſſe quod quæras: Auguſt. lib. 1. Quæſt. ſup. Geneſ. cap. 1.

Noſci ab omnibus amatur, idem 11. de ciuit. Dei, c. 27.

Glutinum duplex, cognitionis, & dilectionis: Bern. in dedic. Eccleſ ſerm. 1.

Noſſe Deum doctum facit hominem: timere Deum, ſapientem: Bern. in epiſt.

Cognomen debet poni quando ex nominibus proprijs reſultat incertitudo, apud Iuriſconſ.

Niſi rei nomen ſcieueris, cognitio rerum perijt: Iſid.

Nomina apud veteres ratione aliqua ponebantur: Ambr. ſup. epiſt. ad Rom.

Nomen à noſcendo dictum eſt Aug. lib. de Magiſt.

Vnde fit, eius nomen habere poteſt, quod inde fit, idē lib. 10. confeſſ. cap. 19.

Nomen quaſi notamen dictum, idem in Geneſ. ad lit.

In nominibus non eſt laborandum, vbi de re conſtat, idem lib. 2. contra Creſ.

Nomen ſine re, nihil eſt, idem in epiſt. beat. Ioan.

Res ſignificans ſignificatæ rei nomen, aliquando accipit, idem epiſt. 102.

Nomina rebus ſunt poſteriora: Baſil. contra Apolog.

Veſtigare, quid deſit, non ſit tibi pigrum, nec quod deſit, verecundum ſit fateri: Bern. de Conſ. lib. 2.

Affectionum animi mutabilitas diuina mutat nomina, Bern. de diuerſ. affect.

Ars, & ingenium.

EX GRAECIS.

Peritiā ars, imperitiā fortuna ſequitur: Plat. de Rhet.

Quod caret ratione, ars non eſt, ibidem.

Omnes præceptiones artiū, leges ſunt, idem de legib.

Res omnes, vel natura, vel fortuna, vel arte fiunt, ibidem.

Oportet vt ars in hoc naturam imitetur, ut quicquid agit, propter finem agat: Ariſt. de poet. 2.

Omnes artes vtuntur quibuſdam communibus, idem Elench. 1.

Ex ſenſu fit memoria, ex multis memorijs fit experimentum:

mentum: ab experimento autem uniuerſale accipitur, quod eſt principium artis, & ſcientiæ, dem Poſt 1.

Ars imitatur naturam, in quantum poteſt, idē Phyſ.

Ars multa complet, quæ efficere natura non poteſt, ibidem.

Artifex, qui poteſt ſe aſſimulare naturæ, ſecundum ſuum poſſe, ſemper eſt melior: idem de ſenſu & ſenſ.

Artifex ſapientior eſt experto, idem Metaph. 1.

Experientia artem facit, imperitia verò caſum, ibid.

Experientia, ſingularium: ars vero vniuerſalium cognitio eſt, ibidem.

Hominum genus arte, & rationibus viuit, ibidem.

Ars gubernandi ciuitates principatum tenet in omnibus artibus: Ariſt. Eth 2.

Addimenta artium fiunt cum temporum longitudine, idem Eth. 1.

Circa difficilia ars fit ſemper, & virtus, idem Eth. 2.

Vnuſquiſque artifex diligit opus ſuum, idem Eth. 9.

Ars laborat citra fortunæ opem, idem de Forti.

Cuiuſque rei quiſpiam uſum habet, hoc eſt unicuiq; maius, quàm Troiam capere: Eurip. in Andr.

Quiſnam ſagittarius artis ſuæ tam peritus eſt, qui nō aliquando aberret ab ſcopo? Demoſt. 1. Olynth.

Vir pauper, qui nullam didicit artem, non tuto viuere poteſt: apud Stob.

Artem natura requirit, ibidem.

Hominem ingenioſum, atque manſuetum, atque virilem difficile reperies: Plat. de Scien.

Conſentaneum eſt, in genere nobili, quàm ignobili, ingenia eſſe meliora, idem de Natur. nom.

Hominis ingenium, ceu cariem, & ſenium in otio cōtrahit. Plat.

Nullum magnum ingenium ſine mixtura dementiæ fuit Ariſt. apud Sen. de tranq. anim.

Ingenium ſeruitute opprimitur: Homer. Odyſſ. li. 12.

Bonis ingenijs minore periculo conſulitur: Demoſth.

Magni eſt ingenij, ſtatim in præſenti videre, atque intelligere, quid dicto, & facto ſit opus: turpe eſt re facta intelligere, quid fieri debuiſſet: Demoſt. 1. Olynth.

Multa opportuna dictu fortunatis, & ingenioſis ſubitò veniunt in mentem, ibidem.

Homines acres nūquam otium agunt ſemper aliquibus negotijs faceſſunt, ibidem.

Ingenium magnum, & prauum, calamitoſum eſt

eipubl.
Remum impellit,qui didicit: Plutarch. de Curioſit.
Opus quod ſit à melioribus, ſemper eſt melius: Ariſt. Polit. 1.
Nullus eſt vſus ſtatuæ, etſi pulchrè fabricata ſit, niſi quis accedat,qui vim artis intelligat,apud Stob.

EX LATINIS.

Acutiora ingenia,& ad intelligendum apertiora eorum qui terras incolunt eas, in quibus aer ſit purus ac tenuis, quàm eorum,qui vtuntur craſſo cælo,atque concreto,quinetiam cibo quo vtaris, intereſt ad mētis aciem: Cicer. 2 de Nat. Deorum.
Ferè fit, vt ingenia acriora corpuſcula ſortiantur imbecilliora: : . . in epiſt.
Parilitas ingeniorum,ęmulationem facit.Gell lib. 14.
Nulli tam clarum ſtatim ingenium eſt,vt poſſit emergere, niſi illi materia,occaſio, fautor etiam, atque commendator contingat: Plin. ſun. lib. 6.
Aliud ſolicitudinis,aliud ſecuritatis ingenium eſt,idē in Pan.
Sæpe ſumma ingenia in occulto latent:Plau.in Capt.
Aurum,& opes, & rura frequens donabit amicus.
Qui velit ingenio cedere,rarus erit: Mart. lib. 8.
Singula quid referam? nihil non mortale tenemus.
Pectoris exceptis, ingenijque bonis:Ouid 3. de Triſt.
Infæliciter euenire ſolent quæ tentantur inuita Minerua.in hiſt. Sax.
Ingenium hominis ad vitia procliue, pernicioſa ſtatim arripit,ibid.
Fœlix illud ſæculum ante architectores fuit: iſta nata ſunt iam naſcente luxuria,idem epiſt. 91.
Non deſiderabis artifices, ſi naturam fueris ſecutus, ibidem.
Omne,quod ars conſummauit, à natura duxit initiū: Quint. libro 2.
Tradi omnia,quę ars efficit,non poſſunt:Quint.lib.7.
Artes virtutis ſunt magiſtræ: Cic.
Omnes artes quæ ad humanitatem pertinent,habent commune quoddam vinculū, & quaſi cognitione quadam inter ſe continentur,idem pro Arc. poet.
Non eſt interdictum aut rerum natura, aut à lege aliqua, atque more, vt ſingulis hominibus, ne amplius

quàm

quàm ſingulas artes noſſe liceat, idem 2. de Orat.

Quam quiſque nouit artem, in ea ſe exerceat, idem 1. Tuſc.

Ad quas artes aptiſſimi erimus, in his potiſſimum elaborabimus, ſi aliquando neceſſitas nos ad ea detruſerit, idem 1. Offic.

Nulla ars imitari naturæ ſolertiam poteſt, idem 2. de nat. Deorum.

Meliora ſunt quæ natura, quàm quæ arte perfecta ſunt, ibidem.

Vt non omnia prudenter dicantur, tamen in pleriſq; officio fungi præclarum eſt. Demoſt. 1. Olinth.

Auaritiæ cauſa artes coluntur: Plin. Sen. lib. 2.

Quód ars adumbrare non valet, ea caſus imitatus eſt, ibidem.

Vſus, & experientia dominatur in artibus. Columel. libro 1.

Nulla eſt ars, aut diſciplina, quæ ſingularis ſit cõſummata ingenio, idem lib. 4.

Vt nulli venatori fuit vitio, non omnes feras capere: ita diffuſam artem tractantibus, ſatis eſt maximam partem tradidiſſe, ibidem.

Indubitatæ artis approbatio eſt rerum ſemper affectus. Veg. lib. 2.

Omnes artes in meditatione conſiſtunt, ibidem.

Nauita de ventis, de tauris narrat arator.
Enumerat miles vulnera, paſtor oues: Propert. lib. 2.

Caput eſt artis dicere quod facias: Quint. lib. 11.

Quicquid fieri potuit, poteſt. Senec. epiſt. 99.

Magnum lenocinium eſt, autor gratioſus . . . . in epiſt.

Maius eſt propria facere quàm aliena diſponere. Lact. lib. 2.

Opus nullum certum eſt mercedis incœptæ. Tert.

EX SACRIS.

Ars infœcunda eſt ſine vſu, & vſus temerarius eſt ſine arte. Chryſ. ſuper Pſal. 6.

Artifex nouit ſuum opus: Aug. ſup. Ioan. tract. 1.

Omnes artes inſtructore indigent. Hier.

Qui non intelligunt artes, non mirantur artifices. Sidon. 5. epiſt.

Artes materijs poſteriores: Baſil in Hexam.

Artes paſcendi, & regnandi, ſorores ſunt, idem in

Conc. ſanct. Mart.

Ingenioſum naſci, fœlicitas eſt: Auguſt. lib. 4. de Ciuitate Dei.

Doctrina politiora quidem, ſed non meliora ingenia facit: Tert.

Sicut qui tardus eſt ad percipiendum, pro intentione tamen boni ſtudij præmium percipit, ita qui præſtitum ſibi à Deo ingenium negligit, condemnationis reus exiſtit: quia donum, quod acceperat, deſpicit, & per deſidiā derelinquit: Iſid de ſummo bono.

Grandes materias ingenia parua non ſuſtinent: Hier. ad Nepot.

Maximum vitium eſt ſubtilitatis, nimis ſe oſtendere, vtiliſſima eſt diſſimulatio ſubtilitatis, quæ affectu apparet, habitu latet: Pet. Rauen. in ſerm.

Artis ſuæ neminem pudeat: Chryſoſt. ſup. epiſt. ad Corinth. homil 6.

Artes non docent moderari paſſiones, idem ſuper act. Apoſtol. homil. 28.

Adde quòd ingenuas dediciſſe fideliter artes.
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros: Ouid. 2. de Pont.

Nulla vitæ pars vacare debet officio, in eoque excolendo ſita eſt vitæ honeſtas omnis, & in negligendo turpitudo: Cicer. 2. Offi.

Officia viri, & mulieris Deus pulchrè digeſſit. Chryſ. hom. 34. ſup. epiſt.

Eloquentia. EX GRÆCIS.

Mores dicentis ſunt, qui perſuadent, non oratio: Menand. apud Plutarc. de Polit.

Ars rectè dicendi non abſque veritate: Plat. de Repub.

Rhetorica perſuadet, ſed non docet, idem de Rhet.

Rhetorica docet, & iuſta perſuadere, & horum contraria fugere: Ariſt. Rhet.

Rhetor non ſemper perſuadet, nec medicus ſemper ſanat, idem Top. 1.

Ciuile ius, & gratia eloquentiæ non in poſtremis ducenda eſt virtute magiſtra, & principe non enim rhetoricam ſuadendi opificem, ſed adiutricem eſſe debemus exiſtimare: Plut. de Polit.

Rhetorum eſt agere verbis, philoſophari autem licet etiam tacendo: Plut. probl. 1.

Tumidum orationis genus ciuile nequaquam eſt, tenue verò nuſquam mouet, quemadmodum enim corpus non ſolum incolume, ſed etiam bonæ habitudinis eſſe oportet: ita, & orationem non modo non ægram, ſed etiam robuſtam eſſe conuenit: nam quicquid tutū eſt, id ſolummodo collaudatur: quod cum periculo fit, id etiam admiratione proſequimur: Plut. de lib. educ.

Dicendi peritus, dicendi quoque tempus cognoſcit: Arch. apud Plut. in Apophth.

Præclarè geſta præclaris indigent orationibus, ibid.

Quantum in bello poteſt ferrum, tantum in Repub. prodeſt eloquentia: Demet. apud Diog. lib. 5.

Bona cauſa bonæ orationis ſemper accuſationem præbet: Eurip. in Hec.

Cum facundus orator malè ſentiens perſuaſerit populum, exitium fert Reipub. Eurip. in Oreſt.

Oratoris eſt conſilium dare, populi rem gerere: Demoſthen. in Cher.

Non orator, ſed oratio inſpectanda, idem Exord. 14.

Grata, quam vtilia dicere, difficilius eſt, idem Exord.

Oratio ad captum auditorum, & ad rei naturam accommodanda, idem Exord. 18

Orator in bona cauſa autoritate imperandi præditus eſt: Demoſth. ex arg. lib.

Magna eloquentiæ vis potentiſſimos etiam reges repugnat, idem 1. Olynth.

Cauenda eſt oratori præſertim in rebus dubijs affirmatio, quæ contentioſiorem facit auditorem, ibid.

Tanquam bonus figulus, oratio animam ornat: Plato apud Stobæum.

EX LATINIS.

NOn eſſet in rebus humanis eloquentia, ſi tantum cum ſingulis loqueremur: Quintil. lib. 1.

Eloquentia, quæ admirationem non habet, nullam iudico, idem lib. 8.

Non ſatis efficit, nec vt debet, plenè dominatur, ſi vſque ad aures tantum volet oratio, ibidem.

Minus eſt totum dicere, quam omnia, ibid.

Sunt qui diſerti eſſe malunt, quàm boni, idem libro 12.

Nemo eſt orator, qui non ſe ſimilem Demoſthenis eſſe velit: Cice. de optim. gener. orat.

Miſer,& vt ita dicam pauper orator eſt, qui nullum verbum æquo animo perdere poteſt: Quint.lib.8.

A philoſopho ſi afferat eloquentiam non aſpernor: ſi non habet,non admodum deſidero: Cic.2 Tuſc.

Pacis eſt comes,otijque ſocia, & iam bene conſtitutæ ciuitatis velut alumna quædam eloquētia,idem de Cla. Orat.

Duæ ſunt artes, quæ poſſunt homines locare in amplíſſimo gradu dignitatis: vna imperatoris: altera oratoris boni, ab hoc enim pacis ornamenta retinentur, ab illo vero belli pericula propulſantur, idem pro Muren.

Eloquentia principibus maximè ornamento eſt, idē 4.de finib.

Nihil eſt tam inhumanum,quàm eloquentiam ad ſalutem hominum, & ad conſeruationem datam, ad bonorum peſtem, perniciemque conuertere, idem 1.Offic.

Nihil eſt tam incredibile,quod dicendo non fiat probabile: nihil tam horridum, tam incultum, quod non ſplendeſcat oratione,idem in Parad.

Vt hominis decus, eſt ingenium: ſic ingenij lumen, eſt eloquentia,idem de clar.Orat.

Sunt aliqui ita fortunæ muneribus habiles,ita ornati, vt non nati,ſed ab aliquo Deo ficti eſſe videantur, idem 1.de Orat.

Orator triſtitiam,atque ſeueritatem mitigat, & relaxat,odioſaſque res ſæpe, quas argumentis dilui non facilè eſt,riſu,ioco que diſſoluit, ibid.

Scholaſticæ declamatationes ſunt eiuſdem hominis, eiuſdem fortunæ, non eiuſdem tamen quotidie fœlicitatis: Gell lib.14.

Eloquentia eſt incunabula virtutum: Sallu. contra Catil.

Supremus fœlicitatis cumulus eſt laudator eloquentiſſimus: Plin. Iun. lib 2.

Malè eloquentia ſine moribus diſcitur, idem lib. 3.

Inuenire præclarè, enuntiare magnificè, interdum ēt barbari ſolent: diſponere aptè,figurare variè, niſi erudito, negatum eſt,ibid.

Ac velut in magno populo,cum ſæpe certa eſt.
Seditio,ſæuitque animis ignobile vulgus.
Iamque faces, & ſaxa volant: furor arma miniſtrat.

Tum

Tum pietate grauem, ac meritis ſi fortè virum quem
Conſpexere, ſilent, arrectiſque auribus aſtant.
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet. Virg. lib. 1 Æneid.

Diſcitur, innocuas, vt agat facundia cauſas:
Protegit hæc ſontes. immeritoſque premit. Ouid. 2. de triſt.

Comes facundus in via pro vehiculo eſt: Pub. Mim.

EX SACRIS.

Finis oratoris eſt, perſuadere: Aug. in princ. Rhet.

Eloquentia Ambroſij Auguſtinus liberatus eſt, idem lib. 5. confeſſ. cap. 14.

Eloquentia non ſemper vera perſuadet, idem lib. 2. de doct. Chriſt.

Eloquentiam ſummam pauci aſſequuntur, idem de vtil. cred.

Eloquentiam non natura, ſed diſciplina parit. Chryſ.

Ex duobus imperfectis melius eſt ruſticitatem ſanctam habere quàm eloquentiam peccatricem: Hier. ad Nepot.

Benedicere ad paucos pertinet bene autem viuere, ad omnes: Lact. lib. 1.

Non in lingua, ſed in corde ſapientia eſt, idem.

Vtinam tam multi benefacerent, quàm multi bene loquuntur, ibid.

Rectus, ac nudus orationis ductus ſimplici naturæ cõgruit. . . . in epiſt.

Præcipua eloquentiæ pars eſt, appoſita dicere, ibid.

Non habet inter lachrymas eloquentia locum: Hier.

Eloquens eſt ille, qui ſcit parua ſubmiſsè, media temperatè, magna granditer dicere, qui ſcit inuenire prçclarè, enuntiare magnificè, diſponere apertè, & figurare variè: Caſſiod. ſup. Pſal. 73.

Sæpe reperitur ſimplicitas, veridica, & falſitas compoſita, quæ hominem ſuis erroribus illicit. Iſid. de ſummo Bono.

Eloquentia nec veram, nec falſam efficit orationem. Auguſt. 5. confeſſ.

Eloquentia ſine ſapientia multum obeſt, idem lib. 3. de doct. Chriſt.

Eloquentiæ prçceptis loquuntur etiam qui nũquam didicerunt, ibidem.

Eloquentia in homine prauo, eſt venenum in poculo aureo, idem lib. 2 de Anim.

Artificioſa oratio ſtultos, non ſapientes flectit: Pius I. apud Plat.

Oratio difficillima moderatu, ibidem.

Oratio tempeſtiua, melior ſilentio, ibid.

Oratio non longa eſt, quæ ordinata eſt, ibid.

Non debet ſibi omnino diſplicere orator: Auguſt. de Catherud.

Breuitas.

Fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora, Ariſt. Phyſic. 2.

Orationi breui multum ineſt ſapientiæ. Soph. apud Stobæum.

Breuiloquium ſilentio finitimum eſt, & ideo commẽdabilius: Lycurg. apud Stob.

Breuitatem in hoc ponimus, ut non minus, nec plus, quàm oportet, dicatur: Quint. lib. 4.

Quicquid præcipies, eſto breuis, ut citò dicta.
Percipiant animi dociles, teneantque fideles: Horat. de Arte poet.

Paucis opus eſt, & efficacibus: Senec. epiſt. 38.

Nihil ita abſque laborare manifeſtam facit veritatem, ſicut breuis, & pura narratio: Bern ad Eug. lib. 1 c. 9.

Quod inter principium, & finem clauditur breue eſt: Auguſt.

Breuitas obſcuritatem parit: Auguſt. librõ 3. retract. capit. 13.

Viſus, dies, & lux.

EX GRÆCIS.

Difficile eſt, multa ſimul conſpicere: Ariſtot. Elench. 1.

Oculi morum indices: Demoſt. in Orat. Amet.

Oculi inſpiciendi in ducenda vxore.

Dies eſt latio ſolis ſuper terram: Ariſt. Top. 6.

Quiuis homo, & ſi ſeruus, delectatur, dum lumen videt: Eurip. in Oreſt.

Non

Non licet præſentem diem rectè uiuere, niſi quaſi vltimam victurus cogitaueris: Muſ.apud Stob.

EX LATINIS.

INſtar totius vitæ dies eſt: Senec. epiſt.62.

Vnumquēque diem non tanquam vltimum capio, ſed tanquàm poſſet eſſe vnus, ibidem.

Nullus agenti dies longus eſt, idem epiſt. 123.

Faſtidio eo iam lumen gratuitum, ibid.

Quod illuſtrandæ alterius rei cauſa ſumitur, debet eſſe clarius eo, quod illuminat: Quint.lib.8.

Lux naturale ſolatium eſt: Curt.lib.8.

Diſcipulus eſt prioris poſterior dies.

Vitijs noſtris in animum per oculos uia eſt: Quintil. Declam.1.

Totius hominis debilitas eſt, oculos perdidiſſe: idem Declam. 2.

Non inuenies debilitatem, quæ magis cum paupertate conueniat, quàm viſus priuatio, ibidem.

Oculi augent dolorem, quia ea, quæ cæteri audiunt, intueri coguntur, nec auertere à miſerijs cogitationem ſinunt: Cic. ad Torquat.

Acerba audire tolerabilius eſt, quàm videre, idem ad Curion.

Facilius ad ea, quæ viſa ſunt, quàm ad ea quæ audita ſunt, oculi mentis feruntur: Cic. 3. de Orat.

A conſuetudine oculorum animum abducere, difficillimum, idem 2. de Nat. Deorum.

EX SACRIS.

SVbitò procedenti de umbra ad ſolem, & de otio ad laborem, graue cernitur omne, quod incipit: Bern.

Oculo prauo, vitiatoque mala ſunt, etiā quæ optima.

Impudicus oculus, impudici cordis eſt nuntius: Auguſt. de comm. vit. cleric.

Oculi corporis ad corporata: oculi uerò cordis ad ſpiritualia ſunt: Greg. ſup. Ezec.

Oculi ad cognoſcendum inter ſenſus principes ſunt: Auguſt. lib.10 confeſſ. cap.35.

Cæcitas ipſa uiſus preſtantiam commendat, idem 22. de Ciuit. Dei, cap. 1.

Oculi per animam vident, Greg ſup. Cant.

Dum alia negligimus, oculum non habemus, idem ſup. Ezec. hom. 6.

Oculi ſunt feneſtræ animæ, idem in Euan. hom. 6.

Viſionis internæ claritatem nemo, niſi bonis operibus inueniet, idem ſup. 1. Reg.

Nouum iudicium habemus, quoties aliquid contemplamur: . . . . in prolog. ſup. Plut.

Lux, regina oculorum eſt: Aug. 10. confeſſ. cap. 34.

Dies, imago vitæ: nox, mortis, idem de fid & oper.

In nocte dies, & in die veſpera deſideratur. Gregor. libro 8. mor.

Dies mentis, eſt ſplendor eruditionis, idem in 1. Reg.

Dies primus, lux prædicationis, craſtinus eſt diuinæ gratiæ, ibidem.

Lux mentium, præſentium lucē multò ſuperat: Aug. lib. 22. contra Fauſtum.

Ante lucem creatam Deus non fuit in tenebris, ibid.

Lux erimus per fidem, idem epiſt. 200.

Sol non omnes, quibus lucet, etiam calefacit: Ber. ſup. Cant. ſerm. 24.

Videmus nunc Deum per ſpeculum, & in ænigmate, & ita videre nobis expedit, idem ſuper Cant. ſerm. 32.

Cæcitas, & nox.

EX GRAECIS.

CÆcus à natiuitate non poteſt diſputare de colore, quantum ad quid rei, ſed, quantum ad quid nominis Ariſt. Phyſic. 3.

Cæcus à natiuitate eſt ſapientior ſurdo, & muto, idem de ſenſ. & ſenſato.

Nati ſine viſu, & auditu habent virtutes interiores perfectiores, idem de ſomn. & vig.

Noctu plerunque reuerentiam habent tenebræ: Euri. in Bacch.

Surgete de nocte ad ſanitatem, & ad philoſophiæ ſtudia, prodeſt quàm plurimum: Ariſt. Oecon. lib.

EX LATINIS.

PAruulis noctuum turbamur offenſis, excitant nos exigui plerunque motus, vox incerta longinqua, &

aliquando ipſum ſilentium: Quint. Decla. 2.

Hoc boni habet cæcitas, quòd mala ſua non videt, idē declam 5.

Nox ex incerto omnia maiora territis oſtentat: Liu. 1. Deca. lib. 8.

Nox ob quietem data naturæ beneficio mortalibus, idem 4. decl. libro 10.

EX SACRIS.

TEnebrarum portenta ſua ſponte euaneſcunt ad claram lucem: . . . in epiſt.

Sub noctem omnia ſunt ſuſpecta: Ambr.

Cæcitas, morbus eſt, apud Iuriſconſ.

Cæcitas ipſa viſus præſtantiam commendat: Auguſt. 22. de Ciuit. Dei cap. 1.

Cæci magis vident dormientes, quàm vigilātes, idem libro 10. Geneſi ad liter.

Nox, eſt vita præſens: Auguſt. in Pſal. 75.

Tenebræ non niſi in comparatione lucis malæ ſunt, idem in Quæſt. ex vet. teſt.

Tenebræ non videndo videntur, idem libro 11. de Ciuit. Dei cap. 7.

Tenebræ morum, non oculorum timendæ ſunt, idem tract. 37. expoſi. euang.

Tenebrę sūt, vbi Chriſtus nō reſpicit: Greg. in 7. pſalm.

Noctem non tenebræ, ſed lucis diſceſſus facit: Auguſt. in Quæſt. ex vtroque teſt.

Tenebræ videri non poſſunt: Aug. libro 2. de Ord.

Tenebrę timorem ſignificant idē in lib. Quęſt euang.

Tenebræ ſunt, aer carens luce, idem 11. de Ciuit. Dei capite 10.

Ira. EX GRAECIS.

MAxima bona fiunt per furorem diuinitus conceſſum: Plat. de pulch.

Ira eſt triſtitia, & perturbatio quædam cum vehementi appetitu vindictæ: Ariſtot. de Poet. 2.

Ira eſt factiua inimicitiæ, & odij idem Rhet. 2.

Tempus quietat iram, ibidem.

Ira res eſt impetuoſiſſima ad aggredienda pericula: Ariſtot. Eth. 2.

Satisfactio quietat iram,idem Eth. 5.

Iraſci in quibus non oportet, & non iraſci in quibus oportet,hominis eſt inſipientis: Ariſt.9.

Ira, & concupiſcentia venereorum tranſmutant corpus,& quibuſdam inſanias faciunt idem Eth. 7.

Cæca eſt ira, & ſæpe non ſinit cernere, quæ apertiſſima ſunt, & percepta ſæpè obſcurat: Chryſip.apud Plut. de virt morum.

Vt incendium, qui non addit materiam, extinguit: ſic & iram, quiſquis non aluit naſcentem: Plut. de cohib. irac.

Quemadmodum ſpermà mixtura eſt, ac temperamẽtum ex omnibus animæ viribus reuulſa: ita & ira, ſemen quoddam eſt ex omnibus animæ perturbationibus commixtum,ſiquidem, & à dolore, & à uoluptate, & à ferocia decerpta eſt,ibidem.

Quando res ardua uidetur, vereque eſt iram compescere: multò haud dubiè maior erit cuſtodia ipſa,& pro uidentia, quæ prohibet, ne in iram incidas: Plut.de Poet.

Potentum ira,tumenſque indignatio non commouẽda: Plut.apud Diog. Laert.lib.8.

Ira perturbatrix omnium: Homer. Iliad.lib.7.

Vir aut mulier ſtatim excandeſcens, facilius cauetur, quàm taciturnus ſapiens: Eurip.in Med.

Grauis,& immedicabilis ira exiſtit, quando amici cũ amicis congreſſi fuerint contentione,ibid.

Furor ſuperior eſt conſilio, qui ſanè maximorum autor eſt malorum,ibidem.

Laudo iras placabiles,idem in Troad.

Maximum eſt iræ medicamentum oratio.

Fugere ſemper oportet dominos iratos.

Iracundia,uitium eſt animoſæ partis, ad iram præcipitans: Ariſtot. de virt. & vit. diuiſ.

Iracundiæ ſunt ſpecies tres: excandeſcentia, ſæuitia, & iracundia. eſt autem iracundi, non poſſe ferre fœdas contemptiones, nec imminutiones, eſſe autem plagoſum,& uindictæ cupidum, eſt de facili ad iram facto, verbouè quouis moueri: aſſectatur autem iracundiam moroſitas, & inconſtantia, & ſordida illiberalitas, & & de paruis angi, & de eiſdem de repente affici, & per breue tempus, ibid.

Non aliud iræ pharmacum eſt, niſi viri grauis oratio: Menand. apud Stob.

Ab

Ab omnibus, quæ per iram committuntur, ratio recedit, fugiens iracundiam, tanquam acerbiſſimum tyrannum: Herod. apud Stob.

Affectus iræ niſi curentur, & caſtigentur, in naturalē morbum abeunt. Apoll ibidem.

Iracundia eſt perturbatio immanis affectione, dura, & violenta potentia, cædium cauſa, calamitatis ſocia, iacturam concilians, & dedecus: pecuniarum pernicies: ad hæc perditionis origo. Ariſtot. apud Stob.

EX LATINIS.

SApiens nunquam potentioris iram prouocabit, imò declinabit non aliter, quàm in nauigando procellā. Sen. epiſt. 14.

Iracundi hominis iracunda oratio eſt, idem epiſt. 115.

Ira ſæpius ſibi exitioſa eſt, idem de ira lib. 1.

Nihil minus, quàm iraſci punientem, decet. ibid.

Si tantùm iraſcendum eſt ſapienti, quàm ſcelerum in dignitas exigit, non iraſcendum illi, ſed inſaniendū eſt: idem de ira, lib 2.

Tollit iram ſapientis turba peccantium, ibidem.

Nemo iraſcitur, vbi uitium natura defendit, ibidem.

Maximum iræ remedium, eſt mora ibidem.

Non uis eſſe iracundus, non ſis curioſus, idem lib. 3.

Retinemus iram, & augemus, quaſi argumentum ſit iuſtè iraſcendi, grauiter iraſci, ibidem.

Non decet Regem ſæua, & inexorabilis ira. Senec. de Clem.

In facinus otioſus ardor irrumpit: Quint. decla. 4.

Hæc eſt celebranda virtus, hæc animi ſuſpiciendi moderatio, vincere iram, & inter ſimultates quoque uincere animum, idem decl. 9.

Ira, vt inquit Ennius, eſt principium inſaniæ: Cicer. 4. Tuſcul.

Prohibenda eſt maximè ira in puniendo: nunquam enim qui iratus accedit ad pęnam, mediocritatem illam tenebit, quæ eſt inter nimium, & parum cauendum eſt igitur, ne maior ſit pœna, quàm culpa: Cic. 1. Offic.

Non ſunt audiendi qui grauiter iraſcendum inimicis putant, ibidem.

Semper ira procul abſit, cum qua nihil rectè nihil cōſideratè fieri poteſt: quæ enim cum aliqua perturbatione fiunt, ea nec conſtanter fieri poſſunt, nec ab his, qui

l ſunt, probari, ibidem.

Proprium eſt irati cupere, à quo læſus eſt, eique maximum dolorem inurere, ibid.

Malo impunitum dimittere, quàm propter iram grauius iuſto punire: Max. lib. 3.

Ira dolorem cum inferre vult, patitur, idem lib. 9.

Ira, atque cupido conſultores peſſimi. Salluſt. in bell. Iug.

Dum furor incurſu eſt, currenti cede furori.

Difficiles aditus impetus omnis habet. Ouid. de re. med amor.

Sed nunquam dederis ſpatioſum tempus in iram.

Sępe ſimultates ira morata facit: Ouid. lib. amor.

Ne fręna animo permitte calenti.

Da ſpatium, tenuemque moram, mala cuncta miniſtrat.

Impetus. Statius lib. 10.

Bonum apud virum cito moritur iracundia. Publ. Mim.

Conſilio melius vincas, quàm iracundia, idem.

Homo extra corpus ſuum eſt, cùm iraſcitur, idem.

Iracundiam qui vincit, hoſtem vincit maximum, idem.

Iracundiæ vitium generoſos animos ſemper inuitat in hiſto. Sax.

Vana eſt ſine veribus ira: Liuius 1. Decad. lib. 1.

EX SACRIS.

SIcut acetum corrumpit vas, ſi diutius ibi fuerit: ſic ira corrumpit cor, ſi in alium diem durauerit, Aug. in epiſt.

Quid iracundo furor ſuus confert, quem ſuauiſſimis exagitatum ſtimulis conſcientiæ, ita ab omni conſilio, ac mente deturbat, vt dum iraſcitur, inſanire credatur? Hier. ad Demetr.

Per iram ſapientia perditur, vt quid, quoue ordine agendum ſit, neſciatur: Greg 5. Mor.

Plerunque per ſilentium clauſa ira intra mentem vehementius æſtuat, & clamoſas tacita voces format, ibidem.

Dandus eſt iræ locus: Amb.

Reſiſtæ iræ, ſi potes: cede, ſi non potes, idem 2. Offic.

Non mediocre eſt mitigare iracundiam, non inferius,

quàm animo non commoueri, hoc noſtrum eſt, naturæ illud, ibidem.

Non poteſt fieri, vt rerum indignitate non moueamur. alioquin non virtus, ſed lenitudo eſt, ibidem.

Non iraſci, vbi iraſcendum eſt, nolle emendare peccatum eſt: Bern. in epiſt.

Indignatio rationalis eſt, quæ ex affectu diſciplinæ eſt: Tertul.

Ira inimici tui in manu tua eſt: Chryſoſt.

Per iram iuſtitia relinquitur, quia dum perturbata mens iudicium ſine ratione exaſperat, omne quod furor ſuggerit, rectum putat: Greg. 5. mor.

Quoties ira animum inuadit, mentem edoma, vince teipſum, differ tempus furoris: cùm tranquilla mens fuerit, fac quod placet, ibidem.

Ira conſilium non habet. Chryſ. ſup. Matth. 2.

Non eſt morbus iraſci, ſed iracundum eſſe: Lactan. libro 5.

Ira vltionem deſiderat, ibidem.

Iraſci, rationis eſt: auferuntur enim delicta, & refrenatur licentia, quod vtique iuſtè, ſapienterque fit, idem de ira Dei.

Naturale eſt bono, ad alterius peccatum moueri, incitarique, ibidem.

Nullus eſt, qui peccatorē poſſit videre trāquillè, ibid.

Vitioſa eſt in peccatis iræ cohibitio, ibidem.

Facilè placatur qui nolens iraſcitur. . . . in epiſt.

Si non potes iram vitare, tempera: ſi non potes futuram cauere, cohibe. Iſid. lib. 1. Soliloq.

Ira interdum ex virtute, interdum ex vitio oritur. Gregor. 5. Mor.

Ira plus in vindicta exigit, quàm iniuria accipit, idem 28. mor.

Ira in vindicta malorum debet ſequi rationem, non præire, idem epiſt. 9.

Iracundus in amicitiam non recipiendus: Auguſt. de Amic. cap. 12.

Iracundi, & contentioſi plurimum valent memoria.

Viues apud Aug. de Ciuit. Dei. lib. 7. cap. 7.

Iraſci hominis eſt; iracundiæ autem finem ponere, Chriſtiani. Hier. ad Demetr.

Ira, animæ ebrietas eſt: Baſil. in Hexam.

Homicidij radix, iracundia: Chryſoſt. ſup. Matth. homil. 16.

Ira truculenta fera eſt, idem ſup. Geneſ. homil.

Ad iram, nec dæmon poteſt pios concitare: idem de Dauid, & Saul.

Iram iuſto mater eſt diſciplinæ. idem ſup. Matth. homilia 11.

Iræ etiam indicium fugiat concionator: idem ſuper Ioann. homil. 26.

Motio locorum iræ, aut uiſitationis indicium. Chryſoſt. ſup. Act. Apoſt. hom. 11.

Ira tenebroſa res eſt, idem ſup. Actus Apoſt. hom. 39.

Ira manſuetudine ſoluitur, idem ad popul. Antioch. homil. 62.

In iracundo omnia ſunt turpia, ibid. hom. 18.

Iraſcens peccatis, miſericors eſt: idem ſup. Epiſtol. ad Cor. homil. 54.

Iraſcens, diaboli ludibrium eſt: idem de manſuetud. Serm.

Manſuetudo. EX GRAECIS.

Hominem manſuetum, & ingenioſum, & uirilem difficile reperies: Plat. de ſcient.

Manſuetudo eſt ſedatio motus, qui ab ira ſolet excitari, temperatio animi moderata, idem de defi.

Manſuetudo, virtus eſt animoſæ partis, qua præditi ægrè mouentur ad iram: Ariſt. de virt. & uit. diuiſ.

Manſuetudinis eſt poſſe ferre moderatè obiecta crimina, & contemptus, nec celeriter rapi in vltiones, nec eſſe de facili mobilem ad iras, eſſe autem moribus comem, ac mitem, & ingenio quieto, & ſtabili. ibidem.

Hominem homini nihil aliud manſuetum, & mitem reddit, quàm beneuolentiæ, iuſtitiæ, & probitatis fides. Plut. de Polit.

EX SACRIS.

Pax, & manſuetudo, charactęres animæ piæ: Baſilius in epiſt.

Manſuetus homo, cordis eſt medicus: Ambr. ad Verſel. Epiſt.

Beatus qui ſeueritatem, & manſuetudinem tenet: ut altero diſciplina ſeruetur, altero innocentia non opprimatur, idem.

Sunt

Sunt quidam mites, ſed quandiu nihil dicitur, nec agitur, niſi pro eorum arbitrio; patebit autem quã longè ſint à vera manſuetudine, ſi leuis oriatur occaſio. Bernar. ſup. Cant.

Mitis eſt, quem nec rancor, nec ira afficit, ſed omnia æquanimiter ſuſtinet. non irritat, non nocet, non nocere cogitat. Hier. in gloſ. ſup. Matth. 5.

Regat diſciplina rigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet rigorem: & ſic alterum commendetur ab altero, vt nec rigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta. Greg. 9. mor.

Magna eſt virtus, ſi non lædas, à quo læſus es: magna eſt fortitudo, ſi etiam læſus remittas: magna eſt gloria, ſi cui potuiſti nocere, parcas. Iſid. in Soliloq.

Multi manſuetè patientes iniuriam, poſtea manſuetudinem in malitiam vertunt. Greg. in Paſt.

Manſueti cùm præſunt, ſæpe torporem deſidiæ patiũtur, ibidem.

Manſueti homines indignante domino ad iracundiã preuocantur, idem in Regiſt.

Manſuetudinem homini connaturalem concupiſcentiæ carnales exterminant, Bern. ſup. Cant. ſer. 37.

Tunc præcipua manſuetudinis laus, cùm iræ cauſa iuſtiſſima. Plin. iun. lib. 9.

Manſuetudine nihil potentius: Chryſoſt. ſup. Geneſ. homil. 57.

Manſuetudine furor uincitur: idem ſup. Act. Apoſto. homil. 31.

Manſuetudinem in periculis oſtendamus: idem ſup. epiſt. ad Corinth. homil. 18.

Manſuetudo ſit in corripiente, idem ſup. Epiſtol. ad Corinth homil. 18.

Manſuetudo ſit in corripiente, idem ſup. epiſt. ad Corinth. homil. 27.

Manſuetudo præcipuè eos ornat, qui in poteſtatibus ſunt. idem ſup. Act. Apoſt. homil 84.

Manſuetus, ſibi & alijs vtilis: idem ſup. Act. Apoſtol. homil. 4.

Manſuetus homo, velut nerui in corpore, idem de manſ. ſermo.

Mitis, orphanorum eſt pater, ibidem.

Memoria. EX GRAECIS.

MEmoria, ſcriba eſt intus manens, apud Stob.
Mater muſarum memoria eſt: Plat. de ſcient.
Minus conſeruāt orationes homines perturbati: Ariſt. Elench.
Eorum, quæ frequenter intelligimus, citò reminiſcimur, idem de Mem.
Futura repeti memoria non poſſunt, ſed opinione potius conprehendi, & ſæpe præſumi poſſunt, ibid.
Memoria magis valent, qui hebeti, obtuſoque ſunt ingenio, reminiſcentia verò magis vigent, qui acuto, docilique ingenio excellunt, iibdem.
Memoria non eſt futurorum, nec præſentium, ſed præteritorum, vnde ſenſus eſt præſentium: opinio, ſeu fides futurorum: & memoria præteritorum, ibidem.
Qui adoleſcunt, quique ad ſummam perueniunt ſenectutem memoria acri non ſunt: alteri propter actionem, alteri propter diminutionem, ibidem.
Quædam ſemel vidētes magis memoria tenent, quàm alia frequenter, ibidem.
Bonitas memoriæ attribuitur iuuenibus, ibidem.
Rerum præteritarum memoria, ad futurarum conſultationem exemplar quoddam exiſtit: Plut. de educ. lib.
Faciendus eſt ex iugi memoriæ exercitatione habit⁹: Epic. apud Diog.
Recordatio rerum præteritarum ſecundatum addit animos vulgo: ſapienti non item humanarum inconſtantiam conſideranti: Demoſth. 1. Olynth.

EX LATINIS.

FOrtior forſan memoria eſt, qui nullum ſubſidium extra ſe habet: Senec. epiſt. 89.
Omnis diſciplina memoria conſtat, fruſtraque docemur, ſi quicquid audimus, præterfluat: Quintil lib. 11.
Multum ſigna faciunt, & ex alia memoria venit alia.
Eſt ſitum in nobis, vt aduerſa quaſi perpetua obliuione obruamus, & ſecunda iucundè, ac ſuauiter meminerimus: Cice. 1. de finib.
Habet præteriti doloris ſecura recordatio delectationem, idem ad Luceium.

Memoria eſt ſignatarum rerum in mente veſtigium, idem 1. Tuſc.

Memoria minuitur, niſi exerceas eam: nunquam tamen quenquam ſenum oblitum audiui, quo loco theſaurum obruiſſet: Cato maior.

Rerum omnium theſaurus, memoria eſt: Cicer. 2. de Orat.

Multo acrior eſt memoria improborum, quàm bonorum, idem pro Flacco.

Mallem obliuionis, quàm memoriæ artem, memini enim eorum, quæ volo, obliuiſci non poſſum quæ nolo: Themiſt. apud Cicer. 4. de finib.

Exultat animus, magnorum virorum memoriam perluſtrans: Max. lib. 4.

Stultum eſt eorum meminiſſe, propter quæ tui obliuiſceris: Curt. lib. 4.

EX SACRIS.

NOn poſſunt memores eſſe qui multa mentiuntur: . . . in epiſt.

Memoria imprimis oratori neceſſaria eſt: Auguſt. in princip. Rhet. cap. 1.

Memoria, infida cuſtos rerum, idē lib. 2. contra Acad. cap. 9.

Memoriam optimam iracundi, & contentioſi habent, idem libro 7. de Ciuita. Dei cap. 13.

Recordatio iniuriæ magis inſtigat, quàm mitigat: Bernard. in epiſtol.

Oſtiarius voluntatis, ſit recordatio cœleſtis gloriæ, & eius thalami cuſtos, ſit recordatio profunda gehennæ: Bern. in paru. Sermon.

Memoria auditorum, multitudine verborum non obruenda eſt, Chryſoſt. ſup. Matth. homil. 22.

Obliuio.

OBliuiſci eorum, quæ quis fœdè egit, bonorum eſt: reminiſci autem, malorum: Ariſt. Topic. 3.

Verè ſapientis eſt ineptiarum obliuio: Eurip. apud Plut.

O veneranda obliuio malorum, quàm es ſapiens, et miſeris optabilis Dea: Eurip. in Oreſt.

Obliuio exitus eſt memoriæ, apud Stobæum.

Obliuio odioſa eſt, ibidem.

Obliuio non fit repentè, ſed paulatim. Auguſt. lib. 6. Muſic. cap. 4.

Obliuio quædam bona eſt: quædam mala. Bern. in vigil. Nat. Do.

Gratitudo, & Gratiarum actio.

EX GRÆCIS.

QVicquid boni egeris, in deos refer. Bias apud Diogen. lib. 1.

Gratia ſequitur eum, qui dat, non autem eũ, qui non capit. Ariſt. Ethic. 4.

Non perinde gratum eſt, de amico bene mereri, quàm fœdum, id non facere, quoties opus eſt, Plut. de vtilit. capiend. ab inim.

Accipiens redde: habens gratificare: Sodad.

Nec à mortuo ſermonem, nec ab auro gratiam expectes: Socr. apud Volat.

Gratiæ non tranſgrediantur iuſtitiam, apud Stob.

Quod citius conſeneſcit gratia eſt: Ariſt. apud Diog. lib. 5.

EX LATINIS.

IN conferendo beneficio, & in referenda gratia hoc maximè officij eſt, vt quiſque opis indigeat, ita ei potiſſimùm opitulari. quod contra fit à pleriſque: à quo enim plurimum ſperant, etiamſi illi eo non egeant, tamen ei potiſſimum inſeruiunt: Cicer. 2. Offic.

Acceptorum beneficiorum delectus habendi, & imprimis quo quiſque ſtudio, vel beneuolentia fecerit, põderandum eſt, multi enim multa faciũt temeritate quadam, ſine iudicio, vel modo in omnes, vel repentino quodam impetu animi, quaſi vento incitati: quæ beneficia æquè magna habenda non ſunt, ac ea, quæ iudicio conſideratè, conſtanterque delata ſunt, ibid.

In referenda gratia, ſi modo Heſiodo credimus, debemus imitari agros fertiles; qui multo plus afferunt, quam acceperunt: etenim ſi in eos, quos ſperamus nobis profuturos, non dubitamus officia conferre, quales

in eos eſſe debemus, qui iam profuerunt, ibidem.

Heſiodi illud laudatur ab omnibus, qui eadem menſura reddere iubet, qua acceperis, aut etiam cumulatiore ſi poſſis: Cic. de Clar. orat.

Leue eſt onus, beneficij gratia, idem pro Planco.

Sera gratulatio reprehendi non ſolet pręſertim, vbi nulla negligentia intermiſſa eſt: Cic. ad Curt.

Non eſt æquum tempore, & die memoriam definiri, idem ad Quir.

Vlciſcendæ iniuriæ facilior eſt ratio, quàm beneficij remunerandi: propterea quod ſuperiorem eſſe contra improbos, minus eſt negotij, quàm bonis exęquari: tum etiam ne tã neceſſarium quidem eſt malè meritis, quàm optimè meritis referre quod debeas, ibidem.

Diſſimilis eſt pecuniæ debitio, & gratiæ: nam qui pecuniam diſſoluit, ſtatim non habet id, quod reddidit, qui autem debet, æs retinet alienum: gratiam autem, & qui refert, habet: & qui habet, in eo ipſo, quod habet, refert: Cic. pro Planco.

Non ſolùm gratus eſſe debet, qui accipit beneficium, verùm etiam is, cui poteſtas accipiendi fuit, idem.

Cui gratia referri non poteſt, quanta debetur, habenda tamen eſt, quanta maxima animi noſtri capere poſſint, idem Philip. 3.

Qui habet, non meminit gratuitæ eſſe beneficentiæ, quod accipit. . . . in epiſt.

Eſt aliqua gratitudinis portio, ſua quemque bona noſſe, ibidem.

Tanto turpior gratiam non referri, quanto honeſtior cauſa referendæ: Plin. Iun. lib. 8.

Gratia quæ tarda eſt, ingrata eſt: gratia namque.
Cum fieri properat, gratia grata magis. Auſon. in Epigr.

Bis eſt gratum, quod opus eſt, ſi vltro offeras: Pub. Mim.

Quod bonis bene fit beneficium, gratia ea grauida eſt bonis: Plaut. in Capt.

Fictè refertur gratia inuitè danti. in Hiſt. Sax.

Vt his, qui imprudentes læſerunt, ignoſci conuenit: ita his, qui neceſſario profuerunt, habere gratiam non oportet: Cic. 1. de Inuent.

EX SACRIS.

Gratiæ Deo etiam preces noſtras non exaudienti agendæ. Aug. epiſt. 121.

Gratias agere Deo poſſumus, referre non poſſumus, idem ſup. Pſalm. 47.

Gratiarum actio beneficijs reſpondeat acceptis, idem libr. Soliloq. cap. 18.

Deo reputare debemus, ſi quid virtutis habemus, alioquin fures ſumus: Bernar. ſup. Cantic. Serm. 12.

Non eſt ſuperbia elati, ſed confeſſio non ingrati, & habere te cognoſcere, & nihil ex te habere, vt nec ſuperbus ſis, nec ingratus: Auguſt. ſup. Pſalm. Cuſtodi animam meam.

Grato animo nihil acerbius contingere poteſt, quàm ſi quibus immenſam gratiam habeat, ne mediocrē quidem referendi ſuppetat facultas: . . . in epiſt.

Gratia gratiam parit.

Si libenter, & ingenuè debeas, ex parte ſatisfacere creditori eſt Hiero.

Non eſſe ſuperiorem in referendo, quàm in conferendo beneficio, hoc eſt eſſe inferiorem: Amb.

Danti rependi gratius quicquam ab accipiente non poteſt, quàm ſi gratum habuerit quod accepit, nam ſpiritui gratiæ, contumeliam facit qui beneficium dantis grata mente non accipit: Bern. in epiſt.

Gratia indignos nequaquam tangit. Nazianz.

Nemo poteſt intelligere quod accipit, niſi meminerit. Caſſiod. in quand. epiſt.

Non dare cuiquam vix licet: non reddere vero non licet. Amb.

In omnibus benedicendus, eſt Deus: Chryſ. de Expul. Homil.

Gratiarum actio pudica ſit, & mera ſimplicitate procedat: Bern. ſup. Cant. ſerm. 16.

Gratiæ mentio non reijcit boni propoſiti præmium: Chryſoſt. ſerm. 2. ſup. epiſt. ad Rom.

Gratitudinem noſtram Deus amat, idem ſup. Geneſ. homil. 18.

Gratitudo pauperis nunquam perit, idem ſup. Epiſt. ad Coloſſ. homil. 1.

Ingratitudo. EX GRAECIS.

INgratitudinem potiſſimum impudentia ſequitur, ad omnem turpitudinẽ maxima eſt dux, apud Stob.

Ingratus quiſquis eſt, is maiorem in modum deos, parentes, ac patriam negligit, ibid.

Ingrati cum iniurioſis commemorandi ſunt, ibidem.

Quanto quiſque maioribus beneficijs acceptis non reddit gratias tanto iniuſtior, ibid.

EX LATINIS.

MAximum omnium vitiorum ſignum, eſt ingratitudo: Quin. Declam. 9.

Dedecus eſt ſemper ſumere, nilque dare. Martial.

Dixeris male licta cuncta, cùm ingratum hominem dixeris: Pub Mim

Ingrato homini nihil peius terra creat, idem.

Ita ſunt iſti omnes noſtri diuites, ſi quid benefeceris, leuior pluma ea gratia eſt: ſi quid peccatum eſt, plumbeas iras gerant: Plau. in Pęnu.

Paupertas multos ingratos facit, idem.

EX SACRIS.

QVi ſe dicit ſcire quod neſcit, temerarius eſt: & qui ſe negat ſcire quod ſcit, ingratus eſt: Aug. in ſerm. de Aſcen.

Si gratiam homini non referre, ſimile homicidio eſt, quantum crimen eſt, Deo non referre? Ambr.

Peruerſi cordis eſt, occaſiones ingratitudinis inueſtigare, nemo id facit, niſi qui etiam gratis ingratus eſt. Bernard. Serm. 52.

Quod non venit gratum, perditum eſt, non datum, ibidem.

Ingratus eſt, qui poſt veniam peccat: Chryſ.

Suſpecta res eſt verbis beneficia reprehendere . . . . in epiſt.

Nulla eſt intolerabilior contumelia, quàm quæ pro benefactis rependitur.

Amico vero gratiam referre, ingratitudinis genus eſt.

Sunt qui pro beneficio reponunt maleficium.

Bis malus eſt, qui de benemerente dicit malè.

Non eſt æquum ob ingratitudinem quorundam fruſtrari cunctos.

Ingratis bene feciſſe, bono viro dignum arbitror, præſertim Chriſtiano; ibidem.

Ingratitudo nullam recipit excuſationem, ibidem.

Sicut boni per contumelias meliores exiſtunt: ita ſemper reprobi de beneficio peiores euadunt: Greg. in homil.

Quanto maiora ſunt beneficia hominibus conſtituta, tantò grauiora peccantibus iudicia: Chryſoſt. ſup. Matt.

Ingratitudo eſt ventus vrens, ſiccans fontes pietatis, & fluenta gratiæ: Bern. de Contemp. mun.

Ingrati ſunt Deo, qui ſe peccatores negant: Auguſt. Serm. 10. de Verb. Apoſt.

Ingratitudo, peremptoria res eſt, & hoſtis gratiæ: Bernard. de Euang. 7. Pan. ſer.

Sobrietas, frugalitas, & temperantia.

EX GRAECIS.

Omnis humana turba expers temperantiæ viuit: Plat. de legib.

Temperatis hominibus, lex eſt Deus: intemperatis verò voluptas, idem epiſt. 9.

Summo iure vtere moderatè: nauis enim tenſa vi ſumma rudentibus mergitur, erigitur iterum, ſi laxaueris rudentes: Eurip. in Oreſt.

Temperantia, quæ iucunda ſunt, auget, & voluptatem maiorem facit: Democr. apud Stobæum.

Cuſtos vitæ hominum, temperantia eſt: Plat in Char.

Temperantia in moderatione voluptatum conſtat: apud Stob.

Frugalitas auget animi magnitudinem, ibidem.

Magiſtra conſiliorum prudentiũ frugalitas eſt: Soph. apud Volat.

Viaticum in parſimonia reponendum, apud Stob.

Penu virtutis, eſt temperantia. Menand. ibid.

Tam puram eſſe temperati vitam oportet, vt ne ſuſpicionem quidem criminis incurrat: Æſch. ibidem.

Difficile eſt aut diuitem eſſe temperantem, aut eum, qui temperans ſit, diuitijs affluere, ibidem.

Temperantiæ eſt, nihil mirari corporis voluptates, & cuiuſuis fœdæ voluptatis, & delectationis minimè appetentem eſſe, & timere etiam iuſtam licentiam, & intentum eſſe in vitæ rationem ſimiliter in paruis, & magnis, aſſectatur autem temperantiam ordo, moderatio, pudor, reuerentia: Ariſto. de Virt. & vit diuiſ.

Sobrietas, virtus eſt appetentis, per quam prauæ voluptates ne appetuntur quidem: Ariſtot. de Virt. & vit diuiſ.

Quicunque modum imperare ventri neſcit, hic plura mala malis coaceruat: Sophoc. apud Stob.

Commendamus frugalitatem non quod tanti res vtiles, ac minimè ſumptuoſas faciamus, ſed vt hoc pacto animi magnitudinem augeamus: Apoll. apud Stob.

Dulciũ, quæ rariſſima ſunt, maximè delectant, ſi quis modum exceſſerit, iucundiſſima queque iniucundiſſima fiet: Democr. ibid.

Modeſta vita, diuinum officium, ibid.

Temperantia harmoniæ ſimilis ibidem.

Firmiſſimus, atque fortiſſimus honorum cuſtos, modeſtia eſt: Plut. de Polit.

Sicut hyemi per ſerenitatem parare conuenit: ita & mores boni, & optimum ad ſenectutem viaticum, modeſtia in ipſa iuuentute reponentur, idem de educ. lib.

EX LATINIS.

IN omnibus adhibendus eſt modus neceſſarius, nam & gratia ſi minima eſt, & immodica: ita & mores ſi multi, ac varij: & verba ſi perpetua, & infinita. & obtundentia, & fama ſi magna, & inquieta, & inuidioſa ſit: nec laudabilia, nec vtilia ſunt: Gell. lib. 4.

Nihil tam æquè tibi proderit ad temperantiam omnium rerum, quàm frequens cogitatio breuis æui, & huius incerti: quicquid facies, reſpice ad mortem: Senec. epiſt. 115.

Temperantia eſt, quæ in rebus, aut fugiendis, aut expetendis, vt rationem ſequamur monet: quæ animis pacem affert, & eos quaſi quadam concordia lenit, ac placat: Cicer. de finib.

Temperantia eſt libidinum inimica, idem 3 Offic.

Suus cuique modus eſt, tamen magis offendit nimiũ, quàm parum, idem de Orat.

Inconſtantis non puto ſententiam aliquam, tanquam

aliquod

[al]iquod nauigium, è reipub. tempeſtate moderari, idem [p]ro Corn. Balb.

Nihil eſt tam præclarum, tamque magnificum, quod [n]on moderatione temperari deſideret: Max. lib 3.

Fœlicitas, & moderatio diuiduum contubernium ha[be]nt, idem lib 9.

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines.
Quos vltra, citraque nequit conſiſtere virtus: Horat. ſermon.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra.
Fortunam debet quiſque manere ſuam.
Tu quoque formida nimiùm ſublimia ſemper.
Propoſitique, precor, contrahe vela tui: Ouid. 3. epiſt.

Vbique moderatio virium adſit, & quantum quiſque [p]oſſit, nitatur. Cato maior.

Magna pars libertatis eſt, bene moratus venter. Sene. [e]piſt. 114.

Quod ſatis eſt cui contingit, nihil amplius optet.
Non domus, & fundus, non æris aceruus, & auri.
Ægroto domini deduxit corpore febres.
Non animo curas. Horat. 1. epiſt.

Frugalitatem exigit philoſophia, non pœnam. Senec. [e]piſt. 5.

Frugalitas paupertas voluntaria eſt, idem epiſt. 17.

Frugalitas producere ſenectutem poteſt, idem epiſtola 59.

Eas tres virtutes, fortitudinem, iuſtitiam, prudentiã, frugalitas eſt complexa: Cicer. 5. Tuſcul.

Frugalitas, caſtitatis indicium eſt: Plin. Iun. lib. 4.

Nunquam periclitati ſunt fama, qui frugalitatem inter copiam ſeruare cœperunt. Veg. lib. 4.

EX SACRIS.

Frugalitas virtutum omnium mater: Auguſtin. de vit. beat.

Sobrietas mentis, medicina eſt corporis: Ambr. de Noe.

Frugalitas, nequitiæ contraria eſt: Aug. de beat. vit.

Temperantia cordis habeat animæ munditiam, iuſtitia miſericordiam, prudentia pacem, fortitudo manſuetudinem: Ambr. 3. de Offic.

In te conſiſtito, non ſuprà attolli, non infrà deijci, nõ euadere in longius, non extẽdi in latius, tene medium, ſi

non

non vis perdere motum: locus medius tutus eſt : mediũ ſedes modi, & modus, virtus. Bern. 3. de conſid.

Quia gaudia ſemper animos inquietant, modus rarò lætis rebus interuenit. Caſſiod. 4 epiſt.

Moderatio virtutum pulcherrima. Ambroſ. in libr. de vin.

Temperantia, fœminarum virtus eſt, ibidem.

Pulchrius eſt, aliquando modeſtia, quàm cauſa ſuperiorem eſſe.

Modeſtiæ comes eſt vrbanitas, ibidem.

Modeſtia eſt, cultum, & motum, & omnem noſtram occupationem vltra defectum, & citra exceſſum ſiſtere. Hug.

Modeſtia à modo dicta eſt, Aug. de beat. vit.

Modus pater eſt ordinis, idem lib. 2. de ord.

Modeſtia ſit loco diuitiarum Chryſoſt. ſup. Epiſto. ad Coloſſ. homil. 12.

Modeſtiæ radix, paupertas idem ſerm. 10. ſup. epiſto. ad Rom.

Iam ruſticitatis, & miſeriæ, uelle, quantum ſat eſt, Senec. epiſt. 91.

Intemperantia.

INtemperantia, vitium eſt cupidæ partis paruas uoluptates amplectens. Ariſt. de vit. & virt. diuiſ.

Intemperantiæ eſt, ſequi delectationes voluptatum noxiarum, & turpium, & arbitrari maximè fœlicies eos eſſe qui in huiuſmodi voluptatibus verſantur, & facetũ eſſe, & dicacem, & vrbanum, & verſutum tam in verbis, quàm in rebus: ſectatur autem intemperantiam ordinis perturbatio, imprudentia, confuſio, iniuria, negligentia, diſſolutio. Ariſt. ibidem.

Sumptuoſitas, incontinentiæ pars eſt: apud Stob.

Pauperibus, imò ditiſſimis impenſæ inſolitæ moleſtiſſimæ ſunt. Demoſth. in arg. lib.

Nihil magis à contemplatione veritatis impedit, quã luxus uitæ: Aug. de verb. relig.

Mundi luxus, animæ piæ crux eſt. idem in manual. capit. 5.

Superfluitas exterior, interioris vanitatis indicium eſt: Bern. in Apolog.

Cibus. EX GRAECIS.

QVod eſt modicum, citò digeritur: Ariſtot. de anim. 17.

Cibo non indigent æterna, idem Metaph. 2.

Diuerſitas alimentorum facit diuerſas vitas animalium, idem Polit. 9.

Plurimum genus hominum ex fructibus terræ domeſticis viuit, idem Polit. 1.

Cauendi ſunt cibi, qui non eſurientes denuò ad edendum inuitent: cauendi ſunt potus, qui non ſitientes denuò ad bibendum illectent. Socrat. apud Plut. de tuend. bona valet.

Ex carnium numero dulciores illæ habentur, quæ nõ ſunt carnes: ex piſcibus ij, qui non ſunt piſces, idem.

Mali ideo viuunt, vt edant, ac bibant: boni verò cibũ ſumunt, ac potum, vt poſſint viuere. Plut. de Poet.

Vtere legibus antiquis: opſonijs verò recentibus: Dem. Phaler.

Cibus, vt famis medicamentum ſumitur: Plutarc. in conui. 7. Sap.

Qui ſuauiſſimè comedit, minimè opſonijs indiget: Socrat. apud Diog. lib. 2.

Hora prandendi eſt diuiti, quando vult: pauperi, quãdo poteſt: Diog. apud Laert. lib. 7.

Cibus nõ qui plurimus, ſed qui ſuauiſſimus eligitur: Epic. apud Diog. lib. 10.

Simplicibus, & non magnificis apparatis cibis aſſueſcere, & ſalubritatis eſt, & hominem ad vitæ vſus neceſſarios impigrum reddit, ibid.

Venter, imperioſa corporis pars eſt. Homer. Odyſſ. lib. 11.

EX LATINIS.

PArabile, & appoſitum eſt, quod natura deſiderat: ad ſuperuacanea ſudatur, ad manum eſt, quod ſatis eſt: Senec. epiſt. 4.

Quemadmodum delicatas res deſiderare, luxuriæ eſt: ita vſitatas, & non magno paratas fugere, dementiæ eſt, idem epiſt. 5.

Copia ciborum ſubtilitas animi impeditur, idem epiſt. 15.

Facilè eſt paſcere paucos ventres, & bene inſtitutos & nihil aliud deſiderantes, quàm impleri: paruo fames conſtat. magno faſtidium, idem epiſt 17.

Dij boni, quot hominum vnus venter exercet, idem epiſt. 96.

Natura ventrem non delectari vult, ſed impleri, idem epiſt. 120.

Cùm optimis ſatiati ſumus, varietas etiam ex vilioribus grata eſt: Quint. lib. 10.

Victus, cultuſque corporis ad valetudinem referantur, & ad vires, non ad voluptatem: Cic. 2. Offic.

Tantùm cibi, & potionis adhibendum eſt, vt reficiantur vires, non opprimantur: Cato maior.

Iucunditas victus eſt in deſiderio, non in ſatietate: Cic. 5. Tuſc.

Cibi condimentum eſt fames potionis, ſitis, idem 2. de finib.

Cibus ſimplex vtiliſſimus: Plin. Sen. lib. 12.

Cibum ſomno concoquere, corpulentiæ prodeſt, non viribus, idem lib. 24.

Turpe eſt ſtomachi ſui non noſſe menſuram: Senec. epiſt. 83.

EX SACRIS.

Alimenta, & medicamenta ſunt: Auguſtin. 10. confeſſ.

Non cibus, ſed appetitus in vitio eſt: vnde, & lautiores cibos pleruńque ſine culpa ſumimus, & abiectiores non ſine reatu conſcientiæ guſtamus: Gregor. tertiò moralium.

In cibo hæc mihi menſura tenenda videtur, vt nec contra honeſtatem, nec ſupra neceſſitatem ſumatur: Hug de didaſ. monaſt.

Fames amica virginitati eſt, inimica laſciuæ: ſaturitas verò caſtitatem proijcit, nutrit illecebram: Ambr. ſerm. 40.

Simplicior cibus, & menſa mediocris complurimum iucunditatis habent: Chryſoſt.

Cibus animæ, ſermo Dei: Greg. ſup. 1. Reg.

Aqua, & panis naturę ſatisfaciunt. Hier. ad Surd. & fratr.

Cibus omnis cum gratiarum actione ſumendus eſt: Auguſt 10. confeſſ.

Alimentum non niſi corruptum, in corpus mutatur. idem de ver. relig.

Eſca ſolùm ſecundum naturam nobis medicina eſt. Amb. Hexam. lib. 3.

Ciborum cupiditas malè ſub munditię nomine excuſatur. idem de moribus Eccleſ.

Cibus omnis mundus mundis, idem epiſt. 59.

Cibus immodicus, & animæ, & corpori nocet: idem de ſalu. doct. cap. 35.

Cibus nullus contaminat animam. idem in lib. expoſ. quarund. quæſt.

Cibum cum homine creauit Deus. idem libr. 2. ſerm. Dom in monte.

Non cibus, ſed luxus vituperandus eſt: idem contra Manich.

Ita ſe res habet, ut pro vniuſcuiuſque corporis congruentia, vel delectet eſca, uel offendat, idem lib. 21. contra Fauſt.

Cibus in ore, pſalmus in corde ſapit: Bern. ſup. Cant. ſerm. 8.

Cibus meus, Chriſtus eſt, & ego eius. idem ſup. Cant. ſerm. 7.

Cibo indigeſto comparatur ſcientia ſine operibus. idē ſup. Cant. ſerm. 36.

Potus, aqua, & vinum.

EX GRAECIS.

Vinum, remedium aduerſus ſenectutis duritiem: Plat. de legibus.

Sicut igne ferrum: ita vino corpora ſenum molliuntur, ibidem.

Dulce per ſe deſideratur, vinum autem per accidens. Ariſtot. Top. 2.

Inter pocula non eſt admonendum: Plut. de amic. & adulat.

Cauendi ſunt cibi, qui non eſurientes denuo ad edendum inuitent: cauendi ſunt potus, qui non ſitientes denuo ad bibendum illectent: Socr. apud Plutar. de tuend. bona valetud.

Vinum potus eſt ſuauiſſimus, & pharmacum utiliſſimum, & opſonium quàm minimè noxium: ſi quidem temperatum eſſe contigerit, idque magis, vt in tempore

modicè ſumas, quàm ut aqua diluas, aqua verò non ſolū ſi vino admiſceatur, verùm ſi ſubinde inter uina diluta per ſe ſola bibatur, magis innoxium reddit, quod dilutum eſt, ibidem.

Vinum ad moderationis legem ingenia reuocat, placidiorem reddit hominem, aſperitatemque mitigat. idē probl. Decad 1.

In vino, ſicut in ſpeculo, multorum ingenia præuidētur: Plat. apud Plut. probl Dec. 2.

Vitis tres vuas fert: primam voluptatis, ſecundam ebrietatis, tertiam mœroris. Anac. apud Diog.

Vinum, & caro vires quidem maiores faciunt, verùm mentis impediunt actiones: Plut. apud Volat.

Vinum laborum pharmacum eſt. Eurip. in Troad.

Vino ſublato, non eſt Venus. idem in Bacch.

Maximè ſitum eſt lignum vitis: idem in Cyclop.

Vehemens res eſt vinum, & ad colluctandum grauis. ibidem.

Æs, formæ ſpeculum eſt: vinum mentis, ibidem.

Primum poculum ſanitatis eſt, alterum uoluptatis, tertium contumeliæ, vltimum inſaniæ, Pythagor. apud Stobæum.

Pueri vſque ad decimum octauum annum, vini vſum prorſus ignorent: nempe eos monebimus non oportere ignem igni in corpus, atque animam ſuggerere, antequā viri effecti, ſubire labores incipiant: Plat. 2. de legibus.

Vinum bibere non conuenit pueris, nec horum nutricibus: quia nihil differt pueros vinū bibere, & nutrices: Ariſtot. de ſomn. & vigil.

EX LATINIS.

Aqua, & panis naturæ ſatisfaciunt: Senec.

Nam quamquam ſapor eſt oblata dulcis in unda.
Gratius ex ipſo fonte bibuntur aquæ.
Et magis adducto pomum deducere ramo,
Quàm de celata ſumere lance iuuat: Ouidius.

Quis ſit vini, quis muſti ſapor iam ſcis; nihil intereſt centum per veſicam tuam, an mille amphoræ tranſeant, ſaccus eſt: Senec. epiſt. 78.

Mulier quæ uini vſum immoderatè appetit, & virtutibus ianuam claudit, & delictis aperit: Max. lib. 6.

Id præſtantius vinum eſt, quod ſuapte natura placere poteſt: Colum. lib. 12.

EX SACRIS.

Vinum vetus corpori commodius: Auguſ. lib. 12. de moribus. Manich.

Vinum ad lætitiam, non ad ebrietatem datum eſt, idē de ſalut. docum.

Aqua omnium naſcentium mater. idem ſup. Gen. ad lit. cap. 2.

Aqua, ignis alimentum eſt, idem libro 2. de mirabil. Sacr. ſcript. cap. 31.

Aqua liquorum omnium mater. ibid. cap. 18.

Triſtitiæ remedium, vini vſus: Chryſoſt. ſuper Geneſ. homil. 29.

Vini abuſus ſolùm malus, ibidem.

Ebrietas.

Temulentus, bis puer. Pla. de legibus.

Ebrietas homines impetuoſos facit: Ariſt. Polit. 7.

Senes imprimis, fœminæ minus cæteris vino capiuntur: Ariſt. de ebriet. apud Plutar. probl. dec. 1.

Quicunque ebrius, modò domi manſerit, ſapiens eſt: idem in Cyclop.

Vinum ęqualem habet vim: vbi hominem ſubierit, quem conturbat, illico prodit latentia in mētis receſſu, animùmq; vniuerſum concutit: apud Stob.

Ebrietas nihil aliud, quàm inſania voluntaria eſt. Seneca epiſt. 84.

Ebrietas facit delictum mitius puniri. apud Iuriſper.

Ebrietas, cauſa ſeruitutis: Ambr. de Helia.

Ebrietas cor mutare, & mentem alienare ſolet. Greg. ſuper 1. Reg.

Primum ebrietatis malum eſt pudicitiæ periculum. idem de virg. lib. 1.

Ebrioſi delectantur falſiuſculis: Auguſ. lib. 8. confeſſ. cap.

Ebrioſa virgo, coniugata ſobria peior eſt: idē de bon. coniug. cap. 24.

Ebrietas excęcat ſenſus: Chryſoſtom. ſuper Geneſ. homil. 29.

Ebrietas, voluntarius eſt dęmon: ibidem.

Ebrioſo aſinus melior, idem ſup. Matth. hom. 59.

Ebrietas quædam ira, idem ſuper Ioan. hom. 26.

Ebrietas mater ſcortationis: Chryſoſt. ſerm.24.ſuper epiſt. ad Rom.

Ebrietatem immodeſtia facit: idem ad pop. Antioch. homil.2.

Ebrietas, tempeſtas eſt tam in animo, quàm in corpore: ibidem hom.45.

Ebrietas ſeipſam ignorat: idem de ieiun. ſerm. 1.

Manifeſtum eſt, ſenem non modò bis fieri puerum, ſed inebriatum quoque: Plato apud Stob.

Conuiuium. EX GRÆCIS.

NOn eſt res apta conuiuijs eſſe ſapientem: Ageſil. apud Plut. de cohiben. ira.

Inter pocula non eſt admonendum, idem de amic. & adul.

Si dextrè, vrbaniterque recuſes, non minus grata fuerit excuſatio, quàm potatio. idem de tuend. bona valet.

Odi memorem compotorem. idem, an conueniat philoſophari inter pocula.

Quotus noſtrum eſt, qui aut poſſit eſſe ſapiens, aut uelit? ibidem.

In cõuiuio eadem ſermonis ſit, quæ vini communio. ibidem.

Eiuſdem eſt viri, & aciem terribiliſſimam, & conuiuium lætiſſimum inſtruere: Plut. probl. Dec. 1.

Non edendi, bibendique cauſa, ſed combibendi, comedendique cauſa nos mutuò inuitamus: Aegias apud Plut. probl. Dec. 2.

Intempeſtiua inter potandum garrulitas pleroſque, dum nugantur, tranſuorſum rapit, & animos libidini obſecundare compellit: Plut. probl Dec. 7.

Ferenda eſt ſocij moleſtia in nauigatione, & militia; quibus cùm neceſſitas communis impoſuerit: ſed quibuſuis ſe conuiuis immiſcere, hominis, eſt amẽtis. idem de conui. 7. Sap.

Lingua ſemper certè, præſertim in conuiuio retinenda, apud Diog. lib. 1.

Præſens frequentia hominum in conuiuio habet ex ſeſe delectationem: Eurip. in Med.

Ingenuũ eſſe eum, qui ad cõuiuia inuitatur, oportet.

Non conuenit epulantes audire luctus, in Eurip. in Alceſt. luctus.

Tam inter epulas fortis vir eſſe poteſt, quàm qui in
ello pugnas ſequitur luctuoſas: apud Stob.

EX LATINIS.

Vra, ne conuiuiorum miniſtri maioris ſint pretij, quàm quibus miniſtratur: dedecet enim paucis to s, quibus accumbitur, multas animas inſeruire: Epict. pud Stob.

Litigare, & contendere cùm ubique ſit uitioſum, tum nter pocula maximè, ibidem.

Quidam cœnant tecum, quia digni ſunt, quidam, vt int. Senec epiſt. 47.

EX SACRIS.

Onuiuium vix ſine culpa celebrari poteſt. Gregor. 1. moral.

Quædam ſunt uitia, quæ à conuiuis vix ſeparari poſ ſunt, ibidem.

Fames. EX GRAECIS.

ESuriens neceſſarijs utatur potius, quàm ſuauibus: Plut. de tuend. bon. valet.

Difficilè eſt uerba facere uentri aures non hebenti. Cato apud Plut. in Apophth.

Fames omnia reddit dulcia præter ſeipſam. Antiph. apud Stob.

EX LATINIS.

PAruo fames conſtat: magno faſtidium. Seneca epiſtola 17.

Fames famem vincit. idem epiſt. 111.

Nihil contemnit eſuriens, idem Epiſt. 110.

Ambitioſa non eſt fames, contenta eſt deſinere. ibid.

Expecta, nec ante edas, quàm aut bonum panem habere cœperis, aut malum deſinas faſtidire: idem Epiſtola 124.

In aliena fame ſui quiſque miſeretur. Quintil. Declam. 5.

Non habitant ſimul pudor, & fames. idem Decl. 12.

In

In magna inopia quicquid emi poteſt, vile eſt: ibid.
Cibi condimentum eſt fames: potionis, ſitis: Socrat. apud Cic.5 Tuſcul.
Fames audaciam præſtat: in Hiſt. Sax.
Fames, vltimum ſupplicium: Liuius 3. Decad.lib.1.
Fames, & frigus, miſerrima mortis genera. idem lib.8.
Fami nullum licet contradicere verbum.
Fames multorum eſt magiſtra.

EX SACRIS.

Mirabile martyrium, & graue. inter epulas eſurire: Bern. in ſerm.
Fames, naturalis morbus eſt: Auguſt. ſuper Pſal. 37.
Fames mentis, eſt ſilentium diuinæ elocutionis. Gregor. 6. mor.
Fames carnis, eſt ſubtractum ſubſidium corporis, ibi.
Famelici non facilè ab alieno cibo abſtinent, ſi ſit oblata quouis modo edendi facultas: apud Plat.
Fames ab edendi amore differt: Aug. lib. 4. contra Iulianum.
Fames ſeptem dierum intolerabilis ſanis, idem ſuper Pſal. 122.
Eſuries domini non ex neceſſitate: Chryſ. ſup. Matth. homil. 4.
Non eſurire, diuinæ eſt naturæ. idem ſuper Matth. homilia 5.
Fames ingens ſanctos Dei vexat: idem ſup. Geneſ. homilia 66.
Fames crudeles mortes tentauit, idem ad popul. Antioch. hom. 39. de eleemo. & miſer.

Sitis.

Cibi condimentum eſt fames: potionis, ſitis Socrat. apud Cic. 5. Tuſcul.
Sitis conſuetudine uinci poteſt: Plin. Sen. lib. 7.
Sitis eſt famis medicamentum. Anſelm. ſup. Epiſto. ad Rom.

Gula, & guſtus. EX GRAECIS.

Vini, & carnium plenior vſus corpus quidē ualidū animum uerò imbecillum facit: Plut. de tranq. an.

Ædificant homines tanquam immortales, & opſonãt tanquam parum victuri. Strat. apud eundem. de cupid. diuit.

Sunt qui acutius pollent ſenſu palati, quàm cordis. Cato apud Plutar. de Poet.

Guſtus mercatum inuitat. Eurip. in Cyclop.

EX LATINIS.

Vitium ventris, & gutturis, non ſolùm non minuit ætas hominibus, ſed etiam auget. Cice. pro Marc. Cœlio.

Cibo homo maximè perit: Plin. Sen. lib. 26.

Epularum repletio uim ueneni tardat. Liu. Decad.

Amara non ſunt eadem omnibus. Plin. Sen. lib. 22.

Faſtidientis ſtomachi eſt multa deguſtare, quæ ubi varia ſunt, & diuerſa, coinquinant potiùs, quàm alunt. Seneca epiſt. 2.

Nullis animalibus, niſi ex faſtidio noſtro pax eſt. idẽ epiſt. 90.

EX SACRIS.

Sæpe edendi ratio ſeruit gulæ, & ſeruire ſe ſimulat indigentiæ naturæ, Gregor. mor.

Cor habet in uentre guloſus, laſciuus in libidine, cupidus in lucro: Hier. ſup. Matth.

Gulæ ſaturitas nimia aciem mentis obtundit, ingeniumque euertere facit: Iſidor. lib. 1. de ſummo bono.

Valde abſurdum eſt nimia ſaturitate velle placare martyrem, quem cognouimus Deo placuiſſe ieiunijs. Hier. in epiſt.

Gula eſt mater luxuriæ, quia uenter, & genitalia ſunt vicina: apud Iuriſp.

Non cibus, ſed appetitus in vitio gulæ eſt. Greg. libr. 30. moral.

Gula ſæpe loquacitatem, & luxuriam generat: idem in Paſtor.

Gula per abſtinentiam frangitur, idem ſup. 1. Reg.

Gulæ uitio reciſo, multa ſimul uitia ſubiugantur.

Gula innumera uitiorum agmina ad animæ conflictũ producit, ibidem.

Ebrioſi delectantur falſiuſculis: Aug. lib. 8. confeſſ.

Guſtu contemplationis refectus diuina habet intelli-

gere: Bern. de conſiderat. ad cleric.

Guſtus diuinæ præſentiæ variatur animæ pro varijs eius deſiderijs. idem ſup. Cantic. ſerm. 30.

Saporem boni perdidimus in Eua. Bernar. ſup. Cant. ſerm. 85.

Sapores Dei, diuersè ſumimus: Bern. in Paru. Serm.

Gula excæcat intellectum, idem ſup. Ioan. hom. 44.

Saturitas morborum fons: Chryſoſt. ad pop. Antioch. homilia 33.

Saturitas eadem diuitis, & pauperis: Auguſt. ſerm. 9. de verb. Dom.

Saturitas, caſtitati inimica eſt, idem Sermon. 17. de temp.

Iuramentum.

NVllum iuramentum graue eſt furi, & impoſtori. Sophoc. apud Stob.

Improborum iuramentum in aqua ſcribe.

Iuramentum non fidem afferunt viris, ſed viri iuramentis. ibidem.

Pręſente flagello non poſtules iuramentum. Apollod. ibidem.

Qui iuramentum à malo viro poſtulat inſanit, ibid.

Amatorum iuramenta, deorum non ſubeunt aures. Callimach. ibidem.

Dico uobis, ne iurate omnino: ne ſcilicet iurando ad facilitatem iurandi ueniatur, de facilitate ad conſuetudinem, de conſuetudine in periurium decidatur. Auguſt. contra mendac.

Iurauit Dauid temerè, ſed non impleuit iuramentum maiore pietate, idem de Decol. Ioan. Bapt.

Ille qui hominem prouocat ad maiorem iurationem, & ſcit eum falsò iuraturum eſſe, vincit homicidam, quia homicida corpus occiſurus eſt, ille animam, imò duas animas, & eius quem iurare prouocauit, & ſuam, ibid.

Non penitus iurare prohibuit, ſed occaſionem periurij, quod perfectius eſt, euitare docuit: Greg. ſup. Matth.

Quæcunque arte uerborum quis iuret, Deus tamen qui conſcientiæ teſtis eſt: ſic illud. accipit, ſicut ille, cui iuratur intelligit. Iſid. de ſummo bono. lib. 2.

Iurans ſecundum illius, cui iurat, expectationem, fidem præſtet, idem epiſt 124.

Iurans multum peccatum non effugit: idem de Salu. doct.

Dei iuratio, promiſſionis eſt confirmatio. idem ſuper Pſalm.88.

Iuramētum facit præſumi verum, quod iuratum eſt, niſi contrarium probetur. apud Iuriſp.

Iurans ex calore iracundiæ,non obligatur, ibidem.

Iuramentum interpretatur ſecundum intentionem deferentis, ibidem.

Iurans per metum, ſeruare contractum, ſoluendo non cenſetur approbare, & repetere poteſt, ibidem.

Iuramentum iocosè prolatum obligat ſaltem ad ueniale peccatum, ibidem.

Iuramentum impedit obliuionem, ibidem.

Iuramentum magis indicium incredulitatis, quam fi dei: Chryſoſt. ſuper epiſt. ad Epheſ. ſerm. 2.

Iurat Deus, ut incredulitatem condemnet: idem ſup. Matth hom. 21.

Iuramenta ſequuntur periuria, idem ad popul. Antioch. homil. 19.

Non iurare. ſecurus portus eſt: Chryſoſto. ſuper Act. Apoſtol. hom. 14.

Ad iurandum facilis, parum pietatis habet. idem ſup. epiſt. ad Ephe. ſerm. 2.

Periurium.

PEriurus eſt, qui etiam per id. quod nihil eſt, falſum iurat: Auguſt. ſerm. 28. de verb. Apoſt.

Falſum iurantem audiens, tacens, peccat: idem libr. 3. Quæſt. ſup. Leuit.

Ecce dico charitati veſtræ, & qui per lapidem iurat, periurus eſt. idem de decollat. Ioan. Baptiſt.

Eatenus amicis, & familiaribus auxiliandum eſt, quatenus, periurium non admittatur. Lycurg. apud Stobæum.

Teſtimonium falſum nemo contra ſeipſum dicere poteſt: Aug. lib 1. de Ciuit. Dei, cap. 20.

Nemo eſt qui frequenter iuret, qui aliquando nō periuret. Sicut qui conſueuit multum loqui, aliquando loquitur importuna: Chryſ. ſup. Matth.

Teſtis falſus accuſati pœnam ſubibit. idē lib. 5. Quæſt. ſup. Deut.

Teſtis de falſo non punitur, qui in acceſſorijs mentitur, ſi in principali verax ſit, apud Iuriſconſ.

Teſtis falſidicus tribus eſt perſonis obnoxius, primo Deo, quem periurando contemnit: conſequenter iudici, quem mentiendo fallit: poſtremò innocenti, quem falſi teſtimonio lædit: Iſid. 3. de ſum. bon.

Qui ſemel à veritate deflexit, is non maiore religione ad periurium, quam ad mendacium perduci conſueuit: Cicer. pro Roſc.

Periurium tolerabile in promiſſis non honeſtis: Amb. lib. 3. de Offic.

Difficultas, & impoſsibilitas.

Impoſſibile eſt idem eſſe proprium, & plurium: Ariſt. Top 5.

Impoſſibile eſt ſcire quid ſcit ignorare, ſi eſt. idem Poſt. 2.

Nullum impoſſibile, idem de cœlo, & mund.

Deus hoc ſolum priuatur, infecta facere quæ facta ſũt, Ariſt. Ethic. 6.

Non eſt poſſibile ſine alimento viuere, & bene viuere, ibidem.

Quicquid vult, habere nemo poteſt: illud poteſt, nolle, quod non habet: Sen. epiſt. 124.

Non tẽtanda non effici oĩno non poſſunt: Quint. li. 4.

Difficilia ſunt arcana reticere, & otium rectè diſpenſare, iniuriaſque tolerare poſſe, apud Diog. lib. 1.

Nullus cogitat quam difficilè ſit idem factis præſtare, quod inter deliberandum promittit: nam conſultamus ſecuri: in opere autem cum timore deficimus: Thucyd. apud Stobæum.

Difficilia ſunt, quæ præclara: Plat. de Repub.

Difficillima res eſt, ſeipſum cognoſcere, ibid.

Rebus maximis difficultatem ipſa natura propoſuit, in Sen. Cicer.

Difficile videtur omne opus, antequam tentes: Veg. libro 2.

Difficile eſt, quod non poteſt expediri, niſi per principem, apud Iuriſcon.

Impoſſibile, Deum peccare: Chryſ. ſup. Io hom. 37.

Impoſſibile nihil, quod à Chriſto imperatur, idẽ ſup. epiſt. ad Heb. cap. 6.

Facilitas.

MAlum eſt facilè, & bonum difficile: Ariſtot. Ethi. 2.

Quæ in re excellit quiſque, eò libenter, & promptè ducitur: Plut. Probl. Dec. 1.

Vltro nonnunquam fiunt, quæ magno labore vix poſſunt fieri: Demoſth. 1. Olynt.

Facilia ipſos quoque fugiunt negligentes: difficilia verò cura, & diligentia capeſſuntur: Plut. de lib. educ.

Omnium rerum cupido langueſcit, cùm facilis occaſio eſt: Plin. Iun. lib. 8.

Contemptui eſt obnoxium omne, quod facilè ſuperatur: Nazianz.

Intellectus.

INtelligentes, & illuminati plures reperiuntur, ſed affecti pauci: Bernard. in Aſcenſ. Dom.

Intellectus eſt lumen, quod Deus infundit animæ: Ariſt. Rhet. 3.

Plura contingit ſcire, ſed non intelligere, idē Top. 2.

Scire, eſt per demonſtrationē intelligere: id. Poſter. 1.

Quod parum diſtat ab intellectu, quaſi nihil diſtare videtur, idem Phyſi. 2.

Vbi plurimus intellectus, & ratio, ibi minima fortuna, & ubi plurima fortuna, ibi minimus intellectus, idem de bon. fort.

Qui vnum non intelligit, nihil intelligit: Ariſtotel. Metap. 4.

Intellectum fac ducem: Solo. apud Diog. lib.

Deputemus intelligentiam datam, quaſi pecuniam mutuatam, quo plus nobis creditur ex benignitate, eo debitores tenemur amplius in opere: Greg. in mor.

Intelligere eſt quaſi è veſtigio ſubſequi: Lact. lib. 6.

Qui vult intelligere, qualis eſt, tales videre debet, quales non eſt: Greg. 24. mor.

Punge, & dabit lachrymam: ſtringe, & dabit intellectum: Orig. ſup. Exod.

Intellectus, ſpirituale donum: Amb. ſup. Pſal. 118.

Intelligere ſuperflua non nocuit: nocuit autem didiciſſe:

ciſſe: Auguſt. de Vtil: cred.

Intellectus cum intenditur, eius in Deum affectus ardentior aperitur: Gregor. 10. mor.

Intellectus donum exercitandum, ne in otio torpeat, idem 22. mor.

Quidam de intelligentia, alij de operatione exultant, ibidem.

Affectu intellectui, & intellectui repugnantibus, vita infernalis eſt: Bernar. epiſt. 176.

Intellectus eſt pars animæ, ex ſenten: Aug:

Intellectus fides viam aperit: infidelitas claudit, ibidem.

Intellectui merces eſt fidei, idem tract. 29. in Euang. Ioan.

Aliud eſt intellectus, aliud ratio, idem ſerm. 28. de Verb. Apoſt.

Intellectus ex litera erudiendus, atque diripiendus eſt: Bern. ſup. Cant. ſerm 73.

Intellectus rerum ſpiritualiū verus eſt animæ panis: Bern. in Annunt. beatæ Mariæ.

Intellectus, armatura eſt cordis Chryſo. de Spir. ſanct. homil.

Ita magis intelliges quædam placuiſſe, ſi quædam diſplicuiſſe cognoueris: Plin. Iun. lib. 3.

Qui dubitant, vtrum oporteat venerari Deos, & honorare parentes, an non indigent pœna? Ariſt. Top. 1.

Qui dubitat, vtrum nix ſit alba, indiget ſenſu, ibid.

Dubitatorum ſolummodo eſt, veritatis inquiſitio, idē Metaphyſ. 3.

In obſcuris vti oportet apertis teſtimonijs, idē Eth. 1.

Solutio dubitationis eſt, inuentio veritatis, idē Eth 7.

Maximum indicium eſt malæ mentis fluctuatio: Cic.

Bene præcipiunt, qui vetant quicquam agere, quod dubites, æquum ſit, an iniquum, idem 1. Offic.

Satius eſt, idipſum, de quo ambigitur, concedere; quam impudenter reſiſtere, ibid.

In dubijs autores citandi ſunt: Plin. Sen. lib. 23.

Semper æſtuabit, qui de ſingulis temporum articulis deliberauerit: Suet. Tranq.

In dubio plus alieno, quàm proprio credimus conſilio: Bernard.

Ambigua in meliorem partem ſunt vertenda: Anſel. ſuper epiſt ad Rom.

Res dubia hominem negligentem facit: Chryſ.

Auditus.

AVditus in homine eſt via ad diſciplinam: Ariſt. de Senſ. & ſenſato.

Aures magnæ, & erectæ vltra modum ſunt indices ſtultitiæ, atque loquacitatis, idem de Anim. 1.

Auditus à turpitudine cohibendus: Plut. de Aud. poet.

Audiendi magis, quam loquendi ſtudioſos eſſe oportet: Cleob. apud Diog. lib. 1.

Qualia dixeris, talia audies: Homer. Iliad. lib. 20.

Auditor non ſolum a b oratoris verbis, ſed ipſe, quæ opus ſunt omnium conſiderare debet Demoſt. 1 Olynt.

Audiamus duplo, quàm loquamur, apud Stob.

Audiendum ſine ira, ibidem.

Qui libenter audiunt, & magis attendunt, & facilius credunt: Quint. lib 8.

Abſentium ſermones tinnitu aurium præſentiuntur: Plin. Senior lib. 28.

Legendi ſemper occaſio eſt, audiendi non ſemper: Plin. Iun. lib. 2.

Sunt quædam audientium auribus danda: præſertim ſi materia non refragetur, ibidem.

Quotus quiſque auditor, quem non potius dulcia, quàm auſtera, & preſſa delectant? ibid.

Auris bona eſt, quæ libenter audit vtilia, prudenter diſcernit, obedienter operatur intellecta: Bernard. in quad epiſt.

Ipſa etiam audire, etiam ſcientibus prodeſt: Chryſoſt. Ser. 2. ſup. epiſt. ad Hebr.

Non æquè amici audiunt, & inimici: Hier.

Secundum capacitatem auditorum moderetur lingua doctorum: Greg. 12. Mor.

Propter bonos auditores malis doctoribus ſermo datur: & propter malos auditores bonis doctoribus ſermo ſubtrahitur, idem ſup. Ezech.

Humanæ aures talia uerba noſtram iudicat, qualia foris ſonant, idem 26. mor.

Audire, volentis eſt: ſuſtinere nolentis, idem lib. 15. mor.

Boni auditores verba non impugnant audita, ſed credunt, idem 28. mor.

Alia ſunt, quæ iacentes, alia quæ ſtantes audire debemus, idem ſup. Ezech. hom. 9.

Audientes libenter, prædicatorum verba, facilè non exaudiuntur, idem in Regiſt.

Auditu, & non viſu peruenitur ad notitiam veritatis: Bernar. ſup. Can Serm. 23.

Auditus, viſus eſt præparatio, idem ſuper Cantic. Serm. 22.

Auris ad obediendum præparari debet, ibid.

Auditus ad meritum, viſus ad præmium, ibid.

Auris prima mortis ianua, prima aperiatur, & vitæ, ibidem.

Audire non ſolum debemus, ſed imitari: Chryſoſto. ſup. Epiſt. ad Hebr. homil. 6.

Auditor in delicijs agens, oſcitans eſt, idem ſup. Act. A poſt. homil. 42.

Auditores quique ſuum remedium in concionibus capiant, idem ſup. Geneſ. homil. 6.

Auditores beneuoli, alacres reddunt prædicatores. idē ſup. Gen. hom. 34.

Vocem illius doctoris libenter audio, qui nō ſibi plauſum, ſed mihi planctum moueat: Bernard. ſuper Cant. Serm. 59.

Detractio, & execratio.

INſita oblectatio mulieribus eſt, præſentia mala in lingua habere: Euri. in Alceſt.

Amans obtrectationem res eſt mulierum genus: paruas enim occaſiones ſermonum ſi nactæ fuerint, plures inſuper inferunt: voluptas quædam eſt nihil ſani ſibi inuicem loqui, idem in Phæniſſ.

Pœnas dat quiſquis bonis male dicit: Plut. in Apoph.

Quod omnia nos pueritiæ mala ſequuntur, cauſa eſt, quòd inter execrationes parentum creuimus: Senec. epiſto. 61.

Quid intereſt, vtrum deos neges, an infames? idem epiſto. 124.

Nihil eſt tam uolucre, quàm maledictum: nihil tam facilè emittitur, nihil latius diſſipatur: Cic. pro Planc.

Deos maledicit, & maledicere homo prohibetur: Gregor lib. 5 mor.

Non debes alijs detrahere, quod vni ſis obſequentior:

Plutar. Probl. 2.

Caue, ne ipſe detrahas alijs, aut alios audias detrahentes, non minus auribus, quàm lingua fugias detractionẽ, nam detractor dum te videt non libenter audire, non facilè poteſt detrahere Hier. in Epiſt. ad Nep.

Vilium ſatis hominum eſt, & ſuam laudem quærentium, & alios viles facere: quia alterius vituperatione ſe laudari putant, & qui ſuo merito placere non poſſint, placere volunt in comparatione malorum: Hier.

Ij, quorum vita in exemplo imitationis eſt poſita, debent, ſi poſſunt detrahentium ſibi verba compeſcere: ne eorum prædicationem non audiant: qui audire, poterant, & in prauis moribus remanentes, bene viuere contemnunt: Greg. ſup. Ezech. hom. 9.

Linguas detrahentium ſicut noſtro ſtudio non debemus excitare, ne ipſi pereant: ita per ſui malitiam excitatas debemus æquanimiter tolerare, vt in nobis creſcat meritum, ibidem.

Habet hoc obtrectatio, ut etiam ſi fidem faciat, tamẽ auditor prius de eo ſentiat, qui narrauit.

Aduerſus malitiam calumniandi nihil eſt tutum.

Omnem, qui palam veretur dicere: quod in aure loquitur, ſuſpectum habeas: quod ſi coram te iudicare ille renuerit, delatorem iudices, non accuſatorem, Bernard. de Conſid.

Detractio, eſt locutio ex inuidia, bona aliorum denigrans: Hug.

Qui contra ſupra poſitam ſibi poteſtatem murmurat, liquet, quod illum redarguit, qui eandem homini poteſtatem dedit: Greg. in mor.

Diſcat non murmurare, qui malè patitur, etiam ſi ignoret, cur mala patitur, per hoc quiſque iuſtè ſe pati arbitretur, quia ab illo iudicatur, cuius nunquam iniuſta iudicia ſunt: Iſid. 3. de ſum. bon.

Permittitur detractio, vt caueatur elatio: Gregor. 22. mor.

Detractio, venenum eſt amicitiæ: Auguſt. de amici. cap. 13.

Detractione patientia noſtra probatur, idem lib. 3. cõtra lit. epiſt. Petil.

Detrahenti inimico non eſt credendum, ibid. cap. 10.

Peior eſt detractio in magni nominis viris quàm in plebeis, idem ſup. Pſal. 49.

Detrahentes, in terram inſufflant, & puluerem in

ſuos oculos mittunt: Greg. in regiſt.

Murmurantes dicuntur intrare in iudicium cũ Deo, idem ſup. 7. Pſal.

Lingua detractoria, vipera eſt: Bern. de trip. cuſt. ſer. 1.

Non maledicere, virtutis quædam particula eſt: Chryſoſt. ſup. Matth homil 65.

Suum cuique incommodum ferendum eſt, potiuſquã de alterius commodis detrahendum: Cic. 3. Offi.

Iniuſtè in malis Deos incuſamus: Homer. Odyſ. li. 1.

Iudicium Dei imprecari, maledicentis eſt: Aug. ſup. Pſalm. 53.

Non amicum eſt, ſed ſophiſticum, ex alienis erratis ſibi gloriam parare: Plut. de amic. & adul.

Homines alij alijs multa poſſunt obijcere: Homer. Iliad. lib. 10.

De alienis vxoribus nihil tandem dicendum eſt: Plut. in Apophth.

Adulatio. EX GRAECIS.

LAudare præſentem, adulatoris eſt: Ariſtot. Rhetor. 2.

Non poſſumus aliquo amico vti, & adulatore: Plut. de præcep. connub.

Sicut extremum iniuſtitiæ genus eſt, iuſtum haberi, qui iuſtus non eſt: ita & adulatio eſt periculoſior, quæ latet, non ea, quàm aliquis præ ſe fert: Plat. apud Plut. de amic. & adulat.

Adulatori ſemper curæ eſt, ſecundas agere partes: ſic imitatur æqualitatem, vt ſuperetur, fitque inferior omnibus in rebus, præterquam in malis, ibidem.

Animal inter omnia maximè noxium eſt, inter immitia tyrannus: inter mitia adulator: Bias apud Plut. ibi.

Aſſentatoribus, & adulatoribus præſertim, res aduerſæ acceptæ ferendæ: Demoſth. in Philip. Decl. 3.

Aſſentatio gratior eſt admonitione, idem Exod. 14.

Ligna dum augent ignem, ab ipſo conſumuntur: opes dum alunt adulatores, ab ipſis pereunt, apud Stob.

Vt meretrices bona omnia præter mentem, & prudẽtiam ſuis amatoribus imprecantur: ſic adulatores ijs, quibuſcum agunt: Pytag. apud Stob.

EX LATINIS.

SEmper auget aſſentatio id, quod is, à quo dicitur vult eſſe magnum: Cicer. in Lælio.

Cauendum eſt, ne aſſentatoribus patefaciamus aures ne adulari nos ſinamus, in quo falli facilè eſt, tales enim nos eſſe putamus, vt iure laudemur, ibidem.

In obſequio comitas adſit, aſſentatio omnium vitiorum nutrix procul amoueatur, ibidem.

Blanditia cum vitioſa ſit, ac turpis in cætera vita, tamen in petitione magiſtratus eſt neceſſaria: Cicer. de pet. conſul.

Mihi hæreditates honeſtæ non videntur blanditijs officiorum, non veritate, ſed ſimulatione acquiſitæ, idem 3. Offic.

Omnia aſſentari eſt nunc quæſtus multò vberrimus Terent. in Eunuch.

Regum opes ſæpius aſſentatio, quàm hoſtis euertit Curt. lib. 8.

Adulationis eſt ſpecies, cum laus poſtulationem præcedit, in Hiſt. Sax.

EX SACRIS.

DVo ſunt genera perſequutorum: vituperantium ſcilicet, & adulantium: ſed plus perſequitur lingua adulatoris, quam manus, perſequentis: Augu. ſup. Pſalm. 69.

Emolliri adulationibus, non ſolùm fortitudinis non eſt, ſed etiam ignauiæ: Amb. lib 1. de Offi.

Beata mens, quæ nec adulatur aliquando, nec adulanti credit: quæ nec decipit alterum, nec ipſa decipitur. denique nec malum facit aliquando, nec patitur: Hier. ad Demet.

Iſto maximè tẽpore regnat vitiũ adulationis: quod que eſt grauiſſimum, quod humilitatis, ac beneuolentiæ loco ducitur, & ita fit, vt qui adulari neſcit, aut inuidus, aut ſuperbus reputetur, idem.

Natali ducimur malo, & adulatoribus noſtris libenter fauemus: & quanquam reſpondeamus nos indignos, & calidus rubor ora perfundat, tamen ad laudem ſuam anima intrinſecus lætatur, idem ad Sabinia.

Sicut finis oratoris eſt, dictione perſuaſiſſe, & medici, medicina curaſſe: ſic adulatoris eſt finis ſuauiloquio decepiſſe: Chryſoſt.

Adulatio blanda omnibus applaudit, omnibus Salue dicit: prodigos vocat liberales: auaros, parcos, & ſapientes: laſciuos, curiales: garrulos, affabiles: obſtinatos, conſtantes: pigros, maturos, & graues. hęc ſagitta leuiter volat, & citò infigit: Caſſiod. in epiſt.

Adulatio ſi ad tempus ſuſcipitur, augetur: Greg. lib. 2. ſup. Ezech.

Adulatio fallax, crudelis eſt: Aug lib. 2. contra lit. Petil. cap 67.

Adulari eſt, ſeductorum Chryſo. ſup. Epiſt. ad Theſſ. homil. 2.

Adulari ægregiè norunt auari, idem ſuper epiſtol. ad Hebr. homil. 15.

Superbia. EX GRAECIS.

GLoriamur, ac ſuperbimus in his, quę ſapimus. Plat. de Amic.

Ciuibus placere omnibus ſtude, habet enim id multum gratiæ, contra verò ſuperbia, ac faſtus ſemper nocuit: Bias apud Diog. lib. 1.

Nunquam de te ſuperbam opinionem concipias, nec contra de te humiliter ſentias: Phauo. apud Stob.

Superbia ſuperſtitionis parens, ibid.

Superbiam fœlicitas excitat, ibidem.

EX LATINIS.

SVperbia, commune nobilitatis malum: Salluſt. in bell. Iug.

Citò gnominia fit ſuperbi gloria: Pub. Mim.

Superbiæ, & crudelitati ſi ſeræ, non tamen lenes veniunt pœnæ. Liuius 1. Dec. lib. 3.

EX SACRIS.

SVperbia ex bene geſtis plerunque naſcitur: Anſel. ſup. epiſt. ad Theſſal.

Superbus cenſetur, qui vult bonum facere ſine timore Domini, idem ſup. epiſt. ad Corinth.

Superbus neminem putat humilem: Chryſoſt.

Superbus ſæpè contrarium, quod optat, conſequitur, idem.

Diuitem non eſſe ſuperbum, eſt difficile: Auguſtin. homil. 13

Inuidia eſt filia ſuperbiæ: ſed iſta mater ſuperbia neſcit eſſe ſterilis, vbi fuerit, continuò parit, ſuffoca matrem, & non erit filia, idem ſer. 52. de verb. domini.

Superbia, & cupiditas intantum vnum malum ſunt, vt nec ſuperbia ſine cupiditate, nec cupiditas ſine ſuperbia poſſit inueniri: Bern. ſerm. 37. ad Sor.

Magis cogitare debetis quid vobis deſit, quàm quid vobis adſit, quod habes, caue ne perdas: quod nondum habes, ſupplica, ut habeas: inquantum ſis minor, eſt conſiderandum, non inquantum ſis maior. Si enim cogitas, quantum præceſſiſti alterum, time tumorem. ſi verò cogitas, quantum tibi deeſt, ingemiſcis, curuaris, & humilis eris, tutius ambulabis, non præcipitaberis, non laberis: Bern. ſup Matt. ſerm. 59.

In ſuperbiam tantò facilius quis incidit, quantò ex humiliori gradu ad dignitates euehitur, idem.

Superbia non eſt ſine puſillanimitate, idem.

Superbia, vitium eſt, ut quod fateri de ſe quiſque ſua ſpõte dignatur, hoc ſibi dici ab altero dedignetur: Greg.

Potenciam Deus tribuit, elationem malitia noſtra adinuenit, idem.

Superbia eſt uitiorum regina, idem.

Tunc incipit adeſſe virtus diuina, quando incipit deficere pſumptio humana: Caſſio. ſup. Miſer. mei Deus.

Si vix toleratur diues ſuperbus pauperem ſuperbum quis ferat? Aug. ſerm. 29.

Omnis vitioſus diligit ſui ſimilẽ, ſolus ſuperbus, odit elatum, unde inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia: Iſido. cond. human.

Superbia, initium eſt omnis peccati: Anſel. ſup. epiſt. ad Timot.

Principium hæreſis, ſuperbia eſt. Greg. 3. Mor.

Magna ſuperbia eſt, in iudicijs diuinis rationes quærere. idem 9. mor.

Superbia ſemper à ueritate aliena eſt, idem 24. mor.

Superbia vbi naſci intelligitur, ſtatim eradicanda eſt, ibidem.

Difficilè quis in ſe inueteratam ſuperbiam deprehendit, ibidem.

Superbia virtutum maximè fugienda: idem in libro. Quæſt. 83.
Superbia nos à Deo ſeperat. idem de moribus Eccleſ. cath. lib. 1.
Superbia ruinæ maxima cauſa eſt: idem libr. 8. de Geneſ. ad liter.
Superbia fidei maximè reſiſtit. idem in libr. expoſ. ad Galat.
Superbus indignus eſt miſericordia: idem epiſt. 137.
Superbis in peccata cadere vtile eſt: libr. 14 de Ciuit. Dei, cap. 13.
Quoties hominibus præeſſe deſidero, toties Deo meo præire contendo. Aug. ſup. Pſalm.
Superbi precibus contumaciores fiunt: Baſil. in epiſt.
Superbia eccleſiæ corpus ſcindit: Chryſoſt. ſermo. 12. ſup. Epiſt. ad Roman.
Superbia in animo idem, quod tumor in corpore: idē ſup. Epiſt. ad Timoth. homil. 17.
Superbia, extrema quædam dementia eſt: idem cõtra deſp. & ſuperb. ſer.

Humilitas. EX GRAECIS.

NE nimiùm de te humiliter ſentias. apud Stob.
Humiliter loquantur humiles, ibidem.
Humilitas cum grauitate pulchra eſt: ibid.

EX LATINIS.

VIm rebus aliquando ipſa uerborum humilitas affert: Quint. lib. 8.
Nulla tanta humilitas eſt, quæ dulcedine gloriæ non angatur. Max. lib. 8.
Quò maior es, hoc te magis ſubmittas. in Hiſt. Sax.
Humilis ſatis eſt, qui æquo iure in ciuitate viuit, nec inferendo iniuriam, nec patiendo etiam. Liuius 1. Dec. libro 5.

EX SACRIS.

HOnorari appetunt multi in ſchola humilitatis. Bernard. ſup. Miſſus eſt. ſerm. 1.
Humilitas, bonus fundus eſt, idem de conſid. lib. 2.

Humilitas cordis,receptaculum eſt gratiæ. idem in Annunt. ſerm.1.

Humilitas docet locum nouiſſimum tenere: idem ſuper Cant. ſerm.27.

Humilitas duplex, vna quam parit veritas: altera, quam inflammat charitas. idem ſup. Cant. ſerm.42.

Humilitas,eſt contempus propriæ excellentiæ, idem in Epiſt.

Humilitas, ſimplicitas, & innocentia,decor ſunt animæ. idem ſup. Cant. ſerm.45.

Humilitas, & manſuetudo,collectanea ſunt. idem de virg. Mar.ſerm.

Omnes delectat celſitudo, ſed humilitas, gradus eſt: quid tendis pedem? cadere vis, non aſcendere, à gradu incipe, aſcendiſti. Auguſt.de verb. Domini.

Excelſa eſt patria,humilis eſt via: ergo qui quærit patriam,cur recuſat viam? idem ſup.Ioan.

Perfacile eſt ueſtem contemptam habere,inclinato capite incedere,velum ſuper capillos demittere: ſed uerũ humilem patientia oſtendit iniuriæ,idem.

Multò facilius inuenit ſiderum conditorem humilis pietas, quàm ordinem ſuperba curioſitas:idem.

Humilitas familiaris eſt Deo: Bern.in vigil. Nat. Domin. ſerm. 2.

Humilitas,fundamentum virtutum eſt:idem de conſider. lib.5.

Humilitas, magis neceſſaria eſt,quàm virginitas: idẽ Homil.2.

Humilitas magna virtus,quæ meretur,quod non docetur: idem ſup. Cant.ſerm.85.

Humilitas concordiam eccleſiaſticam cuſtodit. idem in regiſt.

Humilitas ſub litorum acquirit arcana, quæ ſuperiores per ſuperbiam perdunt idem in 1. Reg.

Humilitas uera eſt, quæ ſe ad culpæ emendationem offert, ibidem.

Humilitas magna acta laudabiliter celat,idem ſup.1. Regum.

Humilitas,principium beatitudinis:Chryſ.ſup.Ioan. Homil. 33.

Humilitas nutrix dilectionis: idem ſuper Matth. homilia 9.

Humilitas non eſt ſine magnitudine animi. idem ſuper Ioan. hom.70.

Humilitas magnitudinem animi facit: idem ſup. epiſtol. ad Cor. homil. 1.
Humiles ad locum ſuperborum eriguntur: Gregor. 25. Mor.
Deum non niſi humiles: contemplari poſſunt: idem 27. moral.
Humiles dum ſe deijciunt, ad Dei ſimilitudinem aſcendunt: Greg in Paſt.
Humiles ſæpe ex timore peccant, ibidem.
Humilis eſt in oculis, qui ſe perfectè reſpicit: idem ſuper 1. Reg.
Humilitatis effectus, eſt ſalus: Greg. 16. Mor.
Potentibus viris magna eſt virtus humilitatis: idem 21. mor.
Minus inops eſt, qui veſtem non habet, quàm qui humilitatem: ibidem.
Perfectæ humilitatis indicium eſt, peccatum accuſare, & accuſantibus non negare, idem 22. Mor.
Ex humilitate vera, ſecura naſcitur autoritas, ibidem.
Humilitas maximè facit in veritate ſciri ſe. idem ſup. Cant. ſermo. 76.
Humilitas, odor bonus eſt, idem ſup. Cant. ſerm. 40.
Humilitas ſolitò, & ex conſueto placet Domino, ibid.
Humilitas, ſtabile fundamentum eſt. idem ſuper Cāt. ſerm. 36.
Humilitas virtus magna, cui etiam deitatis maieſtas ſe inclinat, ibidem ſerm. 37.
Humilitatis odor, voluntatis deuotio, ibid. ſerm. 42.
Humilitatis perfectio, conſummatio eſt iuſtitiæ. ibid. ſerm. 48.
In humilitatis regno etiam militat ſuperbia. ibidem ſermo. 18.
Humilitatis ſumma in eo conſiſtit, ſi voluntas noſtra per omnia diuina voluntati ſubiecta fuerit, idem de ſubiect. noſt. volunt.
Non indocta humilitas: ſed quæ habeat ſui modeſtiā, & ſcientiam, laudatur. Ambr. de Offic.
Non magnum eſt eſſe humilem in abiectione magna prorſus, & rara virtus eſt, humilitas honorata: Bernard. ſup. Miſſa eſt.
Solus, qui verè humilis parcit animæ ſuæ, qui ne putetur, quod non eſt, ſemper quantum in ſe eſt, vult neſcire quod eſt, idem.
Nec ſterilis uerecundia grata eſt, nec humilitas pręter

eritatem laudabilis: idem ſuper Cant.

Humilitatis non eſt, facere, quod neceſſitate cogeris. Chryſoſt.

Ne nimium religioſus videri velis, nec plus humilis, uam neceſſe eſt: gloriam fugiendo ne quæras. Hier.

Humilitatis tres gradus ſunt, fructus pœnitentiæ, deſiderium iuſtitiæ, opus miſericordiæ: Bern. de grad homil.

Humilitate quid ditius? quid pretioſius? qua regnum cælorum emitur? idem in vigil. Nat. Domi.

Humilis ſis ad petendum veniam, facilis ad dandum, & ſic omnia membra erunt in pace: idem de verb. Apoſtol. ſerm. 2.

Humiles, & non elati replebunt templum paradiſi: idem de verb. Eſaiæ ſerm. 1.

Humiles exaltari, ſuperbos deijci, nuntiauit Maria. idem ſuper Cant. ſerm. 6.

Humiles, qui de ſe præſumere neſciunt, martyrio idonei ſunt, ibid. ſerm. 38.

Germinabimus ſicut lilium, ſi humiles inuenti fuerimus, ibidem.

Humiliantur alij nequiter, alij patienter, alij libenter: idem ſup. Cant. ſerm. 35.

Humiliare, & apprehendiſti: idem de Quadrag. ſer. 5.

Humiliatos plures videmus, ſed non humiles, idem de verb. Apoſt. ſerm.

Humiliari, propinquantis gratiæ ſignum eſt: idẽ ſup. Cant. ſerm. 35.

Humiliat quoſdam ueritas, quos uoluntas extollit. idem ſerm. 42.

Humiliat ſe Chriſtus non neceſſitate, ſed voluntate, ibidem.

Sola humilitas eſt læſæ charitatis reparatio: Bern.

Multi homines, & culpam confitentur, & humiles nõ ſunt. nam multos nouimus, qui arguente nullo, peccatores ſe eſſe confitentur: cùm verò de culpa ſua fuerint fortaſſe correcti, patrocinium defenſoris quærunt, ne peccatores eſſe videantur: Greg. 21. mor.

Qui ſine humilitate virtutes congregat, quaſi in uentum puluerem portat. idem homil.

Humilitas vera eſt, qua quis de ſe parua æſtimat, & bona alterius ſine inuidia, & liuore commendat, idem.

Viuimus ſolùm tempore, quo innocenter, & humiliter uiuimus: idem.

Humilitas eſt ex intuitu propriæ conditionis, volun-

taria mentis inclinatio: Hugo.

Humilitas in paupertate grata eſt, in diuite glorioſa: Valer. epiſt. in quod ſerm.

Sæpe flectit humilitas, quod nec virtus potuit ſuperare, nec ratio. Ambroſ. in quad. epiſt.

Humilitas rara in iuuenibus, idem in Pſal. 118.

Humilitate omnia facta noſtra condiantur: Auguſt. epiſt. 58.

Viſitat Deus humiles, ſuperbos tranſilit: Bern. ſuper Cant. ſer. 174.

Humilitas, ſacrificium maximum: Chryſ. in Pſal. 50. homil. 2.

Humilitas, ſublimioris philoſophiæ mater. idem ſup. Matth. hom. 39.

Lumen intelligentiæ humilitas aperit, ſuperbia abſcondit, Gregor. 25. mor.

Seruanda eſt in corde humilitas, & in opere diſciplina: idem 26. Mor.

Humilitas non debet deijcere prælatos, idem in Paſt.

In rebus dubijs humilitas ſeruari iubetur, idem.

Iactantia. EX GRAECIS.

ALiena, tanquam propria narrare, iactantia eſt. Ariſtot. Rhet. 2.

Iactator vituperabilior mendace: Ariſt. Eth. 4.

Quo magis cuique accedit ex philoſophia rationis, eò plus decedit faſtus, & arrogantia, Plut. de prof. morum.

Elatio, profectus impedimentũ eſt. Bion apud Diog. Laer. lib. 4.

Faſtuoſi acerbè ferunt à tenuioribus potiores ſermones. Eurip. in Androm.

In arrogantia, ſicut in armis deauratis non ſimilia ſunt interiora exterioribus: Diog. apud Stob.

Arrogans nemini amicus, ibidem.

EX LATINIS.

NIhil facias eorum more, qui non proficere, ſed conſpici cupiunt: Sen. epiſt. 5.

Vnuſquiſque aliter uiuit populo, aliter ſibi, idem epiſtola 95.

Omnis ſui iactatio vitioſa eſt: Quint. lib 11.

Ex copia, atque rerum omnium affluentia primùm arrogantia nata eſt. Cic. de leg. Agraria.

Deforme eſt de ſeipſo prædicare, falſa præſertim, & cũ irriſione audientium imitari militem glorioſum: idem 1. Offic.

Tum omnis arrogantia eſt odioſa, tum illa ingenij atque eloquentiæ moleſtiſſima: Cic. de diuin. in Ver.

Eſt minimè inepti hominis, & eiuſdem etiam faceti, cùm de ſapiẽtia diſceptatur, hanc ſibi ipſi detrahere eiſq; tribuere illudentem, qui etiam ſibi arrogant, idem de Clar. Orat.

Qui benefacta ſua verbis adornant, non ideò prædicare, quia fecerunt, ſed vt prædicarent, feciſſe creduntur. Plin. Iun. lib. 1. epiſt.

Homines cum rem deſtruere non poſſunt, iactationẽ eius inceſſunt, ibidem.

Nemo oculis tantùm ſuis lautus eſt, itaque irritamentum eſt omnium, quæ inſanimus, admirator, & conſcius ne concupiſcamus, efficies, ſi vt non oſtendamus, effeceris: Sen. epiſt. 39.

EX SACRIS.

Iactantiam tolle, & erimus pares omnes. Auguſt. lib. 5. de Ciuit Dei, cap. 11.

Arrogantia deponatur, cùm veritas inquiritur, idem.

O homo ideo non viciſti, quia de tuo præſumpſiſti: qui præſumit de viribus ſuis antè quàm pugnet, ipſe proſternitur, idem.

Iactantia, non eſt vitium laudis humanæ, ſed vitium animæ peruersè amantis humanam laudem ſpreto teſtimonio conſcientiæ, idem 12. de Ciuit. Dei.

Noli te putare quicquam feciſſe, cùm aliquid feceris, & pleniſſimè cuncta feciſti: Chryſoſt. ſup. Matth.

Dum cauſa iactantiæ pauper patitur, ipſum etiam miſericordiæ opus in peccatum conuertitur. Iſidorus de Summo bono.

Melior eſt in malis factis humilis confeſſio, quàm in bonis ſuperba gloriatio, apud Iuriſp.

Detracta diuitibus inſolentia, & iniquitate, nihil intereſt, vtrum alij diuites, alij pauperes ſimus: Lactan. libro tertio.

In proprias laudes odioſa iactatio eſt: Cypr. lib. 2. epiſ.

Inſipiens, quid tibi prodeſt vanæ gloriæ memoria, ſi

vbi

vbi es,torqueris, vbi non es, laudaris? Hug.r. de anim.

Qui ex deteriore factus eſt melior, caueat, de acceptis virtutibus extolli,ne grauius per vanam gloriã corruat: quàm prius per lapſum vitiorum iacebat: Iſid. lib.1. de ſummo bon.

Cùm per accepta bona reprobi in ſua laude ſe eleuãt, ipſis muneribus contra largitorem pugnant: Gregor. 8. moral.

Nulla præſumptio perniciosior, quàm de propria iuſtitia ac ſcientia ſuperbire: Auguſt. ſup. Eccleſiaſt.

Immenſa præſumptio eſt, à ſeniore ſibi reuerentiam exigere, ſilentium imperare meliori: Greg. in mor.

In præcipiti pedem porrigit, qui menſurarum ſuarũ limitem non attendit: & plerunque amittit,quod poterat,qui audacter ea,ad quæ pertingere non ualet,eripere feſtinat, idem.

Præſumptio in errore,noxia. Aug.lib.de Trinit.

Inanis gloria,ſummum malum:idem de Quanti. ani. cap. 34.

Iactantia non tantum in pompa, & nitore, ſed etiam in ſordibus eſt: idem lib.2.de ſerm. Dom. in monte.

Mirabile iactantiæ genus eſt, vt non poſſis putari ſanctus, niſi ſceleratus appareas. Bernard. ſup. Cantic. Serm.1.

Præſumptioni debetur correctio,correctioni emendatio: emendationi remuneratio:idem ſup. Cant ſer.45.

Arrogantia malorum omnium fons: Chryſo.de verb. Eſa. homil.3.

Arrogans omnium eſt accuſator: idem ſup epiſto.ad Corinth.homil. 27.

Gloria inanis ubique arcem tenet. idem ſup. Matth. homil. 12.

Gloriæ cupiditas ſinceram amicitiam non admittit: idem ſup. Matth.homil. 59.

Gloria inanis gehennæ procreatrix: idẽ de inan.glor. cupid. ſerm.

Gloriatio,pręcipuè iuuenile vitium,idem ſup.Matth. homil.33.

Gloriatio,voluptatis eſt intentio, idem ad popul. Antioch.Homil. 18.

Gloriari,inſipientiæ eſt,idem ſup. epiſt. ad Corinth. homil.24.

Iactantiam ſubſequitur ruina, idem ſup. Matth. homil.6.

Vana gloria excitat ad maiora audiendum: Greg. ſup. .Reg.

Inuidia. EX GRAECIS.

INuidia neceſſariò eſt potentiæ comes. Thucyd. apud Plu. de vit. verec.

Inuidet, & cantor cantori, & egenus egeno. Heſiod. apud Plut. prob. 1.

Sicut rubigo ferrum, ita inuidia inuidos conſumit. Antiſt. apud Diog lib. 6.

Fac, ne declines inuidiã, miſerabilis fias. Pittac. apud Stobæum.

Tandiu mihi fortunatus videor, quandiu inuidioſus fuero, ibidem.

Inuidus hoſtis eſt ſibi ipſi: Menand.

Haud vlla fuiſſet in terris hominum inuidia, ſi æqua lis fuiſſet hominum conditio, ibidem.

Inuidiam non probo, velim tamen propter bona, ab alijs inuideri: Eurip. ibidem.

Sapientiæ cauſa potius, quam diuitiarum cauſa inuidere licet, ibid.

Si quis inuidet viro fortunato is etiam patriæ ac toti reipu. denique ſibi ipſi inuidet. Euſeb. apud Stob.

Iter facientes per ſolem neceſſario comitatur vmbra: incedentibus vero per gloriam comes eſt inuidia. ibid.

Inuido vultu in terram deiecto, aut magnum malum contigit, aut alteri magnum bonum. Plat. ibid.

Inuidia ſeditionis parit initium: Democ, ibid.

EX LATINIS.

QVàm magnus mirantium, tam magnus inuidentium eſt populus: Senec. de vit. beat.

Inuidia eſt ægritudo ex alterius rebus ſecundis: Cicer. 3. Tuſc.

Virtutis comes inuidia plerunque bonos inſectatur: Cice. 4. ad Heren.

Mos hominum eſt, vt nolint eundem pluribus rebus excellere, idem de clar. Orat.

Inuidia virtute parta, non inuidia, ſed gloria putanda eſt, idem 1. inuect. in Catonem.

Inuidia ex opulentia oritur: Salluſt. in coniur. Catil.

Non

Non eſt congruum quam agere honoribus cupias, huic pietatis titulis inuidere, qui ſunt omnibus honoribus pulchriores: Plin. Iun. lib. 7. Epiſt.

Qui inuidet, minor eſt, idem lib. 6.

Inuidi homines nihil aliud, quàm virtutis ſunt tormenta: Curt. lib. 8.

Fertilior ſeges eſt alienis ſemper in agris.

Vicinumque pecus grandius vber habet. Ouid. 1. de Arte amand.

Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors. Horat. 1. Epiſt.

Alienum nobis, noſtrum plus alijs placet. Pub. Mim.

Inuidia ſupplicium ſuum eſt: Ouid. 2. Metamo.

Nulla ingenia tam prona ad inuidiam ſunt, quàm eorum, qui genus, ac fortunam ſuam animis non æquant, quia virtutem, & alienum bonum oderunt: Liuius 4. Dec. lib. 5.

Inuidia filia eſt ſuperbiæ, ſed iſta mater ſuperbia neſcit eſſe ſterilis, vbi fuerit, continuò parit, ſuffoca matrē, & non erit filia: Aug. de verb. Dom.

Tolle inuidiam, & tuum eſt, quod habeo: tolle inuidiam, & meum erit, quod habes, idem ſup. Ioan.

Inuidia diabolum fecit diabolum: Baſil. in conc. habit. in La.

Inuidia, arma diaboli, idem in Hexam.

Inuidia non ſolùm multos, ſed & optimos tangit: Nazianz.

Inuidi color pallore afficitur, oculi deprimuntur, mens accenditur, membra frigeſcunt, fit in cogitatione rabies, in dentibus ſtridor: Greg.

Tantò quis plus inuidet alijs bona præſentia, quantò minus ea ipſe contempſerit, idem 5 mor.

Inuidia, occultum vulnus eſt: Cypr. de zelo, & liuore.

Inuidia eſt in meliores: Greg. lib. 18. mor.

Inuidia cuncta bene geſta conſumit, ibid.

Inuidia de ſuperbia naſcitur, idem lib. 5. mor.

Inuidis nihil infœlicius, quos dum aliorum afficit pœna, nequiores reddit, idem in Paſt.

Neminem inuenies alienæ famæ inuidere, niſi qui omnibus probris contaminatus deſperat ſuum apud poſteros celebre nomen futurum, apud Platinam.

Dolere intra nos ipſos debemus, ſi inuidos nos eſſe ſentiamus: Bern. ſup. Cant. ſerm. 59.

Rara virtus eſt alienæ nō eſt inuidere virtuti, nedum

gaudere ad illam, ibid. ſerm. 49.
Inuidia, radix eſt homicidij. Chryſoſt. ſup. Geneſ. homil. 54.
Inuidia, diaboli iumentum eſt, idem ad pop. Antio. homil. 42.
Inuidus contra ſuam ipſius ſalutem omnia facit, idẽ ſup Geneſ. homil. 61.
Inuidus alienas iacturas, ſuos quæſtus exiſtimat, idem ſup. Matth. hom. 41.

Cuſtodia, & Conſeruatio.

QVi cuſtodiæ præeſt, debet eſſe cuſtodiæ obſeruantiſſimus: Plut. probl. Dec. 1.
Longè facilius eſt, quæ quis habet, cuſtodire, quã omnia denuò acquirere. Demoſth apud Stobæum.
Cuſtodes vrbium fideles ſint, ibid.
Qui multorum ſe profitetur cuſtodem, eum ſapientes ſui primum capitis aiunt eſſe oportere: Cic. Philip. 2.
Carcer vindex nephariorum eſt: Salluſt. in Orat. 2. contra Cat.
Carcer habet tenebras, ſed lumen ſunt pij. Tertull.
Cuſtodiens rem ſibi datam hoſtis declinat inſidias. Greg. in reg.
Carcer, pœna eſt: Aug. lib. 1. de ſerm. dom. in monte.
Solet dici: Bonum caſtellum cuſtodit, qui corpus ſuũ cuſtodit: Bern. in paru. ſerm.
Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri.
Caſus ineſt illic, hic erit artis opus: Ouid. 2. de Art. amand.
O faciles dare ſumma deos, eademque tueri.
Difficiles: Lucan. lib. 1.
Res familiaris quęri debet ab his rebus, à quibus abeſt turpitudo, conſeruari autem diligentia, & parſimonia, eiſdem etiam, rebus augeri: Cicer. 2. Off.
Propria cuſtodi, alienis abſtine. Sodiad.
Præſentia bona tuebitur, qui non omnia fortunæ crediderit: Plut. in Apoph.
Maiore tormento pecunia poſſidetur, quàm acquiritur: Sen. epiſt. 116.

Ordo.

LApis componi debet ad regulam, non regula ad lapidem: Plutarc. de Profect. morum.

Nihil

Nihil ordinatum eſt, quod præcipitatur, & properat. Senec. Epiſt. 40.

Ordinatiſſimum eſt, minus ordinatum interdum aliquid facere Bern.

Ordinatè ad ordines accedendum eſt: nam caſum appetit, qui ad ſumma loci faſtigia poſitis gradibus, per abrupta aſcenſum quærit: Gregor. in regiſt.

Nunquam poteſt inueſtigari quod non per viam ſuã quæritur: Lact.

Ordo pater eſt modi. Aug. lib. 2. de ordine.

Omne ordinatum, pulchrum idem de vera relig.

Ordines ab ortu eccleſiæ diſtincti: Greg. in Regiſt.

Nemo fauore, venalitate aut ſupplicationibus ad ſacros promoueatur ordines, ibid.

Ordines maiores, & minores debent eſſe in Eccleſia inſtar angelorum in cęlo, ibid.

Ordo eccleſię confunditur, ſi illicita pſumantur, ibid.

Ordo Eccleſiæ bene cuſtoditus lætitiam generat, expellendo triſtitiam. ibid.

Accedendum ad Deum non irruendum: Bernar. ſup. Cant ſerm. 30.

Ordinem, quo mundus regitur, oſtendere difficillimũ eſt, idem de Or. lib. 1.

Ex ordine rerum Deus cognoſcitur: Auguſt. de Vera religione.

Ordinatum ad vnum finem non debet eius contrariũ operari, apud Iuriſp.

Curioſitas. EX GRÆCIS.

Evitanda eſt curioſitas verborum: Plat. de Regno.

Ridiculum eſt [illegible] quis ſua ignoret, aliena ſcrutari, idem de pulchr.

Homo curioſus vtilior eſt hoſtibus, quam ſibi. Plut. de Curt.

Curioſitas non gaudet perantiquis, & obſoletis malis, ſed calidis, ac recentibus, nouaſque tragędias libenter ſpectat, ibidem.

Exiſtimat curioſus tribus horis immutari ciuitatem, ibidem.

Curioſitas, adulterium eſt alienæ voluptatis, ibidem.

Multa cognoſcendi ſtudia comitatur garrulitatis vitium, ibidem.

Omni fide caret homo curioſus: quamobrem famu-
is,& hoſpitibus citius credimus epiſtolas,ac ſigilla,quã
micis,ac familiaribus curioſis,ibidem.

Curioſum eſſe, pernicioſum eſt vitæ: Eurip.in Hip.
ol.

EX LATINIS.

VT non ſis iracundus,ne ſis curioſus: Senec. de Ira lib.3.

Satis ſuperque ſit cuique ſuarum rerum cura: alienis
imis implicari,nimis moleſtum eſt: Cic.in Læl.

Aliorum patroni,noſtra tueri, tenereque non poſſu-
nus. Cic.de Orat.

EX SACRIS.

MVltò facilius inuenit ſiderum conditorem hu-
milis pietas,quàm ſiderum ordinem ſuperba cu
rioſitas: Auguſt.in ſerm.de Eclip.

Curioſus animus quantò fit peritus alieni meriti:tan
tò fit ignarus ſui: Greg. hom.36.

Tandiu quis peccata ſua, quæ flere debet, ignorat,
quandiu curioſè aliena conſiderat. Proſper de Vit. con
temp. lib.2.

Multi ſtudent plus alta quam apta proferre. & erube-
ſcunt plana, & humilia, vt hæc ſolùm ſcire videantur:
Bern. in ſerm.

Quæ Deus occulta eſſe voluit, non ſunt ſcrutanda:
quæ autem manifeſta fecit,non ſunt negligenda, ne &
in illis illicitè curioſi, & in his damnabiliter inuenia-
mur ingrati: Proſper.de vocat.gent.

Vbi inueſtigari non poteſt, quare iudicet Deus, ſuf-
ficiat ſcire,quis iudicet,ibidem.

Laudá,& venerare,quod agitur, quia tuum eſt neſci
re,quod agitur. ibid.

Curioſitas eſt ſuperflua inueſtigatio ad ſe non perti-
nentium,apud Iuriſconſ.

Omnis indoctus,curioſus eſt: Auguſt. de Mirab. ſacr.
ſcript.

Curioſitas,cauſa,ferè eſt omnium,quæ cognoſcuntur
à nobis,idem lib 10 confeſſ. cap.35.

Curioſitas cum temperantia pugnat, idem de Mor.
ecc.cap.21.

Per oculos maximè curioſitas præualet.idẽ in Pſ.8.

Homo cum ſeipſum ignoret, omnia cupit cognoſce-
re,idem lib.10.confeſſ.cap.8.

Propter ſolam curioſitatem naturæ ſecreta inquiruntur, ibidem cap.35.

Pius pulſator plerunque inuenit, quod temerarius ſcrutator inuenire non poteſt. Bernard. ſup. Cant. ſermon.24.

Scrutanda non ſunt, quæ ſupra nos: Chryſoſt. ſup. Geneſ. hom.4.

Maieſtatis ſcrutator opprimitur à gloria, non mirator: Bern. ſup. Cant. ſerm.63.

Curioſi ſæpe decipiuntur, idem homil.1. in Pſal.50.

Affinitas. EX GRAECIS.

DEcet conſanguineorum pericula vnà ſubire, facultatem, ſi dederit Deus: Eur. in Oreſt.

Antiqua nouis cedunt affinitatibus, idem in Med.

Graues mortalibus conſanguineæ cędes, ibidem.

Affinitas ipſa præclara res eſt: inque aduerſis rebus, non quicquam melius domeſtico amico: Eurip. in And.

Cognatorum colloquia reconcilitatio nõ parua ſunt mentis: idem in Troade.

Conſanguinei omnes omnibus ſint: apud Stob.

Qui relictis fratribus alios amicos quærunt, ſimiles illis ſunt, qui ſuum rus incultum, ſinunt, & alienum excolunt. Deip. apud Stob.

Nec diuitiarum, nec regni, quod apud homines imperium eſt diuiniſſimum, ſine fratribus, aut gratia, aut fructus eſſet vllus. Plut. de Amore frat.

Qui fratrem ſuum non amat is, nec parẽtes quidem, qui amborum generationis communes autores fuerũt.

Fratrum amantem, & pauperem dici præſtat, quam fratrum oſorem, ac diuitem: Soc. apud Stob.

Fratres ſunt corporis tui partes, ibid.

Communis cognationis colenda, ibidem.

EX LATINIS.

CVm fratrum ſeditiones fœdæ ſint, ac truculentæ prudentibus fœdiſſimæ, ac truculentiſſimæ uidentur: Plut. de Fratr. beneuol.

Inſanire mihi videtur, qui ſibi firmam, conſtantem, veramque amicitiam cum eo fore perſuaſum habebit, qui fraternam prodiderit, ibidem.

Peſſimus eſt mortalium, qui amari fratrem ſuum ſine

ſui charitate putat: Quint. Decl. 5.

Pretioſum propinquitatis genus eſt, prius eſſe charũ, quam proximum in Hiſt. Sax.

Soror ſorori matrimonium ſui fortunatius inuidet: Liuius lib. 6. Dec. 1.

Quod commune alteri eſt, deſinit eſſe proprium: Quintil. lib. 7.

Quod omnibus naſcitur induſtriæ præmium eſt, idẽ Declam. 3.

Fas eſt vti publicis.

Publica à paucis emi, periculoſum eſt: Sall. in Coniur. Catil.

EX SACRIS.

Eſt approbanda liberalitas, ut proximos ſeminis tui non deſpicias, ſi egere cognoſcas: non tamen vt illi ditiores fieri velint ex eo, quod tu potes conferre pauperibus: Ambroſ. de Offic.

Non ſanguinis neceſſitudo, ſed, virtutis cognitio proximos facit: Ambr. ſup. Malach.

Conſanguineis potius eſt ſubueniendum, quam cæteris: Anſel. epiſt. ad Rom.

Collegium totum eſt ſuſpectum, quando eius caput eſt ſuſpectum, apud Iuriſconſ.

Fratres homines omnes inter ſeſe: Aug. lib. 2. contra Acad.

Fratrem non tolerans, infirmum non diligit, idem ſup. 10. tract. 21.

Frater infirmitates fratrum tam corporales, quàm ſpirituales ſuſtinens, eſt verè fratrum amator, Bern. ſup. Cant. Ser. 13.

In congregatione commemorari facilius eſt, quàm in ſolitudine: Bern. in Circunc. Dom. Ser. 3.

Fratres non ſint ſoliciti de gubernatione Præpoſiti, ſed ſua curent: Baſil. in Quæſt.

Fratris egeſtati, impendendum quicquid vltra vitæ neceſſitatem habemus, idem in Sum. mor.

Frater à fratre protectus, eſt fortis vrbs: Chryſoſt. de Sacerd. lib. 1.

Philoſophia. EX GRAECIS.

Ad diſputationes forenſes ineptus Philoſophus: Pla. de Scient.

Philoſo-

Philoſophia eſt, qua, quis ſe, & alios, boniuè an mali ſint, cognoſcit, idem de Philoſoph.

Philoſophi propter veritatem debent ſibi etiam contradicere: Ariſt. Topic. 1.

Melius eſt non indigenti neceſſarijs philoſophari, quàm ditari, idem Topic 3.

Philoſophia docet homines cognoſcere creatorem ſuum, idem de mor.

Purus, & perfectus philoſophus mortificat deſideria huius ſæculi, quæ adducunt ad mortificationem animę, & corporis, ibidem.

Qui inuenerit philoſophiam, inuenit vitam in utroque ſæculo, ibidem.

Propter admirari cœperunt homines in principio philoſophari, & nunc: Ariſt. Metap. 1.

Sophiſta intendit ſe videri philoſophum, vt acquirat gloriam, aut aliquid gratiarum humanarum: philoſophus autem tantum ſcire uerum, idem Metaph. 4.

Facile eſt ditari philoſophis, ſi uolunt: Ariſt. Polit. 1.

Ad philoſophiam recurrat, qui delectari uult ſine triſtitia, idem: Polit. 2.

Magnum inſtrumentum eſt auſpicandæ philoſophiæ contemptus. Plut. de ttanquil. anim.

Verè philoſophantes ſponte agunt, quæ cæteri legum metu facere ſolent: Xenoph. apud Plut. de vert. morum.

Dei munus eſt, quod uiuimus: philoſophiæ autem, quod bene uiuimus: Stoic. apud Plut. de ſera numin. uindict.

Rhetorum eſt agere uerbis: philoſophari autem licet etiam tacendo, idem Probl. 1.

Ideo philoſophi diuitum limina terunt, & diuites non ita: quia illi ſciunt quibus indigent: hi uerò neſciũt: Ariſtotel. apud Diog. lib. 5.

Hoc ex philoſophia lucramur, quod nobiſcum loqui poſſumus: Antiſt. apud Diog lib. 6.

Vel propter rempub. opera danda philoſophiæ eſt: Demoſth. in Orat. amat.

Quemadmodũ nullus eſt fructus medicinæ, niſi morbos à corporibus exterminet: ita nec philoſophiæ, niſi animæ uitia expellat, Pyth. apud Stob.

EX LATINIS.

Satis ipſum philoſophię nomen, etiam ſi modeſtè tractetur, inuidioſum eſt: Sen epiſt. 5.

Frugalitatem exigit philoſophia, non pœnam ibid.

Quid aliud philoſophia, quàm vitæ lex eſt? idē epi. 95.

Ad philoſophiam confugiendum eſt: eæ literæ, non di co apud bonos, ſed apud mediocriter malos inſularum loco ſunt, idem epiſt. 14.

Nunquam intantum conualeſcet nequitia, nunquam ſic contra virtutes coniurabitur, vt non philoſophiæ nomen venerabile, & ſacrum maneat, ibidem.

Non eſt philoſophia populare artificium, gubernaculum eſt per ancipitia fluctuantium, dirigit curſum: hęc adhortabitur, vt Deum ſequaris, feras caſum, idem ep iſt. 16.

Quantum autem potes, in philoſophiam ſecede: illa te ſuo ſinu proteget, in huius ſacrario aut tutus eris, aut tutior, idem epiſt. 104.

Non præſtant philoſophi quæ loquuntur, multum præſtant, quod loquuntur, idem de vit. beat.

Cùm tota philoſophia fructifera, & fructuoſa, nec vlla pars eius inculta, ac deſerta ſit tum nullus in ea fera cior locus eſt, nec vberior, quam de officijs, à quibus cōſtanter, honeſteq; viuendi pręcepta ducuntur: Cic. 3. Of.

Philoſophia, deorum inuentio eſt, Plat. apud Cicer. 2. Tuſcul.

Eſt laudatarum artium omnium procreatrix, & quaſi parens, ea, quam Græci philoſophiam vocant, idem 2. de orat.

Philoſophia nihil aliud eſt, ſi rectè interpretari volumus, quàm ſtudium ſapientiæ, idem 2 Offic.

Cultura animi, philoſophia eſt, quæ extrahit vitia radicitus, & præparat animos ad ſatus accipiendos, idem 2. Tuſc.

Philoſophia eſt animi medicina. in hiſt. Sax.

Qui philoſophiam profitetur, grauiſſimam mihi perſonam ſuſtinere videtur: Cic. in Piſ.

Philoſophi virtutis magiſtri: idem 5. Tuſc.

Non ex ſingulis vocibus philoſophi ſpectandi ſunt, ſed ex perpetuitate, & conſtantia, resque ſpectari oportet, non verba, ibidem.

A philoſopho ſi afferat eloquentiam, non aſpernor: ſi non afferat, non admodum deſidero, idem 3. Tuſc.

Deguſtandum è philoſophia, non in ea ingurgitandū: Gel. lib. 5.

Non oratoria diſciplina deſideratur, quia perfectus orator nunquam repertus eſt: vel philoſophia quia, nullus conſummatæ ſapientiæ, ſed è contrario plurimi ſe-

metipſos exhortantur, vel aliquas partes earum addi ſcere, quia vniuerſas percipere nō poſſunt. Colum. li. 11

Quotus quiſque philoſophorum inuenitur, qui ſit ita moratus, ut diſciplinam, non oſtentationem ſcientiæ, ſed legem vitæ putet. qui obtemperat ipſe ſibi. ac decretis ſuis: videre licet alios, cum quorum uita mirabiliter pugnat oratio, quod quidem eſt turpiſſimum: Cicer. 2. Tuſc.

Facere philoſophia docet, non dicere: & hoc exigit, vt ad legem ſuam quiſque viuat, ne orationi vita diſſentiat, vt ipſa inter ſe vita ſine omnium actionum diſſenſi one vnius coloris ſit: Sen. epiſt.

EX SACRIS.

SI qua vera philoſophi dixerunt, ab eis ſunt, tāquam ab iniuſtis poſſeſſoribus, vendicanda in vſum noſtrum: Auguſt. lib. 2. de doctrina Chriſt.

Philoſophia docet iuſtè, ac rectè regnare: Hug. in didaſc. 3.

Philoſophiæ præcepta noſcenda: viuendum autem ciuiliter: Lact lib. 3.

Philoſophia, amor ſapientiæ interpretatur: Augu. lib. 3. confeſſ. cap. 4.

Philoſophia rerum rōnes promittit, idē lib. 2. de ord.

Philoſophia non qualis, ſed num animatū ſaluti proſit, diſputandum eſt, idem epiſt. 40.

Philoſophiæ ſtudium in actione, & contemplatione verſatur, idem lib. 8. de Ciuit. Dei, cap. 4.

Verè philoſophari eſt, amare Deum, idem eodem lib. cap. 9.

Philoſophandi cauſa, eſt finis boni, idem lib. 19. de ciuit. Dei, cap. 1.

Philoſophorum omnium commune ſtudium fuit, quærere vitam beatam. idem de Epic. & Stoi.

Philoſophiæ mater afflictio eſt: Chryſoſt. ſuper Act. Apoſt. cap. 15.

Pudor. EX GRAECIS.

INter homines pudentes verſatur Deus: Plat. de ſcien.

Pudor adoleſcētiam decet, deinde admodum genero-

ſè reſpondet, idem.

Metus,& pudor ſunt cuſtodes ſufficientes, idem de republ.

Viro probo verecundia non conducit, quippe quæ pro rebus improbis fiat: Ariſt.

Verecundiam in iuuene laudamus, in ſene verò vituperamus, ibidem.

Magis mihi placent iuuenes, qui erubeſcunt, quàm qui paleſcunt: Plat. apud Plut. de vita verecund.

Habet hoc peculiare pudor vitioſus, quod cum cæteras cupiditates ſequatur pœnitentia, hic non ſequitur, ſed protinus in ipſis factis adeſt, ibidem.

Rubor, virtutis color eſt: Diog. apud Dio. Laer. lib. 7.

Pudor, mendico inutilis: Home. Odiſſ. lib. 11.

Ingenuitas tendit ad pudorem: Eurip. in Alceſt.

Vir turpis verecundia moueri non poteſt: Eurip. in Supp.

Malus eſt pudor, vbi vincit imprudētia: Theog. apud Stobæum.

Omnes res humanæ conſeneſcunt, præter ſolam impudentiam, ibidem.

Pudorem mulier cum veſte exuit, ibid.

Pudorem in muliere, pulchritudinis arcem eſſe dicebat Demandes, apud Stob.

EX LATINIS.

Nec de altero quidem ſatis fiduciæ habeo, excepto eo, qui adhuc peccare erubeſcit: nutriendus eſt hic pudor, qui quandiu in animo eius durauerit, aliquis erit bonæ ſpei locus: Sen. epiſt. 25.

Plures pudore peccandi, quàm bona voluntate prohibitis abſtinent, idem epiſt 84.

Verecundia vitium eſt, ſed amabile: Quint. lib. 12.

Non habitant ſimul, pudor, & fames, idem Decl. 12.

Cuſtos virtutum omnium dedecus fugiens, & laudē maximam conſequens, verecundia eſt, Cic. de Orat.

Moderatrix cupiditatum, verecundia eſt, idem 2. de finibus.

Sæpe videmus fractos pudore, qui nulla ratione vincerentur, idem 2. Tuſc.

Pudor in bello eſt maximè periculoſus: Planc. ad Cic.

Verecundia parens eſt omnis honeſti conſilij, tutela ſolennium officiorum, magiſtra innocentiæ, chara pro-

ximis,

ximis, accepta alienis, omni loco, omni tempore fauorabilem præſeferens vultum: Max. lib. 4.

Vbi ſtudium verecundiæ eſt, cupiditas rationi ſeruit idem lib. 6.

Verecundia liberi eſt, ſerui verò timor, apud Teren in And.

Formam pudor honeſtat: Curt. lib. 9.

Sæpe minus eſt conſtantiæ in rubore, quàm in culpa Curt. lib. 9.

Illum ego periiſſe dico, cui quidē perit pudor: Plaut. in Bacch.

Verecundia timorem vincit: Lib. 1. Dec. lib. 2.

Pudor malignitatem vincit, idem 4. lib. 8.

EX SACRIS.

Verecundia, ſoror eſt continentiæ: Bernard. ſuper Cant. ſerm. 86.

Nec ſterilis verecundia grata, nec humilitas præter veritatem laudabilis, idem.

Eſt verecundia pudicitiæ comes, cuius ſocietate caſtitas ipſa tutior eſt: Ambroſ. 1. de Offic.

Pudore culpa minuitur, defenſione cumulatur, idem de mor. Abel.

Mitigat iudicem pudor reorum, excitat autem pertinacia denegantium: Aug.

Verecundia laudabilis in malo, reprehenſibilis in bono: Grego. homil 10.

Quos tormenta non vincunt interdum vincit pudor, & ingenia liberaliter educata facilius verecundia quàm metus ſuperat: Hieron. ad Pammach

Verecundiæ magiſtra ipſa natura eſt, idem.

Suſtineat in audiendo verecundiam, qui noluit in faciendo habere diſciplinam: Hug. de diſcip. Monach.

Quicquid pudet dicere, pudeat, & cogitare: Hier.

Confuſio naſcitur ex reprehenſione: Anſel.

Erubeſcentiæ cauſa, eſt peccatum: Augu. ſerm. 4. de verb. dom.

Erubeſcimus vulnerum ligaturas, qui de vulneribus interdum gloriamur: Bern. in circunciſ. dom. ſerm. 1.

Verecundia vetuſtatem ingerit, & gratiam auget. idē ſup. Cant. ſerm. 33.

Pudor bonus, quo peccare aut peccaſſe confunderis: Bern. ad milit. templ.

Pudor frænum vitiorum eſt: Chryſoſto. ſup. Matth. homil. 33.

Impudentia.

QVisquis pudoré vacat, non ſentit dolorem ex turpiter factis: Plut. de vit. verec.

Impudentia falsò magnanimitas putatur: Plut. de Of. audi.

Maximum omnium vitiorũ, quæ inter homines ſunt, impudentia eſt. Eur. in Medea.

Impudentia dux eſt ad turpia, apud Stob.

Impudentia, morbus maximus, ibid.

Impudentia non conſeneſcit, ibidem.

Impudẽtia poſt peccata maximè Deo diſplicet: Chryſoſt. de verb. Eſaiæ. Vide dom.

Quantum Deo diſplicet peccatorum impudentia, tã-tum verecundia placet: Bern. ſup. Cant. ſerm 3.

Impudentes quidam abſque cauſa ſunt: Chryſoſt. ſuper Geneſ. hom. 8.

Impudentem facit mala conſcientia: idem ſuper Act. Apoſt. homil. 17.

Mores, & qualitas.

EX GRAECIS.

QVot mores hominum, totidem reſpub. Plat. de republ.

In re frequenti cognoſcuntur habitus: Ariſto. Ethic. 3.

Qualis vnuſquiſque eſt, taliter viuit, idem Eth 4.

Diuerſitates morum nequaquam ad dilectionẽ ſunt aptæ: Ariſt. Oecon. lib.

Mores boni approbant verba: Plut. de Offi. audit.

Ne ſis nimium moribus facilis, neu nimium difficilis: Demet. Phal.

Habebis in negotio memoriam, in occaſione cautionem, in moribus generoſitatem, in labore conſtantiam, in diuitijs amicitiam, in oratione perſuaſionem, in ſilentio ornatum, in ſententia iuſtitiam, in audacia fortitudinem, in actione potentiam, in natura pietatem, idem.

Sis in adoleſcentia continens, in media ætate iuſtus in ſenectute ſapiens, in morte ſine dolore Sodiad.

Nec vinum auſterum eſt aptum potioni, nec more agreſtes conuerſationi: Socrat. apud Stob.

Mores iuſti, peculium ſuum precioſiſſimum, ibid.

Mos bonus ſtabilior eſt lege, ibidem.

Mores dicentis, non verba perſuadent, ibid.

Perſarum reges ante ſacrificia de pietate diſſerunt: an tequam bibant, de temperantia: pugnaturi verò, de for titudine, ibidem.

EX LATINIS.

Sibi quiſque dat mores, miniſteria caſus aſſignat: Se nec. epiſt.

Plura moribus, quam viribus vincimus: Quintil. De clam. 5.

Ea magna voluptas, æqualem, ac parem verbis vitam agere, atque ita viuere, ut omnis oratio moribus conſo net: Cicero contra Salluſt.

Pectoribus mores tot ſunt, quot in orbe figuræ.
Qui ſapit innumeris moribus aptus erit: Ouid. 1. de art. am.

EX SACRIS.

Voniam in diſponendo ſtatu, ornandiſque moribus periculo maiore peccatur, maior diligentia adhiberi debet Lact. lib. 2.

Mores praui grauiores inimici ſunt, quàm inimici in feſti: Ambroſ.

Mores noſtri ex eo, quod diligimus, iudicantur: Auguſt. epiſt. 52.

Non omnes par morum qualitas aſtrinxit: Gregor. 30. mor.

Qualitas morum permutat ordinem perſonarum, idē in Paſt.

In omnibus moribus noſtris nihil fiat, quod cuiuſq; offendat aſpectum, ſed quod noſtram deceat ſanctitatē: Auguſt. in Regul.

Quiſquis rebus prætereuntibus ſtrictius vtitur, quàm ſeſe habent mores eorum cum quibus viuit, aut intemperans eſt, aut ſuperſtitioſus: Aug. 3. de doct. Chriſt.

Conditio perſonarum ſemper inſpicitur.

Reme-

Remedium.

REmedia malorum in ipſa ſunt mora: Eurip. in Hier. fur.

Quibuſdam remedia monſtranda ſunt, quibuſdam in-culcanda: Senec. epiſt. 27.

Animi remedia inuenta ſunt ab antiquis: quomodo autem admoueantur, aut quando, noſtri operis eſt quę-rere, idem epiſt. 65.

Gubernator vbi naufragium timet, iactura, quicquid ſeruari poteſt, redimit. Curtius lib. 5.

Tutius arbitror mali remedium ab animo, quàm ſo-lo petere.

Qui remedium expectat, celare ſuum malum non de-bet, ibidem.

Remedium ſemper tempus affert rebus immedicabi-libus: ibidem.

Ex conſideratione remedij periculi æſtimatur quan-titas: Bernar. in Natiuit. Domin. ſer. 6.

Remedia ſuperſtitioſa fugienda ſunt: Chryſoſt. ſup. epiſt. ad Coloſſ. homil. 8.

Roma. EX LATINIS.

ROma lux orbis terrarum, & arx gentium eſt: Cic. in Catil.

Roma domicilium eſt imperij, ibidem.

Romani præclara agere, quam ſcribere malebant. Sal-luſt. in coniurat. Catil.

Romanis principio viſum eſt melius, amicos, quàm ſeruos quærere.

Romanū eſt fortiora facere & pati Liuius li. 1. Dec. 1.

Romani plus auxerunt imperium parcendo victis, quam vincendo, idem lib. 10. Dec. 3.

Patres cenſent, populus iubet, idem lib. 1. Dec. 4.

Spiritus Romani magis magni, quàm vtiles, idem li. 1. Dec. 3.

Romanus ſenatus præcipiebat Conſuli, ne quem inui-tum militem duceret in aciem, idem lib. 2. Dec. 4.

Romani, nec ſi vincantur, animos minuunt, nec ſi vin-cunt, ſecundis rebus inſoleſcunt: Iuſti. lib. 32.

EX SACRIS.

ROma eſt communis patria apud Iuriſconſ.

Romæ diuinitus apoſtolica ſedes eſt collocata.ibi

Tot in Roma reges videbantur, quot ciues: Cinea Pyrrhi legatus,apud Platin.

Natura vires omnes in vnam vrbem effudiſſe videtur ibidem.

Quæ orta ſunt, occidunt: quæ aucta,ſeneſcunt. Imperium Romanum magnum habuit incrementum: verum poſtea principium,ac populi ignauia ſplendor ille Romani nominis in obſcuras tenebras cõuerſus eſt, ibidem.

Roma caput eſt omnium ciuitatum: Auguſ.in Quæſ. ex utroque.

Roma ſe ſua ipſius magnitudine fregit, idem li. 18.de Ciuit. Dei.

Curia Romana facilius bonos recipit, quam facere cõſueuit: Bern.de Conſ.lib.4.

Veſtis.

CVm veſte mulier pudorem exuit. Herod. apud Stobæum.

Veſtis, corporis concinnitatem, beneuolentia autem peccatum obtegit.ibid.

Veſtiri decet in foro honeſtè, domi, quod ſatis ſit: Gel.lib.1.

Cultus,& victus familiaris vitam indicant.Terent. in Heaut.

Non veſtis,ſed pudicitia, vera matronarum ornamẽta: Iuſt. lib.20.

Quod pro ſola inani gloria veſtimentum pretioſius quæritur, res ipſa teſtatur: quia nemo vult ibi pretioſis veſtibus indui,ubi ab alijs non poſſit videri.Greg. in homil.

Exterior ſuperfluitas, interioris hominis indicium eſt: Bern. in Apolog.

Sub quauis veſte bene colitur pietas: Ber.in epiſt.

Neglecta mundities,& inculta veſtis,cultus ipſe ſine cultu: Aug.doctr.Chriſt.

Veſtis pontificis, oſtentatio eſt bonæ conuerſationis:

Greg.

Grego. ſuper 1. Reg.

Qui veſte muliebri utuntur, neſcio utrum falſos viros, an falſas mulieres melius vocem: Auguſt. lib. 1. Soloq.

Veſtitus mundus ſecundum viri voluntatem mulieri conceditur, idem epiſt. 19.

Cultus prouinciæ morem ſequatur: Hieron. in Epitaph. Nepotis.

Sordidæ veſtes candidæ mentis indicia ſunt, idem ad Ruſt.

Muliebri ueſte vtentes, infames redduntur: Aug. lib. 1. Soliloq. cap. 6.

In veſtibus pretium affectatur, à multis, non neceſſitas: Bern. ſup. Miſſ. eſt ſerm. 1.

Veſtium curioſitas, deformitas mentium, & morum indicium, idem de conſid. lib. 3.

Veſtes noſtrę, virtutes ſunt, idem de Quadrag. lib. 3.

Habitus exterior clarus, cum mentis grauitate eſt accipiendus: Greg. in regiſt.

Opportunitas.

Opportunitas non obſeruata cum omnibus quidē in rebus ingens affert malum, tum uerò maximè in admonendo detrahit uirtutem: Plutar. de amic. & adulat.

Cupidæ occaſiones tandem oblatæ arripiuntur: Demosth. ex argu. lib.

Grauiſſimæ ſunt & ſapientiſſimæ occaſionum conciones, eædemque perſpicuæ, nec ſine pernicie negliguntur, idem 1. Olynth.

Occaſionis vox nihil aliud eſt, quam diligens temporis, & cæterarum circunſtantiarum conſideratio, ibid.

Adoleſcentibus præſertim fugienda occaſio mali.

Temporibus medicina valet, data tempore proſunt.

Et data non apto tempore vina nocent: Ouidius 1. de remed amoris.

Sum dea quæ rara, & paucis Occaſio nota.
Quid rotulæ inſiſtis? Stare loco nequeo.
Quid talaria habes? Volucris ſum, Mercurius quæ.
Fortunare ſolet trado ego, cum uolui.
Crine tegis faciem? Cognoſci nolo. Sed heus tu.
Occipiti caluo es? Ne tenear fugiens: Auſonius.

Occaſio

Occaſio in prælio ampliùs ſolet iuuare, quam virtus: Veg.lib. 3.

Occaſione dimidium negotium conficis:in hiſt. Sax.

Tempus ſortitus mendicus,multum poteſt.

Magna res,parua in tempore data.

Cum vult non poteſt,quia quādo potuit,noluit: ideo per malum velle perdidit bonum poſſe. Auguſt.

Delinquendi materia debet præcidi,apud Iuriſp.

Nihil prætereundum eſt,quod ad rem pertineat :Demoſth.in argum.lib.

Ad opportunitatem ſuperfluum inutile eſt : Chryſo. de pœnitent.

Mare, & nauigatio.

EX GRAECIS.

FIdelis terra,infidele mare, inſatiabile lucrum : Demetr. Phaler.

Vt nauigatio iuxta littus: ſic ambulatio circa mare iucundiſſima eſt.Plut. probl.Dec. 1.

Qui nauigant,tantum à morte diſtant, quanta eſt nauis craſſitudo:Anacharſis apud Diogen. lib. 1.

Securiſſima è nauibus eſt,quæ in portum venit.

Boni gubernatoris eſt,uentorum ſe flatibus accōmodare:viri autem ſapientis, animi affectibus: Ariſto.apud Stobæum.

Iucundum eſt , mare ex terra intueri: Callimach. apud Stob.

In terra pauperem eſſe præſtat, quam diuitem nauigare: Menand.

EX LATINIS, ET SACRIS.

MAgna pars hominum,quæ nauigatura eſt,de tempeſtate non cogitat: Senec.de tranq. anim.

Maris nauigatio, mortis cauſa:Plin.Senior,19.

Mare nauigare coegit auaritia,idem lib. 22.

Improbè Neptunum accuſat, qui iterum naufragiū facit: Pub. Mim.

Venturam melius præſagit nauita mortem.

Vulneribus didicit miles habere metum: Proper. li. 3.

Nec violaſſe fidem tentantibus ęquora prodeſt.

Perfidiæ pœnas exigit ille locus: Dido. apud Ouid.

Difficile naufragium patitur, qui uentorum rationē diligenter inſpexerit: Veg lib. 4.

Mare viua in ſe corpora retinet, mortua reijcit: Greg. 6. mor.

Maris fluctus dicuntur, mentis cogitationes, idem lib. 11. mor.

Nauis Petri, eccleſia deſignatur, idem 17. mor.

Promiſsio. EX GRAECIS.

SPonde, propinqua eſt noxa: Plut. in Conu. Sapien.

Iniuſtum quod promittitur, dicitur, ſed non promittitur: Ageſil. apud Plut. in Apophth.

Fac magna, non magna promitte: Phoci. apud Stob.

EX LATINIS.

PActa ſemper, & promiſſa ſeruanda ſunt, quæ nec vi, nec dolo malo facta ſunt: Illa ſeruanda non ſunt, quæ non ſunt ipſis utilia, quibus illa promiſeris: Cicer. 3. Offic.

Promiſſa ſeruanda non ſunt, ſi tibi plus noceant, quā illi proſint, cui promiſeras, idem 1. Offic.

Quod affirmatiuè, quaſi Deo teſte promiſeris, id tenē dum eſt, idem 2 Offic.

Sponſionis vinculum non leuat dignitas rerum ſponſarum: Liuius 1. Dec. lib 8.

Sponſio neminem præter ſponſorem obligat.

EX SACRIS.

PRomiſſionum perceptio, eſt cuſtoditio præceptorum: Chryſoſt. ſup. Act. Apoſtol. hom. 1.

Quoniam iam vouiſti, iam te aſtrinxiſti, aliud tibi facere non licet, non talis eris, ſi non feceris, quod uouiſti, qualis manſiſſes, ſi nihil tale uouiſſes, minor enim tunc eſſes, non prior: modò autem (quod abſit) miſerior ſi ideo fidem fregeris, quantò beatior, ſi perſolueris: Auguſt. de Armet. & Paul.

Tolerabilius eſt promiſſum non facere, quàm facere,

quod turpe eſt: Ambroſ.

Cuius animum neſcis, de eius voluntate periculoſè promittis, Hieronym.

In malis promiſſis reſcinde fidem, in turpi voto muta decretum, quod incautè uouiſti, non facias: impia eſt promiſſio, quæ ſcelere adimpletur: Iſid 2. Solilo.

Quantò citius malum uotum impleri promittitur, tantò celerius punitur: Greg. lib. 16 mor.

Bona uota quoties effectum percipiunt, multiplicantur, idem 34. mor.

Dignus eſt ſupplicio, qui ſeipſum Deo ſubtrahit, à voto reſiliens, ibidem.

Mundi promiſſa ſemper fallunt: Dei autem promiſſa nunquam fallunt: Auguſt. ſerm. 3. de uerb. Apoſt.

Promiſſio eſt beneficium, idem epiſtol. 120.

De promiſſionibus Dei nihil dubitandum, idem in Quæſt. ex utroque.

Promiſſa ſua ut Deus compleat, non eſt in Dei, ſed in hominis poteſtate, idem lib. 1. de prædi. Sanct.

Vultus. EX GRAECIS.

EX ſpecie comprehenduntur mores: Cleant. apud Diogen. lib. 7.

Ad vultum boni viri aſpicere, dulce eſt: Eurip. in Ion.

Non intemperanter, ſed arte quadam facies futuræ uxoris conſideranda, benigni enim oculi ſummam animi pulchritudinem comitantur: quæ autem maligna, & odioſa fuerit, ea ſtatim, & oculis tranſuersè, implacideque intuetur. Qui ſtolidus, ac ſimplex eſt, pupillas, & oculos patentes gerit, ut aſini, & oues. Cui ſupercilia coniunguntur, improbus eſt. Cuius ſuperficies in uultu non rubet, ſed obſcura, caliginoſaque eſt, huius anima nunquam ullo modo exhilaratur: Cæterum eiuſmodi notæ non ſolum uirginibus, & mulieribus, ſed etiam viris inſunt, unde de mulieribus, quales futuræ ſint, multò antè uaticinantur Indi. Nicoſt. Apud Stob.

EX LATINIS.

MAgnorum virorum non minus utilis eſt præſentia, quàm memoria: Senec. epiſt. 102.

Frons pluribus generibus peccat: Quint. lib. 1.
Fronte ac vultu ſimulatio facillimè ſuſtinetur: Cicer. ad Lent.
Vultus, ac frons animi eſt ianua, quæ ſignificant voluntatem abditam, & occultam, idem de petit. Conſul.
Frons triſtitiæ, hilaritatis clementiæ, ſeueritatis index Plin. Senior lib. 11.
Heu quàm difficilè eſt, crimen non prodere vultu: Ouid. 2. Metamorpho.
Nec bene mendaci riſus componitur ore.
Nec bene ſolicitis ebria verba ſonant: Tibul.
Fronti nulla fides. Iuuenal. Sat. 11.

EX SACRIS.

Non ita exprimit affectũ digitus, ſicut vultus: Ber.
In pleriſque iuſti aſpectus, admonitio correctionis eſt: perfectioribus autem lætitia: Ambr. ſup. Beat. immac.
Faciem craſſitudo operit: Greg. lib. 12. mor.
Facies Dei, cognitio eius eſt, idem in 2. Reg.
Facies notat conuerſationem, ibidem.
Frons, pudoris ſedes: Auguſt. de verb. Apoſt.
Formarum varietas, & ſpecierum numeroſitas in rebus conditis quid, niſi quidam radij Deitatis? Bern. ſup. Cant. Serm. 31.

Mercatura, & lucrum.

EX GRAECIS.

Qui nihil reſtauratur, habita finiuntur velociter: Ariſt. Ethic. 4.
Lucrum turpe, accuſatio naturæ eſt, apud Stob.
Omnis homo lucri cupidus eſt: Plut. de cupid. lucri.
Lucrum eſt auxilium indigentiæ: Ariſt. Ethic. 8.
Quod cum maiore labore acquiritur, magis diligitur, idem Ethic. 8.
Neceſſarium eſt in omni ciuitate aliquid vendi, & aliquid emi, idem Polit. 6.
Fidelis terra, infidele mare, inſatiabile lucrum eſt: Demetr. Phal.
Damnum potius, quàm turpe lucrum eligendum eſt: Diog.

Diog. lib. 2.

Niſi lucrum eſſet, nemo eſſet improbus: Deiph. apud Velat.

Mercatura exercetur rerum permutatione: Homer. Iliad. lib. 7.

Non in omnibus lucrum tibi proponas.

Parua lucra maiora detrimenta afferunt.

Pecunia emendo, & vendendo æquat ſummos infimis tollitque diſſidium: Demoſth. in arg. lib.

In emendo tempore, qui prior eſt, prior etiam iure putatur, ibidem.

Vt paucis dicam, quantumuis ſapientem animum lucrum vi ſuperat, apud Stob.

Spes mali lucri, initiũ eſt iacturæ: Xenoph. apud Stob.

Lucrum iuſtitiæ præferunt impij, ibid.

Agricolæ, & mercatores ab admittendo bello melius deterreri non poſſunt, quàm ſi eis negotiationis euerſio illis agrorum vaſtatio proponatur: Demoſt. in arg. lib.

EX LATINIS.

Auarus animus nullo ſatiatur lucro: Senec. epiſt 95.

Nullus, niſi ex alterius damno quæſtus eſt, idem de ira lib. 2.

Sordidi putantur, qui mercantur à mercatoribus quod ſtatim vendant, nihil enim proficiunt, niſi admodum mentiantur: Cic. 1. Offic.

Malo emere, quàm rogare, idem 6. Act in Verr.

Emptum cum malè eſt, ſemper pœnitet, Plin. Senior libro 18.

Quod non facit, aut patitur mercator?

Publicum à paucis emi, periculoſum eſt: Salluſt. in Coniur. Catil.

Lucri bonus odor ex re qualibet: Iuuen. Sat. 14.

Difficilè ſalua erit ciuitas, in qua pluris, quàm bos, venundatur piſcis: Cato apud Plut. in Apopht.

Qui pręcocia magno emunt, deſperant ſe ad maturitatis tempus peruenturos: Socr. apud Diog. Laer. lib. 2.

In magna inopia quicquid emi poteſt, vile eſt. Quint. Declam. 12.

Res partim emuntur pecunia, vt domus: partim tempore, & diligentia, vt liberalis diſciplina: Diog. li. 6.

Terra omnia parit, & rurſum recipit.

EX SACRIS.

QVæſtus magnus, conſcientię puritas: Chryſoſt. ſuper Matth homil.58.

Damnum qui certat euitare, potior eſt eo, qui certat lucrum quærere, apud Iuriſconſ.

Lucrum non quærendum in rebus diuinis: Ambroſ. ſup. Luc.

Mercatorum laborioſa uita eſt: Aug. Ser. 48.

Nemo habet iniuſtum lucrum ſine iuſto damno. idē.

Non ſic ſapit lucrum, quàm dolet damnum, idem.

Quæſtum facilè negligit generoſus animus. Hier.

Aurum, & diuitias per bella quęrere, nefas eſt: per maria periculum: per falſitates opprobrium: per agri culturam verò licitum eſt, honeſtum uerò eſt lucrum, per quod nemo læditur, iuſtè acquiritur, & nulli præiudicatur: Caſſiodorus in epiſto.

Vltroneæ uileſcunt merces, & pretia facilitate decreſcunt: Hieron ad Demet.

Pretium rebus imponit affectus: Amb. 1. de Offic.

Emptio præſumitur facta ex pecunia illius, cuius cantat inſtrumentum, ad Iuriſconſ.

Emptor bonæ fidei dicitur eſſe, qui aut ignorauit rem alienam, aut putauit eum qui vendidit, habere poteſtatem vendendi ibidem.

Lucra interdum damni occaſione colligimus: Chryſoſt. ſup Matth. homil. 9.

Lucri ſpes omnia difficilia facit iucunda, idem de Sacerdo. lib.

Mercator homo vix Deo poteſt placere, idem ſuper Matth. homil. 38.

Vſura, & mutuatio.

HAbes, ne fœnereris, quia non indiges: non habes, ne fœnereris, quoniam, ſatisfacere non poteris: Plutar. de Vſur. vit.

Fœnus, onus eſt etiam diuitibus intolerabile, ibid.

Si neceſſarijs contenti eſſemus, minimè vſurariorum genus peſſimum inueniretur, ibid.

Deliciæ fœneratores fecerunt, non ſecus ac aurifices vnguentarios, ac tinctores, ibidem.

Et eſca, vſura eſt, & veſtis vſura eſt, & quodcunque ſorti accidit, vſura eſt: quod velis ei nomen imponas, vſura eſt: Ambroſ. lib. de Dauid.

Peior ciuis exiſtimatur fœnerator, quàm fur. Cato de Re ruſt.

Fœneratio etiam ijs inuiſa eſt, quibus ſuccurrit: Co. lum. libro 1.

Turpia lucra fœnoris, & velox inopes vſura trucidat: Anſel. in Æglog. de vit. hum.

Vſuræ liberos ſeruos faciunt: Pub. Mim.

Qui ſub vſura accipit, ſub tempore quaſi beneficium ſentit, ſub vſura per omnes eius facultates decurrit, & totum conuertit in debitum: Chryſ.

Prudentis viri eſt, qui mutuum prudenter dedit id amicè recipere: non poſtquam humaniter contractum eſt, odioſè recipere: Theoph. apud Stob.

Ad ſacros ordines non ſunt promouendi vſurarij: Gregor. in Regiſt.

Fœnus, extremæ impudentiæ ſignum: Chryſoſt. ſup. Matth. homil. 57.

Vſurarius ſuper omnes mercatores maledictus, idem ſup. Matth. hom. 38.

Latro.

Omnis fur malignus eſt: Ariſt. Rhet. 2.

Non ſolum qui clam tollit, ſed etiam qui palàm tollere vult latro eſt. idem Topic. 6.

Nemo ad humanum ſanguinem propter ipſum venit, aut admodum pauci, nudum latro tranſmittit: etiã in obſeſſa via, pauperi pax eſt: Sen. epiſt. 14.

Nulli etiam, cui rapina fœliciter ceſſit, gaudium rapti durauit in poſterum, idem epiſt. 17.

Nullum eſt aliud latronum beneficium, niſi vt commemorare poſſint ijs ſe vitam dediſſe, quibus non ademerunt: Cic. Phil. 2.

Inſidiatori, & latroni non poteſt afferri iniuſta nex. idem pro Milone.

Nihil eſt turpius ingenuo nihil minus libero dignũ, quàm in conuentu maximo cogi à magiſtratu furtum reddere, idem 4. Actione in Verrem.

Furtum deprehendi, infœlicis ingenij eſt. Plinius Senior, in præfat.

Furto ſublata quædam fertilius proueniunt, idem libro 19.

Turpe eſt, uirtutis gloriam magnitudine prædæ minui: Maxim. lib. 6.

Si propterea non feciſti furtum, quia times, ne videaris, intus in corde feciſti: furti reus teneris, etſi nihil tu liſti: Auguſt.

Fur nemo rei ſuæ eſt: Tertul.

Malefico præda coniuncta eſt Lact. lib. 3.

Si pœnale eſt clanculò auferre, multo maioris pęnæ eſt violenter eripere: Aug. in quodam ſerm.

Plerunque amittit, qui poterat retinere, qui audacter ea, ad quæ pertingere non valet, eripere feſtinat: Gregor.

Qui recipiet, qui aliena tulerit, ſi ſemper ardebit, qui ſua non dedit: Rabir, ſup. Matth.

Vltra omnes crudelitates eſt, diuitem velle fieri de exiguitate mendaci.

Latro meritò grauiora legibus patitur, quam contra leges ipſe commiſit: Augu. contra epiſt. Parm. cap. 7.

Latro bonus magnam peccatoribus pręſtat fiduciam. Grego. in Regiſt.

Fur nocturnus ſi occiditur, non committitur homicidium: Augu. lib. 2. Quæſt. ſup. Exod.

Quod inueniſti, & non reddidiſti, rapuiſti idem ſerm. 19. de Verb. Apoſt.

Ablatio rei alienæ, reſtitutione diſſoluitur: Chry. ſup. Matth. hom. 12.

Abſtinenda manus ab alienis, ſi pecunias exigere non poſſumus, idem de Virt. & vit. Ser.

Fur mētitur, ac peierat, idē ſup. epiſt. ad Philip ſer. 1.

Furtum ſegnitiei eſt, idem ſup. epiſt. ad Heb. Ser. 6.

Debitum.

Magis redde mutuum, quàm amicis tribue: Ariſt. Ethic. 9.

Secundum delictum arbitrantur per ſe mentiri, ſecūdum verò debitorem eſſe, quandoquidem qui debent, ut plurimum mentiri coguntur: Plutar. de vit. vſur.

Mutuum ſumere, mendacij principium eſt: Baſil. in Hexam.

Nihil grauius, quàm audire, Redde, ibidem.

Parum intereſt, vtrum ab homine, vel à fortuna mutuum acceperis: Sen. epiſt. 87.

Eſt animi ingenui, cui multum debeas, ei plurimum velle debere, Cic. ad Curt.

Reddit beneficium, qui libenter reddit. in Hiſt. Sax.

Stultus eſt debitor, qui gaudens, pecuniam accipit, & tempus, quo reddere debeat, non attendit: Gregor. in moral.

Cenſum non ſoluere, eſt vſurpatio libertatis, apud Iuriſper.

Debita, quæ dimitti oramus, peccata ſunt: Auguſtin. epiſt. 54.

Debitum qui exigit, non peccat. idem libro 19. contra Fauſt.

Debitores ſumus præcipuè quinque, ſcilicet, corpori, cordi, fratri, ſanctis, & mortuis: Bern. de Verb. domini.

Bellantibus ſumptus debētur ab ijs, qui in pace ſunt: Chryſoſt. ſup. epiſt. ad philip. Ser. 4.

Priuilegium.

Nihil odioſus, quàm reuocare ea, quæ maiorum benignitas indulſit.

Priuilegium eſt principis beneficium contra ius commune indultum, apud Iuriſc.

Priuilegium ita vni eccleſiæ concedatur, ut alteri iniuria non irrogetur: Greg. ex Regiſt. lib. 2.

Spectaculum, ludus.

Vita ſine feſtiuitatibus longa eſt uia ſine diuerſorijs, Democ. apud Stob.

Locus ſæpenumero remiſſio ſtudij eſt: Plat. de ſummo bono.

Requies, & ludus in vita neceſſaria: Ariſt. Ethi. 4.

Ludus eſt propter requiem, idem Polit. 8.

Statim à primis annis pueri honeſtis iocis aſſueſaciēdi ſunt: nam ſi iocis minus decentibus aſſueſcant, nunquam legitimi, probique viri euadere poterunt, ibid.

Ludendi eſt, quidem modus retinēdi, vt ne nimis omnia profundamus, elatique voluptate in aliquam turpitudinem elabamur: Cic. 1. Offic.

Pueris non omnes licentiam ludendi damus, ſed am, quæ ab honeſtatis actionibus non ſit aliena, idem Offic.

Aduerſus miſeros inhumanus eſt iocus: Quint. lib.4.

Si damnoſa ſenem iuuat alea, ludit, & hæres: Iuue. Sat. 4.

Inſtrumenta luxuriæ, tympana, & tripudia: Iuſtin. libro 30.

Ambitioſiſſimum gloriandi genus eſt, etiam deridere: Quintil. lib.11.

Ioci ab eccleſia remouendi: Ambroſ.1.Offi.

Saltatio ad adulteras pertinet, non ad pudicas, idem de Virg. lib. 3.

Aleam inuenit dæmon: Auguſt. lib.4. de ciuit. Dei.

Spectacula, & ludi ſæculi pœnitendi, fugienda: Augu. de vera, & falſa pœnitentia, cap 1.

Spectacula theatri, vera inſania ſunt: Augu. de Catec. rudibus.

Saltatio, barathrum eſt diaboli: Chryſoſtomus ſuper Matth. homil. 48.

Spectaculorum admiratio eloquentiam Dei in contẽptum ducit: Chryſ. de vero: Eſaiæ homil. 1.

Theatra riſuum, ac turpium voluptatum incentores ſunt: Chryſ. ſup. Matth. homil.6.

Theatra, magna mala efficiunt ciuitatibus, idem ſup. Acta Apoſt. hom.52.

Theatrum officina iniquitatis eſt, idem de pœnit. homil 8.

Vrbanitas mollem animum facit, idem ſup. epiſto. ad Epheſ. ſerm. 17.

Vrbano nihil impudentius, ibidem.

Nouerca.

Qui liberis ſuis nouercam ſuperinduxit, non honore dignus, ſed infamis ſit, utpotè diſſenſionis autor domeſticæ, apud Stob.

Nihil boni aiunt nouercam cupere filijs ſpurijs, quarum reprehenſionem uita: Eurip. apud Stob.

Inimica conſequens nouerca liberis prius genitis, vipera nihilo clementior eſt: Eurip. in Alceſt.

Nunquam duplicia connubia laudauero mortalium, nec binas matres habentes liberos, idem in Androm.

Diuiſio.

CVm nimis in diuiſione properamus, tardiores ab ſoluimus, Plat. de Regn.

Diſtincta melius ſeruantur: Sen. epiſt. 8.

Reficit animos, ac reparat varietas ipſa: aliquantoque difficilius eſt in vno ſemper perſeuerare: Quint. lib. 1.

Facilius eſt multa facere, quandiu, ibidem.

Diſtinguendum ſemper eſt inter manifeſta, & dubia: Bern. ſup. Cant. ſerm. 18.

Numerus.

OMnia terminantur numero: Ariſt. Eth. 3.

Oportet eſſe vnum numero id quod maximum, & optimum dicitur: Ariſt. Topic. 7.

Vnus quidem, nec unus quidem eſt: Archid. apud Diog. lib. 3.

Multi dicuntur pauci, habito reſpectu ad plures, apud Iuriſconſul.

Perfectio ſolet in ſeptenario numero deſignari: Gregor. in 1. Reg.

Venatio.

VEnandi ſtudium, ac voluptas multo labore afficit, & incommodo: Liuius 1. Decad lib. 1.

Iucunda poſt venationem menſa plena eſt: Eurip. in Med.

Animal brutum.

ANimalia cuncta noſcunt ſibi ſalutaria præter hominem: Plinius lib. 27.

Animalia gulæ carcere coercere cœpimus, idē lib. 22.

Beneficiorum Dei animalia etiam partem habent Chryſ. ſuper Geneſ hom. 28.

Senſus melior in brutis, quam in hominibus: Auguſt. de Quantit. Anim.

Vniuerſis animalibus data eſt ratio, brutis tantùm ad vitam tuendam: homini autem ad propagandam. Lactan.

Animalia fecit Deus propter hominem, hominem autem propter ſeipſum. Si ergo animalibus miniſtrat propter hominem, quomodo hominibus non miniſtrabit propter ſeipſum? Chryſoſt. ſuper Matth.

Nullum eſt animal præter hominem, quod habeat aliquam notitiam Dei: Cic. de legibus.

Meritum.

HAbent in meritis gratiam periculum, & difficultas Quint. lib. 7.

Iniquiſſima magnorum meritorum conditio eſt, ſi quicquid non fuerit abiectum, de prioribus perijt. idem Declamat. 5.

Non perdat autoritatem meritum, quod ultra expectationem eſt: idem lib 6.

Multiplicata obſequia demerentur potius, quàm offendunt: Lact. lib. 4.

Nemo meritis Deum præuenit: Gregor. 23. mor.

Magna ſunt uitæ actiuæ merita, ſed contemplatiuæ potiora, ibidem.

Sis auarus in petendo, modò ſis idoneus in promerendo: Ambr.

Multorum merita quatiuntur unius delicto, idem.

Sufficit ad meritum, ſcire, quod non ſufficit meritũ. Bern. ſerm. 33.

Præpoſteris ordo eſt, ante meritum exigere pręmiũ, & ante laborem ſumere cibum, idem ſup. Cant.

Iuxta meritum plebis Deus ſolet prouidere de paſtore: Greg. 18. mor.

Merita maiorum in natos traijciuntur. Auguſt. lib. 6. de Geneſ. ad lit.

Meritum diſpar habet, qui ſociabiliter viuit, & qui vtiliter præeſt: Bern. ſup. Cantic. ſerm. 23.

Meritum hominis totum eſt, ſi totam ſpem ſuam ponat in Domino. idem ſup. Pſalm. Qui habitat.

Reſpectus domini variatur pro meritis eorum, quos reſpicit: idem ſup. Cant. ſerm. 57.

Merita noſtra ſunt munera Dei: Auguſt. confeſſ. 10. cap. 13.

Dona ſua, non merita noſtra coronat Deus, idem epiſtola 105.

Meritis parentum gaudent nati, idem 6. de Gene. ad liter. cap. 9.

Scandalum.

SI de ueritate ſumitur ſcandalum, vtilius permittitur naſci ſcandalum, quàm veritas relinquatur: Grego. ſuper Ezechiæ.

Scandalum male ſcandalo reſarcitur: Bern. de præcep. & diſcipl.

Cùm carpuntur uitia, & inde ſcandala oriuntur ipſe ſibi ſcandali cauſa eſt, qui fecit, quod argui debeat, non ille, qui arguit. non ergo, timeas contra charitatem eſſe, ſi unius ſcandalum multorum compenſaueris pace: melius enim eſt, ut pereat vnus, quàm vnitas: Bernar.

Odor.

ODor bonus, teſtimonium bonum: Bern. ſuper Cantic. ſerm. 71.

Odorem morum fama diiudicat colore conſcientiæ, ibidem.

Odorat tantum peccator Dominum: iuſtus etiam guſtat: Bern. ſup. Cant. ſerm. 67.

Non bene olet, qui ſemper bene olet, Hier. ad Demet.

Sepultura.

SEpulturæ nullus ſit reſpectus: Aug. in ſent. ſuis.

Sepultura nulla eſt piæ iacturæ: idem lib. 19. Quæſtio ſuper Geneſ.

Sepulturæ pompa magis eſt viuorum ſolatium, quàm mortuorum refugium, idem de cura pro mort.

Sepelitio fidem reſurrectionis aſtruit: idem libr. 1. de Ciuit. Dei, cap. 13.

Hominis ſolùm poſt mortem ſepulturæ cura: Plinius Sen. libro 7.

Teſtamentum, & hæreditas.

TEſtatoris voluntas ſeruanda, aut hæreditate carendum. Auguſt. de quinque hæreſ.

Tabulæ teſtamenti etſi aboletæ ſunt, è legatis tamen patrimonij amplitudo poteſt intelligi. Demoſth. contra Aphobum.

Teſtamenta hominum ſpectacula ſunt morum: Plin. Iun. lib. 8.

Optima hæreditas, quæ à patribus traditur liberis, eſt gloria virtutis, rerumque geſtarum, cui dedecori eſſe nefas, & vitium iudicandum eſt. Cicero 1. Officior.

Licet patri apud filium gloriari, ad quem hæreditas ſuæ huius gloriæ, & factorum imitatio pertinet, ibid.

Omnia hæredum officia ſunt præſumenda. Plin. Iun. libro 4.

Quod meum eſt, mihi legari non poteſt: apud Iuriſp.

Teſtamentum vetus mutabile erat, teſtamentum nouum immutabile eſt: Greg. ſup. Ezech. lib. 1.

Qui hæreditatem, aut ſucceſſionem paternam renuit, hæreditaria non debet onera ſubire, Greg. in Reg. lib. 5.

Vxor hæres, pudicitiæ pretium eſt: Hier. ad Saluinã.

Teſtamentum, hominis morte confirmatur: Auguſt. in expoſit. Epiſt. ad Galat.

Hæreditas, in qua Chriſti cohæredes ſumus, non minuitur multitudine filiorum, nec fit anguſtior numeroſitate cohæredum: in ſent. Auguſt.

Hæreditas noſtra, pater immortalitatis eſt: Auguſt. in l. 83. Quæſt.

Hæreditas noſtra pax eſt: idem Pſalm. 124.

Hæreditas eccleſiæ eſt Deus, idem in Pſalm. 5.

In teſtamento aliquid pauperibus relinquendum eſt. Chryſoſt. hom. 2. ſup. Pſal. 50.

Teſtatoribus voluntas, lex eſt, apud Iuriſconſul.

Experientia.

EXperientia artem facit: imperitia verò caſum. Ariſt. Metaph. 1.

Experientia ſingularium, ars vniuerſalium cognitio eſt, ibidem.

Multi.

Multitudo temporis facit experientiam, ibid. Eth 6.

Inſania aliena frui, optimum eſt: Plin. Sen. lib. 18.

Par eſt eos, qui generi humano res vtiliſsimas conquirere, & perpenſas, exploratáſque memoriæ tradere concupierint cuncta tentare: Colum. lib. 1.

Per varios caſus vſus experientiam fecit, exemplo mõſtrante viam: Manil. lib 1.

Non trepidat de euentu inuentionis ſuæ qui probatis eam experimentis comparauit. Iulius Front. in præfat.

Aſſiduitas experiendi ſubtrahit paulatim admirationem: Auguſt.

Multa fieri reipſa comperio, quæ inexperto nullatenus perſuaderi queunt: Bernard. in epiſt.

Experto in ſua ſcientia credendum eſt: apud Iuriſconſult.

Rerum progreſſus oſtendunt multa, quæ initio præcaueri non poterant: Demoſt. in argum. lib.

Argumentum, & diſputatio.

ARgumentum eſt quicquid quocũque modo rei dubiæ, de qua diſputatur, fidem facit: apud Iuriſcon.

Arguendo, & diſputando veritas inuenitur, ibidem.

Argumento cognoſcitur, quod liquido conſtare non poteſt, ibidem.

Arguitur iniuria tripliciter nempe lege, ratione, & exemplo, ibidem.

In diſputationibus validius, & vrgentius argumentũ in finem ſeruandum eſt, ibid.

Optimus, & efficaciſsimus modus conuincẽdi aliquẽ, eſt per retortionem, & legem propriam, ibid.

Studioſus iuris in quouis argumento præcipuè conſiderare debet, an peccet penes aliquam fallaciam, ibid.

Diſputans non debet extra propoſitũ vagari: alioquin audit, Amice quod ais, impertinens eſt: ibidem.

Ars contradicendi, omnia in dubium uertere poteſt: Plat. de ſcient.

Qui poſitioni non credit, reprobare debet: qui reprobare non poteſt, poſitioni credat, idem.

Manifeſta negare, irreuerentia eſt: Ariſt. Rhet. 2.

Seruos negantes, ac contradicẽtes magis flagellamus. ibidem.

Quolibet contra opiniones ſapientum proferente, ſo-

licitum eſſe ignorantia eſt, ibidem.

Vno inconueniente dato, plurima contingunt, idem Phyſic.1.

Magis dicimus ſcire illum rem, qui ſcit eam affirmatiuè, quàm qui ſcit eam negatiuè, idem Metaph 3.

Prudenti incredulitate non eſt quicquam utilius mortalibus. Eurip. in Helena.

Colloquentium duorum irato altero, iſte, qui verbis non refragatur, prudentior eſt: Eurip. apud Stob.

Ingentia mala non aliter, quam ex aliqua contentione oriuntur. Plat. in Phæd.

Contradicentem docere oportet, non contradicendo compeſcere nam nec inſano, ſi uiciſſim inſaniat, aliquis medebitur, ibidem.

Sermones ſophiſtici facilius contradicuntur, quàm diſputantur: Ariſt. Phyſ.2.

Quaſdam quæſtiones, ſubtilius eſt cõtemnere, quàm ſoluere: Senec. epiſt. 50.

Diſputare docemur, non viuere, idem epiſt. 46.

Non te prohibeo aliquando ſophiſmata tractare, ſed tunc cùm non uoles aliquid agere: idem epiſt. 113.

Neceſſe eſt contentioſè loquaris, quod probare non poſſis: Quint. Declam.18.

Mala, & impia conſuetudo eſt, contra Deos diſputandi, ſiue ex animo hoc facias, ſiue ſimulatè: Cic.2. de natur. Deorum.

Contentio tandiu ſapiens eſt, quandiu proficit, aut ſi non proficit, non obeſt, idem pro Cluent.

Rem manifeſtam negare, augentis eſt crimen, non diluentis: Plin. Iun. li.4.

Nimium altercandò ueritas amittitur: Pub. Mim.

Contentione nonnunquam obruuntur ingenia diſcẽtium.

Nunquam ad rationem ueritatis intrabit, quiſquis à diſcuſſione cœperit erudiri: in Collect. Neſt. abbat.

Contentio ſummæ difficultatis eſt initium: Auguſt. de ver. relig. cap.24.

Argumenta captioſa breuibus regulis ſoluenda ſunt: Aug. contra Acad. lib.3.

In diſputationibus non eſt quærenda uictoria, ſed bonum, & rectum, idem contra Acad lib.1.

Non diſputatio ueritate, ſed ueritas diſputatione requiritur: idem lib.1. ſuper Geneſ.

In diſputationibus ſine ſcripturarum autoritate nihil

temerè

temerè aſſerendum,idem libro 2.cont.Pelag.

Argumentum ab abſurdo tollitur, ſi abſurdius ſequatur, apud Iuriſconſ.

Diſputare ſine timore Dei,eſt ueritatem ſubuertere. Chryſoſt. ſuper Matth.hom. 35.

Diſputationes inſanæ à ſatana ſuggeruntur.idem ſup. Ioan. hom.7.

Quæſtionis nulla neceſſitas,vbi fides eſt: Chryſ. ſuper Matth. homil 1.

Neceſſe eſt alteram partem contradictionis eſſe uerã. Ariſtoth.Metaph.4.

Nemo à ſimilitudine vocum,niſi qui diſputat,captus eſt: Sen. epiſt.45.

Diſputatio ad iudicium pertinet: Greg. in mor.

Litigium.

LIs de rebus facilè corruptibilibus, celeriter debet terminari,vel res vendi:apud Iuriſconſ.

Publicæ contradictiones, & controuerſiæ, ſi priuatas offenſiones ſubductas,leuiores effici ſolẽt: Plut.de Polit.

Paruo ab initio contentionem magnam hominibus lingua ſuppeditat: hoc verò ſapientes homines maximè cauent,amicis non fabricare litem: Eurip.in Androm.

Diuerſitas opinionum,eſt cauſa litis:Metaph.5.

Multi litigant in foro, non tam ut ipſi aliquid conſequantur, quàm ut alios uexent, atque moleſtent. Heſiodo.

Ille forum, & litigium vitare debet, qui ſibi non eſt conſcius magnarum diuitiarum, ibidem.

Maior plerunque lite quæſtio eſt: Quint. Decl.13.

Nihil bono viro,ac quieto magis conuenit,quàm abeſſe à ciuilibus controuerſijs: Cic. ad Atticum.

Cauſarum occupationibus agitatus debet ad aliquem habere recurſum: Greg. in regiſt.

Cauſæ dubiæ ſunt Romæ determinandæ,ibidem.

Inter turbas cauſarum non moueri,magni eſt animi, ibidem.

Contentionis finis nunquam inuenietur,ſi ea, quæ iudicata ſunt, differantur: Greg. in Regiſt.

Contentiones de terrenis diu habere, religioſis indignum eſt: Greg.in regiſt.

Contentiones per firmam pacis cõcordiam cõponere,

valde

valde laudabile, ibidem.

Genus humanum ad contentiones natum eſt: Chryſ. ſuper Act. Apoſt. hom. 7.

Contumacia, & impœnitentia.

IN male cęptis honeſtior uidetur pertinacia, quàm im pœnitentia: Senec. de ira, lib. 1.

Cuiuſuis eſt hominis errare, nullius, niſi inſipientis perſeuerare in errore: Cic. Phil. 2.

Hominibus nimia pertinacia, atque arrogantia accide re ſolet, uti eò recurrant, & id cupidiſſimè appetant, quod paulò ante contempſerint: Cæſ. de bell. ciui. lib. 1.

Abſit pertinax contentio in familiari ſermone: Amb.

Contumacia redargui non poteſt, niſi exemplo: Lact. libr.

Pertinaces plus de ſe, quàm ſunt, ſentiunt: Gregor. in Paſt.

Pertinacia ex ſuperbia oritur, ibidem.

Contumax habetur pro præſenti, apud Iuriſconſ.

Contumaces plerunque auari: Auguſt. de bon. vid.

Obſtinati in ſuo ſenſu peſſimi: Bernard. de reſurrect. Dom. ſerm. 3.

Impœnitentia cordis, eſt peccandi obſtinata uoluntas: Bern. de conuerſ. ad cleric. ſerm.

Pertinacia non ſinit hominem corrigi: Aug. epiſt. 210.

Motus.

COrporis motus, uox quædam eſt animi: Amb.

Motum natura informet: ſi quid ſanè in natura vitij eſt induſtria emendet, idem.

Motio locorum, iræ, aut viſitationis indicium: Chryſoſt. ſuper Act. Apoſt. hom. 11.

Primi motus non ſunt in nobis. Ariſt.

Conditio.

COnditio, cuius euentus operatur, non debet ſpectari, apud Iuriſconſ.

Conditio difficilis habetur pro impoſſibili, ibid.

Expro-

Exprobratio.

Beneficia non ſunt exprobranda apud memores: Liuius 1. Dec. lib. 6.

Odioſum eſt genus hominum officia exprobrantium, quæ meminiſſe debet is, in quem collata ſunt, non commemorare, qui contulit. Cic. in Lælio.

Beneficium qui dicit ſe dediſſe, petit. Pub. Mim.

Crede mihi, quamuis ingentia Poſthume dones,
Autoris pereunt garrulitate ſui. Mart. lib. 5.

Hypocrita, & ſimulatio.

Hypocrita, ſi bonum eſt bonum eſſe, vt quid vis apparere, quod non vis eſſe? ſi malum eſt, malum eſſe, vt quid vis eſſe, quod non uis apparere? melius eſt bonum eſſe, ſi malum eſt malum apparere, peius malum eſſe: ergo aut appare, quod es, aut eſto, quod appares. Chryſoſt. ſup. Matth.

Hypocriſeos macula pauci carent: Hier. in epiſt.

Quod maximè diſſimulas, frequentius exit lucem.

Simulata æquitas, non æquitas eſt, ſed duplex iniquitas: quia iniquitas eſt, & ſimulatio: Aug. ſup. Pſal. 63.

Vult hypocrita ſcire diuina eloquia, nec tamen facere: vult rectè loqui, nec tamen uiuere: Greg. 11. mor.

Hypocriſim excludit ſimplicitas: Anſel. ſuper Epiſt. ad Roman.

Hypocritarum laus præda dicitur: Greg. 5 mor.

Hypocrita ſua opera perdidiſſe putat, ſi à nemine conſpiciatur: Greg. 8. moral.

Hypocriſis Eccleſiaſticorum putida labes eſt: Bernar. ſup. Cant. ſerm. 42.

Hypocriſis malum abſcondit, quod eſt, & bonũ, quod non eſt mentitur, ibid. ſerm. 95.

Hypocriſis contra ueritatem præualere non permittatur: Greg. in Regiſt.

Hypocrita ſanctus eſſe non appetit, ſed uocari: idem ſuper Cant.

Hypocritarum opera ante finem deficiunt, ibidem.

Hypocritæ domus eſt delectatio fauoris, ibid.

Hypocritæ in hac uita recipiunt mercedẽ ſuam, ibid.

Deus hypocritis largitur dona operis, ſed ſortem denegat hæreditatis: Greg.lib.8.Mor.

Hypocritæ pro peccatis alienis cruciabuntur: ibid.

Mens hypocritæ ſemper præparat dolos, idē 11. Mor.

Hypocritæ gaudium ad ſimilitudinem puncti eſt, idē 5.mor.

Vita hypocritarum in fine ab omnibus plerunque cognoſcitur reproba,idem.

Hypocritæ malum ſub lingua non in lingua habent, ibidem.

Hypocrita ſacris literis interdum ſtudet ad inanem gloriam, ibidem.

Hypocrita ſæpe in hæreſim labitur, ibidem.

Hypocrita Græce dicitur, Latine ſimulator, idem 18. Moral.

Hypocrita in Deo delectari non poteſt,ibid.

Hypocritarum facies rationalis, ſed corpus beſtiale eſt,idem 33.Mor.

Hypocritę viuunt alijs,& ſibi moriuntur,idē in Paſt.

Muſica.

MElodia iratos,& alijs paſſionibus occupatos, ſæpe alleuiat,ipſos lætos faciens: Ariſt. Polit.8.

Muſica eſt potens lætificare homines,ibid.

Muſica valet ad deductionem temporis,& ad delectationem,& ideo pueris conuenit ſtudere muſicæ, ibid.

Muſicam docebit amor,imperitus ſis licet,apud Plu. Prob.Dec.1.

Muſicis Iupiter canenda ſuggerit: Home.Odyſ.lib.1.

Muſica ſenſum docet,apud Stob.

Muſica,& nuptiæ comparantur. ibid.

Occultæ muſicæ nullus eſt fructus, Suet. Tranq.

Muſica,Dei donum: Auguſt.epiſt.28.

Muſicæ ignoratio Scripturarum intellectum impedit,idem lib.11.de doct.Chriſt. cap.16.

Muſicis cantibus animæ citantur, & ſedantur, idem lib.1.contra Iulianum.

Non ſolum cantantes, ſed intelligentes pſallere debemus. nemo enim ſapienter quicquam facit, quod non intelligit: Caſſiod.ſup.Pſalm.Pſallite ſapientes.

Pſallere,& orare inter laborādum res eſt Deo accepta. Auguſt.de opere monach.

Benè pſallere,& male viuere, Deo abominabile, idem in Pſalm.40.

Mundus, & Terra.

TErra patria noſtra eſt, & ſepulchrum: Chryſ. ſup. Geneſ.homil.9.

Mundus diligendus,& odiendus eſt: Auguſt. in ſent. ſuis.

In terra,& ſub terram,& infra terram ignis eſt, idem lib.2.de Ciuit.Dei.

Mundus, maximum omnium viſibilium, idem lib.11. de Ciuit.Dei,cap.4.

In mundo nihil melius, quàm ſpiritus, idem 22. de Ciuit.Dei,cap.

Mundus, ratione, non caſu adminiſtratur, idem de duabus anim.

Mundi huius ornatus pulcher quidem per ſe: in Dei verò comparatione nihil,idem de Quant. ani.

Mundus hic,quaſi diluuium quoddam exiſtit, idem de ſubſtituit.dilect.

Mundus inimicus eſt ijs, quos beatos facit, idem in Quæſt. ex vtroque.

Mundus amaram potionem ſuis dilectoribus propinat,idem Sermo.120. de temp.

Mundi huius diuites,& ſuperbi experiuntur in fine, vanitatem fuiſſe,idem Sermo.181. de temp.

Mundus hic,velut carcer eſt,idem ſup. Pſalm.141

Mundo viuere,mortis opus eſt,idem Epiſt.36.

Mundi amicitia fornicatio eſt.idem 1.Confeſſ. cap.9.

Chriſtianus vtatur mundo,non fruatur: Bernar.ſup. Cant.Sermo.86.

Mundus,nauigium eſt: Chryſoſt.ad popul. Antioch. homil.10.

Quidam mundi actiones fugiunt, ſed nullis virtutibus exercentur: Greg. 5.

Mũdus tot floribus, quot hominibus plenus eſt, idem 11.moral.

Cor.

COr in quatuor affectibus eſt quid diligas,quid metuas,vnde gaudeas,ſeu contriſteris: Bern. de ieiun. Sermon 2.

Cordis cuſtodia, quæ præſtantior eſt ſine manu, &

ingua haberi non poteſt, idem de quadrup.deb.

Cordis pij eſt, cedere importunitati, idem in epiſt.

Non diſcordet cor tuum à facie tua: non habeas faciē ſurſum, & cor deorſum, idem ſup. Cant.

Apud omnes cor, ex verbis: apud Deum verò verba penſantur ex corde, ibid.

Plura machinatur cor meum vno momento, quàm omnes homines perficere poterunt vno anno: Hugo. 1. de anim.

Cor paruum eſt, & magna cupit: vix ad vnius milui refectionem ſufficere poteſt, & totus mundus ei non ſufficit, ibidem.

Vis ſcire de fratre tuo quale cor habeat? attende, vnde libentiùs, & frequentius loquatur, ex abundantia enim cordis os loquitur. Caſſiod. ſuper Pſalm.

Nihil nobis vicinius eſt corde noſtro, & tamen ſępius euagatur: Greg. ſup. 1. Reg.

Cor, & anima Dei, eſt ſacra eius ſcriptura: idem.

Cor noſtrum non habemus, quoties grauiter delinquimus, ibidem.

Corda ſecularium aſpera ſunt ſi prius religioſorum exempla non vident, ibidem.

Cor ſacerdotis, eſt arca Dei, idem in Regiſt.

Anima, & Mens. EX GRÆCIS.

Anima libro, & tabulæ raſæ ſimilis. Plat. de ſummo bono.

Anima eſt principium, quo viuimus, ſentimus, & mouemur: Ariſt. de Anim. 2.

Anima dat viuere viuentibus, ibidem.

Plus temporis proficit anima in ignorantia, quàm in ſcientia, ibidem.

Delectationes animæ ſunt: cognoſcere Creatorem, conſiderare opera cęlorum, & ſapientiam ſuam, idem de Morte.

Bona animæ proprijſſimè, & maximè dicuntur bona, idem Eth. 1.

Animal conſtat ex anima, & corpore, inter quæ anima eſt regens naturaliter: corpus verò rectum, idem Polit. 1.

Mens cernit, mens audit, reliqua ſurda, cęcaque ſunt, & rationis indiga apud Plutarc. de Fort. Alex.

Præcipuus animi morbus, dementia eſt, idē de morb anim. & corp.

Corpus indulgentia, & alimento: animus verò remiſſione atque labore conſeruatur, idem de duc.lib.

Velociſſima omnium rerū mens eſt: per omnia enim diſcurrit: Thal. apud Diog.

Mens optima, uates eſt, & bonum conſilium: Euripi in Helen.

Animus, virtutis ſtudioſus adinuenit artem carmini ad laudandum bona, & ad vituperandum mala: Ariſto de Poet. 1.

EX LATINIS.

Cogita in te, præter animum, nihil eſſe mirabile, cui magno nihil eſt magnum, Sen. epiſt. 8.

Bona mens non emitur, nec commodatur: & puto ſi venalis eſſet, non haberet emptorem, idem.

Quid aliud voces animam, niſi Deum in humano corpore hoſpitem? Sen. epiſt. 32.

Non eſt hujus animus in recto, cuius acta diſcordant, idem epiſt. 34.

Cogenda eſt mens, ut incipiat: deinde non eſt opus acerba medicina, idem epiſt. 51.

Corpus multis eget rebus, ut ualeat: animus ex ſe creſcit, ſeipſum alit, ſe exercet, ibidem.

Valentior omni fortuna animus eſt: beatæ, ac miſeræ vitæ ſibi cauſa eſt, idem epiſt. 99.

Rege incolumi, mens omnibus vna eſt: amiſſo, rumpitur fides, rex noſter, eſt animus, hoc incolumi cætera manent in officio, idem epiſt. 115.

Quodcunque ſibi imperauit animus, obtinuit: Senec. de ira, lib. 2.

Maximum eſt argumentum animi, ab altiore venientis ſede, ſi hæc in quibus verſatur, humilia iudicat, & anguſta, ſi exire non metuit: ſcit enim, quò exiturus ſit, qui vnde venerit, meminit, idem epiſt. 121.

Humanus animus facilius ſequitur, quàm ducitur, idem Clem.

Opus eſt, te animo benè valere vt corpore poſſis, Cic.

Animus ſolus nec, cum adeſt, nec cum diſcedit, apparet: Cato Maior.

Omnium animi immortales ſunt, ſed bonorum, fortiumque diuini: Cicer. 2. de leg.

Sic habeto te non eſſe mortalem, ſed corpus hoc, idē e ſomn. Scip.

Duplex eſt vis animorum, una pars in appetitu poſi. . altera in ratione, quæ docet, explanat quid faciendū giendumve ſit: ita vt ratio præſit: Cic. 2. Offic.

Ægris corporibus ſimillima eſt animi ægritudo, idem de finibus.

Errat, qui vllum aut corporis, aut fortunæ vitium, nimi vitijs grauius exiſtimat, idem 3. Tuſc.

Vt multò maiora ſunt opera animi, quàm corporis: c eæ res, quas perſequimur ingenio, ac ratione, gratio. ores ſunt, quàm hæ, quas viribus, idem 2. Offic.

Corpus tandiu gaudet, dum præſentem ſentit volu. tatem: animus, & præſentem percipit pariter cum cor. ore, & proſpicit uenientem, nec præteritam præterflue finit, idem 5. Tuſc.

Corpus eſt, quaſi vas animi, & quoddam receptaculū, lem 5. Tuſcul.

In animis hominum multæ ſunt latebræ, & multi re eſſus, idem pro Marcello.

Animus æger, nec pati, nec perpeti poteſt: Ennius pud Cic. 3. Tuſc.

Vt ciuitas in diſcordia non poteſt eſſe beata, nec in iſcordia dominorum, domus: ſic animus à ſeipſo di endens: ſecumque diſcordans, nullam guſtare partem quidæ voluptatis, ac liberæ poteſt, idem 1. de finibus.

Illud modò videto, ut Deum noris, etſi ignores locū, t faciem: ſic animum tibi tuum notum eſſe oportet, tiamſi ignoras locum, & formam, idem 1. Tuſc.

An dubium eſt habitare Deum ſub pectore noſtro.
In cœlumque redire animas cœlumque venire? Ma il. lib. 4.

Exemplumque Dei quiſque eſt, in imagine parua, bidem.

Eſt Deus in nobis, agit ante caleſcimus illo.
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet: Ouid. 6. aſt.

Summum crede nefas, animam præferre pudori.
Et propter vitam, viuēdi perdere cauſas: Iuue. Sat. 8.

EX SACRIS.

ANimæ oculus, mens eſt: Auguſtin. in Soliloq. cap. 5.

Animæ patria,eſt Deus ipſe,idem de quantit.anima, cap.1.

Animæ nihil propinquius carne, idem epiſto. 21. cap.13.

Anima nihil minus uult,quam falli, idem de epic. & Stoic.cap 8.

Anima iuſti,eſt ſedes ſapientiæ, idem ſup. Pſal.

Animæ pes,amor eſt idem ſuper Pſal.9.

Animæ pinguedo,eſt ſapientia, idem ſuper Pſal.

Anima hominis, aut à Deo,aut à diabolo regitur, idē ſerm.84.

Animæ medicina eſt,credere in Chriſto,idem de Ver. Domi.

Anima etiam peſſima melior optimo corpore, idem lib.9.de ciuit.Dei,cap 9.

Anima poſt Deum nihil melius, idem lib. de Hæreſ.

Animas mortuas multi in corpore viuo habent,idem hom.3.in Apoc.

Animæ opus regere inferiorem, & regi à ſuperiore, idem lib.6.Muſic.cap.5.

Animę, & corporis dulce conſortium,idem epiſt.120.

Animæ mortuæ ſepulchrum eſt corpus, idem ſuper Pſalm.87.

Animus humanus vult quidem latere: ſe aliquid la teat,non uult,idem lib.12.confeſſ.cap.23.

Animus,corporis decus eſt,idem ſup. Ioan. Tract.

Vis ut ſeruiat caro tua animæ tuæ, Deo ſeruiat anima tua,debes regi,ut poſſis regere,idem.

Sic conditi mirabiliter ſumus, ut ratio animam, & anima poſſideat corpus. Greg.

Tutius arbitror mali remedium ab animo, quàm à lo co petere.

Spiritus quorundam magis magni,quàm utiles.

Animus autor culpæ, caro verò miniſtra: Ambroſ. Offic.1.

Maior animorum,quàm corporum præſentia eſt, idē lib de Pœni.

Semper in robuſto, & vegeto corpore animus mol. lior iacet,atque tepidum cor,& rurſum in corpore, de. bili,& infirmo fortior viget,promptiorque ſpiritus:Ber nard.in Apolog.

Non minus pium eſt docere animam ſcientiam, quā prębere eſcam corpori,ibid.

Nobilem hoſpitem habet corpus,quem honorare de-

bet, idem.

Animi motus ſi non euelli at præcaueri conuenit: Ambroſ. Offic. 1.

Homo animam ſuam non cognoſcens, patienter Deũ non intelligit. Cyp in Prolog.

Anima malignitate capta, ſtultior cunctis efficitur: Chryſoſt. ſup. Matth. hom. 7.

Anima inſenſibilis eſt, quæ peccat, idem ſup. 4. Matt. homil 14.

Anima ſegnis continua admonitione indiget, idem homil. 4.

Anima, conſilij locus eſt, idem ſuper Matth. 17. homil. 51.

Anima reiuueneſcit inter anguſtias, idem de Reſurre. Serm. 1.

Anima locum artificis obtinet, idem ſuper epiſtol. ad Rom. 7.

Anima inter uirtutes, & vitia poſita eſt, idem ſuper epiſt. ad Galat. 5.

Anima reſultat, ut equus indomitus, idem ſup. epiſt. ad Hebr. hom. 31.

Anima luctu impedita nihil ſani, nec audit, nec dicit, idem.

Animæ nobilitas perpetuò cogitanda, idem ſup. Gen. homil. 12.

Animæ alacritatem corporis imbecillitas vincit, idem ſup. Gen. 12. homil. 41.

Animæ magnæ eſt curare quietem alienam, & ſuam deſpicere, idem ſup. Act Apoſt hom. 47.

Quidam venalem animam habent pro tenui argento, idem.

Dilatari oportet animam, ut fiat habitatio Dei: Ber. ſup. Cant. ſerm. 28.

Gemit anima deuota Chriſti abſentiam, idem ſuper Cant. ſerm 56.

Rectitudo animæ, fides, & actio, idem ſuper Cantic. Serm. 24.

Similitudo animæ ad Deum, per peccatum non deleta, ſed obſcurata eſt, idem ſup. Cant. ſerm. 85.

Mens, verborum comes ſit: Chryſ. ſup. Gen hom. 30.

Mens ſine oculis videt idem ſup. Matt. hom. 38.

Mentem nouit nemo, quàm qui habet, idem ſup. Ioã. homil. 32.

Videre perperam, animi eſt, idem ſup. epiſt. ad Galat.

Vt viſus in oculo, ita mẽs in anima: Sopho. apud Sto.
Animus ex corporis motu cognoſcitur: Amb. 1. Offi.
Anima à Deo derelicta redire plerunque vult, & non poteſt: tanta eſt in reditu difficultas, Bernard. Serm. 38.
Anima Dei ſtudioſa, tria non ceſſat inquirere, iuſtitiam, & iudicium, & locum habitationis, ibidem Serm. 33.
Anima Deo chara, iuxta varias ſui diſpoſitiones Deũ videt transformatum, ibidem.
Anima deſcendente à corpore, lingua ſilebit, & omnes ſenſus obmuteſcent, idem hom. 1. de Aduentu Domini.
Anima fidei, deuotio eſt, fides uerò, quæ non operatur ex dilectione, cadauer eſt, ibid.
Anima ſedes Chriſti eſt, ubi libenter inhabitat, ibidẽ Sermo. 27.
Anima in carne inter ſpinas verſatur, ibidem Sermo. 47.
Anima in ſpiritu ambulans, domus eſt ſponſi, ibid.
Anima in ſui conditione accepit, & ſi non eſſe, poſſe tamen eſſe beata, ibid.
Anima magna res eſt, quæ Chriſti ſanguine redempta eſt. idem in epiſt.
Anima non eſt imago Dei, ſed ad imaginem, eſt & imaginis capax, idem ſerm. 80.
Anima prior reparanda eſt, deinde corpus, idem in Aduentu Dom. hom. 1.
Anima quærens Deum, præuenitur ab eo, ut quęrat, idem Serm. 84.
Mens plerunque decipitur, ut aut qualitate mali, aut quantitate boni fallatur: Greg. 1. mor.
Mens cum ſe in elationem erigit, quaſi in tyrannidẽ erumpit, idem 2. Mor.
Mens iuſti arca teſtamenti, idem 5. mor.
Mens reproba coram iudice turbatur, ibid.
Mens ad cœleſtia ſecreta eleuata contremiſcit, ibid.
Machina mentis, eſt vis amoris, idem lib. 6. mor.
Mens intus conſilio carens, anxia eſt, ibid.
Mens peccati conſuetudine cæcata neſcit quò uadat, idem lib. 7. mor.
Accuſat mens ipſa quod perpetrat, idem lib. 9. mor.
Mens à luce ueritatis excuſſa, nihil in ſe niſi tenebras inuenit, idem lib. 11. mor.
Vera lætitia mentis, creator idem 12 mor.

Mens praui dilatata cogitationibus, uentri pleno comparatur, idem 23. mor.

Mens noſtra amore præſentis ſæculi proſtrata dormiat, idem 27. mor.

Mens, quæ apud ſe tota non eſt, ſeipſam cogitare non poteſt, idem 32. mor.

Quantò mens circa terrena plus ſatagit, tantò in cęleſtibus minus videt, idem ſup. Ezech. lib. 2.

Quies mentis in hac uita perfecta eſſe non poteſt, ibi.

Bonorum mentium eſt, agnoſcere culpam, vbi culpa non eſt, ibidem.

Mens humana per ignorantiam tenebroſa eſt: per veritatem, lucida, idem ſup. 1. Reg.

Mentes noſtras regis Imperio ſubiugamus, ibid.

Corpus, & caro.

EX GRÆCIS.

IN prauis, ac malè diſpoſitis, corpus dominatur animę, Ariſt. Polit. 1.

Bene corpus, & animam habe: Deme. Phale.

Bona in pueris corporis habitudo, bonæ quoque ſenectutis fundamenta iacit: Plut.

Corpus indulgentia, atquę replemēto: anima uerò remiſſione, atque labore conſeruatur, idem de educ. lib.

Corporis bona propriè bona non ſunt: Plat. de Legib.

EX LATINIS.

HAnc ſanam, & ſalubrem formam vitę teneto, ut corpori tantum indulgeas, quantum bonæ valetudini ſatis ſit.

Durius tractandum eſt, ne animo malè pereat, cibus famem ſedet, potio ſitim extinguat, veſtis arceat frigus, domus munimentum ſit aduerſus infeſta corpori, contemne omnia, quæ ſuperuacuus labor velut ornamentum, ac decus ponit: cogita in te, pręter animum, nihil eſſe mirabile, cui magno nihil eſt magnum: Sene. epiſto.

Fateor corporis noſtri nobis in ſitam charitatem: fateor huius gerere tutelam: non nego indulgendum illi: ſeruiendum nego, idem epiſt. 13.

Gerere nos debemus, non tanquam propter corpus viuere debeamus, ſed tanquam non poſſimus ſine corpore, ibidem.

Honeſtum ei vile eſt, cui corpus nimis charum eſt, agatur eius diligentiſſima cura, ita tamen, vt exigit ratio: cùm dignitas, cum fides exigit, mittendum in ignẽ eſt, ibidem.

Quantum potes, circunſcribe corpus tuum, & locum animo laxa: multa ſequuntur incommoda huic deditos curæ, idem epiſt. 15.

Quicquid facies, citò redi à corpore ad animam, ibid.

Corpus hoc animi pœna, ac pondus eſt præmerendo, lla vrgetur, in vinculis eſt, idem epiſt. 66.

Maior ſum, & ad maiora genitus, quàm vt mancipiũ ſim corporis mei: quod certè non aliter aſpicio, quàm vinculum libertati meæ circundatum, ibidem.

Contemptus corporis ſui, certa libertas eſt, ibid.

Vix aduerſus hoc corpus liber eſſe propone tibi quãdoque hoc contubernio carendum, & fortior eris ad neceſſitatem exeundi, idem epiſt. 71.

Corpora noſtra motũ non niſi de mẽte ſumunt, & otioſa ſunt mẽbra, donec illis animus vtitur: Quint. Decl 11.

Sic habe, te non eſſe mortalem, ſed corpus hoc: Cic. de ſomn. Scipio.

Corpus eſt, quaſi vas animi, aut aliquod receptaculũ, idem Tuſc.

Corporis bona facilè dilabuntur: Salluſtius in coniuratio. Catil.

EX SACRIS.

VIs vt ſeruiat caro tua animæ tuæ, Deo ſeruiat anima tua: debes regi, ut poſſis regere: Aug. ſup. Ioã.

Quocunque pergimus, nobiſcum inimicũ portamus: Hier. in epiſt.

Nobilem hoſpitem habet corpus, quem honorare debet: Bern. de aduent. Dom. hom. 1.

Sic conditi mirabiliter ſumus, vt ratio animam, anima poſſideat corpus: Greg. Mor.

Corporis debilitas nimia etiam vires animi frangit, mentis quoque ingenium marceſcere facit, quicquid cõmodo, & temperamento fit, ſalutare eſt: optimum in omnibus modus, laudabilis vtique menſura: Hieroni. in epiſt.

Animus autor culpæ, caro verò miniſtra: Ambr.

Carnis inſtitutio facilior, quàm reſtitutio: Tertul.

Caro aliquando nobis eſt ſeductrix in malo opere, aliquando autem adiutrix in bono. Si igitur ei plus, quã debemus, tribuimus, hoſtem nutrimus: & ſi neceſſitati ei, quæ debemus, non reddimus, ciuem necamus, ſatianda eſt itaque caro, ſed ad hoc, ut in bono opere nobis ſufficiat: Greg homil 5.

Corpore molli reddito, & delicato, neceſſe eſt animã participare ex corporis morbo: Chryſoſt. hom. 29.

Carne hic æquamur, ſeparamur autem ſpiritu: Cypr. de Mortal.

Corpora vincula ſunt animarum: Auguſt. ſerm. 143. de temp.

Corpus noſtrum tactus vſum habet, caput verò omnium ſenſuum: Grego. mor.

Corpus ſi non reficitur, vox ipſa ſubtrahitur: Grego. in Euang homil. 19.

Caro mala non eſt, ſi malo careat: Auguſti. de Continent. cap. 8.

Carnis paſſiones duriſſimę ſunt animo, idẽ epiſt. 120.

Caro iuſta lege repugnat ſpiritui, idem libro 9. de Geneſ. cap. 21.

Carnis concupiſcentię cum vita hac tantum finiuntur, idem in expoſitione: Epiſt. ad Galat.

Carnem qui ſapiunt, à Deo recedunt, idem in expoſ. Euang. Ioan tract. 21.

Corpora propter ciborum defectum minora fiunt iuſtę menſuræ: Aug. de Vit. beat.

Inter corpus, & animam nullum eſt medium, idem libro 33. Quæſt. 54.

Corporis noſtri prętantia, Dei prouidentiam loquitur, idem lib. 22. de ciuit. Dei.

Corporis partium harmoniam, & numerum, ut nemo inuenit: ita nemo ſatis admirabitur, ibid.

Carnales concupiſcentiæ naturalem homini manſuetudinem exterminant: Bern. ſup. Cant. ſerm. 37.

Caro ſemper propoſitum peccandi habet: Chryſoſto. ſup. Matt. homil. 16.

Caro vinculum ſpiritus eſt, idem ſuper epiſt. ad Roma. ſerm 24.

Carnis natura non eſt impedimentum ad ſalutem, idẽ ſup. Ioan. hom. 57.

Caro inſtrumentum eſt animę, idem ſuper epiſto. ad

Galatas.

Carnis miniſterium innumerabilium bonorum cauſa, ibidem.

Corporis uitia ſine animi dolore non ſunt, idem de Adam.

Corpus veſtimentum eſt animę, idem ſuper Matth. homil. 25.

Corpus, frænum optimum eſt, idem ſuper epiſtol. ad Corint. homil. 17.

Corpus coercendum, non accuſandum, ibidem.

Corpora noſtra, vaſa fictilia ſunt, idem ſup. epiſto. ad Timoth. homil. 5.

Corpus aggrauat animam, ne lumen incircunſcriptū videat: Bernard. ſuper Cant. ſerm. 26.

Corpus trahit animam in regionem ſuam, idem in feſt. ſanct. Mart.

Hi frequenter maiores tribulationes ex carne ſuſcipiunt, qui carnis voluptatibus delectantur: Grego. 12. moral.

Hoſtes hominis Chriſtiani, ſunt facta carnis: Auguſt. de continent.

Hoſtem crudeliſſimum circunferre cogimur, quem ſuſtentare licet, non perimere: Bernard. ſuper Euang. ſeptem an.

Carne quieſcente, ſpiritus deficit: ſed ea laborante conualeſcit.

Corporis bona propriè bona non ſunt: Auguſt. lib. 9. de ciuit. Dei, cap 4.

Carnem Chriſti nemo manducat, niſi prius adoret: Auguſt. in enarrat. Pſalm. 98.

Carnis inobedientia, iuſta primum peccati pœna eſt, idem 14. de ciuit. Dei, cap 15.

Spiritus deficit, ubi caro requieſcit: vt enim caro mollibus, ſic anima duris nutritur: illam blanda reſouent, hanc aſpera exercent: Auguſt. ſup. Ioan.

Cur carnem tuam pretioſis rebus impinguas, & adornas, quam poſt paucos dies, vermes deuoraturi ſunt in ſepulchro: & animam tuam bonis operibus non adornas, quæ Deo, & Angelis eius præſentāda eſt in iudicio? cur ergo animam tuam vilipendis, & ei carnem prępo- nis? dominam ancillari, & ancillam dominari, magna abuſio eſt: Bernar. in ſerm.

Deus. EX GRÆCIS.

DEus nec lætatur, nec triſtatur: Plato de ſummo bono.

Deus boni cauſa eſt, non mali, idem de Rep.

Deus inter homines pudentes verſatur, idem de ſciẽt.

Qui dubitant vtrum oporteat Deos venerari, & parẽtes honorare, an non indigent pœna? Ariſt. Topic. 1.

Deus hoc ſolum priuatur, infecta facere, quæ facta ſunt, idem Ethic. 6.

Deus diuidit omnia bona, vnicuique ſecundum merita, vel ſecundum aptitudinem eius, idem Eth. 9.

Dij taciti iuuant: Plut. de Amic. & adul.

Cauere debemus, ne quaſi ex oppoſito ad ſolem conuerſi, & in meridie noctem agẽtes, perinde reſpiciamus Deum, ac ſi mortalibus oculis ſufficienter conſpici poſſit, tutius enim videbimus, ſi ad imaginem eius reſpiciamus: Plato.

Antiquiſſimum eorum omnium, quæ ſunt, Deus eſt, ingenitus enim eſt: Thal. apud Diogen. lib.

Non latet Deos homo malè agens, nec cogitans quidem, ibidem.

Deus initio, & fine caret, ibidem.

Deus animal immortale, ad beatè viuendum ſeipſo contentus, vis ſempiterna, & bona naturæ cauſa: Plat. in definit.

Phæbum ſolum oportet futura prædicere hominibus, qui neminem metuit: Euripid. in Phæniſſ.

Diuitiæ ſunt ſapientibus, Deus: cætera inania verba ſunt, & verborum ornamenta, idem in Cyclop.

Non quærendum eſt, an Dij ſint, ſed protinus credere, nam quæſtione propoſita, etiam ille, qui impijſſimã opinionem defendit, nempe Deos non eſſe, ſuperare conatur: Euſeb. apud Stob.

Deum cogitare animo, eſt difficile: alioqui, impoſſibile, ibidem.

EX LATINIS.

DEus eſt, qui viget, qui ſentit, qui meminit, qui regit, & moderatur: Cicer. de Som. Scip.

Nulla gens nec tam immanſueta, nec tam ferrea, quæ non etiam ſi ignoret qualem Deum habere deceat, ta-

men

men habendum ſciat, idem 1. de leg.

Quid poteſt eſſe tam conſpicuum, tamque apertum, cum cœlum conſpicimus, cœleſtiaque contemplati ſumus, quàm eſſe aliquod numen præſtantiſſimæ mentis, quo hęc regantur? idem de nat. Deorum.

Dij ſemper fuerunt, nati nunquam ſunt, æterni futuri, ibidem.

Deum cognoſcimus ex operibus eius, idem Tuſc. 1.

Deus ipſe, qui non intelligitur à nobis, alio modo intelligi non poteſt, niſi mens ſoluta quædam & libera, & ſegregata ab omni concreto mortali, omnia ſentiens, & mouens, ipſaque prædita motu ſempiterno, ibid.

Mala, & impia conſuetudo eſt contra Deos diſputandi, ſiue ex animo hoc fiat, ſiue ſimulatè: Cic. 2. de natu. Deorum.

Illud videto, vt Deum noris, etſi ignores, & locum, & faciem ſic animum tuum tibi notum eſſe oportet, etiã ſi ignores, & locum, & formam, idem 1. Tuſcul.

Homini timidè de poteſtate Deorum, & pauca dicenda ſunt, idem pro leg. Man.

Quantò magis conſidero Deum tantò mihi videtur obſcurior: Simonid. apud Cic. 1. de nat. Deorum.

Dei formam quærere, imbecillitatis humanę eſt: Plin. Senior lib. 2.

Dei eſt immortalis iuuare mortalem ibid.

Eſtque Dei fides, niſi terra, & pontus, & aer.
Et cęlum, & virtus: ſuperos, quid quærimus vlterà?
Iupiter eſt, quodcunque vides, quocunque moueris: Luc. lib 9.

Cedunt Iouis omnia regno: Ouid 12. Metamorph.

Rex iupiter omnibus idem: Verg. 12. Æneid.

Propè Deus eſt, tecum eſt, intus eſt, ita dico Lucili, ſacer intra nos ſpiritus ſedet, bonorum malorumque noſtrorum obſeruator, & cuſtos: hic prout à nobis tractatus eſt, ita nos ipſe tractat. bonus verò vir ſine Déo nemo eſt: Senec. in Epiſt.

EX SACRIS.

QVæramus, inueniendum, quæramus inuentum, vt inueniendus quæratur, occultus eſt: vt inuentus quæratur, immenſus: Augu. ſup. Ioan.

Cum Deo non eſt diſputandum, idem ſup. Pſal. 61.

Deus mentium rex eſt, idem cant. Ioan. tract. 8.

Dei coniunx, ipſius eſt voluntas, idem de quinque hær.cap.3.

Deum ſemper credamus eſſe præſentem, cuius diuini tati ſecreta mentis parent: ita viuamus, vt propitium ſemper habeamus: nunquam vereamur iratum, idem.

Ex perpetuitate creaturarū intelligitur creator æternus, ex magnitudine omnipotens, ex ordine, & expoſitione ſapiens, ex gubernatione bonus: Augu. ſup. Ioan.

Deus totus oculus eſt, quia omnia uidet: totus manus eſt, quia omnia operatur: totus pes eſt, quia ubique eſt, idem epiſt. 36.

Tunc minus inuenitur Deus, quando is, qui ubique totus eſt, in parte quæritur: Greg. lib. 2. mor.

Pęnè omne quod de Deo dicitur, eo ipſo iam indignū eſt, quod potuit dici: nam cuius laudi non ſufficit obſtupeſcens conſcientia, quomodo ſufficiet loquens lingua? ibidem.

Deus nuſquam deeſt, & tamen ab iniquorum cogitationibus longè eſt: nec tamen ibi deeſt, vbi longè abeſt, quoniam vbi non eſt per gratiam, adeſt per uindictam: Deus ubique præſens eſt: & vix inueniri poteſt, ſtantē ſequimur, & apprehendere non ualemus, ibidem.

Iniquorum malis operibus bene utitur Deus: Augu. ſuper Ioan. tract. 27.

Deus animæ decus eſt, idem tract. 32.

Dulciſſimum eſt Dei colloquium, idem in Soliloq. cap. 24.

Deus ſimul iuſtus, & miſericors eſt, idem ſermo. 107. de Temp.

Deus ſine diuina gratia non poteſt cognoſci, idē ſer. vltim. inter octau. Epiph.

Omnia habet, qui Deum habet, idem ſerm. 177. de Temp.

Deus melius ſcitur neſciendo, idem libro 2. de Ordi. cap. 16.

De Deo optimè exiſtimare, pietatis eſt exordium, idē lib. 1. de lib. arb. cap. 3.

Vnuſquiſque quod præ cæteris colit, quod ſuper omnia miratur, & diligit, hoc ei Deus eſt, ſi quid illud eſt, quod in dilectionis laude præponderat, hoc tibi Deus eſt: Orig. homil. 2.

Neſcio quid ſpiritualiter, & corporaliter in nobis facit Deus, quod nec ſonus ſit, qui percutiat, nec color, qui oculis diſcernatur, nec odor qui naribus capiatur,

nec

nec ſapor, qui faucibus indicetur, nec durum, & molle, quod tangendo ſentiatur: & tamen aliquid eſt, quod ſentire facilè eſt, explicare non poſſibile: Auguſtinus ſuper Ioan.

Deum vt cognoſcamus, vacandum eſt ab omnibus, idem de vir. Relig. cap. 37.

Deum nemo vidit unquam, uiſuri tamen ſumus, idẽ epiſtol. 112.

Deus inuiſibilis, inuiſibiliter videtur, idem epiſt. 101.

Deum uidet, qui cor mundat, ibid.

Nulla Dei cognitio ſatis magna, idem ſup. Pſal. 39.

Prima Dei cognitio eſt, ſcire quid homo ſit, ibid.

Duo ſunt, quæ in cogitationẽ Dei ducunt, Scriptura ſcilicet, & creatura, idem ſuper Pſal. 34.

Ad Deum, credendo venimus, idem Ser. 12. de verb. Apoſtol.

Deus in homine tanquam in ſpeculo relucet, idem de Spir. & anim. cap. 52.

Deus facit, quæ ſe rogari præcipit, idem epiſt. 107.

Deus ſi fert auxilium, miſericors: non, iuſtus eſſe creditur, idem in Quæſtio. ver. Teſt. cap. 36.

Deus adiuuat, ita vt homines etiam aliquid agant, idem in Quæſt.

Deus in omnibus, quæ bene fiunt, laudatur, idem ſuper Pſalmo 34.

Merces Deum colentium eſt ipſe Deus, idem ſuper Pſalm. 35.

Dei manus, illius poteſtas, idem ſup. Pſal 118.

Paſcit nos Deus, & profectibus noſtris paſcitur: Bern. ſup. Cant. ſerm. 71.

Pẽnes Deum nec pietas eſt ſine iuſtitia, nec iuſtitia ſine pietate: Chryſoſt. Serm. 145.

Deus diſſimulat nonnunquã ſe ſcire, quod nouit. idẽ.

De Deo etiam vera dicere periculoſum eſt: Cypria. in Symb.

Diuinitas definiri nequit, idem in quod. prol.

Deus tibi totum eſt ſi eſuris, panis tibi eſt, ſi ſitis, aqua tibi eſt, ſi in tenebris es, lumen tibi eſt: nudus es, immortalitate tibi veſtis eſt: Aug. ſuper Ioan. Serm 29.

Deus medicamentum eſt non ſano, regula eſt plano, lux eſt tenebrato, habitatio eſt deſerto: idem de charit.

Quicquid prẽter Deum eſt, dulce non eſt, quidquid mihi uult dare Dominus meus auferat totum, & ſe mihi det idem ſuper Pſalm. 26.

Deus in aduerſis cogitandus: Hieron.ad Paul.

Deus non reprehendendus creaturis: idem libro 3.ad uerſus Pel.

Dei ſubſtantia, omnis creatura eſt: idem ad Damaſum.

Deo vnum ſumus, ſecundum gratiam, non naturam, idem aduerſ. Iouin.lib.2.

De beneficio Dei ſuperbire, maledicere Deo eſt. Gregor. 1. moral.

Neſcire Dei, reprobare eſt, ibidem.

Deus tempora ſine tempore intuetur, & in luce tenebras videt, & diuerſa ordinans, non eſt diuerſus, ibidem.

Deus iniquos patitur, vt iniquorum vita purgetur, idem lib. 5. mor.

Deus aliquando iniuſtos celeriter trucidat, ibid.

Deus multis modis ſe nobis dat intelligi, ibidem.

Reſpondere Dei eſt, effectum precibus præbere, idem 30. moral.

Deus quem ſpectando vult corrigere aſpiciendo non vult punire, idem 8. mor.

Deus per ſui amoris ueſtigia, indagandus eſt: idem 11. moral.

Deus in quibuſdam donis ſuis, quaſi in ueſtigijs cognoſcitur, ibidem.

Deus angelicæ atque humanæ ſubtilitati inueſtigabilis eſt, ibidem.

Aliud eſt, quod Deus miſericorditer tribuit: aliud quod iratus habere permittit, ibidem.

Diſputare cum Deo, eſt facta conſcientiæ noſtræ ſubtiliter diſcutere, ibidem.

Deus mendacio non eget, ibidem.

Deus ab æterno futura præuidit, & decreuit, idem 12. moral.

Deus manet intra omnia, ipſe extra omnia, ipſe ſupra omnia, ipſe infra omnia ſuperior eſt per potentiam, inferior per ſuſtentationem, exterior per magnitudinem, interior per ſubtilitatem, ſurſum regens, deorſum continens, extrà circundans, interius penetrans: Gregor. 2. moral.

Non parum apprehendiſti, ſi hoc tibi de Deo compertum ſit: quod nuſquam ſit, qui non clauditur loco, & nuſquam non ſit, qui non excluditur loco: Bernard. de conſid lib. 5.

Deus non partibus conſtat vt corpus, non affectibus

diſtat,

diſtat, ut anima, non formis ſubſtat, ut omne, quod factum eſt, ibidem.

Quàm diues in miſericordia, quàm magnificus in iuſtitia, quam munificus in gratia Domine Deus noſter non eſt, qui ſimilis ſit tibi: Bernard. ſerm. 57.

Omnia in ipſo reperimus: vnus eſt, qui quæritur, ſed in quo omnia continentur, ô lucrum mirabile, ô compendium ſingulare, cur nos per diuerſa fatigamus? ad ipſum ergo vnanimiter feſtinemus, poſt quem cuncta bona vltrà non quæremus, ſed tenemus: Caſſiod. ſuper Pſalm.

Deus non attendit quantum quiſque facit, ſed quantum velit: Greg. 12. Mor.

Deus perſequutor bonus dicitur, idem 14. mor.

Deus mutat ſententiam, conſilium verò immobile manet, idem 16. mor.

Deus ita nos aſpicit, vt à nobis aſpici nequat, ibid.

Deus propriè nec recordari, nec obliuiſci dicitur, ibid.

Deus ab homine ſumpſit naturam, non culpam, idē 17. mor.

Deus interdum quos in exordio vitæ deſeruerat, ad virtutis culmen reuocat, ibid.

Quos Deus in æternum diligit, aliquando ad tempus relinquit, idem 20. mor.

Deo nec peccata noſtra nocent, nec bene geſta concurrunt, idem 26.

Deus qui magna dona tribuit etiam parua reprehenſibilia relinquit, idem 3. Dial.

Deo ſe amicum denegat, qui eius placet inimico, idē lib. 1. ſup. Ezech.

Deus vni regioni non dat quod alteri, ibid.

Deus non quærit, quod pro eo moriamur, idem ſup. Euang. homil. 12.

Deus eligit quos mundus deſpicit, idem ſuper Euāg. homil. 36.

Deus uult placari precibus, ibidem.

Deus in cœlis non erubeſcet, qui Deum in terris non erubuit, idem ſup. euang. hom. 11.

Deus non permittit nobis homines nocere quantum volunt, idem in Regiſt.

Deus eſt ſplendor nunquam deficiens, vita indefeſſa, non moriens, fons ſemper ſcaturiens, ſeminale vitæ ſeminalium, ſapientiæ principale principium, initiale bonitatis initium: Alam de cont. nat.

Diuina natura melius credendo, quàm diſputando in
elligi,ac comprehendi poteſt: Pius 2. apud Platinam.

Deus non omnia quæ poteſt facit. Aug. de quinque
æreſ. cap. 3.

Cauſa Dei, cum magno timore debet diſponi. Grego.
n Regiſt.

Deus ſæpe humano more loquitur, ibid.

Deus cùm reprobos punit, ſanctos erudit, ibidem.

Deus vult nos ſignis ad ſuæ cognitionem potētiæ per
uenire: Amb. in Hex.

Deus non placatur muneribus, ſed affectu: Ambr. de
Cain. lib. 2.

Deus & dominus, nullam in nominibus diuerſitatem
habent: Chryſoſt. ſuper Gen. homil. 11.

Deus miro modo obſequitur iuſto, idem ſuper Gene.
homil. 42.

Cùm Deus aliquem punit, condoleamus: idem ſuper
Act. Apoſt. hom. 43.

De Deo multa intelligimus, quæ alloqui non poſſu-
mus, idem ſuper Epiſt. ad Heb. homil. 2.

Deus iudex, medicus, & magiſter eſt, idem ad popul.
Antioch. hom. 17.

Deus ſi quid ſanciat, non eſt opus ultrà inquirere: idē
homil. 76.

Deus ſine mediatore exorabilis eſt: idem de pœnit.
homil. 4.

Deus non eſt uelox ad pœnam, ibid. hom. 5.

Deus timeri exigit, ut dominus, honorari vt pater,
vt ſponſus amari: Bern. ſuper Cant. ſerm. 83.

Deus ueritas eſt, & tales quæſitores requirit, qui quæ-
rant eum in ſpiritu, & veritate: idem ad frat. ſermo.

Dei poteſtas ſeruo reuelatur, mercenario felicitas, fi-
lio veritas, idem ſup. Cant. ſerm.

Operatio Dei triplex, creatio, formatio, conſumma-
tio: Bern. de grat. & lib. arbitr.

Deus amat ut charitas, nouit vt veritas, ſed vt æqui-
tas dominatur, ut maieſtas regit, vt principium, tuetur,
vt ſalus operatur, vt virtus reuelat, vt lux, aſſiſtit ut pie
tas: Bern. de conſid. lib. 5.

Deus charitas eſt, & quantò quis Deo coniunctior, tā
to charitate plenior: idem ſuper Cant. ſerm. 4.

Deus cui proprium eſt miſereri, ex ſe miſerandi ſumit
materiam: quòd autem condemnet, eum cogimus. idem
ſuper Cant. ſer. 7.

Deus de ſeruitute corporea non efficaciam, ſed congruentiam quærit: idem ſup Cant. ſerm.6.

Deus eſt pœna reproborum, idem de conſid. lib 5.

Deus æternitas eſt: ideo non inuenitur, niſi ab ijs qui perſeueranter eum quærunt. idem ad frat.

Deus in nobis loquitur pacem, pietatem, & iuſtitiã, idem ſup. Cant. ſer. 33.

Deus in omnibus creandis, gubernandis, & diſponendis, corporis non indiget inſtrumentis, idem ſup. Cant. ſerm.2.

Deus quamuis omnipotens, non tamen potuit facere creaturam ei æqualem, idem ſuper Miſſ eſt, homil 4.

Deus quærendus eſt debito tempore, modo, & loco. idem ſup. Cant. ſerm.95.

Deus ratione vtentibus lux eſt, rectè utẽtibus virtus, vincentibus gloria: idem ſup. Cant. ſer. 5.

Deus requiri vult, quod pollicetur: idem ſup. Miſſus eſt, ſerm. 1.

Deus ſimplex eſt, ſimplicitatem cordis requirit. idem ad frat. ſer. 3.

Deus ſolicitè quærendus eſt, idem ſup. Cant. ſerm. 84.

Deus nec maior in magno, nec minor in minimo: Auguſt. 7. de Confeſſ.

De Deo diſputandum eſt animo ſereno, idem epiſtola 178.

Deus verius cogitatur, quàm diſcitur: idem 7. de ţter. cap. 4.

De Deo nihil dicendum quam quod ſcriptura habet, idem lib. 4. ſup. Gen.

Deus non carnis, ſed cordis oculis contemplandus. idem de eſſent. diuin.

Nihil de Deo dicitur, quod non eſt Deus, idẽ in Quæſtio. noui Teſtam. Quæſt. 51.

Dei viſio, fidei præmium eſt: idem 22. de Ciuita. Dei, capit. 23.

Trinitas.

VNius diuinitatis tres eſſe perſonas, non qua ratione probetur, ſed à quo dicatur, animaduertẽdum: Pius 2. apud Platinam.

Trinitatis ſeu diuinitatis arcanum, nec ab Angelis, nec ab hominibus, niſi Spiritu ſancto reuelante cognoſcitur.

ſcitur: Bern. ſuper Cant. ſerm. 5.

Trinitas exactiſſimè unica eſt: Chryſ. ſuper epiſto. ad Roman.

Trinitas nullis terminis circunſcripta: Aug. de fide.

Trinitas ad perſonam refertur, vnitas ad naturam, ibidem.

Trinitas vnitatis ſimplicitatem non excludit, idem de Trinit. lib. 7.

Trinitas, verbo multis, re paucis cognita, ibidem lib. 83. Quæſtio.

Trinitatis veſtigia in anima ſunt: idem de ciuit. Dei, libro 11.

Trinitatis nomina ſunt dulciſſima, idem de Spiritu, & anima.

Vbi quæritur vnitas trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, nec perículoſius alicubi erratur, nec laborioſius aliquid quæritur, nec fructuoſius aliquid inuenitur: non pigebit me, ſicubi hæſito, querere: nec pudebit, ſicubi erro, diſcere. Quiſquis ergò hoc audit, vel legit, vbi pariter certus eſt, pergat mecum: ubi pariter hęſitat. quærat mecum: vbi errorem ſuum cognoſcit, redeat ad me: vbi mecum, reuocet me: ita ingrediamur ſimul charitatis uiam, tendentes ad Deum, de quo ſcriptum eſt: Quærite faciem eius ſemper: Aug. 1. de Trin.

Qui hoc, ideſt, Trinitatis myſterium, vel ex parte, vel per ſpeculum, & in ænigmate uidet, gaudeat cognoſcens Deum, & gratias agat: qui verò non videt, tendat per pietatem ad videndum, non per cæcitatem ad calumniandum, quoniam vnus eſt Deus, ſed tamen Trinitas: idem 6. de Trinit.

Videmus ſolem in cœlo currentem, fulgentem, calentem: ſimiliter ignis tria habet, hoc eſt motum, lucem, & feruorem: diuide ergo ſi potes Arriane ſolē vel ignē, & tunc demum diuide Trinitatem: idem de verb. Domini.

Apertè tunc uidebimus, quomodo & vnum diuiſibiliter tria ſunt, & indiuiſibiliter tria vnum: Gregor. in moral.

Inquirere de Trinitate peruerſa curioſitas eſt, & credere, & tenere ſicut ſancta eccleſia tenet, fides & ſecuritas eſt: videre autem eam ſicuti eſt, perfecta, & ſumma fœlicitas eſt, idem Bern. in paru. ſerm.

Pater.

Pater.

LOqui Dei, eſt uerbum genuiſſe: Greg. 23 mor. Deus exercituum dicitur Deus Pater, idem ſup. 1. Reg.

Deus pater vnicum filium ſuum in vtero virginis humanæ naturæ coniungens, Deum ante ſæcula ſibi coæternum, fieri uoluit hominem in fine ſeculorum: & quē ſine tempore genuit, ſaluandis hominibus cum tempore oſtendit: Greg. 2. mor. & 6.

Pater Filium oſculans, illi arcana ſuæ diuinitatis pleniſſimè eructat: Bernard. Cant ſerm. 8.

Gignentis, genitique cognitio, & dilectio oſculum eſt ſuauiſſimum, ſed ſecretiſſimum, ibidem.

Teſtis Filij Dei Pater eſt: Greg. 13. mor.

Pater videt Filium, & contrà Filius Patrem: Auguſt epiſt. 113

Semper gignit Pater, & ſemper naſcitur Filius: idem epiſto. 174.

Pater eſt totius deitatis principium: idem libro 4. de Trinitat.

Pater non eſt vnus, ſed vnum cum Filio: idem de Fide ſymb.

Pater non eſt prior tempore Filio: idem de Trinit. & dign. Dei.

Filius.

FIlius eſt imago Patris: Gregor. 5. Mor. Filius Dei dicitur manus eius: idem 18. mor.

Filius per incarnationem dicitur Angelus, idem 28. moral.

Sermo Filij, eſt ipſius Patris: idem ſup. Euā. hom. 30.

Initium Dei filius eſt. idem ſup. 7. Pſalm.

Imago Verbum, anima uero ad imaginem: Bern. ſup. Cant. ſerm. 8.

Filij Dei natiuitas in diuinis comparationem nullam admittit: Aug. ſerm. de verb. Domin.

Filij Dei participatione fieri poſſumus, quia ipſe participatione factus eſt Filius Carnis. idem epiſt. 120.

Filij Dei efficimur, uoluntatem eius implendo, idem lib. 1. de ſerm. Domini in monte.

Spiritus.

Spiritus ſanctus.

SPiritus ſanctus omnia viuificat: Amb. de Spiritu ſan.

Spiritus ſancti templum ſumus, ibidem.

Spiritus ſancti opus eſt regeneratio, idem de ſacr.

Spiritus ſancti cognitio ab ipſo Spiritu ſancto eſt: Baſil. in Conc. de Spiritu ſanct.

Spiritus ſanctus ſcriba eſt: idem in Hexam:

Mens quæ ſpiritus ſancti ignorat abſceſſum, patet ſeductioni: & quæ reditum non obſeruat, erit ingrata uiſitationi: Bern. ſup. Cant. ſerm. 18.

Patre & Filio cognitis, cognoſcitur vtriuſque bonitas quæ eſt Spiritus ſanctus: idem ſup. Cant. ſerm. 8.

Spiritus ſancti doctrina non curioſitatem acuit, ſed charitatem accendit, idem ſup. Cant. ſerm. 5.

Spiritus ſancti gratia indigemus, vt cuſtodiat corda, & intelligentias, ne fortè cùm non aderit, adeſſe putemus, idem ſup. Cant. ſerm. 58.

Spiritus ſanctus non ſemper eſt eodem modo in viris ſpiritualibus, idem ſup. Cant. ſerm. 52.

Spiritui ſancto præparare nos debemus: idem ſuper Cant. ſerm. 18.

Spiritus ſanctus quos repleuerit, cognoſcere facit eos à miſericordia fuiſſe præuentos: idem in die Pent. ſer. 3.

Spiritus ſancti nomina non naturæ conuenientia, ſed apparitioni: Chryſoſto. de Spiritu ſancto: homil.

Spiritus ſanctus, eſt impletio legis, ibidem.

Spiritus ſanctus, regia ſubſtantia eſt: idem ſup. epiſto. ad Corint. hom. 24.

Spiritus ſanctus in cauſa eſt, quòd ſcripturas habemus: idem ſup. epiſt. ad Heb. hom. 8.

Dona Spiritus ſancti vſque adeò nectuntur, vt ſeparari nequeant: Greg. 1. mor.

Spiritus ſanctus per ſonum ſe diſcipulis manifeſtauit: idem 5. mor.

Spiritus ſanctus mentem quam replet, obumbrat. idē ſup. Cant.

Vmbra Chriſti protectio eſt Spiritus ſancti, ibid.

Spiritus ſanctus inter perfectos diſcurrit, idem 9.

Spiritus ſanctus in quibuſdam virtutibus, electis ſuis adeſt, aliquando ſe ſubſtrahit. ibidem.

Spiritus vitæ animum tangit legentis diuerſis modis,

& ordinibus, ibidem.

Spiritus ſanctus cor replet, ſimplices facit, & ardẽtes: idem in Regiſt.

Vbi Spiritus ſancti, præſentia eſt, ibi deſperatio eſſe non poteſt, ibidem.

Graue facinus, Spiritum ſanctum, qui omnia redemit uenundare, ibidem.

Spiritu ſancto repleti, cœleſtia prędicant, & amant: idem ſup. 1. Reg.

Spiritus ſanctus æqualis non minor Patre, & Filio: Auguſt. de Trinit. lib. 5.

Spiritus ſanctus non cedit veniente Patre & Filio: idem de Trinit. lib. 15.

Spiritus ſanctus, nec genitus eſt, nec ĩgenitus, ſed procedens, idem lib. 2.

Spiritus ſancti dona etiam indignis uita æterna dantur, idem ad Simpl. lib. 2 Quæſt. 2.

Spiritus ſanctus in confitente eſt: idem de Bapt. lib. 7.

Spiritus ſanctus gemit. ideſt, gemere nos facit, idem ſup. Euang. Ioan. tract. 6.

Spiritus ſanctus nonniſi credentibus datur: idem ſup. Epiſt. ad Roman.

Spiritus ſancti vires ſufficiunt martyribus, idem de Temp. ſerm. 185.

Spiritus ſanctus ſolus aperit oculos, & docet ueritatẽ, ibidem.

Ieſus.

NOmen Ieſus, cibus eſt: Bern. ſuper Cant. ſer. 16.

Nomen Ieſus lux eſt: ibidem.

Dilectionis aculeus, Ieſus, & hic crucifixus: Bernard. de dilig. Deum.

Diſcere Ieſum, omni ſcibili eſt ſalubrius: idem in epi.

Ieſus manſuetus omnem tulit aſperitatem: idem in Epiph. Dom. ſerm. 4.

Ieſus nomen, lux, cibus, medicina eſt: idem ſup. Cant. ſerm. 16.

Ieſum cùm nomino, hominem mihi propono mitem, & humilem corde, benignum, ſobrium, caſtum, miſericordem, omni honeſtate, & ſanctitate conſpicuum: ibid.

Paruulus eſt Ieſus, pro paruo placari poteſt: idem in Epiph. Dom. ſerm. 1.

Vocatum eſt nomen Ieſus, non impoſitum, idem ſup. Ioan. hom. 1.

Ieſus, id eſt, Saluator, Auguſt. 17. de Ciu. Dei, cap. 18.

Chriſtus.

Chriſtus ſemper meditandus. Hier. in Catal.
Chriſti exemplo aduerſa patienda. idē ad Euſtoch.
Chriſtus in carne virgo, in ſpiritu monogamus. idem aduer. Iouin. lib. 1.
Chriſtum imitari tutiſsimum eſt. idem ad Celant.
Chriſti qui nō eſt, antichriſti eſt. idem ad Damaſum.
Chriſtus Eccleſię ſponſus eſt. idem in hom. ſup. Cant.
Chriſtus per ſcripturas cognoſcitur. Aug. in Epiſt.
Chriſtus Eccleſiam ſuam, tanquam homo carnem ſuam, amat. idem de continent.
De Chriſti nomine gloriantur omnes ſectæ, quamuis peruersè. idem de Subſt. dilect.
Chriſtus ſemper eſt prædicatus. idem contra Fauſt. Manich.
Aut cum Chriſto, aut cum diabolo nos eſſe oportet, nec eſt locus medius. idē de Grat. Chriſti contra Pelag.
Chriſtum in corde habere, parum eſt, niſi ore confitearis. idem ſup. Pſalm. 11.
Chriſtus propter ſe quærendus non propter aliud.
Chriſtum quod non ſapit, inſipidum eſt. idem ſup. Euang. Ioan. tract. 9.
Per Chriſtum ad Chriſtum venitur. idem ſup. Euāg. Ioan. tract. 13.
Chriſtus intus docet. idem de Mag.
Chriſtus de patre natus ſine matre, & de matre natus ſine patre. idem Euang. Ioan. tract. 8.
Vita Chriſti tota diſciplina morum fuit. idem de vera relig.
Chriſti vita tota, humanitatē docet. idē ſup. Pſal. 31.
Chriſti facta omnia ad fidem nos vocant. idem de verbis Dom.
Chriſti humilitas, miſericordia, non impotentia fuit. idem ſup. Pſal. 96.
Chriſtus iuxta humanitatis naturam Deum timuit. Greg. in Paſt.
Chriſtus vt Deus dat omnia, vt homo accipit omnia. ibid.
Chriſtus per corpus adhuc multa quotidie patitur. idem 3. Mor.
Chriſtus ipſos a quibus tenebatur, tenebat. idem 13. Mor.

Multi

Multi qui gladijs non poſſunt, peruerſis actibus Chriſtum perſequuntur. idem. 13. Mor.

Chriſtus eſt caput bonorum, ij autem corpus eius: idem 4. Mor.

Chriſtus eſt expectatio iuſtorum. idem. 13. Mor.

Chriſtus poſtquam per prophetas loquutus eſt, tandem proprio ore locutus eſt. idem 14. Mor.

Chriſtus contradictor eſt ad culpam, amicus ad pœnam. idem 9. Mor.

Inſtabilis eſt domus, quæ Chriſtum non habet in fundamento. idem 7. Mor.

Chriſtus hominibus peccata quæ ignorabãt, aperuit. idem 11. Mor.

Chriſtus non eſt alter in humanitate, alter in diuinitate. idem 18. Mor.

Chriſtus aliud ex patre eſt, aliud ex matre, non tamen alius. idem. 18. Moral.

Chriſtus dicitur murus. idem Mor. 20.

Chriſtus nunc manſuetus eſt in ſuo teſtamento, ſed diſtrictus erit in iudicio. idem 22. mor.

Chriſtus duos parietes coniunxit in vnum. idem 24. Moral.

Chriſtus ex patre natus ſine tempore, ex matre autem cum tempore. idem 28. Mor.

Chriſtus eſt via, per quam lux ſpargitur idem 39. Mor.

Chriſtus fugit quod omnes appetunt: appetit quod omnes fugiunt. idem 30. Mor.

Chriſtus vitam nobis ignotam demonſtrauit. ibid.

Chriſtus in carne diuinitatem abſcondens, quaſi homo diabolum cepit. idem 23 Mor.

Corpus Chriſti dicitur domus, & templum Dei. ibid.

Chriſtus, Rex fieri noluit, ad crucis verò patibulum ſponte peruenit. idem in Paſt.

Chriſtus dicitur flos campi. ibid.

Chriſtus dicitur arbor fructifera. ibid.

Caput Chriſti, Deus eſt. ibid.

Chriſtus fuit Rex, & ſacerdos. idem ſup. Euang. hom. 19.

Chriſtus creuit, & Ioannes imminutus eſt. idem ſup. Euang. hom. 20.

Chriſtus fuit mors mortis, & morſus inferni. idẽ ſup. Euang. hom. 22.

Chriſtus conditor noſter, factus eſt præliator noſter.

idem lib.2.dial.

Chriſtus ante mortem gloriam fugit,poſt mortem cognoſci voluit,idem ſup. 1.Reg.

Chriſtus legis finis eſt. Amb.ſup. Pſal. 118.

Chriſtus omnia nobis eſt: Amb.de Verg. lib.3.

Chriſti velle feciſſe eſt, idem de bono mort.

Chriſtus nunquam riſit. Baſil.in Quæſt.

Chriſtus intrepidè confitendus eſt,ibid.

Appropiat Chriſtus de ſe loquentibus: Bernard. ſup. Cant.ſerm.9.

Chriſtus comes eſt facundus,idem ſup.Cant. ſerm. 3.

Chriſtus factus eſt nobis ſapientia in prædicatione:iuſtitia,in peccatorum abſolutione: ſanctificatio , in conuerſatione: redemptio in paſſione : idem ſup. Cant. ſermon.22.

Chriſtus communitatis amator eſt , idem in Epiph. Dom.ſerm.4.

Chriſtus fidelis conſiliarius, fortis auxiliarius, efficax patronus,idem de Aduentu Dom.

Chriſtus humanitatem ſuam ab Eccleſia ſubtraxit,vt daret locum fidei, idem ſup.Cant. ſerm.75.

Chriſtus in carne didicit miſereri , idem ſup. Cantic. ſerm 56.

Chriſtus miniſter bonus,carnem ſuam in cibum,ſanguinem in potum,animam in pretium dedit,idem ſup. Cant.ſerm.58.

Chriſtus totus mihi datus, totus in meos vſus expenſus eſt,idem in Circun.Dom. ſerm.3.

Chriſtus viuendo, viuere docuit: moriendo, mortem ſecuram reddidit,ibid.

Chriſtum apprehendere poteris citiùs,ſequendo,quã legendo:Bern.in epiſt.

Nomen Chriſti ſonat,aut maieſtatem, aut pietatem . Bernar.de Fallac. præſen.vitæ.

Vilem,& contemptibilem monſtrare ſe Chriſtus potuit,ſed planè non reputare : Bernard. ſup. Cantic. ſermon.40.

Chriſtus requies noſtra eſt, idem ſup. Matth. hom 1.

Chriſtus porta eſt cęli,ibid.

Chriſtus,& dominus , nomina dignitatis ſunt, idem ſup.Ioan.homil 2

Chriſti caro ſpiritum ſanctum,quaſi pædagogum habuit,idem de ſpir.ſanct.

Chriſtus ſuos non ſignis , ſed charitate dignoſci voluit,

luit,idem de incomp. Deit.

Chriſtus ſeruator manet,etiam ſi multi pereāt, idem de Fide.

Chriſti gloria inimicorū impugnatione creuit. Chryſoſt.ſup.epiſt.ad Heb.

Habemus in Chriſto,quod amemus,imitemur, admiremur,idem Epiph. Dom.ſerm.3.

Incaſſum laborat in acquiſitione virtutum, qui eas alibi quàm in Chriſto quærit.Bern.ſup. Cant. ſerm.22.

Sicut mare eſt origo omnium fluminum, ſic Chriſtus omnium virtutum,idem ſup.Cant. ſerm.16.

Lectus Chriſti vterus Virginis: præſepium,tumulus, idem ſup cant.ſerm.75.

Prudentia vera in Chriſti doctrina, iuſtitia in Chriſti miſericordia,temperantia in Chriſti vita, fortitudo in eiuſdem paſſione,reperiuntur,idem ſup.cant.ſer.2.

Chriſtus pretium hominis eſt: Baſil. in Hexam.

Odor Chriſti prædicatio eſt: Aug. Sene.351.

Chriſtum ſapientiſſimum etiam gentes fatentur, idē 1.de conſent. Euang.cap.7.

Chriſtum etiam exteri prophetæ prædixerunt, idem ſup.epiſt.ad Rom.

Aduentus,& Incarnatio.

Aduentum domini in luxu ciborum ducens, Chriſtum inhonorat: Bernard. de Aduent. Dom. ſermon. 3.

Aduenientis perſonæ conſideranda maieſtas, dignationis magnitudo,charitatis latitudo, humanæ naturæ exaltatio,ibid.

Agnoſcitur in Chriſti incarnatione lōgitudo breuis, latitudo anguſta,altitudo ſubdita profunditas plana,idē ſup. Miſſ. eſt.

Apparuerat potentia in rerum creatione,ſapientia in rerum gubernatione,ſed humilitas,& benignitas in humanitatis aſſumptione apparuit: Bern.in vig.Nat.dom. ſerm. 1.

Humanitas Chriſti fidem inſtruit,ſpem roborat,charitatem accendit,idem in Epiph.Dom. ſer.2.

Chriſti primus aduentus erat, vt iudicaretur, ſecundus,vt iudicet. Aug.ſup.epiſt. Ioan.tract.4.

Chriſti incarnatio,noſtræ emundationis oblatio eſt:

Gregor. in Paſtor.

Chriſtus ſuæ incarnationis, & autor, & opus eſt: Aug. contra Fœlic.

Incarnationem Chriſti tota Trinitas operata eſt, idē.

Chriſti incarnatio fidelium nuptiæ, idem de Trinit. libro 6.

Chriſti incarnatio uix inueſtigari poteſt: Greg. ſuper Euang. hom 7.

Chriſtus ad nos veniens, videamus quis ueniat, vnde, quò, ad quem, quando, & quà: Bern. de aduentu Dom. ſerm. 1.

Chriſtus in mundum uenit, à quo non aberat, ſed apparuit qui latebat: idem de aduentu Dom ſerm. 3.

Chriſtus in ſpirituali præſepio quærendus: Chryſoſt. ſerm. 7. ſup. Epiſt. ad Rom.

Incarnato Domino, diſcordata corda, cōcordata ſunt: Gregor. 17. mor.

Incarnatio, opus reſtaurationis eſt. Aug lib de ſubſt. dilect.

Humanitas Chriſti non eſt mutata in diuinitatem, nec contra: idem ſup. epiſt. ad Rom.

Formam viri ſumendo, & de virgine naſcendo, vtrū que ſexum honorandum indicauit: Aug. cont. Fauſt.

Si ratio quæritur, non erit mirabile: ſi exemplum poſcitur, non erit ſingulare, demus Deum aliquid poſſe, quod nos fateamur inueſtigare non poſſe, in talibus rebus tota ratio facti eſt, potentia facientis: Augu. ad Voluſianum.

Vultis eius ſaltus agnoſcere? de cœlo venit in uterū de vtro in præſepium, de præſepio in crucem, de cruce in ſepulchrum, & de ſepulchro redijt in cœlum: Greg. homil. 39.

Venit medicus ad ægrotos, redemptor ad uenditos, ad errantes uia, ad mortuos vita: Bern. ad milit. Tem.

Nulla cauſa ueniendi fuit niſi peccatores ſaluos facere. tolle morbos, tolle vulnera, & nulla cauſa eſt medicinæ. Hugo de Sac.

Natiuitas.

CLamat ſtabulum pœnitentiam, clamat præſepe, clamant lachrymæ, clamant panni in Chriſti natiuitate: Bern. in Nat. Dom. ſerm. 6.

Natus quibuſdam nondum Chriſtus eſt, quibuſdam nondum paſſus, quibuſdam nondum ſurrexit, quibuſdam nondum aſcendit, alijs nōdum miſit Spiritum ſanctum, idem de reſurrect. Doct.

Aurum ſoluitur quaſi Regi magno, thus immolatur vt Deo, myrrha præbetur, tanquam pro ſalute omnium morituro: habet enim prædicatores angelos, narrantes cœlos, adoratores magos: Aug. ſerm. de Epiph.

Nobilitas fuit Chriſti naſcentis in virginitate parientis, nobilitas parientis in diuinitate naſcentis, idem ſup. Ioan.

Cœli Rege nato, Rex terræ turbatus eſt, quia nimirū terrena altitudo confunditur, cum celſitudo cœleſtis aperitur: Greg. homil.

Vbi aula regia, vbi tronus ubi curię regalis frequentia? nunquid aula eſt ſtabulum; thronus pręſepium, & totius curię frequentia Ioſeph, & Maria? Bernard. in ſerm. de. Epiph.

Non mediocre hoc tibi fidei videatur exemplum, nō vilis perſona paſtorum certè quo vilior ad prudentiam, eò pretioſior ad fidem, non ſapientes, ſed ſimplices, qui fucare audita neſcirent: Dominus ſui pręcones elegit, non rhetores, ſed piſcatores ad euangelizandum deſtinauit: Bed. ſup. Luc. lib. I.

Licet Deus cunctos dies creauerit, ſingulariter tamē hunc diem fecitſe dicitur, qui Chriſti Domini Natiuitate ſacratus eſt, in quo merito exultare conuenit, & lætari, quoniam in eo, & diabolus ius perdidit, & ſalutem mundus accepit. Caſſi. ſup. Pſal.

Mihi impoſſibile eſt generationis ſcire ſecretum: mēs deficit, vox ſilet non mea tantum, ſed & angelorum, ſupra Poteſtates, ſupra Cherubin, & ſupra Seraphin, & ſupra omnem ſenſum eſt. Quomodo eſt ſupra omnem ſenſum tanta generatio? tu ergo manum ori impone, ſcrutari non licet ſuperna myſteria licet ſcire, quod natus ſit, non licet diſcutere quomodo natus ſit, hoc enim quærere metus eſt: ineffabilis enim illa generatio, unde Eſayas ait. Generationem eius, quis enarrabit? hæc humanum ſenſum, & intelligentiam mundi excedit: hoc non capit humanæ intelligentiæ ratio, ſed prudentiæ fidelis profeſſio eſt: Ambr. cont. Her.

Paſsio.

CHriſtus multatur morte: turpatur cruce: Bernard. in Dec.

Paſſio Chriſti opus noſtræ redemptionis, totum amo rem noſtrum vindicare debet: Bern. ſup. cant. ſer. 20.

Paſſiones Chriſti meditari ſapientia eſt, & ſublimis philoſophia, idem ſup. cant. ſerm. 47.

Paſſio Domini tria habet, opus, modum, cauſam in opere patientia: in modo, humilitas: in cauſa charitas cō mendatur, idem in Dom. Ram. Pal.

Quicquid es, quicquid potes, debes creanti, redimenti, uocanti, idem de uerb. Apoſt. ſerm.

Recordatio vulnerum Chriſti, medicamentum eſt efficax, idem ſup. cant. ſerm. 15.

Videri vult vulnera ſua Chriſtus, tanquam bonus dux ſigna, idem ſup. cant. ſer. 71.

Paſſio Chriſti, beatitudinis caput: Chryſoſt. ſup. Mat. homil. 55.

Paſſio Chriſti, credentibus ſolum vſui idem ſup epiſt. ad Galat.

Paſſionum Chriſti communicatio ex fide eſt, idem ſup. epiſto. ad Philip. Serm. 10.

Fructus noſtræ redemptionis Chriſtus, rationi futurus eſt plenitudo lucis, voluntati multitudo pacis, memoriæ continuatio æternitatis: Bern. ſup cant. ſer. 12.

Chriſtus ſanguinem ſudans, paſſiones martyrum præ figurat: Aug. ſup. Pſal. 93.

Paſſio Chriſti, & reſurrectio, uitę noſtræ figure ſunt: Aug. de ſpirit. & lit.

Chriſti paſſio etiam veteribus profuit, idem de pecca. orig. lib. 2.

Imminente paſſione, Chriſtus diſcipulis ſuis vbique præcepta dedit: Greg. in Paſt.

Sanguis Chriſti, noſter potus eſt: Chryſo. ſup. Matt. homil. 7.

Sanguis Chriſti nobis cauſa vitæ, idem ſup. Mat. ho. 7.

Sanguis Chriſti nobilitatem animę irrigat, idem ſup. Ioan hom. 45.

Homo mirabiliter conditus eſt, ſed mirabilius redem ptus: Greg. in Euang. hom. 26.

Homo eius bonitate reformandus, cuius formatus eſt.

Auguſt. de quant. Anim.

Si totum me debeo pro me facto, quid addã iam pro me refecto: Bernar. de dil g. Deum.

Crucifigunt Chriſtum quotquot verbo illius reſiſtũt Aug. ſuper Pſalm. 48.

Fuſus eſt ſanguis medici, & factum eſt medicamentum phrenetici: Auguſt. cont. quinque hæreſ.

Congruit noſtræ deuotioni, vt qui Domini crucifixi paſſionem celebraturi ſumus, reprimendarũ carnalium voluptatum crucem nobis ipſi etiam faciamus, idem in ſerm. de Quadrag.

Fratres, vt à peccato ſanemur Chriſtum crucifixum intueamur: quomodo, qui intuebantur ſerpentem æneũ in deſerto, non peribant morſibus ſerpentum: ſic qui intuentur fide Chriſti mortem, ſanantur morſibus peccatorum, idem ſup. Ioan.

Stultum eſt cum gladijs quærere eum, qui vltro ſe offert, & in nocte per proditorem inueſtigare quaſi latentem, qui quotidie in templo docet: ſed factum, congruit tempori, & perſonæ, quia cum eſſent tenebræ in tenebroſo tempore, tenebroſum opus exercebant: Amb. ſup. Euang.

Autor pietatis in cruce pendens teſtamentum condidit, ſingulis pietatis opera diſtribuens.

Apoſtolis perſequutionem, Iudæis corpus, patri ſpiritum, virgini paranymphum, latroni Paradiſum, peccatori infernum, Chriſtianis pœnitentibus crucem: Ambroſ ſuper Matth. 27.

Doles Domine non tua vulnera, ſed mea, non tuam mortem, ſed noſtram infirmitatem, idem ſup. Luc.

Hora Chriſti non fatalis, ſed voluntatis fuit: Auguſt. in quæſt. ex vtroque teſt.

Omnis creatura, compatitur Chriſto morienti, ſol obſcuratur, terra mouetur, petræ ſcinduntur, velum templi diuiditur, ſepulchra aperiuntur, ſolus miſer homo non compatitur, pro quo ſolus Chriſtus patitur: Hiero. ſup. Matth.

Cùm poſſit etiam nobis non moriendo ſuccurrere, voluit tamen hominibus moriendo ſubuenire quia nos videlicet minus amaſſet, nec vim ſuæ dilectionis nobis oſtenderet, niſi hoc quod à nobis tolleret, ad tempus ipſe ſuſtineret: Greg. lib. moral.

Nihil adeò graue eſt, quod non ęquanimiter ſuſtineatur, ſi Chriſti paſſio ad memoriam reducatur, idem in

quadam. epiſt.

Paſsio tua, Domine Ieſu, vltimum eſt refugium, ſingulare remedium, deficiente ſapientia, iuſtitia non ſufficiente, ſanctitatis, ſuccumbentibus meritis, illa ſuccurit: cùm tamen defecerit uirtus mea, non conturbabor, non diffido, ſcio quid faciam. calicem ſalutaris accipiã & nomen Domini inuocabo: Bern. ſup. cant. ſerm.

O bone Ieſu, quid tibi eſt? mori nos debuimus, & tu ſoluis? nos peccauimus, & tu luis? opus ſine exemplo, gratia ſine merito, charitas ſine modo, idem.

Scio quòd merita mea non mihi ſufficiunt: quod mihi deeſt, audacter vſurpo ex viſceribus Chriſti, quæ miſericordia effluunt, nec deſunt foramina, per quæ defluãt. patet enim arcanum cordis per foramina cordis, patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitauit nos Oriens ex alto: Bernard. in quodam ſerm.

Quid feciſti dulciſſime puer, vt ſic iudicareris? quid commiſiſti ò amantiſſime iuuenis, vt tam viliter tractareris? quod ſcelus tuum, quæ noxa tua, quę cauſa mortis, quæ occaſio damnationis? ego tui ſum cauſa doloris, ego tuæ paſſionis liuor, tui cruciatus labor, tuæ vitæ meritum, tuæ vindictæ flagitium: Anſelm.

Crux.

Signo Crucis omnia auſpicanda: Ambroſ. ſermo. 47.

Crux in mente formanda eſt: Chryſoſto. ſuper Matt. homil. 55.

In Cruce omnes inueniunt virtutem, idem de Cruc. & Latron.

Crux in fronte, quaſi columna quædam figuranda, idem aduerſ. Gentil.

Crux omni cultu dignior eſt, ibidem.

Crux gloriandi eſt pijs materia, idem ſuper epiſto. ad Galat.

Crux vitæ fons eſt, idem ad popul. Antioch.

Non eſt aditus ad cœleſtem gloriam, niſi per Crucem.

Crux Chriſti contra vitiorum oppugnationes eſt adiutorium: Aug. epiſt. 4.

Crux Chriſti nobis eſt multorum bonorum cauſa. idem ſerm. 29.

Crux Chriſti candelabrum eſt,idem in ora, de quin que hæreſ.

Crucem,vt in ea gloriemur. Dominus ſuo geſtans hu mero, pro uirga regni nobis commendauit, quod eſt grande ludibrium impijs, grande myſterium pijs,& vn de mundi philoſophus erubuit, ibi Apoſtolus theſau rum reperit, quod illi viſum eſt ſtultitia, Apoſtolo fa ctum eſt ſapientia,& gloria,idem ad Galat. 6.

Si ingreſſi fuerint ad te latrunculi per oculos,per aſpe ctum crucis præme eos: Hier. in epiſt.

Duobus modis crux tollitur, cum aut per abſtinen. tiam affligitur corpus, aut per compaſſionem proximi affligitur animus: Greg.in hom.

Crux Chriſti,clauis eſt Paradiſi: hæc infirmorum ba culus, paſtorum virga, conuertentium manuductio, proficientium perfectio, animæ ſalus,& corporis, om nium malorum auerſio omnium bonorum datrix: Da maſce.lib. 4.

Crux non ſolum dicitur,quæ tempore paſſionis ligni affixione conficitur, ſed quæ totius vitæ curriculo cũ. ctorum diſciplinarum virtutibus coaptatur, vt non ſo. lum intelligatur crux ligni patibulum ſed piæ vitæ,vir tutiſque propoſitum: unde omnis Chriſtiani vita, qui ſecundum Euangelium vixerit, crux eſt, atque marty. rium: Max. in ſer.de Martyr.

Reſurrectio.

REſurrectio Chriſti veræ fuit non in phantaſmate: Hier. ad Pammach.

Reſurrectionis fide ſolari debemus:Amb. de Iacob.

Fides noſtra de reſurrectione Chriſti, regulanda eſt per fidem Apoſtolorum: Greg. 14. mor.

Reſurrectio ex miraculis indubitata probatur: Chryſ. ſup. Act. Apoſt. hom. 1.

Corpora meliora erunt poſt reſurrectionem, quam erant ab initio: Aug.

Caro noſtra poſt reſurrectionem eadem erit per natu ram, & diuerſa per gloriam: Grego. 14. mor.

Reſurrectioni non credens nullius virtutis curam ha. bet,idem de reſur.ſer. 1.

Reſurrectionem abſoluta contemplatione, nemo po. teſt docere,idem de incompreh. Dei nat. hom. 2.

Reſurrectioni nemo diffidat, idẽ ſup. epiſt. ad Corint homil 17.

Reſurrectionem diabolus conatur in dubium ponere idem ſup. epiſt. ad Galat. cap. 1.

In reſurrectione vniuerſa fidei noſtræ ſpes ſita eſt, idem ſup. epiſt. ad Corinth homil. 2.

Reſurrectio mortuorum non finit nos lugere, idem ſuper epiſt. ad Corint. hom. 2.

Reſurrectio eſt diuinæ virtutis opus, idem ſup. epiſt. ad Theſ. homil. 9.

Reſurrectio corporum exemplis deprehendi poteſt, ratione non poteſt: Greg 6. mor.

Redemptor noſter oſtendit reſurrectionem, ut nos reſurrecturos ſperemus, idem 14. mor.

Reſurrectionem noſtram in alimentis ſuis mundus imitatur, ibidem.

Exemplo Iob credimus reſurrectionem Chriſti factã, qui cognouit faciendam, ibid.

Reſurrectio, credenda eſt non inueſtiganda, idem ſuper Ezech. lib. 2.

Reſurrectio Chriſti eſt feſtiuitas hominum, & Angelorum, idem ſup. ẽuang. Hom. 12.

In Chriſti reſurrectione ablata ſunt omnia argumenta perfidiæ, ibidem.

Reſurrectionis gloria eſt virtus Chriſti, idem ſuper 7. Pſalm.

Multi cum Chriſto ſurrexerunt, ne de reſurrectione noſtra dubitaremus, idem 14. Mor.

Corpora ſic reſurgent, vt deforme, & indecorum nihil habeant: Aug. lib. 12. de Ciuita. Dei. cap. 19.

Reſurrectio non eſt contra naturam: Aug in ſent. ſuis.

Reſurrectio mortuorum ex aliorum operum Dei fide ediſcenda, idem ſup. Pſal. 144.

Reſurrectionis fides ſumma laus eſt Chriſtianorum, idem ſup. Pſal. 101.

Reſurrectio Chriſti, potentiam eius declarauit, idem ſup. Pſal. 61.

Surrexit Chriſtus, exultet vniuerſus mundus, par etenim eſt, vt ſicut omnis creatura lugubri doluit proratu in morte Creatoris ſui, & quę funere noctis obſcuro proſequuta eſt exequias in cruce morientis: nunc triũphalem ab inferis reditum læta ſuſcipiat reſurgentis: Auguſt. in Enchir.

In hac die peccator de indulgentia deſperare non de-

bet, ſi enim latro paradiſum meruit, cur non mereatur veniam Chriſtianus? & ſi illi Dominus, cum crucifigitur, miſeretur, multò magis huic miſerebitur, cum reſurgit, nam ſi paſſionis humilitas tantum præſtitit conſitenti: reſurrectionis gloria quantum tribuet deprecanti? largior enim ſolet eſſe ad præſtandum læta victoria, quam addicta captiuitas: Auguſt. in ſerm. de Paſch.

Venit Chriſtus, & completa ſunt in ortu eius, vita, dictis factis, paſſionibus morte, reſurrectione, aſcenſione, omnia præconia prophetarum: Auguſt. in epiſt.

Quod diſcipuli tardè crediderunt, non tam infirmitas illorum, quàm noſtra infirmitas fuit. nam illis dubitantibus reſurrectio multis argumentis monſtratur, quia, & comedit, & ſe oculis videndum, & manibus palpandum, & contrectandum præbuit; quod de ſolo ſpiritu eſſe non poteſt, minus Maria Magdalenę præſtitit, quæ ſtatim credidit, quam Thomas, qui diu dubitauit, Gregor. ſup. Matth.

Conſideremus paruum cuiuslibet arboris ſemen, quod in terra iacitur, vt arbor ex illo producatur: & comprehendamus, ſi poſſumus, vbi in illa tanta paruitate ſeminis, tam immenſa arbor latuit, quæ ex illo proceſſit? vbi lignum, ubi cortex, vbi viriditas foliorum, vbi vbertas fructuum? nunquid non in ſemine tale aliquid videbatur, cùm in terra iaceretur? quid ergo mirum, ſi tenuiſſimum puluerem à noſtris oculis in elementa redactum, cum vult Deus in hominem reformet, qui ex tenuiſſimis ſeminibus immenſa arbuſta redintegrat: Greg in mor.

In omni re, aut actu virtus agendi ſpes eſt futuri: qui enim arat, arat ut metat: qui pugnat, pugnat, ut vincat: Et poſt pauca, Tolle ergo ſpem reſurrectionis, & reſoluta eſt omnis obſeruantia pietatis: Chryſoſto. ſuper Matth.

Si igitur reſurrectio non eſt, nec Deus eſt, nec prouidentia eſt: tunc caſu omnia feruntur, & aguntur, videmus enim plurimos iuſtos eſurientes, & iniuriam patiẽtes: peccatores autem, & iniuſtos in diuitijs, & in omni voluptate abundantes: ſed quis vſquam hoc iuſti iudicij, vel ſapientis prouidentiæ opus bene ſentiens ſuſpicabitur? Erit ergo reſurrectio: iuſtus enim Deus eſt, & his, qui confidunt in eum, mercedis retributor: Damaſce. lib. 4.

Reſurget iuſtus, ut iudicet: peccator, vt iudicetur: im

pius. vt ſine iudicio puniatur: Caſſio. ſup. Pſal.

Affligimur in eius paſſione gaudeamus in eius reſurrectione, ſic enim poſſumus pij dici, ſi eius diſpenſationibus meremur aptari: Caſſiod. ſup. Pſal.

Quod Apoſtoli reſurrexiſſe Dominum mulieribus nuntiantibus aut non credunt, aut deliramentum indicaſſe referuntur, grauiter nemo arguat: altè dubitat, qui altius credit: decipi non poteſt, qui non eſt facilis audire: ignauus nimis eſt, qui poſt exemplum inuenitur incautus: rudis miles ad aciem concurrit qui cauſam belli neſcit, uim bellatoris ignorat, peritia autem eſt, non ſegnities, cum ſenſim miles veteranus accedit, Chryſ. ſerm. 79.

Maria.

Maria aula regalis dicta eſt. Ambroſ. 3. de virg.

Mariæ Deiparæ exemplo viuant virgines, ibid.

Acceſſum ad Deum habemus per Mariam: Bernard. de Aduent. Dom. ſerm. 2.

Maria antè ſancta, quam nata, idem in epiſt.

Maria aquæ ductus eſt, idem in Nata: Beat. Mar.

Maria gratia plena eſt: quia Deo, & hominibus grata. idem de vir. Maria.

Maria in omnibus inuocanda neceſſitatibus, idem ſuper Miſſ. eſt, hom 2.

Maria mediante, habemus quicquid gratiæ in nobis eſt, idem in feſt. S. Mich.

Maria quater duntaxat legitur loquuta fuiſſe, & eius taciturnitas laudatur, idem de Virg. Mar.

Maria ſi piè à nobis pulſata fuerit, non deerit neceſſitati noſtræ, idem.

Maria veneratione digna, in qua humilitatem exaltat fœcunditas, & partus conſecrat virginitatem, idem ſup. Miſſ. eſt: hom. 1.

Mariam venerari vult, qui totum nos habere per Mariam voluit, idem in Natiuit. Mar.

Vt ſole ſublato non luceſcit, ſic ſublata Maria nihil niſi denſiſſimæ tenebræ relinquuntur, idem in Nat. Mar.

Fœlix Maria cui nec humilitas defuit, nec virginitas: Bern. ſup. Miſſ. eſt. hom. 2.

Gloriat̃ Maria virg. ſingulariter multis de cauſis, ibi.

Iudex certiſſimus manſuetudinis, & verecundiæ in Maria fuit, tarditas ad loquendum: Bernard. in Circunci. Domini. ſerm. 3.

Maria ab Angelo interrogata, Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? non de facto dubitauit, ſed modum inquiſiuit: Benar. ſup. Miſſ eſt ſer. 4.

Maria facies terrę eſt, qua à fonte, id eſt, Spiritu ſancto irrigatur. Aug. lib. 2. de Geneſ.

Maria ex gratia mater facta, idem in Enchir.

Mariæ magis profuit, quòd Chriſtum in corde, quã in carne geſſit, idem de ſanct. vir.

Mariæ virginitas non ideo non credenda, quia ſemel accidit, idem epiſt. 7.

Auctrix peccati, Eua: auctrix meriti, Maria: Eua occidendo obfuit, Maria uiuificando profuit: illa percuſſit, iſta ſanauit: Auguſt. in ſerm. de Aſſump.

Aue Maria gratia plena Dominus tecum, tecum in corde, tecum in ventre, tecum in vterò, tecum in auxilio, idem in ſerm. de Nat. beat. Mar.

Non quia peperit innupta, terretur: ſed quia genuit, cum exultatione miratur, idem de virg.

Fœlicior partus ſpiritualis, quam carnalis, beatior enim Maria fuit concipiendo Chriſtum fide, quàm carne, materna enim propinquitas nihil ei profuiſſet, niſi fœlicius ipſum fide, quàm carne geſtaſſet, ibidem.

Quàm appellatis fœlicem? inde eſt fœlix, quia verbũ Dei cuſtodiuit, non quia in illa Verbum caro factum eſt, idem ſup. Luc. 11.

Quantæ in vna virgine ſpecies virtutum emicant, vexillum fidei, deuotionis obſequium, virgo intra domum, comes ad miniſterium, mater ad Templum? Ambroſ. de vir. 2.

Quod naturam non habuit, vſus neſciuit, ignorauit ratio, mens non capit humana, pauet cœlum, ſtupet terra, creatura omnis etiam cęleſtis miratur, hoc totum eſt, quod per Gabrielem Mariæ diuinitus nunciatur: Hieron. in ſerm. de Aſſump.

Quid nos tantilli, quid actione puſilli, quid in eius laudibus referamus: cum etiam ſi noſtrum omnium membra verterentur in linguas, eam laudare ſuffiſceret nullus? altior enim cęlo eſt de qua loquimur: abyſſo profundior, cui laudes dicere conamur. Si cœlum te vocem altior es: ſi matrem gentium, præcedis: ſi formam Dei te appellem, digna exiſtis: ſi dominam Ange-

lorum, prima eſſe probaris: Quid ergo de te dignè dicam? idem.

Cęteris virginibus per partes pręſtatur gratia, Mariæ verò ſe tota infundit gratiæ plenitudo, idem.

Non eſt in mundo locus dignior vtero virginali, in quo Dei filium Maria ſuſcepit, nec in cęlis ſolio regali, quo Mariam Dei filius ſublimauit, ibidem.

Virgo, regia eſt via, per quam Saluator aduenit, procedent de ipſius vtero, tãquam ſponſus de thalamo ſuo. per te acceſſum habeamus ad Filium ò benedicta inuentrix gratiæ, genetrix vitæ, mater ſalutis, vt per te ſuſcipiat nos, qui per te datus eſt nobis, excuſet apud ipſum integritas tua culpam noſtræ corruptionis, & humilitas Deo grata noſtræ ueniam impetret vanitati, copioſa charitas tua noſtrorum cooperiat multitudinem peccatorum, fœcunditas glorioſa fœcunditatem nobis conferat meritorum: Bern. ſerm. 2.

Nihil eſt, quod tantum me terreat, nec eſt aliquid quod tantum me delectet, ſicut de Beata Virgine ſermonem habere, terret inquam me indignitas propria, ſed me delectat Virginis laus, & excellentia, idem in quod ſerm.

Quicunque ſibi Mariæ optat præmium, imitetur exẽplum: Ambr. de Virg.

Sicut in tranſitu meo Mariæ non eſt corrupta virginitas, ſic mea ibi non eſt maculata maieſtas: Auguſt. contra duas hær.

Eua inobediens meruit pœnam, Maria obediendo cõſequuta eſt gratiam, illa guſtando prohibitum maledicta, hæc credendo Angelo benedicta, ibidem.

Sicut in comparatione Dei nemo bonus, ita etiam in comparatione matris Domini nulla inuenitur perfecta, quamuis eximiæ uirtutibus comprobetur: Hiero. in ſerm.

Maria, quia mente paſſa eſt, pluſquam martyr fuit, ni mirum, & eius dilectio amplius fortis, quia mortẽ Chriſti ſuam fecit, ibidem.

Magni fuit ſanctificatio Hieremiæ, qua potuit facilè vitare culpam mortalium: maior Ioannis Baptiſtæ, qua potuit frequentiam vitare venialium: maxima virginis Mariæ, qua potuit vitare, imo vitauit omne peccatum: Bernar. ad Canon. Lugd.

Quæ eſt virgo tam ſublimis, vt ſalutetur ab Angelo? tam humilis, vt deſponſata ſit Fabro? idem hom. 2.

Angelus.

ANgelus Grecè, Latinè nuntius: Auguſt. de Trinit. libro 2.

Per Angelos Deus patribus loquutus eſt, & apparuit, idem de Trinit. lib. 3.

Angelus tuba Dei eſt, Idem de æternit. Dei.

Angelus officij, non naturæ nomen eſt, idem in tract. Ego ſum, qui ſum.

Angeli multas formas aſſumere poſſunt, idem de mirab. ſacr. ſcripturæ.

Angeli capilli ſunt Dei, idem de eſſent. diuinit.

Angeli ad miniſterium pro noſtra ſalute ſemper mittuntur: Greg. in Paſt.

Angeli quocunque mittantur, ſemper faciem Dei vident, ibidem.

Vox Angelorum eſt in laude Conditoris ipſa admiratio intimę contemplationis. ibid.

Sancti Angeli nos à diabolo defendunt, idem in Paſt.

Angeli pręſunt hominibus, Archangeli præſunt Angelis. idem lib. 1. Dialog.

Singulis prouincijs ſinguli Angeli pręponuntur, idẽ in Euangel. homil. 4.

Ante Chriſti Aduentum Angeli ſe permittebant adorari, non autem poſt, idem in regiſt.

Angelus eſt prima Dei creatura, ibidem.

Apoſtatę Angelo ſimilis efficitur homo, qui hominibus eſſe ſimilis dedignatur, idem in Paſt.

Angeli perſiſtẽtes in munere acceperunt, vt omnino cadere non poſſent, idem ſuper Ezech homil. 7.

Angeli, aſtant orantibus, & credentibus, idem.

Angelo noſtro debemus reuerentiam pro pręſentia, deuotionem pro beneuolentia, fiduciam pro cuſtod à, idem.

Angelorum auxilium implorandum eſt, idem de trip. gen. bon.

Angelos Deus collocauit non in ſummo, ſed in tuto: homines autem non in ſummo, nec in tuto, ſed in cauto, ibidem.

Angelus vehiculum eſt verbi: Chryſoſt de Dauid ſer.

Angelorum natura ſomno non eſt obnoxia, idem ſuper Ioan. homil. 15.

Vnuſquiſque inquantum ſufficit, ſi à prauitate proximum reuocat, ſi exhortari ad bene operandum curat, ſi æternum regnum, vel ſupplicium erranti denuntiat, cum verba ſanctæ annuntiationis impendit, profectò Angelus extitit: Grego. in homil 6. ſuper euang.

In hoc eſt natura angelica à naturæ noſtræ conditione diſtincta, quod nos & loco circunſcribimur, & cæcitatis ignorantia coarctamur, angelorum verò ſpiritus loco quidem circunſcribuntur, ſed tamen eorum ſcientiæ longè ſuper nos incomparabiliter dilatantur: interius & exterius ſciendo diſtincti ſunt, quoniam ipſum fontem ſcientiæ contemplantur, quid enim de his, quæ ſcienda ſunt, neſciunt, qui ſcientem omnia ſciunt? Gregor. 2. lib. mor.

Nouem Angelorum eſſe, ordines, teſtante ſacro eloquio, ſcimus: ſcilicet Angelos, Archangelos, virtutes, poteſtates, principatus, dominationes, thronos, Cherubim, atque Seraphim: Greg. homil.

Apoſtolus.

Apoſtoli fruſtra dicunt, niſi Chriſtus miſerit: Hier. ad Alg. Quæſt. 5.

Apoſtoli ex æquo fundant Eccleſiam, idem aduerſ. Iouin. lib. 1.

Apoſtoli ſunt oculi: Auguſt. in bened. Iacob.

Apoſtolus non ab hominibus, ſed à Deo doctus eſt, idem Quæſt. ex nouo teſta.

Apoſtoli nihil diuerſum à Chriſto docuerunt, idem de conſen. Euang.

Apoſtolorum honoratiores: fuerunt Petrus, Iacobus & Ioannes, idem ſup. Epiſt. ad Galat.

Apoſtolorum eloquia fuerunt eorum miracula, idem de Ciuit. Dei, lib. 2.

Apoſtoli Iuriſperiti, & conſiliarij Chriſtianorum fuerunt, idem cont. Iudæos. Pag. & Arrian.

Multa tradiderunt Apoſtoli, quæ literis non mandarunt: Aug. de Bapt. libr. 2

Apoſtoli ſunt pedes Domini, idem ſup. Pſalm. 91.

Apoſtoli portæ ſunt duodecim. Aug. ſup. Pſal. 86.

Apoſtoli columnæ dicti, idem ſup. Pſalm. 73.

Apoſtoli, medici, idem ſup. Pſalm. 87.

Apoſtoli Prophetis ſucceſſerunt: Greg. 27.

Apoſtoli plus quàm prophetæ edocti ſunt, idem ſup Ezech.hom.

Doctrinę ianua per Apoſtolos orbi patefacta eſt: Chry ſoſt.ſup. Matth. hom.16.

Doctrina apoſtolica perpetuò manet idem de Aſcenſ Domi.

Apoſtoli illiterati Philoſophorum ora obturauerunt Chryſoſt. ſup.Geneſ.hom 28.

Apoſtoli tyrannis facti ſunt fortiores, idem ſup.Gen homil.52.

Apoſtoli alijs odor mortis, alijs uitæ: idem ſup.Mat homil.15.

Apoſtoli ceu uolucres orbem terrarum percurrunt, idem ſup.Actus Apoſt.hom.1.

Ebrij fuerunt Apoſtoli in die Pentecoſtes nō muſto, ſed Spiritu ſancto: Bern. ſup. Cant.ſerm.47.

Paulus gelu erat, ſed in aquam redijt: Gregor. 25. moral.

Quis iam non deſperet, aut de humilitate generis, aut de magnitudine criminis, cum videat ſic abundaſſe cœleſtis gratiæ fontem, ut, & piſcatorem regibus præponeret, & perſecutorem Apoſtolis coæquaret? ille enim dum pauperiem ſuam curat alimenta quotidiani victus quęrit in pelago, factus eſt diues in Chriſto cui reges, & nationes famulantur in ſeculo. Paulus uerò dum vrget gladijs ſanctorum fidem, ſuſcepit iugum, & magiſter factus eſt gentium, forma martyrum, formido dæmonum, indultor criminum, fonsque uirtutum: Auguſt.in ſer. Apoſt. Pet.& Paul.

Dedit Dominus poteſtatem Apoſtolis ſuper naturā: vt eam curarent: ſuper dæmones, ut eos euerterent, ſuper elementa, ut ipſa immutarent: ſuper mortem: vt eam contemnerent: ſuper Angelos, ut corpus Domini conſecrarent. hæc etiam poteſtas data eſt eorum ſucceſſoribus ſecundum illud Apoc. 6. Hi habent poteſtatem claudendi cœlum, & conuertendi aquam in ſanguinem, idem in ſermo.de Apoſto.

Chriſtum Ieſum, & Petrum, & Andream, & alios, per quos operatus eſt ſalutem, non de foro Iuſtiniani, ſed de ſimplicitate piſcatoria legimus aſſumpſiſſe. inflat enim ſapientia huius mundi, & legum uentoſa loquacitas: elegit non reges, non ſenatores, non philoſophos, ſed plebeios, pauperes indoctos, piſcatores, ineruditos liberalibus diſciplinis: non peritos Grāmatica,

non

non armatos, Dialectica, non Rhetorica inflatos. piſcatores Chriſtus cum retibus fidei pauciſſimos admiſit, atque ita ex omni genere tam multos piſces, & tam multò mirabiliores, quantò rariores etiam ipſos philoſophos cępit. Auguſt. in ſerm. de Apoſt.

Piſcatores illiterati mittuntur ad prædicandum, ne fides credentium non virtute humana, ſed eloquentia, & doctrina Dei fieri putaretur. Hier. ſup. Matth. lib. 1.

Nemo Apoſtolis pauperior fuit nemo tãtum pro Domino dereliquit. idem in Epiſt. ad Exuberan.

Miſit Chriſtus Apoſtolos, quaſi ſol radios, quaſi roſa ſuauitates odoris ſui, quaſi ignis ſcintillas ſuas diſperſit: vt ſicut ſol in radijs apparet, ſicut roſa in odoribus ſuis ſentitur, ſicut ignis in ſcintillis ſuis aſpicitur: ſic in illorum virtutibus Chriſti potentia agnoſcatur. Quis enim videns diſcipulos ſuos bene inſtructos, nõ ſcientiam magiſtri collaudat? faciebat enim mirabilia Chriſtus: faciebant & diſcipuli eius: & inter mirabilium operationes maior fama virtutum creſcebat. Chryſoſtom. ſup. Matth.

Frater mi Timotheę, ſi vidiſſes agones conſummationis ipſorum, defeciſſes quidem prætriſtitia, & dolore. Quis non fleret illa hora, quando præceptum ſententiæ egreſſum eſt in eos, vt ſcilicet Petrus crucifigeretur, & Paulus decollaretur? vidiſſes quidem tunc turbas Iudęorum, & Gentium percutientes eos, & expuentes in facies eorum, ſed aduenienti terribili tempore conſummationis ipſorum ligarunt columnas mundi, nõ vtique abſq; fratrum gemitu, atque ploratu. & cum ſepararentur abinuicem, tunc Paulus ait Petro, Pax tecum, fundamentum eccleſiarum paſtor ouium, & agnorum Chriſti. Ac Petrus ad Paulum: Vade in pace prædicator bonorum, mediator, & dux ſalutis iuſtorum. Cùm autem elongaſſent eos abinuicem, ſecutus ſum magiſtrum meum, ſcilicet Paulum: non in eodem loco, ſiue vico occiderũt eos. Dion. in Epiſt. ad Timoth.

Scimus, quòd viri iſti nec ſibi vixere, nec ſibi ſunt mortui, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt: magis autem nobis omnibus propter illum: pro nobis facit eorum vita, eorũ doctrina, & etiam mors ipſa, & in conuerſione eminentiam, in prædicatione ſapientiam in paſſione ſua patientiam, nobis Beati Apoſtoli contulerunt, qui etiam vſque hodie conferre non ceſſant, miſericordia pleni, & ſanctarum orationum fructibus. Bern. in ſer. Pet. & Paul.

Martyrium.

MArtyres non honorantur ſaturitate. Hier. ad Euſto.

Martyr quiſque eſſe poteſt ſine voluntate, ſed nõ contra voluntatem. Bern. in Natiu. Dom. ſerm. 1.

Martyrij genus eſt paupertas voluntaria. idẽ in Feſt. omnium ſanct. ſer. 1.

Martyrum fiducia, fortitudo, & tolerãtia ex vlceribus & uulneribus Chriſti. ibid. ſup. Cant. ſer. 61.

Martyrium fructus eſt Eccleſiæ. ibidem.

Martyrum loculi viſitandi, & benedictionem percipiamus. Chryſ. ſup. Gen. 3.

Martyres magni luminaribus clariores. idem de aduentu Do.

Martyrium exercitatio pietatis eſt ibid.

Martyrium propoſito non euentu æſtimatur. idem de Aduentu Dom.

Martyrium ſine charitate implere impoſſibile eſt. idẽ ſup. Epiſt. ad Hebr. hom. 20.

Veri martyres in Eccleſia fiunt. Greg. 18 Mor.

Sancti martyres præſentem vitam nõ deſpexiſſent, niſi certiorem animarum vitam ſubſequi ſcirent. idẽ Dial. lib. 4.

Martyrem non facit pœna, ſed cauſa. idem in Reg.

Totus mundus martyribus plenus eſt. idẽ ſup. Euãg. hom. 26.

Martyres fœliciter infœlices ſunt. Aug ſup Pſal. 127.

Martyres vt fidem ſeruarent, omnia perdiderunt. idẽ ſup. Pſal. 52.

Martyrum ſanguis ad multiplicationẽ Eccleſię profi cit. idem ſup. Pſal. 40.

Non conſtituimus martyribus templa, & ſacerdotia, quoniam non ipſi, ſed Deus eorũ nobis eſt Deus. Aug. 8. de Ciuit. Dei.

Mori a perſequente, martyrium in aperto opere: ferre verò contumelias, & odientem diligere martyrium eſt in occulta cogitatione. Greg. in hom.

Hoc enim baptiſma, ſcilicet martyrium in gratia maius, in pietate ſublimius, in honore precioſius. Cyp. in quad. Epiſt.

quadam. epiſt.

Paſsio tua, Domine Ieſu, vltimum eſt refugium, ſingulare remedium, deficiente ſapientia, iuſtitia non ſufficiente, ſanctitatis, ſuccumbentibus meritis, illa ſuccurrit: cùm tamen defecerit uirtus mea, non conturbabor, non diffido, ſcio quid faciam. calicem ſalutaris accipiã, & nomen Domini inuocabo: Bern. ſup. cant. ſerm.

O bone Ieſu, quid tibi eſt? mori nos debuimus, & tu ſoluis? nos peccauimus, & tu luis? opus ſine exemplo, gratia ſine merito, charitas ſine modo, idem.

Scio quòd merita mea non mihi ſufficiunt: quod mihi deeſt, audacter vſurpo ex viſceribus Chriſti, quæ miſericordia effluunt, nec deſunt foramina, per quæ defluãt. patet enim arcanum cordis per foramina cordis, patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitauit nos Oriens ex alto: Bernard. in quodam ſerm.

Quid feciſti dulciſſime puer, vt ſic iudicareris? quid commiſiſti ò amantiſſime iuuenis, vt tam viliter tractareris? quod ſcelus tuum, quæ noxa tua, quę cauſa mortis, quæ occaſio damnationis? ego tui ſum cauſa doloris, ego tuæ paſſionis liuor, tui cruciatus labor, tuæ vitæ meritum, tuæ vindictæ flagitium: Anſelm.

Crux.

SIgno Crucis omnia auſpicanda: Ambroſ. ſermo. 47.

Crux in mente formanda eſt: Chryſoſto. ſuper Matt homil. 55.

In Cruce omnes inueniunt virtutem, idem de Cruc & Latron.

Crux in fronte, quaſi columna quædam figuranda idem aduerſ. Gentil.

Crux omni cultu dignior eſt, ibidem.

Crux gloriandi eſt pijs materia, idem ſuper epiſto. a Galat.

Crux vitæ fons eſt, idem ad popul. Antioch.

Non eſt aditus ad cœleſtem gloriam, niſi per Crucem.

Crux Chriſti contra vitiorum oppugnationes eſt adiutorium: Aug. epiſt. 4.

Crux Chriſti nobis eſt multorum bonorum cauſa idem ſerm. 29.

Crux Chriſti candelabrum eſt, idem in ora, de quin que hæreſ.

Crucem, vt in ea gloriemur. Dominus ſuo geſtans hu mero, pro uirga regni nobis commendauit, quod eſt grande ludibrium impijs, grande myſterium pijs, & vn de mundi philoſophus erubuit, ibi Apoſtolus theſau rum reperit, quod illi viſum eſt ſtultitia, Apoſtolo fa ctum eſt ſapientia, & gloria, idem ad Galat. 6.

Si ingreſſi fuerint ad te latrunculi per oculos, per aſpe ctum crucis præme eos: Hier. in epiſt.

Duobus modis crux tollitur, cum aut per abſtinen. tiam affligitur corpus, aut per compaſſionem proximi affligitur animus: Greg. in hom.

Crux Chriſti, clauis eſt Paradiſi: hæc infirmorum ba culus, paſtorum virga, conuertentium manuductio, proficientium perfectio, animæ ſalus, & corporis, om nium malorum auerſio omnium bonorum datrix: Da maſce. lib. 4.

Crux non ſolum dicitur, quæ tempore paſſionis ligni affixione conficitur, ſed quæ totius vitæ curriculo cũ. ctorum diſciplinarum virtutibus coaptatur, vt non ſo. lum intelligatur crux ligni patibulum ſed piæ vitæ, vir tutiſque propoſitum: unde omnis Chriſtiani vita, qui ſecundum Euangelium vixerit, crux eſt, atque marty rium: Max. in ſer. de Martyr.

Reſurrectio.

Reſurrectio Chriſti veræ fuit non in phantaſmate: Hier. ad Pammach.

Reſurrectionis fide ſolari debemus: Amb. de Iacob.

Fides noſtra de reſurrectione Chriſti, regulanda eſt per fidem Apoſtolorum: Greg. 14. mor.

Reſurrectio ex miraculis indubitata probatur: Chryſ ſup. Act. Apoſt. hom. 1.

Corpora meliora erunt poſt reſurrectionem, quam erant ab initio: Aug.

Caro noſtra poſt reſurrectionem eadem erit per natu ram, & diuerſa per gloriam: Grego. 14. mor.

Reſurrectioni non credens nullius virtutis curam ha bet, idem de reſur. ſer. 1.

Reſurrectionem abſoluta contemplatione, nemo po teſt docere, idem de incompreh. Dei nat. hom. 2.

Reſurrectioni nemo diffidat, idē ſup. epiſt. ad Corint. homil 17.

Reſurrectionem diabolus conatur in dubium ponere, idem ſup. epiſt. ad Galat. cap. 1.

In reſurrectione vniuerſa fidei noſtræ ſpes ſita eſt, idem ſup. epiſt. ad Corinth homil. 2.

Reſurrectio mortuorum non ſinit nos lugere, idem ſuper epiſt. ad Corint. hom. 2.

Reſurrectio eſt diuinæ virtutis opus, idem ſup. epiſt. ad Theſ. homil. 9.

Reſurrectio corporum exemplis deprehendi poteſt, ratione non poteſt: Greg 6. mor.

Redemptor noſter oſtendit reſurrectionem, ut nos reſurrecturos ſperemus, idem 14. mor.

Reſurrectionem noſtram in alimentis ſuis mundus imitatur, ibidem.

Exemplo Iob credimus reſurrectionem Chriſti factā, qui cognouit faciendam, ibid.

Reſurrectio, credenda eſt non inueſtiganda, idem ſuper Ezech. lib. 2.

Reſurrectio Chriſti eſt feſtiuitas hominum, & Angelorum, idem ſup. Euang. Hom. 12.

In Chriſti reſurrectione ablata ſunt omnia argumenta perfidiæ, ibidem.

Reſurrectionis gloria eſt virtus Chriſti, idem ſuper 7. Pſalm.

Multi cum Chriſto ſurrexerunt, ne de reſurrectione noſtra dubitaremus, idem 14. Mor.

Corpora ſic reſurgent, vt deforme, & indecorum nihil habeant: Aug. lib. 12. de Ciuita. Dei. cap. 19.

Reſurrectio non eſt contra naturam: Aug in ſent. ſuis.

Reſurrectio mortuorum ex aliorum operum Dei fide ediſcenda, idem ſup. Pſal. 144.

Reſurrectionis fides ſumma laus eſt Chriſtianorum, idem ſup. Pſal. 101.

Reſurrectio Chriſti, potentiam eius declarauit, idem ſup. Pſal. 61.

Surrexit Chriſtus, exultet vniuerſus mundus, par etenim eſt, vt ſicut omnis creatura lugubri doluit proratu in morte Creatoris ſui, & quę funere noctis obſcuro proſequuta eſt exequias in cruce morientis: nunc triūphalem ab inferis reditum læta ſuſcipiat reſurgentis: Auguſt. in Enchir.

In hac die peccator de indulgentia deſperare non debet,

bet, ſi enim latro paradiſum meruit, cur non mereatur veniam Chriſtianus? & ſi illi Dominus, cum crucifigitur, miſeretur, multò magis huic miſerebitur, cum reſurgit, nam ſi paſſionis humilitas tantum præſtitit confitenti: reſurrectionis gloria quantum tribuet deprecanti? largior enim ſolet eſſe ad præſtandum læta victoria, quam addicta captiuitas: Auguſt. in ſerm. de Paſch.

Venit Chriſtus, & completa ſunt in ortu eius, vita, dictis factis, paſſionibus morte, reſurrectione, aſcenſione, omnia præconia prophetarum: Auguſt. in epiſt.

Quod diſcipuli tardè crediderunt, non tam infirmitas illorum, quàm noſtra infirmitas fuit. nam illis dubitantibus reſurrectio multis argumentis monſtratur, quia, & comedit, & ſe oculis videndum, & manibus palpandum, & contrectandum præbuit; quod de ſolo ſpiritu eſſe non poteſt, minus Maria Magdalenę præſtitit, quæ ſtatim credidit, quam Thomas, qui diu dubitauit, Gregor. ſup. Matth.

Conſideremus paruum cuiuslibet arboris ſemen, quod in terra iacitur, vt arbor ex illo producatur: & comprehendamus, ſi poſſumus, vbi in illa tanta paruitate ſeminis, tam immenſa arbor latuit, quæ ex illo proceſſit? vbi lignum, ubi cortex, vbi viriditas foliorum, vbi vbertas fructuum? nunquid non in ſemine tale aliquid videbatur, cùm in terra iaceretur? quid ergo mirum, ſi tenuiſſimum puluerem à noſtris oculis in elementa redactum, cum vult Deus in hominem reformet, qui ex tenuiſſimis ſeminibus immenſa arbuſta redintegrat: Greg in mor.

In omni re, aut actu virtus agendi ſpes eſt futuri: qui enim arat, arat ut metat: qui pugnat, pugnat, ut vincat: Et poſt pauca, Tolle ergo ſpem reſurrectionis, & reſoluta eſt omnis obſeruantia pietatis: Chryſoſto. ſuper Matth.

Si igitur reſurrectio non eſt, nec Deus eſt, nec prouidentia eſt: tunc caſu omnia feruntur, & aguntur, videmus enim plurimos iuſtos eſurientes, & iniuriam patiẽtes: peccatores autem, & iniuſtos in diuitijs, & in omni voluptate abundantes: ſed quis vſquam hoc iuſti iudicij, vel ſapientis prouidentiæ opus bene ſentiens ſuſpicabitur? Erit ergo reſurrectio: iuſtus enim Deus eſt, & his, qui confidunt in eum, mercedis retributor: Damaſce. lib. 4.

Reſurget iuſtus, ut iudicet: peccator, vt iudicetur: im-

pius. vt ſine iudicio puniatur: Caſſio. ſup. Pſal.

Affligimur in eius paſſione gaudeamus in eius reſurrectione, ſic enim poſſumus pij dici, ſi eius diſpenſationibus meremur aptari: Caſſiod. ſup. Pſal.

Quod Apoſtoli reſurrexiſſe Dominum mulieribus nuntiantibus aut non credunt, aut deliramentum indicaſſe referuntur, grauiter nemo arguat: altè dubitat, qui altius credit: decipi non poteſt, qui non eſt facilis audire: ignauus nimis eſt, qui poſt exemplum inuenitur incautus: rudis miles ad aciem concurrit, qui cauſam belli neſcit, uim bellatoris ignorat, peritia autem eſt, non ſegnities, cum ſenſim miles veteranus accedit, Chryſ. ſerm. 79.

Maria.

MAria aula regalis dicta eſt. Ambroſ. 3. de virg.

Mariæ Deiparæ exemplo viuant virgines, ibid.

Acceſſum ad Deum habemus per Mariam: Bernard. de Aduent. Dom. ſerm. 2.

Maria antè ſancta, quam nata, idem in epiſt.

Maria aquæ ductus eſt, idem in Nata: Beat. Mar.

Maria gratia plena eſt: quia Deo, & hominibus grata, idem de vir. Maria.

Maria in omnibus inuocanda neceſſitatibus, idem ſuper Miſſ. eſt, hom. 2.

Maria mediante, habemus quicquid gratiæ in nobis eſt, idem in feſt. S. Mich.

Maria quater duntaxat legitur loquuta fuiſſe, & eius taciturnitas laudatur, idem de Virg. Mar.

Maria ſi piè à nobis pulſata fuerit, non deerit neceſſitati noſtræ, idem.

Maria veneratione digna, in qua humilitatem exaltat fœcunditas, & partus conſecrat virginitatem, idem ſup. Miſſ. eſt: hom. 1.

Mariam venerari vult, qui totum nos habere per Mariam voluit, idem in Natiuit. Mar.

Vt ſole ſublato non luceſcit, ſic ſublata Maria nihil niſi denſiſſimæ tenebræ relinquuntur, idem in Nat. Mar.

Fœlix Maria cui nec humilitas defuit, nec virginitas: Bern. ſup. Miſſ. eſt. hom. 2.

Gloriat Maria virg. ſingulariter multis de cauſis, ibi.

Iudex certiſſimus manſuetudinis, & verecundiæ in Maria fuit, tarditas ad loquendum: Bernard. in Circunci. Domini. ſerm. 3.

Maria ab Angelo interrogata, Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? non de facto dubitauit, ſed modum inquiſiuit: Benar. ſup. Miſſ eſt ſer. 4.

Maria facies terræ eſt, qua à fonte, id eſt, Spiritu ſancto irrigatur. Aug. lib 2. de Geneſ.

Maria ex gratia mater facta, idem in Enchir.

Mariæ magis profuit, quòd Chriſtum in corde, quã in carne geſſit, idem de ſanct. vir.

Mariæ virginitas non ideo non credenda, quia ſemel accidit, idem epiſt. 7.

Auctrix peccati, Eua: auctrix meriti, Maria: Eua occidendo obfuit, Maria uiuificando profuit: illa percuſſit, iſta ſanauit: Auguſt. in ſerm. de Aſſump.

Aue Maria gratia plena Dominus tecum, tecum in corde, tecum in ventre, tecum in vterò, tecum in auxilio, idem in ſerm. de Nat. beat. Mar.

Non quia peperit innupta, terretur: ſed quia genuit, cum exultatione miratur, idem de virg.

Fœlicior partus ſpiritualis, quam carnalis, beatior enim Maria fuit concipiendo Chriſtum fide, quàm carne, materna enim propinquitas nihil ei profuiſſet, niſi fœlicius ipſum fide, quàm carne geſtaſſet, ibidem.

Quàm appellatis fœlicem? inde eſt fœlix, quia verbũ Dei cuſtodiuit, non quia in illa Verbum caro factum eſt, idem ſup. Luc. 11.

Quantæ in vna virgine ſpecies virtutum emicant, vexillum fidei, deuotionis obſequium, virgo intra domum, comes ad miniſterium, mater ad Templum? Ambroſ. de vir. 2.

Quod naturam non habuit, vſus neſciuit, ignorauit ratio, mens non capit humana, pauet cœlum, ſtupet terra, creatura omnis etiam cęleſtis miratur, hoc totum eſt, quod per Gabrielem Mariæ diuinitus nunciatur: Hieron. in ſerm. de Aſſump.

Quid nos tantilli, quid actione puſilli, quid in eius laudibus referamus: cum etiam ſi noſtrum omnium membra verterentur in linguas, eam laudare ſufficeret nullus? altior enim cęlo eſt de qua loquimur: abyſſo profundior, cui laudes dicere conamur. Si cœlum te vocem altior es: ſi matrem gentium, præcedis: ſi formam Dei te appellem, digna exiſtis: ſi dominam Ange

ſorum, prima eſſe probaris: Quid ergo de te dignè dicam? idem.

Cęteris virginibus per partes prętatur gratia, Mariæ verò ſe tota infundit gratiæ plenitudo, idem.

Non eſt in mundo locus dignior vtero virginali, in quo Dei filium Maria ſuſcepit, nec in cęlis ſolio regali, quo Mariam Dei filius ſublimauit, ibidem.

Virgo, regia eſt via, per quam Saluator aduenit, procedent de ipſius vtero, tãquam ſponſus de thalamo ſuo. per te acceſſum habeamus ad Filium ò benedicta inuentrix gratiæ, genetrix vitæ, mater ſalutis, vt per te ſuſcipiat nos, qui per te datus eſt nobis, excuſet apud ipſum integritas tua culpam noſtræ corruptionis, & humilitas Deo grata noſtræ ueniam impetret vanitati, copioſa charitas tua noſtrorum cooperiat multitudinem peccatorum, fœcunditas glorioſa fœcunditatem nobis conferat meritorum: Bern. ſerm. 2.

Nihil eſt, quod tantum me terreat, nec eſt aliquid quod tantum me delectet, ſicut de Beata Virgine ſermonem habere, terret inquam me indignitas propria, ſed me delectat Virginis laus, & excellentia, idem in quod ſerm.

Quicunque ſibi Mariæ optat præmium, imitetur exẽplum: Ambr. de Virg.

Sicut in tranſitu meo Mariæ non eſt corrupta virginitas, ſic mea ibi non eſt maculata maieſtas: Auguſt. contra duas hær.

Eua inobediens meruit pœnam, Maria obediendo cõſequuta eſt gratiam, illa guſtando prohibitum maledicta, hæc credendo Angelo benedicta, ibidem.

Sicut in comparatione Dei nemo bonus, ita etiam in comparatione matris Domini nulla inuenitur perfecta, quamuis eximiæ uirtutibus comprobetur: Hiero. in ſerm.

Maria, quia mente paſſa eſt, pluſquam martyr fuit, nĩ mirum, & eius dilectio amplius fortis, quia mortẽ Chriſti ſuam fecit, ibidem.

Magni fuit ſanctificatio Hieremiæ, qua potuit facilè vitare culpam mortalium: maior Ioannis Baptiſtæ, qua potuit frequentiam vitare venialium: maxima virginis Mariæ, qua potuit vitare, imo vitauit omne peccatum: Bernar. ad Canon. Lugd.

Quæ eſt virgo tam ſublimis, vt ſalutetur ab Angelo? tam humilis, vt deſponſata ſit Fabro? idem hom. 2.

Angelus.

ANgelus Grecè, Latinè nuntius: Auguſt. de Trinit. libro 2.

Per Angelos Deus patribus loquutus eſt, & apparuit, idem de Trinit. lib. 3.

Angelus tuba Dei eſt, Idem de æternit. Dei.

Angelus officij, non naturæ nomen eſt, idem in tract. Ego ſum, qui ſum.

Angeli multas formas aſſumere poſſunt, idem de mirab. ſacr. ſcripturæ.

Angeli capilli ſunt Dei, idem de eſſent. diuinit.

Angeli ad miniſterium pro noſtra ſalute ſemper mittuntur: Greg. in Paſt.

Angeli quocunque mittantur, ſemper faciem Dei vident, ibidem.

Vox Angelorum eſt in laude Conditoris ipſa admiratio intimę contemplationis. ibid.

Sancti Angeli nos à diabolo defendunt, idem in Paſt.

Angeli pręſunt hominibus, Archangeli præſunt Angelis. idem lib. 1. Dialog.

Singulis prouincijs ſinguli Angeli pręponuntur, idē in Euangel. homil. 4.

Ante Chriſti Aduentum Angeli ſe permittebant adorari, non autem poſt, idem in regiſt.

Angelus eſt prima Dei creatura, ibidem.

Apoſtatę Angelo ſimilis efficitur homo, qui hominibus eſſe ſimilis dedignatur, idem in Paſt.

Angeli perſiſtētes in munere acceperunt, vt omnino cadere non poſſent, idem ſuper Ezech homil. 7.

Angeli, aſtant orantibus, & credentibus, idem.

Angelo noſtro debemus reuerentiam pro pręſentia, deuotionem pro beneuolentia, fiduciam pro cuſtodia, idem.

Angelorum auxilium implorandum eſt, idem de trip. gen. bon.

Angelos Deus collocauit non in ſummo, ſed in tuto: homines autem non in ſummo, nec in tuto, ſed in cauto, ibidem.

Angelus vehiculum eſt verbi: Chryſoſt de Dauid ſer.

Angelorum natura ſomno non eſt obnoxia, idem ſuper Ioan. homil. 15.

Vnuſquiſque inquantum ſufficit, ſi à prauitate proximum reuocat, ſi exhortati ad bene operandum curat, ſi æternum regnum, vel ſupplicium erranti denuntiat, cum verba ſanctæ annuntiationis impendit, profectò Angelus extitit: Grego. in homil 6. ſuper euang.

In hoc eſt natura angelica à naturæ noſtræ conditione diſtincta, quod nos & loco circunſcribimur, & cæcitatis ignorantia coarctamur, angelorum verò ſpiritus loco quidem circunſcribuntur, ſed tamen eorum ſcientiæ longè ſuper nos incomparabiliter dilatantur: interius & exterius ſciendo diſtincti ſunt, quoniam ipſum fontem ſcientiæ contemplantur, quid enim de his, quæ ſcienda ſunt, neſciunt, qui ſcientem omnia ſciunt? Gregor. 2. lib. mor.

Nouem Angelorum eſſe, ordines, teſtante ſacro eloquio, ſcimus: ſcilicet Angelos, Archangelos, virtutes, poteſtates, principatus, dominationes, thronos, Cherubim, atque Seraphim: Greg. homil.

Apoſtolus.

Apoſtoli fruſtra dicunt, niſi Chriſtus miſerit: Hier. ad Alg. Quæſt. 5.

Apoſtoli ex æquo fundant Eccleſiam, idem aduerſ. Iouin. lib. 1.

Apoſtoli ſunt oculi: Auguſt. in bened. Iacob.

Apoſtolus non ab hominibus, ſed à Deo doctus eſt, idem Quæſt. ex nouo teſta.

Apoſtoli nihil diuerſum à Chriſto docuerunt, idem de conſen. Euang.

Apoſtolorum honoratiores: fuerunt Petrus, Iacobus & Ioannes, idem ſup. Epiſt. ad Galat.

Apoſtolorum eloquia fuerunt eorum miracula, idem de Ciuit. Dei, lib. 2.

Apoſtoli Iuriſperiti, & conſiliarij Chriſtianorum fuerunt, idem cont. Iudæos. Pag. & Arrian.

Multa tradiderunt Apoſtoli, quæ literis non mandarunt: Aug. de Bapt. libr. 2

Apoſtoli ſunt pedes Domini, idem ſup. Pſalm. 92.

Apoſtoli portæ ſunt duodecim. Aug. ſup. Pſal. 86.

Apoſtoli columnæ dicti, idem ſup. Pſalm. 73.

Apoſtoli, medici, idem ſup. Pſalm. 87.

Apoſtoli Prophetis ſucceſſerunt: Greg. 27.

Apoſtoli plus quàm prophetæ edocti ſunt, idem ſup Ezech.hom.

Doctrinę ianua per Apoſtolos orbi patefacta eſt:Chryſoſt.ſup.Matth. hom.16.

Doctrina apoſtolica perpetuò manet idem de Aſcenſ Domi.

Apoſtoli illiterati Philoſophorum ora obturauerunt Chryſoſt. ſup.Geneſ.hom 28.

Apoſtoli tyrannis facti ſunt fortiores, idem ſup.Gen homil.52.

Apoſtoli alijs odor mortis, alijs uitæ: idem ſup.Mat homil.15.

Apoſtoli ceu uolucres orbem terrarum percurrunt, idem ſup.Actus Apoſt.hom.1.

Ebrij fuerunt Apoſtoli in die Pentecoſtes nō muſto, ſed Spiritu ſancto: Bern. ſup. Cant.ſerm.47.

Paulus gelu erat, ſed in aquam redijt: Gregor. 25. moral.

Quis iam non deſperet, aut de humilitate generis, aut de magnitudine criminis, cum videat ſic abundaſſe cœleſtis gratiæ fontem, ut, & piſcatorem regibus præponeret, & perſecutorem Apoſtolis coæquaret? ille enim dum pauperiem ſuam curat alimenta quotidiani victus quęrit in pelago, factus eſt diues in Chriſto cui reges, & nationes famulantur in ſeculo. Paulus uerò dum vrget gladijs ſanctorum fidem, ſuſcepit iugum, & magiſter factus eſt gentium, forma martyrum, formido dæmonum, indultor criminum, fonsque uirtutum: Auguſt.in ſer. Apoſt. Pet.& Paul.

Dedit Dominus poteſtatem Apoſtolis ſuper naturā: vt eam curarent: ſuper dæmones, ut eos euerterent, ſuper elementa, ut ipſa immutarent: ſuper mortem: vt eam contemnerent: ſuper Angelos, ut corpus Domini conſecrarent. hæc etiam poteſtas data eſt eorum ſucceſſoribus ſecundum illud Apoc. 6. Hi habent poteſtatem claudendi cœlum, & conuertendi aquam in ſanguinem, idem in ſermo.de Apoſto.

Chriſtum Ieſum, & Petrum, & Andream, & alios, per quos operatus eſt ſalutem, non de foro Iuſtiniani, ſed de ſimplicitate piſcatoria legimus aſſumpſiſſe. inflat enim ſapientia huius mundi, & legum uentoſa loquacitas: elegit non reges, non ſenatores, non philoſophos, ſed plebeios, pauperes indoctos, piſcatores, ineruditos liberalibus diſciplinis: non peritos Grāmatica,

non

non armatos, Dialectica, non Rhetorica inflatos. piſcatores Chriſtus cum retibus fidei pauciſſimos admiſit, atque ita ex omni genere tam multos piſces, & tam multò mirabiliores, quantò rariores etiam ipſos philoſophos cępit. Auguſt. in ſerm. de Apoſt.

Piſcatores illiterati mittuntur ad prædicandum, ne fides credentium non virtute humana, ſed eloquentia, & doctrina Dei fieri putaretur. Hier. ſup. Matth. lib. 1.

Nemo Apoſtolis pauperior fuit nemo tãtum pro Domino dereliquit. idem in Epiſt. ad Exuberan.

Miſit Chriſtus Apoſtolos, quaſi ſol radios, quaſi roſa ſuauitates odoris ſui, quaſi ignis ſcintillas ſuas diſperſit: vt ſicut ſol in radijs apparet, ſicut roſa in odoribus ſuis ſentitur, ſicut ignis in ſcintillis ſuis aſpicitur: ſic in illorum virtutibus Chriſti potentia agnoſcatur. Quis enim videns diſcipulos ſuos bene inſtructos, nõ ſcientiam magiſtri collaudat? faciebat enim mirabilia Chriſtus: faciebant & diſcipuli eius: & inter mirabilium operationes maior fama virtutum creſcebat. Chryſoſtom. ſup. Matth.

Frater mi Timothee, ſi vidiſſes agones conſummationis ipſorum, defeciſſes quidem prætriſtitia, & dolore. Quis non fleret illa hora, quando præceptum ſententiæ egreſſum eſt in eos, vt ſcilicet Petrus crucifigeretur, & Paulus decollaretur? vidiſſes quidem tunc turbas Iudęorum, & Gentium percutientes eos, & expuentes in facies eorum, ſed adueniẽti terribili tempore conſummationis ipſorum ligarunt columnas mundi, nõ vtique abſq; fratrum gemitu, atque ploratu: & cum ſepararentur abinuicem, tunc Paulus ait Petro, Pax tecum, fundamentum eccleſiarum paſtor ouium, & agnorum Chriſti. Ac Petrus ad Paulum: Vade in pace prædicator bonorum, mediator, & dux ſalutis iuſtorum. Cùm autem elongaſſent eos abinuicem, ſecutus ſum magiſtrum meum, ſcilicet Paulum: non in eodem loco, ſiue vico occiderũt eos. Dion. in Epiſt. ad Timoth.

Scimus, quòd viri iſti nec ſibi vixere, nec ſibi ſunt mortui, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt: magis autem nobis omnibus propter illum: pro nobis facit eorum vita, eorũ doctrina, & etiam mors ipſa, & in conuerſione eminentiam, in prædicatione ſapientiam in paſſione ſua patientiam, nobis Beati Apoſtoli contulerunt, qui etiam vſque hodie conferre non ceſſant, miſericordia pleni, & ſanctarum orationum fructibus. Bern. in ſer. Pet. & Paul.

Martyrium.

Martyres non honorantur ſaturitate. Hier. ad Euſto.

Martyr quiſque eſſe poteſt ſine voluntate, ſed nō contra voluntatem. Bern. in Natiu. Dom. ſerm. 1.

Martyrij genus eſt paupertas voluntaria. idē in Feſt. omnium ſanct. ſer. 1.

Martyrum fiducia, fortitudo, & tolerātia ex vlceribus & uulneribus Chriſti. ibid. ſup. Cant. ſer. 61.

Martyrium fructus eſt Eccleſiæ. ibidem.

Martyrum loculi viſitandi, & benedictionem percipiamus. Chryſ. ſup. Gen. 3.

Martyres magni luminaribus clariores. idem de aduentu Do.

Martyrium exercitatio pietatis eſt ibid.

Martyrium propoſito non euentu æſtimatur. idem de Aduentu Dom.

Martyrium ſine charitate implere impoſſibile eſt. idē ſup. Epiſt. ad Hebr. hom. 20.

Veri martyres in Eccleſia fiunt. Greg. 18. Mor.

Sancti martyres præſentem vitam nō deſpexiſſent, niſi certiorem animarum vitam ſubſequi ſcirent. idē Dial. lib. 4.

Martyrem non facit pœna, ſed cauſa. idem in Reg.

Totus mundus martyribus plenus eſt. idē ſup. Euāg. hom. 26.

Martyres fœliciter infœlices ſunt. Aug ſup Pſal. 127.

Martyres vt fidem ſeruarent, omnia perdiderunt. idē ſup. Pſal. 52.

Martyrum ſanguis ad multiplicationē Eccleſię proficit. idem ſup. Pſal. 40.

Non conſtituimus martyribus templa, & ſacerdotia, quoniam non ipſi, ſed Deus eorū nobis eſt Deus. Aug. 8. de Ciuit. Dei.

Mori a perſequente, martyrium in aperto opere: ferre verò contumelias, & odientem diligere martyrium eſt in occulta cogitatione. Greg. in hom.

Hoc enim baptiſma, ſcilicet martyrium in gratia maius, in pietate ſublimius, in honore pretioſius. Cyp. in quad. Epiſt.

Sanctitas.

DE Sanctorum meritis periculum eſt diſputare. Hier. ad Damaſ.

Sancti non mortui, ſed dormientes ſunt: idem aduer. Vig.

Sanctorum fides nos ſeruat: Amb. de Abrah.

Mirabile ſanctitatis genus eſt, ut non poſſis putari ſanctus, niſi ſceleratus appareas. Bernar.

Iſta ſunt, quæ ſanctitatis cauſa ſeruanda ſunt, pudicitia corporis, caſtitas animæ, & ueritas doctrinæ. Augu. de vita Chriſti.

Dicamus ad Sanctorum inuidiam, ut imitemur patientiam, & cognoſcamus illos non naturæ præſtantioris fuiſſe, ſed obſeruantiæ maioris, nec vitia reſciſſe, ſed emendaſſe. Ambr. de Ioſeph.

Sancti uiri, quò altius, uirtutis dignitate proficiunt, eò ſubtilius indignos ſe eſſe deprehendunt, quia dum proximi lucrifiunt, quicquid eos in ſeipſis latebat, inueniunt: Greg. in mor.

Summopere nobis deſideranda ſunt ſuffragia Sanctorum, ut quod poſſibilitas noſtra non obtinet, eorum interceſſione donetur: Bern. Serm.

Quæ eſt iſta iuſtitia ſanctos colere, & ſanctitatem negligere? Primus gradus eſt ſanctitatem diligere, poſtea ſanctos, qui non ſancti ante ſanctitatem fuerunt, ſed ſanctitas ante eos. ſine cauſa enim iuſtos honorat, qui iuſtitiam negligit: Chryſ. ſup. Matt. 22.

Sanctum facit affectio ſancta Bern. ad Frat.

Sanctorum exempla ad emendationem fidei multum proſunt: idem ad Soror.

Sancti in terra poſiti, ſi multa potuerunt, nunquid non plura in cœlo? idem.

Sanctorum bona opera, nobis ſcripta ſunt: Chryſoſt. ſup. Geneſ. hom. 45.

Sanctorum mos eſt afflictis compati: idem ſup. Gen. homil. 44.

Sanctimonia eſt excellens mentis caſtitas: idem ſup. epiſt. ad Theſſ. hom. 4.

Sancti uiri in proſperitate diſſimulant: Greg. 5. mor.

Sanctis bonorum ſtudijs malorum uita contradicit. 5 mor.

Sanĉti uiri, nec ex elatione liberi, nec ex timore ſunt ſubmiſſi: ibidem.

Sanĉti viri ex conſcientia bonæ vitæ fidenter expeĉtāt præmium æternum: ibidem.

Sanĉti ad cordis ſecreta ſemper redeunt: ibid.

Sanĉti certiſſimè ſciunt, quia in hac uita requiem habere non poſſunt, ibidem.

Quò uerius ſanĉti ſummè cognoſcunt, eò ſublimius terrena deſpiciunt: ibid.

Sanĉti etiam ſine cauſa flagellantur, non ut puniantur, ſed ut probentur: idem 9. mor.

Viri ſanĉti ab improbis deriſi, ad teſtem conſcientiæ Deum recurrant: idem 10. mor.

Sanĉti viri irrideri non metuunt: idem 15. mor.

Sanĉtorum uirorum eſt bona ſua occultare: idem 19. moral.

Sanĉti uiri interdum coram hominibus bona facere compelluntur, uel faĉta narrare, ibidem.

Quidam ſanĉti uenerari appetunt, vt reuerenter audiantur: ibidem.

Sanĉti ſic de ſpe certi ſunt, ut tamen ſint ſemper de tentatione timidi. idem 10. mor.

Probatio ſanĉtitatis non eſt ſigna facere, ibidem.

Sanĉtos ſuos Dominus ueniendo adiuuat, derelinquēdo probat, donis firmat, tribulationibus tentat, ibidem.

Sanĉti viri non præeſſe cæteris gaudent, ſed prodeſſe: idem 21. mor.

Sanĉti uiri cùm præſunt, non in ſe poteſtatem ordinis, ſed æqualitatem conditionis, attendunt, ibidem.

Sanĉti uiri non ſuam gloriam, ſed ſubditorum iuſtitiam quærunt, ibidem.

Sanĉti uiri interdum de bona opinione ſua gaudent: idem 21. mor.

Sanĉti ſententiam ſuam abſcondunt, quando aliorum vitam, loquendo, lucrari non poſſunt, ibidem.

Non ſolùm quod ſanĉti viri dicunt, prophetia eſt, ſed etiam quod agunt, ibidem.

Sanĉti in hac uita diuinæ naturæ ſecreta, quaſi ſub quadam imaginatione conſpiciunt: idem 13. mor.

Sanĉti humanum iudicium non timent, ſed diuinum: idem 24. mor.

Sanĉti uiri, nec inſidijs, nec minis, nec diſputationib. nec pœnis terrentur: idem 31. mor.

Vir ſanĉtus quò maiore perſequutione præmit, eo ad

prædi-

Quod iuſte fit ſapienter fit, quod verò iniuſte, ignorãter. Ariſtot. Top. 2.

Non ſufficit iuſtè egiſſe, ſed ſecundum iuſtitiam agere. Plut. An ſeni ſit gerend. reſp.

Iuſtus vir pluris faciendus, quàm propinquus. Antiſt. apud Diog. Lib 6.

Non eſt ſignum innocẽtiæ, a paucis accuſari. Demoſt. cont. Mid.

Iuſtus vir natus eſt in proximi commodum. Eurip. apud Stobæum.

Vnus iuſtus infinitos iniuſtos vincit addiuuantibus Deo, & iuſtitia. ibidem.

Iuſtus eſt, qui legibus obtemperat. ibid.

EX LATINIS.

PRima virtus eſt vitio carere. Quint. lib. 8.

Petant etiam innocentes miſericordiæ auxilium, ibidem lib. 11.

Innocentia per gradus certos ab homine diſcedit, & ne in maximis trepidet audacia, diu vires in minoribus colligit. ibid. Decla. 1.

Nihil innocenti facere conuenit quod negandum ſit. ibid. Decla. 3.

Malè hæret ibi innocentia, vbi ſecretum eſt vulnus. ibidem Decla. 13.

Verba reperire innocenti facilè eſt. Sophoc.

Si iuſtus fueris, mores habebis tãquam leges. Menãd. ibidem.

Iuſti mores iniuriam facere neſciunt. ibid.

EX SACRIS.

IVſtus proſperitate turbatur. Greg. 4. mor.

Eſca iuſtorum eſt conuerſio peccatorum. ibid.

Iuſtus vir murus eſt patriæ. Ambr. 1. de Abrah.

Nunquam iuſtus ſolus eſt, quia cum Deo ſemper eſt. ibid. 3. de virgin.

Iuſte fit quod iure fit. Aug.

Prudentia iuſtorum a ſapientibus mundi ſtultitia iudicatur. Greg. 10 mor.

Iuſtorum proprium eſt, non ſolùm ſuam, ſed & proximorum ædificationem in dictis, & factis quærere. Greg. 11. moral.

Verba iuſtorum & iniuſtorum ſimilia ſunt, differunt autem intentione. ibid. 2. moral.
Ille bene agit quę pia ſunt, qui ſcit prius agere quæ iuſta ſunt. ibid.
Iuſtus iniuſta patiens, non tam ad iram: quàm ad preces conuertitur, ibid 4 moral.
Iuſti partem a Domino non accipiunt, ſed ipſum Dominum, ibid. 15. mor.
Iuſtus in principio ſermonis ſeipſum accuſat. Baſil.
Iuſti de errore pereuntium lætari non poſſunt. Gregor. 16. mor.
Iuſti ſemper ad cordis ſeretarium redeunt, ibid.
Iuſtorum mentes per intentionem Domino ſemper aſſiſtunt, ibid. 17. mor.
Indignum eſt iuſtum ab iniuſtis iudicari, ibid.
Iuſtorum vita conſpicienda eſt, ibid. 24. mor.
Iuſti non humana, ſed diuina iudicia aſpiciunt, ibid. ſuper Ezech.
Iuſti vituperium ſuum non ſemper patiuntur, ibid.
Iuſti aliquando opera ſua alijs narrant. Greg. ſuper Ezech.
Iuſtorum mos bonis eſt in adiutorium, ibidem ſuper Euang. hom. 34.
Innocens non eſt qui reus iudicatur. Aug.
Innocentem condemnare peius eſt, quàm nocentem abſoluere, ibid.
Sæpe fit calamitas innocentis, ignorãtia iudicis, ibid.
Nemo ſibi innocentiam tribuat, ibid. lib. 2. Conf. cap. 7.
Ille eſt innocens, qui cùm alijs non nocet, nec ſibi nocet: qui enim & ſibi nocet, non eſt innocens, ibid.
Difficile eſt innocentiã preſſam malis nõ dolere. Hier.
Innocentia eſt ſapienti ſpes impunitatis, non latebra. Ambroſ.
Hoc eſt innocentem eſſe, ignorare quod noceat, ibid.
Abſtinens ſe a malis, innocens eſt, non iuſtus. Chryſ.
Quæ virtus eſſet innocentia, niſi raritas pretium dediſſet? Lact. lib. 5.
Iuſti afflictionem requiem putant, ibid. lib. 8. Mor.
Iniuſtis ſemper ſunt grauia verba iuſtorum, ibid.
Iuſtorum bona vſque ad terminum vitæ creſcũt, ibid.
Iuſti nec præſentia bona curant, nec præſentia mala timent, ibid 9. mor.
Iuſti, & ſi ſæuiendo, aliorum facta arguunt, cum tamẽ

compaſſio

compaſſione reprehendunt. Geg 11. mor.

Iuſtus Dei illuſtratione non comparatione iuſtus eſt, ibid. 17. mor.

Vtilitati iuſtorum militat poteſtas iniquorum, ibid. lib. 2c. mor.

Iuſti, quos clementer tolerant. docere non ceſſant, ibidem.

Iuſti aliquando in correctione mites, aliquando ſeueri ſunt, ibid. 25. mor.

Laus ſua iuſtos cruciat, iniquos exaltat, ibid. 26. mor.

Iuſti cùm laborem ſuum ſine fructu eſſe conſiderant, in alium locum ad laborem cum fructu migrant, ibidē Dialog. lib. 2.

Iuſti detrahentium verba redarguunt, ibid.

Adhærens Deo, vnus ſpiritus eſt, ſed non vnum cū eo. Bern. ſerm ſup. Cant.

Innocentiam ſeruare plures inueniuntur, quàm qui dignè pœnitentiam agant. Bern. de quad deb.

Iuſtus quiſque ſapiens eſt. Bernard. ſup. Cant. ſermon. 63.

Noli eſſe nimiùm iuſtus, ibid. ſup. Pſal. Qui habitat in adiut. ſerm. 6.

Rectitudinem ſpiritus ſeruare monet rectitudo corporis, ibid. ſerm. 24. ſup. Cant.

Recta facere, & inutilem ſe præſtare, apud paucos reperitur, ibid. in Epiſt.

Æquitas, magnæ virtutis indicium eſt, Chryſ. in Act. Apoſt. cap. 23. hom. 48.

Iuſtus non continuè, ſed tantum in principio ſermōnis accuſator eſt ſui, Bern. ſup. Cant. ſerm. 12.

Iuſtificatio ex timore & amore procedit, ibidem in Epiſt.

Iuſtorum via totius philoſophiæ continet doctrinam, Chryſ. ſup. Gen. hom. 54.

Iuſti ſæpe pro iniuſtis mortem patiūtur, ibidem ſup. Pſal. 95. hom.

Iuſtus eſt, ſolùm peccantibus apparens grauis, ibidem ſup. Epiſt. ad Corinth. hom. 9.

Illud eſt magnificum, ſi ſubiectus cōtumelijs, iudiciū Dei laudes: ſi vexatus ægritudine, iudicio Dei deputes: ſi te inopia præmit, non reuocet, quò minus laudes iuſtitiam Dei. Amb.

Magnificentia Domini eſt, peccatoris iuſtificatio. Auguſt. ſup. Pſalm. 110.

Perfectio. EX GRAECIS.

TOtum,& completum eſt,quod habet principium, medium,& finem: Ariſt.de Poet.1.

Totum nihil aliud eſt, quàm congregatio partium, idem Phyſic 2.

Totum,& perfectum eſt,cui nihil deeſt,idẽ Phyſic. 3.

Is demũ in magnis viris eſt habendus, qui quidquid è rep.ſit,intelligit, atque idem dicẽdo explicare poteſt, quò ſi id quoque acceſſerit, vt ſtrenuè conficiat, nihil ad eius laudes accedere poſſe videtur: Demoſthen. 1. Olynth.

Qui rem in integrum reſtituere volunt, cauſam malorum inueſtigare, & tollere debent. Demoſthen. in argum.

EX LATINIS.

NOn eſt perfectum quicquam,quo melius eſt aliud. Quint.lib 12.

Nihil eſt ſimul, & inuentum, & perfectum: Cice.de Clar.Orat.

Omnia præclara rara,nec quicquam difficilius, quàm reperire quod ſit ex omni parte perfectum in ſuo genere: Cicer.in Læl.

Id eſt integrum,quod eſt, vt fuit: Cæſar, de bel. Alexand.

Nihil in ſimplici genere natura omni ex parte beatũ atque perfectum expoliuit, tanquam cæteris non habitura,quod largiatur,ſi vni omnia conceſſerit: Cicer. 2. de inuent.

EX SACRIS.

PErfectus nemo eſt, qui perfectior eſſe non appetit. Bernard. in Medit.

Et ſtudere perfectioni,eſt eſſe perfectum, & nolle perficere deficere eſt,idem in Epiſt.

Hæc eſt in omnibus ſola perfectio,ſuæ imperfectionis cognitio: Hier in epiſt.ad Theop.

Tantò quiſque perfectior eſt, quantò perfectius ſentit dolores alienos. Greg. in Hom.

Quidquid verum eſt ac bonum id perfectum non poteſt eſſe, niſi fuerit ſingulare: Lact.

Sicut perfecta laudem pariunt ita, & vituperationem generant, quæ in medijs conatibus ægra deſeruntur: Caſſiod. lib. 4 epiſt.

Perfectio ſolet in ſeptenario numero deſignari. Greg. ſup. 1. Reg.

Perfectio de ſapientia naſcitur, idem lib. 3. mor.

Omnes perfecti perfectionis ſuæ rectitudinem ex quatuor Euangelijs didicerunt, idem lib. 1. ſup. Ezech.

Vbi honor non eſt, ibi, & contemptus eſt: vbi contemptus ibi frequens iniuria, ibi & indignatio: vbi indignatio, ibi quies nulla: vbi quies non eſt, ibi mens à propoſito, ſæpe deijcitur: vbi, & per inquietudinem aliquid aufertur ex ſtudio, minus fit ab eo quod tollitur: & quod minus eſt, perfectum dici non poteſt, ex hac ſupputatione ſententia illa naſcitur, Monachum non poſſe in patria ſua eſſe perfectum: perfectum autem eſſe nolle, delinquere eſt, Hierony. in epiſt.

Valde perfectorum eſt, oſtenſo opere, autoris gloriam quærere, vt illata laude, priuata neſciat exultatione gaudere. Greg. 8. Mor.

Altior virtutis perfectio, altiorem debet tenere viam, in gloſ.

Perfecto omnia dimittenda: Hier. ad Heliod.

Homo perfectus, cautus ſibi placens Deo, vtilis ſuis: Bernard. ſup. Cant. ſerm. 59.

Hominis perfectio continentia ſibi, innocentia proximo, patientia vtrique: Bern. ſup. Cant. ſerm. 70.

Beatitudo, & æternitas.

EX GRAECIS.

ET LATINIS.

Mortalium nemo eſt beatus vir, ſed diuitijs affluētibus alius alio eſt fœlicior, beatus verò non. Eurip. in Med.

Beatitudo in excelſo eſt, ſed volenti penetrabilis: Senec. epiſt. 65.

Miraris hominem ad Deum ire, Deus ad hominē venit: nulla ſine Deo mens bona eſt: ſemina in corporibus

hu-

humanis diſperſa ſunt, quæ ſi bonus cultor excipit, ſimilia origini prodeunt, idem epiſt. 74.

Summum bonum nec ſatietatem habet, nec pœnitētiam, idem de vit. beat.

Cùm vnuſquiſque maximè poſteritati ſeruiat, eſſe aliquid veriſimile, eſt cuius poſt mortem ſenſum ſit habiturus. Cicer. 1. Tuſcul.

Beatus eſſe ſine virtute nemo poteſt, idem 1. de nat. Deorum.

Beati dicuntur, qui ſunt in bonis, nullo adiuncto malo, idem 5. Tuſcul.

Qui beatus eſt, non intelligo quid requirat: ut ſit beatior: ſi eſt enim quiddam, quod deſit, non beatus quidē eſt, ibidem.

Cui aſcenſus in cœlum patet quamuis maxima, tamē debito minora ſunt, quæ in terris tribuuntur: Maxim. libro 8.

Immortalitatis natura vnuſquiſque magnopere cupidus eſt: Plat. 4. Dial.

EX SACRIS.

IN gloria cœleſti, mira ſerenitas, plena ſecuritas, æterna fœlicitas, idem ſuper Cant. ſerm. 11.

Gloria Dei in rebus videri poteſt, in ſeipſo pro hac vita non poteſt: Gregor. ſup. Ezech. Homil. 8.

Quęrenda eſt gloria Dei, per vias eius, idem 16. mor.

Æternum pro eo, cuius finis non conſtituitur: Aug. lib. 1. Quæſt. ſup. Geneſ.

Vera ęternitas in ſolo Deo eſt, idem in ſent ſuis.

Æternitas Dei eſt ipſius ſubſtantia, idem ſuper Pſal. 101.

Æternitatis præmia præſtolantes, uires ex aduerſitatibus ſumunt: Greg. 26. mora.

Ad ęternitatis gloriam acquirendam nullus labor durus, nullum tempus longum uideri debet: Bernard. in Doct.

Pro magno diligi non debet, quidquid fine concluditur: illa appetenda, illa magnopere diligenda, quæ nec inuenta tranſeunt, nec adepta deficiunt: Greg.

Facilius dicere poſſumus in vita æterna, quid ibi ſit, quam quid ibi non ſit: Aug.

Regnum cœlorum non eſt dantis, ſed accipientis: Hier. ſup. Pſalm 68.

Ecce venale eſt regnum Dei eme ſi vis, nec multum exiſtimes de pretio propter rei magnitudinem; tantum valet, quantus es: te da, & habebis illud. Sed dices. Malus ſum, & fortè me non accipiet. Dando te illi, bonus eris. Aug de ſpir. & anim.

Immortalitas noſtra magna non mole: ſed virtute. Aug. epiſt. 57.

Immortale corpus, cibo non eget: idem in quæſt. ex vet. Teſt.

Immortalitas, ſanitas ſola eſt idem ſer. 75. de temp.

In gloria recedet error a ratione, dolor a voluntate, a memoria timor: Bern. ſuper Cant. ſer. 11.

Paradiſus, patria noſtra eſt: Baſil. de virg.

Beatitudo duplici modo tenetur, ſpe, & re: Auguſ. 10. confeſſ.

Alterius beatitudine, nemo fit beatus: idem lib. 2. de lib. arb.

In beatitudine alius alio præſtantior: idem in Enchir.

Beatitudo ab humilitate incipit: idem de ſerm. Domini in mont. lib. 1.

Beatitudo vera non eſt, de cuius æternitate dubitatur: idem de ciuit. Dei lib. 12.

Beatitudinem externam quietem dicit Ariſtoteles. Auguſt. de vnit. eccleſ.

Beatitudo poſita eſt in vera fide: idem de temp. ſer. 6.

Beatus neceſſario eſt ſapiens: idem cont. Acad. lib. 2.

Qui beatus non eſt, miſer eſt: idem de beat. Vir.

Beatus, non poteſt errare: idem cont. Acad. lib. 1.

Beatus ex ſeipſo nemo eſſe poteſt: idem de Ciu. Dei. lib. 12.

Beati videntes ſupplicia damnatorum, magis ſe ſentiunt debitores Deo: Greg. 33. mor.

Beatū nihil, niſi quod caret peccato: Amb. lib. 2. Off.

Beatitudo noſtra futura, non præſens: idem 1. Off.

Beatitudo eſt & in doloribus, nec perditur aduerſis: idem de Iacob.

Regnum Dei conceditur, oſtēditur, promittitur, percipitur: Bern. lib. ſap.

Regni cœlorum via arcta, nec recipit niſi paruos: idē de paſſ. domini.

Cœli iuſtos deſignant: Greg. lib. 15. mor.

Cœlum dicitur Eccleſia electorum: idem 30. mor.

Cœlum eſt anima iuſti: idem ſup. Ezech. hom. 15.

Ornamenta cœlorum, ſunt virtutes prædicantium:

idem in euang. homil. 31.

Cœlum nulli hominum pateret, niſi filius hominis carnem ſumpſiſſet. idem ſup. 7. Pſal.

Curia cœleſtis præſtolatur conſummationẽ noſtram. Bern. in vig. nat domini.

In cœlum aſcẽdere mẽte licet. Chryſ. de verb. Eſaiæ.

Cœlum propter eccleſiam creatũ eſt. idem de expulſ. homil.

Cœlum ager eſt fidelium. idem ſup. epiſt. ad Ro. ſer. 8.

Cœlum ne curioſè ſcrutemur, idem ſup. epiſt. ad Theſ.

Cœlo meliores licet nobis fieri, idẽ ſup epiſt. ad Heb.

Cœlum mercatura eſt, idem de pęnit. hom 9.

In cœlis Deus habitare dicitur, quòd ibi ſit voluntas eius. Aug. epiſt. 57.

Beatus non eſt, qui quæ vult habet, ſi mala velit, ibid.

Eccleſia.

IN Eccleſia illicitum, nec domi licet. Augu. in Apol. aduerſus Iouin.

Eccleſia iſta certa, quæ ab Apoſtolis fundata, idẽ ad uerſus Lucif.

Eccleſia non eſt, quæ non habet ſacerdotem, ibid.

Eccleſia nunc orat pro omnibus nec tamẽ pro omnibus exauditur, idem.

Eccleſia ciuitas vna ex Angelis, & hominibus, idem.

Eccleſia velut lilium inter ſpinas malis, & bonis eſt permixta, idem lib. 5. de Baptiſ.

Eccleſia velut domus vaſa habet varia, idẽ lib. 3. cõt. Epiſt. Pelag.

Eccleſia de latere Chriſti facta eſt, idem ſup. Pſal. 26.

Eccleſiæ hæreditas Deus eſt, idem ſup. Pſal. 5.

Eccleſiæ amatores Spiritum ſanctum accipiunt, idem ſup. Euang. Ioan.

Eccleſia & Chriſtus vnum corpus ſunt, idem ſup. Pſal. 142.

Eccleſia mater eſt, ſicut Maria virgo, idem de temp. ſerm. 16.

Eccleſiæ oſſa, ſunt Apoſtoli, idem epiſt. 120.

Eccleſiæ caput humanitas Chriſti, anima, & vita ipſa diuinitas, idem 10. de ciuit. Dei.

Impudentia eſt eccleſiæ vnitatem propter hominum ſcelera relinquere, idem epiſt. 50.

Sola eccleſia ſequenda eſt, nullus autem hominum idem lib. 3. cont. lit. Petil.

Eccleſia ager Dei eſt fertiliſſimus, idem.

Sedes Apoſtolica de aliarum eccleſiarum tuitione debet eſſe ſolicita Greg. in regiſt. lib. indict. 9. cap. 70.

Cauſæ arduæ ſunt ad ſedem apoſtolicam deducendæ idem in reg. lib. 2.

Quæ ſemel autoritate apoſtolica formata ſunt, nõ amplius egent firmitate, idem in regiſt.

Eccleſia dicitur lilium inter ſpinas, idem 1. mor.

Eccleſia aduerſitatibus proficit, idem lib. 3. mor.

Eccleſiæ veſtimenta, cuncti ſunt Eccleſiæ fideles, ibid.

Eccleſiæ rectores, principes dicũtur, idem lib. 4. mor.

Sancta Eccleſia ſimplicitatis, & rectitudinis vias a timore incipit. & in charitate conſumitur, idem 1. moral.

Eccleſia ex gentibus electa iuuencula dicitur reſpectu ſynagogæ, idem 11. mor.

Dolore Eccleſia præmitur, quando peruerſos in ſua malitia creſcere intuetur, idem 13. mor.

Maxillam Eccleſiæ peruerſi feriunt, ibid.

Eccleſia in omnibus, quæ ſapit, ſenſum ſuum humiliter deprimit, idem lib. 14. mor.

Eccleſia omnes ab hæreticis ad veritatem reuertentes recipit, idem lib. 16. mor.

Columnæ eccleſiæ ſunt prædicatores, idem 17. mor.

Eccleſia per ſynagogam tranſit, ſed non pertranſit, idē lib. 18 mor.

Eccleſia ſancta per ſpiritum agnoſcit, quod ſynagoga antea non valuit, ibid.

Eccleſiæ incrementum ex ſignis, & prodigijs emicuit, ibidem.

Eccleſia eſt oculus cæco, & pes claudo, idem lib. 19. mor.

Sancta eccleſia conſiſtit vnitate fidelium, ſicut corpus vnitate membrorum.

Eccleſia filios ſuos in nido nutrit, ibid.

Eccleſia quotidie corda fidelium conſolatur, ibid.

Eccleſia in ſua prædicatione ſpem miſcet, & metum, 16.

Eccleſia afflictionis tempore prouerbium prauis efficitur, idem lib. 20. mor.

Sancta Eccleſia perſecutionis ſuæ tempore fide ſtat, deſiderijs clamat, ibid.

Eccleſia multa mala vltima perſecutione paſſura eſt: idem lib. 2. mor.

Eccleſia deflet quos exhortando trahere non poteſt: ibidem.

Locus videntium Deum, eſt eccleſia, idem 25. mor.

Deus eccleſiam ſuam ſine digna adminiſtratione non deſerit, idem 25. mor.

Eccleſia tot veſtibus induitur, quot veſtibus fidelium decoratur: idem 28. mor.

Non ſolùm ex Iudæis, ſed ex Gentibus eccleſia doctores accepit: idem 30 mor.

Extra eccleſiam non eſt ſalus: idem 35. mor.

Vna erit in fine mundi de Iudæis, & Gentibus eccleſia: ibid.

Eccleſia ſic nouum Teſtamentum recipit, vt vetus nõ abijciat: idem in Cant. cap. 8.

Eccleſia in veteri lege Chriſtum exoptabat: ibid.

Eccleſia ſancta, murus dici poteſt: ibid.

Eccleſia ſoror Chriſti vocatur: ibid.

Riui eccleſiæ, ſunt ſancti prædicatores: idem ſup. Ezech. lib. 1.

Deus de tota ſimul eccleſia loquitur, ac ſi de vna anima loquatur: idem ſup. Ezech. hom. 15.

Ferculum regis noſtri, eccleſia eſt: ibid.

Sancta eccleſia duas vitas habet: temporalem, & æternam: idem ſup. Ezech. hom. 21.

Eccleſia nunc ſpiritualiter facit, quod per Apoſtolos corporaliter faciebat: ibid.

Eccleſia præſens vocatur regnum Dei: idem ſup. Ezech. hom. 27.

In Eccleſia nec bona ſine malis, nec mali ſine bonis eſſe poſſunt: idem ſup Ezech. hom. 31.

Eccleſia filios ſine dolore Deo generat: idem ſup. 7. Pſalm. pœnit.

Sacculum eccleſiæ non decet turpibus lucris inquinari: idem ex Regiſt. lib. 1.

Eccleſia defuncto paſtore, diu ſacerdotio priuari non debet: idem ex Regiſt. lib. 2.

Eccleſiæ militantis ordines eccleſię triumphanti conformari oportet: idem ex Regiſt. lib. 5.

A nullo debet ſuſcipi, quem Romana depellit eccleſia: ibidem.

Eccleſia non poteſt vltra tres menſes carere Epiſcopo: idem ex Reg. lib. 7.

Eccleſiæ tenetur neceſſitatẽ patientibus præbere ſubſidium, ibid.

Eccleſiæ relicta retinere ſacrilegium eſt, idem ex Rex, libro 8.

Eccleſia ſola ſuccedit in bonis epiſcopi, in epiſcopatu acquiſitis, idem ex Regiſt. lib 9.

Eccleſia habet pauperes defendere: ibid.

Eccleſia vſque in mundi finem ducitur: Greg. in Reg.

Eccleſiæ ſublimatio, eſt ſynagogæ depreſſio: ibidem ſub Reg.

Eccleſiam Chriſtus crucis hæredem conſtituit: ibid.

Eccleſiaſtica poteſtas erecta eſt in humanitate Redemptoris: ibid.

Eccleſiæ autoritas ſine miſericordia nulla eſt: ibid.

Eccleſia creditur a Iudæis ebria: Greg. in Reg.

Eccleſia doctorum, eiecta ſynagoga, magnam apud gentes inuenit reuerentiam: ibid.

Eccleſiaſticis famulantes obſequijs, eccleſiaſticum debent adipiſci ſubſidium: ibid.

Eccleſiaſtici reditus, in quatuor partes diuidantur: ibidem.

Eccleſia ciuitas Dei eſt. Amb. ſup. Pſalm. 118.

Eccleſiæ poſſeſſio, ſumptus eſt egenorum: ibid. lib. 5. epiſt. 31.

Præſumit eccleſia non de ſuis meritis; ſed de Dei miſericordia: Bern. ſup. Cant. ſer. 6.

Synagoga pactum conuentionis egit cum Deo, eccleſia verò beneplacito voluntatis innititur: ibidem ſup. Cant. ſer. 11.

Tenet eccleſia Chriſtum, & ab eo tenetur: ibid. ſup. Cant. ſer. 79.

Eccleſia ſynagogæ non inuidet, ſed ad eam Chriſtum introducere nititur: Bern. ſup Cant. ſer. 79

Eccleſiæ nomine non tantùm vna anima, ſed multarũ vnitas deſignatur: ibid. ſup. Cant. ſer. 61.

Eccleſiæ pulcher ſtatus autoritas prælatorum, clericorum decus, populi diſciplina, monachorum quies: ibid. ſup. Cant. ſer. 46.

Eccleſia varias artes, & varia vaſa habet: Baſil. in Hexa.

Eccleſiæ nauis demergi non poteſt: Chryſo. de verb. Eſayæ: hom 4.

Eccleſia locus eſt medicinæ ſpiritualis: ibidem ſup. Geneſ. hom. 1.

Eccleſiæ radix in cœlo eſt, ibid. de verb. Eſayæ. homil. 4.

Eccleſia cœlo honoratior eſt, ibid. hom. 4.

Eccleſia angelorum celebritas eſt, ibidem ſup. Matth. hom. 51.

Eccleſia vna ſit in vniuerſo orbe, ibid. hom. 1. ſup. epiſt. ad Corinth.

Eccleſiæ nomen eſt conſenſus & concordiæ nomen, ibid. ſup. epiſt. ad Galat. cap. 1.

Eccleſiæ diuiſio Deũ irritat, ibid. ſup. epiſt. ad Epheſ. cap. 4. ſerm. 11.

Eccleſiæ nomen plerunq; multitudinis eſt, ibid. ſup. epiſt. ad Theſſ. cap. 1. hom. 1.

In eccleſia omnia quæ conſiderantur, in Chriſtum referri poſſunt, ibid. ſup. epiſt. ad Heb. cap. 1. hom. 2.

Eccleſia columna orbis eſt, ibid. ſup. epiſt. ad Timoth. 1. cap. 3. hom. 11.

Eccleſia, eſt Deus, ibid. de expulſ. Ioan. Chryſo.

Eccleſiæ rudi leuia imponenda, Hier. aduerſ. Iou. l. 1.

Eccleſiaſtica tantum prædicanda non humana & philoſophica, ibid. ad Hedibiam. quæſt. 10.

Eccleſiam pauperum fraudare nefas, ibid. ad Nepot.

Summus Pontifex.

IN Sacerdotis ſummi dignitate pendet eccleſiæ ſalus id eſt, Chriſti, Hier. aduerſ. Lucifer.

Apoſtolica cathedra propter hominum iniquitatẽ nõ eſt calumnianda. Auguſt. cont. Pet. lib. 2.

Poteſtas eccleſiaſtica, nec ex libidine amplecti debet, nec amplexa pro formidine deſeri, Greg. 25. mor.

Priuilegia eccleſiaſtica Apoſtolicus debet illæſa ſeruare, idem 28 mor.

Graue Pontificis onus, ſed beatum ei, qui bene refert.

Concilium.

COncilia debent cũ maturitate celebrari, Greg. in 7. pſal. pœnit.

Concilia ſine odio, & inuidia celebranda ſunt, ibid.

Concilia debent celebrari ad vtilitatem eccleſiarum, & pauperum, ibid.

Concilia ſine authoritate Romani Pontificis congregata nihil valent, idem ex Regiſt. lib. 7.

Cōcilia vniuerſalia particularibus, & poſteriora prioribus ſemper antepoſita, Auguſt. lib. 2. de baptiſ. contra Donati, cap. 10.

Sacramentum.

SAcramenta foris percipimus vt intus ſancti Spiritus gratia repleamur, Greg. ſup. 1. Reg.

Sacramenta dicta ſunt, quoniam ad res pertinent diuinas, Aug. epiſt. 4.

Sacramentum non intellectum terret intellectũ, gaudium pium parit, idem 3. quæſt. ſup. Leuit.

Sacramenta qui contemnit, in ſe vitam non habet, idē contra Fauſt. lib. 13.

Sacramentorum ſanctitas in nullo peruerſo violatur, idem contra epiſt. Parm. lib. 2.

Sacramētorum miniſtratio ex Spiritu ſancto eſt, ſiue per bonum, ſiue per malum fiat, idem.

Sacramentum habent plerique at ſacramenti virtutē minimè, idem ſup. epiſt. Beati Ioan. 1.

Sacramenti aqua corpus, at ſpiritus animam abluit, ibidem.

Sacramentorum mutatio propheticis vocibus prædicta eſt, idem epiſt. 4.

Sacramenta omnia & veterum, & noſtra ad vnam fidem recurrunt, idem epiſt. 158.

Sacramenta nouæ legis pauciſſima, faciliima, ſed præſtantiſſima ſunt, idem epiſt. 118.

Sacramentum gratiæ Deus dat per malos, ſed ipſam gratiam non niſi per ſeipſum, idem de baptiſ.

Sacramenta tutius in Eccleſia, quam extra eam accipiuntur, ibid.

Sacramenta talia cuique fiunt, qualis accedit, idem cont. lit. Petil. lib. 2.

Sacramentorum virtus, eſt gratia, ibidem ſup. Pſal. 77.

Sacramenta indigne ſumens, ſibi, non alteri nocet, idē de verb. Apoſt. ſerm. 2.

Non omnes, qui ſacramenta ſumunt, ſunt de mēbris Chriſti, idem de verb. domini.

Baptiſmus.

ANte baptiſmum liberius olim peccabatur: Auguſ. libro 1.

Baptiſmi aqua per Spiritum efficax: idem lib. 13. confeſſ. cap. 124.

Baptiſmus non eſt tantò melior, quantò à meliore datur: idem epiſt.

Baptiſmus ſecundus, eſt fons lachrymarum: idem de ſalut. docum.

Baptiſmus, Trinitatis eſt opus. idem contra Pelag.

Baptiſma per circuncißionem ſignificatum, idem contra Iulianum, libro 2.

Baptiſmus propter fidem falſam non corrumpitur, idem de vnic. baptiſ.

Baptiſmi aqua non eſt illius, aut alterius, quæ nos mūdat, idem cont. Petil. lib. 1.

Per baptiſmum ſuos voluit Chriſtus regenerari: idem de pecc. merit. & rem.

Per baptiſmum oues Chriſti incipimus eſſe, ibidem.

Baptiſmum qui accipit indignè, iudicium accipit, nō ſalutem, idem contra Fulgent.

Non omnes, qui tenent baptiſmum, tenēt eccleſiam, idem de bapt. cont. Donat. lib. 5.

Baptiſmum legitimum hæretici habent, ſed non legitimè, ibidem.

Baptiſma character infixus, idem ſup. Pſal. 59.

Baptiſma tale eſt, qualis eſt, per cuius potentiam datur, non qualis ille, per quem datur, idem in euangel. Ioan. tract. 5.

Baptiſmus ſemel mundat per fidem, idem de uerb. Dom. ſerm 30.

Baptiſmi uices, paſſio, fides, conuerſio cordis ſupplēt: idem contra Donat. lib. 4.

Baptiſmum ſuo exemplo commendauit Chriſtus, idē de mira. ſacr. ſcrip. lib. 3.

Baptiſmo carentes, ſaluari non poſſunt, idem de eccl. dog.

Baptizati tam fidem, quàm opera docendi, idem de fid. & operibus.

Baptizare poteſt laicus in neceſſitate, idem contra epiſtol. Parme. lib. 2.

Baptizandi poteſtatem Dominus ſibi tenuit, ſeruis miniſterium dedit, idem in euang. Ioan.tract.5.

Baptizati inuiti ad priſtinam infidelitatem uertuntur: Greg. in reg.

Baptiſmi typus, fuit tranſitus maris rubri: Ambro.de ijs, qui myſt. init.

Baptizantur paruuli propter originale peccatū. Chryſoſt.de Adam, & Eua: hom.

Baptizantur non à ſacerdote, ſed à Deo, idem capit. Matt. 14 hom 51.

Baptizari mortuos, ridiculum: idem ſuper Act. Apoſtol. hom.

Baptizare cuiuslibet eſt, modò fungatur ſacerdotio: idem in epiſt.ad Cor.homil.2.

Baptizare iterum, eſt Chriſtum ſecundo crucifigere, idem de laud. D.Paul. hom.5.

Baptizatus fundamētum fidei ſciat: idē de laud. Paul.

Baptiſma Chriſti ineffabilium donorum liberalitate donatum: idem ſuper Matth. hom.12.

Baptiſmo accepto, delicijs non eſt uacandum.

Baptiſmus ſignaculum fidei, idem ſup. Matt. hom 5.

In baptiſmo præcipua pars ſpiritus, idem ſuper Actu. Apoſt. hom.1.

Baptiſmi dilatio periculoſa, ibidem.

Baptiſmus nobis crux, & ſepulchrum, idem ſerm.12. ſuper epiſt. ad Rom.

In baptiſmo Rex, Sacerdos, & propheta efficimur: idē in epiſt. ad Cor. hom.3.

Baptiſmus non corporis eſt lauatio, ſed animæ, idem epiſt. ad Hebr. hom. 19.

In baptiſmo ſenſibilis aqua donum confert: idem de ſuum. indignè miniſt. diuin.

Baptiſmus etiam rerum temporalium ſpe acceptus, regenerat: Aug epiſt.25.

Baptiſmus omnia peccata mundat: idem epiſt 30.

Baptiſmus non eſt irritus, à malo collatus miniſtro: idem epiſt. 166.

Baptiſmus extra eccleſiam eſſe poteſt, ſed non prodeſſe: idem epiſt.50.

Baptiſmi gratia nunquam, niſi propria impietate amittitur, idem epiſt. 21.

Baptiſmo vita reſpondeat: idem libr. de fid. & oper. cap.16.

Baptiſma crux eſt, idem contra Iul.lib.1.

Baptiſmus baptizato inſeparabiliter adhæret, idem libro 5. de Bapt. contra Donat.

Confeſsio.

Confeſſio Dei ad ſalutem non ſufficit: Hier. ad Celant.

Plerique homines mala ſua confitentur, & humiles non ſunt: Greg. 21. mor.

Mala quæ facimus, ſponte confiteamur, & hæc alijs arguentibus non negemus. ibid.

Apud aures Dei vox ualida, deuota confeſſio eſt: idem 26. moral.

Per amarum poculum confeſſionis, peruenitur ad gaudium ſalutis: idem in Euang. hom 6.

Confeſſio eſt uia ad portam paradiſi. idē ſup. Ezec. 2.

Confeſſio aperit vulnus peccati: idem in Euangel. homilia 40.

Confeſſio eſt & peccati, & laudis: idem ſup. 7. Pſalm.

Confeſſio ui extorta non recipitur à iure: idē in Regi.

Confeſſio extorta facit crimen, nō factum fateri, ibid.

Confeſſionis veræ ſignum eſt in afflictione pœnitentiæ, idem ſup. 1. Reg.

Confeſſio erroris, medicina eſt: Amb. de Inſti. virg.

Bonæ mentis eſt, ibi agnoſcere culpam, ubi culpa non eſt: Gregor.

Apertas confeſſionis feneſtras inueniat in nobis Dominus: Bern ſup. Cant. ſerm. 59.

Confeſſio, ornamentum eſt animæ, idem in epiſt.

Confeſſio humilis ſit, pura, fidelis, idem ſuper Cant. ſerm. 16.

Confeſsio mater eſt indulgentiæ: Chryſoſ. de confeſſ. ſermo.

Confeſſio peccatorum, eſt etiam abolitio peccatorū, idem ſuper Geneſ. hom. 20.

Confeſsio uera fontes lachrymarum habet: idem homilia 1.

Confiteri peccata, non eſt confuſio, idē ſer. de Pęnit.

Confeſſio peccatorum habet mercedem, ibidem.

Confeſſioni ſuſpectæ non eſt ſtandum: apud Iuriſcōſ.

Confeſſio partis, eſt pleniſſima probatio, ibidem.

Quod maximè accuſatori eſt optandum, confitens eſt reus: Quint. lib. 8.

Optimus eſt portus erranti, mutatio conſilij: Cicer. Philip. 2.

Confeſsio extra iudicialis ſine cauſa non inducit probationem, niſi ſit geminata. apud Iuriſ.

Non confitetur Deum, qui negat factis: Auguſ. lib. 1. ſup. Geneſ. Quæſt. 151.

Confeſſio non tantùm peccatorum, ſed & laudis Dei eſt: idem epiſt. 121.

Confeſſio peccatorum humiles non facit: idem in enarrat. Pſal. 47.

Confeſſio peccatorum in corde ante, quam os petat, exauditur: ibidem Pſal 31.

Confeſsio oris ad fidem pertinet: idem Pſal. 114.

Confeſsione, & humilitate uincunt Chriſtiani: idem homil. 5.

Euchariſtia.

Corpus Chriſti accipere, maius, quàm orare: Hier. ad Celant.

Corpus Chriſti accipere prohibent coitus: idem in Apolog. aduerſ. Iouin.

Euchariſtia, charitatis eſt ſymbolũ idem ad Theoph.

Carnem ſuam ad manducandum cordi, & ori tribuit Deus: Aug. ad Oraſ.

Communione priuantur contumaces, & inobedientes, etiam ſi alia culpa deſit: Greg. in Regiſt.

Chriſti corporis, & ſanguinis participatio neceſſaria eſt ad uitam æternam: Baſil. in Sum. mor.

Euchariſtiam indignè ſumentes, ſaturari nõ poſſunt: Greg ex Regiſt.

Corpus Chriſti aliter pijs, alijs incredulis ſapit: Chryſoſt ſup. epiſt. ad Cor. hom. 77.

Corpus, & ſanguinem illius, qui in cœleſtibus ſedet guſtamus: idem ſup. epiſt. ad Epheſ. ſerm. 3.

Peccata ſi non tanta ſunt, vt excommunicandus quiſque videatur, non ſe debet à quotidiana medicina Domini corporis ſeparare: Aug. lib 1 epiſt.

Ille non audet honorando ſumere, & ille honorando non audet vnum diem prætermittere contemptum ſolùm non vult cibus iſte, ibidem.

Quotidie euchariſtiæ communionem percipere, nec laudo, nec reprehendo: omnibus tamẽ dominicis diebus

ſuadeo, & hortor, ſi tamen mens ſine uoluntate peccandi ſit: Aug. de eccleſ diog.

Quanta enim cordis contritione, & lachrymarũ fonte, quanta reuerentia, & tremore, quanta corporis caſtitate, atque animi puritate illud diuinum, & cœleſte myſterium eſt celebrandum. Domine Deus ubi caro tua in ueritate ſumitur. vbi ſanguis tuus in ueritate bibitur, ubi ſummis ima, humanis diuina iunguntur: vbi adeſt ſanctorum præſentia Angelorum: ubi tu es ſacerdos, & ſacrificium mirabiliter, & ineffabiliter? quis dignè hoc celebrare myſterium poteſt, niſi tu Deus omnipotens offerentem feceris dignum? Ambroſ. in orat. ante Miſſ. dicen.

Si tantum ualuit ſermo Eliæ, ut ignem de cœlo deponeret, non ualebit ſermo Chriſti, ut ſpecies elementorum mutetur? De totius mundi operibus legiſti, quia ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandauit, & creata ſunt. Sermo igitur Chriſti, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat: non poteſt ea, quæ ſunt, mutare in illud, quod non ſunt? non enim minus eſt, nouas rebus dare formas quàm mutare naturas: Ambr. de Sacr. lib. 3.

Liquet, quia pręter naturę ordinem Virgo generauit, & hoc, quod cõficimus, corpus ex Virgine eſt: quid quęris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cùm præter naturam ſit ipſe partus ex Virgine, ibid.

Ne veluti quidam horror eſſet cruoris, ſed maneret gratia redemptionis: ideo in ſimilitudine quidem accepttis ſacramentis, ſed ueræ naturæ gratiam, virtutemq́ue conſequeris: Ambr de Sacr.

Sacramentum Dei altiſſimi ſuſcipiendum eſt, non diſcutiendum; venerandum, non diiudicandum: fide fortium, non innatum. traditione ſancitum, non ratione adinuentum: Bern. in epiſt.

Sicut corporalis cibus cùm uentrem inuenerit, aduerſis humoribus occupatum, amplius lædit, magis nocet, & nullum præſtat auxilium: ita & iſte ſpiritualis cibus, ſi aliquem reperit malignitate pollutum magis eum perdit, non ſua natura, ſed accipientis uitio: Chryſoſt. hom. 5. ſup. Matth.

Væ tradentibus Chriſtum ad crucifigenſtum: ſed uæ cum maligna conſcientia ſub ſacramento ſumentibus illum etſi non tradant Iudæis ad crucifigendum, tradunt tamen ipſum membris inimici ad ſumendum: Remig. ſup. Matth. gloſ.

Contri-

Contritio.

COmpunctionis principalia ſunt, timor, & amor. Gregor.

Compunctio prima electorum ex timore naſcitur, idẽ ſuper 1. Reg.

In culpam incidiſſe, naturæ eſt: dolere, virtutis. Amb.

Alia eſt compunctio, ſiue contritio, quæ per amorem naſcitur: alia quæ per timorem, quia aliud eſt ſupplicia fugere, aliud præmia deſiderare: Greg. lib. 8. mor.

Afflicta mens certius inuenit malum, quod fecerat quam reatum ſuum, cuius ſecura non meminit, ibid.

Quò vberius culpa fletur, eò altius cognitio veritatis attingitur, idem 27. mor.

Dominus neſcit differre, quem compuncto corde ſibi ſenſerit ſupplicare: Caſſiod. ſup. Pſalm.

Pungeris bene, ſi compungeris: Bernard. ſuper Cant. ſermon. 47.

Compunctionem, vel contritionem peccatorum, qui non habet, non habet mundam orationem: Bernard. ad Soror.

Contritio eſt vnguentum, ſua fragrantia totam domum Eccleſiæ replens, idem ſup. Cant. ſerm. 10.

Compunctio cordis non viget in delicijs.

Indicium veræ compunctionis, ſubtractio occaſionis eſt: Bernar. in die ſancto Paſchæ.

Qui neſcit lugere, quod grauat, non ualet proferre, quod ſubleuat. vis compunctionis poros cordis aperit, & pennas virtutum fundit. cumque ſe ſtudioſè mens de pigra vetuſtate redarguit, alacri nouitate iuueneſcit: Gregor. 21. mor.

Sola compunctio eſt, quæ facit animam horreſcere purpuram, deſiderare cilicium, amare lachrymas, fugere riſum: Chryſoſtomus in lib. de Compunct. cord.

Contritio eſt humilitati cordis vera compunctio: magna agere, & humilia loqui: iuſtè operari, & ſuper peccatis timere, ac tremere, ibid.

Contritio eſt gemebundi cordis commotio ſalutaris, ſeipſum lachrymarum eruptione teſtificans: Hugo.

Pœnitentia. EX GRÆCIS.

ET LATINIS.

QVi non pęnitet ex concupiſcentiarum proſecutione,inſanabilis eſt: Ariſtot. Ethi. 3.

Quædam emendatio pęnitentia eſt: Quintil. Decla. 9.

Grauior in dies facti pœnitentia eſt,idem Decl.12.

Sæpe leuant pœnas,ereptaque lumina reddunt.
Cum bene peccati pęnituiſſe vident:Ouid.1.de Pont.

Satis pœnarum eſt,pœnitentia erroris: Liu. 3. Decla. libro 8.

EX SACRIS.

EGreſſus malitiæ,virtutis operatio eſt: Ambroſ. de Cain,& Abel.

Fit plerunque gratior Deo amore ardens vita poſt culpam, quam in ſecuritate torpens innocentia: Greg. in Paſt.

Sem per maior eſt ex pœnitentia fides: Lact.

Pœnitentia nulla ſera eſt: Cypr. contra Demet.

Pœnitentia,ſecũda tabula naufragis: Hier.ad Demet.

Per culpam Deo diſcordes ſumus, & per flagella ad Deum redimus: Greg. 3. mor.

Pœnitentia,arma Chriſtianorum:Chryſ.ſuper epiſto. ad Corint.cap. 2. hom. 3.

Pęnitentiæ ſapor,ieiunium eſt,idem ſerm. de pęnit.

Pœnitentia, medicamentum eſt, peccatũ extinguẽs, idem de pęnit. hom.5.

Pœnitentia præoccupat pœnam, ibid.

Pœnitentia miſericordiæ eſt mater,idem de pœnit.

Pęnitentia reſerat,quod peccatum claudit, ibid.

Delatio pœnitentiæ vſque ad mortem,valde periculoſa eſt: Bern. in paru.ſerm.

Poſt pœnitentiam virtus virtutem excitat: Greg. lib. 1.ſuper Ezech.

Pœnitentia eſt vnum ex perfectis donis deſcendentibus à patre luminum,idem ſup.7. Pſalm.

Pęnitentiam in præſenti pro peccatis faciens,tribunal Chriſti ſecurus aſpiciet, ibid.

Suſpirat

Suſpirat antè, quàm comedat pœnitens, idem 5. mor.

Pœnitens, de miſericordia Dei, quam poſtulat, præſumat, idem in Paſt.

Pœnitentes de ſpe fiduciam habeant, idem 12. mor.

Plerique pęnitere incipiunt, ſed ſtatim ad ſolita recurrunt, idem.

Pœnitentia vera, vix ſine lachrymis eſſe poteſt: Aug. de ver. & falſ. pęnit.

Pęnitẽtia in baptiſmo, tanquam in fundamento operatur, idem ſup. epiſt. ad Rom.

Pęnitentiam gratia Dei præcedit, idem in Quæſt. ex vtroque teſt.

Pœnitentia à ſolo Deo datur, & completur, idem de ſanctit. virg.

Pęnitentia non eſt alienæ naturæ, ſed noſtræ voluntatis, idem de act. cum Manich. lib. 2.

Pęnitentiam non agimus, niſi Domini beneficio excitati, idem de grat. Chriſt. lib. 1.

Pęnitentiæ prædicatio ad emendationem magis, quã ad licentiam prouocat, idem ſup. Pſal. 101.

Pœnitentia in alio eſt ſæculo, ſed caſſa, idem ſuper Pſalm. 36.

Pęnitentia ſine fide inutilis eſt, idem de ver. & falſ. pœnit.

Pęnitentia non proderit permanentibus in peccatis, idem de fide, & operibus.

Pœnitentia quotidiana, pęna fidelium, idem epiſto. 109.

Pęnitentia ſine ieiunio vacua eſt, idem contra Iulia. libro 1.

Pęnitentia non eſt ſeruanda vſque in ſenectutem, idẽ de tem. ſerm. 45.

Quod Dauid peccauit, conditionis eſt: quod ſupplicauit, correctionis: lapſus communis: confeſſio ſpecialis. in culpam itaque incidiſſe, naturæ eſt: dolere, virtutis: Ambro. de Dauid lib. 1.

Qui pęnitentiam agit, paratus eſſe debet ad opprobria perferenda, iniuriaſque ſubeundas, nec commouere, ſi quis ei peccati ſui crimen obijciat: Ambr. lib. de Ioſeph.

Quoniam ſic pœnites, ut tibi amarum ſapiat in anima, quod ante dulce fuit in uita, & quod te prius oblectabat in corpore, ipſum te cruciat in corde, iam nunc bene ingemiſcis ad Deum: Ambroſ. in quod. ſerm.

Apud Deum non tam valet menſura temporis, quàm

doloris: non abſtinentia tam ciborum, quam mortificatio vitiorum, propter quod tempora pęnitentię pro fide, & conuerſatione pęnitentium abbreuianda pręcipiuntur, & pro negligentia protelanda exiſtimantur, cum pro quibuſdam culpis modi pœnitentię ſunt impoſiti: Hier. in quod. ſerm.

Deus, & ſi pęnitenti veniam ſpopondit, peccanti tamen craſtinum non promiſit: Greg. in hom. quad.

Nunc laudandi tempus eſt, nunc purificationem patet eſſe neceſſariam: quoniam nemo mundus à ſorde, nec infans, cuius uita eſt vnius diei ſuper terram: Bern. in quod. ſerm.

Si erramus, paruam pęnitentiam imponendo, melius eſt de miſericordia Deo rationem reddere, quàm de auſteritate. vbi enim paterfamilias eſt largus, diſpenſator non debet eſſe auarus: & ſi Deus benignus, ut quid ſacerdos auſterus? Chryſoſtom. ſup. Matth.

Non dolere, quia peccauerimus, magis indignari, atq; iraſci facit Deum, quam illud peccatum, quòd antè perpetraueras: Chryſoſt. hom. 32. ſup. Matt.

Clerici peccantes, difficilè pęnitentiam agunt. erubeſcit enim aliquando fieri reus, qui ſemper fuerat iudex: Chryſoſt ſup. Matth.

Sicut in pręceptis medicinę medicamentum quidem multas herbas recipit, vnam autem dominantiſſimam: ſic in pęnitentia eleemoſyna dominantior, & potentior eſt, & vniuerſum ipſa conficit: Chryſ. in quod ſerm.

Pęnitentia appellata eſt, quaſi pęnitentia: eò quod ipſe homo in ſe pęnitendo punit, quod malè admiſit: Hugo. lib. 3. de myſt. Eccleſ.

Pęnitentia aboleri peccata indubitanter credimus, & in ultimo uitæ ſpiritu, ſi admiſſorum pęniteat: Augu. de Eccleſ. dogma.

Nolite negligere, quod vos Dominus pius peccantes ſuſtinet: quia quantò diutius expectat ut emendetis, tantò grauius iudicabit, ſi neglexeritis: Auguſt. in lib. de vtil. agend. pęnit.

Ad agendum pęnitentiam non ſufficit mores in melius commutare, & à malis factis recedere, niſi, & de his, quæ facta ſunt, ſatis facias Deo per pęnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis: Auguſtin. lib. de pęnit.

Inanis eſt pęnitentia, quam ſequens culpa coinqui-

nat: nihil proſunt lamenta, ſi replicantur peccata: nihil valet à malis veniam poſcere, & mala de nouo iterare: Aug. in Soliloq.

Qui per pęnitenciam peccata diluit: angelicæ fœlicitatis conſors in æternum erit: Aug. de mirab. ſacr. ſcript.

Si quis poſitus in extrema neceſſitate ſuæ ægritudinis voluerit accipere pęnitentiam, & accipit, & mox reconciliabitur, & hinc uadit, fateor vobis, non illi negamus, quod petit, ſed non præſumimus, quod bene hinc exit: ſi ſecurus hinc exit, ego neſcio, pęnitentiam dare poſſumus, ſecuritatem autem non, non quidem dico, damnabitur, ſed nec dico, liberabitur. vis ergo à dubio liberari? tene certum, & dimitte incertum, age pœnitentiam, dum ſanus es, ſi ſic agis dico tibi, quod ſecurus es, quia pęnitentiam egiſti eo tempore, quo peccare potuiſti ſi vis agere pęnitentiam, quando iam peccare non potes peccata te dimiſerunt, non tu illa, Auguſt. ſerm. 36.

Conuerſio.

NOn cadere facilius eſt, quam poſt caſum reſurgere, Chryſ. ſup. Ioan. hom 70.

Expectat Deus delinquentes, benignè ſuſcipit reuertentes, Bern. ſup. Cant. ſerm 9.

Conuerſio peccatorum, eſca eſt iuſtorum: Greg.

Nunquam eſt ſera conuerſio, Hier. ad Lætam

Corporis conuerſio ſi ſola fuerit, erit nulla forma quidem conuerſionis eſt, non veritas vacuam virtutem gerens, & formam pietatis: Bernar. ſup. Cant ſer. 4.

Primordia conuerſorum, blãdis ſunt refouenda modis, ne ſi ab aſperitate incipiant, exterriti ad peiores lapſus recurrant: Iſid. lib. 3. de ſum. Bon.

Multos remiſſa conuerſio ad priſtinos errores reducit ac viuendi tempore reſoluit, idem 2. de ſum. Bon.

Valet interdum conuerſis pro animæ ſalute mutatio loci, plerunque enim, dum mutatur locus, mutatur mentis affectus: congruum enim eſt, inde etiam corporaliter euelli, vbi quiſque illi, vbi quiſque illecebris deſeruiuit, nam locus, vbi quiſque prauè vixit, hic aſpectui mentis opponit, quod ſemper ibi vel cogitauit, vel geſſit, ibidem.

Conuerſionis initia bonis, maliſque moribus ſunt permixta.

mixta: Gregor. 31. mor.

Conuerſio noſtra ſemper inueniet Deum paratum: Auguſt. ſup. Pſal.6.

Nouiter conuerſorum immoderata vehementia: Ber. ſup. Cant. ſerm. 19.

Homo reductus ad veniam, ſub diſciplina melius viuit: Greg. 9. mor.

Homo lapſus in peccati foueam, ſuis viribus ſurgere non ualet, ibidem.

Conuerſio ad bonum non homini, ſed Deo aſcribenda: Augu. epiſt. 130.

Plerumque conuerſus quiſque talibus tentationum ſtimulis agitatur, qualibus ante conuerſionis gratiam nunquam pulſatum ſe eſſe reminiſcitur: non quia tunc hæc eadem tentationis radix deerat, ſed quia non apparebat: Greg. 24. mor.

Maius de peccatore conuerſo, quam de iuſto ſtante gaudium fit in cęlo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui poſt fugam reuerſus, hoſtem fortiter peremit: quàm illum, qui nunquam terga præbuit, & nunqnam aliquid fortiter fecit, ſic agricola illam amplius terram amat, quæ poſt ſpinas vberes fruges profert, quam eam: quæ nunquam fertilem meſſem produxit: Greg. homil. 34. ſuper Euang.

Ieiunium, & Abſtinentia.

IEiunio alæ duæ ſunt: orationis videlicet, & iuſtitiæ, Bernar. de Quadrag. lib.4.

Ieiunia moderata eſſe debent: idem ad ſoror.

Ieiunare non ſolum ore, ſed omnibus membris tenemus, idem de Quadrag. ſerm. 3.

In ieiunio, fletu, & planctum quærendus eſt Dominus, idem in feſt. omnium ſanct. ſerm. 5.

Ieiunandum continentius in Quadrageſima: Hiero. ad Lat.

Sic debes ieiunare, vt non palpites, & reſpirare vix poſſis, idem ad Demetr.

Ieiunium non perfecta virtus, ſed cæterarum virtutũ fundamentum eſt, ibid.

Paradiſi vita, ieiunij imago eſt: Baſil. in Hexam.

Delicatus magiſter eſt, qui pleno, ventre de ieiunijs diſputat. Hieron in epiſt.

Ieiunium, unguentum eſt ſpirituale: Chryſoſtom. ad popul. Antioch. homil. 10.

Ieiunans fermè angelus eſt, idem de ieiun. ſerm. 1.

Ieiunium in Paradiſo inſtitutum eſt, idem ſup. Gen. 1. homil. 1.

Ieiunium, animæ alimentum eſt, ibidem.

Ieiunium arma miniſtrat contra diabolum, ibid.

Ieiunium animarum tranquillitas, ſenum decor, idē ſup. Geneſ. homil. 2.

Ieiunium eſt abſtinentia à uitijs, idem ſuper Geneſ. 1. homil. 8.

Ieiunio preces oportet eſſe coniunctas, idem ſuper Geneſ. 1. hom. 30.

Ieiunium, præceptum Dei, ibid.

Ieiunium abſque eleemoſyna nihil vtilitatis habet, idem ſuper Matth. 25 homil. 74.

Ieiunium, commilito maximus, idem ad popul. Antioch. homil. 5.

Ieiunium, modeſtiæ principium eſt, ibid hom. 43.

Ieiunium, angelorum eſt imitatio, idē de ieiun. ſer. 1.

Ieiunium ſententiam Dei reuocat, ibidem.

Ieiunium immortalitatis conciliatrix, ibid.

Ieiunium ægrotis maximè opus: Chryſoſt. ſup. Mat. 17. homil. 58.

Ante annos robuſtæ ætatis periculoſa eſt teneris grauis abſtinentia: Hier. ad Læt.

Melior eſt abſtinentia vitiorum quàm ciborum. Ber. ad ſoror.

Per abſtinentiam non caro, ſed carnis uitia extinguenda ſunt: Greg. 20. mor.

In abſtinentia diſcretio ſeruanda eſt, ibidem.

Abſtinentia nimia ſæpe vitium generat, idem in Paſt.

Abſtinētia tua, atque ieiunium tuum eò magis Deo grata ſunt, quò cum moribus ſanctis offeruntur, vt quæ in alijs ſunt vmbracula vitiorum, in te ſint ornamenta uirtutum: Hieron. ad Demetr.

Mater ſanitatis eſt abſtinentia: mater ęgritudinis voluptas: ſine enim carne, & uino cito friget Venus: & à patre Libero ad inconceſſam Venerem proximus eſt intemperantiæ locus: Hieron. in epiſt.

Modicus, & temperatus cibus, & animæ, & corpori vtilis eſt, idem ad Ruſt. mon.

Abſtinentię virtus nulla eſt, ſi tantum quiſque corpus non edomat, quantum valet, aut valde inordinata

eſt,

eſt ſi atterit plus quàm valet: Gregor. 20.

Quid prodeſt tenuari corpus abſtinētia, ſi animus intumeſcit ſuperbia: Hiero.ad Celant.

Qui à paradiſi gaudijs per cibum cecidimus, adhęc in quantum poſſumus, per abſtinentiam reſurgamus: Gregor. in homil.

Sic abſtinere, & ieiunare debemus, vt non nos neceſſitati ieiunandi ſubdamus; ne iam non deuoti, ſed inuiti rem voluntariam faciamus: Proſper. lib. 2. de vit con temp.

Ipſis grauior conſuetudo ſubtracti cibi: qui ſe eſcis alijs neſciunt conſolari: Caſſiod. ſuper Pſalm. 30.

Abſtinens eſt etiam, qui bene comedit, apud Iuriſconſul.

Abſtinemus magis propter ſanitatem, quam propter beatitudinem: Chryſ ſup. Matth. 7. homil. 31.

Ieiunare multi in futurum proponunt, nunquam in præſens: Greg. ſup. 1. Reg.

Ieiunia, & eleemoſynæ orationem iuuant: Auguſtin. epiſt. 121.

Ieiunium, humilitatis ſignum idem epiſt. 176.

Ieiunium res magna, ſed gula aliquando patrocinatur, in Pſalmo 86.

Eleemoſyna.

PAuperes, qui nutrit, Chriſtum cibat: Chryſoſ. ſup. epiſt. ad Heb. homil. 19.

Amorum ſuauitate cura pauperum profluit, idem de manſ. ſermo.

Eleemoſynas ex rapinis non ſuſcipit Deus: Greg. lib. 12. mor.

Qui ſemper vult peccare, non redimit animam ſuam, dando eleemoſynas continuas, ibid.

Eleemoſyna ſuperbi diuitis eum redimere non ualet, ibidem.

Qui cum faſtu eleemoſynam tribuit, maiorem culpā intus peragit ſuperbiendo, quam extra, largiendo mercedem, idem lib. 2. mor.

Mundari debet prius animus, qui dat eleemoſynam, idem 22. mor.

Aliud eſt eleemoſynam ex præcepto facere: aliud ex charitate, idem ſup. Ezech. homil. 10.

Eleemoſynæ tergunt maculas peccatorum, idem in euangel. homil. 36.

Ætas debilitas, & verecundia largiendo pauperibus conſideranda. Amb. 1. Offi.

Res pauperum non pauperibus dare ſacrilegij crimẽ eſſe dignoſcitur: Bernar. in declamat.

Sunt, qui pauperibus parum tribuunt, ut amplius accipiant, quæ magis venatio appellanda eſt, quam eleemoſyna: melius eſt enim non habere, quod tribuas, quã impudenter petere, quod des: Hier. in epiſt.

Quamuis omnem cenſum tuum pauperibus diſtribuas, nihil apud Chriſtum erit pretioſius, quàm quod manibus tuis ipſe confeceris, ibidem.

Qui vult ordinatè dare eleemoſynam, à ſeipſo debet incipere, & eam primum ſibi dare: Aug. in Nicher.

Si potes dare, da: ſi non potes, affabilem te fac. Augu. ſup. Pſalm. 13.

Multa ſunt genera eleemoſynarum, quæ cum facimus, adiuuamur, ut nobis dimittantur peccata: ſed ea nihil eſt maius, quàm cùm ex corde dimittimus peccata: idem in Nicher.

Fœcundus eſt ager pauperum, citò reddit donantibus fructum: Aug. de verb. Domini.

Via cœli, pauper eſt, ibid.

Quid prodeſt miſereri inopis, niſi eleemoſynam largiaris eidem? Ambr. ſup. Pſalm. Beati immaculati.

Pars ſacrilegij eſt, rem pauperum dare non pauperibus: Laudent te eſurientium viſcera, non ructantium opulenta conuiuia: Hiero. in epiſt.

Quicquid tribuitur pauperi, ſi ſubtili conſideratione penſatur, non eſt donum, ſed mutuum, quia quod datur ſine dubio, multiplicato fructu recipitur: Greg. in regiſ.

Qui indigenti proximo exteriorem ſubſtantiam præbet, ſed vitam ſuam à nequitia non cuſtodit, rem ſuam Deo tribuit, & ſe peccato hoc, qđ minus eſt, tribuit autori, & hoc qđ maius eſt, ſeruauit iniquitati: Greg 19. mor.

Quæ ſtultitia eſt illic relinquere, quo exiturus es, & illic non præmittere, quo iturus es? illic ergo ſubſtantiã tuam colloca, vbi patriam habes: Chryſ. ſup. Matth. 6.

Quicquid pro anima tua feceris hoc tuum eſt: quod autem reliquiſti, perdidiſti. ibid.

Non eſt ingrata Deo, quæ viſa fuerit ab hominibus eleemoſyna. ſed quæ ideo facta eſt, vt viſa ſit: Chryſoſt. ſuper Matth. 5.

Cur tu abundas, & ille mendicat, niſi ut tu bona compenſationis merita conſequaris, ille uerò patientiæ brauio decoretur? Baſil. hom. 5.

Quicquid pauperi dederis, tu habebis: quicquid non dederis, habebit alter. Pet. Rau in quod. ſerm.

Eleemoſynæ, ac fides ne nos deſerant. Chryſoſtom. ad Philipp. ſerm. 1.

Eleemoſyna ſemini comparatur: Chryſoſt. ſup. Gen. homil. 35.

Eleemoſyna donorum caput idem ſup. Gen. hom. 43.

Eleemoſyna etiam decima eſt: idē ſup. Mat hom. 73.

Eleemoſyna carens, peribit: idem ſuper Matth. homil. 79.

Eleemoſyna, præparatio eſt orationis: idem ſup. Mat. homil. 15.

Eleemoſyna, ueſtis mortuorum: idem ſuper Ioann. homil. 85.

Eleemoſyna pædagoga ueræ philoſophiæ: idem ſup. Act. Apoſt hom. 14.

Eleemoſyna tua alios liberat à peccatis, idem ſuper Act. Apoſt. hom. 1.

Eleemoſyna ex malitia profecta nihil prodeſt: idem ſuper epiſt. ad corinth. hom. 14.

Eleemoſyna, gratia dicitur: idem ſuper epiſt. ad corinth. hom. 15.

Eleemoſynam dare non ſemper in poteſtate noſtra eſt, idem ſup. epiſt. ad Galat.

Eleemoſyna, torquis aurea, idem ſuper epiſt. ad Philipp. ſerm. 1.

Eleemoſyna artifex magna, & auxiliatrix, idem ſuper epiſt. ad Hebr. hom. 32.

Eleemoſyna ars omnium quæſtuoſiſſima, idem ad pop. Antioch. hom. 35.

Eleemoſyna nobiſcum ſemper ſit, ſicut ueſtimētum, ibidem.

Eleemoſyna cœli nota ianitoribus, ibidem.

Pauperi datum, non eſt datum, ſed mutuum: Grego. in Regiſt.

Fœcundus eſt ager pauper, citò reddit donantibus fructum: via cœli eſt pauper, per quam uenitur ad patrem, incipe erogare, ſi non uis errare: Aug. de uerb. Domini.

Deo dat, qui pauperi das, idem ſup. Pſal 56.

Eleemoſyna utilius malis negatur, quàm conceditur, idem epiſt. 48.

Eleemo-

Eleemoſynam uxor præſtet, mariti conſenſu eam faciat, idem epiſt. 199.

Eleemoſyna ad neceſsitatem, non ad pigritiam accipienda: idem de oper. monach. cap. 16.

Eleemoſyna eſt, ignoſcere proximo. idem in Enchir. ad Laurent. cap. 71.

Eleemoſyna extra eccleſiam nihil prodeſt: idem libr. de fid. ad Petr. cap 3.

Eleemoſyna ſumma eſt, inimicos diligere: idem in Enchir. ad Laur. cap. 73.

Eleemoſynæ ſceleratè uiuentibus nihil proſunt: ibid. capit. 75.

Eleemoſyna in noſipſos primum eſt facienda, idem lib. 1. de ciuit. Dei, cap. 27.

Eleemoſynæ ex rapina Deo odibiles, ibid. cap. 5.

Eleemoſyna triſtis, meritum perdit, idem in enarrat. pſal. 43.

Plus accipit, quàm dat, qui præſtat eleemoſynam, idem in enarrat. Pſal. 102.

Eleemoſynæ aliæ orationes ſunt, idē ſerm. de tēp. 59.

Eleemoſyna præmittenda, ut paratam domum inueniās, idem ſerm. 26. de uerb. dom.

Eleemoſyna etiam ingrato conceſſa non perditur, idem de uerb. Apoſt. ſerm. 22.

Petitio, & Oratio.

EX GRÆCIS.

NOn precandum, ut voluntatem noſtram cuncta ſequantur, ſed ut prudentiam noſtram uoluntas. Plat. de legibus.

Preces parentum aduerſus liberos ſæpe audiuntur, ibidem.

Aliquando preces maioribus precibus indigēt: Plu. in Apopht.

Homines, quæ ſibi bona uidentur, non quæ re vera bona ſunt, precantur. Diog. apud Laert. lib 7.

Iniquum aliquando eſt petendum, ut æquum feras Demoſt. 1. Olynth.

EX LATINIS.

TVnc ſcito te omnibus cupiditatibus eſſe ſolutum, cùm eo perueneris, ut nihil Deū roges, niſi quod

rogare poſſis palam: Senec. epiſt. 100.

Sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant, ſic cum hominibus, tanquam audiat Deus, ibidem.

Honeſtis precibus occurrere, exorare, antequam rogeris, idem de vit. beat.

Qui maleuolo ſunt animo, deteriores fiunt rogati: Cicer. ad Curt.

Malo emere, quàm rogare, idem 6. Act. in Verr.

Rogat efficaciſſimè, qui reddit cauſas rogandi: Plin. Iun. lib. 2.

Quid honeſtius, aut efficacius pijs precibus amantis? idem lib. 9.

Animaduerto Deos ipſos non tam accuratis adorantium precibus, quam innocentia, & ſanctitate lætari. grauioremq́ue exiſtimari, qui delubris eorum puram caſtamq; mentem, quàm qui meditatū carmē intulerit.

Efficaciſſimum pro candidato rogandi genus eſt gratias agere.

Flectitur iratus voce rogante Deus: Ouidius 1. de arte amand.

Orandum eſt, vt ſit mens ſana in corpore ſano: Iuuenalis: Satyr. 10.

EX SACRIS.

ORatio tua, locutio eſt ad Deum quando legis, Deus tibi loquitur: quando oras, cum Deo loqueris. Auguſt. ſup. Pſalm. 85.

Si pro te rogas tantum ſolus pro te rogabis: ſi autem pro omnibus rogas, omnes pro te rogabunt: Ambroſ. in Hexam. lib. 1.

Multorum preces impoſſibile eſt contemni, idem de pœnitent.

Talis requirendus eſt ad orandum, qui ſit idoneus ad placandum: quia ſi is, qui diſplicet, ad intercedendū mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur: Grego. in Paſto.

Orandi tempus tota uita: Baſil.

Orandi horæ diuiſæ habeantur: Hier. ad Euſtoch.

Orationis inſtantia exauditur, idem ad Damaſum.

Auxilium Dei in oratione poſtulandum eſt: Chryſoſt. ſup. Matth. hom. 2.

Orare commune opus angelorum, & hominum, idem de Orand. Deum.

Orante homine legitimè nihil fortius, idem de ieiun.

Orandum ſemper etiam cùm acceperimus poſtulata. Hier. aduer. Pela.

In oratione ſacrificium offertur. Hieronym. in Epitaph

Ne deficias in Oratione, Deus quod conceſſurus eſt, etſi differt, non aufert: non leuitate ducitur, qui promiſit: non facilè de ſententia mouetur: quod promiſit, eſt fixum, fallere non poteſt, habet unde faciat Aug. ſuper Pſalm.

Orationis adiutorium, ieiunium eſt. Chryſoſt. ſuper Matth. hom. 5.

Oratio indigentibus medicina eſt, idem ad popu. Antioch. homil 1.

Oratio cœlum aperit. idem ſuper Actu. Apoſtolor. homilia 36.

Oratio in eccleſia efficacio, quàm quæ domi fit. idem de incomprehen. Dei nat.

Oratio feruidam mentem requirit, idem ad pop. Antioch. hom 39.

Orationes aliorum proſunt nobis, cùm nobis cooperamur, ibidem.

Oratio ingentia pericula depellit, ibidem de orando Deum, lib. 2.

Oratio ſignum totius iuſtitiæ eſt, ibidem.

Sæpe Deus multos non exaudit ad voluntatẽ, vt exaudiat ad ſalutem Auguſt. de ſummo bono, lib. 3.

Non uerè inuocat Deum, qui ea deſiderat, quæ illi diſplicent, idem ſup. Pſalm. 13.

Cogitando, & orando, pij plus proficiunt, quàm legendo, idem Epiſt. 112.

Exaudiri non poſtulat, qui tepidè poſtulat: Bernard. ſerm. 16.

Orans conſiderare debet quid petijt, quem petit, ſeipſum qui petit: Bern. in Sent

Orationes noſtras non parui pẽdamus: nam aut quod orantes petimus, dabitur, aut aliquid aliud utilius, idem in Quadr. ſerm. 5.

Orantes verecundiam ſeruare debent, idem ſup. cant. ſerm 8.

Orans non ſit multiloquus. Bernar. in ſum. Mor.

Oret vir nudato capite, mulier verò velato, ibidem.

Oratio ad eos ſanctos præcipuè fiat, quibus orans magis afficitur: Bern. ſuper Cant. ſerm. 33.

Oratio,& meditatio coniunctione ſibi inuicem copulantur : idem in hom. de duob. diſcip.

Per orationem illuminatur meditatio: ibid.

Oratio cordis eſt non labiorum: idem ad ſoror.

Oratio fidelis,humilis,feruẽs ſi fuerit,cœlum ſine dubio penetrabit: vnde certum eſt,quod vacua nõ redibit: idem de Quadr. lib. 4.

Oratio potus eſt animæ: ibid.

Oratio præcipuum eſt remedium, ne quid contra Dei voluntatem velimus,aut faciamus idem ſuper Cant. ſermon. 47.

Oratio recta non eſt,ſi aliud petitur præter Deum,vel propter Deum,idem ſup. Cant. ſer. 89.

Oratio ſecretum amat: ibid.

Orantes nonnũquam in principio tepidi ſunt, qui tandem feruentes euadunt: idem ſup. Cant. ſerm. 9.

Perſiſtentibus in oratione infunditur gratia, quamuis forte initio aridi ſint: ibid.

Nemo noſtrum parui pendat orationem noſtram: dico enim vobis,quod ipſe ad quem oramus, non parui pẽdet eam: ibid.

Orationibus mundamur, lectionibus inſtruimur: vtrumque bonum eſt ſi liceat: ſi non licet vtrunque, melius eſt orare, quàm legere. idem de ſummo Bono: libro 3.

Quomodo obtinebit quis, vt in oratione ſenſus ſuus non vagetur, ſi certus ſit aſſiſtere ante oculos Domini? Baſil. in Hexam. lib.

Ipſius eſt oratio perfecta, cuius & cauſa clamat & lingua,& actus,& ſermo,& vita,& cogitatio: Caſiod. ſuper Pſalm. 16.

Petentis negligentia reprehenditur,vbi de dantis miſericordia non dubitatur: Chryſoſt.

Iuſtum eſt,vt iugiter rogetur qui ſi non petatur,offenditur: Caſſiod. ſup. Pſalm.

Animus ingenuus nihil magis quàm rogare erubeſcit: Auguſt.

Oratio ſit communis & publica: Cypr. de Lapſis.

Petentes ſuperbe non accipiunt eo quod malè petunt. Greg. 21.

Petentes iniuſta audiri non debent, & iuſta petentes exaudiri: Greg. in Regiſt.

Precibus noſtris obedit Deus: Aug. lib. 2. de mirab. ſacr. Script.

Oratio omnis boni caput eſt: Chryſ. de cruce.
Oratio animi nerui: idem de orando Deum.
Oratio merces eſt calamitatum: Chryſoſt. de par. Iob hom. 3.
Orare pro altero gratiæ eſt: idem ſuper Matth. homil. 14.
Orare cum ira, fruſtaneus eſt labor: idem ſuper act. Apo. hom. 28.
Orare non eſt, multa loqui: idem ſup. epiſt. ad Epheſ. ſerm. 13.
Orationis vis naturam ſuperat: idem Geneſ. homil. 5.
Oratio iugis infirmitas hoſtium: idem de Moſe, ſermon.
Oratio fit breuis & crebra: idem de fide Annæ.
Oratio habeat mentis vigilantiam: idem ſup. Pſal.
Oratio promeruit, quod amicitia non potuit: idẽ ſup. epiſt. ad Hebr.
Oratio bona armatura eſt: idem ſup. epiſt. ad Hebr. hom. 14.
Oratio continua indignam facit dignam: ibidem.
Oratio etiam ingenium malum ad miſericordiam pertrahit: idem de orando Deum.
Preces difficilia leuia faciunt: idem ſuper Geneſ. homil. 29.
Preces iuſtorum plus valent quam arma: idẽ de orando Deum lib. 2.
Petitiones noſtras Dominus præuenit: Chryſoſ. ſuper Gen. hom. 27.
Petitiones noſtras Deus ſua liberalitate tranſcendit: idem ſup. Gen. hom. 75.
Ad petitionis vtilitatem Deus ſpectat: idem ſuper Matth. hom. 26.
Quærendi Dei tria obſeruanda ſunt, tempus, modus, locus: Bern. ſup. Cant. ſer. 61.
Quiſquis orat inimici detrimentum, contra Deum pugnat: Greg. hom. 27.
Orans, & non attendens, clamans tacet: idem ſuper euang. hom. 37.
Non eſt orandum pro damnatis, ſicut nec pro diabolo: idem in Reg.
Cum Deus in oratione non quæritur, citiùs in oratione laſſatur: idem 18. mor.
Importunæ cogitationes in orationis ſacrificio ſe ſæpe

ingerunt, idem in Regiſt.

Apud Deum oratione fulciatur operatio, & operatione oratio, idem 28. mor.

Orationis præſidio temporum procellam ſuperamus, idem ſup 7. Pſalm.

Oratio mutua orantes inuicem ſuſtentat. ibid.

Orationes noſtræ à domino exaudiuntur, ſi nos proximorum neceſſitatibus ſubuenimus. ibid

Oratio electi deuota, nunquam eſt infructuoſa, idem ſuper 1. Reg

Preces noſtræ tanto celerius ad diuinas feruntur aures, quantò eas viciſſim efferimus, ibid.

Orare etiam gratia eſt ſpiritualis: Augu. lib. 2. de perſeuer.

Orantes ſine Chriſto ad vitam æternam non exaudiuntur. idem ſup. Pſal. 42.

Qui rectè nouit orare, rectè nouit viuere, idem ſuper Pſal 118.

Malè orantes tutius eſt non exaudire, idem in ſent. ſuis.

Orandi tempus eſt poſt galli cantum, idem ſuper Pſal. 18.

Orando prius Dei eſt laudanda iuſtitia, idem ſuper Pſalmo 144.

Oratio obediētis citò auditur, idem lib. de Opere monach.

Alimentum ſpirituale eſt oratio, & eloquium diuinū, idem lib. 1. Quæſt. ſup. Geneſ.

Orationes ſanctorum incenſum ſunt Domini, idem cont. aduer. leg lib. 1.

Oratio quò ſpiritualior, hòc melior eſt, idem de temp. ſerm. 157.

Oratio, niſi bona vita præcedat, non exauditur, idem de Ordi. lib 2.

Oratio inter gratiæ munera eſt: Aug. epiſt 105.

Oratione diabolus vincendus eſt. idem lib. 1. de Cont.

Oratio plus confert, quàm exhortatio, idem de Bon. vid.

Orationem ſedulam, & ſi non exaudit Deus, non tamen inanis eſt idem ſup. Epiſt. B. Ioan. tract. 6.

Oratio, & ſacra lectio iungit nos Deo, idem de Temp. ſerm. 12.

Meditatio,& contemplatio.

Contemplationi deditus,quaſi dormire dicitur. Greg.5 Mor.

Animus contemplantis videre valet, quod loqui non valet,ibidem 5.Mor

Animus contemplantis videre valet, quod loqui non valet.ibidem 5.Mor.

Ne contemplatio inflet,tentatio aggrauat ibidem ſup. 1 Ezech. 2.

Cuilibet officio,& ſtatui contemplatio tribuit. ibid.

Contemplantes in terra paleas metunt, in cœlo panem,ibid in 1. Reg.

Ad contemplatiuam vitam actiua via eſt : Bernard. ſerm 47.ſup.Cant.

Vitam contemplatiuam qui perfectè vult tenere, debet ab omni opere terreno ceſſare. Bernar.ad Soror.

Contemplatio humanis miniſterijs occupatur : Gregor.lib.5.Mor.

Contemplatio nunquam commotioni iungitur, ibid.

Homo conditus fuit ad contemplandum Creatorem, ibidem lib. 8.

Contemplationi deditus poteſt minimis interdum negotijs implicari,ibid.19.Mor.

Contemplatio non ſemper ſummis, ſed interdum infimis datur,ibid ſup Ezech.

Contemplatio interdum tumultus tolerat, ibidem in euang.hom 36.

Contēplatio ĩternæ lucis clariſſima dies eſt,ibid.1.Reg.

Meditatio Dei dulcis eſt: Auguſt.in Man.cap 13.

Meditatione pericula agnoſcimus, oratione euadimus: Bernard de ſanct.And ſerm..

Cogitationes vanæ contemplationem impediunt:Bernard.de trip.gen.bon.

Contemplatio diuinæ ſuauitatis,& gloriæ, ſolis mente,& corpore puris cōceditur,ibidem ſup. Cant. ſer.67.

Contemplationis, & actionis neceſſaria viciſsitudo eſt,ibidem ſup.Cant.ſerm.58.

Contemplationis acceſſus duo ſunt : vnus in intellectu.alter in affectu : vnus in lumine alter in feruore, vnus in acquiſitione,alter in deuotione, ibid. ſerm.49.

Cōtemplationis otium,& ſtudium prædicationis vi-

mixta: Gregor. 31. mor.

Conuerſio noſtra ſemper inueniet Deum paratum: Auguſt. ſup. Pſal.6.

Nouiter conuerſorum immoderata vehementia: Ber. ſup. Cant. ſerm. 19.

Homo reductus ad veniam, ſub diſciplina melius viuit: Greg. 9. mor.

Homo lapſus in peccati foueam, ſuis viribus ſurgere non ualet, ibidem.

Conuerſio ad bonum non homini, ſed Deo aſcribenda: Augu. epiſt. 130.

Plerumque conuerſus quiſque talibus tentationum ſtimulis agitatur, qualibus ante conuerſionis gratiam nunquam pulſatum ſe eſſe reminiſcitur: non quia tunc hæc eadem tentationis radix deerat, ſed quia non apparebat: Greg. 24. mor.

Maius de peccatore conuerſo, quam de iuſto ſtante gaudium fit in cęlo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui poſt fugam reuerſus, hoſtem fortiter peremit: quàm illum, qui nunquam terga præbuit, & nunqnam aliquid fortiter fecit, ſic agricola illam amplius terram amat, quæ poſt ſpinas vberes fruges profert, quam eam: quæ nunquam fertilem meſſem produxit: Greg. homil. 34. ſuper Euang.

Ieiunium, & Abſtinentia.

IEiunio alæ duæ ſunt: orationis videlicet, & iuſtitiæ, Bernar. de Quadrag. lib.4.

Ieiunia moderata eſſe debent: idem ad ſoror.

Ieiunare non ſolum ore, ſed omnibus membris tenemus, idem de Quadrag. ſerm. 3.

In ieiunio, fletu, & planctum quærendus eſt Dominus, idem in feſt. omnium ſanct. ſerm. 5.

Ieiunandum continentius in Quadrageſima: Hiero. ad Lat.

Sic debes ieiunare, vt non palpites, & reſpirare vix poſſis, idem ad Demetr.

Ieiunium non perfecta virtus, ſed cæterarum virtutũ fundamentum eſt, ibid.

Paradiſi vita, ieiunij imago eſt: Baſil. in Hexam.

Delicatus magiſter eſt, qui pleno, ventre de ieiunijs diſputat. Hieron in epiſt.

Ieiunium, unguentum eſt ſpirituale: Chryſoſtom. ad popul. Antioch. homil. 10.
Ieiunans fermè angelus eſt, idem de ieiun. ſerm. 1.
Ieiunium in Paradiſo inſtitutum eſt, idem ſup. Gen. 1. homil. 1.
Ieiunium, animæ alimentum eſt, ibidem.
Ieiunium arma miniſtrat contra diabolum, ibid.
Ieiunium animarum tranquillitas, ſenum decor, idē ſup. Geneſ. homil. 2.
Ieiunium eſt abſtinentia à uitijs, idem ſuper Geneſ. 1: homil. 8.
Ieiunio preces oportet eſſe coniunctas, idem ſuper Geneſ. 11. hom. 30.
Ieiunium, præceptum Dei, ibid.
Ieiunium abſque eleemoſyna nihil vtilitatis habet, idem ſuper Matth. 25 homil. 74.
Ieiunium, commilito maximus, idem ad popul. Antioch. homil. 5.
Ieiunium, modeſtiæ principium eſt, ibid hom. 43.
Ieiunium, angelorum eſt imitatio, idē de ieiun. ſer. 1.
Ieiunium ſententiam Dei reuocat, ibidem.
Ieiunium immortalitatis conciliatrix, ibid.
Ieiunium ægrotis maximè opus: Chryſoſt. ſup. Mat. 17. homil. 58.
Ante annos robuſtæ ætatis periculoſa eſt teneris grauis abſtinentia: Hier. ad Læt.
Melior eſt abſtinentia vitiorum quàm ciborum. Ber. ad ſoror.
Per abſtinentiam non caro, ſed carnis uitia extinguenda ſunt: Greg. 20. mor.
In abſtinentia diſcretio ſeruanda eſt, ibidem.
Abſtinentia nimia ſæpe vitium generat, idem in Paſt.
Abſtinētia tua, atque ieiunium tuum eò magis Deo grata ſunt, quò cum moribus ſanctis offeruntur, vt quæ in alijs ſunt vmbracula vitiorum, in te ſint ornamenta uirtutum: Hieron. ad Demetr.
Mater ſanitatis eſt abſtinentia: mater ęgritudinis voluptas: ſine enim carne, & uino cito friget Venus: & à patre Libero ad inconceſſam Venerem proximus eſt intemperantiæ locus: Hieron. in epiſt.
Modicus, & temperatus cibus, & animæ, & corpori vtilis eſt, idem ad Ruſt. mon.
Abſtinentię virtus nulla eſt, ſi tantum quiſque corpus non edomat, quantum valet, aut valde inordinata

eſt ſi atterit plus quàm valet: Gregor. 20.

Quid prodeſt tenuari corpus abſtinẽtia, ſi animus intumeſcit ſuperbia: Hiero. ad Celant.

Qui à paradiſi gaudijs per cibum cecidimus, adhęc in quantum poſſumus, per abſtinentiam reſurgamus: Gregor. in homil.

Sic abſtinere, & ieiunare debemus, vt non nos neceſſitati ieiunandi ſubdamus; ne iam non deuoti, ſed inuiti rem voluntariam faciamus: Proſper. lib. 2. de vit con temp.

Ipſis grauior conſuetudo ſubtracti cibi: qui ſe eſcis alijs neſciunt conſolari: Caſſiod. ſuper Pſalm. 30.

Abſtinens eſt etiam, qui bene comedit, apud Iuriſconſul.

Abſtinemus magis propter ſanitatem, quam propter beatitudinem: Chryſ ſup. Matth. 7. homil. 31.

Ieiunare multi in futurum proponunt, nunquam in præſens: Greg. ſup. 1. Reg.

Ieiunia, & eleemoſynæ orationem iuuant: Auguſtin. epiſt. 121.

Ieiunium, humilitatis ſignum idem epiſt. 176.

Ieiunium res magna, ſed gula aliquando patrocinatur, in Pſalmo 86.

Eleemoſyna.

PAuperes, qui nutrit, Chriſtum cibat: Chryſoſ. ſup. epiſt. ad Heb. homil. 19.

Amorum ſuauitate cura pauperum profluit, idem de manſ. ſermo.

Eleemoſynas ex rapinis non ſuſcipit Deus: Greg. lib. 21. mor.

Qui ſemper vult peccare, non redimit animam ſuam, dando eleemoſynas continuas, ibid.

Eleemoſyna ſuperbi diuitis eum redimere non ualet, ibidem.

Qui cum faſtu eleemoſynam tribuit, maiorem culpã intus peragit ſuperbiendo, quam extra, largiendo mercedem, idem lib. 2. mor.

Mundari debet prius animus, qui dat eleemoſynam. idem 21. mor.

Aliud eſt eleemoſynam ex præcepto facere: aliud ex charitate, idem ſup. Ezech. homil. 10.

Eleemoſynæ tergunt maculas peccatorum, idem in euangel. homil. 36.

Ætas debilitas, & verecundia largiendo pauperibus conſideranda. Amb. 1. Offi.

Res pauperum non pauperibus dare ſacrilegij crimẽ eſſe dignoſcitur: Bernar. in declamat.

Sunt, qui pauperibus parum tribuunt, ut amplius accipiant, quæ magis venatio appellanda eſt, quam eleemoſyna: melius eſt enim non habere, quod tribuas, quã impudenter petere, quod des: Hier. in epiſt.

Quamuis omnem cenſum tuum pauperibus diſtribuas, nihil apud Chriſtum erit pretioſius, quàm quod manibus tuis ipſe confeceris, ibidem.

Qui vult ordinatè dare eleemoſynam, à ſeipſo debet incipere, & eam primum ſibi dare: Aug. in Nicher.

Si potes dare, da: ſi non potes, affabilem te fac. Augu. ſup. Pſalm. 13.

Multa ſunt genera eleemoſynarum, quæ cum facimus, adiuuamur, ut nobis dimittantur peccata: ſed ea nihil eſt maius, quàm cùm ex corde dimittimus peccata: idem in Nicher.

Fœcundus eſt ager pauperum, citò reddit donantibus fructum: Aug. de verb. Domini.

Via cœli, pauper eſt, ibid.

Quid prodeſt miſereri inopis, niſi eleemoſynam largiaris eidem? Ambr. ſup. Pſalm. Beati immaculati.

Pars ſacrilegij eſt, rem pauperum dare non pauperibus: Laudent te eſurientium viſcera, non ructantium opulenta conuiuia: Hiero. in epiſt.

Quicquid tribuitur pauperi, ſi ſubtili conſideratione penſatur, non eſt donum, ſed mutuum, quia quod datur ſine dubio, multiplicato fructu recipitur: Greg. in regiſ.

Qui indigenti proximo exteriorem ſubſtantiam præbet, ſed vitam ſuam à nequitia non cuſtodit, rem ſuam Deo tribuit, & ſe peccato hoc, qđ minus eſt, tribuit autori, & hoc qđ maius eſt, ſeruauit iniquitati: Greg. 19. mor.

Quæ ſtultitia eſt illic relinquere, quo exiturus es, & illic non præmittere, quo iturus es? illic ergo ſubſtantiã tuam colloca, vbi patriam habes: Chryſ. ſup. Matth. 6.

Quicquid pro anima tua feceris hoc tuum eſt: quod autem reliquiſti, perdidiſti. ibid.

Non eſt ingrata Deo, quæ viſa fuerit ab hominibus eleemoſyna. ſed quæ ideo facta eſt, vt viſa ſit: Chryſoſt. ſuper Matth. 5.

Cur

Cur tu abundas, & ille mendicat, niſi ut tu bona compenſationis merita conſequaris, ille uerò patientiæ brauio decoretur? Baſil. hom. 5.

Quicquid pauperi dederis, tu habebis: quicquid non dederis, habebit alter. Pet. Rau in quod. ſerm.

Eleemoſynæ, ac fides ne nos deſerant. Chryſoſtom. ad Philipp. ſerm. 1.

Eleemoſyna ſemini comparatur: Chryſoſt. ſup. Gen. homil. 35.

Eleemoſyna donorum caput idem ſup. Gen. hom. 43.

Eleemoſyna etiam decima eſt: idē ſup. Mat hom. 73.

Eleemoſyna carens, peribit: idem ſuper Matth. homil. 79.

Eleemoſyna, præparatio eſt orationis: idem ſup. Mat. homil. 15.

Eleemoſyna, ueſtis mortuorum: idem ſuper Ioann. homil. 85.

Eleemoſyna pædagoga ueræ philoſophiæ: idem ſup. Act. Apoſt. hom. 14.

Eleemoſyna tua alios liberat à peccatis, idem ſuper Act. Apoſt. hom. 1.

Eleemoſyna ex malitia profecta nihil prodeſt: idem ſuper epiſt. ad corinth. hom. 14.

Eleemoſyna, gratia dicitur: idem ſuper epiſt. ad corinth. hom. 15.

Eleemoſynam dare non ſemper in poteſtate noſtra eſt, idem ſup. epiſt. ad Galat.

Eleemoſyna, torquis aurea, idem ſuper epiſt. ad Philipp. ſerm. 1.

Eleemoſyna artifex magna, & auxiliatrix, idem ſuper epiſt. ad Hebr. hom. 32.

Eleemoſyna ars omnium quæſtuoſiſſima, idem ad pop. Antioch. hom. 35.

Eleemoſyna nobiſcum ſemper ſit, ſicut ueſtimētum, ibidem.

Eleemoſyna cœli nota ianitoribus, ibidem.

Pauperi datum, non eſt datum, ſed mutuum: Grego. in Regiſt.

Fœcundus eſt ager pauper, citò reddit donantibus fructum: via cœli eſt pauper, per quam uenitur ad patrem, incipe erogare, ſi non uis errare: Aug. de uerb. Domini.

Deo dat, qui pauperi das, idem ſup. Pſal 56.

Eleemoſyna utilius malis negatur, quàm conceditur, idem epiſt. 48.

Eleemoſynam uxor præſtet, mariti conſenſu eam faciat, idem epiſt.199.

Eleemoſyna ad neceſsitatem, non ad pigritiam accipienda: idem de oper. monach. cap.16.

Eleemoſyna eſt, ignoſcere proximò. idem in Enchir. ad Laurent. cap.71.

Eleemoſyna extra eccleſiam nihil prodeſt: idem libr. de fid. ad Petr. cap 3.

Eleemoſyna ſumma eſt, inimicos diligere: idem in Enchir. ad Laur. cap.73.

Eleemoſynæ ſceleratè uiuentibus nihil proſunt: ibid. capit. 75.

Eleemoſyna in noſipſos primum eſt facienda, idem lib.1. de ciuit. Dei, cap.27.

Eleemoſynæ ex rapina Deo odibiles, ibid. cap.5.

Eleemoſyna triſtis, meritum perdit, idem in enarrat. pſal. 43.

Plus accipit, quàm dat, qui præſtat eleemoſynam, idem in enarrat. Pſal. 102.

Eleemoſynæ aliæ orationes ſunt, idē ſerm. de tēp. 59.

Eleemoſyna præmittenda, ut paratam domum inuenias, idem ſerm.26. de uerb. dom.

Eleemoſyna etiam ingrato conceſſa non perditur, idem de uerb. Apoſt. ſerm.22.

Petitio, & Oratio.

EX GRÆCIS.

NOn precandum, ut uoluntatem noſtram cuncta ſequantur, ſed ut prudentiam noſtram uoluntas. Plat. de legibus.

Preces parentum aduerſus liberos ſæpe audiuntur, ibidem.

Aliquando preces maioribus precibus indigēt: Plau. in Apopht.

Homines, quæ ſibi bona uidentur, non quæ re vera bona ſunt, precantur. Diog. apud Laert. lib 7.

Iniquum aliquando eſt petendum, ut æquum feras Demoſt.1. Olynth.

EX LATINIS.

TVnc ſcito te omnibus cupiditatibus eſſe ſolutum, cùm eo perueneris, ut nihil Deū roges, niſi quod

rogare poſſis palam: Senec. epiſt. 100.

Sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant, ſic cum hominibus, tanquam audiat Deus, ibidem.

Honeſtis precibus occurrere, exorare, antequam rogeris, idem de vit. beat.

Qui maleuolo ſunt animo, deteriores fiunt rogati: Cicer. ad Curt.

Malo emere, quàm rogare, idem 6. Act. in Verr.

Rogat efficaciſſimè, qui reddit cauſas rogandi: Plin. Iun. lib. 2.

Quid honeſtius, aut efficacius pijs precibus amantis? idem lib. 9.

Animaduerto Deos ipſos non tam accuratis adorantium precibus, quam innocentia, & ſanctitate lætari. grauioremque exiſtimari, qui delubris eorum puram caſtamq; mentem, quàm qui meditatũ carmẽ intulerit.

Efficaciſſimum pro candidato rogandi genus eſt gratias agere.

Flectitur iratus voce rogante Deus: Ouidius 1. de arte amand.

Orandum eſt, vt ſit mens ſana in corpore ſano: Iuuenalis: Satyr. 10.

EX SACRIS.

ORatio tua, locutio eſt ad Deum quando legis, Deus tibi loquitur: quando oras, cum Deo loqueris: Auguſt. ſup. Pſalm. 85.

Si pro te rogas tantum ſolus pro te rogabis: ſi autem pro omnibus rogas, omnes pro te rogabunt: Ambroſ. in Hexam. lib. 1.

Multorum preces impoſſibile eſt contemni, idem de pœnitent.

Talis requirendus eſt ad orandum, qui ſit idoneus ad placandum: quia ſi is, qui diſplicet, ad intercedendũ mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur: Grego. in Paſto.

Orandi tempus tota uita: Baſil.

Orandi horæ diuiſæ habeantur: Hier. ad Euſtoch.

Orationis inſtantia exauditur, idem ad Damaſum.

Auxilium Dei in oratione poſtulandum eſt: Chryſoſt. ſup. Matth. hom. 2.

Orare commune opus angelorum, & hominum, idem de Orand. Deum.

Orante homine legitimè nihil fortius, idem de ieiun.

Orandum ſemper etiam cùm acceperimus poſtulata. Hier. aduer. Pela.

In oratione ſacrificium offertur. Hieronym. in Epitaph

Ne deficias in Oratione, Deus quod conceſſurus eſt, etſi differt, non aufert: non leuitate ducitur, qui promiſit: non facilè de ſententia mouetur: quod promiſit, eſt fixum, fallere non poteſt, habet unde faciat. Aug ſuper Pſalm.

Orationis adiutorium, ieiunium eſt. Chryſoſt. ſuper Matth. hom. 5.

Oratio indigentibus medicina eſt, idem ad popu. Antioch. homil 1.

Oratio cœlum aperit. idem ſuper Actu. Apoſtolor. homilia 36.

Oratio in eccleſia efficacio, quàm quæ domi fit. idem de incomprehen. Dei nat.

Oratio feruidam mentem requirit, idem ad pop. Antioch. hom 39.

Orationes aliorum proſunt nobis, cùm nobis cooperamur, ibidem.

Oratio ingentia pericula depellit, ibidem de orando Deum, lib. 2.

Oratio ſignum totius iuſtitiæ eſt, ibidem.

Sæpe Deus multos non exaudit ad voluntatē, vt exaudiat ad ſalutem Auguſt. de ſummo bono, lib. 3.

Non uerè inuocat Deum, qui ea deſiderat, quæ illi diſplicent, idem ſup. Pſalm. 13.

Cogitando, & orando, pij plus proficiunt, quàm legendo, idem Epiſt. 112.

Exaudiri non poſtulat, qui tepidè poſtulat: Bernard. ſerm. 16.

Orans conſiderare debet quid petijt, quem petit, ſeipſum qui petit: Bern. in Sent

Orationes noſtras non parui pēdamus: nam aut quod orantes petimus, dabitur, aut aliquid aliud utilius, idem in Quadr. ſerm. 5.

Orantes verecundiam ſeruare debent, idem ſup. cant. ſerm 8.

Orans non ſit multiloquus. Bernar. in ſum. Mor.

Oret vir nudato capite, mulier verò velato, ibidem.

Oratio ad eos ſanctos præcipuè fiat, quibus orans magis afficitur: Bern. ſuper Cant. ſerm. 35.

Oratio, & meditatio coniunctione ſibi inuicem copulantur: idem in hom. de duob. diſcip.

Per orationem illuminatur meditatio: ibid.

Oratio cordis eſt non labiorum: idem ad ſoror.

Oratio fidelis, humilis, ferues ſi fuerit, cœlum ſine dubio penetrabit: vnde certum eſt, quod vacua nō redibit: idem de Quadr. lib. 4.

Oratio potus eſt animæ: ibid.

Oratio præcipuum eſt remedium, ne quid contra Dei voluntatem velimus, aut faciamus idem ſuper Cant. ſermon. 47.

Oratio recta non eſt, ſi aliud petitur præter Deum, vel propter Deum, idem ſup. Cant. ſer. 89.

Oratio ſecretum amat: ibid.

Orantes nonnumquam in principio tepidi ſunt, qui tandem feruentes euadunt: idem ſup. Cant. ſerm. 9.

Perſiſtentibus in oratione infunditur gratia, quamuis forte initio aridi ſint: ibid.

Nemo noſtrum parui pendat orationem noſtram: dico enim vobis, quod ipſe ad quem oramus, non parui pēdet eam: ibid.

Orationibus mundamur, lectionibus inſtruimur: vtrumque bonum eſt ſi liceat: ſi non licet vtrunque, melius eſt orare, quàm legere. idem de ſummo Bono: libro 3.

Quomodo obtinebit quis, vt in oratione ſenſus ſuus non vagetur, ſi certus ſit aſſiſtere ante oculos Domini? Baſil. in Hexam. lib.

Ipſius eſt oratio perfecta, cuius & cauſa clamat & lingua, & actus, & ſermo, & vita, & cogitatio: Caſiod. ſuper Pſalm. 16.

Petentis negligentia reprehenditur, vbi de dantis miſericordia non dubitatur: Chryſoſt.

Iuſtum eſt, vt iugiter rogetur qui ſi non petatur, offenditur: Caſſiod. ſup. Pſalm.

Animus ingenuus nihil magis quàm rogare erubeſcit: Auguſt.

Oratio ſit communis & publica: Cypr. de Lapſis.

Petentes ſuperbe non accipiunt eo quod malè petunt. Greg. 21.

Petentes iniuſta audiri non debent, & iuſta petentes exaudiri: Greg. in Regiſt.

Precibus noſtris obedit Deus: Aug. lib. 2. de mirab. ſacr. Script.

Oratio omnis boni caput eſt: Chryſ. de cruce.
Oratio animi nerui : idem de orando Deum.
Oratio merces eſt calamitatum: Chryſoſt. de par. Iob hom. 3.
Orare pro altero gratiæ eſt : idem ſuper Matth. homil. 14.
Orare cum ira, fruſtaneus eſt labor: idem ſuper act. Apo. hom. 28.
Orare non eſt, multa loqui: idem ſup. epiſt. ad Epheſ. ſerm. 13.
Orationis vis naturam ſuperat : idem Geneſ. homil. 5.
Oratio iugis infirmitas hoſtium : idem de Moſe, ſermon.
Oratio fit breuis & crebra : idem de fide Annæ.
Oratio habeat mentis vigilantiam : idem ſup. Pſal.
Oratio promeruit, quod amicitia non potuit: idē ſup. epiſt. ad Hebr.
Oratio bona armatura eſt : idem ſup. epiſt. ad Hebr. hom. 14.
Oratio continua indignam facit dignam : ibidem.
Oratio etiam ingenium malum ad miſericordiam pertrahit: idem de orando Deum.
Preces difficilia leuia faciunt: idem ſuper Geneſ. homil. 29.
Preces iuſtorum plus valent quam arma: idē de orando Deum lib. 2.
Petitiones noſtras Dominus præuenit: Chryſoſ. ſuper Gen. hom. 27.
Petitiones noſtras Deus ſua liberalitate tranſcendit : idem ſup. Gen. hom. 75.
Ad petitionis vtilitatem Deus ſpectat: idem ſuper Matth. hom. 26.
Quærendi Dei tria obſeruanda ſunt, tempus, modus, locus: Bern. ſup. Cant. ſer. 61.
Quiſquis orat inimici detrimentum, contra Deum pugnat: Greg. hom. 27.
Orans, & non attendens, clamans tacet : idem ſuper euang. hom. 37.
Non eſt orandum pro damnatis, ſicut nec pro diabolo: idem in Reg.
Cum Deus in oratione non quæritur, citiùs in oratione laſſatur: idem 18. mor.
Importunæ cogitationes in orationis ſacrificio ſe ſæpe

ingerunt, idem in Regiſt.

Apud Deum oratione fulciatur operatio, & operatione oratio, idem 28. mor.

Orationis præſidio temporum procellam ſuperamus, idem ſup 7. Pſalm.

Oratio mutua orantes inuicem ſuſtentat. ibid.

Orationes noſtræ à domino exaudiuntur, ſi nos proximorum neceſſitatibus ſubuenimus, ibid.

Oratio electi deuota, nunquam eſt infructuoſa, idem ſuper 1. Reg.

Preces noſtræ tanto celerius ad diuinas feruntur aures, quantò eas viciſſim efferimus, ibid.

Orare etiam gratia eſt ſpiritualis: Augu. lib. 2. de perſeuer.

Orantes ſine Chriſto ad vitam æternam non exaudiuntur, idem ſup. Pſal. 42.

Qui rectè nouit orare, rectè nouit viuere, idem ſuper Pſal. 118.

Malè orantes tutius eſt non exaudire, idem in ſent. ſuis.

Orandi tempus eſt poſt galli cantum, idem ſuper Pſal. 18.

Orando prius Dei eſt laudanda iuſtitia, idem ſuper Pſalmo 144.

Oratio obediẽtis citò auditur, idem lib. de Opere monach.

Alimentum ſpirituale eſt oratio, & eloquium diuinũ, idem lib. 1. Quæſt. ſup. Geneſ.

Orationes ſanctorum incenſum ſunt Domini, idem conc. aduer. leg 1 & 1.

Oratio quò ſpiritualior, hòc melior eſt, idem de temp. ſerm. 157.

Oratio, niſi bona vita præcedat, non exauditur, idem de Ordi. lib 2.

Oratio inter gratiæ munera eſt: Aug. epiſt 105.

Oratione diabolus vincendus eſt, idem lib. 1. de Cont.

Oratio plus confert, quàm ex hortatio, idem de Bon. vid.

Orationem ſedulam, & ſi non exaudit Deus, non tamen inanis eſt idem ſup. Epiſt. B. Ioan. tract. 6.

Oratio, & ſacra lectio iungit nos Deo, idem de Temp. ſerm. 12.

Meditatio,& contemplatio.

Contemplationi deditus,quaſi dormire dicitur. Greg.5 Mor.

Animus contemplantis videre valet, quod loqui non valet,ibidem 5. Mor

Animus contemplantis videre valet, quod loqui non valet.ibidem 5.Mor.

Ne contemplatio inflet,tentatio aggrauat ibidem ſup. 1 Ezech. 2.

Cuilibet officio,& ſtatui contemplatio tribuit. ibid.

Contemplantes in terra paleas metunt, in cœlo panem,ibid in 1. Reg.

Ad contemplatiuam vitam actiua via eſt : Bernard. ſerm 47.ſup.Cant.

Vitam contemplatiuam qui perfectè vult tenere, debet ab omni opere terreno ceſſare. Bernar.ad Soror.

Contemplatio humanis miniſterijs occupatur : Gregor.lib.5. Mor.

Contemplatio nunquam commotioni iungitur, ibid.

Homo conditus fuit ad contemplandum Creatorem, ibidem lib. 8.

Contemplationi deditus poteſt minimis interdum negotijs implicari,ibid.19.Mor.

Contemplatio non ſemper ſummis, ſed interdum infimis datur,ibid ſup Ezech

Contemplatio interdum tumultus tolerat, ibidem in euang.hom 36.

Contẽplatio ĩternæ lucis clariſſima dies eſt,ibid.1.Reg.

Meditatio Dei dulcis eſt: Auguſt.in Man.cap 13.

Meditatione pericula agnoſcimus, oratione euadimus: Bernard de ſanct.And. ſerm..

Cogitationes vanæ contemplationem impediunt:Bernard.de trip.gen.bon.

Contemplatio diuinæ ſuauitatis,& gloriæ, ſolis mente,& corpore puris cõceditur,ibidem ſup. Cant. ſer.67.

Contemplationis, & actionis neceſſaria viciſsitudo eſt,ibidem ſup.Cant.ſerm. 38.

Contemplationis acceſſus duo ſunt : vnus in intellectu.alter in affectu : vnus in lumine alter in feruore, vnus in acquiſitione,alter in deuotione, ibid. ſerm.49.

Cõtemplationis otium,& ſtudium prædicationis vi

ciſſim intermittat anima Deo deuota: ibid. ſup. Cant. ſerm. 57.

Contemplationis quies pro lucro animarum libenter intermittenda eſt: ibid. ſer. 52.

Contemplationis quies præiudicare non debet ſanctæ obedientiæ actibus: ibid. ſup. Cant. ſer. 48.

Contemplationi vacantes, non ſunt vt otioſi ſpernendi: ibid. ſer. 23.

Contemplatione pauſat anima ægrota: ibid. ſer. 16.

Contemplatiuam ante actiuam (quæ ſub obedientia agitur) quærere, eſt ordo præpoſterus: ibid. ſer. 45.

Contemplatiua vita eſt nobis eligenda, actiua verò ſi præcipitur, patienter eſt toleranda: ibid. ſup. Pſal. 84.

Contemplatiuorum alij aſcendunt, alij rapiuntur: ibid. in epiſt.

Tepidum cùm te reperis, ne diſcedas ab eloquio Dei, quod valde eſt ignitum: Bern. de multip. vtili. verb. Dei.

Contemplatio, merces eſt fidei: Aug. li. 1. de Trin. c. 8.

Dilectio.

EX SACRIS.

Amor verus ſeipſo contentus eſt: Bern. de Dilig.

Amoris Dei ſuauitas experimento & non ratione percipitur: ibid. ſer. 67.

Quos fama bene commendat, ſe inuicem videre deſiderant: Aug.

Amor ſanctus verũ incenſum: idem 20. de ciuit. Dei.

Dilectio: donum eſt Dei: idem in ſent. ſuis, 30.

Qui verè diligit, credit, & ſperat: ibid. in Ench. c. 117.

Dilectio vacare non poteſt: ibid. ſup. Pſal. 31.

Sola charitas lucem domini videt: ibid. lib. 7. confeſ.

Charitas finis eſt præcepti: ibid.

Semper habet, vnde det, cui plenum eſt pectus charitatis: ibid. ſuper Pſal. 36.

Amandus eſt Deus affectuosè, circunſpectè, dulciter, fortiter, & prudenter: ibid. in ſer. de Tribulat.

Amans quilibet vigilat, & obſeruat: ibid. ſer. 56. ſuper Cant.

Amor Dei amorem animæ parit: ibid. ſer. 70.

Amor Dei zelum parit, amor proximi manſuetudi-

nem: ibidem ſerm. 45.

Dilige, & fac quicquid voles: nihil tam facilè bonæ voluntati quàm ipſa ſibi, & hoc ſufficit Deo: Aug. de verb. Dom.

Non memini me legiſſe mala morte mortuum, qui libenter opera charitatis exercuit. habet enim multos interceſſores: & impoſſibile eſt multorum preces non exaudiri: Hier.

Si neceſſitas venerit, vt amor parentum, ſiue filiorũ, amore Dei comparetur, & non poſſit vtrumque ſeruari, odium in ſuos, pietas in Deum ſeruanda eſt: ibidem.

Ille in amore Dei maior eſt, qui ad illius amorem plurimos attrahit: Greg. in hom.

Nunquam Dei amor otioſus eſt, operatur enim magna, ſi eſt. ſi verò operari renuit, amor nõ eſt: ibid. in ho.

Incipiat homo amare, & non amabit in homine, niſi Deum Aug.

In charitate pauper eſt diues, ſine charitate diues eſt pauper: Aug. de Laud. char.

Ad Deum, qui vtique præſens eſt, vbique totus eſt, nõ pedibus licet ire, ſed moribus mores autem noſtri nõ ex eo quod quiſque nouit, ſed ex eo. quod quiſque diligit, iudicari ſolent: ibid. in epiſt. ad Maced.

Beatus qui amat te, & amicum in te, & inimicũ propter te: idem lib. Confeſſ.

Ponderibus ſuis ferantur omnia, pondus meum, amor meus: illò feror, quocumque fertur: idem 15. Conf.

Verus amor non ſentit amaritudinem, ſed dulcedinẽ: quia ſoror amoris dulcedo eſt, ſicut ſoror odij amaritudo: ibidem.

Dilectio character eſt diſcipulorum Chriſti: ibid.

Superna amare iam ſurſum ire eſt: Greg. 5. mor.

Amor ſanctus impatientiam non habet: Hier. ad Damaſ.

Perfecta dilectio excludit timorem: idem.

Amanti Deum dilatio imponitur, vt ex dilati amoris deſiderio, meritum retributionis augeatur: Gregor. 16. mor.

Amor Dei amorem proximi generat, & amorem proximi calefacit amor Dei: Greg. in hom.

Quantùm Deum diligas, debes ex dilectione legis oſtẽdere: Aug. de Spir. & lit.

Primum diligendus eſt Deus, ſecundò parentes, inde filij, poſt domeſtici, qui etiam ſi boni ſint, malis filijs

præponendi ſunt: inimicos autem non ſicut teipſum, ſed ſimpliciter: ſufficit enim quod odio non habeas: Auguſt. ſup illud can. Ordinauit me in char.
Verè diligit, qui ſine triſtitia, ſine timore, voluntario potius ſtudio quàm coacto præcepta conſeruat: Ambr. ſup. Beati immac.
Non melius nec decentius, quàm per dilectionem rependi poteſt quod per dilectionem datum eſt. Bernard. ſup. Pſalm.
Dilectionis flammas Satan ferre non poteſt: Chryſ. ſup. epiſt. ad Corinth
Ordinem dilectionis illi peruertunt, qui modum diligendi non cuſtodiunt, qui aut mundum, qui contemnendus eſt, diligunt: aut corpora ſua minus contemnenda plus diligunt: aut proximos ſuos ſicut ſe ipſos: aut Deum pluſquam ſe ipſos fortè non diligunt. Proſper. lib. 1. de Vit. contemp.
Vis ſcire, vbi theſaurizas? attende quid cogitas. ita fiet, vt theſaurum ex tuo amore cognoſcas, & amorem tuum, & iudicio tuæ cogitationis intelligas. Fulg. in quod. ſerm.
Charitas vinculum eſt: Chryſoſt. ſup. epiſt. ad Coloſſ. Hom. 10.
Charitas magnus doctor eſt, idem ſup. epiſt. ad Corin. homil. 33.
Charitas omnes philoſophiæ partes explet: idem ſup. epiſt. ad Corinth hom. 25.
Charitas optimum amoris genus idem de char. ſerm.
Charitas id poteſt quod natura negat, idem ad pop. Antioch. hom. 50.
Dilectionis aculeus Ieſus eſt, & hic crucifixus: Bern. de dil. Deo.
Diligere ex ſe toto quiſque debet, à quo ſe totum habet, ibid.
Diligere nos ipſos debemus propter Deum, ibidem.
Diligere tota anima, eſt ſapienter amare, ibid.
Diligere tota virtute, eſt fortiter pro iuſtitia ſuſtinere, ibid.
Diligere toto corde, eſt omne quod blanditur, amore Chriſti poſtponere.
Diligendi Deum modus eſt, cum diligere ſine modo: Bern. de dilig. Deum.
Lingua amoris ei barbara eſt, qui amorem non nouit: Bern. ſup. Cant. ſerm. 71.

Dilectio ſit ſine ſimulatione: Chryſoſt. ſerm. 17. ſuper epiſt. ad Rom.

Diligentes diligendi ſunt, idem ſup. epiſt. ad Corinth. homil. 26.

Diligentes beſtia diligit, idem ſerm. 27. epiſt. ad Rom.

Signum is habet à Deo diligi, qui Deum ardenter diligit: Bern. ſup. Cant. ſerm. 70.

Sapientia Deus eſt, propterea non ſolùm dulciter, ſed & ſapienter vult diligi, idem ſuper Cant. ſerm. 20.

Accedendum eſt ad Deum, non irruendum, idem.

Amandus eſt generator, ſed præponendus eſt creator. Auguſt.

Charitas fortis æquè, vt mors: Aug. epiſt. 19.

Charitas impendendo augetur, non minuitur, idem epiſtola 62.

Charitas prius infirmos, quam fortes reſpicit, idem epiſt. 158.

Charitas via Dei ad homines eſt, & uia hominis ad Deum, idem de ſpir. & lit.

Charitas fidem, & ſpem incluſas habet, idẽ in Ench. capit. 17.

Charitas ſine fide langueſcit, idem libro 1. de doctr. Chriſt.

Charitas melior eſt ſcientia, idem de bono coniug. cap. 8.

Ex charitate multa ſunt agenda, quæ non ſunt præcepta, idem de adult. coniug. cap. 14.

Charitas haberi non poteſt, niſi in vnitate eccleſiæ, idem lib 2. cont. lit. Petil.

Charitas, & emendat, & commendat cætera, idem lib. 1. de Baptiſ.

Charitas eſt radix, fructus ſunt opera, idem ſuper Pſalm. 41.

Charitas latum mandatum eſt, idem ſuper Pſal. 118.

Charitas languet peccatis multiplicatis, idem ſuper Pſalm 39.

Charitas vbi eſt, ibi & pax, idem ſuper epiſtol. Beat. Ioan.

Charitas cor vnum, fratrum multorum facit, idem ſuper Euang. Ioann. cap 3.

Charitas nobis non eſt è longinquo petenda, idem ſermon. 59.

Scriptura ſacra.

MOdus ipſe dicendi, quo ſacra ſcriptura contexitur, quamuis omnibus acceſſibilis, pauciſſimis tamen penetrabilis: Aug. 2. epiſt. ad Voluſ.

Scriptura ſacra aliquando nobis cibus eſt. aliquando potus. cibus eſt in locis obſcurioribus, quia quaſi exponendo frangitur, & manducando glutitur: potus verò eſt in locis apertioribus, quia ita ſorbetur, ſicut inuenitur: Greg. in mor.

In ſacra ſcriptura, quicquid docetur, veritas: quicquid præcipitur, bonitas quicquid promittitur. fœlicitas eſt. nam Deus veritas eſt ſine fallacia, bonitas ſine malitia, fœlicitas ſine miſeria: Hug. 3. de Anim.

Autoritates diuinæ ſcripturæ ſunt approbatæ, & poſſunt tanquam leges allegari in cauſis, apud Iuriſcon.

Scipturæ exigua cognitio toti humanæ philoſophiæ præferenda: Auguſt. lib. 2. Geneſ. ad lit.

Scripturarum vnicus ſcopus, eſt dilectio, idem lib. 2. de doct. Chriſt.

Scripturis credendum, non proprijs ſuſpicionibus, idem lib. 3 de Trini.

Scriptura amara, ſed perfidis, idem in Quæſtio. ex nouo teſta. 72.

Scriptura doctrinæ regulam præſcribit, idem lib. de Sapient. cap. 1.

Scriptura noſtro captui ſe accommodat, idem in Dialo. 6. 5. quæſt.

Scriptura prius amanda, quam diſcenda, idem de vtilit. credend.

Scriptura non culpanda, quæ peccata hominum non nunquam recenſet, idem lib. 22. contra Fauſt. Manich. cap. 82.

Scriptura vbi deficit, illic autoritas Eccleſiæ incipit, idem lib. 2. cont. Creſcon. gramm. cap. 33.

Scriptura, Dei ager, idem tract. 25. in Euang. Ioan.

Scripturam nemo iudicare debet, idem li. 12. confeſſ. cap. 19.

Quæ ſcriptura dicit, Deus dicit, idem lib. 13. confeſſ. cap. 29.

Scripturæ diuinæ obſcuritas propter noſtram exercitationem relicta eſt, idem epiſt. 5.

Sine ſcripturarum autoritate nihil definiendum eſt, idem epiſt. 151.

Scripturæ autoritatem circunſtantiæ aperiunt, idem in lib. 83. quæſt.

Scriptura pleraque prætermittit, quæ magis intelligere, quam quærere debemus, idem lib. 1. quęſt. ſuper Geneſ.

Scriptura non omnia, ſed quæ neceſſaria ſunt, complectitur, idem lib. 5. Geneſ. ad lit. cap. 5.

In ſcripturarum interpretatione temeritas reſpuenda. idem lib. 12. confeſ. cap. 15.

Ad ſcripturæ intellectum rerum naturalium cognitio neceſſaria eſt, idem lib. 2. de doctr. Chriſt. cap. 16.

Scripturę locum vnum variè intelligi, nihil prohibet, idem lib. 3. de Doct. Chriſt. cap. 27.

Scripturas ſcripturis interpretari iucundius eſt, quã humanis rationibus, idem 3 de doctr. Chriſt. cap. 28.

Scripturas nemo intelligit, qui linguam, qua ſcriptæ ſunt, ignorat, idem lib. 2. de Ciui. Dei, cap. 13.

In ſcriptura non ſunt ſolum quid, ſed à quo dicitur, obſeruandum eſt. idem contra Priſc. & Origeniſt.

Scripturæ intellectus in diuerſis diuerſus, idem ſup. Pſal. 75. verſu, Quia calix.

Scripturæ tunc commodiſſimè explicantur, cum hæreticis reſpondere cogimur, idem ſuper Pſal. 76.

Scripturarum intellectus à Deo petendus, idem tract. 1. expoſi. ſup. Euang. Ioan.

Scripturarum intellectum impedit mens impia, idẽ ſer. 13. de verb. Apoſt.

Scripturarum intellectus eſt fidei præmium, idem ſermo. 51 de Verb. Domini ſuper Euang. Ioan.

Scriptura, gladius eſt bis acutus, idem ex lib. quæſtio. ex Matth.

Scriptura bonis vbertas, malis laqueus, idem ſuper pſalm. 10.

Scriptura in hac vita iuuamur, idem in Pſalm. 124.

Scripturæ lectio obiecta fortuitò, eſt pro oraculo, idẽ libr. 8. confeſſ.

Scripturæ deuotis, & ſolicitis ſenſus aperiunt, idem in quæſt. ex nouo teſt.

Ab ſcripturæ ſenſu aberrare leuius eſt, quam ſcripturam falſam dicere, idem lib. 12. confeſſ.

Scriptura ſemper manet integra, etiamſi falſis opinionibus corrumpatur, idem lib. 3. de bapt. cap. 15.

Euangelium, mare eſt: Amb. in Exam.
Sacræ literæ habent etiam ſermonis rhetorici ornamentum: Amb. ſup. Luc.
Hiſtoriæ lectionem ſacram multùm iuuant: idem li. 2. de doct. Chriſt.
Euangelij præcones, ſunt labra Chriſti Baſil. in Hexam.
Euangeliũ præterita, & futura bona annunciat: Chryſoſt. ſuper epiſt. ad Rom. cap. 1. hom. 1.
Euangelij ſermo ad omnia vtilis: idem de ſacer. lib 4.
Scripturæ non credens, vt vel furibundus vitandus: Chryſ. ſuper Gen. 1. hom. 2.
Scriptura nihil temerè loquitur: idem ſup. Gen. 4. homil. 18.
Scripturæ mens non in ſuperficie eſt: idem ſuper Ioan. 5. hom. 46.
Scripturæ expendendæ, non reprehendendæ ſunt: idẽ ſup. Gen 9. hom. 24.
Scriptura diuina, arma quotidiana pijs dat: idẽ ſuper Gen. 11. hom. 31.
Scriptura diuina domeſticam gratiam habet: idem ſuper Gen. 16 hom. 36.
Scripturarum exercitatio dæmonis inſidias excludit: ibidem.
Scripturæ diuinæ cum timore audiendæ ſunt: idem ſup. Gen. 29 hom. 49
Scripturarum intelligentiam Dominus dat diligenti lectori: idem ſup. Gen. 14. hom. 35.
Scripturæ loca obſcura frequenter percurrenda: idem ſuper Luc. 16 conc. 3.
Scriptura, fons eſt numquam deficiens: idem ſuper Luc 16. conc. 4.
Scripturæ lectio non ſufficit, niſi fides accedat: idem ſuper Ioan. 5 hom. 40
Scripturæ ſanctæ etiam angelis præponendæ ſunt: idẽ ſuper epiſt ad Gal. 1.
Scripturæ verba nuda, expenſa ſolùm, multis errores dant: ibidem.
Scripturæ a Deo venerunt: ibid.
Scripturas quòd habemus ſpiritus ſanctus in cauſa eſt: idem ſuper epiſt. ad Heb. hom. 8.
Scriptura tota, cõſolatio eſt: idẽ ad pop. Antio. hom. 7.
Scripturarum lectio, murus firmiſſimus: idem de pœnit. hom.

Hiſtoriæ veteris teſtamenti in cordibus depingendæ ſunt: Chryſoſt. de Dauid,& de Saul.

Sacra ſcriptura habet eruditionem,admonitionem,& conſolationem: Bernar. ſuper Pſalm. Qui habitat: ſermon. 8.

Intellectus ſacræ ſcripturæ a ſolo Deo ſperandus eſt: idem ſuper Cant ſerm. 1.

Sacræ ſcripturæ verba pudicis auribus ſuſcipiēda sūt. Bern. ſup. Cant. ſerm. 61

Verba ſacræ ſcripturæ delicioſa, ſolida, atque efficacia ſunt: ibid. ſup. Cant. ſerm 69

Scriptura in aduerſitatibus,ſolatio eſt: Hier.

Quid ſcripturam dixerim, niſi ſyluam, cuius ſententias,quaſi fructus quo'dã dulciſſimos legendo carpimus, tractando ruminamur? Hugo 3. de Didaſ.

Liber ſacri eloquij intus ſcriptus eſt per allegoriam,& foris per hiſtoriam: Greg. ſuper Ezech. hom. 10.

Oculis fidei in ſcripturis indigemus: Chryſ. ſup Gen. hom. 8.

Euangelij doctrina vtilis reip. moribus: Aug epiſt. 5.

Euangelium iam prædicatum eſt in toto mundo: idē epiſt 79.

Euangelium prædicant exterius homines: interius autem Deus operatur: idem lib. 3. de Trin. cap. 8.

Euãgelium gratia dicitur,quia gratuito datum: idem expoſi. epiſt. ad Rom. lib. 1. cap. 1.

Euangelium annuntiãtibus debetur victus: idem lib. 2.de conſenſ. euang. cap. 31.

Euangelio non crederem, niſi eccleſiæ Catholicæ me commoueret autoritas: idem cõtra epiſt. miſt. Manich. cap. 20.

Euangelium etiam contradicentibus prædicandum: idem cont. Creſco. cap. 7.

Euangelium a malo bene prædicatum proderit: idem lib. 2. contra epiſt. Parm. cap. 9.

Euangelio cõtradicentes magis Chriſtum lædunt, quã qui illum crucifixerunt: idem de nat. & grat. cap 11.

Euangelium, & legem dedit idem Deus: idem de tem por. ſerm. 49

Euangelio nulla pietas temporalis præferatur: idem de verb. Dom. ſerm. 7.

Vetus teſtamentum noui prophetia eſt: idem lib. 15. contra Fauſt. Manich cap.

Veteris teſtamenti ſacrificia remiſſionem peccatorum

ſigni-

ſignificabant,non præſtabant,idem epiſt. 59.

Veteris teſtamenti librorum autoritas à Chriſto roborata eſt,idem 1.de peccat.merit.& remiſſ.c.29.

Teſtamentum nouum,charitas eſt,idem.

Teſtamentum nouum, abolitio eſt peccatorum,idem quæſt.ex vet.Teſt.44.

Teſtamentum nouum veteribus in ſignificatione datum,idem lib.12.cont.Fauſt.Manich.c.3.

In veteri teſtamento eſt occultatio noui, & in nouo manifeſtatio veteris,idem lib.de catech.rudib.c.4.

Teſtamentum vetus eſt initium: nouum, finis, idem in Pſalm.77.

Lex diuina, & præceptum.

Lex iram, Euangelium gratiam nunciat: Hieron. ad Damaſ.

Diuina eloquia meſſes,& diuitiæ vocantur: Gregor. lib.5. mor.

Eloquiorum Dei obſcuritas,magnæ eſt vtilitatis, idē ſup. Ezech. homil. 6.

Diuina eloquia cum legente creſcunt, ibid.

Sacri eloquij lector,quicquid ſcire quærit, hiſtoricū, myſticum,aut mortale,hæc illum ſequuntur,ibid.

Diuina eloquia aliquando ex tempore, aliquando ex loco cauſas aſſignant,ibidem.

Eloquium omne ſacrum intelligere,difficillimum eſt, idem in euang.homil.24.

Qui lege accepta nati ſunt,plerique lucem non viderunt: Greg.24.

Lex oſtendere peccata potuit,nō auferre,idē 17. mor.

Legis laborem mutauit Chriſtus in libertatem,idem 29.mor.

Adueniente lege Chriſti,præcepta, quæ per figuram dicta ſunt,iuxta figurā prohibentur ſeruari,idē in regiſ.

In his rebus,in quibus nil ſtatuit certum ſcriptura diuina,mos populi Dei, uel inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt: & ſicut præuaricatores legum diuinarum, ita contemptores conſuetudinum eccleſiaſticarum coercendi ſunt: Aug.in epiſt. ad Caſ.

Lex naturæ maior eſt,quàm legum perſcriptio: Amb. 1.de Abraham.

Lex iubet,gratia iuuat,idem epiſt. 95.

Lex data eſt, vt homo ſe ſibijpſi oſtenderet, idem epi ſtol.157.

Maiorum præcepta leges apoſtolicas arbitrantur pro uincię: Hier.ad Lucianum.

Præceptum Dei duplex, prohibendi, & imperandi, idē ad Celant.

Iuſſa non ſine culpa negliguntur, & non ſine crimine contemnuntur: Bernar. de præcept. & diſcipl

Qui vnum mandatum cuſtodit, & aliud præuaricatur. nihil ei prodeſt: Aug. de para.

Non eſt amicus recti, quando ſi fieri poſſet, mallet id, quod rectum eſt, non iuberi: Aug. ſuper Pſalm. 66.

Contemptus, cuiuſque præcepti, recipientis iniuria eſt: Hier. in epiſt.

Meritò dedit præceptum, qui præmiſit exemplum. Caſſiod. ſup. Pſalm.

Præceptum idem amantibus gratia, & timentibus lex eſt: Aug. ad Simpl. Quæſt. 1.

Multa, quæ non ſunt præcepta, ex charitate facienda ſunt, idem lib. 1. de adult. cong.

Præcepta ex ſtatuto, ita ſeruanda, quaſi iuraſſes, idem ſup. Pſalm. 118.

Præcipientium autoritas, & præceptorum qualitas attendenda eſt: Bern. de præcept. & diſcipl.

Ad mandata Dei hominibus ineſt ſecundum naturā inclinatio, ac vis: Baſi. in quæſt.

Finis mandatorum Dei eſt vita æterna, ibid.

Mandati operatio eſt cibus animæ, ibid.

Pręcepta Dei poſſibilia ſunt homini: Baſil. in Hex.

Mandata Dei leuia, & facilia: Aug. ſup. Geneſ.

Sine lege naturæ nullus vnquam hominum vixit: Chryſoſt. ſup. epiſt. ad Rom. ſerm. 12.

Lex oſtendit peccatum, idem ſup. epiſt. ad Cor. ho. 7.

Lex fręni vice impoſita eſt, idem ſup. epiſt. ad Galat.

Lex inſtar ſcalæ eſt, idem ſup. epiſt. ad Philip. ſer. 11.

Lex malis ſuppliciorum eſt denunciatrix, idem ſuper epiſt. ad Theſſ hom. 2.

Legem per fidem ſtatuimus non euacuamus, idē ſer. 14 ſup. epiſt. ad Rom.

Pręcepta decalogi magnum eſt gaudium ſeruare: Greg. libr. 14. mor.

Qui diuina præcepta metuunt, Dei tabernacula fiunt idem 19 mor.

Qui Dei præceptis inſeruiunt, aduentum illius ſpe

certa præſtolantur, idem 31. mor.

Præcepta Dei comparantur ſpeculis mulierum, idem in Euang hom. 17.

Præcepta dominica, & multa ſunt, & vnum, ibidem.

Lex omnium artium veritas Aug. de ver. relig. cap. 3.

Lex ſcripta in cordibus eſt ſpiritus ſanctus, idem lib. de ſpirit & lit. cap. 21.

Lex æterna, diuina eſt voluntas, idem lib. 7. quæſtio. ſuper Iudic. 13.

Legem, & Euangelium idem dedit, idem ſerm. ac temp. 53.

Veteris, & nouæ legis varietas ad ſapientiam Dei referenda eſt, idem Epiſt. 95.

Præcepta Dei ſemper ſeruanda, etiam ſi contra, mores fuerint: Aug lib 3. confeſſ.

Præcepta ſua Deus non dedit ſuæ vtilitatis, aut voluptatis cauſa, idem lib. 1. Retract.

Pręcepta decem omnia ſeruanda præter ſabbati, quod figura eſt, idem in Enchir.

Ex decem præceptis omnia quæ iuſſit Deus, pendent, ibidem.

Qui legem carnaliter accipit, inſulſum cibum comedit: Gregor. lib. 6. mor.

Religio. EX LATINIS.

CVm in amicitia, quæ honeſta non ſunt, poſtulantur, religio, & fides anteponantur amicitiæ Cicer. 3. Offic.

Omnes religione mouentur, & Deos patrios, quos à maioribus acceperunt, colendos ſibi diligenter, & retinendos arbitrantur, idem 6 Act. in Verr.

Religione vita conſtat. Plin. Senior lib. 14.

Omnia proſpera eueniunt ſequentibus Deos: aduerſa autem ſpernantibus: Liui. 1. Dec. lib. 5.

Religiones piè magis, quàm magnificè coli debent, idem 1. Dec. lib. 2.

EX SACRIS.

AVgetur religio Dei, quantò magis premitur: Lactant libr. 5.

Nemo religioni pręferre debet pietatē: Hier. in Epiſt.

Reli-

Religionis cauſa eſt, probitatis magnitudo. ibid.

Tu, qui in congregatione es, bene viue, ordinabiliter, ſociabiliter, & humiliter. ordinabiliter tibi: ſociabiliter proximo: humiliter Deo: Bernard. in quod. ſermo.

Superſtitione peruertitur religio Cypr. lib. 4. epiſt.

Chriſtiana religio etiamſi miraculis non eſſet approbata, ſua honeſtate recipi debuerat: Pius 2. apud Platinā.

Monachalis obſeruantia in duo diuiditur: in præcepta uidelicet, & remedia: Bernar. de præcept & diſcipl.

Religio munda ſecundum baptiſma eſt: idem de pub. bapt.

Religio non ſentit fatigationem: Chryſoſt. ſuper Mat. homilia 35.

Religionis difficilis mutatio eſt, idem ſuper epiſt. ad Corint. hom. 7

Bona religionibus conceſſa ſunt perpetuo poſſidenda: Gregor.

Religio, pietas eſt erga Deum: Auguſt. 4. de ciuitat. Dei, cap. 21.

Religio ubi nulla eſt, virtutes eſſe non poſſunt, idem 19. de ciuit Dei: cap. 24.

Religio vera prius fide, quàm ratione diſcenda, idem 2. de ciuit. Dei, cap. 4.

Religione indignus eſt, qui ficto pectore accedit, ibid.

Religio in ueritate, non in falſitate conſiſtit, idem lib. 3. contra Gaud. cap. 15.

Monachus.

MOnachus fugiendo mundum uincat: Hieron. aduerſ. Vigilant.

Monachi non cum matre habitent, idem ad Ruſt. Monach.

Monachi lectioni ſacræ inſtent, ibidem.

Monachi minimè otientur, ibidem.

Monachi nihil in futurum reponāt, idem ad Demetr.

Vagus monachus, diaboli mācipium eſt. Pius 2. apud Platinam.

Virtutes clerum ditant, vitia pauperem faciunt, ibid.

Otij ſpe plerique monachatum amplectuntur: Aug. de operibus monach.

Monachorum vita crucigera: Baſil. in ſerm. exercitat.

Monachi plures cum primum religionē intrant, timo

rati ſatis, ſed fiducia tandem accepta in ſuperbiam, & præſumptionem aſſurgunt: Bernard. cont. vit. ingrat. ſerm.

Monachi officium, non docere, ſed lugere: idem ſup. cant ſerm. 64.

Monachis, quibus vtique nunquam doctrina cœleſtis deeſt, nulla de ignorantia excuſatio, idem in aſcenſ. Dom. ſerm. 6.

Pertinaces monachi magiſtram habent voluntatem ſuam, non regulam, non abbatem: idem ſuper Cantic. ſerm. 19.

Monachorum dulcis vita: Chryſoſt. ſuper Matth. 21. homilia 69.

Monacho preces id, quod venatori gladius, idem de comp. reg. & monach.

Excuſationem de ignorantia non habent monachi: Bern. de aduent. hom. ſerm. 3.

Habitus monachi eſt contemptus mundi: Gregor. in regiſt.

Monachi, aut ſummè boni, aut ſummè mali: Auguſt. epiſt. 137.

Sacerdos, & clericus.

Sacerdotis lapſus difficile reſtituitur: Hieronym. ad Helio.

Abbas prius probandus, quam eligendus: in Greg. in regiſt. li. 8.

Nec imperatoris eſt. libertatem dicendi negare: nec ſacerdotis, quod ſentiat, non dicere: Ambr.

Sacerdotis petitio, doctrina pietatis eſt, idem.

Sobriam à turpibus grauitatem ſeueram vitam, ſingulare pondus dignitas ſibi vendicat ſacerdotalis, idem epiſtol. 6.

Sacerdotis eſt ſcire legem Domini, & ad interrogationem reſpondere de lege: Hier. ſuper Aggæum prophet.

Nos qui ex oblatione fidelium uiuimus, quæ quaſi illi pro ſuis peccatis obtulerunt, ſi comedimus, & tacemus, proculdubio peccata manducamus: Greg. in hom.

Caſtitas per pulchrum ornamentum, ſacerdotium honorat. Bern. in epiſt.

Sacerdotium regno maius eſt, Chryſo. de verb. Eſaiæ, homilia 4.

Sacerdotis eſt monere, non arma mouere, ibidem.

Sacerdotem manſuetudo ornat, idem de verb. Eſaiæ,

homilia

homilia 5.

Sacerdos medius inter Deum & hominem, ibidem.

Sacerdotum bona conuerſatio, populi conditura eſt, idem ſup. Matth hom. 10.

Sapientiſſimum eſſe oportet, & perſpicacem in omnibus ſacerdotem, & mille (ut aiunt) ex omni parte oculos habentem. quippe qui non ſolùm ſibi, ſed etiam populo viuit: Chryſoſt. de dignit. ſacerd.

Multi ſunt ſacerdotes, & pauci ſunt ſacerdotes: multi in nomine, & pauci in opere: Chryſ. ſuper Matth.

Melius eſt propter bonos etiam malos fouere, quam propter malos etiam bonos contemnere: propter bonos ergo ſacerdotes etiam malos honorare, ne propter malos etiam bonos contemnatis, ibidem.

Sacerdotes pro populorum iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiunt, aut peccantes non arguunt: Iſid. 3. de ſummo Bon.

Sacerdos pro populo oret, non contra: Ambroſ. ſuper Pſal. 37.

Sacerdotibus ſolum ius eſt ligandi, & ſoluendi: idem de uid.

Sacerdotis officium eſt munus Spiritus ſancti, ibid.

Sacerdotis eſt, velle prodeſſe omnibus, idem libro 3. Offici.

Sacerdotis eſt, liberalem eſſe: ibidem.

Mali medici corpora: imperiti ſacerdotes animus occidunt: Pius 2. apud Platin.

Sacerdotes vicarij ſunt Chriſti, idem ſuper Matthæ. homilia 17.

Sacerdos Dei orationem offert pro cunctis: idem ſup. epiſt. ad Heb. hom. 16.

Pulchritudo animi ſacerdotis clareſcat omnibus: idẽ de ſacerd. lib 3.

Clerici Dominum poſſideant, & ab eo poſſideantur: Hieron. ad Nepot.

Clerici nudi ſint, & nudi Chriſtum ſequantur, ibid.

Clerici hoſpitalitatem exhibeant, ibidem.

Clericis conuiuia declinanda ſunt, ibidem.

Clericorum eſt ſepelire mortuos, idem ad Innocen.

Clerici colloquia mulierum deuitent, idem ad Nepo.

Clerici munuſcula à mulieribus non accipiant, ibid.

Clericorum officium ad Eccleſiæ ornatum, non ad fœditatem actuum pertinere debet: Gregor. in Regiſt.

Clerici à laicis iudicibus non ſunt opprimendi, ibid.

Clerici pro ſuis exceſſibus a ſuis epiſcopis puniti, non ſunt ab alijs defendendi : ibid.

Vehementer Eccleſiam Dei deſtruit meliores eſſe laicos, quàm clericos: Hier. ſuper epiſt. ad Timoth.

Clericorum nomen nouerint fœminæ, vultũ neſciant: Hieron. ad Ruſt.

Clericis conceditur, vt bene viuentes, & altario ſeruiẽtes, de altario viuant: viuant quidem, non luxurientur: Bern. in epiſt.

Magna ſacerdotis gloria eſt, rectitudo ſubditorum : Greg. in 11. mor.

Sacerdotes membrorum Domini prima pars ſunt: idem 14 mor.

Sacerdos irreprehenſibilis graditur, cum priſcorum patrum exempla indeſinenter intuetur: idem in Paſt.

Sacerdos prædicationis neſcius, eſt præco mutus: ibid.

Sacerdos debet eſſe petra ſalis in populis: idem Euãg. hom. 17.

Sacerdos ſit ſeuerus, & manſuetus: ibid.

Mundus multas ex ſacerdotibus malis calamitates patitur: ibid.

Sacerdotes mali ſimiles ſunt aquæ baptiſmatis: ibid.

Sacerdotes etiam hodie dæmonia poſſunt eijcere : idẽ in euang. hom. 29.

Populus ſæpe ruit ex culpa ſacerdotum: idẽ in euang. homil.

Sacerdotis opera debent charitate decorari: idem in regiſt.

Sacerdotes, ſonitum dare debent : ibid.

Sacerdotis magna merces eſt, poſt iniurias in veritate permanere : ibid.

Contumelia ſacerdotum eſt, de Diuinis cultibus admoneri : ibid.

Sacerdos humilitatem in mente, & dignitatem in honorem ſacerdotij ſeruare debet : ibidem.

Deus a ſacerdotis officio non quærit aurum, ſed animas : ibidem.

Clerici ſpecialius ad laudem Dei electi. Aug. in præf. Pſalm.

Clericus mercimonia exercens, interceſſione vendens, viduarum munera amplectens, negotiator magis, quàm clericus eſt : idem in ſermo. 20. Væ prægn.

Clerici, milites ſpirituales : ibid.

Sacerdotes bonorum eccleſiæ non poſſeſſores, ſed diſ-

penſatores ſunt: Aug. in epiſt. 50.

Sacerdotibus manibus operari non licet: idē ad frat. ſerm. 30.

Electio. EX GRAECIS.

ET LATINIS.

OPinio diuiditur in verum, & falſum: electio verò in bonum, & malum: Ariſt. Ethi. 2.

Electio non eſt de præterito, ſed de futuro probabili: idem Eth. 6.

Pluralitas perſonarum in electione præfertur paucitati, ſimiliter magnitudo præfertur: ibidem.

Etiam in minimis eligendum eſt, quod melius eſt: Plut. de vitioſ. verec.

In duobus malis leuius eligendum: Cic. ad Quint. frat.

Nō poteſt eſſe dilectus, vbi numero laboratur. Quint. lib. 8.

EX SACRIS.

DEus non eligit dignos, ſed dignos eligendo facit: Auguſt. lib. 5. contra Iulian.

Electi in tentatione proficiunt, & quod eis diabolus præparat ad ruinam, hoc Deus conuertit eis in gloriam: Greg. lib. 2. mor.

Deus electum ſuum cuſtodiendo deſerit, & deſerendo cuſtodit: ibid.

Deus elegit, quos hic mūdus deſpicit: idē lib. 5. mor.

Electos ſuos nō permittit Deus tentari ſupra id, quod poſſunt: idem lib. 6. mor.

Electi non compatientur damnatis: ibid.

Electi Deo ſeruientes, vitæ præſentis ſubſidijs indigēt: idem lib. 8. mor.

Electi ad æternitatis intentionem tendunt: ibid.

Electi peccata, quæ confitentur, diſtrictæ animaduerſionis fletibus proſequuntur: ibid.

Electus mundi honores metuit: idem 10. mor.

Electi culpis ſuis neſciunt parcere: idem lib. 11. mor.

Electi plus ſtudent agere, quam ſit eis præceptum: idem lib 15. mor.

Electi caſum in peccatum præuident, idē lib. 16. mor.
Electis, & reprobis vita diſpar eſt, carnis in morte corruptio diſpar non eſt, ibidem.
Electi nihil præſentis gloriæ quærunt, ut poſsint in fine coronari, ibidem.
Electus niſi Deum cognoſceret, utique non amaret, ibidem.
Electi Deum per fidem cognoſcētes, ipſum per fidem videre anhelant, ibidem.
Electi non premittant ſibi pro hac vita ſecuritatem, idem 20. mor.
Deus electorum ſuorum aduerſarios tēporaliter permittit excreſcere, ibidem.
Electi perſecutionis tempore paratiores ſunt mori, quàm tacere, ibidem.
Electi tantò acrius timent, quantò æterna retributio vicinior eſt, idem lib. 24. mor.
Mors carnis electos luci reſtituit, lucem ſuam reprobis tollit: idem 24. mor.
Nemo perſcrutetur, cur alius eligatur, & alius reprobetur, & è contra, ibidem.
Argumenta prauorum ad electorum ſalutem proficiunt, idem 31. mor.
Electi in deſideria praua aliquando ruentes, à Domino retinentur, idem 34. mor.
Egeſtas electorum alia eſt ab egeſtate reproborum, ibidem.
Si electi tanti iudicij terrorem expaueſcunt, quid facient qui iudicis aduentum oderunt? ibidem.
Electorum proprium eſt, quòd de ſe ſemper ſentiunt infrà, quam ſunt, idem 34. mor.
Electi de nulla uirtute ſuperbiunt, ibidem.
Electus bene utitur malo, ibidem.
Omnes electi ſunt membra noſtri Redemptoris, idem lib. 1. ſuper Ezech.
Electi ſic ad bona tendunt, ut ad mala perpetranda non redeant, ibidem.
Electi in faciem, reprobi retrorſum cadunt, idem ſuper Ezech. hom 9.
Electi quantumuis à Deo donentur bonis, humiliantur amplius, idem ſup. Ezech. hom. 9.
Vnum ſignum electionis eſt, ſoliditas charitatis, idem ſuper Ezech. hom. 25.
Deus quandoque ſuos electos labi permittit, idem in

euang.

Euangel. homil. 22.

In electione non ſit venalitas,idem ex Regiſt lib.4.

Electus pretio,indignus efficitur ſacerdotio,ibid.

Electum præmijs, & eligentes par pœna reſpicit, ibi.

Non ex fauore, ſed ex iudicio debet fieri electio,idem ex Reg.lib.8.

Extraneus non præponatur intraneis in electione, ibidem.

Electio deferri poteſt,ſi non inueniatur idoneus, idē ex Regiſt.lib.9.

Electi ſpirituales eſſe cupiunt,ſed non videri,idem in 1.Reg.

Electorum eſt peccare,& reſipiſcere,ibid.

Electi non ſolum prædicatio, ſed & conuerſatio Deo placet,ibidem.

Electorum multiplicatio,reproborum eſt diminutio, ibidem.

Electi à malis etiam prædicatoribus bona ſuſcipiunt, ibidem.

Electi ſine peccato eſſe non poſſunt,ibid.

Electio boni antiſtitis non fit humano iudicio,ſed Diuino,ibidem.

Eligendi ad Eccleſiam,à Deo monſtrari debent,ibid.

Diſcant electorum Principes,ſucceſſores ſibi non eos, qui conſanguinitate generis iuncti ſunt, nec qui carnis propinquitate oriuntur,teſtamento ſignare,nec hæreditarium tradere eccleſiæ principatum,ſed referre ad iudicium Dei: Orig.ſuper illud Numero 27. Prouideat Dominus.

Hæc eſt iuſta ex æquitate veniens partitio, ut meliores ſemper in officijs præferantur: peſſimi autem ciues, vel minus boni luce careant dignitatis,non poteſt quiſquam eligere, quæ meliora ſunt, niſi ſciat ſimul reijcere,ac vitare,quę mala ſunt: Lact.de ira Dei.

Electio Dei non eſt violenta:Chryſ.hom.46

Electio diuina,benignitatis indicium eſt, idem ſuper epiſt.ad Ephe. ſerm.

Electio,virtutis ſignum, idem ſerm.16.ſuper epiſto. ad Rom.

Ex electis nemo peribit,nec deficiet fides illorum:Auguſt.lib.de Corre.& grat.cap. 7.

Electionis nomen non inuenitur in malis,idem libro 1.Quæſt.ſup. Gen. cap.17.

Prælatio.

PRælatus increpationem, & inſtructionem ſuam vacuam aſpiciens, non mediocriter torquetur: Bern. ſuper Cantic. ſerm. 42

Prælati eſſe volunt formidini, vtilitati raró, idem ſup. Cantic. ſerm. 22.

Prçlatus debet habere dementiæ pietatem, zeli rectitudinem, diſcretionem harum mediatricem, idem de Conſid lib. 2.

Prælatis contraria Deo iubentibus non eſt obediendum, idem in epiſt.

Prçlati cauere debent perſonarum acceptionem, quo vitio ſolent iudices inquinari, idem de Conſid. lib. 3.

Prçlati boni aduerſus murmur ſubditorum parant medicinam, idem ſup. Cant. 25.

Paſtorum eſt vigilare ſuper gregem propter tria neceſſaria: videlicet ad diſciplinam, ad cuſtodiam, ad preces, idem in Sent.

Nauis prçlatorum tribus lateribus compacta eſſe debet, cordis puritate, conſcientia bonç, & fide non ficta, idem in feſt. Magdal. ſer.

Prçlati manſueti ſint ſubditis, vt matres filijs idem ſup. Cantic. ſerm 22.

Prçlati medici ſint, non domini, ibid.

Prçlatus paratus ſit omnium neceſſitatibus ſuccurrere, idem ſup. cant. ſerm. 72.

Prçlatorum profectus, debet eſſe profectus ſubditorum, & quicquid plus eis merentur, cum eiſdem debēt partiri, idem de Tripl gen. bon.

Prçlati ſunt oneri infirmæ animç, idem in epiſt.

Paſtorum gloria ouium multitudo eſt: Chryſoſt. Poſt red. prio. exil homil.

Paſtoris gaudium eſt, cum agni exultant, idem de Regreſſ. 3. exilij de Aſia.

Nihil me prçlatus prohibeat horum, quç promiſi, nec plus exigat, quam promiſi: Bern. de prçcept.

Nonnulli abbates humili ſub habitu, ſuperbè agendo, volunt, à ſuis ſubditis ſtrictiſſimè obediri, & ipſi ſuperioribus obedire recuſant: Ambr. in epiſt.

Nulla eſt excuſatio paſtoris, ſi lupus eo ſciente, oues comedat: Greg. in Regiſt.

Paſtores, Dei contemptores, ſimiles angelis erunt, quorum imagines veſtiunt, idem in Paſt.

Paſtorum culpæ ſubtilius iudicatur, idem ſup. 1. Reg.

Paſtores cupiditate intruſos Dominus ignorat, ibid.

Paſtor bonus à Domino magnis precibus quærendus eſt, ibidem.

Paſtores tam conuertendis, quàm conuerſis debent vigilare, ibidem.

Paſtor negligenter præeſt, qui ſubditorum, & fortitudinem, & infirmitatem neſcit: ibid.

Eccleſiæ prælati ſubditorum peccata, quaſi propria plangunt: Greg 13. mor.

In prælatis debet eſſe conſolans miſericordia, & piè ſæuiens diſciplina, idem 20. Mor.

Prælati debent humiliter pati increpationem à ſubditis, idem in Paſt.

Poteſtas prælati non honor, ſed onus æſtimatur, idem 14. moral.

Prælati omnes ſubditorum, minus ſapientes, quàm ipſi ſunt, arbitrantur, idem 25. Mor.

Prælatus debetur ſtudere, nō timeri, ſed diligi, & amorem ſuum pro ſeipſo non quærere, idem in Paſt.

Nonnulla peccata apertè cognita ſunt à prælato maturè tollenda, aliqua diſſimulanda, aliqua ſubtiliter, & occultè perſcrutanda, aliqua vehementer increpanda, aliqua leuiter arguenda, ibid.

Prælati tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt, ibid.

Prælati circunſpectionis ſtudio, oculos peruigiles habeant, ibidem.

Peccatum prælati grauius eſt peccato ſubditi, idem ſup. 7. Pſal.

Prælatus, etſi nihil ſibi timeat commiſſis tamen ſibi timere debet, ibid.

Prælati ſuis precibus debent adiuuare ſubditos, ibid.

Prælati defectu, non debet grex paſtorali cura deſtitui, ibidem.

Prælatus plus miſericors, quam ſeuerus eſſe debet, idē in Reg.

Prælatus per ignorantiam peccans, negligentiæ arguitur: per ſcientiam verò dignus eſt magna punitione, idē in Reg.

Prælatis propria vita non ſufficit, ſubditus vero ſufficit, ibidem.

Prælatus electus, dicitur ſalus domini: ibid.

Prælati, & ſubditi reprobam vitam ſimul ducentes, pęnas pariter patiuntur: ibid.

Prælationis officium, electi viri refugiunt: ibid.

Prælationis culmen pro alijs, non pro nobis aſcendimus: ibid.

In præpoſitorum operibus ſibi ratio totum vendicet: idem in Reg.

Præpoſitorum ſolicitudo, ſubditorum eſt cautela: ibidem.

Hoc ſcire ſolicitè rector debet, quod plerunque vitia virtutes eſſe mentiuntur: idem in Paſt.

Rector ſpiritualis gubernatori nauis comparatur: idē in Reg.

Rectorem ſancti Spiritus gratiam petere neceſſe eſt: ibidem.

Debet quiſque proprias virtutes perpendere, ac pro qualitate virium ſuarum curam aliorum ſuſcipere: ne dum delectatur loco gloriæ, fiat ſubditis autor ruinæ: & qui grauatur pondere ſuarum, velit fieri iudex alienarum culparum. durum eſt enim, vt qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ, iudex fiat vitæ alienæ: Chryſoſt. ſuper Eccl.

Epiſcopatus.

EPiſcopi ſacris literis eruditi ſint: Hier. ad Paul.

Epiſcopus: eccleſiæ lumen eſt: idem aduerſ. Lucif.

Epiſcopo errante, magnus in eccleſia error: ibid.

Epiſcopi patres ſint, non domini: idem in Epitaph. Paul.

Epiſcopi locum Apoſtolorum tenent: idem ad Marcel.

Tam epiſcopo, quàm laico non licet, quod non licet Chriſtiano: idem aduer. Lucifer.

Epiſcopus, eccleſiæ condimentum eſt: ibid.

Non omnes Epiſcopi, Epiſcopi ſunt: idem ad Heliod.

Epiſcoporum grandis eſt honor, ſed grande pondus huius honoris: Greg. in euang. hom. 34.

Epiſcopus eligitur, vt ſit interceſſor ad Dominum pro populo: idem ex regiſt.

Epiſcopi violenter a ſuis locis expulſi, ab alijs ſunt recipiendi: ibidem.

Epiſcopus ad exemplum Chriſti debet habere curam orphanorum,& viduarum : ibid.

Epiſcoporum ſedes propter hoſtiles incurſus mutari ſolent; ibidem.

Epiſcopus conuiuijs occupatus corripiẽdus eſt : ibid.

Epiſcopus debet potius animarum lucris intendere, quàm temporalibus : ibid.

Pro iniuria propria Epiſcopo aliquem excommunicare non licet : ibid.

Eligendus in Epiſcopum debet eſſe Deo gratus, & hominibus : ibid.

In electione Epiſcopi communi vtilitati,non ſuo commodo quiſque proſpiciat : ibid.

Epiſcopus verborum correptione, non verberibus timeri debet : ibid.

In epiſcopali ceruice nihil ſplendidius fulget, quàm humilitas : ibid.

Epiſcopi officium eſt, in eccleſiæ vnitatem reducere, quia fidei veritate diſſentiunt : idem in regiſt.

Epiſcopi exhibeant in opere quod ſignificãt in nomine : ibid.

Epiſcopi eccleſiæ dicuntur aſtra cœli : ibid.

De rebus, quas Epiſcopus ante ordinationẽ habebat, poteſt teſtari : ibid.

Epiſcopus non ſolum lectioni,& orationi : ſed & eleemoſynis vacare debet : ibid.

Epiſcopus in cauſis pauperum exercendus eſt, vel ſaltem bonæ ſit voluntatis : ibid.

Epiſcopus tenetur ſcandalum datum auferre : ibid.

Epiſcopo ægroto ſufficiatur vicegerens : ibid.

Nullus epiſcopus propter infirmitatem eſt deponendus : ibid.

Tres ſunt paſtoris voces : ſuauis, dulcis,& alta, ſuauis ad infimum : dulcis ad morientem : ad ſurdum pertinet alta : Hug. de Clauſtr. ani.

Epiſcopus,eccleſiæ lucerna eſt : Baſil. in epiſt.

Epiſcopus iuramenta purgare poteſt : Greg. in Reg.

Epiſcopus cauſas clericorum nonniſi cum ſenioribus audiat : ibid.

Epiſcopi neceſſarij ſunt in Epiſcopi conſecratione : ibidem.

Epiſcopi vnius diœceſis,vel prouinciæ,nihil in aliena diœceſi, vel prouincia exerceat : ibidem.

Quilibet epiſcopus priuilegium ſuæ dignitatis ſeruare

debet, ibidem.

Qui epiſcopatum ad gloriam honoris quærit, non ad miniſterium quærit: Greg.in Paſt.

Duos epiſcopatus in vnum redigere epiſcopatum catholica poteſt authoritas, idem in Reg.

Epiſcopus, ideſt, ſpeculator: Aug.de Ciuit: Dei, lib. 1. cap. 9.

Epiſcopus ne cum alio Epiſcopo in eadem ſede ſimul ſedeat, idem epiſt. 110.

Epiſcopi munus, vt hac vita nihil difficilius, ita apud Deum nihil beatius, idem epiſt. 124.

Epiſcopi eſt, poſſe contradicentes conuincere, idem contra Creſc.cap 9.

Epiſcopi cuſtodes ſunt eccleſiæ, idem in Pſal. 126.

Epiſcopi in locum Apoſtolorum ſuccellere. Auguſt: in Pſal. 45.

Prædicatio.

VErbum Dei audire, & non facere, etiam vtile eſt: Chriſoſt. ſup. Matth. hom. 13.

Verba ſalutis ſæpius audita, reprobis vileſcunt: Bern. in die Apoſt.

Prædicandi officium viris non mulieribus commiſſum eſt: Amb. in epiſt. ad Rom.

Prædicatio cum puritate mentis, Deo accepta eſt: Bernard. ſup. Cant. ſerm. 63.

Prædicatio cũ impuritate mẽtis, Deo odibilis eſt, ibid.

Prædicationis fructus magis neceſſarius eſt, quàm cõtemplationis, idem ſuper Cantic. ſerm. 9.

Prædicator plus intendere debet, ad imbuenda corda, quam ad exprimenda verba, idem ſup. Cant. ſerm. 16.

Verbum Dei aliter ſapit electis, aliter reprobis: Bern. de verb. Abach.

Verbi Dei impletio, cibus, & paſtus eius eſt, idem ſup. Cant. ſerm. 61.

Concionari mortuis auribus, tædioſa res eſt. Chriſoſt. ſup. Gen. hom. 6.

Concionãdum eſt ad horam, idem ſup. epiſt. ad Rom. ſermon. 17.

Iuuenes etiam rectè ſapientes non debent incautè ad prædicandum proſilire: Greg. 10. mor.

Multi verbis prædicant, quæ moribus impugnant, idem in Paſt.

Infirmis mentibus non debent alta prædicari, ibid.

Idem prædicant lex, Prophetæ, & Euangeliũ, & Apoſtoli, idem lib. 1. ſup. Ezech.

Vt ſeruetur veritas prædicandi, teneatur neceſſe eſt altitudo viuendi, ibid.

Prædicans Ieſum, debet eius paſſiones imitari, idem ſuper 1. Reg.

Deus rudes prius prædicatione non aperta docuit, idē 18. Moral.

Prædicatio non facilè accipitur eius, qui moribus leuis eſſe videtur, idem libro 1. ſuper Ezech.

Laudem de prædicatione quærere, eſt rem magnam vili pretio venundare, idem lib. 2. ſup. Ezech.

Ignari literarũ debēt prædicatione inſtrui, idē in Reg.

Prædicator audientis modum conſideret, idē 17. mor.

Prædicator prius euellat nociua ab auditorum auribus, & poſtea plantet vtilia, ibidem 16. mor.

Prædicator cauſarum origines, à ſacris paginis ſumat, ibidem.

Cùm auditores prædicantium vitam ſuſpiciunt, vim prædicationis neceſſariò admirantur, idem 19. mor.

Boni prędicatores honorem propter elationem fugiunt, licet honorari propter imitationem velint. ibid.

Prædicatores non ſibi tribuant profectum auditorũ, ſed Deo, idem 19. mor.

Prædicator verba auribus dare poteſt, aperire corda non poteſt, ibid.

Dum doctrinæ diſcretio à prædicatore cautè cuſtoditur, ei diuinitus largior copia prædicationis datur, ibidē.

Dum doctrinæ diſcretio à prædicatore cautè cuſtoditur, ei diuinitus largior copia prędicationis datur, ibidē.

Forma bellica, prædicatoribus eſt ſeruanda, idem 31. moral.

Prędicatores ſancti propter perſecutionem à prędicatione non deſiſtunt, ibidem.

Inanis gloria ſępe inuadit prędicatores. idem in Paſt.

Prędicator poſt aliorum curationem, ad ſeipſum redeat, ibidem.

Quantò auditores in charitate proficiunt, tantò prędicatoribus gratia datur, idem 12. mor.

Prędicator, ſanguinis iuſti cadentis reus erit, ſi tacuerit, ibidem.

Prædicatores ponunt contra dæmones, inſidias, caſtra, & munitiones, ibidem.

Prædicator poteſt petere ſumptus & alimenta: idem ſuper euang. hom. 18.
Prædicator meritum accipit, etiam ſi auditores non conuertantur: idem in reg.
Prædicator carnalis, dicitur lucerna cæca: idem ſuper 1. Reg.
Prædicator in ordine prædicationis perfectus non eſt, ſi contemplationis reuelatione caruerit: ibid.
Prædicator circunſtantias conſiderare debet: ibid.
Prædicator in vmbra Redemptoris requiē habet: ibid.
Prædicatores falſi mel in lingua, non ſub lingua portant: idem.
Prædicare nihil eſt, ſi corde diſſentiat: Auguſt. ſuper Pſalm. 57.
Fruſtra prædicatur, niſi Dominus det incrementum: idem ſuper Pſal. 125.
Prædicatio Chriſti bona eſt a quocunque fiat: idem contr. epiſt. Parm.
Prædicatores ex omnibus gentibus ſunt eligendi: idē ſuper Pſal. 67.
Prædicatoribus dandum eſt liberalius cæteris egentibus: idem ſup. Pſal. 103.

Chriſtianus.

CHriſtianus ſemper patitur perſecutionem: Hier. ad Hel.
Chriſtianus a bono opere ceſsās, vix ſe excuſabit apud Dominum: idem in euang. hom. 18.
Chriſtiani ſunt membra Chriſti: Greg. in reg.
Chriſtianus eſt lux, ſal, fermentum: Chryſ. ſup. Ioan. hom: 52.
Chriſtianorum ſpes in futuris eſt: idem ad Coloſ. ſer.
Chriſtianum non faciunt parietes: Aug. lib. confeſſ. cap. 1.
Chriſtiani non pugnando, ſed moriendo vincunt: idē epiſt. 42.
Chriſtianus non generatur, ſed fit: idem lib. quæſt. ex nouo teſtament.
Chriſtianorum dignitas non in terra, ſed in cœlo poſita eſt: idem lib. quæſt. ex vtroque.
Nec captiuitas Chriſtianis nocet, quoniam illic Deum ſuum inueniunt: Aug. lib. 1. de ciuit. Dei cap. 14.

Per malos Chriſtianos nemo ſe excuſare poteſt, ne fiat Chriſtianus: idem ſup. Pſal. 25.

Nihil periculoſius falſis Chriſtianis: idem ſup. Pſ. 53.

Fides, & Fidelis.

Fidelis totum mundum habet, cum Deum habeat: Aug. lib. 5. confeſſ. cap. 4.

Fides indubitata arduè ad Deum reperitur: Hier. aduerſ. Lucif.

Fides eſt ſimplicitas mentis, & deuotio animæ ad dominum: ibid.

Accedere ad Deum eſt illi credere: Aug. aduerſ. Iud.

Fides, ſpes, & charitas ſunt ſpiritualis ædificij portæ: Greg. ſup. Ezech. hom. 19.

Atrium ſpiritualis ædificij eſt multitudo fidelium populorum: ibid. ſuper Ezech. hom. 22.

Fidelis in modico cenſetur dignus munere ampliori. Bernard.

Semper maior eſt fides, quàm pœnitentia reponit: Lact. lib. 5.

Dormiēs fides cēſura cœleſti erigitur: Cyp. de lapſis.

Fides vera nunquam turbatur: Amb. de fide contr. Arrianos.

Fides præcedit deuotionem: ibid. lib. de Ioſeph.

Fides inexercitata citò langueſcit: ibid. in Pſalm. 118.

Fides animæ redemptio eſt: ibidem lib. 1. epiſt. 1.

Fides eſt bonorum omniū fundamentū: ibid. de fide.

Fides vna eſt, non multa: idem lib. 13. de Trinit. cap.

Quandiu homo altiora ſcrutari non poteſt, fide viuat: ibid. de Ago.

Fides noſtra ſine initio eſt: ibid. in quæſt. ex vtroq;.

Fides niſi præcedat, bona vita ſequi non poteſt: ibid. de fide & oper.

Fides poteſtati terrenæ non eſt ſubdita: ibid. in Expoſit. quart. quæſt.

Fides excitat voluntatē ad exercitium: ibid. in quæſt. ex vtroque.

Fides omnem differentiam ſexus, conditionis, & generis tollit: ibidem.

Fides in rebus humanis neceſſaria eſt: ibid. de fide rerum inuiſ.

Ratio ſubſequatur fidem, vt intelligat fidelis quid cre-

dat, ibidem in quæſt. ex vtroque.

Fidem in extremis ſuſcipere nõ ſatis tutum eſt: ibid.

Vires fidei tentatione diſcutuntur: ibid. in Pſal. 36.

Fidei opus eſt dilectio: ibidem in Pſalm. 11.

Fides Domino non ſeruant ſeipſum fraudat: ibidem tract. 3. in expoſi. in epiſt. 6. Ioan.

Fides alia magnam ſcripturarum cognitionem habet, alia non magnam habet: ibidem ſer. 139. de temp.

Sicut cuique a Deo parata eſt menſura fidei, ſic quiſque proficit: ibidem ſer. 144. de temp.

Omnia tẽporaliter geſta a Domino noſtro Ieſu Chriſto fidem nobis inſerunt: ibid. ſer. 19. de verb. Dom.

Fides ex auditu, ex viſu confirmatio eſt: Bernar. ſuper Cant. ſer. 6.

Credere, intelligere, & facere conſequuntur: Baſil. de baptiſ.

Deus non glorificatur, abſque fide in Chriſtum: Baſil. in Apolog.

Qui Deum fide tenent, adhuc ſpeciem ignorant: Gregor. 26. mor.

Plurimi fidem tenent, vitam fidei non tenent: ibidem 26. mor.

Deus militibus ſuis ante omnia fidei fortitudinem præbet: ibidem 31. mor.

Niſi quis fidei ſoliditatem tenuerit, diuinam præſentiam non cognoſcet: ibidem 35. mor.

Non charitas fidem, ſed fides charitatem præcedit: ibidem ſuper Ezech.

Fideles miracula non quærant: Auguſ. lib. 4. de conſenſu euang. cap. 6.

Fideles non eſſe audemus dicere, iuſtos non item: ibidem in Pſal. 32.

Fidelis hoc tantum gaudet, quòd nomẽ ſuum ſcriptũ eſt in cœlo: Aug. in Pſal. 130.

Fideles perſequentes, foueam ſibi faciunt: ibidem ſuper Pſal. 5.

Cùm Chriſtus ſe nobis oſtenderit, fides finietur: ibid.

Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum: ibid. in Euang. hom. 26.

Vera fides eſt, quæ verbis credit, moribus non contradicit ibidem in euang. hom. 29.

Fide carẽs iuſtus eſſe nõ poteſt: Greg. ſup. ſept. Pſal.

Merito fidei bellorum paratur victoria: ibid. ex regiſt.

Fides percepta bonis operibus eſt exercenda: ibid.

Fidei

Fidei noſtræ ſacramenta alijs ſublata, alijs ſunt reuelata: ibidem ſuper 1. Reg.

Fide velut fama Deum cognoſcimus: ibidem.

Fundamentum animæ humanæ eſt fides: Gregor. 28. moral.

Auditus præcedit viſum, & fides viſionem: Bern. ſup. Cant. ſerm. 45.

Dei viſio fidei præmium eſt: Auguſt. 22. de ciu. Dei cap. 26.

Myſteria magna fidei cognoſcentes, ea maioribus communicent: Bern. ſup. Cant. ſer. 33.

Oculus fidei theſaurum inuenit abſconditum: Bern. in Pſal. Qui habitat, ſerm. 17.

Vera, & plena fides vniuerſa præcepta complectitur: Bernard.

Diuina credenda, non diſcutienda: Chryſ. ſup. epiſt. ad Timoth. 1. cap. 1. hom. 1.

Fides in Deo ſecura anchora: Chryſoſt. ſuper Gen. 6. hom. 25.

Fides, lumen animarum eſt: ibid. ſuper Matth 2. ho. 2.

Fides recta nihil proficit, ſi vita praua eſt: ibid. ſuper Ioan. 11. hom. 62.

Fide perſuadet Deus, non rationibus: ibid. ſup. epiſt. ad Corinth cap. 1. hom. 4.

Fides ſcutum eſt: ibidem ſuper epiſt. Paul. ad Epheſ. cap. 8. ſer. 23.

Fidei proprium, nunquam omnino turbari: ibid. ſup. epiſt. ad Timoth. cap. 1. hom. 1.

Fides animam facit quieſcere: ibidem.

Fides petra infracta eſt: ibid. ſuper epiſt. ad Timoth. cap. 6. hom. 17.

Credere Deo oportet ſine iuramento Chryſ. in epiſt. Paul. ad Heb. cap. 6. hom. 11.

Credunt quidam quando fidei nulla vtilitas: Chryſ. in epiſt ad Coloſſ. 1. ſerm.

Credens, omnia patitur: ibidem ſuper epiſt. ad Theſſ. cap. 1. hom. 1.

Fides non eſt noſtrum opus: Chryſoſt. in Act. Apoſt. cap. 14. hom. 30.

Fide indigent quæ rationem humanam excedunt: ibidem in epiſt. prior. cap. 1. ad Cor. hom. 4.

Fides mater ſignorum: ibidem in epiſt. prior. cap. 12. ad Corinth. hom. 29.

Fides certior ratione eſt: ibid. ſuper epiſt. ad Coloſſ. cap. 1.

capit. 1. hom. 4.

Fides, & ſpes, mutua ſibi vice coniuncta ſunt, ibidem ſuper epiſt. ad Heb. cap. 1. hom. 2.

Fides ex rebus ipſis elicitur, ibid. ſuper epiſt. ad Tim. cap. 1. hom. 1.

Fides contraria cogitationibus vagantibus, ibidem ſuper epiſt. ad Hebr. cap. 13.

Deo credidiſſe, Deum audiſſe eſt: Bern. ſuper Cant. ſerm. 4.

Fidelis, qui nec ſibi credit, nec in ſe ſperat: Bernar. in vigil. nat. Dom. ſerm. 5.

Fideli homini totus mundus diuitiarum eſt: ibidem ſuper Cant. ſerm. 22.

Fides ſuadenda, non imponenda, ibid. ſuper Cantic. ſerm. 63.

Fides ſola abſque baptiſmo in neceſſitate ſufficit ad ſalutem, ibidem in epiſt.

Fidei uita, charitas eſt, ibidem in die ſanct. Paſch. ſermon. 2.

Fide mundandus eſt oculus, quo Deus uidendus eſt, ibidem. ſuper Cant. ſerm. 23.

Credendo ſanatur anima: Aug. confeſſ. lib. 6 cap. 4.

Credere aliud eſt ab intelligere, ibidem lib. 2. de liber. arbitr. cap. 2.

Prius credendum, quàm intelligendum, ibidem.

Credit fruſtra, qui non amat: Auguſt. in Enchir. ad Laurent. cap 17.

Credere velle dat ipſe Deus, ibid. de ſpiritu, & litera, cap. 34.

Credimus, quia non videmus, ibid. lib. 13. de Trinit. cap. 1.

Non omne credere, bonum eſt, ibid. de ſpiritu, & lit. cap. 3.

Credere omnia, æquè vitioſum, vt nihil credere, ibid. de ver. & falſi. pęnit. cap. 20.

Quantò eſt occultius, quod crçditur, tantò maior eſt merces, ibidem in quæſt. ex vtroque teſtam. 21.

Nullus credit inuitus, ibid. lib. 1. ad Simplic. quæſt.

Credere ſapientibus eſt tutiſſimum, ibidem de vtilit. credend cap. 12.

Credere in Deum, Dei donum eſt, ibidem de ſpirit. & anim. cap. 18.

Qui credit, iam ſurrexit, ibidem expoſ. in Euang. Ioã. cap. 15. tract. 22.

Credendo venimus ad Deum, ibid. cap. 8.
Credentium ſignum, eſt conceptio ſpiritus ſancti, ibidem in quæſt. ex vtroque 122.
Credentibus humana non negligenda auxilia, ibidem in quæſt. ſup. Gen. 102.
Credentes tardè, dilationis pœnitebit, ibid. in quæſt. ex vtroque 123.
Credulitas via eſt ad religionem, ibid. de vtilit. cred. cap. 8.
Fides ab eo, quod fit. Auguſt. epiſt. 19.
Fides etiam hoſti ſeruanda, ibid. epiſt. 205.
Fides eſt bonorum omnium fundamentum, ibid. lib. de fide. cap. 1.
Fides tollitur, ſi non eſt aſſenſio, ibid. in Enchir. ad Laur. cap. 20.
Fides electorum, aut nunquam deficiet, aut ſtatim reparatur: Auguſt. de correct. & grat.
Fidei opus eſt dilectio, idem ſuper Pſal. 31.
Fidei cuique menſura eſt ſua, idem de temp. ſer. 144.
Ad fidem nos omnia facta Chriſti inuitant, idem de verb. Dom. ſerm. 18.
Fides viſibilium negligens, inuiſibilibus inhiat. idem epiſt. 31.
Fides vna eſt, qua omnes ſaluari eſt neceſſe, idem lib. 2. cont. Arrian.
Fides perfecta rariſſimè inuenitur, idem cont. Manich.
Fide euacuata, nulla remanet iuſtitia, idem epiſt. 95.
Fidem poſſe habere omnium eſt, ſed habere ſolius gratiæ Dei, idem 1. de prædeſt.
Fide meremur ſcire, quod credimus, idem de morib. eccleſ.
Fides animam Dei ſubijcit, idem de agone Chriſti.
Omnes fideles Apoſtolorum dicuntur filij: Gregor. ſuper 7. Pſal.
Omnes fideles vnum ſunt in Chriſto, idem in Reg.
Omnes fideles corpus conſtituunt eccleſiæ, ibid.

Opera bona, & mala.

Opus bonum intentio facit. Aug ſup. Pſal 31.
Operum bonorum initium, confeſſio malorum eſt, idem ſup. Euang. Ioan.
Opera miſericordiæ ſunt ſemina futuræ meſſis, idem

quæſt. 4.

Boni operis ſolicitudo contemplationi nocet: Greg. ſuper 1. Reg.

Vt opera digniora videantur neceſſe eſt, vt indigna reputentur: idem 5. mor.

Vnuſquiſque pro operibus ſuis mercedē accipiet, nec poſſunt in die iudicij aliorum virtutes vitia ſubleuare: Hier. in epiſt.

In opere perfectus non eſt, cui adhuc linguæ prauitas contradicit: nec in ſermone laudabilis, qui hoc quod loquitur, opere non oſtendit: Greg. in mor.

Actus noſtri cauſa, etſi omnibus non datur, tamen ab omnibus examinatur: Amb.

In operibus noſtris omnibus nos, & non Deum iuuamus: Greg. 15.

Sicut veſtimentum corpus, ita bona opera protegunt animam: idem 16. mor.

Opera interiora noſtra ſolius Dei oculis patet: idē 48. moral.

Bona opera occultentur ſtudio, ſed neceſſitate publicentur: idem.

Opus trina conſideratione debet præuenire, ideſt, an liceat, deceat, expediat: Bern. de inter. dem.

Operationes indicant naturas: Baſil. in epiſt.

Aliud eſt opus ex præcepto, aliud ex affectu facere: Greg. 19. mor.

Virtus in manu, magnitudo eſt in operatione: idem lib. 20. mor.

Super fidem opera conſtruuntur: idem 25. mor.

Eccleſia nunc exigit operum merita, non virtutum ſigna: idem 27. mor.

Multi fidei, quam credunt, operibus contradicunt: idem 29. mor.

Secretorum Dei inter homines operum diuerſitas: ibidem.

Bonum opus plerunque publicū eſt, cum occultè fit, & occultum cum ſit publicè: idem ſuper Pſal.

Quidam bona opera facere ſtudent, vt gratiam alienæ operationis obnubilent: ibidem.

Merces ex bono opere quæſita, ex malo perditur: idem ſuper Ezech.

Opus Dei homo eſt, opus autem hominis, vitium: idē in regiſt.

Bonis operibus auxilium præſtans mercedis eſt parti-

ceps: ibidem.

Opus bonum lumen eſt: idem ſuper 1. Reg.

Opera patrum filijs proſunt: ibidem.

Opera libera, non ſeruilia probantur a Domino: Ambr. ſer. 18.

Opera magis ſuadent, quàm verba: Amb. ad Timoth.

Opera noſtra munda ſunt, cùm ſuperna fiunt intentione: Aug. lib. 2. de ſerm. Domini in monte.

Opera fidem conſequi, non præcedere debent: idem ad Simpl. quæſt. 2.

Non opera, ſed fides iuſtos ab iniuſtis diſcernit: idem 3. cont. epiſt. Gela.

Opera recta fructus noſter, quem reddimus agricolæ: idem ſuper Pſalm. 118.

Opera noſtra bona, Dei ſunt opera idem de ſpirit. & anima.

Opera noſtra laudanda ſunt, ſi finis in quem fiunt, laudabilis eſt: idem lib. 1. de morib. Manich.

Opera bona, non tantùm ſpirat, ſed perficit Deus: idẽ Epiſt. 143.

Opera bona faciẽda, quia iuſtitia id requirit: Auguſt. ſuper epiſt. ad Galat.

Opera bona noſtra ſpectent homines, & non ſpectent: idem lib. 2. de ſerm. Domini in mont.

Bona opera multa facit in nobis Deus, quæ non facit homo: nulla autem facit homo, quæ non faciat Deus: idem lib 2. cont. epiſt. Pelag.

Secundum opera quæ fecit, non quæ facturus erat, iudicabitur homo: idem epiſt. 107.

Cures prius facere, quàm docere: & ſic dabis voci tuæ vocem virtutis: Bern. ſuper Cant. ſerm. 60.

Opera miſericordiæ ſola, in diſtricto examine laudari merentur: idem de paſſ. Domini.

Salutis noſtræ opus tres ſimul cooperantur, Deus, Angelus, homo: Bern. ſuper Cant. ſer. 78.

Opera bona non ſunt remiſſe facienda: Chryſ. ſuper Ioan. hom. 79.

Opera miſericordiæ cum benignitate, & hilaritate debent fieri: Greg. 21. mor.

Qui dat, & non dimittit, nullam miſericordiam facit: idem 22. mor.

Miſericordiæ opera, & hic iuuant, & in futurum præmiant facientem: idem in regiſt.

Virginitas.

VIrginibus inſidet Chriſtus: Hier ad Euſtoch.
Virgines ſedent ad pedes Domini, ibid.
Virgines ſemper Domino colloquuntur, ibid.
Virgo ieiunet, humilis ſit, & lateat, ibid.
Virginitas frumentum, nuptiæ hordeum, fornicatio ſtercus nuncupatur, idem aduerſ. Iouin.
Virginitas aurum, nuptiæ argentum, ibid.
Virgines rarò procedant, idem ad Demetr.
Virgines ſunt Angeli in terris, idem ad Euſtoch.
Virginitas difficile ſeruatur, ibidem.
Virgo periclitatur in conuiuio ſecularium, idem de vitand. ſuſp. contub.
Virginitas dexter, nuptiæ ſiniſter oculus, idem aduerſ. Iouin.
Virginis definitio eſt, ſanctum eſſe corpore, & ſpiritu, idem ad Nep.
Virgines nō ſunt omnes, quę ſimulant virginitatem, ibidem.
Virgines orbatàs locare connubio, liberalitatis eſt: Amb. 2. Offic.
Virginitas non pudica, quæ lege tenetur, nec caſta, quæ metu cogitur: nec honeſta, quæ mercede conducitur, idem de Virginita.
Virgo habitu tantum, bis adultera eſt, idem ad Virgin. lapſ.
Virginibus ſolis palmam publicæ ſalutis ſcriptura dedit, idem in apolog. Dauid.
Virginitas imperari non poteſt, idem de Virg.
Virgines viuunt cęleſtem vitam in terris, ibidem.
Fęlicior eſt mulier nupta, quàm virgo nuptura. Auguſt. de ſanct. Virg.
Virginitas ſuperba deterior eſt, quàm humile coniugium, idem epiſt. 99.
Virgines corpore, & mente prudentes ſint. Bernard. ad ſoror.
Virgines de ſuis meritis gloriantes hypocritis comparantur, ibid.
Virgo cum deuotione reddat, quæ Deo promiſit, idē ſerm. 26.
Virgo non rideat immoderatè, ibidem.

Virginitas laudabilis,ſed humilitas neceſſaria, & ipſarum pulchra permixtio,idem ſup. Miſſus eſt:homil.1.
Virginitas conſulitur,humilitas verò præcipitur. ibi.
Virgo etiam eunuchos vitet, ibidem.
Virginis anima,ſpeculum eſt: Baſil.de Virg.
Virginitas regenerationis ſemen, ibid.
Virginitas eſt naturalis,& amiſſa irrecuperabilis ibi.
Virginitas cum coniuge comparata, ſemper primas partes tenuit. Chryſ. ſerm.quod reg. fœm. vir cohabit.
Virginitas ſecum ſororem eleemoſynam habet, idem de vir.homil.9.
Virginitas dignitas in Paradiſo,idẽ ſup.Gene.4.ho.18.
Virginitatis cuſtos,ſeceſsio,idẽ de contin.Ioſeph.ſerm.
Virginitatem exercere,res ſtupenda,idem ſup. Epiſt. ad Rom. 8. ſerm. 13.
Virgo eam,quæ in connubio eſt,ne deſpiciat,idem ſuper epiſt. 12. hom. 30. ad Corinth.
Virgo à bello nunquam ceſſat,idem de pœnit hom.9.
Virginitas non eſt de præcepto: Greg. lib. 15. mor.
Virginitas vera non eſt,ſi foris, & intus non eſt, idem ſup. 1. Reg.

Prophetia.

Prophetæ mentalibus oculis futura viderunt:Chryſoſt. ſup. Gene. hom. 12
Prophetarũ ora ſunt Dei os,idem de verb. Eſa. ho. 2.
Prophetarum ſilentium,ſignum eſt iræ diuinæ,idem de verb. Eſa. hom. 4.
Prophetæ aliqua euangeliſtis dicenda ſeruauerunt, idem ſup. Matth.hom. 12.
Prophetæ in vita raró accepti, idem ſup. Matth. homil.41.
Prophetæ loquuti ſunt,ſcripſerunt & præfigurauerũt futura,idem ſup. Epiſt. ad Rom. ſerm. 1.
Prophetæ ſuos non derelinquunt, etſi calumnijs vexentur,idem ſup. Epiſt. ad Rom. ſerm. 14.
Prophetæ adhuc hodie nobiſcum loquuntur,idem de eleemoſ. ſerm.
Prophetia plus mouet,quàm ſignum,idem ſup. Ioan. homi. 18.
Prophetia non ſolùm de futuris, ſed & de præteritis enuntiat:Greg. 4.mor.

Prophetia non eſt, niſi intelligamus quod oſtenditur vel auditur, idem 11. mor.

Prophetiæ moris eſt, ſubitò mutare materiam idem ſup. Ezech. ſerm. 1.

Non omnes prophetæ ſanctitatis metam attingunt, idem 26. mor.

Prophetę non minus verbo, quàm ſcripto, & exemplo terram rigauerunt, ibid.

In prophetę locutione alter eſt qui pręſidet, alter qui obſequitur, idem ſuper Cantic. Homil. 2.

In prophetis verbis res, & verba rebus exponuntur, ibidem.

Prophetæ omnes vno prophetarunt ſpiritu: Aug. de conſenſ. Euang. lib. 3.

Prophetarum officium eſt, orare pro populo, idem in Queſt. ex vet. Teſt.

Prophetica autoritas omnibus cæteris ſcriptis antiquior eſt, idem de Ciuit. Dei lib. 18.

Prophetæ triplices, Iudæorum, Gentium, & veritatis, idem lib. 19. contra Fauſt. Manich.

Multa prophetata contra deos falſos, at nihil contra Deum verum idem 11. de Trinit.

Quicquid futuram eccleſiam ſignificat, prophetia eſt, idem.

Gratia, & benedictio.

GRatia Dei, cibus animæ eſt: Ber. ſup. Cant. ſer. 55. Gratiam duplicem confitetur eccleſia, pręuenientem. & ſubſequentem, idem ſup. Cant. ſerm. 67.

Gratiā percepiſſe, multis non profuit eo, quòd temperamentū de veritate pariter non acceperunt, idem ſuper Cant. ſerm. 74.

Quantùm quis creſcit in gratiam, tantùm in fiduciam dilatatur, idem ſuper Cant. ſerm. 3.

Quærere Deum non poteſt anima, niſi præueniatur, vt quærat, idem ſuper Cantic. ſerm. 85.

Gratia Dei inuictos efficit: Chryſoſt. ſuper Geneſ. 1. Homil. 4.

Gratia ſaluat, & laborum retributiones dat, idem ſup. Gen. 7. Hom. 24.

Gratia Dei murus inexpugnabilis, idem ſup. Gen. 21. homil. 46.

Gratiam dare, Dei eſt: hominis, fidem exhibere, idem ſup. Ioan. 1. hom. 9.

Nemo admittit Deum, niſi deceptus: nemo quærit, niſi admonitus: nemo inuenit, niſi purgatus: Auguſt. in Solilo.

Gratia iuſtè animam vocat: tentatio interrogat: Greg. 20. Mor.

Gratiæ gratis datæ dantur diuerſis diuerſimodè, idem 24. mor.

Gratiæ gratis datæ conuerſis pleriſque dantur, ibidē.

Dominus gratiæ aliquem replens eius vitam in lamē-tum conuertit, idem 27. Mor.

Ex Dei gratia homo veterem hominem exuit, idem 31. mor.

Nullus primam gratiam meretur idem 33. mor.

Punitione graui dignus eſt, qui ſæpius Dei gratiam contempſit, idem ſup. Euang. hom. 37.

Gratiæ diuinæ aſcribitur omne, quod proſperè à nobis geritur, idem ſup. 1. Reg.

Gratia ſpiritus ſancti plurib⁹ datur ad bene viuendū, non autem ad bene docendum, ibidem.

Benedictio Dei ad fœcunditatem valet: Aug. de Gen. ad lit. imperf. cap. 15.

Benedictio ſacerdotalis magni æſtimanda, idem ca. 9. Quæſt. ex vtroque.

Benedictiones multæ ſunt, & omnes à Deo, idem Pſalm. 66.

Gratia Dei, non noſtra poteſtate in melius mutatur, idem libro 1. Retract. cap. 22.

Gratia diuina etiam reluctantibus datur, idem in epiſt. 106.

Non niſi magna Dei gratia terreni corporis vincemus errores, idem epiſt. 91.

Gratia non ſolum adiuuat iuſtum, ſed etiam iuſtificat impium idem lib. de Patient. cap. 20.

Gratia facit, vt peccatum nobis non dominetur, idem lib. de Contin. cap. 4.

Obedientia. EX GRAECIS.

QVantò quis diligentius obſequitur, tantò maior gratiam obtinebit: Ariſt. Oecon.

Legibus obtempera: Demetrius Phale.

Nullum eſt maius, quàm inobedientia, malum apud Stob.

Quæ hoc tempore habemus bona, ob nullam aliam cauſam adepti ſumus, quàm ob præſtitam obedientiam principi: Xenoph. apud Stob.

Obedientia ciuium, fœlicitas vrbis, ibid.

EX LATINIS.

DEo parere, libertas eſt: Senec. de vit. beat.

Corrumpitur, atque diſſoluitur imperantis officium, ſi quis ad id, quod facere iuſſus eſt, non obſequio debito, ſed conſilio non conſiderato reſpondet: Gell. li 1.

Maior eſt obſequij gloria in eo, quod quis minus velit: Plin. Iun in Paneg.

Suis quique parent placidius: Curt. lib. 6.

Vtilius parere dicto, quàm afferre conſilium, idem libro 7.

Obſequio mitigantur imperia, idem lib 8.

Bis peccas, cùm peccantis obſequium accommodas: Pub. Mim.

Bonus animus nunquam erranti obſequium accommodat, idem.

Potentiori omnia parent, in hiſt. Sax.

Multa mala ſequuntur ex impunitate: Liu. libro 8. Declam. 1.

EX SACRIS.

NOn attendit verus obediens, quale ſit, quod præcipitur: hoc ſolùm contentus, quòd præcipitur: Bern.

Obedientia non ſeruili metu, ſed charitatis affectu ſeruanda eſt, non timore pœnæ, ſed amore iuſtitiæ: Greg. 12. Mor.

Obedientia victimis verè præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur: Greg. 35. mor.

Verus obediens mandatum non procraſtinat, ſed ſtatim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi: & ſe totum intus colligit, vt mandatum peragat imperantis: Bern. de præcep. & diſcipl.

Non eſt dubium, quin ampliorem gratiam mereatur qui paratum ſe exhibeat ante mandatum, quàm qui obedire ſatagit poſt mandatum, idem in ſermon.

Sola eſt,quæ fidei poſſidet meritum,obedientia:apud Iuriſperitos.

Obediens in gradibus mitius punitur: ibid.

Obedientia ſola eſt,quæ Deo hominem conciliat: Anſel. ſup. epiſt. ad Heb.

Obediētia virtutum omnium mater,& cuſtos: Aug. 4. de ciuit. Dei.

Obedientiæ maius bonum,quam continentiæ: idem de bono coniug.

Nullum malum debet per obedientiam fieri: Greg. 35. mor.

Aliquod bonum debet aliquando per obedientiam intermitti: ibid.

Obedientia aliquando ſi de ſuo quid non habeat,minima eſt: ibid.

Obedientiæ dilatio poſt citationem oſtendit hominē culpabilem idem ex Reg. lib. 5.

Obedientia vincimus dæmones, cæteris virtutibus impugnamus: idem in 1. Reg.

Adam non furto,non homicidio,non rapina, ſed inobedientia corruit: idem in 1. Reg.

Obediendum eſt Deo etiam ratione non data: Aug. in ſent. ſuis.

Obedientiæ bonum in primo declaratur homine, & illius præcepto: idem in Pſal. 70.

Inobedientia non tam penſanda eſt, quàm intentio inobedientis: Ber. de præcep. & diſcip.

Obedientia amica ſalutis: Bern. in Declam.

Obedientia circa difficilia gratior: contemptus circa minima damnabilis: idem de præcept. & diſcipl.

Obedientia moleſta eſt ſuſpicari de omni præcep. ibidem.

Obedientiæ falſus numerus,propria voluntas: bonus, charitas: idem in die ſanct. And. ſerm. 1.

Oculum,& aurem,quos inobedientia clauſit, aperiat obedientia: idem ſuper Cant. ſer. 22.

Obediendum Deo abſque ſignis. Chryſoſt. ſup. Act. Apoſt. hom. 5.

Obedientiæ ſpeculum, Chriſtus: Bernard. de Grad. humil.

Obedientiam fides exigit: Chryſ. ſerm. 27. ſup. epiſt. ad Rom.

Obediendum propter Deum hominibus: idem ſuper Matth. hom. 21.

Sacrificium, & Altare.

OFficium diuinum ordinatè, reuerenter, & attentè dicendum eſt: Bern.ſup. Cant.ſerm.8.

Sacrificia ſtultorum, ignis ſolùm alimenta ſunt: Pitt. apud Stobæum.

Sacrificantium mens, non res attenditur: Plin. Sen. in prolog.

Oportet virum, qui admiratione dignus haberi velit, ſacrificandi ſtudioſum eſſe non quod ſumptuoſè, ſed quòd crebro hunc honorem numini tribuat: illud enim diuitiarum, hoc pietatis eſt ſignum: Teoph. apud Stobæum.

Sacrificandum dijs ſine parſimonia, ibid.

Ceremoniæ obſeruandæ ſunt: Hier. de epitaph. Nep.

Cultus quem homo exhibet Deo, non Deo, ſed ipſi homini prodeſt. Auguſt. 10. de Ciuit. Dei.

Altare Dei eſt ipſe populus: Auguſt. lib. 2. Quæſt. ſup. Exod.

Altare ſpirituale eſt fides, idem libr. 1. de ſerm. Dom. in monte.

Altare Dei, cor noſtrum eſt, idem libr. 10. de Ciuit. Dei.

Altare verum, eſt Chriſtus, idem contra Fauſt. Manich.

Altare Domini eſt cor iuſti. Greg. in 1. Reg.

Decimas rerum, & dierum Deo debemus offerre, idē in Euang. hom. 15.

Offerre ſe Deo, Chriſtianorum eſt: Hier. ad Lucinum.

Oblatio tria debet habere: conſtantiam virilem, continentiam carnalem, & conſcientiam humilem: Bernar. in purific. beat. Mar. ſerm. 1.

Toties ſacrificamus, quoties bonum aliquod, piumq́; facimus. Lact.

Sacrificium precum, ſi quid incepturi ſumus, Domino prius offerendum: Chryſ. ſup. Geneſ. hom. 65.

Sacrificium impium irritat Deum ſup. Ioan. hom. 3.

Sacrificium Chriſti ſemper nos purgat, idem ſup. Ioā. homil. 17.

Sacrificium, cibus ſpiritualis eſt, idem ſerm.

Sacrificium Chriſtus eſt ſecundum carnem, idem de Cruc. & Lat.

Si recte offers, & non recte diuidis, peccaſti: Bern. ſup. Cant. ſerm. 24.

Non reſpicit Deus munera quæ dantur, ſed à quo dã tur. Greg.

Sacrificium Deo acceptabile eſt, ipſum puro corde laudare, idem in regiſt.

Gratum Deo ſacrificium eſt, afflictio contra peccatũ, idem in Euang. hom. 9.

Sacrificium, & ſacerdotis, & plebis aſpernatur Deus, ſi non adfuerit bona conſcientia: Aug. contra Fulg.

Sacrificium pro peccatis, eſt ſpiritus contribulatus, idem Quæſt. 83.

Sacrificia pro mortuis facta iuuant, idem de Fide.

Pietas. EX GRAECIS. ET LATINIS.

Habet ſuos impetus pietas: Quint. Declam. 6.

Pietate erga deos ſublata, fides etiam ac ſocietas generis humani, & vna excellentiſſima virtus iuſtitia tollatur neceſſe eſt. Cicer. 2. de Nat. deorum.

Pietas Deo grata eſt, idem 2. de Leg.

Prima pietatis magiſtra, natura eſt, in Hiſt. Sax.

Quo miſerius experitur pietas, eo certius, ibid.

Sis parum acutus, modò ſis pius, ibidem.

Ad pietatem attinet iuſta non ſubducere mortuis: Eurip. in Hel.

EX SACRIS.

Pietas eſt verus Dei cultus: Aug. epiſt. 52.

Pietatis gradus, fides, idem ſuper Euang. tract 21.

Primus gradus pietatis eſt iſte, vt quos autores tibi voluit eſſe Deus, honores obſequijs, abſtineas contumelijs, nec vultu lædenda eſt pietas parentum: Amb.

Pietatis genus eſt impium eſſe pro Domino: Hieron. ad Marc.

Nemo pietatem anteferre debet religioni, idem ad Paulam.

Nulla eſt ſcientia, ſi vtilitatem pietatis non habet, & valde inutilis eſt pietas, ſi ſcientiæ diſcretione caret. Gregor. in Mor.

Eſt aliqua pietatis pars, velle fieri pium.

Subquauis veſte bene colitur pietas: ibidem.

Penes Deum nec pietas ſine iuſtitia eſt, nec ſine pieta te iuſtitia: Petr. Chryſ. ſerm. 145.

Rectus ordo eſt poſt Deum amare patres, & amicos: ſi tamen neceſſitas venit, vt vtrumque ſeruari non poſſit, odium in ſuos, pietas in Deum ſeruanda eſt: Hieron. ad Paul.

Ille bene agit quæ pia ſunt, qui ſcit prius ſeruare quæ iuſta ſunt: vt collatus in proximos miſericordię riuulus, de iuſtitiæ fonte ducatur: Greg. lib. Mor.

Perfecta pietas eſt, quæ antequam flectatur precibus, nouit conſiderare fatigatos: Caſſiodor. 4. epiſt.

Grandis in ſuos pietas, impietas in Deum eſt. Hier. in epiſt.

Pietatem multi a progenitoribus diſcũt: Chryſ. ſuper epiſt. ad Corinth. hom. 6.

Pietas magnus quęſtus eſt: idem ſuper epiſt. ad Philip. ſerm. 9.

Pietas recondenda, non aurum: idem de Miſer. ſermon.

Deuotio.

DEuotio in frigidis accenditur afflatu, aſpectu, vel memoria ſpiritualium virorum: Bern. ſuper Cant. ſerm. 18.

Deuotio, vnguentum eſt, animæ dolorem leniens: idẽ ſuper Cant. ſer. 16.

Deuotionis, & charitatis feruori, ac dulcedini anhelans, nihil aliud, quàm oſculum petit: idem ſuper Cant. ſerm. 9.

Deuotæ Deo animæ viciſſim apparet, & diſparet Chriſtus ſponſus: idem ſuper Cant. ſer. 31.

Deuoti quique ſemper Deum orare debent dicendo: Citò nos anticipent miſericordiæ tuæ: idem ſuper Cant. ſerm. 84.

Deuotio eſt feruor bonæ voluntatis, quem mens cohibere non valens certis manifeſtat indicijs: Hugo.

Melius eſt deuotum in minoribus, quàm indoctum in majoribus profeſſionibus inueniri: Caſſio. in collect. Ioan. abbat.

Conſcientia. EX GRAECIS. ET LATINIS.

SOla bona conſcientia caret in vita metu: Bias apud Stob.

Sola bona conſcientia, libertas eſt: Periand. ibid.

Conſcientia pudefacit: apud Stobæum.

Bona conſcientia prodire vult & conſpici, ipſas nequitia tenebras timet: Sen. epiſt. 98.

Multò negligentius cuſtodit ferrum bona conſciētia: Quint. Declam. 1.

Magna conſcientia eſt, fœlicitatem meruiſſe: idem Decla. 9.

Conſcientia mille teſtes: ibid.

Stulti malorum conſcientia torquentur, ſapientes bona præterita renouata grata recordatione delectant: Cicer. 2. de Finib.

A recta conſcientia non oportet quēquam in omni vita ſua tranſuerſum vnguem diſcedere: Cicer. ad Attic. lib. 3.

Nobis perſuaſum eſſe debet, ſi Deos, hominesque celare poſſimus, nihil tamen auarè, nihil iniuſtè, nihil libidinosè, nihil incontinenter eſſe faciendum honeſta boni, non occulta quærunt: Cicer. 3. offic.

Conſcientia, graue pondus eſt idem 3. de Natiuitat. Deor.

Nullum theatrum virtuti conſcientia maius eſt: Cicer. 2. Tuſ.

Conſcientiam a dijs immortalibus accepimus, quæ a nobis diuelli non poteſt: Cic. pro Cluent.

Si optimorum conſiliorum, atque factorum teſtis in omni vita nobis conſcientia fuerit, ſine vllo metu ſummè cum honeſtate viuemus: ibidem.

Conſcientia rectæ voluntatis maxima conſolatio eſt rerum incommodarum: idem ad Torq.

Magna eſt vis conſcientiæ in vtranque partem, vt nec timeant, qui nihil commiſerunt, & pœnam ſemper ante oculos verſari putent, qui peccauerint: idem pro Milone.

Maior honeſtatis fructus in cōſcientia, quàm in fama reponitur: Plin. Iun. lib. 1. Epiſt.

Nihil

Nihil ad oſtentationem, omnia ad conſcientiam referenda ſunt, recti que facti, non ex populi ſermone merces, ſed ex facto petenda eſt, ibidem.

Multi famam, conſcientiam pauci verentur, idem libr. 3.

Bona conſcientia turbam aduocat: mala etiam in ſolitudine anxia, & ſolicita eſt: Senec. epiſt. 43.

EX SACRIS.

SI conſcientia criminis mordet, laus mundi parum prodeſt: Aug.

Bene ſibi conſcius falſis non debet moueri conuitijs, nec aſtimare plus ponderis in alieno conuitio quàm in ſuo teſtimonio. Amb. de Off.

Duo ſunt tibi neceſſaria, conſcientia, & fama conſcientia, propter te: fama propter proximum, idem.

In omni, quod dicitur, tacitè ſemper debemus recurrere ad mentem, & interiorem teſtem, & iudicem requirere: Greg. ſup. Ezech. hom. 9.

Aduerſus omnes caſus ſola ſufficit bona conſcientia.

Seipſum vnuſquiſque, & animum ſuum, ſeuerum iudicem ſui vltorem ſceleris, & vindicem criminis habet. Amb in epiſt. ad Conſt.

Nulla pœna grauior pœna conſcientiæ, vis autem nũquam eſſe triſtis, bene viue: Iſid lib. 2. Soliloq.

Conſcientiæ crimināſæ eſt, latere. Amb.

Conſcientia bona coram Deo ſufficit: Anſel. ſup. epiſtol ad Cor.

Conſcientia impiorum magna pœna eſt: piorum verò gaudium magnum, idem ſup. epiſt. ad Cor.

Faciens contra conſcientiam ædificat ad gehennam: Anſelm. ſup. epiſt. ad Rom.

Quid acquiri putatur, vbi bona conſcientia perditur? aut in qua parte poſſit homo proficere, ſi innocentiam probatus fuerit amiſiſſe? Caſſi. 4. epiſt.

Humana conſcientia ſemper in lubrico eſt: Gregor. moral.

Conſcientia ſemper remanet accuſatrix, ibid.

Cõſcientia delictorum eſt maxima omnium afflictionum, idem ſup. 7. Pſal.

Liber eſt, quem conſcientia non accuſat, idem epiſt. 9.

Conſcientia mala bene ſperare non poteſt: Auguſt. in Pſalm. 31.

Tranquillitate conſcientię nihil excogitari beatius poteſt: idem 12. de ciuit. Dei.

Conſcientiam malam laudantis præconium non ſanat. nec bonum vulnerat conuitium: idem contra liter. Petil.

Conſcientiæ iudex, Deus eſt: Chryſoſtom. in Symb. hom. 1.

Conſcientia, incorruptus iudex eſt: idem ſuper Gen. hom. 17.

Conſcientia, ſufficiens magiſter eſt: idem ſuper Gen. hom. 54.

Conſcientia peccati, formidinis mater: idem ſuper Pſal. 50. hom. 1.

Conſcientia eſt codex, in quo quotidiana peccata cōſcribuntur: idem ſuper Pſalm. 50.

In conſcientia non poteſt fieri dolus: idem ſup. Mat. th. hom. 13.

Conſcientia mala oculum perturbat: idem ſup. epiſt. ad Heb. hom. 18.

Conſcientia, tanquam in frænis equus repugnat: idem ad popu. Antioch. hom. 41.

Templum. EX GRAECIS.

ET LATINIS.

OMnibus commune aſylum Deorum arca: Eurip. in Heracl.

Alius animus fit intrantibus templum, quàm deorū ſimulachra ex vicino cernenti: Senec. epiſt. 95.

EX SACRIS.

TEmplum Dei, fidelis quiſque eſt. Greg. ſup. Ezech. hom. 15.

Templum Dei, eſt conſcientia: idem ſuper euangel. hom. 37.

Templi decor, eſt pia habitantium religioſitas: Bern.

Templum Dei facitis, cuius non eſt decepta ratio, voluntas peruerſa, inquinata memoria: idem in Dedic. eccleſ. ſerm. 2.

Feſtiuitas. EX GRAECIS.

ET LATINIS.

VIro bono omnis dies feſtus eſt: Diog. apud Plutar de tranq. anim.

Feſtis maximè diebus animo imperandum eſt, vt tunc voluptatibus ſolus abſtineat, cum in illas omnis turba procubuit: Senec. epiſt. 18.

Non minus iucundi, atque illuſtres hi dies ſunt, quibus conſeruamur, quam hi quibus naſcimur, quod ſalutis certa lætitia, eſt naſcendi incerta conditio, & quod ſine ſenſu naſcimur, cum voluptate conſeruamur: Cicer. ad Caton.

Luce ſacra requieſcat humus, requieſcat arator.
Et graue ſuſpenſo vomere ceſſet humus: Tibul. Eleg. 11.

EX SACRIS.

FEſtiuitas ſempiterna in domo Dei eſt: Auguſt. ſup. Pſal. 41.

Feſtiuitatibus ſanctorum plures amplius de vanitate, quàm de feſtiuitate gaudent: Bernard. ſuper Cantic. ſermon. 2.

Tria ſunt, quæ in feſtiuitatibus ſanctorum vigilanter conſiderare debemus: auxilium ſancti, exemplum eius, confuſionem noſtram: Bern. in ſerm.

Feſtum animæ ſenſatæ, ieiunium eſt: Chryſ. de Iacob, & Abra.

Admiratio, & miraculum.

EX GRÆCIS.

REs, quarum natura eſt vt caſu accidant, mirabiles exiſtunt: Ariſt. de Poet. 2.

Quod admirabile eſt, delectabile eſt: Ariſt. Rhet. 3.

Qui rei cuiuslibet inueſtigare probabilem rationem ſatagit, is rerum miracula vbique tollit funditus, & eu er tit: Plut. Probl. Dec. 7.

Propter admirati cœperunt homines nūc, & primum philoſophari: Ariſt. Met. 1.

Qui dubitat, & admiratur, ignorare videtur: ibid.

Admiratio ſuperuacaneorum ſtatim ſequitur neceſſariorum indigentiam, eique contubernalis eſt: Plut. de conuiu. ſeptem Sap.

EX LATINIS.

SVnt maximè mirabilia, quæ maxime inſpectata. Plin. Iun. lib. 9.

Miracula plerunque affiguntur locis inſignibus: Liuius 3. lib 3.

Quàm magnus admirantium, tam magnus inuidentium populus eſt: Seuer. de vit. beat.

Auferunt nobis vocem, quæ fieri poſſe non credimus, & ſilentium eſt, admiratio ſubita miſerorum: Quint. Declam. 9.

Admiratio, quæ maxima eſt non parit verba, ſed ſilentium: Gel. lib. 4.

Et hoc prauum, malignumque eſt, non admirari hominem admiratione dignum: Plin. Iun. epiſt. 1.

EX SACRIS.

ADmirationem ſubtrahit paulatim aſſiduitas experiendi: Aug.

Admiramur multa, quæ non videmus. Chryſo. ſuper epiſt. ad Corinth. hom. 8.

Bona fœlicitatis pars eſt, nihil magnopere admirari.

Miraculum dicitur propriè illud, quod contigit contra naturam: apud Iuriſpe.

Miracula ex aſſiduitate vileſcunt: idem ſuper euang. hom. 26.

Admiratio de rebus inſperatis naſcitur: idem lib. 1. de Gen. cont. Manich.

Miracula ſunt introitus ad fidem: Aug. lib. 12. Confeſſ. cap. 21.

Miracula non rerum virtute, ſed dei imperantis poteſtate fiunt, idem de mirac. ſac. ſcrip.

Miracula rara maiorem hominibus afferunt ſtuporē: idem tract. 9. expoſ. euang.

Signa infidelium cauſa fiunt: Ambroſ. in epiſt. ad Coloſſ.

Miracula non præiudicant naturæ: Hieron. ad Vitam :

Mortuam animam ſuſcitare maius eſt miraculum, quàm corpus : idem ſer. 45. de verb. Dom.

Diuina mirabilia ſemper debent conſiderari per ſtudium, & numquam diſcuti per intellectū: Greg. in mor.

Miracula legunrur in populis, vt credantur, nec in populis tamen, niſi credita legerentur: Aug. lib. 22. de ciuit. Dei.

Dicamus aliquid Deum poſſe, quod nos fateamur inueſtigare non poſſe, in rebus enim mirabilibus tota ratio faciendi eſt ipſa poteſtas faciendi. idem.

Nihil mirabilius in rebus humanis, quàm diligere inimicos : idem confeſſ. lib.

Quicquid igitur mirabile fit in hoc mundo, profectò minus eſt, quàm totus hic mundus, id eſt, cœlum, & terra, & omnia, quæ in eis ſunt, quæ certè Deus fecit. nam & omni miraculo quod fit per hominem, maius miraculum eſt homo: quamuis igitur miracula viſi ſibilium naturarum videndi aſſiduitate vileſcant: tamen ea cùm ſapienter intuemur, inuſitatiſſimis, rariſque maiora ſunt: Auguſt. 12. de Ciuitate Dei.

Miracula vt fiant hodie, nulla neceſſitas eſt : Chryſoſt. ſuper Matth. hom. 20.

Miracula ferè calumnia notantur : idem ſuper Ioan. hom. 18.

Signa ingratis nihil perſuadent: idem ſuper Matth. hom. 41.

Signorum petitio tentantiū eſt: idem ſuper Io. ho. 23.

Signa incredulis dantur : ibid.

Signis non habet opus, qui prophetis attendit : idem ſuper Act. hom. 19.

Signum datur, vt rem ipſam inquiramus : idem ſer. 8. ſuper epiſt. ad Rom.

Homo prius mutandus eſt, vt mutentur opera : Aug. ſerm. 22. de verb. Apoſt.

Gratiæ gratis datæ conuerſis pleriſque dantur : Gregor. 24. mor.

Miracula diuina conſideranda ſunt, & non diſcutienda : Greg. lib. 4. mor.

Qui inuiſibilia deſpiciunt, viſibilibus miraculis moueri aliquando poſſunt: idem 26. mor.

Miracula ſanctorum inſenſibilitatis noſtræ tenebras illuſtrant : idem 27. mor.

Primi-

Primitiua eccleſia miraculorum adiutorio indiguit: ibidem.

Miraculis ſanctorum fracta eſt violētia tyrannorum: idem 28. mor.

Miracula aliquando ex poteſtate, aliquando ex poſtulatione fiunt: idem in Dial.

Qui Deo familiarius ſeruiunt, aliquando mira ex poteſtate facere poſſunt.

Miracula ſanctitatem oſtendunt, ſed non faciunt: idē in euang. 29.

Miracula facienti non proſunt: Aug. lib. 2. cōtra lit. Petil. cap. 55.

Creatio.

FActa non omnia propter vtilitatē hominis, ſed quædam propter magnificentiam Dei: Chryſ. ſuper Geneſ. 7.

Plantatio Dei, homo bonus: Bernar. ſuper Cant. ſermon. 21.

Plantæ Dei, animæ ſunt: idem ſuper Cant. ſer. 56.

Rectus dominus rectum fecit hominem: idem ſuper Cant. ſer. 22.

Quicquid es, quicquid potes, debes creanti, redimēti, vocanti: idem de Apoſt. ſerm.

Decorum a ſummo opifice in humano corpore formando ſeruatum eſt: Amb. 1. Off.

In hominis adiutoriū omnia a Deo creata ſunt. Aug. de ver. & fal. pęnit.

Creare plus eſt, quàm fingere: Aug. epiſt. 28.

Non creauit Deus quod odiat: idem lib. 1. ad Simp. quæſt. 2.

Omnis diſciplina ſapientiæ eſt, Creatorem, & creaturam cognoſcere: ibid.

Creator omni creatura maior: idem in expoſ. cap. 3. euang. Ioann.

Creatoris, & creaturæ diuerſa ſubſtantia: idem ſer. de temp. 28.

Omnia fecit Deus in pondere, menſura & numero: Bern. in par. ſerm.

Creatura.

Rationalis creatura ad imaginē Dei facta eſt: Greg. lib. 5. mor.

Omnia, quæ creata ſunt, bona ſunt: idem 9 mor.

Cuncta creata ex nihilo facta ſunt: idem 16. mor.

Ex creatis cognoſcimus, quantum a creatoris ſublimi tate diſtamus: idem 26. mor.

Omnia creata habuerunt principia: idem 17.

Creaturæ ſingulæ ratione quadam cōditæ ſunt: Chryſoſt. ſup. Gen. hom. 11.

Creatura omnis, ſerua eſt: idem de Trin. ſerm.

Creatura omnis bona, & ſi quibuſdam non apta: Auguſt. confeſſ. 7. cap. 14.

In creatura nihil diſplicet ſanæ mentis homini: ibid.

In creaturis ſi quid erratum cogitamus, indeeſt, quòd non congruis ſedibus ea querimus: idem lib. 3: de lib. arbitr. cap. 2.

Omnis creatura in cōparatione nihili, iure laudatur: idem lib. de vir. relig. cap. 42.

Aliter ratio, aliter vſus creaturas æſtimat: idem lib. 3. de lib. arb. cap. 5.

A creatutis aptas deriuare ſimilitudines, non eſt irreligioſum: idem epiſt. 119.

Creatura non a tempore, ſed tempus a creatura cępit: idem lib. 5. de Geneſi ad lit. cap. 5.

Creaturæ difficilius, quàm creator cognoſcuntur: ibidem cap. 16.

Creaturis omnibus Deus vt vult vtitur: idem lib. 3. de Trinit. cap. 3.

Creatura omnis Deo ſeruit velit nolit: idem in expoſ. epiſt. ad Gal.

Creaturæ omnes bonæ valde: & ſi alia alijs ſit melior. idem ſup. epiſt: ad Rom.

Non creaturæ, ſed earum abuſus vituperandus: idem 11. de Ciuit. Dei cap. 22.

Ex creaturarum miraculis Dei potentia cognoſcenda: ibid.

Creaturarum corruptio ordinem non turbat: idem de nat. bon. cap. 6.

Creaturarum laus in Deum referenda eſt: idem ſuper Pſalmo 144.

Creaturarum cauſa eſt Domini voluntas: idem ſuper Pſal. 134.

Creaturarum ſpecies voces quædam ſunt laudantium Deum: idem ſuper Pſal. 26.

Creaturæ hominis ſeruitio deſtinatæ ſunt: idem lib. medit. cap. 3.

Creaturarum amor magna creatoris iniuria illi præfertur: ibid.

Continentia.

Continenter viuere paucorum eſt: Aug. lib. 2. de adul. coniug. cap. 10.

Continentiam Deus iubet per legem, dat per gratiā: idem epiſt. 89.

Continentia a ſolo Deo eſt: Auguſt. lib. 6. confeſſ. cap. 11.

Continentia maxima omnium coniugalis: idem de cont. cap. 1.

Vniuerſaliter continentia nobis opus eſt, vt declinemus a malo: idem de continent. cap. 7.

Continentia libidinis, niſi in alijs vitijs contineas, cōtinentia dicenda non eſt: idem de cont. cap. 12.

Continentiam mulier viuente marito vouere poteſt, ſi eius conſenſu fiat: idem de bon. vid. cap. 10.

Continentia non corporis, ſed animæ virtus eſt: idem de bon. coniug. cap. 12.

Continentia plurimorum, ciuitas Dei citius complectur: ibidem cap. 10.

Continentia non habet meritum, quæ gloriam humanam requirit: Bern. ſuper Cant. ſer. 8.

Continens cæteris paribus coniugato præfertur: Aug. lib. 10. de ciu. Dei cap. 36.

Continentiæ eſt, poſſe cohibere ratione cupiditatem ferentem ad malas delectationes, & voluptates, & pati, & tolerare pro natura indigentiæ, & ęgritudinis: apud Stobæum.

In virginali ac viduali continentia, nō ſolum nuptias capeſſere, ſed etiam ſi non nubant nubere velle, damnabile eſt: Greg.

Hoſpitalitas. EX GRAECIS.

ET LATINIS.

HOſpitem inuitum detinere, inhumanum eſt. Home. Odyſſ. lib. 9.

Turpe eſt apud plorantes epulari hoſpites: Eurip. in Alc.

Non conuenit tetricum hoſpitibus famulum eſſe, ſed accipere affabili animo: ibid.

Hoſpes non prædabile genus: idem in Helen.

Turpius eijcitur, quàm nō admittitur hoſpes: Ouid. 5. de triſt.

EX SACRIS.

DIſce Chriſtiane ſine diſcretione exhibere hoſpitalitatem, nè fortè cui domum clauſeris, cui humanitatem negaueris, ipſe ſit Deus: Auguſt. con. hæreſ.

Qualem mercedem habent, qui propter Deum peregrinantur, talem habet qui ſuſcipit peregrinantem: & fiunt ambo æquales, & qui propter Deum refrigerat, & qui propter Deum laborat. Chryſoſt. ſuper Matth. 11.

Hoſpitio multò melius fertur malus, quàm eijcitur bonus: Aug. epiſt. 149.

Hoſpitem ſuſcipiens ſuſcipit Chriſtum: Greg. ex reg.

Hoſpitalitatem neſciens, non fiat epiſcopus: idem ſuper 1. Reg.

Hoſpitalitatis officio ad Chriſti cognitionē venimus: Aug. lib. 2. quęſt. euang.

Hoſpitales angelos, & Chriſtum ſuſpiciunt: Chryſoſ. ſuper Gen. hom. 44.

Hoſpitalitatis non eſt, ſingula diligenter perſcrutari: idem ſuper Gen. hom. 51.

Hoſpitalitas non in ſumptuoſa menſa: idem ſuper Gen. hom. 43.

Zelus.

ZElus charitatis a Deo immiſſus, ſignum eſt aduentus Dei ad animam: Bern. ſuper Cant. ſer. 70.

Zelus pietatis ſuauiter ardet: efficaciter explet, ibid.
Zelum immittere, miſericordiæ: zelum intendere, iudicij, ibidem.
Zelus veniam negans, furor eſt: Chryſ. de nom. Abrahom.
Zelum temperare, miſericordia, ibid.

Infirmitas.

INfirmitas multorum, nec contemnenda, nec valde curanda: Chryſ. in Act. homil. 46.
Chriſtiana infirmitas fortitudo eſt: Amb. ſer. 22.
Infirmitas, virtutis officina eſt, idem ſup. Pſal. 36.
Imbecillior fortiorem mouere poteſt.

Simplicitas.

SImplicitas malitiæ locum dat: Chryſ. de Adam, & Eua homil.
Simplicitas via eſt ad philoſophiam, ibid. ſuper actus Apoſtolorum, hom. 19.
Simplicitas ſapientiæ coniuncta eſt: Tert.
Simplex eris ſi te mundo non implicaueris ſed explicaueris: explicando enim te mundo, ſimplex, implicando, duplex eris: Aug. hom. 2. ſup. Ioann.
Omnibus nobis in conuerſionis initio nulla virtus magis neceſſaria eſt, quam ſimplicitas humilis, & grauitas verecunda: Bern. in ſerm. quod.
Simplicitas ſine rectitudine diſſoluta eſt, & ſtulta: rectitudo autem ſine ſimplicitate auſtera nimirum exiſtit, & dura: vtraque virtus coniuncta perfectum reddit hominem: Bed. de tem. Pſal lib. 1.
Simplicitas contraria dolo commendatur: Lact. lib. 1.
Simplicitas quaſi ſine plicatione: Anſel. ad Rom.
Simplices perfectiſſimis adhærentes, eorum intellectu paſcuntur: Greg. 2. mor.
Simplicitas manſuetudinem notat, ibid. lib. 1. mor.
Simplicitas candor eſt, & operationes eius: Bern. ſup. Cant. ſerm. 71.
Simplices diligit Deus: Auguſt. in Quæſt ex vtroque teſt.

Impietas.

IMpietas timida eſt: Chryſ. de verb. Eſaiæ : hom. 5.
Impietas mors animæ:ibid. ſuper epiſt. ad Ro.ſer. 3.
Impietas non differt a ſuperbia : Greg. 32. mor.
Impietas ad infidelitatē pertinet: Greg. ſuper Ezech. homil. 11.
Impij tentationibus non reluctantur, ſed acquieſcunt in eis: ibidem 9. mor.
Impij tot habent in mundo effugia, quot ſibi præparant delectamenta : ibid.
Impius ſemper paſſionibus agitatur: ibidem.
Lux impiorum eſt poſteritas vitæ præſentis : ibid. 14. moral.
Impij in fine cognoſcunt, quam breuis ſit laus vitæ præſentis: ibid. 14. mor.
Impij tantò magis in culpa proficiunt, quantò minus ex culpa feriuntur: ibid. 15. mor.
Impiorum oculos culpa claudit, ſed pœna aperit:ibid.
Impius eſt, qui a religionis pietate ſeparatur : ibid. 25. moral.
In hoc mundo non omnia impiorum ſcelera punit Deus: ibidem.
Iniquitas pluſquam peccatum ſonat: Greg. in 10. mor.
Qui diu in iniquitate tolerati ſunt, ſubita morte rapiuntur, vt nec flere licet ante mortem qui peccauerunt: ibidem 15. mor.
Iniquis obſequente diabolo, vitia vitijs ſuccedunt: ibid. 12. mor.
Iniquus iuſtis & iniuſtis nocet: ibidem.
Iniqui maiorum malorum debitores, ſupplicij traditi, vſque ad nouiſſimum quadrantem perſoluent:ibid.
Iniqui partem a Domino, quam ipſum dominum habere maluerunt: ibidem.
Iniquorum nequitia tranſit ad pœnam: ibid. 15. mor.
Iniqui appetunt non obſtantibus futuris ſupplicijs hic ſecundum votum viuere: ibidem.
Iniqui ſemper iuſtorum afflictiones expetunt: ibid.
Iniqui quotidie ad ſupplicium trahuntur, & neſciūt: ibidem.
Iniqui mens plus, quam aquæ ſuperficies, inſtabilis eſt : ibidem.

Iniquus moriens quoſdam reuocat terrore tormenti, quos ad peccatum traxerat: ibid. 18. mor.

Iniqui ſunt vmbra diaboli: ibidem 32. mor.

Iniqui contra correctionem ſcuta diaboli opponunt: ibidem 33. mor.

Iniqui peccata præterita vident, ſed præſentia non vident: ibidem.

Peccatum. EX GRAECIS.

ET LATINIS.

VEriſimile eſt in multis magis fieri peccatum, quam in paucis: Ariſt. Top. 7.

Æque facinori videtur obnoxius, qui auxilium præſtat agenti, & qui perpetratum facinus quaſi iure factum collaudat: Plut. de clar. mulier.

Facilis ad infernum via eſt. clauſis enim oculis illucitur: Bion apud Diog. lib. 4.

Qui peccare ſe neſcit, corrigi non vult. Sen. epiſt. 28.

Multùm intereſt, vtrùm aliquis peccare nolit, an neſciat: ibid. epiſt. 91.

Peccare eſt, tanquam tranſilire lineas: Cic. Parad. 3.

Peccare certè licet nemini: ibid.

Peccati dolor, & maximus, & æternus eſt: ib ad Attic.

Quæ parua videntur eſſe delicta, nec a multis intelligi poſſunt, ab his etiam diligentius eſt declinandum: Cic. 1. Offic.

Præter culpam & peccatum homini nihil poteſt accidere quod ſit horribile, atque pertimeſcendum: Cicer.

Singulis criminibus ſingulæ velut cauſæ continētur: Plin. Iun. lib. 9.

Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe crimen habet, quanto maior, qui peccat habetur: Iuuen. Sat. 8.

Oderunt peccare boni virtutis amore: Horat. epiſt.

EX SACRIS.

HOmo ſine querela poteſt eſſe, non autem ſine peccato: Auguſt. in Quæſt. ex vtroque teſtam.

Quia impunitum non debet eſſe peccatum, puniatur a te, ne tu pro illo puniaris: peccatum tuum iudicem te habeat, non patronum: ibidem.

Deſinunt eſſe peccata, quæ propter grauiora vitanda ſuſcipiuntur, ibid. in quod ſerm.

Sicut nonnunquam grauius eſt, peccatum diligere, quàm perpetrare: ita nequius eſt odiſſe iuſtitiam, quam non feciſſe: Hieron. in Epiſt.

Vſitata culpa obligat mentem vt nequaquam ſurgere poſſit ad rectitudinem: conatur, & labitur, quia vbi diu ſponte perſtitit, ibi & cùm nolueri coacta cadit: Greg. ſup. Euang. Hom. 31.

Vnius delicto multorum merita quatiuntur: Amb.

Quæ quis timore pœnæ adhuc bona agit, nondum pe nitus à malo receſſit, quia eo ipſo peccat, quòd peccare vellet, ſi inultè poſſet: Greg.

Peccati ceſſatio, radix eſt veniæ: Tertul.

Magna crimina, & tardè credenda ſunt, cùm audiun tur, & citius punienda cùm veraciter agnoſcuntur: Bernard. ſup. Cant.

Timendum eſt, ne nobis cadentibus ſurgat, qui nobis ſtantibus irridetur: Greg.

Grauior culpa eſt poſt veniam, renouatum vulnus peius dolet poſt curam. Chryſoſt.

Delictum idem apud diuerſos non ſemper meretur eandem pœnam: Baſil.

Peccat grauius, qui ſæpius peccat, ibid.

Libenter peccat, qui peccare ſe ſentit: Lact.

Ipſe peccati aſpectus indignus eſt, ibidem de ira Dei.

Vitioſa eſt in peccatis iræ cohabitio, ibid.

Natura omnes homines æquales genuit, ſed alios aliis culpa poſt ponit, Greg.

Peccatum ex peccato naſcitur, ibidem.

Malum eſt nobis de nobis. quia dimiſimus te, dimiſi ti nos nobis: Auguſt de verb Domini ſerm. 4.

Quantum ad rationem peccati pertinet, nouit, qui no cere diſpoſuit: Hier. in Epiſt.

Ex quo incipit homo præcepti eſſe capax, ex illo incipit poſſe peccare: Aug. 3. de lib. arbit.

Peccatum quod ex peccato oritur, non iam peccatum tantummodo eſt, ſed peccatum eſt, & pœna peccati: Gregor. 24. mor.

Primum peccatum eſt cogitaſſe, quæ mala ſunt: ſecundum cogitationibus acquieuiſſe peruerſis. tertium quod eſt deterius, opere compleſſe: quartum non facere pœnitentiam, & in ſuo ſibi complacere delicto: Hieron. 1. cap. Amos.

Non-

Nonnunquam in paruo deterius, quã in maiore pec catur, maior enim quò citi⁹ quieſcit culpa cognoſcitur, eò etiam celeriùs emendatur: minor verò, dũ quaſi nulla creditur, eò peius, quò & ſecurius in vſu venit: Greg. homil. 51.

Quare peccas? quia neſcis quid facias? abſit, quia cogeris vt facias? abſit, ſed quia placet, vt ſic facias Bern. in quod. ſer.

Maioris eſt culpæ, manifeſtè, quàm occultè peccare. dupliciter enim re⁹ eſt, qui apertè deliquit: quia & agit, & docet, ibidem:

Leuiſſima culpa eſt, non præuidere quod ſapientiſſimus quiſque præuidiſſet. apud Iuriſc.

Lata culpa eſt neſcire iura ciuilia, quæ omnes ſcire debent, ibidem.

Culpa nõ eſt facere quod facit maior pars hominum, ibidem.

Delinquens in vno, factus eſt omnium reus, ibidem.

Delinquendi materia debet præſcindi, ibidem.

Nocens eſt, qui aut innocenti nocet, aut nocenti parcit, vt pluribus noceat: Lact. de ira Dei.

Peccatum nihil eſt, & nihil ſunt homines, dũ peccant: Aug. ſup. Ioan.

Quis peccat in eo, quod nullo modo caueri poteſt? ibidem libro 3. de libe. arbit.

Peccantium multitudo impunitatem non facit criminis: Ambroſ. ad virg. lapſ.

Peccatores emendandi, non abijciendi, ibid.

Peccata minima pro maximis cauenda ſunt: Hieron. ad Sel.

Culpa fauoribus nutrita inceſſanter creſcit, Gregor. lib. 5. mor.

Culpa delata, ſi delectat, rurſum animam maculat. ibidem lib. 9. mor.

Cum culpa animam tentat, mens vitæ breuitatem inſpiciat, ibid.

Culpa prius in cogitatione eſt, poſt modum in opere, ibidem lib. 14. mor.

Vitam animæ qualibet culpa polluit, ibid. 10. mor.

Culpa peruerſis ſua pœna eſt, ibidem 12. mor.

Culpa ſuperbiæ eſt docere meliorem ibid. 16. mor.

In culpa nulla libertas eſt, ibidem 15. mor.

Peccare leuius eſt, quàm poſt peccatum non pudere: Chryſoſtom.

ſup.1.Reg.

Sicut æger ad medicum, ſic peccator ſe habere debet ad Deum. Bernard. in ſent. ſuis.

Peccator diſſolui non cupit, ſed formidat: Bernar. ſuper Cant ſerm.56.

Peccator humilis melior eſt, quàm iuſtus ſuperbus.

Peccatorum culpa Deo inculpatiſſimo non eſt ſcribẽda: Chryſoſt. ſup. Geneſ.14.

Culpa non neceſſitatis eſt, ſed voluntatis, ibidem ſermon.5. in cap.2. epiſt. ad Rom.

Peccata, & vitia ſunt tanquam parietes inter Deum, & homines mediantes: Bern. ſup. Cant. ſerm.56.

Peccatum morbus eſt animæ, ibid. de Aduent. Dom. homil.1.

Homo peccando Dei ſimilitudinem perdit: Greg.19. moral.

Homo, & peccator, quaſi duo rei ſunt: Auguſt. tract. 13. in Euang. Ioann.

Infernus.

GEhennæ ſupplicio amiſſio regni cœlorum grauior. Chryſoſt. ſup. Matth. Hom.24.

Gehennam eſſe ne per experientiam diſcamus, idem ſup. epiſt. ad Rom. ſerm.32.

De gehenna perſuaſum eſſe, multum vtilitatis affert, idem ſup. epiſt. ad Theſſal. hom.8.

Gehenna Dei prouidentiam commendat, idem ſup. epiſt. ad Timoth. hom.15.

Infernus, terra tenebroſa eſt: Greg 9. Mor.

In inferno dolor dilaniat, & pauor anguſtiat, ibid.

Inferno profundior Deus eſt, ibidem.

Apud inferos nulla nec veritas, nec ratiocinatio eſt: Aug. de ver. relig. cap.51.

In inferno alius alio miſerior, idem in Enchir. ad Laurent. cap.3.

Diabolus.

DIabolus cùm ſeruos Dei tentat, etiam vtilitati ſeruit: cùm eos per tentationes non decipit: Bernard. ad Sor.

Diabolus ſcandalorum magiſter,idem in epiſt.
Diaboli abiectio nobis debet eſſe humiliationis occaſio, idem ſup. Cant. ſerm. 55.

Inuidet diabolus humano generi, volens illud habere ſubiectum,quia præuidit hominem Deum futurum: Bern. ſup. Cant. ſerm. 18.

Diaboli multa nomina: Hier. ad Damaſ.

Diabolus ſanctos adoritur, idem ad Euſtoch.

Antichriſtus in fine mundi adueniet: Greg. lib. 4. moral. cap. 11.

Sicut Chriſtus ſimplices, & idiotas elegit,ita antichriſtus aſtutos,& duplices in fine mundi eliget. Greg. lib. 3. Mor. cap. 6.

Antichriſtus volet videri Deus, idem ſup. 1. Reg. capit. 2.

Antichriſtus ſua fallacia breui tempore proſperabitur,idem mor. 29. cap. 10.

Tota virtus diaboli in antichriſto ſtringitur,idem moral. 32. cap. 11.

In perſecutione antichriſti, prædicatio, & patientia ſanctorum periclitabitur: Greg. 3. mor. cap. 4.

Antichriſtus erit gladius diaboli, ibid.

Dæmonum manus euadere, magnum, imò maximũ eſt,idem in 1. Reg.

Dæmones bene agentibus ſemper inuident, ibid.

Dæmonia in cordibus reproborum tot requieſcunt, quot deſideria immunda, ibid.

De diaboli manu non euaditur, niſi citius ad pœnitentiam recurratur.

Diabolus primo opera noſtra,deinde verba, & tãdem cogitationes accuſat, idem 2. Mor.

Cùm diabolus mala quæ accuſet non inuenit, ad malum flectere ipſa bona quærit, ibidem.

Non eſt formidandus diabolus, ſed vis diuina timenda, ibidem.

Diabolus à facie Domini exijt, quia poteſtatem tentationis accipiens,ad malitiæ ſuæ vota peruenit, ibid.

Diabolus non ſolùm intuetur,quid faciat,ſed quando faciat, idem 2. mor.

Diabolus acrius inſurgit, quando diſciplinæ cuſtodes ventri ſeruire cognoſcit, ibid.

Diabolus humilitate noſtra proſternitur, ibid.

Diabolos patientia noſtra ſuperatur, ibid.

Diabolus ſæpe noſtris cogitationibus ſe interſerit, idem

idem 3. moral.
Diabolus non ſolum per ſeipſum, ſed & per eos, qui nobiſcum ſunt, nos tentat, idem 4. mor.
Diabolus quo valentius vincitur, eo adhuc ad inſidias ardentius inſtigatur, ibid.
Nullus ad hunc mundum venit, qui non diaboli aduerſa ſuſtinuerit, ibid.
Diaboli verſutia baptiſmi ſacramento ſuperatur, idē 4. Moral.
Diabolus non ceſſat primam quam intulit culpam augere, ibidem.
Diabolus cum reprobis vna perſona eſt, ibid.
Diabolus contra conſentientes fortis eſt, contra reſiſtentes debilis, ibid.
Diabolus alijs leo, alijs formica, ibid.
Dentes Diaboli ſunt bonorum perſecutores, idem 7.
Diabolus nocendi poteſtatem non habet, niſi ei voluntas Dei permiſerit, idem lib. 14. mor.
Inſidiæ diaboli bonorum vtilitati ſeruiunt, quos purgant, dum tentant, idem 16. Mor.
Omnis voluntas diaboli iniuſta eſt, & tamen omnis eius poteſtas iuſta, idem 18. Mor.
Diabolus leuigat, quæ Deus minatur, idem 24. moral.
Diabolus eos tentare negligit, quos quieto iure ſe poſſidere ſentit, ibid.
Diabolus in reproborum cordibus, quaſi in antro ſuo latet, idem is 7. Moral.
Diabolus ſub virtutum ſpecie, iniqua nobis opponit, idem 31. Mor.
Diabolus victus de tentatione libidinis, elationē ſuggerit de ſeruata caſtitate, ibid.
Diabolus in peccatoribus ardentius ante mortem ſatagit, omne ex aggerans peccatum, idem 22. Mor.
Diabolus expulſus, acriores conatur infligere ſtimulos, ibidem.
Caſus diaboli debet hominē ab elatione terrere, ibid.
Diabolus eſt Dei ſeruus ſempiternus ex pacto, idem 33. moral.
Diabolus ſe trāſfert interdum in Angelum lucis, ibid.
Diabolus aliter tentat iuſtos, aliter mundanos, ibid.
Diabolus tantò crudelius ſæuit, quantò magis mundus ſeneſcit, ibid.
Diabolus prius tentandum virtutibus ſpoliat, q̃ qui

entatur, intelligat, ibidem.

Diabolus plures varijs illuſionibus decepit, idem 34. moral.

Diabolus eſt lupus oues dilanians, idem in Euang. homil. 13.

Diabolus à ſecundo homine eiſdem tentationibus victus eſt, quibus primum vicerat hominem, idem in Euang. homil. 17.

Diaboli inſidias ſubtiliter cauere debemus, idem ex Regiſt. lib. 5.

Diabolus otioſæ menti cautè inſidiatur, idem ex Regiſt. lib. 7.

Diabolus tanto ardentius ſæuit quanto feruentius ad cœleſtem patriam anhelare cognoſcit, ibid.

Dæmonibus non credendum eſt, ſi vera dicant: Chryſoſt. ſup. Luc. de Laz. conc. 1.

Dæmones etiam veſtes ſanctorum formidant, idem contra Gent. lib. 1.

Satan etiam in ſomno nos tentat, idem ſup. Act. Apoſto. Hom. 41.

Satan ex hominibus bruta facere ſtudet, idem ad popul. Antioch. hom. 50.

Diabolus mala beſtia: Chryſ. ſup. Gen. hom. 41.

Diaboli ars eſt per ſimilitudines decipere, idem ſup. Matth. hom. 47.

Diabolus manſuetos, humiles, caſtos, eleemoſynarios, etiam habet, idem ſup. Matth. 4. homil. 5.

Diabolus, tyrannus crudelis, idem ſuper Matth. homil. 14.

Diabolus apud diuites non opus habet multo labore: Chryſ. ſup. Act. Apoſt. homil. 52.

Diabolus ex nobis ipſis ſortitur occaſionem, idem ſerm. 4. ſup. epiſt. ad Corint.

Diaboli locus, peccatum idem ſerm. 8. ſuper Epiſt. ad Roman.

Diabolus lutum præbet, vt aurum auferat, idem ad pop. Antioch. Homil. 31.

Diabolo mali principium inuadendi præſtant. ibid.

Hoſtis antiquus in iuuenum nequitia valde reficitur. Gregor. ſup. 1. Reg.

Hoſtis inuiſibilis credendo vincitur: Auguſt. ſerm. 8. de Verb. Domini.

Hoſtes indefeſſi nos aſſiduè oppugnant modò opertè, modò fraudulenter, quos ne videre quidem poſſumus,

quanto

quanto minus cauere: Bernar.ſup. Euang.ſep.pan.ſer.

Satan nihil facere putat, niſi animam ſauciet: Greg. 2. Moral.

Dęmones voluntatem nocendi habent, ſed non poteſtatem Aug.2.de Trin.cap.7.

Dæmones vafri ſunt, non ſapientes, idem 11. de Ciuit. Dei cap.4.

Dæmones ſuperare omnes poſſumus, idem lib.5.contra Iulian.cap.4.

Damnatus.

DAmnati non ſolùm fòris ſentiunt tormenta, ſed etiam intus cruciantur: Greg.lib.6.Mor.

Damnati per ignem cruciantur in corpore, & per dolorem ardent in mente, idem lib.16.mor.

Damnatis ad pœnam ſeruatur cognitio, & memoria, idem in Euang. hom.39.

Nullus ſine cogitatione damnandus eſt, idem ex Regiſt. lib.2.

Damnati in inferno vident beatos in cœlo, idem in 1. Reg.

Maxima pœna damnatorum eſt, carere fruitione diuina: Aug in Enchir. cap.14.

Damnationi æternæ nullum malum poteſt comparari, idem de Cathec. rud.

Iudicium extremum.

QVis iram Chriſti toleret, cuius manſuetudo non potuit tolerari? Greg.ſup.Euang.hom.2.

Iudicij extremi conſideratio nos deterret à peccatis: Ambr.ad Virg. lapſ.

Quoties diem illum conſidero, toto corpore contremiſco: ſiue enim comedo, ſiue bibo, ſiue aliquid aliud facio, ſemper videtur illa turba terribilis ſonare in auribus meis, Surgite mortui, venite ad iudicium: Hieronym.in Epiſt.

Iudicij tempus miſericordiam non recipit: Chryſoſt.

Vnuſquiſque in eo iudicabitur in quo inuentus fuerit: Aug.de Salut. docum.

Peſſimè iudicabuntur falsò iudicantes: idē ſup. Pſ.25.

Melius eſt Chriſtum modò arguentem, & docentem audere, quàm in die iudicij iudicantem: Ber. ſuper Pſal.
Delictorum in die iudicij ſeræ recordatio eſt: Chryſ. ſuper Matth. homil. 55.
Iudicium Dei non indiget accuſatore.
Hæc homini ſententia imputatur, in qua moritur. Auguſt. ex vtroque teſt. 102.
Iudex ſupremus ante iudicium placari poteſt, in iudicio non poteſt: Greg. 15. Mor.
In die iudicij reprobi erubeſcent Greg. 8. mor.
Iudicium Dei nec peccator, nec iuſtus effugit: idem 9. mor.
Malos in iudicio, & boni, & mali accuſabunt: idem 15. mor.
Proponendum eſt contra ſe futurum iudicium: idẽ 25 moral.
Quidam in iudicio iudicantur, & pereunt: quidam in iudicio non iudicantur, & regnant: idem 25. mor.
Chriſtus in iudicio tranquillus iuſtis, & iratus apparebit iniuſtis: idem 1. mor.
In die iudicij pęnitentia impiorum irrita erit idẽ 33. mor.
Ad iudicium ſine intermiſſione properamus: idẽ ſup. euang. hom. 15.
In iudicio paſtores cum ſuis gregib. apparebũt: ibid.
Iudicij venturi ſententiam fugere per pœnitentiã poſſumus: Greg. in Regiſt.

Iudicia Dei.

IVdicia diuina dum neſciuntur, non audaci ſermone diſcutienda ſunt, ſed formidoloſo ſilentio veneranda: Greg. in Mor.
Rationem de occulto Dei iudicio quærere, nihil aliud eſt, quam contra eius conſilium ſuperbire: idem hom.
Operum Dei cauſa ſi lateat hominem, non ſe obliuiſcatur eſſe hominẽ, nec propterea Deo det inſipientiam, quia non bene capit eius ſcientiam: Aug. de Spir. & lit.
Iudiciorum Dei contemplatio tremorem inducit, & efficit atque ad ſapientiam initia contemplantem. Bern. ſuper Cant. ſer. 34.
Quia homo de humo ſumptus eſt, iudicia Dei diſcutere dignus non eſt: Greg. 41. mor.

Tanta debent iudicia Dei humilitate venerari, quanta obſcuritate nequeunt: idem 27. mor.

Inuiſibilia.

INuiſibilia Dei per animam rationalem, quàm per alia quæ facta ſunt melius conſpiciuntur: Bernard. ſuper Pſalm. 84.

Inuiſibilia credenda multis argumētis probata: Aug. de Fide rerum inuiſ.

Inuiſibilium omnium maximum, Deus eſt: idē li. 11. de ciuit. Dei cap. 4.

Inuiſibilia in nobis meliora ſunt: idem ſer. 17. de ver. Apoſt.

Ira Dei.

IRa Dei tunc metuenda eſt, cùm peccata non punit: Bern. ſuper Cant. ſer. 42.

Non dolore, quia peccaueris, magis indignari facit Deum, atque iraſci, quam id ipſum, quod ante peccaueras, Greg. 5. mor.

Ex ira Dei eſt ad bonum tarditas, ex ira Dei eſt ad malum pronitas: Auguſt. in Enchir: cap. 7.

Ex ira Dei aliquando delicta non intelligimus, ne pœnitentia ſequatur: Cypr. lib. 1. epiſt.

Diuinitati Dei ſecreta mentis patent: ita viuamus, vt & propitium ſemper habeamus, & nūquam mereamur iratum. Lact. de Ira Dei.

Dei indignatio, non vltionis executio, ſed abſolutionis operatio magis eſt: Amb. 1. de Pœnit.

Ad iram Deus prouocatur, quando mala in Deum nō puniuntur: Greg. in Regiſt.

Deus iratus aliquando petentibus concedit pętita: Auguſt. 1. de Pecc. & merit.

Quis Chriſti iram toleret, cuius manſuetudo non potuit tolerari? Greg. ſup. euang. hom. 2.

Excommunicàtio.

SEntentia excommunicationis paſtoris, ſiue iuſta, ſiue iniuſta metuenda eſt: Greg. in Regiſt.

Si quis illicitè quempiam excommunicat, ſeipſum, non illum excommunicat ibid.

Infidelitas.

IGnorantiam infidelitas parit: Chryſ. ſup. Epiſt. ad Timot. Hom. 3.

Librorum diuinorum nullam cōſuetudinem habens, non mirum incredulum eſſe, idem aduerſ. vitu. vit. monaſt. libro 1.

Incredulitas quietem animi parit, idem ſup. Epiſtol. ad Corin. Homil. 17.

Incredulitas peccatum peccatorum omnium: Augu. ſermone 60 de Verb. Dom.

Infideles Chriſtum contumelijs laceſſere non ceſſant. Greg libro 6. mor.

Reſurgunt infideles non ad iudicium, ſed ad tormentum, idem 26. mor.

Sine obedientia quiſque infidelis eſſe conuincitur, idē

Infidus homo ſuo malo cordatus eſt: Auguſt. lib. de Beat. vit. diſput. 3.

Infideliū vita omnis, peccatū eſt, idem lib. Sent. 106.

Infideles quantumuis probi, boni tamen dicendi non ſunt, ſed mediocriter mali, idem ſuper Pſalm. 25.

Infidelium numerus ſemper maior idē ſup. pſal. 114.

Infidelium pater, diabolus: & mater, Babylon. idem ſuper Pſalm. 26.

Tentatio.

TEntari tantum permittitur, quantum nobis prodeſt. Aug. ſup. pſalm. 16.

Tentatione vnuſquiſque ſe diſcit, idem ſup. pſal. 36.

Tentatio ad probationem non ad deſolationem eſt: Bern. ſup. Pſal.

Credentes & baptizati ad tentationem ſtatim præparandi ſunt: Baſil. in Sum. mor.

Tentationibus nemo ſe vltrò obijciat, ſed oremus potius ne, intremus in tentationem, ibidem.

Tentationibus reſiſtendo victoria acquiritur: Bern. de Quadrag. Serm. 5.

In tentationibus, & afflictionibus eſſe, diuinæ prouidentiæ eſt: Chryſoſt. ſup. Geneſ. hom. 44.

Tentationes ſignum ſunt quòd Deus noſtri curam habeat, idem ſup. Gen. hom. 33.

In tentationes ſæpe iuſti cadunt, & improbi euadunt, idem ſuper Geneſ. hom. 33.

Tentationes quædam eueniunt Deo permittēte, quædam

dam Deo iubente, idem ſup. Epiſt. ad Heb. hom. 25.

Tentationum natura religioſiores facit, idem ſuper Matth. hom. 11.

In tentationibus armatura deprecatio eſt: Chryſ. ſup. act. Apoſt. hom. 3.

Quicunque tentatur, iuſtè tentatur: Greg. 17. mor.

Aliud eſt tentari, aliud tẽtationi cõſentire, idẽ 21. mor.

Differenter tentamur vitijs, & atterimur flagellis, idẽ 23. Mor.

Immũda tentatio ab ipſo homine naſcitur, idẽ ii. mo.

Tentationibus reſiſtere non poteſt qui verbi Dei gladium poſtponit, idem 19. mor.

Feſtinè reſiſtendum eſt tentationi in corde naſcenti, nam ſtatim roboratur, idem 21. mor.

Tentationis violẽtia cogitationes virtutum deturbat. idem 26. mor.

Tentatio cuique fit, iuxta mores ſuos, idem ſup. I. Reg.

Tentatio immundorum ſpirituum nox eſt, ibidem.

Tentatus deuotione vincit dæmonem, ibidem.

Tentati morti appropinquant, niſi per Deum liberentur, idem 23. Mor.

Vita noſtra in hac peregrinatione non poteſt eſſe ſine peccato, ſine tentatione quia profectus noſter per tentationem noſtram fit: nec ſibi quiſquam innoteſcit, niſi tentatus: nec poteſt coronari, niſi vicerit: nec poteſt vincere, niſi certauerit: nec poteſt certare: niſi inimicum, & tentationes habuerit: Aug. ſup. pſalm. 60.

Duplicẽ aciem producit mundus contra milites Chriſti: blanditur enim, vt decipiat: terret, vt frangat: Nõ nos teneat voluptas propria: non nos terreat credulitas aliena, & victus eſt mundus. ad vtroſque aditus occurrit Chriſtus, & non vincitur Chriſtianus: Aug. in Sermon. ſanct. Vinc.

Bonus ſi fuerit, qui tibi præeſt, nutritor tuus eſt. malus ſi fuerit, tentator tuus eſt, & nutrimenta libenter accipe, & in tentatione approba te: Aug. de Verb. Dom. Serm. 6.

Deus ipſe omnium rector, ac dominus cum omni angelorum militia certamen tuum expectat, tibique contra diabolum dimicanti parat æternitatis coronã: Amb. in quad. Epiſt.

Plerunque qui plus in contemplatione rapitur, contigit, vt amplius in certamine fatigetur, ſicut quibuſdam contingere bene proficientibus ſolet: quorum mentes

dum

dum aut compunctio mentis afficit, aut contemplatio ſuper ſemetipſam rapit: ſtatim etiam tentatio ſequitur, ne de ijs, ad quæ rapta eſt extollatur: Greg. hom. 2.

Hoſtis noſter quantò magis nos ſibi rebellare conſpicit, tantò amplius expugnare contendit. eos enim pulſare negligit, quos quieto iure ſe poſſidere ſentit, ibid.

Humanum eſt in corde tentationem perpeti: dæmoniacum verò eſt in tentationis certamine, & in operatione ſuperari: Greg. in Paſt.

Hoſtis noſtri malitia tanta arte ſe palliat, vt plerumque ante deceptæ mentis oculos culpas virtutes fingat, vt inde quiſque quaſi expectet præmia, vnde æterna dignus eſt inuenire tormenta: Greg. in mor.

Quis ſit ſpiritus, qui loquitur, ipſa ſuggeſtio declarabit: ſemper enim ſpiritus carnalis mollia, ſpiritus mundi vana, ſpiritus malitiæ ſemper amara loquitur, ibid.

Antiquus hoſtis ex proprio certamine, dum ſe ſuccũbere conſiderat, ad alia tentationum bella reſtaurat: intuetur humani generis vniuſcuiuſque mores, cui vitio propinqui ſint: & illa opponit ante faciem, ad quæ facilius nouit inclinare mentem, ibid.

Non impulit, non tetigit: ſed tamen dixit. Mitte te deorſum, vt intelligamus, quòd qui obedit diabolo, ipſe, ſe deponit, diabolus enim ſuggerere poteſt: cogere non poteſt: Chryſoſt. ſup. Matth.

FINIS.

SALODII,

Apud Bernardinum Lantonum.
M. DC. XI.

Cum licentia Superiorum.

A01 1466890 –

A 11.